॥ अथ वैराग्यकल्पलता पूर्वार्ध प्रारंभः ॥

वैराग्यकल्पलता

पूर्वार्धम्

कर्ता श्री यशोविजयजी उपाध्याय

अत्यंत वैराग्यरसथीभरेला, तथा भवस्वरूपना आबेहूब चिताररूप एवा

आ ग्रथनुं मूळसहित गुजराती भाषांतर

छपावी प्रसिद्ध करनार

श्रावक भीमसिंह माणेक

गुजराती प्रींटींग प्रेसमा छाप्युं

सवत १९५७, वैसाक वदीअष्टमी सनें १९०१

प्रस्तावना.

सर्व सुज्ञ जैन बांधवोने मालुम थाय जे आ श्रीवैराग्यकल्पलता नामनो अत्यंत रमणिक, वैराग्यथी भरेलो, संसारस्वरूपने बतावनारो, तथा काव्यना चमत्कारोथी भरेलो ग्रंथ आपणा महामाननीक उपाध्याय श्रीयशोविजयजी महाराजे संस्कृत भाषामां रचेलो छे. ते ग्रंथ एटलो तो रसिक तथा जैन वर्गना श्रावको, अने साधु साधवीओने माटे उपयोगी छे के, तेनुं अत्रे प्रस्तावनामां कंइ पण वर्णन नहीं करता अमो ते ग्रंथ आद्यथी ते अंतसुधी वांचीने तेनो रहस्य हृदयमां धारण करवानी अमारा सुज्ञ जैनबंधुओने अमो भलामण करीए छीए. आ ग्रंथना कर्ता जैनग्रंथकारोमाना एक मुख्य तथा मशहूर उपाध्याय श्रीयशोविजयी महाराज छे, के जेमणे आवा एकसो महान ग्रंथो रचेला कहेवाय छे. ते उपाध्यायजीनी विद्या अपूर्व हती, एम दरेक जैन बंधुओना जाणवामां छे. तेमणे न्यायनो अति उत्तम अभ्यास काशीमां रहीने करेलो हतो, अने ते न्यायना विषयमां तेमनी चतुराई जोइ, त्यांना अन्य दर्शनी पंडितोए पण हृदयमां आश्चर्य पामी तेमने "न्याय विशारदनुं" बिरुद आप्युं हतुं, ते वात जैन इतिहासमां प्रसिद्धज छे. आ उपाध्यायजीए प्रतिमाशतक, न्यायबिंदु, न्यायप्रवेशिका, ज्ञानसार आदिक एकसो अति उत्तम अने गहन ग्रंथो रची खरेखर जैन कोमपर मोटो उपकार करवा साथे पोताना आत्मानुं सार्थक करेलुं छे. तेओए रचेला ग्रंथो पैकी आ वैराग्य कल्पलता ग्रंथ पण घणोज रसिक तथा उपयोगी छे. आ ग्रंथनी रचना तेमणे काव्यरूपे गुंथेली छे, अने तेमां जीवने संसार भ्रमणथी केवी केवी विटंबनाओ भोगववी पडे छे, तेनो कथाओ द्वाराए तेमणे आबेहुब चितार आप्यो छे. तेम साथे आ ग्रंथने रसिक बनाववा माटे तेमणे साहित्यनो सार लेइ, तेमां रसालंकारोने पण घणीज उत्तम रीतीथी प्रदर्शित करेला छे. आ ग्रंथ भणावाथी काव्योनो बोध थवा साथे जैन

[illegible] उमदो बोध थवा संभव छे, एटलुंज नहीं पण आ ग्रंथना अभ्यासथी, [illegible] बंधुओने आ भवनाटकनुं स्वरूप केवुं छे? तेनो खरेखर ख्याल थवाना संभव [illegible] दरेक जैन बंधुओ आ अति उत्तम ग्रंथनो लाभ लेशे, एम अमो आशा राखीए छीए. [illegible] आवो उमदो ग्रंथ बनाववामां उपाध्यायजी श्रीयशोविजयजी महाराजे घणोज श्रम लीधेलो मालूम पडे छे. आ ग्रंथ जैन बांधवोने परम उपकारी होवाथी, तेम ते ग्रंथ संस्कृत भाषामां होवाथी, हालना चालता समयने अनुसरी. तेना पूर्वार्धनुं गुजराती भाषांतर जामनगरनिवासी पंडित श्रावक हीरालाल वि० हंसराज पासे करावी मूलसहित अमोए छपावी प्रसिद्ध करेलो छे. वळी आ ग्रंथ मुनिराजो आदिकने व्याख्यानमां वांचवा माटे उपयोगी थइ पडतो होवाथी अमोए तेने पानाना आकारमां छापी प्रसिद्ध कर्यो छे. माटे तेनो दरेक जैनबंधु, तेम जैनमुनिराज लाभ लेशे एवी अमारी खातरी छे. इत्यलं विस्तरेण.

ला. श्रावक भीमसिंह माणेक.

अनुक्रमणिका.

इति अनुक्रमणिका.

श्रीजिनाय नमः ।

श्रीवैराग्यकल्पलता ।

(कर्ताश्री यशोविजयजी उपाध्याय)

ऐंद्रीं श्रियं नाभिसुतः स दद्या–दद्यापि धर्मस्थितिकल्पवल्लिः ॥ येनोप्तपूर्वा त्रिजगज्जनानां । नानांतरानंदफलानि सूते ॥ १ ॥ सदोदयो हृद्गहनस्थितानां । अपि व्ययं यस्तमसां विधत्ते ॥ जयत्यपूर्वो मृगलांछनोऽसौ । श्रीशांतिनाथः शुचिपक्षयुग्मः ॥ २ ॥ चाणूरजिद्दर्पमहासमुद्र–व्यालोडनस्वर्गिगिरिबाहुवीर्यः ॥ राजीमतीनेत्रचकोरचंद्रः । श्रीनेमिनाथः शिवतातिरस्तु ॥ ३ ॥ यः सप्तविश्वाधिपतित्वसूचा–नूचानभोगींद्रफणातपत्रैः ॥ विभाति देवेंद्रकृतांह्रिसेवः । श्रीपार्श्वदेवः स शिवाय भूयात् ॥ ४ ॥

जे नाभि राजानां पुत्रे पूर्वे वावेली एवी धर्मस्थिति रूपी कल्पवेली हजु सुधि पण त्रणे जगतना लोको माटे नाना प्रकारना आनंदरूपी फलोने उत्पन्न करे छे, ते श्रीऋषभदेव प्रभु इंद्र संबंधि लक्ष्मीने आपो ? ॥ १ ॥ हमेशां उदयवाला, तथा हृदयरुपी गुफामां रहेला एवा पण अज्ञानोनो (पक्षे--अंधकारोनो) जे नाश करे छे, तथा पवित्र छे बन्ने पक्षो जेमना एवा विचित्र प्रकारना मृगनुं लंछनवाला आ श्रीशांतिनाथ प्रभु (पक्षे–चंद्र) जयवंता वर्ते छे. ॥ २ ॥ श्रीकृष्ण वासुदेवना अहंकार रूपी महासागरने मथन करवामां मंदराचल सरखुं छे बाहुनुं वीर्य जेमनुं, तथा राजीमतीना नेत्रोरूपी चकोर पक्षिने (आनंदित करवामां) चंद्र सरखा एवा श्रीनेमिनाथ प्रभु मोक्ष आपनारा थाओ ? ॥ ३ ॥ इंद्रोए करेल छे चरणोनी सेवा जेमनी, तथा सात जगतना अधिपतिपणाने सूचवनारा तथा मनोहर एवा शेषनागनी

फणाओ रूपी छत्रोथी जे शोभे छे, एवा श्रीपार्श्वनाथ प्रभु मोक्ष माटे थाओ ? ॥ ४ ॥ जेनां वाक्यो रूपी रसने पामीने देवोने अमृतपानमां पण लज्जाज थाय, एवा, तथा जगतने हितकारी छे वाणी जेमनी, अने मुनिओना स्वामि एवा ते श्रीवर्धमान प्रभुने नमस्कार करुं छुं. ॥ ५ ॥ ते तथा बीजा जिनेश्वरोने मस्तकथी नमस्कार करीने, अने गुरुओना गुणोने ध्याइने, तथा सरस्वती संबंधि तेजने धारण करीने विचित्र प्रकारनी वैराग्य कथाने करुं छुं ॥ ६ ॥ वैराग्यरूपी अमृतना रसथी सिंचाएलां उत्तम वचनो जेवी अंतःकरणने तुष्टि आपे छे, तेवी तुष्टि विद्वानोने, वांसली, वीणा, मृदंग तथा संगीत-

आस्वाद्य यद्वाक्यरसं बुधानां । पीयूषपानेऽपि भवेद् घृणैव ॥ नमामि तं विश्वजनीनवाचं । वाचंयमेंद्रं जिनवर्द्धमानम् ॥ ५ ॥ एतांस्तथान्यान् प्रणिपत्य मूर्ध्ना । जिनाननुध्याय गुणान् गुरूणाम् ॥ सारस्वतं च प्रणिधाय धाम । करोमि वैराग्यकथां विचित्राम् ॥ ६ ॥ सूक्तानि वैराग्यसुधारसेन । सिक्तानि तुष्टिं ददते यथांतः ॥ तथा बुधानां न हि वेणुवीणा—मृदंगसंगीतकलाविलासाः ॥ ७ ॥ व्योम्नो यथेंदुः सदनस्य दीपो । हारस्य सारस्तरलो यथा वा ॥ वनस्य भूषा च यथा मधुश्री—र्ज्ञानस्य वैराग्यमतिस्तथैव ॥ ८ ॥ साधारणीर्ज्ञानविधोरशेपाः । शेषाः कलाः के कलयंति नोच्चैः ॥ धत्ते पदं या भवमूर्ध्नि तां यः । प्रेक्षेत वैराग्यकलां स धन्यः ॥ ९ ॥ शमाग्नितप्ताष्टरसावशिष्ट—प्रकृष्टवैराग्यरसवृतत्वम् ॥ विनास्त्युपायो भुवि कोऽपिचारु—र्नेज्ञानगर्वज्वरशांतिहेतुः ॥ १० ॥

कलाना विलासो खरेखर आपता नथी. ॥ ७ ॥ आकाशनुं भूषण जेम चंद्र छे, घरनुं भूषण जेम दीपक छे, हारनुं भूषण जेम चगदुं छे, तथा वननुं भूषण जेम वसंतनी शोभा छे, तेम ज्ञाननुं भूषण वैराग्यनी बुद्धि छे.॥८॥ज्ञानरूपी चंद्रनी बाकीनी सघली साधारण कलाओने कोण उंचे प्रकारे जाणता नथी? पण जे कला संसारना मस्तकपर (व्यंग्ये--महादेवना मस्तकपर) पग मुके छे ते वैराग्यकलाने जे जुए छे तेनेज धन्य मानवो. ॥ ९ ॥ समतारूपी अग्निथी तपेलां आठे रसोमांथी बाकी रहेला उत्तम वैराग्यरूपी

रसनी गोलीविना पृथ्वीपर ज्ञानना गर्वरुपी तावनी शांतिना हेतुरुप (बीजो) कोइ पण उपाय नथी. ॥ १० ॥ क्लेश विना वश करेल छे पृथ्वी जेणे, तथा लोकोए करेली स्तुतिथी मेलवेल छे कीर्ति जेणे, अने ज्ञानादिक रत्नोथी भरेल छे भंडार जेनो एवुं वैराग्यरुपी राज्य कोने हितकारक नथी ? ॥ ११ ॥ मृत्युसुधि पण मनोहर, अने परिणामें (अंतें) पण मनोहर, निर्मल अंगवाली, तथा मजबूत गात्रोवाली, एवी वैराग्यलक्ष्मी विना जगतमां विद्वानोने बीजी कोइ पण स्त्री रुचिकारक नथी लागती. ॥ १२ ॥ सुस्थित राजानी (जिनराजनी) कृपाथी मलेलो एवो वैराग्यरुपी मित्र, वाचाल एवा खल पुरुषनी आंखे पाटो बांधीने विवेकरुपी रत्नने देखाडेज छे ॥ १३ ॥ नाना प्रकारना आध्यात्मिक भावोरुपी

साम्राज्यमक्लेशवशीकृतोर्वी । जनप्रणीतस्तुतिलब्धकीर्तिं ॥ ज्ञानादिरत्नैः परिपूर्ण-कोशं । वैराग्यरूपं हितकृन्न कस्य ॥ ११ ॥ आपातरम्यां परिणामरम्यां । सुनिर्मलांगीमलपात्रगा-त्राम् ॥ रुच्या बुधानां ललनास्ति कापि । वैराग्यलक्ष्मीं न विना जगत्याम् ॥ १२ ॥ वैराग्य-मित्रं कृतिनां पवित्रं । लब्धं प्रसादान्नृपसुस्थितस्य॥प्रदर्शयत्येव विवेकरत्नं । विधाय वाचाट-खलाक्षिबंधम् ॥ १३ ॥ नानाविधाध्यात्मिकभावरत्न–प्रभाभरोद्भासितचित्तभित्तौ ॥ परिस्फु-रन्मूलगुणेंदुकांता–निबद्धसत्कुट्टिमसन्निवेशे ॥ १४ ॥ विसृत्वरैरुत्तरसद्गुणौघैः । प्रपंचितानं-तवितानशोभे ॥ स्वकर्मरंध्राख्यगवाक्षलंबि–मुक्तावचूलोपमधीगुणौघे ॥ १५ ॥

रत्नोनी कांतिना समूहथी भासुर थएला, चित्तरुपी भींतवाला, स्फुरायमान एवा मूल गुणोरुपी चंद्रकांत मणिओथी जडेल छे उत्तम अगासीना भागो जेमां, विस्तार पामता तथा उत्तम एवा उत्तर गुणोएं करीने बनावेला एवा अनंत चंद्रवाओनी शोभावाला, पोताना कर्मविवर नामना झरुखा प्रते लटकेला मोतीना झुमखा सरखा छे बुद्धिना गुणोना समूहो जेमां, निर्मल वासनाओथी सुगंधि करेला, उत्तम वीर्यरुपी कर्पूरनी रजथी मनोहर थएला, विस्तार पामती एवी श्रुतधारणाओरुपी कस्तूरीओथी सुगंधि करेला, आत्मविलासथी सिद्ध थएला एवा छायाना समुहोथी नाश पामेल

छे मनना कर्मोरूपी गर्मीनो प्रचार जेमां, शीललीला नामना फुवाराओथी हमेशां शीतलताने प्राप्त थएला, एवा वैराग्यरूपी मेहेलमां संवरनी शुद्धिरूपी पुष्पोथी भरेली निर्विकल्पतारूपी शय्यामां जे महानुभावो सुखे करीने जेम थाय तेम समता नामनी धर्मपत्निनी साथे सुतेला छे ते मुनिओनी खरेखर आ गृहस्थपणानी स्थितिरूप सुखनी भूमि छे, अने बीजा गृहस्थो तो संसाररूपी वनमां भमता एवा हरिणो सरखा छे. ॥ १४ ॥ १५ ॥ १६ ॥ १७ ॥ १८ ॥ १९ ॥ श्रद्धा, धीरज, क्षमा, दया

प्रधूपिते निर्मलवासनाभिः । सुसत्वकर्पूररजोऽभिरामे ॥ विसृत्वरीभिः श्रुतधारणाभिः । कस्तूरिकाभिः सुरभीकृते च ॥ १६ ॥ गयाभरैर्ध्वस्तसमस्तकर्म—धर्मप्रचारे स्वविलास-सिद्धेः ॥ नीते सदा शीतलतां च शील—लीलाभिधैः सांक्रमिकांबुयंत्रैः ॥ १७ ॥ वैराग्यसद्भन्य-विकल्पतल्पे । स्थिता भृते संवरशुद्धिपुष्पैः ॥ महानुभावाः सह धर्मपत्न्या । सुखं शयंते समताख्यया ये ॥ १८ ॥ तेषां मुनीनां खलु तात्विकीयं । गृहस्थतावस्थितिशर्मभूमिः ॥ परे गृहस्थास्तु परिभ्रमंतः । संसारकांतारमृगस्वरूपाः ॥ १९ ॥ श्रद्धाधृतिक्षांतिदयासुमेधा—मुख्याप्सरोभिर्विलसत्यजस्रम् ॥ वैराग्यरूपे खलु नंदने यः । शक्रोऽपि कस्तस्य मुनेःपुरस्तात् ॥ २० ॥ रसांतरस्येह कथा तथात्वं । करोति भावैरुपनीयमानैः ॥ बाह्यैः स्वमाभ्यंतरशुद्ध-रूप । मेकैव वैराग्यकथोपधत्ते ॥ २१ ॥ स्वतः सतामाचरगोचरत्वा—दस्यां खलानामरुचेर्न दोषः ॥ न कल्पवल्लिः करभाननीष्टे—त्युपेत्यकीर्तिं विबुधोपसेव्या ॥ २२ ॥

तथा उत्तम बुद्धि आदिकरूपी अप्सराओ साथे वैराग्यरूपी नंदनवनमां जे माणस हमेशां विलास करे छे, ते मुनिनी आगल इंद्र पण शा हिसाबमां छे? ॥ २० ॥ आ जगमां रसांतरनी कथा, खेंचीने लावेला एवा बाह्य भावोथी पोतानुं कार्य बजावे छे, अने एक वैराग्यनी कथाज आत्माना अंतरना शुद्धरूपने धारण करेछे. ॥ २१ ॥ आ वैराग्यकल्पलतामां सज्जनोनो पोतानी मेलेज आदर होवाथी, तेमां खळ माणसोनी अरुचिनो दोष अमो लेखवता नथी, (केमके) देवोथी सेवनीक एवी कल्पवेली ज्यारे

उंटोने वहाली लागती नथी, तेथी ते कंइ अपकीर्तिने पामती नथी. ॥ २२ ॥ खल माणसोनी अप्रीतिना भयथी विद्वानोए धर्मकथाना आश्रयनो उपक्रम तजवो नहीं, जो एम न होय, तो मलोत्पत्तिनी बिकथी माणसोने वस्त्रोनो उपभोग पण शी रीते घटी शके? ॥ २३ ॥ अंधकारोना समुहोथी पेहेलां नहीं स्पर्श कराएला एवा आकाशमां जो चंद्रनी गति थाय, तो सज्जनोनी वाणीना निर्दोष मार्गमां दुर्जनोथी गमन थाय! (अर्थात् ते बन्ने बाबतो असंभवित छे.) ॥ २४ ॥ सांभलवा लायक एवा शास्त्रभावमां खलोनी बुद्धि खुंचती नथी, पण तेमांथी खोटां दूषणोने शोधवामां खुंचे छे; केमके,

उपक्रमो धर्मकथाश्रयो न । त्याज्यः खलाप्रीतिभिया प्रबुद्धैः ॥ नो चेन्मलोत्पत्तिभिया जनानां । वस्त्रोपभोगोऽपि कथं घटेत ॥ २३ ॥ अस्पृष्टपूर्वे तमसां समूहै—श्चारो यदि स्याद्गगने सुधांशोः ॥ अदूषिते वर्त्मनि दुर्जनैः स्या—द्गतिस्तदा साधुजनस्य वाचाम् ॥२४॥ श्रव्ये खलानां नहि शास्त्रभावे । बुद्धिः परं मज्जति कूटदोषे ॥ चंचुर्विहायैव हि पद्मखंडं । सद्यः पुरीषे पतति द्विकानाम् ॥ २५ ॥ न प्रत्ययार्हा प्रकृतिः खलानां । न चारुरूपं समुपैति किंचित् ॥ संस्कारहीनामिति तामपेक्ष्य । कोवा क्रियां साधयितुं यतेत ॥ २६ ॥ गुणः खलस्याप्ययमग्र्य एव । यद्दोषचिंतादहनाभिलीढम् ॥ तदास्यशाणे परिघृष्यमाणं । सतां वचःशस्त्रमुपैति दीप्तिम् ॥ २७॥ पीयूषसृष्टिर्न सतां स्वभावात् । संसारसिंधावधिकास्ति धातुः॥ दोषैकदृष्टिव्यसनात्खलानां । न कालकूटस्य परा च सृष्टिः ॥ २८ ॥

कागडाओनी चांच पद्मखंडने तजीने तुरत विष्टानी अंदर पडे छे. ॥ २५ ॥ खल माणसोनी प्रकृति विश्वास लायक नथी, तेम कंइ पण मनोहर स्वरूपने प्राप्त थती नथी, माटे एवी रीतनी संस्कार विनानी खलोनी ते प्रकृतिनी अपेक्षा राखीने क्यो माणस कार्य साधवाने यत्न करे? कोइ पण करे नहीं ॥ २६ ॥ खल माणसनो आ पण (एक) मोटोज गुण छे, केमके, जेनी दोषनी चिंतारुपी अग्निथी आलिंगित थएलुं, अने तेना मुखरुपी सराणापर घसाएलुं एवुं सज्जनोनुं वचनरुपी शस्त्र उलटुं तेजने पामे छे.॥२७॥

आ संसाररूपी समुद्रमां सज्जनोना स्वभावथी अधिक कोइ ब्रह्मानी अमृतनी सृष्टि नथी, अने खल माणसोना दोषदृष्टिना व्यसन शिवाय बीजी कोइ झेरनी सृष्टि नथी. (अर्थात् सज्जनोनो स्वभाव अमृत् सरखो छे, अने खल माणसोनो स्वभाव झेर सरखो छे) ॥ २८ ॥ परीक्षारूपी मंथाचलथी ग्रंथरूपी समुद्रने मथते छते आंधला (पक्षे–महादेव) एवा खलमाणसे पोताना कंठमां दोषरूपी झेरने धारण कर्युं, तथा उत्तम पुरुषे (पक्षे–श्रीकृष्णे) गुणोने ग्रहण करनारी लक्ष्मी लीधी. ॥ २९ ॥ खल माणसोना अपवादोथी घसातो एवो पण सज्जनोना गुणोनो समूह प्रकाशने पामे छे, (केमके)

ग्रंथांबुराशौ मथिते परीक्षा–मंथाद्रिणा दोषविषं स्वकंठे ॥ विरूपनेत्रेण धृतं खलेन । गुणग्रहश्रीः पुरुषोत्तमेन ॥२९॥ विघृष्यमाणोऽपि खलापवादैः । प्रकाशतां याति सतां गुणौघः ॥ उन्मृज्यमाणः किमु भस्मपुंजै । र्न दर्पणो निर्मलतामुपैति ॥ ३० ॥ कथान्यथा स्यान्न खलप्रलापै । र्या सज्जनेनानुगृहीतभावा ॥ प्रयाति विश्वेऽर्ककृतः प्रकाशो । न घूकपूत्कारपरंपराभिः ॥ ३१ ॥ न दुर्जनैराकुलिता अपीह । भिन्नस्वभावाः सुजना भवन्ति ॥ प्रपद्यते वज्रमणिर्न भेद । मयोघनैरप्युपहन्यमानः ॥ ३२ ॥ निगूढभावान् विशदी करोति । तमः समस्तं परिसंवृणोति ॥ दोषोद्भवेऽप्यन्यगुणप्रदर्शि । धाम प्रदीपस्य सतां च वृत्तम् ॥ ३३ ॥

भस्मना समुहोथी घसातो एवो आरिसो शुं निर्मलपणाने पामतो नथी ? ॥ ३० ॥ जे कथाने सज्जनोए आदरमान आपेलुं, ते कथा खलोना बकवादोथी अन्यथा थाय नहीं, (केमके) जगतमां सूर्ये करेलो प्रकाश घुवडोना पोकारोनी श्रेणिओथी चाल्यो जतो नथी. ॥ ३१ ॥ आ जगतमां दुर्जनोए दुःखित करेला एवा पण सज्जनो चलित स्वभाववाला थता नथी, केमके लोखंडना घणोथी पण भेदातो एवो हीरो भंगने प्राप्त थतो नथी. ॥ ३२ ॥ सज्जनोनुं आचरण तथा दीपकनुं तेज बन्ने सरखां छे केमके ते निगूढ भावोने प्रकाशित करे छे, सघला अज्ञानने (पक्षे--अंधकारने) आच्छादित करे छे, अने दूषणोनी

(पक्षे--रात्रीनी) उत्पत्तिमां पण अन्योना गुणोने देखाडनार छे. ॥ ३३ ॥ नीच माणस पण खरेखर सज्जनना अनुग्रहथी (पोतानी) हलकाइने छोडीने कीर्ति पामे छे; (केमके) नीचे गमन करनारी एवी पण गंगा, महादेवना मस्तकपरना निवासथी शुं " देवनदी " एवा (नामथी) प्रसिद्ध न थइ? (अर्थात् थइज) ॥ ३४ ॥ सूर्यनो उदय होते छते जेम अंधकारना समूहथी, तथा चंद्रना किरणोनो प्रचार होते छते जेम घणा तापथी बीक होती नथी, तेम अमारा प्रते सज्जनोनी कृपा होते छते, दुर्जनोना दोषणोना वचनथी (अमोने) कंइ पण बीक नथी ॥३५॥ तेथी सज्जनोना आलंबनथी, अने खलोनी उपेक्षाथी,

नीचोऽपि नूनं सदनुग्रहेण । क्षतिं विहायाभ्युपयाति कीर्तिम्॥ न निम्नगापि प्रथिता सुराणां । नदीति किं शंकरमौलिवासात् ॥ ३४ ॥ सूर्योदये ध्वांतभरादिवोच्चै। स्तापादिवेंदोः किरणप्रचारे ॥ अनुग्रहे साधुजनस्य भीति । नैकापिनो दुर्जनदोषवादात् ॥ ३५ ॥ तस्मात्सदालंबनतः खलाना–मुपेक्षणादक्षतशुद्धपक्षैः ॥ अभंगवैराग्यसमृद्धिकल्प–वल्लीविवृद्धौ यतितव्यमार्यैः ॥ ३६ ॥ यथेह कालः सुखमादिरूपः । कल्पद्रुमोत्पत्तिकृदभ्युपेतः ॥ बुधास्तथास्याः खलुपुद्गलाना–मावर्तमंत्यं प्रवदंति हेतुम् ॥ ३७ ॥ अस्मिंस्तथा भव्यतया मलस्य । क्षयेण शुद्धः समुदेति धर्मः ॥ यन्नान्यथा जंतुरवैति हेये–तरादिभावान् हृदये यथास्थान् ॥ ३८ ॥ स्थिरान् यथार्थान् भ्रमणक्रियोत्थ--शक्त्या चलान् पश्यति संयुतोऽगी ॥ तथोग्रजन्मभ्रमशक्तियुक्तः । पश्यत्युपादेयतयैव हेयान् ॥ ३९ ॥

अक्षीण शुद्धपक्षवाला आर्योए अभंग वैराग्यनी समृद्धिरूपी कल्पवेलीनी वृद्धि करवामां प्रयत्न करवो. ॥ ३६ ॥ जेम अहीं कल्पवृक्षोनी उत्पत्ति करनारो सुखमादिरुप काल आवेलो छे, तेम पुद्गलपर्यटनना छेडाना भागने, आ वैराग्य कल्पवल्लीनो खरेखर हेतु पंडित लोको कहे छे. ॥ ३७ ॥ वली ते पुद्गलपर्यटनना अंतमां भव्यपणाथी (मिथ्यात्वरुपी) मेलना क्षयथी शुद्ध धर्मउदय पामे छे, केमके ते विना प्राणी हृदयमां हेयोपायेय आदिक भावोने यथार्थ जाणतो नथी. ॥ ३८ ॥ भ्रमणनी क्रियाथी उत्पन्न

थएली शक्तिए करीने युक्त थएलो प्राणी जेम स्थिर पदार्थोने चलित थएला जुए छे, तेम भयंकर एवा जन्मना भ्रमणनी शक्तिथी युक्त थएलो प्राणी, हेय एटले तजवा लायक पदार्थोने उपादेयपणाथीज एटले ग्रहण करवालायकपणाथीज जुए छे. ॥ ३९ ॥ ते जन्मभ्रमणनी शक्तिनो नाश, अहीं तत्वथी कथंचित् हेत्वंतरथी प्राप्त थएला एवाकालना अनुभावथी छेल्ला पुद्गलविवर्तमां थाय, केमके हेतुओनो समुह मांहोमांहें वलगीने रहेलो छे. ॥ ४० ॥ आजगतमां मुनिओ ते विचित्रप्रकारना कालने धर्मनो तारुण्यकाल कहेछे, अने गुप्त थएल छे अंदर भोगराग जेमां एवा तेथी बाकी रहेला कालने भवनो बाल्यकाल कहेछे. ॥ ४१ ॥ वली अनुक्रमे भवनो बाल्यकाल व्यतीत थये छते धर्मनो जे राग उत्पन्न

तच्छक्ति नाशस्त्विह तत्वतःस्यात् । कालानुभावाच्चरमे विवर्ते ॥ हेत्वंतरेणोपगतात्कथंचि--द्धेतुव्रजो येन मिथोऽनुबद्धः ॥ ४० ॥ प्राहुस्तमेनं मुनयोऽत्रधर्म--तारुण्यकालं खलु चित्ररूपम् ॥ ततोऽवशिष्टं भवबाल्यकाल--माच्छादितान्यंतरभोगरागम् ॥ ४१ ॥ उत्पद्यते यस्त्वथ धर्मरागः । क्रमाद्व्यतीते भवबाल्यकाले॥तमेव वैराग्यसमृद्धिकल्प--वल्ल्या बुधा बीजमुदाहरंति ॥ ४२ ॥ प्रवर्धमानाऽशुभभावधारा--कादंबिनीध्वंसनचंडवातः ॥ सद्धर्मरागो गदितो गुणाना--मुत्पत्तिहेतुर्विपदां प्रमाथी ॥ ४३ ॥ दृष्ट्वा सदाचारपरान् जनान् या । शुद्धप्रशंसान्विततच्चिकीर्षा ॥ सद्धर्मरागः सहि मोक्षबीजं । न धर्ममात्रप्रणिधानरूपः ॥ ४४ ॥

थायछे, तेनेज पंडित लोको वैराग्यनी समृद्धिरूप कल्पवल्लीनुं बीज कहेछे. ॥ ४२ ॥ वृद्धि पामती एवी अशुभ भावोनी धारारूपी मेघमालाने नाश करवामां प्रचंड वायु सरखो, अने गुणोनी उत्पत्तिना स्थानकरूप, तथा आपदाओने नाश करनारो एवो सद्धर्मनो राग कहेलोछे. ॥ ४३ ॥ उत्तम आचारमां तत्पर थएला माणसोने जोइने, (तेओनी) शुद्ध प्रशंसा पूर्वक ते सदाचारने करवानी जे इच्छा, तेनुं नाम " सद्धर्म राग " छे; अने ते मोक्षनुं बीज छे; पण धर्ममात्रने अंगीकार करवारूप धर्मराग (मोक्षनुं बीज) नथी. ॥ ४४ ॥

तेथी करीनेज पंडितोए भक्तिथी मनोहर एवां जिनयात्रा, जिनस्नात्र आदिक बाह्य अनुष्ठानो कहेलां छे; केमके, तेओ सम्यक् दर्शनना बीजाधानने धारण करनारां छे. ॥४५॥ बीजाओ तो धर्मना अंगीकार मात्रनेज तेनुं बीज कहे छे, ते वाजबी नथी; केमके मोक्षनो आशय पण निबिड अने निर्मल एवुं छेल्लुं पुद्गलपरावर्तन होते छते थाय छे, त्यारे तेना उपायना रागनी तो वातज शी करवी ?॥ ४६ ॥ धर्मनी जे इष्ट विशुद्धि छे, ते विषय, स्वरूप अने अनुबंधरूपें त्रण प्रकारनी छे, अने ते सर्वे पण मोक्षार्थने अपेक्षीने साक्षात् परंपराना हेतुपणाथी शुभ आशावाली छे ॥४७॥ शुद्ध क्रियानी इच्छाना

बाह्यान्युदाराणि जिनेंद्रयात्रा--स्नात्रादिकर्माण्यत एवभक्त्या ॥ बुधैः समालोककलोकबीजा--धानावहत्वादुपबृंहितानि ॥ ४५ ॥ अन्ये तु धर्मप्रणिधानमात्रं । बीजं जगुर्यन्न शिवाशयोऽपि ॥ घनेऽमलेऽनंत्यविवर्तगेस्या--द्वाच्यं पुनः किंतदुपायरागे ॥४६॥ धर्मस्य चेष्टा विषयस्वरूपा--नुबंधनिष्ठा त्रिविधा विशुद्धिः ॥ सर्वापि मोक्षार्थमपेक्ष्य साक्षा--त्परंपराहेतुतया शुभाशा ॥ ४७ ॥ शुद्धक्रियेच्छा विषयोऽनुबंधः । स्थानेऽंकुरस्याभिहितोऽत्रबुद्धैः ॥ असज्जिहासा सदुपायलिप्सा । बुद्धिद्विपत्रीपरिणामभाजः ॥ ४८ ॥ अन्वेषणा या तदुपायनिष्ठा--तत्वेक्षणव्यापृतयोगदृष्ट्या ॥ असद्ग्रहोत्तीर्णविचारचारुः--स्कंधस्वरूपा प्रणिगद्यते सा ॥ ४९ ॥ ततः प्रवृत्तिः शमसंयुता या । वैराग्यहेतौ विविधे विचित्रा ॥ सत्यक्षमाब्रह्मदयादिके सा । यत्र प्रवालादिसमा पवित्रा ॥ ५० ॥

विषयवाला अनुबंधने अहीं पंडितोए ते वैराग्यकल्पवेलीना अंकुरोने स्थानके कहेलो छे, के जे अंकुरो, असत्यने तजवानी इच्छानी अने सदुपायने ग्रहण करवानी इच्छानी बुद्धिरूपी बे पत्रोने भजनारो छे. ॥ ४८ ॥ तेना उपायमां निष्ठ तथा कदाग्रहथी उतरेला विचारथी मनोहर थएली, एवी तत्वना जोवामां वापरेली योगदृष्टिथी जे अन्वेषणा करवी, ते, वेलडीना स्कंधरूप कहेवायछे. ॥ ४९ ॥ पछी विविध प्रकारना सत्य, क्षमा, ब्रह्म, तथा दयादिकरूप वैराग्यना हेतुमां विचित्र प्रकारनी समता

थएली शक्तिए करीने युक्त थएलो प्राणी जेम स्थिर पदार्थोने चलित थएला जुए छे, तेम भयंकर एवा जन्मना भ्रमणनी शक्तिथी युक्त थएलो प्राणी, हेय एटले तजवा लायक पदार्थोने उपादेयपणाथीज एटले ग्रहण करवालायकपणाथीज जुए छे. ॥ ३९ ॥ ते जन्मभ्रमणनी शक्तिनो नाश, अहीं तत्वथी कथंचित् हेत्वंतरथी प्राप्त थएला एवाकालना अनुभावथी छेल्ला पुद्गलविवर्तमां थाय, केमके हेतुओनो समुह मांहोमांहे वलगीने रहेलो छे. ॥ ४० ॥ आजगतमां मुनिओ ते विचित्रप्रकारना कालने धर्मनो तारुण्यकाल कहेछे, अने गुप्त थएल छे अंदर भोगराग जेमां एवा तेथी बाकी रहेला कालने भवनो बाल्यकाल कहेछे. ॥ ४१ ॥ वली अनुक्रमे भवनो बाल्यकाल व्यतीत थये छते धर्मनो जे राग उत्पन्न

तच्छक्ति नाशस्त्विह तत्वतःस्यात् । कालानुभावाच्चरमे विवर्ते ॥ हेत्वंतरेणोपगतात्कथंचि-- द्धेतुव्रजो येन मिथोऽनुबद्धः ॥ ४० ॥ प्राहुस्तमेनं मुनयोऽत्रधर्म--तारुण्यकालं खलु चित्ररूपम् ॥ ततोऽवशिष्टं भवबाल्यकाल--माच्छादिताभ्यंतरभोगरागम् ॥ ४१ ॥ उत्पद्यते यस्त्वथ धर्मरागः । क्रमाद्व्यतीते भवबाल्यकाले॥तमेव वैराग्यसमृद्धिकल्प--वल्ल्या बुधा बीजमुदाहरंति ॥ ४२ ॥ प्रवर्धमानाऽशुभभावधारा--कादंबिनीध्वंसनचंडवातः ॥ सद्धर्मरागो गदितो गुणाना--मुत्पत्तिहेतुर्विपदां प्रमाथी ॥ ४३ ॥ दृष्ट्वा सदाचारपरान् जनान् या । शुद्धप्रशंसान्विततच्चिकीर्षा ॥ सद्धर्मरागः सहि मोक्षबीजं । न धर्ममात्रप्रणिधानरूपः ॥ ४४ ॥

थायछे, तेनेज पंडित लोको वैराग्यनी समृद्धिरुप कल्पवल्लीनुं बीज कहेछे. ॥ ४२ ॥ वृद्धि पामती एवी अशुभ भावोनी धारारूपी मेघमालाने नाश करवामां प्रचंड वायु सरखो, अने गुणोनी उत्पत्तिना स्थानकरूप, तथा आपदाओने नाश करनारो एवो सद्धर्मनो राग कहेलोछे. ॥ ४३ ॥ उत्तम आचारमां तत्पर थएला माणसोने जोइने, (तेओनी) शुद्ध प्रशंसा पूर्वक ते सदाचारने करवानी जे इच्छा, तेनुं नाम " सद्धर्म राग " छे; अने ते मोक्षनुं बीज छे; पण धर्ममात्रने अंगीकार करवारूप धर्मराग (मोक्षनुं बीज) नथी. ॥ ४४ ॥

तेथी करीनेज पंडितोए भक्तिथी मनोहर एवां जिनयात्रा, जिनस्नात्र आदिक बाह्य अनुष्ठानो कहेलां छे; केमके, तेओ सम्यक् दर्शनना बीजाधानने धारण करनारां छे. ॥४५॥ बीजाओ तो धर्मना अंगीकार मात्रनेज तेनुं बीज कहे छे, ते वाजबी नथी; केमके मोक्षनो आशय पण निबिड अने निर्मल एवुं छेल्लुं पुद्गलपरावर्तन होते छते थाय छे, त्यारे तेना उपायना रागनी तो वातज शी करवी ?॥ ४६ ॥ धर्मनी जे इष्ट विशुद्धि छे, ते विषय, स्वरूप अने अनुबंधरूपें त्रण प्रकारनी छे, अने ते सर्वे पण मोक्षार्थने अपेक्षीने साक्षात् परंपराना हेतुपणाथी शुभ आशावाली छे.॥४७॥ शुद्ध क्रियानी इच्छाना

बाह्यान्युदाराणि जिनेंद्रयात्रा--स्नात्रादिकर्माण्यत एवभक्त्या ॥ बुधैः समालोककलोकबीजा--धानावहत्वादुपबृंहितानि ॥ ४५ ॥ अन्ये तु धर्मप्रणिधानमात्रं । बीजं जगुर्यन्न शिवाशयोऽपि ॥ घनेऽमलेऽनंत्यविवर्तगेस्या--द्वाच्यं पुनः किंतदुपायरागे ॥४६॥ धर्मस्य चेष्टा विषयस्वरूपा--नुबंधनिष्टा त्रिविधा विशुद्धिः ॥ सर्वापि मोक्षार्थमपेक्ष्य साक्षा--त्परंपराहेतुतया शुभाशा ॥ ४७ ॥ शुद्धक्रियेच्छा विषयोऽनुबंधः । स्थानेऽंकुरस्याभिहितोऽत्रबुद्धैः ॥ असज्जिहासा सदुपायलिप्सा । बुद्धिद्विपत्रीपरिणामभाजः ॥ ४८ ॥ अन्वेषणा या तदुपायनिष्टा--तत्वेक्षणव्यापृतयोगदृष्ट्या ॥ असद्ग्रहोत्तीर्णविचारचारुः--स्कंधस्वरूपा प्रणिगद्यते सा ॥ ४९ ॥ ततः प्रवृत्तिः शमसंयुता या । वैराग्यहेतौ विविधे विचित्रा ॥ सत्यक्षमाब्रह्मदयादिके सा । यत्र प्रवालादिसमा पवित्रा ॥ ५० ॥

विषयवाला अनुबंधने अहीं पंडितोए ते वैराग्यकल्पवेलीना अंकुरोने स्थानके कहेलो छे, के जे अंकुरो, असत्यने तजवानी इच्छानी अने सदुपायने ग्रहण करवानी इच्छानी बुद्धिरूपी बे पत्रोने भजनारो छे. ॥ ४८ ॥ तेना उपायमां निष्ट तथा कदाग्रहथी उतरेला विचारथी मनोहर थएली, एवी तत्वना जोवामां वापरेली योगदृष्टिथी जे अन्वेषणा करवी, ते, वेलडीना स्कंधरूप कहेवायछे. ॥ ४९ ॥ पछी विविध प्रकारना सत्य, क्षमा, ब्रह्म, तथा दयादिकरूप वैराग्यना हेतुमां विचित्र प्रकारनी समता

सहित जे पवित्र प्रवृत्ति, ते जे वैराग्यवल्लीमां किसलयादिक सरखी छे. ॥ ५० ॥ वली अहीं भाग्योदयथी एवी रीतनी कर्तव्यता प्रते लेइ जनारुं, उत्तमगुरु, धर्म अने बंधुयोगादिक जे प्राप्त थायछे, ते वल्लीना पुष्पसमूह सरखुं जाणवुं. ॥ ५१ ॥ मोहने वश थएला प्राणीओनी " कुंभकुटीप्रभातना " न्यायथी जे निष्फल प्रवृत्ति थाय, तेने फलद्रुप करवाने सम्यग् ज्ञानरूपी किरणवाला गुरुरूपीज सूर्य समर्थ छे. ॥ ५२ ॥ अज्ञानी लोकोने पाडी नाखवाने हेतुरुप एवो मोहरुपी मोटो अंधारो कुवो जे गुप्त

संपद्यते संभृतमत्र चेति । कर्तव्यताया उपनय्यकं यत् ॥ भाग्योदयात्सद्गुरुधर्मबंधु—योगादिकं पुष्पभरोपमं तत् ॥ ५१ ॥ मोहस्पृशां कुंभकुटीप्रभात—न्यायेन या स्याद्विपुला प्रवृत्तिः ॥ फलावहां कर्तुमिमां समर्थः । सद्ज्ञानभानुर्गुरुरेव भानुः ॥ ५२ ॥ अज्ञानभाजां विनिपातहेतु—श्छन्नोऽस्ति यो मोहमहापदंधुः ॥ हस्ते गृहित्वा विनिवार्य तस्मा—ज्जनं नयत्यध्वनि धर्मबंधुः ॥ ५३ ॥ ततश्च सद्धर्मपथोपदेशा- त्सत्संगमाच्चोल्लसितस्ववीर्यात् ॥ यो भावधर्मस्य रहस्यलाभः । पचेलिमं तत्फलमामनंति ॥ ५४ ॥ प्रोक्तो जिनेंद्रैरयमेव मोक्ष--प्रसाधको निश्चयतोऽनुपाधिः ॥ द्रव्यात्मको नीतिकुलादिभावी । धर्मस्तु दत्वाभ्युदयं प्रयाति ॥ ५५ ॥ वीजस्य संपत्तिरपीह न स्यादपश्चिमावर्तविवर्तकाले ॥ एषापि येनातिशयेन चार्वी। भवाभिनंदित्वनिवृत्तिलभ्या॥ ५६ ॥

रहेलो छे, ते कुवापासेथी माणसनो हाथ झाली पडता बचावीने गुरुरुपी धर्मबंधु तेने मार्गे चडावे छे. ॥ ५३ ॥ पछी सत्यधर्ममार्गना उपदेशथी, सत्संगथी, तथा उलसायमान थता आत्मवीर्यथी भावधर्मना रहस्यनो जे लाभ थाय, तेने ते वल्लीनुं पाकेलुं फल कहे छे. ॥ ५४ ॥ जिनेंद्रोए कहेलो, मोक्षने साधनारो, निश्चयथी उपाधि रहित, द्रव्यात्मक, तथा नीति कुलादिकना भाववालो एवो एहीज धर्म अभ्युदय आपीने जाय छे. ॥५५॥ छेल्ला पुद्गलपरावर्तननो काल ज्यां सुधि न आव्यो होय, त्यां सुधि

अहीं बीजनी संपत्ति पण होइ शकती नथी, केमके अतिशयथी मनोहर एवी ते बीजनी संपत्ति पण भवाभिनंदिपणानी निवृत्तिथी मले तेवी छे. ॥ ५६ ॥ वली (आ वैराग्य कल्पवल्लीनुं बीज) वाव्ये छते पण संसारि जीवनी चित्तवृत्ति खरेखर उज्ज्वलताने पामे छे; अने ते वखते तमोगुणवाला एवा महान् मोहराजाना लश्करीओनो समूह क्षोभ पामे छे. ॥ ५७ ॥ तेज वखते ते मोह राजाना लश्करीओना चित्तमां एवुं स्फुरायमान थाय छे के, आवी रीतनुं बीज आपणा क्षोभ माटे छे; अने फलद्रूप थएली एवी आ वैराग्यवल्ली (आपणा) शा शा हाल करवाने समर्थ नहीं थशे ? ॥ ५८ ॥

उप्तेऽपि चास्मिन् विशदत्वमेति । संसारिजीवस्य हि चित्तवृत्तिः ॥ क्षोभं तदा गच्छति ताम-सानां । वर्गो महामोहचमूचराणाम् ॥ ५७ ॥ तदैव तेषां स्फुरतीति चित्ते । क्षोभाय यद्वी-जमपीदृशं नः ॥ वैराग्यवल्लिः फलिता दशां सा । कां कां न कर्तुं प्रभविष्यतीयम् ॥ ५८ ॥ अल्पश्रमेणादित एव नाशः । कर्तुं ततोऽस्याः खलु युज्यते नः ॥ दुश्छेद्यतां यास्यति वर्ध-माना । चारित्रधर्मादिभटाश्रितेयम् ॥ ५९ ॥ इत्थं समालोच्य निहत्य शक्त्या । निवार-कानाशु शुभाशयादीन् ॥ उत्खन्यते तैः शुचिवल्लिबीजं । चारित्रधर्मस्य बलेऽनुपेते ॥६०॥ संप्रेष्यते तत्र बलं यदा तु । चारित्रधर्मेण नरेश्वरेण ॥ युद्धं तदा तेन सहाविमृश्य । कुर्वंति ते दोर्बलदर्पभाजः ॥ ६१ ॥

तेथी प्रथमथीज थोडी मेहेनते खरेखर आनो नाश आपणे करवो लायक छे; (केमके) ज्यारे ते वृद्धि पामती थकी चारित्रधर्मादिक सुभटोथी आश्रित थशे, त्यारे तेने छेदवामां (घणी) मुश्केली थशे ॥ ५९ ॥ एम विचारिने चारित्रधर्मराजानुं लश्कर जेटलामां नथी आवी पहोंच्युं तेटलामां (पोतानी) शक्तिथी तुरत शुभाशयादिक चोकीदारोने हणीने तेओ (मोहराजाना लश्क-रीओ) पवित्र एवी ते वैराग्यवल्लिना बीजने उखेडी नांखे छे. ॥ ६० ॥ पण ज्यारे त्यां चारित्रधर्म राजा (पोतानुं) लश्कर मोकले छे, त्यारे ते लश्करनी साथे तेओ (मोहराजाना लश्करीओ) विचार

तर्गी, पिना भुजाबलना अहंकारने भजता थका युद्ध करे छे. ॥ ६१ ॥ पछी सूर्यना तेजथी जेम अंधकारना समूहो, तेम तुरत ते लश्करथी घायल थया थका, नाशीने अवसर जोता थका गुप्त स्थानकमां भराइने तेओ बेसे छे. ॥ ६२ ॥ वली चारित्रधर्मराजानुं लश्कर पोताना काममां रोकाये छते ते मोहराजाना सुभटो फरीने लोकोने उपद्रव करे छे; तथा बीज, अंकुर आदिकने उखेडीने वैराग्यवेलीनो ना... करे छे. ॥ ६३ ॥ ते प्रवृत्ति जाणीने फरीने आवेला एवा चारित्रधर्मराजाना योद्धाओ नाशता एवा ... ते मोहराजाना योद्धाओने तीक्ष्ण बाणोथी अत्यंत मर्मस्थानकमां मारे छे. ॥ ६४ ॥ एवी

धाम्नाथ भानोरिव तेन तूर्णं । ध्वांतप्रबंधा इव दीर्यमाणाः॥पलाय्य लीना गहनप्रदेशे । तिष्ठंति ते कालमवेक्षमाणाः ॥ ६१ ॥ व्यग्रेऽथ चारित्रबले स्वकार्ये । भूयोऽपि ते लोकमुपद्रवंति ॥ बीजांकुराद्युत्खननक्रमेण । वैराग्यवल्लीं प्रविनाशयंति ॥ ६३ ॥ ज्ञात्वा प्रवृत्तिं पुनरागतास्तां । चारित्रधर्मस्य नृपस्य योधाः ॥ पलाय्यमानानपि तान् सुतीक्ष्णै--र्बाणैर्नृशं मर्मणि ताडयंति ॥ ६४ ॥ इत्थं छलात्ते कृतधर्मविघ्ना । बलाच्च चारित्रनृपस्य भग्नाः ॥ निर्विद्य तिष्ठंति जनापकारा--दावृत्तिभाजस्तमसामिवौघाः ॥ ६५ ॥ इत्थं पुरे सात्विकचित्तसंज्ञे । गिरेश्च मूले गृहिधर्मदेशे ॥ आटीकते यत् खलु मोहधाटी । वैराग्यवाटी न विवर्धते तत् ॥ ६६ ॥ बीजांकुरस्कंधदलाद्यवस्था । मुच्छिद्य पापाः खलु तस्करास्ताम् ॥ गच्छंति तेषां न विवेकशैले । पुनः प्रचारो भटकोटिपूर्णे ॥ ६७ ॥

रीते छलथी करेल छे धर्मनुं विघ्न जेओए, तथा चारित्रराजाना लश्करथी घायल थएला एवा ते मोहराजाना सैनिको लोकोना तुच्छकारथी खेद पामीने अंधकारना समूहोनी पेठे फरीने नहीं आवता थका रहे छे. ॥ ६५ ॥ एवी रीते सात्विक चित्त नामना नगरमां पर्वतनी तलेटीमां गृहस्थ धर्मरूपी देशमां जे मोहनी धाड हेरान करे छे, तेथी वैराग्यनी वाडी वृद्धि पामती नथी. ॥ ६६ ॥ ते (मोहराजाना सुभटोरूपी) पापी तस्करो, बीज, अंकुर, स्कंध, तथा पत्रादिकनी अवस्थावाली ते वैराग्यवल्लिने

छेदीने चाल्या जाय छे; पण क्रोडो (चारित्र राजाना) सुभटोथी भरेला एवा विवेकरूपी पर्वतपर तेओनो प्रचार थइ शकतो नथी. ॥ ६७ ॥ वली वैराग्यनी समृद्धिरूपी कल्पवेलीओना समूहोथी चारे बाजुथी शोभितो थएलो, तथा शत्रुओनी श्रेणिने अगम्य एवो ते विवेकरूपी पर्वत धर्मी माणसोना चित्तमां धैर्यने धारण करे छे. ॥ ६८ ॥ ते पर्वतपर साम्राज्यने भजनारा एवा ते चारित्रधर्मराजाना प्रबल प्रभावथी जगोजगोए वैराग्यनी वाडीना सुखथी नाश थयेल छे शोक जेमनो एवा लोको वसे छे. ॥ ६९ ॥ त्यां ते वैराग्यवाटिकानी विस्तार पामती सुगंधि, प्रकृतिथी शुद्ध आत्मावालाओने हर्षनो

तथाच वैराग्यसमृद्धिकल्प--लतावितानैरन्वितः स शैलः ॥ अलंकृतः शत्रुततेरगम्यो । धत्ते धृतिं चेतसि धर्मभाजाम् ॥ ६७ ॥ चारित्रधर्मस्य नृपस्य तस्य । साम्राज्यभाजः प्रबलप्रभावात् ॥ स्थले स्थले तत्र वसंति लोका । वैराग्यवाटीसुखनष्टशोकाः ॥ ६९ ॥ शुद्धात्मना तत्र विसारि दत्ते । तत्सौरभं हर्षभरं प्रकृत्या ॥ अतुल्यमूर्छां कुरुते तदेव । व्यक्तं महामोहचमूभटानाम् ॥ ७० ॥ लोकानतस्तत्र पराभवेष्णु--श्छलादुपेतोऽपि हि मोहसैन्यः ॥ अमारितोऽपि म्रियते हतेन । घ्राणेन तेन प्रतिलब्धमूर्छः ॥ ७१ ॥ हेतोरतः पर्वतकल्पवल्ली । विसृत्वरामोदविशंकितास्ते ॥ आयांति चौरा गृहिधर्मदेशे--ऽप्यालस्यवस्त्रेण निबद्ध्य नासाम् ॥ ७२ ॥ तत्तादृगप्यद्रिसमृद्धिशर्म--चारित्रधर्मस्य मनःप्रसादम् ॥ शत्रुप्रचाराप्रतिरोधदुःस्थं । दत्ते न पंकोपहतं यथांभः ॥ ७३ ॥

समूह आपे छे, तथा तेज सुगंधी प्रगट रीते महान एवा मोहराजाना सुभटोने अत्यंत मूर्छा आपे छे. ॥ ७० ॥ पछी त्यां लोकोने पराभव करनारुं तथा छलथी आवेलुं एवुं पण मोहराजानुं सैन्य, नहीं मार्या छतां पण ते अनिष्ट गंधथी मूर्छित थयुं थकुं मरण पामे छे.॥७१॥आ हेतुथी पर्वतपर रहेली कल्पवेलीनी विस्तार पामती एवी सुगंधीथी शंकित थया थका ते चोरो आलस्यरूपी वस्त्रथी नाकने बंध करीने गृहिधर्मरूपी देशमां आवे छे. ॥ ७२ ॥ तेवी रीतनुं पण पर्वतनी समृद्धिनुं सुख, शत्रुना प्रचारने नहीं रोकवाथी

माठी अवस्थावाळुं थयुं थकुं, जेम कादववालुं पाणी, तेम चारित्रधर्मराजाना मनने आनंद आपतुं नथी. ॥ ७३ ॥पछी पोताना पर्वतनी समृद्धिना सुखने सारी हालतनुं नहीं मानतो थको ते चारित्रधर्म राजा, पोताना तावाना देशोने उपद्रव थतो जोइने (पोताना) सद्बोध नामना मंत्रीने नीचे प्रमाणे कहे छे. ॥ ७४ ॥ दुर्वादि पक्षोनी पेठे कूटमां छे लक्ष जेमनुं, तथा मलीन एवा मोहराजाना सैनिको, वार्याछतां पण फरी फरीने आपणा आश्रित लोकने उपद्रव करे छे. ॥ ७५ ॥ वली वैराग्यवल्ली वध्या-विना आपणुं लश्कर चित्तवृत्तिमां रही शकतुं नथी; अने छलकपटवाला एवा ते मोहराजाना सैनिको,

ततः स्वशैलस्य समृद्धिशर्म--सन्नूमिशक्तोऽबहुमन्यमानः ॥ उपद्रवात् स्वाश्रितमंमलानां । बोधः प्रतीत्थं सचिवं ब्रवीति ॥ ७४ ॥ दुर्वादिपक्षा इव कूटलक्ष्या । मलीमसाः प्रांजलमाश्रितं नः॥निवार्यमाणा अपि मोहसैन्याः ॥ पुनः पुनर्लोकमुपद्रवंति ॥७५॥ अस्मद्बलं तिष्टति चित्तवृत्तौ । वैराग्यवल्लीं न विना प्रवृद्धाम् ॥ खलान्विषस्ते च विनाशयंति । बीजांकुरस्कंधदशामपीमाम् ॥ ७६ ॥ निजाश्रितानामितिमानवाना--मुपद्रवोऽधस्तनमंमलेषु ॥ अयं प्रतापक्षतये भवेन्मे । रवेरिवांभोधरसन्निरोधः ॥ ७७ ॥ विचार्य मे ब्रूहि तदार्य तेषा--मात्यंतिकं विघ्नविनाशहेतुम् ॥ भूयान्मनीषा तव भूरिचिंता--महार्णवोत्तारकरीतरीव ॥ ७८ ॥ इतीरिते भूमिभुजा ब्रवीति । सद्बोधमंत्री कलितोरुनीतिः ॥ बलस्य कार्यं नहि तेषु राजं--स्त्राणं कला येषु पलायनस्य ॥ ७९ ॥

बीज, अंकुर अने स्कंध सुधिनी दशाने पण प्राप्त थएली एवी ते वैराग्यवल्लीने तोडी पाडे छे. ॥ ७६ ॥ एवीरीते मारा आश्रित माणसोने नीचाणवाला भागोमां जे आ उपद्रव थाय छे, ते सूर्यने जेम वादलांओनुं आवरण, तेम मारा प्रतापना नाशमाटे थाय. ॥ ७७ ॥ माटे हे आर्य! तेओना विघ्नने नाश करनारो सबल हेतु तुं विचारिने कहे ? अने तारी बुद्धि मारी घणी चिंतारूपी समुद्रमांथी (पार) उतारनारी होडी सरखी थाओ ? ॥ ७८ ॥ एवी रीते चारित्रधर्म राजा बोलते छते, जाणेल छे मनोहर नीति

जेणे एवो सद्बोध मंत्री कहेवा लाग्यो के, हे राजन! जेओने नसाडवामा कलानी जरूर छे, तेओ प्रते खरेखर बलनी जरूर नथी. ॥ ७९ ॥ आ उपद्रवने नाश करवानो हेतु पवित्र एवी परमेश्वरनी पूजा छे; के जेथी पोताना सैन्यना नाशविना पण शत्रुओनो प्रचार नाश पामे. ॥ ८० ॥ आ पूजा ते शत्रुओना पगप्रते शृंखला (बेडी) सरखी छे, अने आपणा मंडलनुं रक्षण करवामां समर्थ छे; अने ते बेडीथी बंधाएला एवा ते शत्रुओ हमेशां रड्या करे छे, अने (जरा पण) बसवाने तेओ समर्थ थता नथी. ॥ ८१ ॥ ते पूजा थोडा, मध्यम अने अधिक विघ्नने हरनारी एम अनुक्रमे

उपद्रवस्यास्य विनाशहेतुः । पूजास्ति पूता परमेश्वरस्य ॥ स्वसैन्यसंमर्दमृतेऽपि हंत । हतो यया स्याद्द्विषतां प्रचारः ॥ ८० ॥ तेषां रिपूणां पदशृंखलेयं । स्वमंडलक्षेमविधानदक्षा ॥ क्रंदंति बद्धा ह्यनया नितांतं । भवंति न स्पंदितुमप्यलं ते ॥ ८१ ॥ उक्ता विशुद्धा त्रिविधा क्रमात्सा । प्रकृष्टमध्याधिकविघ्नहर्त्री ॥ व्यापारसारा निजकायवाणी—मनो विशुद्धैरुपचारभेदैः ॥ ८२ ॥ समंतभद्रा प्रथमात्र पूजा । प्रोक्ता द्वितीया खलु सर्वभद्रा ॥ मरोर्भवस्याध्वनि सर्वसिद्धि—फला तृतीयामृतदीर्घिकाभा ॥ ८३ ॥ तत्रादिमा सर्वगुणाधिकेषु । जिनेषु सर्वोत्तमवस्तुजातैः ॥ कर्पूरपुष्पागुरुचंदनाद्यैः । स्वयं वितीर्णैः परितोषमूला ॥ ८४ ॥ तेषां जनैरानयनेन वाचा--माचारसंचारपवित्रितेन ॥ भवेद् द्वितीयाधिकतोषहेतुः । स्वशक्तिविस्फारितभूरिभक्तिः ॥ ८५ ॥

कहेली छे; अने पोतानी काया, वचन अने मनथी शुद्ध एवा उपचारोना भेदोथी व्यापारें करीने मनोहर छे. ॥ ८२ ॥ तेओमां पेहेली "समंतभद्रा" नामनी, तथा बीजी "सर्वभद्रा" नामनी कहेली छे; अने मरुदेश सरखा एवा संसारना मार्गमां अमृतनी वावडी सरखी त्रीजी "सर्वसिद्धिफला" नामनी छे. ॥ ८३ ॥ त्यां सर्व गुणोथी अधिक एवा जिनेश्वरोने विषे सर्वोत्तम वस्तुओथी उत्पन्न थयेला अने पोते धरेला एवा कपुर, पुष्प, अगर अने चंदन आदिकथी संतोषना मूलसरखी पेहेली

पूजा जाणवी. ॥ ८४ ॥ माणसोए करीने वचनोना आचार संचारथी पवित्र थएला एवा ते पुष्पादिकना लावणाए करीने अधिक संतोषना हेतुभूत, अने पोतानी शक्तिथी स्फुरायमान छे घणी भक्ति जेमां एवी बीजी पूजा थाय. ॥ ८५ ॥ त्रीजी अनंत संतोषने करनारी छे; के जेमां पोतानी शक्तियी सिद्ध एवी पूजनविधिमां थाकविना सुरादिकनी साध्य विधिमां करवानी इच्छानो प्रसार थाय छे. ॥ ८६ ॥ सम्यगदृष्टि जीवोने पेहेला अवंचक योगथी पेहेली पूजा थाय, तथा उत्तरगुणोना समूहने धरनारा अने बीजा तेना योगथी पवित्र थएलाओने बीजी पूजा घटे छे. ॥ ८७ ॥ तथा शुध, पोताने

अनंतसंतोषकरी तृतीया । स्वशक्तिसिद्धेऽर्चनसंविधाने ॥ भवत्यविश्रम्य सुरादिसाध्य--विधौ विधित्साप्रसरोऽपि यस्याम् ॥ ८६ ॥ आद्यादिमावंचकयोगतः स्यात् । सम्यग्दृशामुत्तरसद्गुणौघम् ॥ युज्येत पूजादधतां द्वितीया । द्वितीयतद्योगपवित्रितानाम्॥ ८७ ॥तथा तृतीयातिशयात्तृतीया--त्संजायतेऽवंचकयोगरूपात् ॥ श्राद्धस्य शुद्धस्य निजोचितस्य । श्रुतोदिताचारपरायणस्य ॥ ८८ ॥ योगा इहोक्तास्त्रिविधाश्च योग--क्रियाफलावंचकभेदभाजः॥ सत्साधुसंगात्परिणामभाग्भ्यां । क्रियाफलाभ्यां च तदाश्रयाभ्याम् ॥ ८९ ॥ सम्यक्त्वभाजां त्रिविधापि सेय । मेकातपत्रप्रभुताविधात्री ॥ मिथ्यात्वभाजामपि विघ्नहर्त्री ॥ धर्मासिकद्ग्रंथिसमीपगानाम् ॥ ९० ॥ भवस्थितेर्भंगकरीयमिष्टा । विशोधनी मोक्षमहापथस्य ॥ जीवायसश्चाक्षयभावराग--रसायनात्कांचनभावकर्त्री॥ ९१ ॥

उचित, तथा शास्त्रोमां कहेला आचारमां परायण एवा श्रावकने त्रीजा अवंचकयोगरूप अतिशयथी त्रीजी थाय छे. ॥ ८८ ॥ उत्तम साधुना संगथी परिणामने भजनारा, अने तेना आश्रयभूत एवी क्रीया अने फलथी अहीं योगावंचक, क्रियावंचक, तथा फालवंचक भेदने भजनारा अहीं त्रण प्रकारना योगो कहेला छे.॥८९॥ त्रणे प्रकारनी पण तेओ सम्यक्त्वीओने एकातपत्रवाली प्रभुताने करनारी छे,तथा ते मिथ्यात्विओना पण विघ्नोने हरनारी छे.अने ग्रंथि समीप आवेलाओने धर्मनी प्राप्ति करनारी छे.॥९०॥

इष्ट एवी आ भवस्थितिनो भंग करनारी, मोक्षरूपी महान मार्गने शोधनारी, अने अक्षय भावना रागरूपी रसायनथी जीवरूपी लोखंडने कांचनभावने करनारी छे. ॥ ९१ ॥ सद्बोध मंत्री चारित्रधर्म राजाने कहे छे के हे स्वामी ! एवी रीते आत्यंतिक उपद्रवना निवारणे करीने ए पूजाथी आपे आ लोकोनुं रक्षण करवुं, वली एवी रीते जेने खरेखर सर्व उपायो वश छे, एवा आपने अहीं हवे शुं चिंता छे? ॥ ९२ ॥ एवी रीतनुं उत्तम मंत्रिनुं वचन स्वीकारीने, तथा लोकोने तीर्थंकरोनी पूजाविधिमां जोडीने शत्रुना करेला समस्त उपद्रवने चारित्रधर्मराजा नाश करे छे. ॥९३॥ पछी निरुपद्रवपणाथी ते

आत्यंतिकोपद्रववारणेन। तदेतया देव जनास्त्वयामी॥संरक्षणीयास्तव कात्र चिंता। सर्वेऽप्युपायाः खलु यस्य वश्याः॥९२॥स्वीकृत्य सन्मंत्रिवचस्तदेत--च्चारित्रधर्मो विनियोज्य लोकान्॥ पूजाविधौ तीर्थकृतां समग्र--मुपद्रवं शत्रुकृतं निहंति॥९३॥ततश्च तेषां निरुपद्रवत्वा--द्वैराग्यवल्ली परिवृद्धिमेति॥ तदीयपुष्पोत्करसौरभश्रीः। सर्वत्र संमूर्छति चित्तवृत्तौ॥९४॥नितांतभीता निखिला हताशा। व्रजंति दूरे रिपवस्तदानीम्॥ तत्रैव तिष्टंति च धाष्टर्यतो ये। ते शृंखलायां निपतंति तस्याम् ॥९५॥ छायासु वैराग्यलताश्रयासु। बध्वा निवासानथ सावधानाः॥ आगंतुकोपद्रववारणाय।तिष्टंति चारित्रनृपस्य योधाः॥९६॥छिंदंति वासांश्च विषद्रुमांस्ते।पापात्मनां भावमहारिपूणाम्॥ ते भग्नवासा विषमेषु नंष्ट्वा। व्रजंति विच्छेदनगांतरेषु ॥ ९७ ॥

लोकोनी वैराग्यवल्ली वृद्धि पामे छे; तथा ते वल्लीना पुष्पोना समूहनी सुगंधिनी शोभा सर्व जगोए चित्तवृत्तिमां स्फुरायमान थाय छे. ॥९४॥ ते समये (मोहराजाना सुभटोरूपी) सघला शत्रुओ अत्यंत भय पामता थका अने निराश थया थका दूर जाय छे, अने हिमत राखीने जेओ त्यांज उभा रहे छे, तेओ ते शृंखलामां (बेडीमां) पडे छे. ॥९५॥ हवे चारित्रधर्मराजाना योद्धाओ वैराग्यलताना आश्रयवाली छायाओमां रहेठाणो बांधीने आवता उपद्रवने निवारवा माटे सावधान थया थका रहे छे. ॥ ९६ ॥ तेओ (त्यां) पापी एवा भाव महाशत्रुओना झेरी वृक्षोरूपी निवासोने छेदी नाखे छे;

(अने तेथी) तेओ स्थानरहित थया थका नाशीने विषम एवी पर्वतोनी खीणोमां जता रहे छे. ॥ ॥ ९७ ॥ हवे चारित्रधर्मराजाए वश करेली एवी तथा विस्तार पामती छे शोभा जेनी एवी प्राणीनी समस्त चित्तवृत्ति अहीं सुकाएलावनपणाने तजीने क्रीडा करवाना बगीचापणाने प्राप्त थाय छे. ॥ ९८ ॥ हवे ते सर्व शत्रुओ निराश थइने पोताना रहेठाणोनी स्थितिमात्रना नाशथी त्रास पामता थका तेनी सामे थवा माटे एकठा थइने (नीचे प्रमाणे) गुप्त वात करे छे. ॥ ९९ ॥ सूर्यनो

चारित्रधर्मेण वशीकृताथ । सर्वापि जंतोरिह चित्तवृत्तिः ॥ शुष्काटवीत्वं प्रविहाय लीला– रामत्वमेति प्रविसत्वरश्रीः ॥ ९८ ॥ सर्वे हताशाः परिघर्षयंतः । करौ स्वगेहस्थितिमात्रना- शात् ॥ अथारयोऽस्यप्रतिकूलवृत्यै, कुर्वंति संभूय रहस्यवार्ताम् ॥ ९९ ॥ संकोचयन् यत्फलमब्जखंडं । सूर्याश्रितं प्रातरुपैति चंद्रः ॥ नपद्रवन्निर्मदाश्रितान्न । प्राप्तं किमस्माभि- रतर्कितं तत् ॥ १०० ॥ अतिप्रकाशादपि जृंभमाण–मसंवृतं धाम किलोद्धतेषु॥दीपांकुरस्येव महानिलेषु । धीरस्य सद्यो निधनं प्रयाति ॥ १०१ ॥ अथेदृशानामपि नः कथंचि–द्विचा- रयोगादवलंब्य धैर्यम् ॥ निजं बलं स्फोरयितुं सुधांशु–समानकीर्त्यभ्युदयाय युक्तम् ॥१०२॥ क्षीणोऽपि संश्रित्य विचारपक्षं । शशीव शुक्लं खलु योऽभ्युदेति ॥ सर्वाः प्रजास्तं प्रणमंति भक्त्या । कृतार्घ्यपूजाः पुनराहिताशाः ॥ १०३ ॥

आश्रय करीने रहेला एवा कमलना वनने संकोच पमाडतो थको प्रभाते चंद्र जे फलने प्राप्त थाय छे, तेवुं अचानक फल मोटाने आश्रित थएला लोकोने उपद्रव करता एवा आपणने शुं न मल्युं ? (अर्थात् मल्युंज) ॥ १०० ॥ (तोपण) महावायुप्रते जेम दीपकनी शिखानुं तेज तेम अति प्रकाशथी विस्तार पामतुं तथा नहि गोपवेलुं एवुं पण धीर पुरुषनुं बल उद्धत पुरुषोप्रते खरेखर नाश पामे छे. ॥ १०१ ॥ हवे आपणे आवा छीए तो पण कंइंक विचारना योगथी धीरज राखीने

चंद्रसमान कीर्तिना अभ्युदय माटे आपणुं पराक्रम (आपणे) फोरववुं लायक छे ॥१०२॥ क्षीण थएलो एवो पण जे चंद्र जेम शुक्ल पक्षनो आश्रय लेइने खरेखर अभ्युदय पामे छे, तेम तेने सर्व प्रजाओ पूजन-सहित फरीने आशावंत थया थका भक्तिथी नमे छे.॥१०३॥ वैर नहीं वालवाथी जे माणस खरेखर करजदार छे, ते माणस जीवतो थको सुभटना अभिमानवालो रही शकतो नथी अने खुंदनारना अंगप्रते मलीनता करनारा खुंदाता कादवाथी पण ते निंदानीक छे. ॥१०४॥ जे वैर न वालवाथी मुख सुकाय छे, खेद उत्पन्न थाय छे, तथा (अंगमां) बलतरा विस्तार पामे छे, माटे धनुष्यना अहंकारने भजनारा एवा माणसोने ते

जीवन् जनो मास्म न्नटाभिमानी । वैराविशुद्धेः खलु योऽधमर्णः ॥ निंद्यः स पंकादपि मर्द्यमाना--न्मालिन्यकर्तुः परिमर्दकांगे ॥ १०४ ॥ मुखं विशुष्यत्यरतिश्च यस्या–मुदेति दाहः प्रसरीसरीति॥ तस्या धनुर्दर्पभृतां हि वैरा–प्रतिक्रियायाः परमो ज्वरः कः ॥ १०५ ॥ दैवान्नि-लीयापि निशि स्थितं यत् ॥ प्रोत्थाय भूयो द्विषतः पिनष्टि ॥ तेजस्विजातौ गणनाधिकारे । तदेव धाम प्रथमं निमित्तम् ॥ १०६ ॥ अस्मान्निरोजस्विकुलप्रसूतैः । वैरस्य शुद्धिस्तदियं विधेया ॥ गंतुं च शक्यं विषये न तस्मिन् । यत्र ध्रुवा सापदशृंखला नः ॥ १०७ ॥ अत्र स्थितैरेव परंतु मंत्र–प्रतिक्रिया काचन चालनीया ॥ दूरस्थितानामपि या रिपूणा । मुच्चाटनात्तद्विधिघातिनी स्यात् ॥ १०८ ॥

वैरनी अविशुद्धि विना बीजो कयो मोटो ताव छे? ॥ १०५ ॥ कर्मयोगथी रात्रिए संताइने रहेलुं एवुं पण जे तेज उठीने फरीने शत्रुओने हणे छे, तेहीज तेज तेजस्वी जातिनी गणनाना अधिकारमां पेहेला निमित्तरूप थाय छे ॥ १०६ ॥ माटे शूरवीर कुलमां उत्पन्न थएला एवा आपणे आ वैरनी शुद्धि करवी जोइएं, (पण) ज्यां ते आपणने आपदारूपी सांकल निश्चल रहेली छे, (तेवा) देशमां जइ शकाय तेम नथी ॥ १०७ ॥ तो पण (आपणे) अहीं रहीनेज कोइक "मंत्रक्रिया" चलाववी; के जे मंत्रक्रिया दूर रहेला एवा पण शत्रुओने उच्चाटन करवाथी, तेओनी विधिने घात करनारी थाय॥१०८॥

(तेओ) सर्वे मनमां उंचे प्रकारे विचार करीने, " अनादि अविद्या " नामनी महा रात्रिमां ...यत्रोने तजीने उद्यमवंत थया थका " मिथ्यासंस्कार " रूपी मंत्रने जपेछे ॥ १०९ ॥ दशांश तेओ पापोने अनुरूप एवी जपमालिकाओने हाथमां गृहण करे छे, तथा रागना विस्तारोथी ...मता एवा गर्व नामना त्रणखुणावाला कुंडमां कणेरनो होम करे छे ॥ ११० ॥ इर्षावाला एवा ...क्रोधरूपी श्मशाननी भूमिप्रते फरवाना इच्छक थया थका पोतानुंज शरीर उखेडी उखेडीने ...ने खुशी करवामाटे बलिदान आपे छे ॥ १११ ॥ हवे तेओनो (तेवीरीतनो) अभिचारमंत्र सिद्ध

सर्वेऽपि संचिंत्य हृदीत्थमुच्चै–रनाद्यविद्याख्यमहानिशायाम् ॥ विपाकवस्त्राणि विहाय मिथ्या–संस्कारमंत्रं प्रयता जपंति ॥ १०९ ॥ पापानुरूपा जपमालिकाश्च । गृह्णंति पाणौ ददते दशांशे ॥ रागप्रथाभिः पृथुगारवाख्य–त्रिकोणकुंडे कणवीरहोमम् ॥ ११० ॥ अमर्षणा जागरयंति रोष–भूमिश्मशानान्यभिचारकामाः ॥ उत्कृत्य चोत्कृत्य निजांगमेव । प्रेतप्रसत्यै बलिमुत्क्षिपंति ॥ १११ ॥ सिद्धेऽथ तेषामभिचारमंत्रे । स्याद्यातना सात्विकमानसादौ ॥ विवेकशैलेऽपि विकल्पधारा–धूमः समुत्सर्पति दुर्निवारः ॥ ११२ ॥ व्रजंति वैराग्यलतासु तस्मा–त्फलानि पुष्पाणि च कालिमानम् ॥ निःश्रीकता गच्छति भावराज्ये । विभावराज्ये च यियासति श्रीः ॥११३॥ उपद्रवं तं पुनरप्युदीक्ष्य, समुत्थितं स्मारितधूमकेतुम् ॥ समाधिमंत्रं पठति क्षितीश–श्चारित्रधर्मोथ रिपून् विजेतुम् ॥ ११४ ॥

होते छते सात्विकमन आदिकमां तीव्र वेदना थाय, तथा विवेक पर्वतपर पण विकल्पोनी धारारूपी धुंवाडो अनिवारित थयो थको उछली निकले छे ॥ ११२ ॥ तेथी वैराग्यलताओमानां फलो अने पुष्पो कालाश पामे छे; तथा भाव राज्यमां अशोभापणुं आवे छे; अने लक्ष्मी (शोभा) विभावराज्यमां जवानी इच्छा करे छे. ॥ ११३ ॥ एवी रीते फरीथी उभरी निकलेला तथा स्मरण करावेल छे धूमकेतुने जेणे एवा ते उपद्रवने जोइने हवे चारित्रधर्म राजा शत्रुओने जीतवा माटे समाधि नामनो मंत्र भणे

छे. ॥ ११४ ॥ पाठथीज सिद्ध थाय एवो ते समाधिमंत्र ते महान् शत्रुओनी सघली सांस्कारिक कुविद्याने हणे छे; अने तेथी मंत्रथी बंधाएला सर्पोनी पेठे तेओ अंतःकरणमां बलता थका मडदां सरखा थइने मूर्छा पामे छे. ॥ ११५ ॥ वली आ चारित्रधर्मराजा पोताना आश्रितोने पण आभ्यासिक एवा समाधि नामना दिव्य मंत्रने देइने ते भयंकर उपद्रवने दूर करे छे; तथा उत्तम सुखनी लीलाने विस्तारे छे. ॥ ११६ ॥ एवी रीतनो समाधिरूपी मंत्र विस्तार पामते छते संसारी जीव मोटाइने पामे छे; तथा

सर्वां कुविद्यां स च पाठसिद्धः । सांस्कारिकीं हंति महारिपूणाम्॥ततश्च नागा इव मंत्रबद्धा। मूर्छंति तेऽतर्ज्वलिता मृताभाः ॥ ११५ ॥ निजाश्रितानामपि दिव्यमंत्रं । समाधिमाभ्यासिकमेष दत्वा ॥ निवारयत्युग्रमुपद्रवं तं । विस्तारयत्युत्तमसौख्यलीलाम् ॥ ११६ ॥ इति प्रथाभाजि समाधिमंत्रे । संसारिजीवः प्रभुतामुपैति ॥ भवंति वैराग्यसमृद्धिकल्पवल्ली विलासाश्च निरंतरायाः ॥११७ ॥ नोत्पातमीष्टे प्रबलोऽपि शत्रु–र्मोहादिकः कोऽपि पुनर्विधातुम्॥ प्रक्षीणशक्तिर्विषमोऽपि कूटैः । शैलो यथा वज्रविलूनपक्षः ॥ ११८ ॥ चारित्रधर्मस्य नरेश्वरस्य । प्रतापभानुः प्रबलत्वमेति ॥ दिक्चक्रमाक्रामति तद्यशश्च । प्रत्यर्थीचक्राक्रमणाद्दुदीतम् ॥ ११९ ॥ मरुत्पथे दुंदुभयो ध्वनंति । पुरः स्फुरंत्येव च मंगलानि ॥ उद्घोषयंतो जयशब्दमुच्चैःकुर्वंति देवाः शुचिपुष्पवृष्टिम् ॥ १२० ॥

वैराग्यनी समृद्धिरूपी कल्पवेलीना विलासो अंतराय रहित थाय छे. ॥ ११७ ॥ मोहादिक नामनो कोइ पण प्रबल एवो पण शत्रु, फरीने उत्पात करवाने शक्तिवान थइ शकतो नथी; कोनीपेठे? तोके वज्रथी कपायेल छे पांखो जेनी, अने क्षीण थएल छे शक्ति जेनी तथा शिखरोथी विकट एवो पण जेम पर्वत तेम. ॥ ११८ ॥ (एवी रीते) चारित्रधर्मराजानो प्रतापरूपी सूर्य प्रबलता पामे छे; अने शत्रुना सैन्यने हठाववाथी उत्पन्न थएलो एवो तेनो यश दिक्चक्रने पण ओलंगी जाय छे. ॥ ११९ ॥ आकाशमां दुंदु-

द्रना मोजांओ सरखा चपल अने मनोहर कांतिवाला एवा उत्तम चामरोना समूहोने वींझे छे. ॥ १२३ ॥ आ सघली समृद्धि समाधिना प्रभावथी उत्पन्न थनारी छे, एम जिनागमोना जाणनाराओए (कहेलुं छे;) अने तेमांज दृढ प्रयत्न करवो; अने तेने वैराग्यनुं सर्वस्व जाणे छे. ॥ १२४ ॥ जिनशासनरूपी समुद्रमां समाधिरूपी अमृतना स्वरूपवालो आ वैराग्य खरेखर सिद्ध थएलो छे; अने ते समुद्रमांथी कहाडेलां एवां बिंदुओथीज दुनीयामां बीजां शास्त्रो स्वादिष्टपणाने पामे छे. ॥ १२५ ॥ जिनेश्वरोना

आगमोरूपी समुद्रमांथी कहाडेला एवा आ समाधिरूपी अमृतने पीने, हे महान् आशयोवाला सज्जनो! अनादि कालथी पीधेला एवा कषायरूपी झेरने वमी नांखो? ॥ १२६ ॥ घणा संकल्प विकल्पोरूपी चपल मोजांओनी श्रेणिर्थी आकुल थएल छे चित्त जेनुं एवा ते प्राणीने समाधिनी निश्चलताविना वीजो कोइ खरेखर एकांत हेतु नथी. ॥ १२७ ॥ समाधिवृत्तिथी परपदार्थोमां परिणामनो योग न होय, तेओमां जन्म न होय, तथा तेओनुं ग्रहण न होय; अने अखंड सुखना अनुभवनो स्वभाव होय, तथा हुं "ज्ञानरूप" छुं (एम भासन थाय) ॥ १२८ ॥ राग आदिकोथी नवपल्लव थएला, तथा अविद्याना

अनल्पसंकल्पविकल्पलोल–कल्लोलमालाकुलितस्य जंतोः ॥ ऐकांतिकः कोऽपि विना समाधि–स्तैमित्यमन्यो न हि तस्य हेतुः ॥ १२७ ॥ परेषु न स्यात्परिणामयोगो न जन्म तेषु ग्रहणं न तेषाम् ॥ अखंडसौख्यानुभवस्वभाव–श्चिन्मात्रमस्मीति समाधिवृत्तेः ॥ १२८ ॥ रागादिभिः पल्लवितानविद्या–संस्कारसिक्तान् विषयान् विषद्रून् ॥ छेत्तुं क्षमस्तीव्र-विचारधारः । समाधिरूपः कठिनः कुठारः ॥१२९॥ विना समाधिं परिशीलितेन । क्रियाकलापेन न कर्मभंगः ॥ शक्तिंविना किं समुपाश्रितेन । दुर्गेण राज्ञो द्विषतां जयः स्यात् ॥ १३० ॥ समाधिशुद्धे हृदये मुनीनां । शंकादिपंकाविलता न जातु ॥ न मिश्रमोहौघतमिसदृष्टि । न क्वापि मिथ्यात्वपुरीषगंधः ॥ १३१ ॥

(अज्ञानना) संस्कारथी सींचाएला एवा विषयोरूपी झेरी वृक्षोने छेदवाने तीव्र विचारोरूपी धार-वालो समाधिरूपी कठण कुहाडो समर्थ छे. ॥ १२९ ॥ समाधिविना पालेला एवा क्रियाना समूहथी कर्मोनो भंग थतो नथी; केमके शक्तिविना आश्रित करेला एवा किल्लाथी शुं राजाने वैरीओनो जय थाय? (नज थाय) ॥ १३० ॥ समाधिथी शुद्ध थएला एवा मुनिओना हृदयमां कोइ पण समये शंका-दिरूप कादवनुं पिच्छलपणुं नथी होतुं; तथा मिश्रमोहना समूहरूपी अंधकारनी दृष्टि होती नथी, तेम

पणांगें पण मिथ्यात्वरूपी विष्टानो गंध होतो नथी. ॥ १३१ ॥ (वली तेवा मुनिना हृदयमां) दूषण देखनाराओ प्रते पण रोषनी पुष्टि होती नथी, तेम गुणोनी स्तुतिमां पण लीनता रहेती नथी; तेम कपटना संरंभनी विधिनो लेश पण होतो नथी; तेम लोभना क्षोभथी उत्पन्न थएलो उपद्रव पण होतो नथी. ॥ १३२ ॥ समाधिने भजनाराओ कामदेवप्रते तथा कोइ अन्यनी घणी मश्करीनी क्रीडानी रूची-प्रते प्रेराता नथी, तथा कुदृष्टिओना मतमां पण हास्य (अने) (तेना) नाशमां रक्त थता नथी.॥१३३॥ समाधिथी अन्य धर्ममां आक्रोश के हास्यादिकने अपक्व भाव कहे छे, तथा स्वभाविक संसर्गवाली

न दोषदर्शिष्वदि रोषपोषो । गुणस्तुतावप्यवलिप्तता नो॥न दंभसंरंभविधेर्लवोऽपि॥न लोभ-संक्षोभजविप्लवोऽपि ॥ १३२ ॥ कंदर्पमन्यस्य न भूरि हास्य-क्रीडारुचिं कस्यचिदीरयंति समाधिभाजः कुदृशां मतेऽपि । स्वयं न हास्यप्रधने रताः स्युः ॥ १३३ ॥ आक्रोशहास्या-दिकमन्यधर्मेऽप्यपक्वभावं ब्रुवते समाधेः ॥ निसर्गसंसर्गविचार दृष्टिरव्युच्छितिर्वा परि-पाकरूपम् ॥ १३४ ॥ शरीररूपप्रविलोकनायां, वस्त्रादिनेपथ्यविधौ च रम्ये ॥ रतिध्रुवं पौद्गलिके न भावे । समाधिलब्धात्मरतिस्थितीनाम् ॥ १३५ ॥ अंतः समाधेः सुखमाकलय्य। बाह्ये सुखे नो रतिमेति योगी॥अटत्यटव्यां कइवार्थलुब्धो।गृहे समुत्सर्पति कल्पवृक्षे ॥१३६॥ नातिप्रहर्षश्च न वा विशिष्टा । निष्टा प्रतिष्टार्जनमात्र एव॥रतिर्न वा स्वादरसक्रियादौ, समा-हितानामणुशल्यरूपा ॥ १३७ ॥

विचारदृष्टि परिपाकरूप कहे छे. ॥ १३४ ॥ समाधिथी मेलवेल छे आत्मरतिनी स्थिति जेमणे एवा माणसोने शरीरनुं रूप जोवामां, तथा मनोहर वस्त्रादिकनी वेषविधिमां, एवा पौद्गलिक भावमां खरेखर आनंद थतो नथी. ॥ १३५ ॥ योगी समाधिथी अंतरंग सुखने मेलवीने बाह्य सुखमां आनंद मानतो नथी; केमके, ज्यारे घेर आगल कल्पवृक्ष होय, त्यारे धननो अर्थी एवो कयो माणस वनमां भटके? ॥ १३६ ॥ समतावाला माणसोने अत्यंत हर्ष होतो नथी, तथा केवल कीर्तिज मेलववामां अत्यंत निष्टा होती

नथी; तेम कणाना शल्य सरखी स्वादरसनी क्रियादिकमां आनंद होतो नथी. ॥ १३७ ॥समाधिमां रति होवाथी योगीओने अत्यंत तीव्र एवी पण क्रियाओमां अरति नथी थती; केमके चकोरो अमृतपानना गुणथी शुं अग्निकणोना भक्षणमां पण अनाकुल नथी थता? (थाय छेज.) ॥१३८॥ समाधिनी शुद्धिमां, जुदो थइने खेद अने आनंदनो आभास पण बीलकुल विस्तार पामतो नथी, केमके स्फटिकना स्वरूपनी शुद्धिमां शुं श्यामपणानो अने लालाशनो करेलो विभाग थइ शके? (नज थइ शके.) ॥ १३९ ॥ वेद्योदये करेला एवा टाढ, तडको, तृषा, तथा क्षुधा आदिक क्लेशोमां शांत थया थका जेओ समाधिथी

रतेः समाधावरतिः क्रियासु।नात्यंततीव्रास्वपि योगिनां स्यात्॥अनाकुला वन्हिकणाशनेऽपि। न किं सुधापानगुणाच्चकोराः॥१३७॥ विविच्य नैव प्रसरेदरत्यानंदावभासोऽपि समाधिशुद्धौ ॥ श्यामत्वशोणत्वकृतो विभागः। स्वरूपशुद्धौ स्फटिकस्य किं स्यात् ॥१३८॥ क्लेशेषु सीतातपतृड्बुभुक्षा-दिकेषु वेद्योदयकल्पितेषु ॥ शांताः समाधिप्रतिसंख्ययैव। त्यजंति ये रत्यरती स्तुमस्तान् ॥ १४० ॥ न रत्यरत्यभ्युदयाय दृष्टा । क्रिया यतीनामशनादिकापि ॥ अंगारधूमादिकदोषहाना-दिष्टा समाधिस्थितये तु शश्वत् ॥ १४१ ॥ जनापवादेऽप्यसमे समाधि-रतं मनो नारतिमेति साधोः ॥ तमिस्रगूढेऽपि व्रजेत मार्गे । दिव्यांजनोपस्कृतमक्षि नांध्यम् ॥ १४२ ॥ ज्ञानक्रियाश्वद्वययुक्समाधिरथाधिरुढः शिवमार्गगामी । न ग्रामपुःकंटकजारतीनां । जनोऽनुपानत्क इवार्तिमेति ॥ १४३ ॥

रति अरतिने तजे छे, तेओनी अमो स्तुति करीए छीए ॥ १४० ॥ मुनिओनी भोजनादिकनी क्रिया पण (तेओने) खुशी अथवा खेदना अभ्युदय माटे नथी देखाणी; वली अंगारा, धुंवाडो आदिकना दोषनी हानीथी (ते क्रिया) हमेशां समाधिनी स्थितिमाटे इष्ट (जणाएली छे) ॥ १४१ ॥ मुनिनुं समाधिमां रक्त थएलुं मन, घणो लोकापवाद होते छते पण खेद पामतुं नथी; केमके अंधकारथी घेराएला मार्गमां पण दिव्यांजनथी अंजित थएली आंख अंधपणाने भजती नथी ॥ १४२ ॥ ज्ञान अने

हृदयमां पण मिथ्यात्वरूपी विष्टानो गंध होतो नथी. ॥ १३१ ॥ (वली तेवा मुनिना हृदयमां) दूषण देखनाराओ प्रते पण रोषनी पुष्टि होती नथी, तेम गुणोनी स्तुतिमां पण लीनता रहेती नथी; तेम कपटना संरंभनी विधिनो लेश पण होतो नथी; तेम लोभना क्षोभथी उत्पन्न थएलो उपद्रव पण होतो नथी. ॥ १३२ ॥ समाधिने भजनाराओ कामदेवप्रते तथा कोइ अन्यनी घणी मश्करीनी क्रीडानी रूचीप्रते प्रेराता नथी, तथा कुदृष्टिओना मतमां पण हास्य (अने) (तेना) नाशमां रक्त थता नथी.॥१३३॥ समाधिथी अन्य धर्ममां आक्रोश के हास्यादिकने अपक्व भाव कहे छे, तथा स्वभाविक संसर्गवाली

न दोषदर्शिष्वदि रोषपोषो । गुणस्तुतावप्यवलिप्तता नो॥न दंभसंरंभविधेर्लवोऽपि॥न लोभसंक्षोभजविप्लवोऽपि ॥ १३२ ॥ कंदर्पमन्यस्य न भूरि हास्य-क्रीडारुचिं कस्यचिदीरयंति समाधिभाजः कुदृशां मतेऽपि । स्वयं न हास्यप्रधने रताः स्युः ॥ १३३ ॥ आक्रोशहास्यादिकमन्यधर्मेऽप्यपक्वभावं ब्रुवते समाधेः ॥ निसर्गसंसर्गविचार दृष्टिरव्युच्छितिर्वा परिपाकरूपम् ॥ १३४ ॥ शरीररूपप्रविलोकनायां, वस्त्रादिनेपथ्यविधौ च रम्ये ॥ रतिर्ध्रुवं पौद्गलिके न भावे । समाधिलब्धात्मरतिस्थितीनाम् ॥ १३५ ॥ अंतः समाधेः सुखमाकलय्य। बाह्ये सुखे नो रतिमेति योगी॥अटत्यटव्यां कइवार्थलुब्धो।गृहे समुत्सर्पति कल्पवृक्षे ॥१३६॥ नातिप्रहर्षश्च न वा विशिष्टा । निष्ठा प्रतिष्ठार्जनमात्र एव॥रतिर्न वा स्वादरसक्रियादौ, समाहितानामणुशल्यरूपा ॥ १३७ ॥

विचारदृष्टि परिपाकरूप कहे छे. ॥ १३४ ॥ समाधिथी मेलवेल छे आत्मरतिनी स्थिति जेमणे एवा माणसोने शरीरनुं रूप जोवामां, तथा मनोहर वस्त्रादिकनी वेषविधिमां, एवा पौद्गलिक भावमां खरेखर आनंद थतो नथी. ॥ १३५ ॥ योगी समाधिथी अंतरंग सुखने मेलवीने बाह्य सुखमां आनंद मानतो नथी; केमके, ज्यारे घेर आगल कल्पवृक्ष होय, त्यारे धननो अर्थी एवो कयो माणस वनमां भटके? ॥ १३६ ॥ समतावाला माणसोने अत्यंत हर्ष होतो नथी, तथा केवल कीर्तिज मेलववामां अत्यंत निष्ठा होती

नथी; तेम कणाना शल्य सरखी स्वादरसनी क्रियादिकमां आनंद होतो नथी. ॥ १३७ ॥समाधिमां रति होवाथी योगीओने अत्यंत तीव्र एवी पण क्रियाओमां अरति नथी थती; केमके चकोरो अमृतपानना गुणथी शुं अग्निकणोना भक्षणमां पण अनाकुल नथी थता? (थाय छेज.) ॥१३८॥ समाधिनी शुद्धिमां, जुदो थइने खेद अने आनंदनो आभास पण बीलकुल विस्तार पामतो नथी, केमके स्फटिकना स्वरूपनी शुद्धिमां शुं श्यामपणानो अने लालाशनो करेलो विभाग थइ शके? (नज थइ शके.) ॥ १३९ ॥ वेद्योदये करेला एवा टाढ, तडको, तृषा, तथा क्षुधा आदिक क्लेशोमां शांत थया थका जेओ समाधिथी

रतेः समाधावरतिः क्रियासु।नात्यंततीव्रास्वपि योगिनां स्यात्॥अनाकुला वन्हिकणाशनेऽपि। न किं सुधापानगुणाच्चकोराः ॥१३८॥ विविच्य नैव प्रसरेदरत्यानंदावभासोऽपि समाधिशुद्धौ ॥ श्यामत्वशोणत्वकृतो विभागः। स्वरूपशुद्धौ स्फटिकस्य किं स्यात् ॥१३९॥ क्लेशेषु सीतातपतृड्बुभुक्षा-दिकेषु वेद्योदयकल्पितेषु ॥ शांताः समाधिप्रतिसंख्ययैव। त्यजंति ये रत्यरती स्तुमस्तान् ॥ १४० ॥ न रत्यरत्यभ्युदयाय दृष्टा । क्रिया यतीनामशनादिकापि ॥ अंगारधूमादिकदोषहाना-दिष्टा समाधिस्थितये तु शश्वत् ॥ १४१ ॥ जनापवादेऽप्यसमे समाधि-रतं मनो नारतिमेति साधोः ॥ तमिस्रगूढेऽपि व्रजेत मार्गे। दिव्यांजनोपस्कृतमक्षि नांध्यम् ॥ १४२ ॥ ज्ञानक्रियाश्वद्वययुक्समाधिरथाधिरूढः शिवमार्गगामी। न ग्रामपुःकंटकजारतीनां। जनोऽनुपानत्क इवार्तिमेति ॥ १४३ ॥

रति अरतिने तजे छे, तेओनी अमो स्तुति करीए छीए ॥ १४० ॥ मुनिओनी भोजनादिकनी क्रिया पण (तेओने) खुशी अथवा खेदना अभ्युदय माटे नथी देखाणी; वली अंगारा, धुंवाडो आदिकना दोषनी हानीथी (ते क्रिया) हमेशां समाधिनी स्थितिमाटे इष्ट (जणाएली छे) ॥ १४१ ॥ मुनिनुं समाधिमां रक्त थएलुं मन, घणो लोकापवाद होते छते पण खेद पामतुं नथी; केमके अंधकारथी घेराएला मार्गमां पण दिव्यांजनथी अंजित थएली आंख अंधपणाने भजती नथी ॥ १४२ ॥ ज्ञान अने

४

[illegible]रूपी बे घोडा जोडेला एवा समाधिरूपी रथमां चडेलो अने (एवी रीते) मोक्षमार्गप्रते गमन करनारो माणस, पगरखां विनाना माणसनी पेठे, गाम अने नगरो पासे रहेला कांटाओथी उत्पन्न थएला खेदना दुःखने पामतो नथी॥१४३॥लाभमां अने अलाभमां सुखमां अने दुःखमां तथा जीवितमां अने मृत्युमां जेओ तुल्यता राखनारा छे, तथा रतिअरतिथी पण जेओनो भाव नाश पामेलो नथी, तेज मुनिओने समाधिमां सिद्ध थएला(जाणवा)॥१४४॥जेओने उद्वेग तथा अरति पण नथी, अनेकाग्रपणाथी जेमने चपलपणुं नथी, तथा जेमणे तीव्र परीक्षाथी भावो जाणेला छे एवा समतावंत मुनिओनुं हुं शरणुं अंगीकार करूं

लाभेऽप्यलाभेऽपि सुखे च दुःखे । ये जीवितव्ये मरणे च तुल्याः ॥ रत्याप्यरत्याप्यनिरस्तभावाः । समाधिसिद्धा मुनयस्त एव ॥ १४४ ॥ नोद्वेगवेगोऽप्यरतिर्नयेषां । न चाप्यनेकाग्रतया चलत्वम् ॥ समाहितांस्तान् लसदेकटंको-त्कीर्णज्ञभावान् शरणं प्रपद्ये॥१४५॥इतस्ततो नारतिवह्नियोगा-दुड्डीय गच्छेद्यदि चित्तसूतः ॥ समाधिसिद्धौषधमूर्छितःसन् । कल्याणसिद्धेर्नतदा विलंबः ॥ १४६ ॥ इतस्ततो भ्राम्यति चित्तपक्षी ।वितत्य यो रत्यरतिस्वपक्षौ । स्वछंदतावारणहेतुरस्य । समाधिसत्पंजरयंत्रणैव ॥ १४७ ॥ पुत्रात्कलत्राच्च धनाच्च मित्रा द्देहाच्च गेहाच्च विविक्तता मे॥इति प्रसंख्याय समाधिभाजो। न शोकशंकुव्यथयाकुलाः स्युः॥१४८॥

छुं ॥ १४५ ॥ अरति रूपी अग्निना योगथी जो चित्तरूपी पारो उडीने आम तेम चाल्यो न जाय; अने समाधि रूपी सिद्ध थएली औषधीथी जो तेने मूर्छना अपाणी होय, तो मोक्षनी (पक्षे–सुवर्णनी) सिद्धि थवामां विलंब न थाय ॥ १४६ ॥ जे चित्तरूपी पक्षी रति अने अरतिरूपी पोतानी चांचो विस्तारीने आमतेम भम्या करे छे, तेना स्वच्छंदपणाने वारवाने समाधिरूपी उत्तम पांजरानुं यंत्रज एक हेतुभुत छे ॥१४७॥ पुत्रथी, स्त्रीथी, धनथी,मित्रथी शरीरथी अने घरथी मारे तो जुदाइज छे, (अर्थात् ते साथे मारा आतमाने कशो संबंध नथी) एम विचारिने समाधिने भजनारा मुनिओ शोकरूपी

शंकुनी व्यथाथी आकुल थाय नहीं ॥ १४८ ॥ समाधिरूपी वृष्टिथी ओलवाई गएल छे शोकरूपी अग्नि जेनो एवो साधु, इष्टना नाशमां अने अनिष्टना लाभमां नित्यस्वभाव अने नियतीने (आ आमज बनवानुं छे तेने) जाणतो थको अंतःकरणमां संताप पामतो नथी ॥ १४९ ॥ समाधिरूपी हथीयारे खेंची लीधेलछे शोकरूपी शल्य जेनुं एवो मुनि पोताना सगाओने तजीने, सहायतानी अपेक्षा राख्याविना भयंकर उपसर्गमां पण समदृष्टिवालो रह्यो थको ध्यानभंगथी अधीरजने पामतो नथी ॥ १५० ॥ अन्योन्य कर्मना व्यतिहारमां मग्न थएला एवा पोताने अने परने शुद्ध एवा ऋजु-

इष्टप्रणाशेऽप्यनभिष्टलाभे । नित्यस्वभावं नियतिं च जानन् । संतापमंतर्न समाधिवृष्टि-विध्यातशोकाग्निरुपैति साधुः ॥ १४९ ॥ त्यक्तस्ववर्गः शरणानपेक्षः । क्रूरोपसर्गेऽप्यविलुप्तदृष्टिः ॥ समाधितंत्रोद्धृतशोकशल्यो । न ध्यानभंगादधृतिं प्रयाति ॥ १५० ॥ शोचंति न स्वं च परं च मन्योरन्योऽन्यकर्मव्यतिहारमग्नम् ॥ शुद्धर्जुसूत्रक्रणमार्गणाभि-स्तपस्विनः प्राप्तसमाधिनिष्ठाः ॥१५१॥ गते न शोको न विमृश्यमेष्य-च्चुद्धश्च योगः किल वर्तमानः ॥ साधोः समाधिः प्रथते यदेदृक् । तदास्तु मन्योः कइवावकाशः ॥ १५२ ॥ अत्यंतलूक्षव्रतयोगनुन्नाः स्मृत्वानुभूताद्भुतभोगलीलाम् ॥ न वैमनस्यं मुनयः प्रयांति । समाधिमंत्राहतशोकभूताः ॥ १५३ ॥ उग्रे विहारे च सुदुःकरायां । भिक्षाविशुद्धौ च तपस्यसह्ये ॥ समाधिलाभव्यवसायहेतोः । क्व वैमनस्यं मुनिपुंगवानाम् ॥ १५४ ॥

सूत्रनी मार्गणाओथी तपस्वीओने प्राप्त थएली समाधिमां निष्ठ थएलाओ शोचता नथी ॥ १५१ ॥ गतवस्तुमां शोक न होय, भविष्य संबंधि विचार नहोय, अने वर्तमान योग जेनो शुद्ध होय, एवी रीतनी समाधि ज्यारे साधुने होय, त्यारे तेमां क्रोधनो अवकाशज क्यांथी होय ? ॥ १५२ ॥ समाधिरूपी मंत्रथी हणेल छे शोकरूपी भूतने जेओए एवा मुनिओ अत्यंत लुखा एवा व्रतना योगथी प्रेराया थका, अनुभवेली एवी अद्भुत भोगनी लीलानुं स्मरण करीने खेद पामता नथी ॥ १५३ ॥ समाधिना

आत्मना यत्नना हेतुथी मुनिओने उग्रविहारमां, दुःकर एवी भिक्षानी विशुद्धिमां, अने न सहन थइ शके एवा (आकरा) तपमां क्यां खेद थाय छे ? ॥ १५४ ॥ समाधिने भजनारा एवा धीर पुरुषो दुःखनी दशामां पण करुणाना स्थानकपणाने नथी पामता; (अर्थात् खेद नथी पामता) केमके, उत्तम सोनाने अग्निना तापथी पण शुं विवर्णनो भाव थाय छे ? (नथीजथतो) ॥ १५५ ॥ अत्यंत समाधिथी शुद्ध थएला एवा धीर माणसो असह्य वेदनाथी पण रुदन करता नथी; केमके मेरु पर्वत कल्पांतकालना अग्निनी मोटी शिखाथी पण बिलकुल पिगली शकतो नथी ॥ १५६ ॥ समा-

समाधिभाजोऽपि विपद्दशायां ।न यांति धीराः करुणास्पदत्वम्॥जात्यस्य जायेत विवर्णभावः किमग्नितापादपि कांचनस्य ॥१५५॥ असह्यया वेदनयापि धीरा । रुदंति नात्यंतसमाधिशुद्धाः कल्पांतकालाग्निमहार्चिषापि । नैवद्रवीभावमुपैति मेरुः॥१५६॥समाधिविध्वस्तभयाः स्मशाने शून्यालये वा प्रतिमां प्रपन्नाः॥दृष्ट्वापि रूपाणि भयंकराणि । रोमापि नैवोद्गमयंति गात्रे॥१५७॥ महोपसर्गाश्च परीषहाश्च।देहस्य भेदाय न मे समाधेः॥इत्थं विविच्य स्वपरस्वभावं। भयानुबंधं मुनयस्त्यजंति॥१५८॥कुहेतुभिर्वा भयहेतुभिर्वा । न क्षोभमभ्येति समाहितात्मा ॥ महीध-राणां च महीरुहाणां। सर्वंसहा क्षुभ्यति किं नु भारैः॥१५९॥सुदूरदीर्घोच्चपदाधिरोहे। नांत-र्विषीदंति समाधिधुर्याः॥शक्त्या विहीनास्तु जरद्गवाभा।भ्रश्यंति तस्मादसमाधिखिन्नाः॥१६०॥

धिथी नाश करेलछे भयनो जेओए एवा मुनिओ स्मशानमां अथवा कोइ शून्य घरमां प्रतिमा धारीने रह्या थका (त्यां) भयंकर रूपोने जोइने पण शरीरपर रुंवाडो उभो करता नथी (अर्थात् डरता नथी) ॥ १५७ ॥ समाधिथी, महान उपसर्गो अने परीसहो मारा शरीरना भेदन माटे थता नथी; एवी रीते स्वपरस्वभावनुं विवेचन करीने मुनिओ भयना अनुबंधने तजे छे ॥ १५८ ॥ समाधि-युक्त छे आत्मा जेनो एवो मुनि खोटा हेतुओथी अथवा भयना हेतुओथी क्षोभ पामातो नथी; कमके पर्वतो-ना तथा वृक्षोना भारोथी शुं सर्व सहन करनारी पृथ्वी क्षोभ पामे छे ?(नथीज पामती) ॥१५९॥समाधिरूपी

धोंसरीने धरनारा मुनिओ अत्यंत दूर, लांबा तथा उंचा पदप्रते चडवामां मननी अंदर खेद पामता नथी; अने शक्ति विनाना गलीआ बेलसरखा माणसो असमाधिथी खेद पामता थका ते स्थानकथी पटकी पडे छे ॥ १६० ॥ जेम बीकण योद्धो, युद्ध समयनी पेहेलांज (संतावामाटे) पर्वत, लता तथावनादिकने शोधी राखे छे, तेम समाधि विनाना नपुंसक (तुल्य) माणसो मनमां खेद पामीने गुप्त स्थानकने (अपवाद मार्गने) जोनाराओ थाय छे ॥ १६१ ॥ कोइक हेतुथी ते समाधिथी पडता एवा (आपणने) आथी आजीविका थशे, एवा हेतुथी ते समाधि विनाना जतिओ खरेखर कुतर्क

भीरुर्यथा प्रागपि युद्धकालाद्गवेषयत्यद्रिलतावनादि॥ क्लीबास्तथाध्यात्मविषीदनेना-समाहिताऽवन्नपदेक्षिणः स्युः ॥१६१॥ पठंति शास्त्रं खलु ते कुतर्क-ज्योतिः कथावैद्यकनाटकादि । कुतोऽपि हेतोः पततां समाधे-राजीविकानेन भविष्यतीति ॥ १६२ ॥ रणांगणे शूरपुरस्सरास्तु । पश्यंति पृष्टं न हि मृत्युभीताः॥ समाहिताः प्रव्रजितास्तथैव । वांछंति नोत्प्रव्रजितुं कदाचित् ॥ १६३ ॥ श्रद्धां पुरस्कृत्य विनिर्गतो यां । तामेव सम्यक् परिपालयेद्यः ॥ सिंहोत्थितःसिंहविहारचारी । समाहितोऽसौ न विषादमेति ॥ १६४ ॥ पंथानमेनं प्रणता हि वीराः । क्लीबस्य गम्योऽस्ति कदापि नायम्॥इत्थं समाधाय कदापि धीरो-दात्ताशयः खिद्यति नो महात्मा ॥१६५॥

ज्योतिष् विद्या, कथा, वैदक तथा नाटक आदिकना शास्त्रोनो अभ्यास करे छे ॥ १६२ ॥ शूरवीरोमां अग्रेसरी एवा योद्धाओ मृत्युथी डरीने जेम पीठ देता नथी, तेम समाधिवाला माणसो दीक्षा लेइने कोइ पण समये तेने (दीक्षाने) तजवानी इच्छा करता नथी ॥ १६३ ॥ श्रद्धाने अगाडी करीने, ते श्रद्धा प्रते प्राप्त थयो थको, तेनेज जे सम्यक् प्रकारे पाले छे, एवो ते समाधिवान् मुनि जाणे सिंहथकी उत्पन्न थयो, अने सिंहना विहार प्रमाणे आचरण करतो थको खेद पामतो नथी ॥ १६४ ॥ आ मार्गने शूरवीरोज प्राप्त थया छे, पण नपुंसकने ते मार्ग कदापि पण गोचर थतो नथी; एम विचारिने धीर

अने गहन ज्ञानवालो महात्मा मुनि कदापि पण खेद पामतो नथी ॥ १६५ ॥ समुद्र सरखा गंभीर मनवालो समाधिवान् माणस पोतना अहंकारथी(धर्म)मार्गने भेदतो नथी; केमके विद्वान् माणस पोताने आश्रय भूत एवी वृक्षनी शाखने कुहाडानी धारथी छेदतो नथी ॥ १६६॥ समाधिने भजनारा मुनिओ उत्सर्गनी रुचिथी के अपवादनी रुचिथी, अथवा विचित्र प्रकारना साध्वाचारना अपवादथी, फक्त पोतानी बुद्धिथीज (धर्म) मार्गनो भेद करता नथी ॥ १६७ ॥ जे सूत्रमां कह्युं नथी, अने निवार्युं पण नथी, पण घणा कालनी परंपराथी चाल्युं आवे छे, तेने पण समाधिवान् मुनि मार्गना अंशनी बीक-

समुद्रगंभीरमनाः स्वदर्पा-द्भिनत्ति मार्गं न समाहितात्मा॥आत्माश्रितामेव कुठारतैक्ष्ण्याच्-छिनत्ति शाखां न तरोर्विपश्चित् ॥ १६६ ॥ उत्सर्गरुच्याप्यपवादरुच्या । विचित्रसाध्वाचरणापलापात् ॥ स्वबुद्धिमात्रेण समाधिभाजो । न मार्गभेदं परिकल्पयंति ॥ १६७ ॥ यन्नैव सूत्रे विहितं न चापि । निवारितं किंतु चिरप्ररूढम् ॥ समाहिता मार्गभिदाभियैव । तदप्यनालोच्य न दूषयंति ॥ १६८ ॥ यथा यथा शिष्यगणैः समेतो । बहुश्रुतः स्याद्बहुसंमतश्च ॥ समाधिमार्गप्रतिकूलवृत्ति । स्तथातथा शासनशत्रुरेव ॥ १६९ ॥ निरंतरं दारुणकेशलोच—ब्रह्मव्रताभिग्रहभारखिन्नाः ॥ च्युताः समाधेः कृतमार्गभेदा । निंदंति शास्तारमनंतपापाः ॥१७०॥ उत्सूत्रलेशादपि मार्गभेद—भियाप्रकंपेत समाहितात्मा ॥ उत्सूत्रलेशादपि नो नृशंस-सब्रह्मचारी तु बिभेत्यनीदृक् ॥ १७१ ॥

थीज वगर विचार्ये दूषित करता नथी ॥ १६८ ॥ जेम जेम शिष्योना समूहोथी वींटायो, बहुश्रुत थयो, अने बहु माननीक पण थयो, तो पण जो ते समाधिना मार्गथी विपरीत आचरणवालो थयो, तो तेम तेम तेने शासननो वैरीज जाणवो ॥ १६९ ॥ हमेशां विकट एवो केशलोच, ब्रह्मचर्य, महाव्रतो तथा अभिग्रहथी खिन्न थएला, अने करेल छे धर्ममार्गनो भेद जेओए एवा समाधिथी भ्रष्ट थएला अनंत पापोवाला प्राणीओ आप्तनी(जिनेश्वर प्रभुनी) निंदा करे छे॥१७०॥समाधिवान मुनि

धर्ममार्गना नाशनी बीकथी एक लेशमात्र उत्सूत्रथी पण कंपे छे; अने चांडाल सरखो समाधि विनानो (नामधारी) मुनि लाखो गमे उत्सूत्रथी पण डरतो नथी ॥ १७१ ॥ वीर्याधिक छे मनजेनुं एवा समाधिवान मुनिने कोइ पण जगोए डर थाय नहीं; केमके भेदेला एवा हाथीना कुंभस्थलोना मोतीथी अंकित थएल छे पगो जेना एवा सिंहने क्यां शंका होय?॥ १७२ ॥समाधिमां छे संतोष जेमने एवा मुनिओने स्वप्नमां पण परमार्गमां दृष्टि थती नथी; केमके, मालतीना पुष्पपर आसक्त थएलो एवो युवान भमरो कंथेरपर (पोतानी) अभिलाषा करतो नथी ॥ १७३ ॥ शुद्ध समाधिने भजनारा

न्नवेन्न सत्वाधिकमानसस्य।बिन्नीषिका क्वापि समाहितस्य ॥न्निन्नेन्नकुंन्नस्थलमौक्तिकांक-क्रमस्य सिंहस्य कुतोऽस्तु शंका ॥ १७२ ॥ समाधिसंतोषवतां मुनीनां । स्वप्नेऽपि न स्यात्परमार्गदृष्टिः ॥ न मालतीपुष्परतः करीरे । बध्नाति रोलंबयुवाऽन्निलाषम् ॥१६३॥ कुत्सां मलक्लीनकलेवरेषु । कुर्वंति नो शुद्धसमाधिन्नाजः ॥ व्रजंति नोद्वेगमनिष्टन्नावा-न्निवर्तयंत्यक्षि नवा प्रशस्तात् ॥ १७४ ॥ न मूत्रविष्टापिठरीषु रागं । बध्नंति कांतासु समाधिशांताः ॥ अनंगकीटालयतत्प्रसंग—मब्रह्मदौर्गंध्यन्नियां त्यजंति॥१७५॥स्मिताब्जपुष्पाधरपल्लवश्री—विशालवक्षोजफलान्निरामाम् ॥ दृष्ट्वापि नारीं न समाहितात्मा । मुह्येद्विदंस्तां विषवल्लिरूपाम् ॥१७६॥

मुनिओ मेलथी लेपाएला कलेवरो प्रते जुगुप्सा करता नथी, अनिष्ट भावथी उद्वेगने प्राप्त थता नथी, अने मनोज्ञ भावथी आंखने निवर्तावता नथी ॥१७४॥ समाधिथी शांत थएला मुनिओ मूत्र तथा विष्टानी कोठी सरखी स्त्रीओ प्रते राग बांधता नथी, अने अब्रह्मरूपी दुर्गंधिना डरथी कामदेवरूपी कीडाना दर सरखा एवा ते स्त्रीना प्रसंगने तजे छे ॥ १७५ ॥ हास्यरूपी श्वेत (निर्मल) पुष्पोवाली, ओष्ठरूपी पल्लवनी शोभावाली विशाल एवां स्तनोरूपी फलोथी मनोहर थएली, एवी स्त्रीने जोइने पण तेणीने झेरी वेलडीसरखी जाणतो थको समाधिवालो मुनि मोह पामतो नथी. ॥१७६॥ जे मुनिओनुं चित्त, चंदनथी

(पंडित) कादवयुक्त थएला एवा स्त्रीना बन्ने स्तनोपर, अने तेणीना हास्यरूपी प्रवाहमां स्खलना पाम्युं नथी एवा ते मुनिओनुं नाम पण पापोनो नाश करे छे॥१७७॥समाधिरूपी बखतरथी आच्छादित थएला एवा जे मुनिओ स्त्रीओना कटाक्षोरूपी बाणोथी खरेखर विलकुल विंधाएला नथी, तेओ पोतानी मेलेज संसाररूपी समुद्रना पारने पहोंचेला छे; अने बीजाओने पण पहोंचाडवाने समर्थ छे.॥१७८॥"हुं"आ"मारूं" एवी रीते विस्तार पामती छे बुद्धि जेनी एवो समाधिविनानो माणस कर्मो बांधे छे; अने समाधिवखते सने"हुं"नथी,"मारूं"कंई नथी, एवी रीतनी आवेली बुद्धि(तेना)कर्मबंधनना नाशमाटे थाय छे.

चंदनपंकिले च । स्मितप्रवाहे च मृगेक्षणानाम् ॥ येषां न चेतः स्खलितं समाधे-
पि तेषां दुरितानि हंति ॥ १७७ ॥ कटाक्षबाणैः सुदृशां समाधि-वर्मावृता ये खलु नैव
॥ प्राप्ताः स्वयं ते भवसिंधुपार–मन्यानपि प्रापयितुं समर्थाः ॥ १७८ ॥ अहं ममेति
ानबुद्धि-र्बध्नाति कर्माण्यसमाहितात्मा ॥ तस्यैव नाहं न ममेति बुद्धि-र्बंधप्रमोक्षाय
ाधिकाले ॥ १७९ ॥ यो ब्राह्मणः क्षत्रियदारको वा । तथोग्रपुत्रोऽपि च भोगपुत्रः ॥
गृहीतदीक्षः परदत्तभोजी । गोत्राभिमानी न समाहितोऽसौ ॥ १८० ॥ न तस्य जातिः शरणं
कुलं वा । विद्यां चरित्रं च विना कदापि ॥ करोति निःक्रम्य स गेहिचर्यां । भवेद्भवाब्धेस्तु न
पारदृश्वा ॥ १८१ ॥ प्राप्ताः स्वयं कर्मवशाद्भ्रमंता । जातीर्भवावर्तविवर्तमानाः ॥ विज्ञाय हीनो-
त्तममध्यमाः कः । समाधिभाग् जातिमदं विदध्यात् ॥ १८२ ॥

॥१७९॥जे ब्राह्मण होय, अथवा क्षत्रियनो पुत्र होय, उग्रकुलनो पुत्र होय,अथवा भोगकुलनो पुत्र होय, दीक्षा लीधी होय, परे आपेलुं भोजन करतो होय, पण जो ते गोत्रनुं अभिमान राखे, तो ते समाधिवान कहेवाय नहीं. ॥ १८० ॥ विद्या अने चरित्रविना तेने जाति अथवा कुल कदापि पण शरणरूप नथी: वली ते (जो) दीक्षा लेइने गृहस्थीनुं आचरण करे, तो ते भवरूपी समुद्रना पारने जोनारो न थाय ॥ १८१ ॥ कर्मोना वशथी भवावर्तमां रहेली अने प्राप्त थएली एवी अनंती हीन, उत्तम

आत्मभावोने भिन्न जाणतो थको अहंकारने प्राप्त थतो नथी. ॥ १९३ ॥ हुं नथी, शरीर नथी, मन नथी, वचन नथी, तेओनो हुं करनार, करावनार अने अनुमोदनार नथी; एवी रीते समाधि योगथी जाणतो थको मुनि अहंकारनी बुद्धि करेज क्यांथी ? ॥ १९४ ॥ पुद्गलथी उत्पन्न थाय एवी छे वृत्ति जेनी तथा विकल्परूप एवी प्रगट हृदयनी वर्गणाने जाणतो थको मननात्मथी समाधिथी शुद्ध थएलो एवो कयो योगी " हुं " एवी रीतनो अहंकार करे ? ॥१९५॥ कुमारपणुं, यौवनपणुं तथा वृद्धपणादिक अने उंचपणुं, गौरवपणु, तथा कोमलता आदिक शरीरना गुणो ते पोताना आत्मामां आरोपण

नाहं वपुर्नैव मनो न वाणी । कर्ता न नो कारयिता च तासाम् ॥ न चानुमंतेति समाधियोगा द्विदन्नहंकारमतिं क्व कुर्यात् ॥ १९४ ॥ हृद्वर्गणां पुद्गलजन्यवृत्तिं । विकल्परूपां कलयन् विविक्ताम् । समाधिशुद्धो मननात्मनोऽहमिति स्मयं को विदधीत योगी ॥ १९५ ॥ कुमारतायौवनवार्धकादी-नुच्चत्वगौरत्वमृदुत्वमुख्यान् ॥ स्वस्मिन् गुणान् को वपुषोऽधिरोप्य । समाहितोऽहंकुरुते मनस्वी ॥१९६॥ पदानि वर्णैर्विहितानि तैश्च । वाक्यानि वाक्यैरखिलः प्रबंधः ॥ इत्थं श्रयन्नैश्चयिकं समाधे । ग्रंथं करोमीत्यभिमन्यते कः ॥ १९७ ॥ तथातथा सन्निपतत्सु कर्म-स्कंधेषु कूटस्थतया स्थितस्य ॥ कर्तृत्वधीः स्यान्न समाहितस्य । चिन्मात्रनिर्मग्नसमग्रवृत्तेः ॥ १९८ ॥ तंत्वादिभावैः परिणामवद्भिः । पटादिभावान् जनितानवेत्य ॥ न तेषु कर्तृत्वमतिं दधाति । गतस्मयो निश्चयधीः समाधेः ॥ १९९ ॥

करीने कयो बुद्धिवान् समाधिवालो माणस अहंकार करे ? ॥ १९६ ॥ अक्षरोए पदो बनावेलां छे, पदोए वाक्यो बनावेलां छे, अने वाक्योए आखो ग्रंथ बनावेलो छे, एवी रीतना निश्चयने समाधिथी धारण करतो थको "हुं ग्रंथ करूं छु" एवी रीतनुं कयो माणस अभिमान करे ? ॥ १९७ ॥ तेवी तेवी रीते कर्मोरूपी स्कंधो पडते छते कूटस्थपणाथी रहेला, अने ज्ञानमात्रमांज चोंटेली छे सघली वृत्ति जेमनी एवा समाधिवान माणसने कर्तापणानी बुद्धि न थाय. ॥ १९८ ॥ निश्चय बुद्धिवाली समाधिथी गएल छे

(चंदन) कादवयुक्त थएला एवा स्त्रीना बन्ने स्तनोपर, अने तेणीना हास्यरूपी प्रवाहमां स्खलना पाम्युं नथी एवा ते मुनिओनुं नाम पण पापोनो नाश करे छे॥१७७॥समाधिरूपी बखतरथी आच्छादित थएला एवा जे मुनिओ स्त्रीओना कटाक्षोरूपी बाणोथी खरेखर बिलकुल विंधाएला नथी, तेओ पोतानी मेलेज संसाररूपी समुद्रनापारने पहोंचेला छे; अने बीजाओने पण पहोंचाडवाने समर्थ छे.॥१७८॥"हुं"आ"मारूं" एवी रीते विस्तार पामती छे बुद्धि जेनी एवो समाधिविनानो माणस कर्मो बांधे छे; अने समाधिवखते तेज माणसने "हुं"नथी,"मारूं"कंई नथी, एवी रीतनी आवेली बुद्धि(तेना)कर्मबंधनना नाशमाटे थाय छे.

कुचद्वये चंदनपंकिले च । स्मितप्रवाहे च मृगेक्षणानाम् ॥ येषां न चेतः स्खलितं समाधे-र्नामापि तेषां दुरितानि हंति ॥ १७७ ॥ कटाक्षबाणैः सुदृशां समाधि-वर्मावृता ये खलु नैव विद्धाः ॥ प्राप्ताः स्वयं ते भवसिंधुपार-मन्यानपि प्रापयितुं समर्थाः ॥ १७८ ॥ अहं ममेति प्रथमानबुद्धि-र्बध्नाति कर्माण्यसमाहितात्मा ॥ तस्यैव नाहं न ममेति बुद्धि-र्बंधप्रमोक्षाय समाधिकाले ॥ १७९ ॥ यो ब्राह्मणः क्षत्रियदारको वा । तथोग्रपुत्रोऽपि च भोगपुत्रः ॥ गृहीतदीक्षः परदत्तभोजी । गोत्राभिमानी न समाहितोऽसौ ॥ १८० ॥ न तस्य जातिः शरणं कुलं वा । विद्यां चरित्रं च विना कदापि ॥ करोति निःक्रम्य स गेहिचर्यां । भवेद्भवाब्धेस्तु न पारदृश्वा ॥ १८१ ॥ प्राप्ताः स्वयं कर्मवशादनंता । जातीर्भवावर्तविवर्तमानाः ॥ विज्ञाय हीनो-त्तममध्यमाः कः । समाधिभाग् जातिमदं विदध्यात् ॥ १८२ ॥

॥१७९॥जे ब्राह्मण होय, अथवा क्षत्रियनो पुत्र होय, उग्रकुलनो पुत्र होय,अथवा भोगकुलनो पुत्र होय, दीक्षा लीधी होय, परे आपेलुं भोजन करतो होय, पण जो ते गोत्रनुं अभिमान राखे, तो ते समाधिवान कहेवाय नहीं. ॥ १८० ॥ विद्या अने चरित्रविना तेने जाति अथवा कुल कदापि पण शरणरूप नथीः वली ते (जो) दीक्षा लेइने गृहस्थीनुं आचरण करे, तो ते भवरूपी समुद्रना पारने जोनारो न थाय ॥ १८१ ॥ कर्मोना वशथी भवावर्तमां रहेली अने प्राप्त थएली एवी अनंती हीन, उत्तम

आत्मभावोने भिन्न जाणतो थको अहंकारने प्राप्त थतो नथी. ॥ १९३ ॥ हुं नथी, शरीर नथी, मन नथी, वचन नथी, तेओनो हुं करनार, करावनार अने अनुमोदनार नथी; एवी रीते समाधि योगथी जाणतो थको मुनि अहंकारनी बुद्धि करेज क्यांथी ? ॥ १९४ ॥ पुद्गलथी उत्पन्न थाय एवी छे वृत्ति जेनी तथा विकल्परूप एवी प्रगट हृदयनी वर्गणाने जाणतो थको मननात्मथी समाधिथी शुद्ध थएलो एवो कयो योगी " हुं " एवी रीतनो अहंकार करे ? ॥१९५॥ कुमारपणुं, यौवनपणुं तथा वृद्धपणादिक अने उंचपणुं, गौरवपणु, तथा कोमलता आदिक शरीरना गुणो ते पोताना आत्मामां आरोपण

नाहं वपुर्नैव मनो न वाणी । कर्ता न नो कारयिता च तासाम् ॥ न चानुमंतेति समाधियोगा द्विदन्नहंकारमतिं क्व कुर्यात् ॥ १९४ ॥ हृद्वर्गणां पुद्गलजन्यवृत्तिं । विकल्परूपां कलयन् विविक्ताम् । समाधिशुद्धो मननात्मनोऽहमिति स्मयं को विदधीत योगी ॥ १९५ ॥ कुमारतायौवनवार्धकादी-नुच्चत्वगौरत्वमृदुत्वमुख्यान् ॥ स्वस्मिन् गुणान् को वपुषोऽधिरोप्य । समाहितोऽहंकुरुते मनस्वी ॥१९६॥ पदानि वर्णैर्विहितानि तैश्च । वाक्यानि वाक्यैरखिलः प्रबंधः ॥ इत्थं श्रयन्नैश्चयिकं समाधे । र्ग्रंथं करोमीत्यभिमन्यते कः ॥ १९७ ॥ तथातथा सन्निपतत्सु कर्म–स्कंधेषु कूटस्थतया स्थितस्य ॥ कर्तृत्वधीः स्यान्न समाहितस्य । चिन्मात्रनिर्मग्नसमग्रवृत्तेः ॥ १९८ ॥ तंत्वादिभावैः परिणामवद्भिः । पटादिभावान् जनितानवेत्य ॥ न तेषु कर्तृत्वमतिं दधाति । गतस्मयो निश्चयधीः समाधेः ॥ १९९ ॥

करीने कयो बुद्धिवान् समाधिवालो माणस अहंकार करे ? ॥ १९६ ॥ अक्षरोए पदो बनावेलां छे, पदोए वाक्यो बनावेलां छे, अने वाक्योए आखो ग्रंथ बनावेलो छे, एवी रीतना निश्चयने समाधिथी धारण करतो थको "हुं ग्रंथ करूं छु" एवी रीतनुं कयो माणस अभिमान करे ? ॥ १९७ ॥ तेवी तेवी रीते कर्मोरूपी स्कंधो पडते छते कूटस्थपणाथी रहेला, अने ज्ञानमात्रमांज चोंटेली छे सघली वृत्ति जेमनी एवा समाधिवान माणसने कर्तापणानी बुद्धि न थाय. ॥ १९८ ॥ निश्चय बुद्धिवाली समाधिथी गएल छे

अहंकार [illegible] एवो मुनि, परिणामिक एवा तंतु आदिकभावोथी उत्पन्न थएला वस्त्रादिक भावोने जाणीने [illegible] कर्तापणानी बुद्धिने धारण करतो नथी ॥ १९९ ॥ एवी रीते समाधिथी योगी अन्यने आश्रित एवा दानदया आदिक भावोने नहीं करतो थको आत्माने आश्रित एवा भावोनेज करे छे; तेमज, विकल्प रहित "अकर्ता" होय छे. ॥ २०० ॥ समाधिवंत मुनिने भिन्न एवा द्रव्योमां कदापि पण ममत्वनी वार्ता पण थाय नहीं; अने रागादिकोए करेला ते ममत्वने योगी प्रमाण करतो नथी. ॥ २०१ ॥ पोताना निमित्त भावथी उत्पत्ति अने संबंधने भजनारा एवा पदार्थोने साक्षीनी पेठे

पराश्रितान् दानदयादिभावा—नित्थं समाधेर्मनसाप्यकुर्वन् ॥ निजाश्रितानेव करोति योगी । विकल्पहीनस्तु भवेदकर्ता ॥ २०० ॥ द्रव्येषु भिन्नेषु कदापि न स्या—न्ममत्ववार्तापि समाधिभाजः ॥ रागादिभावैर्विहितं ममत्वं । न तत्प्रमाणीकुरुते च योगी ॥ २०१ ॥ साक्षीव पश्यन् स्वनिमित्तभावा—दुत्पत्तिसंबंधजुषः पदार्थान् ॥ तेषामगृह्णन् परिणामिभावं । दुःखाद्विमुच्येत समाहितात्मा ॥२०२॥ यथा जनोऽन्यस्य सुखासुखेषु । तटस्थभावं भजते तथैव ॥ विश्वस्य तेषु प्रशमी ममत्वा—हंकारमुक्तः सुसमाधिशाली ॥२०३॥ समाधिभाजां व्यवहारकाले । मैत्र्यादिरूपापि हि चित्तवृत्तिः ॥ एकांतशुद्धौ त्वियमिद्धसिद्ध—ज्योतिः समापत्तिमयी प्रसिद्धा ॥२०४॥ स्फुटीभवत्याप्तवचोविमर्शा-त्तद्वासनासंगतधर्मतो वा ॥ क्षमादिरूपोऽपि दशप्रकारो । धर्मः समाधौ परिपाकभाजि ॥ २०५ ॥

जोतो थको, अने तेओना परिणामिक भावोने नहीं ग्रहण करतो थको समाधिवान् माणस दुःखथी मुक्त थाय. ॥ २०२ ॥ जेम माणस परनां सुखदुःखोमां तटस्थभावने भजे छे, तेमज ममता अने अहंकारथी मुक्त थएलो अने उत्तम समाधिथी मनोहर थएलो शांत मुनि जगतना ते सुखदुःखोमां तटस्थपणाने भजे छे. ॥ २०३ ॥ समाधिवाला मुनिओनी एकांत शुद्ध एवा व्यवहार कालमां मैत्र्यादि रूप एवी पण चित्तवृत्ति वृद्धि पामेली एवी सिद्धज्योतिनी प्राप्तिमय प्रसिद्ध छे. ॥ २०४ ॥ समाधि परिपाकने भजते

अने मध्यम एवी जातिओने जाणीने कयो समाधिवालो माणस जातिमद करे ? (अर्थात् नज करे.) ॥ १८२ ॥ अशुद्ध शीलमां अने शुद्ध शीलमां शुद्ध कुलनुं प्रयोजन नथी; एम विचारिने औपाधिक श्लाघावाला कुलथी समाधिवंत माणसो गर्व धरता नथी. ॥ १८३ ॥ उत्तम समाधिने भजनाराओने नाशवंत, क्लेशथी भरेला, धडपण अने रोगना घररूप, हमेशां सेववालायक, रुधीर अने वीर्यना बीजरूप एवा रूपमां मदनो अवकाशज क्यां छे ? ॥ १८४ ॥ समाधिवालो मुनि, संसारमां रहेलां क्रोडो मरणोने नाश करनारी एवी चारित्ररूपी लश्करनी निष्ठाने मेलवीने, मृत्युरूपी लश्कर बलथी प्राप्त

अशुद्धशीले च विशुद्धशीले । प्रयोजनं शुद्धकुलस्य नेति ॥ नौपाधिकश्लाघ्यतयान्वितेन । कुलेन माद्यंति समाधिभाजः ॥ १८३ ॥ विनाशशीले कलुषेन पूर्णे । जरारुजां सद्मनि नित्यसेव्ये ॥ रूपेऽस्तु कः शोणितशुक्रबीजे । मदावकाशः सुसमाधिभाजाम् ॥ १८४ ॥ उपस्थिते मृत्युबले बलेन । समाधिभाग् माद्यति नो बलेन ॥ आसाद्य चारित्रबलस्य निष्ठां । संसारकोटीमरणापहर्त्रीम् ॥ १८५ ॥ विद्वाननित्यौ परिभाव्यलाभा—लाभौ स्वकर्मप्रशमोदयोत्थौ ॥ मदं न लाभान्न च दीनभाव—मलाभतो याति समाहितात्मा ॥ १८६ ॥ आजीविकागारवमेतिभूयो । लूक्षोऽपि यो भिक्षुरकिंचनोऽपि ॥ कुर्वन्निजोत्कर्षपरापवादौ । विपर्ययं याति भवे भवेऽसौ ॥ १८७ ॥ यः साधुवादी कृतकर्मशुद्धि—रागाढबुद्धिश्च सुभावितात्मा ॥ न सोऽपि हि प्राप्तसमाधिनिष्ठः । पराभवन्नन्यजनं स्वबुद्ध्या ॥ १८८ ॥

थये छते बलथी मदोन्मत्त थतो नथी. ॥ १८५ ॥ पोताना कर्मनां प्रशम अने उदयथी उत्पन्न थएला एवा लाभालाभने अनित्य जाणीने विद्वान एवो समाधिवालो माणस लाभथी मदने, अने अलाभथी दीन भावने प्राप्त थतो नथी ॥ १८६ ॥ लुखो अने अकिंचन छतां पण जे भिक्षु वारंवार आजिविकाना अहंकारने प्राप्त थाय छे, ते पोतानी प्रशंसा अने परनो अपवाद करतो थको भवभवप्रते विपरीतपणाने पामे छे. ॥ १८७ ॥ जे मिष्ट वचनो बोलनारो, करेल छे कर्मोनी शुद्धि जेणे एवो, तीव्र

[illegible] उत्तम [illegible] एवो पण ते मुनि स्वबुद्धिथी परने जो उपद्रव करे तो तेने प्राप्त थएली [illegible] स्थिर (जाणतो) नथी ॥ १८८॥ अनंत पर्यायोनी वृद्धिथी युक्त थयेला एवा पूर्वे थएला महा-[illegible] ज्ञानरूपी समुद्रने जाणीने आजकालनी समाधिवालो मुनि पोतानी बुद्धिथी शु मदने प्राप्त [illegible] ? (नज थाय) ॥ १८९ ॥ समाधिविनानो एवो जे माणस, अन्यनी चाटु क्रियाथी खरेखर प्राप्त [illegible] पणाथी पोताना चित्तमां अहंकार लावे छेः अने ज्यारे ते वल्लभपणानो नाश थाय छे, त्यारे ते अत्यंत शोकने प्राप्त थाय छे ॥ १९० ॥ आगमनी स्थितिथी माषतुषनी अने श्री स्थूलिभद्रजी

अनंतपर्यायविवृद्धियुक्तं । ज्ञानार्णवं पूर्वमहामुनीनाम् ॥ समाधिमानाधुनिकोऽवधार्य । कथं स्वबुद्ध्या मदमेति साधुः ॥ १८९ ॥ परस्य चाटुक्रियया किलाप्त—वाल्लभ्यकान्माद्यति यः स्वचित्ते ॥ समाधिहीनो विगमे स तस्य । वाल्लभ्यकस्यातुलशोकमेति ॥ १९० ॥ श्रुतस्थि-तेर्माषतुषस्य वार्तां । श्री स्थूलभद्रस्य च विक्रियायाः ॥ श्रुत्वा श्रुतं दर्पभिदेव लब्ध्वा । न तेन हृप्यंति समाधिभाजः ॥ १९१ ॥ प्रज्ञामदाद्वादमदाच्च पृथ्व्यां । योऽन्यं जनं पश्यति बिंबभूतम् ॥ मौनींद्रमार्गादसमाहितात्मा । भ्रश्यन्नधः कर्मगुरुः स याति ॥ १९२ ॥ नाहंक्रियां याति समाहितात्मा । नोऽकर्मभावैर्न च कर्मभावैः ॥ भिन्नान्विदन् मिश्रितपुद्गला-त्म-भावान्मिथः कर्तृभिदा निदानात् ॥ १९३ ॥

महाराजनी (सिंहसंबंधि) विक्रियानी वार्ताने सांभलीने, अहंकारने भेदनाराज एवा आग-मने मेलवीने, समाधिवंत माणसो तेथी अहंकार पामता नथी. ॥ १९१ ॥ जे माणस बु-द्धिना मदथी तथा वादना मदथी पृथ्वीमां बीजा माणसने बिंबरूप (मूढ) जुए छे, एवो ते समाधि विनानो भारेकर्मी माणस भ्रष्ट थयो थको नीची गतिमां जाय छे. ॥ १९२ ॥ समाधिवान माणस अकर्म भावोथी अने कर्म भावोथी, कर्ताभेदना कारणथी मिश्रित थएला एवा पुद्गलिक अने

अथवा कुलमां, नगरमां, देशमां, अने उपधिमां जे जरा पण मूर्छा होती नथी, एवी रीतनो आ अकिंचनता नामनो, नाश करेल छे अरति अने व्याधि जेणे एवा समाधिवान मुनिओनो उत्कृष्ट धर्म(कहेलो)छे.२१६ समाधिथी शुद्ध थएला एवा दश प्रकारना धर्मनुं अवलंबन करनारो, परमार्थने जोनारो, तथा चारित्र, सम्यक्त्व, ज्ञान अने तपथी युक्त थएलो एवो महात्मा मुनि सज्झायरूपी उत्तम ध्यानमां रक्त थाय छे. ॥ २१७ ॥ लुखा अन्नना पिंडना ग्रहण पूर्वक फक्त यात्राना अधिकारवालो, अने नवकोटीनी शुद्धिथी समग्र अढार हजार शीलांगने धरनारो मुनि कर्मबंधनोथी मुक्त थवामाटे प्रयत्न करे छे.॥२१८॥

समाधिसंशुद्धदशप्रकार-धर्मावलंबी परमार्थदर्शी ॥ चरित्रदृग्ज्ञानतपःसमेतः । स्वाध्याय सद्ध्यानरतो महात्मा ॥ २१७ ॥ लुक्षान्नपिंडग्रहणेन यात्रा-मात्राधिकारो नवकोटिशुद्ध्या ॥ समग्रशीलांगसहस्रधारी, बंधप्रमोक्षाय कृतप्रयत्नः ॥ २१८ ॥ समाप्य सर्वं वचनस्य योग-मसंगयोगं स्वरसेन कुर्वन् ॥ अशून्यभावाच्च विकल्पहानेः । सुप्तत्वजागृत्वदशोर्ध्वगामी ॥ ॥ २१९ ॥ बुद्धः सुधीरेकविदेकरूपः । संछिन्नशोकश्चसुसंयतश्च ॥ आत्मप्रवादोपगतः सुगुप्तो । रम्यः सुसामायिकभृत्समित्या ॥ २२० ॥ धर्मार्थवृत्तिर्नच कीर्तिपूजा–सत्कारलाभार्थितया-विलात्मा ॥ अध्यात्मपूतो धुतपापकर्मा–धिया नियोगप्रतिपत्तिमत्या ॥ २२१ ॥

वचनना सर्व योगने समाप्त करीने, आत्मरसथी निःसंग योगने करतो थको अशून्य भावथी अने विकल्पनी हानीथी निद्रानी अने जागरणनी अवस्थाथी उर्ध्वगामी थाय छे. ॥ २१९ ॥ जाणनार, उत्तम बुद्धिवालो, एकनेज (आत्मानेज) जाणनारो, एकरूप, नाश थएल छे शोक जेनो एवो, उत्तम संयति, आत्मप्रवादने प्राप्त थएलो, सारी रीते गुप्त रहेलो तथा मनोहर एवो (मुनि) पंच समितिथी उत्तम सामायिकने भजनारो थाय छे ॥२२०॥धर्मने अर्थे वृत्तिवालो, अने कीर्ति, पूजा, सत्कार तथा लाभना अर्थिपणाथी जेनो आत्मा लेपाएलो नथी, आध्यात्मथी पवित्र थएलो, तथा नियोगनी प्रतिपत्तिवाली

[illegible] नाश करेल छे पापकर्म जेणे एवो (उत्तम मुनि) होय छे. ॥ २२१ ॥ जाणेल छे वारंवार भव-समुद्रना दोषो जेणे, तथा वैराग्यना रंगरूपी अमृतथी वासित छे आत्मा जेनो, गंभिरातना समुद्र सरखो [illegible] जगतमां पण बंधु सरखो एवो मुनि पराशारूपी नागपाशना बंधनथी मुक्त थाय छे. २२२ आत्माना गुणोना उद्यमोमां आसक्ति वालो, अन्यनी कथाना प्रसंगमां बेहेरो तथा मुंगो, एवो मुनि, हजारो क्रियाओथी पण न मली शके एवा निर्ग्रंथ प्रमुख आत्मदयाना विलासने मेलवे.॥ २२३ ॥ पंडितो विकल्पो विनानी स्वदया कहे छे; अने अन्य दयाने विकल्पोवाली कहे छे, तेमां पण; पेहेली

विज्ञातभूयो भवसिंधुदोषो । वैराग्यरंगामृतवासितात्मा ॥ गांभिर्यसिंधुर्जगतोऽपिबंधु–मुक्तः पराशाभिधनागपाशात् ॥ २२२ ॥ आसक्तिमानात्मगुणोद्यमेऽन्य–कथाप्रसंगे बधिरांगमूकः॥ क्रियासहस्राऽसुलभं लभेत । निर्ग्रंथमुख्यं स्वदयाविलासम् ॥ २२३ ॥ विकल्पहीनां स्वदयां वदंति । वैकल्पिकीमन्यदयां बुधास्ताम् ॥ तत्रादिमोक्ता किल मोक्षहेतुः॥ परा पुनः स्वर्ग-समृद्धिदात्री ॥ २२४ ॥ रक्षामि जीवानिति हृद्विकल्पः । पुण्याय हन्मीति च पातकाय ॥ तत्पुण्यपापद्वितयं च भाति । समाधिसिद्धौ स्फुटमेकरूपम् ॥ २२५ ॥ फलैकरूपे भुवि पुण्यपापे । न संगिरंते व्यवहारमत्ताः ॥ समाधिभाजस्तु तदेकभावं । जानंति हैमायसबंधनीत्या ॥ २२६ ॥

दयाने खरेखर मोक्षना हेतुरुप कहेली छे, अने बीजी तो स्वर्गनी समृधिने देनारी छे.॥२२४॥ “ हुं जीवोनुं रक्षण करुं ” एवी रीतनो हृदयनो विकल्प पुण्य माटे छे, अने “ हुं जीवोने हणुं ” एवी रीतनो हृदयनो विकल्प पापो माटे छे, अने समाधिनी सिद्धिमां ते पुण्य अने पाप बेन्न प्रगट रीते एकरूप जणाय छे॥२२५॥ व्यवहार नयमां आसक्त थएलाओ पृथ्वीमां पुण्यपापने एक फलवाला कहेता नथी, अने समाधिवान माणसो तो सुवर्ण अने लोखंडनी बेडीनी नीतिथी तेने एक भावरुप जाणेछे ॥ २२६॥

छते यथार्थ वक्ताना वचनोना विचारथी अथवा तेनी वासनाने प्राप्त थएला धर्मथी क्ष्यांत्यादिरूप दश प्रकारनो धर्म प्रगट थाय छे. ॥ २०५ ॥ धर्मनुं मूल खरेखर दया छे, अने दयालुं मूल क्षमा छे, एम विचारिने क्षमाना आधारभूत एवी शांततायी मनोहर थएला संत पुरुषो अपराधी माणस प्रते पण क्रोधने भजनारा थता नथी ॥ २०६ ॥ विनयविना कदापि पण गुणो आवता नथी, अने मार्दवविना विनयनो विस्तार थतो नथी; एम विचारिने समाधिवान मुनिओ उद्धत नहीं थया थका तथा नियाणानो आश्रय नहीं करीने मार्दवपणाथी मनोहर थाय छे. ॥ २०७ ॥ आर्जवता विनानो माणस शुद्ध थतो नथी, अने

धर्मस्य मूलं हि दया दयायाः । क्षमेति संचिंत्य भवंति संतः ॥कृतापराधेऽपि न कोपभाजः । क्षमासमाधानशमाभिरामाः॥२०६॥गुणा विना नो विनयं कदाचि-दमार्दवे नो विनयप्रथेति॥ अनुन्नता निश्रितनिर्निदानाः । समाहिता मार्दवशालिनः स्युः ॥ २०७ ॥ नानार्जवः शुद्ध्यति नाप्यशुद्धो । धर्मे स्थिरो धर्ममृते न मोक्षः॥ सुखं न मोक्षाच्चविनेति साधुः । समाधिमानार्जवमभ्युपैति ॥२०८॥यद्द्रव्यदेहोपधिभक्तपाना–धिकारकं शौचमशुद्धिहानात् ॥ समाधिनीरेण कृतं तदेव । पावित्र्यबीजं प्रयतात्मनां स्यात् ॥ २०९ ॥ त्यक्त्वाश्रवान् पंच निरुध्यपंचें-द्रियाणि हत्वा चतुरः कषायान् ॥ दंडत्रयीजित्सुसमाधिरेति-द्राक् संयमं सप्तदशप्रकारम् ॥ २१० ॥

अशुद्ध माणस धर्ममां स्थिर थतो नथी, अने धर्मविना मोक्ष थतो नथी, अने मोक्षविना सुख नथी, एम विचारिने समाधिवालो मुनि आर्जवपणाने प्राप्त थाय छे. ॥ २०८ ॥ अशुद्धिनी हानीथी द्रव्य एवां शरीर, उपधि, भोजन तथा पानना अधिकारवाली जे शौचता थाय छे, तेज शौचता मुनिओने समाधिरूपी पाणीथी पवित्रताना बीजरूप थाय. ॥ २०९ ॥ पांच आश्रवोने तजीने, तथा पांचे इंद्रिओने रोधीने, अने चारे कषायोने हणीने, त्रणे दंडोने जीतनारो एवो उत्तम समाधिवालो मुनि तुरत

[illegible] पापकर्मो जेणे एवो (उत्तम मुनि) होय छे. ॥ २२१ ॥ जाणेल छे वारंवार भव-[illegible] जेणे, तथा वैराग्यना रंगरूपी अमृतथी वासित छे आत्मा जेनो, गंभिरातना समुद्र [illegible] जगतनो पण बंधु सरखो एवो मुनि पराशारूपी नागपाशना बंधनथी मुक्त थाय छे. २२२ [illegible] गुणोना उद्यमोमां आसक्ति वालो, अन्यनी कथाना प्रसंगमां बेहेरो तथा मुंगो, एवो मुनि, [illegible] क्रियाओथी प[illegible] न मली शके एवा निर्ग्रंथ प्रमुख आत्मदयाना विलासने मेलवे. ॥ २२३ ॥ पंडितो [illegible] विनानी [illegible] मदया कहे छे; अने अन्य दयाने विकल्पोवाली कहे छे, तेमां पण; पेहेली

निज्ञातभूयो भवसिंधुदोषो । वैराग्यरंगामृतवासितात्मा ॥ गांभिर्यसिंधुर्जगतोऽपिबंधु—र्मुक्तः पराशाभिधनागपाशात् ॥ २२२ ॥ आसक्तिमानात्मगुणोद्यमेऽन्य—कथाप्रसंगे बधिरांगमूकः॥ क्रियासहस्राऽसुलभं लभेत । निर्ग्रंथमुख्यं स्वदयाविलासम् ॥ २२३ ॥ विकल्पहीनां स्वदयां वदंति । वैकल्पिकीमन्यदयां बुधास्ताम् ॥ तत्रादिमोक्ता किल मोक्षहेतुः॥ परा पुनः स्वर्ग-समृद्धिदात्री ॥ २२४ ॥ रक्षामि जीवानिति हृद्विकल्पः । पुण्याय हन्मीति च पातकाय ॥ तत्पुण्यपापद्वितयं च भाति । समाधिसिद्धौ स्फुटमेकरूपम् ॥ २२५ ॥ फलैकरूपे भुवि पुण्यपापे । न संगिरंते व्यवहारमत्ताः ॥ समाधिभाजस्तु तदेकभावं । जानंति हैमायसबंधनीत्या ॥ २२६ ॥

दयाने खरेखर मोक्षना हेतुरुप कहेली छे, अने बीजी तो स्वर्गनी समृधिने देनारी छे.॥२२४॥ " हुं जीवोनुं रक्षण करुं " एवी रीतनो हृदयनो विकल्प पुण्य माटे छे, अने " हुं जीवोने हणुं " एवी रीतनो हृदयनो विकल्प पापो माटे छे, अने समाधिनी सिद्धिमां ते पुण्य अने पाप बेन्न प्रगट रीते एकरूप जणायछे॥२२५॥ व्यवहार नयमां आसक्त थएलाओ पृथ्वीमां पुण्यपापने एक फलवाला कहेता नथी, अने समाधिवान माणसो तो सुवर्ण अने लोखंडनी बेडीनी नीतिथी तेने एक भावरुप जाणेछे ॥ २२६॥

छते यथार्थ वक्ताना वचनोना विचारथी अथवा तेनी वासनाने प्राप्त थएला धर्मथी क्ष्यांत्यादिरूप दश प्रकारनो धर्म प्रगट थाय छे. ॥ २०५ ॥ धर्मनुं मूल खरेखर दया छे, अने दयानुं मूल क्षमा छे. एम विचारिने क्षमाना आधारभूत एवी शांतताथी मनोहर थएला संत पुरुषो अपराधी माणस प्रते पण क्रोधने भजनारा थता नथी. ॥ २०६ ॥ विनयविना कदापि पण गुणो आवता नथी, अने मार्दवविना विनयनो विस्तार थतो नथी; एम विचारिने समाधिवान मुनिओ उद्धत नहीं थया थका तथा नियाणानो आश्रय नहीं करीने मार्दवपणाथी मनोहर थाय छे. ॥ २०७ ॥ आर्जवता विनानो माणस शुद्ध थतो नथी, अने

धर्मस्य मूलं हि दया दयायाः । क्षमेति संचिंत्य भवंति संतः ॥कृतापराधेऽपि न कोपभाजः । क्षमासमाधानशमाभिरामाः॥२०६॥गुणा विना नो विनयं कदाचि-दमार्दवे नो विनयप्रथेति॥ अनुन्नता निश्रितनिर्निदानाः । समाहिता मार्दवशालिनः स्युः ॥ २०७ ॥ नानार्जवः शुद्ध्यति नाप्यशुद्धो । धर्मे स्थिरो धर्ममृते न मोक्षः॥ सुखं न मोक्षाच्चविनेति साधुः । समाधिमानार्जवमभ्युपैति ॥२०८॥यद्द्रव्यदेहोपधिभक्तपाना—धिकारकं शौचमशुद्धिहानात् ॥ समाधिनीरेण कृतं तदेव । पावित्र्यबीजं प्रयतात्मनां स्यात् ॥ २०९ ॥ त्यक्त्वाश्रवान् पंच निरुध्यपंचें-द्रियाणि हत्वा चतुरः कषायान् ॥ दंडत्रयीजित्सुसमाधिरेति-द्राक् संयमं सप्तदशप्रकारम् ॥ २१० ॥

अशुद्ध माणस धर्ममां स्थिर थतो नथी, अने धर्मविना मोक्ष थतो नथी, अने मोक्षविना सुख नथी, एम विचारिने समाधिवालो मुनि आर्जवपणाने प्राप्त थाय छे. ॥ २०८ ॥ अशुद्धिनी हानीथी द्रव्य एवां शरीर, उपधि, भोजन तथा पानना अधिकारवाली जे शौचता थाय छे, तेज शौचता मुनिओने समाधिरूपी पाणीथी पवित्रताना बीजरूप थाय. ॥ २०९ ॥ पांच आश्रवोने तजीने, तथा पांचे इंद्रिओने रोधीने, अने चारे कषायोने हणीने, त्रणे दंडोने जीतनारो एवो उत्तम समाधिवालो मुनि तुरत

सत्तर प्रकारना संयमने प्राप्त थाय छे. ॥ २१० ॥ समाधिवान महात्मा, बंधु, द्रव्य, तथा इंद्रिओना सुखना त्यागथी तजेल छे भगनो प्रवाह जेणे एवो थयो थको, तथा हमेशां तजेल छे शरीर जेणे एवा थया थका त्यागगुणथी राग अने द्वेषने तजे छे. ॥ २११ ॥ काया मन अने वचनना अवक्रभावथी अने विसंवादना विपर्ययथी, मनोहर समाधिना योगवाला मुनिओ चारे गतिओना नाश करनारा एवा चार प्रकारना सत्यने अंगीकार करे छे. ॥२१२ ॥ जिनशासनमां रहेला मुनिओ मननी समाधिथी अनुकूलताने धारण करीने अभ्यंतर तपना अभ्युदय माटे बाह्य तप करे छे, तथा बाह्य तपनी शुद्धि-

समाहितो बंधुधनाक्षशर्म-त्यागात्परित्यक्तत्रयप्रवाहः ॥ नित्यं परित्यक्ततनुश्च राग-द्वेषौ त्यजेत्त्यागगुणान्महात्मा ॥ २११ ॥ अजिह्मभावात्तनुचित्तवाचां । सत्यं विसंवादविपर्ययाच्च चतुर्विधं चारुसमाधियोगा-श्चतुर्गतिछेदकृदाद्रियंते ॥ २१२ ॥ आभ्यंतरस्याभ्युदयाय बाह्य । माभ्यंतरं बाह्यविशुद्धये च॥तपःप्रकुर्वंति मनःसमाधे—र्धृत्वानुकूल्यं जिनशासनस्थाः॥२१३॥ ग्लानिर्न यत्रास्ति न चाक्षहानि—र्यत्रैधते ब्रह्म न रोषवार्ता ॥ यस्मिन् जिनाज्ञैकशंवदत्वं । समाधिशुद्धं कथितं तपस्तत् ॥ २१४ ॥ त्यजंति कामान् मुनयोऽत्र दिव्या—नौदारिकांश्च त्रिविधांस्त्रिधा यत् ॥ ब्रह्मैतदष्टादशभेदमुच्चैः । समाधिभाजः परिशीलयंति ॥ २१५ ॥ ग्रामे कुले वा नगरे च देशे । न या मनागप्युपधौ च मूर्छा ॥ हतारतिव्याधिसमाधिभाजां । धर्मः परोऽकिंचनताभिधोऽयम् ॥ २१६ ॥

माटे अभ्यंतर तप करे छे. ॥ २१३ ॥ जे तपमां खेद थतो नथी, इंद्रिओनी हानी थती नथी, ब्रह्मचर्यनी वृद्धि थाय छे, तथा क्रोधनी तो वातज नथी, तथा जेमां एक फक्त जिनेश्वर प्रभुनी आज्ञानेज आधिन रहेवापणुं छे, ते तपने समाधिथी शुद्ध थएलुं कहेलुं छे. ॥ २१४ ॥ मुनिओ जे आ लोक संबंधि एटले मनुष्यसंबंधि, देवसंबंधि तथा औदारिक एवा त्रणे प्रकारोना कामोने मन, वचन अने कायाथी तजे छे, एवी रीतना ते अढार प्रकारना ब्रह्मचर्यने समाधिवान मुनिओ उंचे प्रकारे पाले छे. ॥ २१५ ॥ गाममां

पुण्य अने पापनो चिंतवन करातो एवो पारतंत्र्य फलनो भेद नथी, अने तेथी समाधिवान माणसो पुण्यथी उत्पन्न थएला एवा सुखमां पण दुःखपणानीज प्रतीति करे छे ॥२२७॥ राजा, चक्रवर्ती, तथा इंद्रोनुं जे विषयोवालुं मनोहर सुख छे, तेने समाधिवान मुनिओ, बलती एवी इंद्रिओ रूपी अग्निनी ज्वालामां घीनी आहुती सरखुं कहे छे. ॥ २२८ ॥ समाधिवालुं छे अंतःकरण जेमनुं एवा महात्माओने विषय संबंधि एवा सुखमां पण (ते सुखने) तजवानी इच्छा थाय छे; केमके भयंकर झेरथी युक्त थएलुं एवु मिष्टान्न भोजन पण जमवाने कयो विचारवंत माणस इच्छे? (कोइ पण न इच्छे.) ॥ २२९ ॥ अनित्य,

पुण्यस्य पापस्य च चिंत्यमानो॥न पारतंत्र्यस्य फलस्य भेदः॥ समाहिताः पुण्यभवे सुखेऽपि दुःखत्वमेव प्रतियंति तेन ॥२२७॥ रम्यं सुखं यद्विषयोपनीतं । नरेंद्रचक्रित्रिदशाधिपानाम् ॥ समाहितास्तज्ज्वलदिंद्रियाग्नि । ज्वालाघृताहुत्युपमं विदंति ॥ २२८ ॥ समाहितस्वांतमहात्मनां स्या--त्सुखेऽप्यहो वैषयिके जिहासा ॥ को वा विपश्चिन्ननु भोक्तुमिच्छे--न्मिष्टान्नमप्युग्रविषेण युक्तम् ॥ २२९ ॥ किं कांक्षितैर्भोगसुखैरनित्यै । र्भयाकुलैरस्ववशैश्च तुच्छैः ॥ अदभ्रनित्यस्ववशाभयोद्य--त्समाधिसौख्याय बुधा यतंते ॥२३०॥ अनेकयत्नैर्विषयाभिलापो--द्भवं सुखं यल्लभते सरागः ॥ समाधिशाली तदनंतकोटि--गुणं स्वभावाल्लभते प्रशांतः ॥ २३१ ॥ अनिष्टसंगेष्टवियोगदुःखं । सरागवन्नैति समाधिशाली ॥ अंगीकृतैकांतिकमुक्त्युपायः । प्रशांतवेदारतिभीकषायः ॥ २३२ ॥

भयवालां, पोताने वश नहीं एवां, तथा दमविनानां एवां भोगना सुखोनी इच्छा करवाथी शुं थवानुं छे? (केमके) पंडित माणसो प्रगट रीते नित्य, पोताने वश तथा निर्भय एवा समाधिरूपी सुख माटे यत्न करे छे ॥ २३० ॥ सरागी माणस अनेक प्रकारना प्रयत्नोथी विषयोना अभिलापथी उत्पन्न थएला जे सुखने मेलवे छे, तेथी (पण) अनंत क्रोड गणा सुखने, समाधिथी मनोहर थएलो शांत माणस स्वभावथी मेलवे छे. ॥ २३१ ॥ अंगीकार करेल छे एकांत मुक्तिनो उपाय जेणे एवो, तथा शांत थएल

[illegible] समाधिथी मनोहर थएलो मुनि सरागी माणसनी पेठे [illegible] वस्तुना वियोगथी दुःखने प्राप्त थतो नथी ॥ २३२ ॥ समाधि- [illegible] संगथी, अने गमती वस्तुना वियोगथी दुःखने प्राप्त थतो नथी [illegible] माणस जे गुणने प्राप्त थाय छे, ते गुणने शांतिविनानो माणस भले ज्ञानी, तपस्वी, उत्कृष्ट [illegible] तथा समकीति होय तो पण प्राप्त थतो नथी. ॥ २३३ ॥ घणा गुणाकारने भजनारां (अर्थात् [illegible]) एवां देव अने दानवोना एकठां थएलां जे सुखो छे, ते सुखो समाधिवान माणसोना समता [illegible] भाग पण आवतां नथी. ॥ २३४ ॥ देवलोकनुं सुख खरेखर परोक्ष छे, अने मोक्षनुं सुख

ज्ञानी तपस्वी परमक्रियावान् । सम्यक्त्ववानप्युपशांतिहीनः ॥ प्राप्नोति तं नैव गुणं कदापि
समाहितात्मा लभते शमी यं ॥ २३३ ॥ सुरासुराणां मिलितानि यानि । सुखानि भूयो गुण-
कारभांजि ॥ समाधिभाजां समतासुखस्य । तान्येकभागेऽपि न संपतंति ॥ २३४ ॥ नूनं
परोक्षं सुरसद्मसौख्यं । मोक्षस्य चात्यंतपरोक्षमेव ॥ प्रत्यक्षमेकं समतासुखं तु । समाधि-
सिद्धानुभवोदयानाम् ॥२३५॥ वणिग् यथा रत्नपरीक्षया द्राक् । परीक्ष्य रत्नं लभते प्रमोदम् ॥
ज्ञानी तथाप्नोति समाधिशुद्ध्या ब्रह्मानुभूयोपशमैकराज्यम् ॥२३६॥ प्राणप्रियप्रेमसुखं न भो-
गा-स्वादं विना वेत्ति यथा कुमारी ॥ समाधियोगानुभवं विनैवं । न वेत्ति लोकः शमशर्म साधोः
॥२३७॥ निरुध्य लोकोऽपि विकल्पवृत्तीः । परीक्षते चेच्छमशर्म साधोः ॥ शक्यं निराकर्तुमिदं
तदा स्या--न्माधुर्यवन्नाविषयोऽपि वाचाम् ॥ २३८ ॥

अत्यंत परोक्षज छे; पण समाधिथी सिद्ध थएला अनुभवना उदयवालाओनुं एक समता सुख तो प्रत्यक्ष छे. ॥ २३५ ॥ जेम वेपारी रत्न संबंधि (पोतानी) परीक्षाथी तुरत रत्नने पारखीने आनंद पामे छे, तेम ज्ञानी माणस समाधिनी शुद्धिथी शांततारूपी एक राज्यने अनुभवीने मोक्षने मेलवे छे.॥२३६॥ जेम कुमारिका संभोगना स्वादविना भर्तार संबंधि प्रेमना सुखने नथी जाणती, तेम समाधियोगना अनुभवविना माणस, मुनिना शांततारूपी सुखने जाणी शकतो नथी. ॥ २३७ ॥ माणस पण जो विक-

ल्पनी वृत्तिओने रोधीने जो मुनिना समता सुखनी परीक्षा करे, तो तेनुं ते निराकरण करी शके, (केमके) वचनो, प्रते जेम मधुरता तेम ते तेनो अविषय नथी ॥ २३८ ॥ समाधिथी (थएला) समनाना उदयथी एक एवु पण ज्ञान धर्मना स्थानकरूप मोक्षने आपे छे; अने घणुं एवु पण फक्त अर्थनेज जणावनारू ज्ञान समाधिविनाना माणसोने हितकारी थाय नहीं. ॥ २३९ ॥ स्त्रीमां अने तृणमां (घांसमां) पत्थर अने सुवर्णमां, शत्रु अने मित्रमां, मेहेल अने वनमां, तथा संसार अने मोक्षमां समभावने भजनारा समाधिवान माणसो सुखी थाय छे ॥ २४० ॥ शंखनी पेठे निरंजन,

ज्ञानं शिवं धर्मपदं समाधेः । शमोदयादेकमपि प्रदत्ते ॥ नूयोऽपि नार्थप्रतिन्नासमात्रं । ज्ञानं हितं स्यादसमाहितानाम् ॥ २३९ ॥ स्त्रैणे तृणे ग्राविण च कांचने च । शत्रौ च मित्रे नवने वने च ॥ नवे च मोक्षे समतां श्रयंतः । समाधिन्नाजः सुखिनो नवंति ॥ २४० ॥ निरं- जनाः शंखवदाश्रयंतो--ऽस्खलफतित्वं भुवि जीववच्च ॥ गुप्तेंड्रियाः कूर्मवदेकन्नाव--मुपागताः खड्गिविषाणवच्च ॥२४१॥ शरत्सरोनीरविशुद्धचित्ता । लेपोज्झिताः पुष्करपत्रवच्च ॥ वियद्- दालंबलनविप्रमुक्ताः । समीरवच्च प्रतिबंधशून्याः ॥ २४२ ॥ सदा विहंगा इव विप्रमुक्ता । नारंम्पक्षींड्वदप्रमत्ताः ॥ शौर्यिन्नाजो गजवच्च जात--स्थामप्रकर्षा वृषन्ना इवोच्चैः ॥२४३॥ दुर्धर्षतां सिंहवदब्धिवच्च । गंन्नीरतां मंदरवत्स्थिरत्वम् ॥ प्राप्ताः सितांशूज्वलसौम्यलेश्याः सूर्या इवात्यद्भुतदीप्तिमंतः ॥ २४४ ॥

पृथ्वीमां जीवनी पेठे अस्खलित गतिनो आश्रय करता, काचबानी पेठे गुप्त इंद्रियोवाला, गेंडाना शिंगडांनी पेठे एक भावने प्राप्त थएला, शरदऋतुना तलावना जलसरखा निर्मल चित्तवाला, कमल- पत्रनी पेठे लेपविनाना, आकाशनी पेठे आलंबन विनाना, वायुनी पेठे प्रतिबंध विनाना, हमेशां पक्षि- ओनी पेठे स्वेच्छाचारी, भारंड पक्षिनी पेठे प्रमाद विनाना, हाथीनी पेठे बलने भजनारा, बलदोनी पेठे उंचे प्रकारे वीर्यना प्रकर्षवाला, सिंहनी पेठे कोइना कबजामां न रही शके तेवा, समुद्रनी पेठे

दृष्टिरूपी लेहेरी माणसोने शांत करे छे; (केमके) पद्मसरोवरनो पवन पंथिना तापने दूर करवाने शुं समर्थ न थाय ? ॥ २४७ ॥ समाधिथी थयेली समताने भजनारा मुनिओनुं मुखज जोइने माणसो हर्ष पामे छे; (केमके) चकोर पक्षिना बच्चांओ चंद्रने जोवाथीज, पीधेला अमृतना ओडकारमां तत्पर थाय छे. ॥ २४८ ॥ मुनिओना समाधिथी शांत थएलां एवां बोलेलां वचनथी जे हर्षनो समूह थाय छे, ते हर्षने मोटा भंडारना लाभनी साथे तोल्यो होय तो पण भारी पणाने उलंघी जतो नथी. ॥२४९॥ समाधिथी

थएली शांतता रूपी अद्भुत रंगने भजनारा एवा मुनिओनी स्थिर आसनवाली, तथा सघला विकारोथी शून्य एवी मुद्रा (मूर्ति) पण प्राणीओना हर्षना राज्यरूपी अमृतना समुद्रने उलसायमान करवाने चंद्रनी कांति सरखी होय छे. ॥ २५० ॥ समाधिथी सिद्ध थएली समता, धारण करेल छे अंतरमां शत्रुओनो पक्ष जेओए एवा लाखोगमे जन्मोथी बांधेलां कर्मोने पण, सूर्यनी कांति जेम अंधकारोने तेम क्षणवारमां नाश करे छे. ॥ २५१ ॥ मोहथी आच्छादित थएल छे ज्ञानरूपी नेत्रो जेमनां एवा संसारी प्राणीओ पोताना आत्मस्वरूपने जोइ शकता नथी; तेओना ते चक्षुदोषने हरनारूं दिव्य

अपेक्षितांतः प्रतिपक्षपक्षैः । कर्माणि बद्धान्यपि जन्मलक्षैः ॥ प्रभा तमांसीव रवेः क्षणेन । समाधिसिद्धा समता क्षिणोति ॥ २५१ ॥ संसारिणो नैव निजं स्वरूपं । पश्यंति मोहावृतबोधनेत्राः ॥ समाधिसिद्धा समतैव तेषां । दिव्यौषधं दोषहरं प्रसिद्धम् ॥ २५२ ॥ बबंध पापं नरकैकवेद्यं । प्रसन्नचंद्रो मनसाऽप्रशांतः ॥ तत्कालमेव प्रशमे तु लब्धे । समाधिभृत्केवलमाससाद ॥ २५३ ॥ षट्खंडसाम्राज्यभुजोऽपि वश्या । यत्केवलश्रीर्भरतस्य जज्ञे ॥ न याति पारं वचसोऽनुपाधि–समाधिसाम्यस्य विजृंभितं तत् ॥ २५४ ॥ अनाप्तधर्माऽपि पुरादिमार्ह–न्माता शिवं यद्भगवत्यवाप ॥ समाधिसिद्धा समतैव हेतु–स्तत्रापि बाह्यस्तु न कोऽपि योगः ॥ २५५ ॥

औषध रूप समाधिथी सिद्ध थएली समताज प्रसिद्ध छे ॥ २५२ ॥ शांत नहीं थएला एवा प्रसन्नचंद्रराजऋषिए मनथी नरक भोगववा लायक पाप बांध्युं, अने तेज वखते शांतता मलते छते समाधियुक्त थयां थकां तेमणे केवलज्ञान मेलव्युं ॥ २५३ ॥ छखंडना राज्यने भोगवता एवा पण भरत महाराजने केवलज्ञाननी लक्ष्मी वश थइ; माटे उपाधि विनानी समाधिनी शांततानुं ते पराक्रम वचनना पारने पण पामतुं नथी; (अर्थात् समाधिनी शांततानुं माहात्म्य एवुं छे के, जे मुखथी कहुं पण न जाय.) ॥ २५४॥ वली पूर्वे जेणीने धर्म, प्राप्त थयो नथी, एवी श्री प्रथम तीर्थंकरनी भाग्यवती माता मरूदेवा जे

मोक्षमां पहोंच्यां, तेमां फक्त समाधिथी सिद्ध थएली समताज हेतुभूत छे; पण बीजो कोइ वहारनो योग नथी. ॥ २५५ ॥ समाधिनी समताथी तजेल छे शरीरनी ममता जेओए, तथा धारण करेल छे शुद्ध सत्व जेओए, एवा स्कंदकाचार्यना शिष्योए स्वभावने जाणीने, भयंकर यंत्रमां पीलातां छतां शुं दुःख सहन न कर्युं? (कर्युंज.) ॥ २५६ ॥ लीलां चांबडानी वाधरथी मस्तकने बांधते छते पण, मनथी पण गुस्से नहीं थता एवा मेतार्य मुनि समतानी समाधिथी खेदने न पाम्या, माटे एवा ते मेतार्य मुनिनुं ते मनोहर चरित्र पण लोकोत्तर (जाणवुं.) ॥ २५७ ॥ स्त्रीनी, बालकनी,

न सेहिरेऽर्तिं किमु तीव्र-समाधिसाम्यास्तवपुर्ममत्वा । मत्वा स्वभावं धृतशुद्धसत्वाः ॥ यंत्र–निष्पीडिताःस्कंदकसूरिशिष्याः ॥ २५६ ॥ लोकोत्तरं चारुचरित्रमेत–न्मेतार्यसाधोः समतासमाधेः ॥ हृदाप्यकुप्यन्न यदार्द्रचर्म । बद्धेपि मूर्द्धन्ययमाप तापम् ॥ २५७ ॥ स्त्रीभ्रू-णगोब्राह्मणघातजात--पापादधः पातकृताभिमुख्याः ॥ दृढप्रहारिप्रमुखाः समाधि--साम्यावलंबात्पदमुच्चमापुः ॥ २५८ ॥ कर्मक्षये हेतुरितीष्टमेक । मैकांतिकं साधुसमाधिसाम्यम् उदाहृतास्तीर्थकरैर्विचित्रा । दिग्दर्शनायास्य परे तु योगाः॥२५९॥रक्षन् शशं मेघकुमारजीव-द्वीपो भवं यत् प्रतनूचकार ॥ निर्दिष्टमव्यक्तसमाधिसाम्यं । तत्रापि मार्गाभिमुखत्वबीजम ॥ २६० ॥ समाधिसाम्यक्रमतो हि योग--क्रियाफलावंचकलाभभाजः ॥ आसादितात्यद्भुत-योगदृष्टि–स्फुरच्चिदानंदसमृद्धयः स्युः ॥ २६१ ॥

गायनी तथा ब्राह्मणनी हत्याथी थएला पापथी नरक गतिमां जवाने योग्य थएला एवा पण दृढप्रहारि प्रमुखोए समाधिनी समताना अवलंबनथी मोक्षपद मेलव्युं ॥ २५८ ॥ उत्तम समाधिनी समताने कर्मक्षय माटे एक उत्तम अने एकांतिक हेतु कहेलो छे; अने बीजा विचित्र प्रकारना योगो तो आ समताना दिग्दर्शन माटे तीर्थंकरोए कहेला छे. ॥ २५९ ॥ मेघकुमारना जीव एवा हाथीए ससलानुं रक्षण करतां थकां भवने जे सूक्ष्म कर्यो, तेमां पण मार्गना (सम्यक्त्वना) सन्मुखपणा प्रते

बीज समान प्रगट रीते समाधिनी समताज कहेली छे. (अर्थात् समताबीज तेना भवो टुंका थया छे.) ॥ २६० ॥ समाधिनी समतानी परंपराथी योगावंचक, क्रियावंचक, तथा फलावंचकना लाभने भजनारा माणसने, प्राप्त थएली एवी अति अद्भुत योग दृष्टिथी स्फुरायमान थती एवी चिदानंदनी समृद्धिओ थाय छे. (अर्थात् मोक्ष मले छे.) ॥ २६१ ॥ तेथी एवी रीतना समाधिना माहात्म्यने लोकोनी आगल स्फुरायमान स्वरूपवालुं करवानी इच्छावालो एवो हुं (श्रीयशोविजयजी उपाध्याय) मनोहर उपमाओथी विचित्र थएली तथा पवित्र एवी " अनुसुंदचक्रीनी " कथा कहीश. ॥ २६२ ॥ जे अनुसुंदर राजानी कथा पोताना वाक्योनी रचनारूपी

समाधिमाहात्म्यमिदं जनानां । पुरःस्फूरद्रूपमतो विधित्सुः ॥ वक्ष्ये विचित्रां रुचिरोपमानैः । कथां पवित्रामनुसुंदरस्य ॥ २६२ ॥ कथा यदीया निजवाक्यभंगी–पुंड्रेक्षुयंत्रोपमिता मितार्था ॥ रसं यदुत्थं भविकाः पिबंति । विनाप्यपेक्षां खलु चर्वणायाः ॥ २६३ ॥ धृत्वा तृणं याति सिता स्ववक्त्रे।द्राक्षापि सा संकुचति ह्रियेव॥विधोः सुधा च क्षयमेति भीता। मन्ये जिता यस्य कथारसेन ॥ २६४ ॥ निजां कथां यः कथयन् सभायां, निनाय सभ्यान् मणिदर्पणत्वम् ॥ तेषु प्रपन्नाः प्रतिबिंबभावं । भावाः समग्रा इति तत्कथोक्ताः ॥ २६५ ॥

श्वेत सेलडीना यंत्रनी तुल्य, तथा परिमित अर्थोवाली छे; अने जेमांथी निकलेला रसने भविक लोको खरेखर चाववानी जरूर विना पिए छे ॥ २६३ ॥ जे अनुसुंदर राजानी कथाना रसथी जीताएली साकर तो पोताना मुखमां तृण धारण करीने चाली जाय छे; अने ते (प्रसिद्ध एवी) द्राक्ष तो जाणे लज्जाथी संकोच पामती होय नही, तेम लागे छे; अने चद्रनुं अमृत तो भय पामीने क्षय थाय छे. (अर्थात् आ अनुसुंदर राजानी कथा ते सघली वस्तुओथी पण अत्यंत मिठाश उपजावनारी छे.)॥ २६४ ॥ जे माणस पोतानी कथाने कहेतो थको सभामां रहेला सभासदोने मणिना दर्पणपणाने प्राप्त करे छे, तेनी कथामां एवी रीते कहेला समस्त

भावो ते सभासदोरूपी दर्पणोमा प्रतिबिंबित भावने प्राप्त थएला छे. ॥ २६५ ॥ वैराग्यना हेतुरूप एवी कल्पित कथा पण मुनिराजोए यथार्थज मानेली छे; केमके बीजा अंगमां कल्पित अर्थोवालुं पुंडरिक अध्ययन प्रसिद्ध छे. ॥ २६६ ॥ में करेली एवी आ स्थूल कथा पण शुं सज्जनोनी कृपाथी गुणोरूपी राज्यमार्गमां नहीं जशे ? (जशेज.) केमके वस्त्रना नामने देनारी एवी उत्तम कारिगरनी कारिगिरी, शुं कपास जेवी (हलकी) जातिने पण राजाने उपयोग आवे एवी नथी करती ? (करेजछे)॥२६७॥ आ जगतमां पोताना गुणो अने दोषोथी सर्व लोको अंतःकरणमां जे चरित्रने अनुभवे छे, एवुं

कथा यथार्थैव मता मुनींद्रै–वैराग्यहेतुःकिल कल्पितापि ॥ यत्पुंडरीकाध्ययनं द्वितीये । प्रसिद्धमंगे परिकल्पितार्थम् ॥ २६६ ॥ नेयं कथा गुणरथाध्वनि मत्कृतापि । स्थूलापि यास्यति सतां किमनुग्रहेण ॥ कर्पासजातिमपि किं न नृपोपभोग्यां । कुर्यात्सुशिल्पिघटना पटनामदात्री ॥ २६७ ॥ चरितमिह निजैर्गुणैश्च दोषै । र्निखिलजनैरनुभूयते यदंतः ॥ श्रवणपुटसुधायतां बुधानां । बहिरुपमानपदार्पितं तदेव ॥ २६८ ॥ यो यो भावो जनयति मुदं वीक्ष्यमाणोऽतिरम्यो । बाह्यस्तं तं घटयति सुधीरंतरंगोपमानैः ॥ मग्नस्येत्थं परमसमताक्षीरसिंधौ यतींदोः । कंठाश्लेषं प्रणयति घनोत्कंठया द्राग् यशःश्रीः ॥ २६९ ॥

बहारनी उपमाना स्थानकने अर्पण करेलुं तेज चरित्र पंडितोना कर्णपुटोप्रते अमृतनी पेठे आचरण करो! ॥ २६८ ॥ जोवातो अने अति मनोहर एवो जे जे बाह्य भाव हर्ष उत्पन्न करे छे, ते ते बाह्य भावने उत्तम बुद्धिवालो माणस अंतरंगनी उपमाओथी घटावे छे; एवी रीते उत्कृष्ट समता रूपी क्षीर समुद्रमां मग्न थएला महान मुनिराजना कंठना आलिंगनने यशरूपी लक्ष्मी तुरत अत्यंत उत्कंठाथी प्राप्त थाय छे. (आ छेल्लां काव्यमां महाराज श्रीयशोविजयजी महाराजे पोतानी कृति सूचवनारूं पोतानुं नाम पण सूचव्युं छे.) ॥ २६९ ॥

इति श्री वैराग्यकल्पलतायां प्रस्तावनाख्यः प्रथमः स्तवकः समाप्तः ॥ श्रीरस्तु ॥

द्वितीयः स्तबकः प्रारभ्यते.

करेल छे नरक योग्य कर्म जेणे एवो पण आ अनुसुंदर राजा, समंतभद्र नामना आचार्यनी कृपाथीज सर्वार्थसिद्धिना सुखने पाम्यो ॥ १ ॥ पूर्व भवमां गुरुए घणा उपायोथी आ अनुसुंदर राजानी परिकर्मणा करी हती, अने तेथीज (तेनुं) चित्तरूपी रत्न स्वाभाविक कांतिने प्राप्त थयुं हतुं. ॥ २ ॥ बीजाओ पण के जेओ, विविध प्रकारना दुःखोरूपी मोजांओवाला भवरूपी समुद्रने उतरी गएला छे, तेओने पण गुरुना चरणोनी कृपा रूपीज होडी सर्व सुखोने करनारी थइ छे ॥ ३ ॥ हे भविक लोको !

अयमनुसुंदरनृपतिः । कृपयैव समंतभद्रसूरीणाम् ॥ कृतनरकयोग्यकर्मा--ऽप्यवाप सर्वार्थसिद्धि सुखम् ॥१॥ पूर्वभवेऽस्य च गुरुभि -र्विहिता परिकर्मणा बहूपायैः ॥ ततएव चित्तरत्नं कांतिं स्वाभाविकीं लेभे ॥ २ ॥ अन्येऽपि ये भवांबुधि । मुत्तीर्णा विविधदुःखकल्लोलम् ॥ गुरुचरणकृपैव तरी । तेषामपि सर्वशर्मकरी ॥ ३ ॥ इत्यादौ धर्म गुरो--र्भविनो धर्मप्रदानविधिवार्ताम् ॥ पाषाणपल्लवोद्गम--चमत्क्रियाकारिणीं वक्ष्ये ॥४॥ अस्तीह भवाह्वानं पुरमतुलमदृष्टमूलपर्यंतम् ॥ अन्योन्यजन्महट्ट--प्रविततबहुदुःखसुखपण्यम् ॥ ५ ॥ चित्राकुलसुगतादिक—मतदेवकुलंकपायसकलकलम् ॥ दृढमोहप्राकारं । तृष्णापरिखावृतमलंध्यम् ॥ ६ ॥

इत्यादि कार्यमां, पाषाणने पल्लव आववानी पेठे चमत्कार करनारी धर्मदाननी विधिनी वार्ताने हुं कहीश. ॥ ४ ॥ जेनी कोइ तोले न आवे एवुं, तथा नथी जणाएल मूल अने अंत जेनो एवुं, अने जुदा जुदा जन्मोरूपी दुकानोमां विस्तार पामेल छे घणा सुख दुःख रूपी करीआणाओ जेमां एवुं "संसार" नामनुं अही (एक) नगर छे. ॥ ५ ॥ चित्र, आकुल, बौद्ध आदिक मतना देवोरूपी नदीओनी प्राप्तिथी कोलाहलवालुं, मोहरूपी निबिड किल्लावालुं, तृष्णारूपी खाइथी वींटाएलुं, तथा न

ओलंघी शकाय तेवुं (ते नगर छे.) ॥ ६ ॥ (वली ते नगर) वहालानो वियोग, तथा अप्रियना संगम रूपी गंभीर कुवाओथी बहुरूपवालुं, विस्तार पामता विषयोरूपी तलाववालुं, शरीर रूपी वनवालुं, तथा मूर्खता रूपी घरोथी रमणिक थएलुं छे.॥७॥अविवेक रूपी हस्तीशालाओथी तथा विकल्पोना समूहो रूपी घोडाओनी शालाओथी दीपायमान थएलुं,तथा मर्यादा विनाना कामदेव संबंधि मनोरथोरूपी रथोना आगम नथी खोदाएलो छे मार्ग जेनो एवुं ते नगर छे॥८॥ते नगरमां तत्वथी (कहीएं तो) संबंधि विनाना, अने शब्दादिक त्रेविस विषयोरूपी खराब भोजनथी दुःखें करीने भराय छे पेट जेनुं, अने पापी,एवो "द्रमक"

कथा — प्रियसं—प्रयोगगंभीरकूपबहुरूपम् ॥ विस्तीर्णविषयसरसी । तनुकानन प्रसिद्धमंगेहम् ॥ ७ ॥ अविवेकद्विपशाला—विकल्पहयतुरगमंदुरोद्दिप्तम् ॥ निरवधि-काममनोरथ—रथप्रचारोन्मथितमार्गम् ॥ ८ ॥ आसीत्तत्र द्रमको । भवजंतुस्तत्वतो विगत-बंधुः ॥ शब्दादिविषयकदशन—दुःपुरमहोदरः पापः ॥ ए ॥ विपरीतमतिस्तत्वा--ऽतत्व ग्रहणाद्धनादिलोभाच्च ॥ दुःस्थश्चानुपलंभा--त्सद्धर्मकपर्दकस्यापि ॥ १० ॥ कर्मारिध्वं-सिबला--भावाहतपौरुषः क्षुधाक्रांतः ॥ विषयबुभुक्षानुगमात्--सर्वज्ञाऽभजनतोऽनाथः ॥ ११ ॥ दुःकृतभूमिलुठना--इलितांगो बंधधूलिदुर्ललितः ॥ मोहकलाऽशुचिचीर--श्चरणभृतां निंद्यतां प्राप्तः ॥ १२ ॥

नामे संसारी जीव हतो. ॥ ९ ॥ तत्वने अतत्वपणे ग्रहण करवाथी, तथा धनादिकना लोभथी विपरीत बुद्धिवालो, अने उत्तम धर्मरूपी कोडीने पण नहीं मेलववाथी ते द्रमक (महा) दरिद्री हतो. ॥१०॥वली ते द्रमक, कर्मोरूपी शत्रुओने नाश करनारा बलना अभावथी पुरुषातन विनानो, विषयोरूपी क्षुधाना अनुगमथी (प्राप्त थवाथी) भुखावरो, अने सर्वज्ञ प्रभुने नहीं भजवाथी अनाथ हतो ॥ ११ ॥ वली ते द्रमक दुष्कार्योरूपी पृथ्वीपर लोटवाथी घुटेलां शरीरवालो, (कर्मोना) बंधोरूपी धूलिथी खरडाएलो, मोहनी कलारूपी अपवित्र वस्त्रवालो, तथा चारित्रधारी मुनिओ-

प्रते निंद्यपणाने प्राप्त थयो हतो. ॥ १२ ॥ विषयोरूपी खराब भोजननी आशानी पीडाथी नाना प्रकारना (उंचनीच) जन्मो नामना घरोमां भमीने ते "द्रमक" पोताना आयुष्यरूपी वासणमां तुच्छ भिक्षा धारण करे छे. ॥ १३ ॥ खराब विकल्पो, ते विकल्पोना हेतुभूत एवां शास्त्रो, तथा कुतीर्थीओरूपी बालकोना समूहो अहीं तेना तत्वसन्मुख थएलां शरीरने (पत्थर आदिक मारीने) खोखरूं करे छे. ॥ १४ ॥ ते वेदनाथी व्याकुल थएलो, तथा विविध प्रकारनी गतिना दुःखथी (थता) शोकमां मग्न थयो थको आ द्रमक अत्यंत पोकार करे छे, पण तेने कोई मददगार थतुं नथी. ॥ १५ ॥ आ द्रमकने मिथ्यात्वरूपी

विषयकदन्नाशार्ते--रूच्चावच्चजन्मनामगेहेषु ॥ भ्रांत्वाऽदत्ते तुच्छां । सनिजायुर्भाजने भिक्षाम् ॥ १३ ॥ कुविकल्पास्तद्धेतु -ग्रंथाः कुतीर्थिकाश्च तस्य तनुम्॥ तत्वाभिमुख्यरूपां--जर्जरयंतीह डिम्भगणाः ॥ १४ ॥ तद्वेदनाविधुरितो । नाना गतिदुःखशोकनिर्मग्नः ॥ उच्चैः पुत्कुरुतेऽसौ । नतु शरणं कोऽपि तस्य स्यात् ॥ १५ ॥ उन्मादो मिथ्यात्वं । सकलाऽकार्यप्रवर्तकश्चास्य ॥ भवति महातापकरो । ज्वर इव रागोऽतिदुःखाय ॥ १६ ॥ शमघर्षणकृतहर्ष--क्रोधकंडुर्विवेकदृग्घाती ॥ अज्ञाननेत्ररोगो । हृद्ग्राहि द्वेषशूलं च ॥ १७ ॥ भयशोकाऽरतिजन्यं । दैन्यं चोद्वेजकं गलत्कुष्टम् ॥सत्कार्योत्साहहरो । जलोदराभः प्रमादभरः१८॥

उन्माद सघलां अकार्योमां प्रवर्तावनारो थाय छे, अने महा तापने करनारो एवो राग तेने तावनी पेठे अति दुःख माटे थाय छे, (अर्थात् अत्यंत दुःख आपे छे) ॥ १६ ॥ ते द्रमकने, समताना घसावाथी करेल छे हर्ष जेणे एवी क्रोधरूपी खाजी थइ छे, विवेकरूपी आंखोनो नाश करनारो अज्ञानरूपी नेत्रनो रोग थयो छे, हृदयमां दुःख करनारुं द्वेषरूपी शूल थयुं छे, मद, शोक अने अरतिथी उत्पन्न थएली अने उद्वेग करनारी दीनता रूपी गलत्कुष्ट (कोढनो रोग) थयो छे, उत्तम कार्योना उत्साहने हरनारो जलोदर सरखो प्रमादनो समूह थएलो छे,

भक्तपरनी अश्रद्धा, अविरति, तथा व्रतरूपी पथ्य भोजननी रुचिने नाश करनारी एवी भयंकर मूर्छा थएली छे, नाश करेल छे हृदयनी वृत्तिनुं सर्वस्व जेणे एवो धननो अहंकार थएलो छे, जाणे हृदयने फाडी नाखतो होय नही जेम, एवो संकल्पोरूपी महाश्वास वृद्धि पाम्यो छे, न बोली शकाय एवी गुप्त पीडाना परिणामवाला अर्शोना अंकुराओ थएला छे, इत्यादि भावरोगोथी पीडाएलो एवो आ "द्रमक" समतावंत मुनिओने दयाना स्थानकरूप थई पड्यो छे, रागवाला मुनियोने हांसीना पात्ररुप थई पड्यो छे. तथा बीजाओने क्रीडाना स्थानक रुप थईपड्यो छे.॥ १७ ॥ १८ ॥ १९ ॥

भक्ताऽश्रद्धाऽविरति--व्रतपथ्यरुचिप्रमाथिनी गहना ॥ मूर्छा वित्तवाहंकृति--रुपहृद्हृद्वृत्ति सर्वस्वा ॥ १९ ॥ निर्दलयन्निव हृदयं । संकल्पो वर्धते महाश्वासः ॥ अर्शांकुराश्च कामा । अवाच्यगूढार्तिपरिणामाः ॥ २० ॥ इत्यादिभावरोगै--रार्तोऽसौ शमवतां कृपापात्रम् ॥ हास्यः सरागदमिना—मन्येषां क्रीडनस्थानम् ॥ २१ ॥ पंचभिर्विशेषकम् ॥ प्रतिभवनमटन् भिक्षां । तल्लिप्साविह्वलः स तुच्छमतिः ॥ खिद्यति कूटविकल्पै--र्ध्यायन्नार्तं च रौद्रं च॥ २२ ॥ यदि तां भिक्षां लप्स्ये । यास्यामि तदा तथाहमेकांते ॥ न यथा द्रक्ष्यंत्यन्ये । भोक्ष्ये च निराकुलस्तत्र ॥ २३ ॥ अवशिष्टं तु निधास्ये । दास्ये म्रियमाणकोऽपि नार्थिभ्यः ये लास्यंति बलात्तैः ॥ सह बाढं योद्धुमारप्स्ये ॥ २४ ॥

॥ २० ॥ २१ ॥ ते तुच्छ बुद्धिवालो "द्रमक" (विषयोरूपी) भिक्षा मेलववानी इच्छाथी व्याकुल थयो थको, (नाना प्रकारना जन्मोरूपी) घरघर प्रते भमतो थको आर्त अने रौद्र ध्यान ध्यावतो थको, खोटा विकल्पोथी खेद पामे छे. ॥ २२ ॥ तथाही—हवे केवी रीते ते आर्त अने रौद्र ध्यानने ध्यावतो थको खेद पामे छे? ते कहे छे. (ते "द्रमक" एम विचारे छे के) ज्यारे हुं ते विषयोरूपी भिक्षाने मेलवीश, त्यारे हुं एकांत जगोपर जाईश, अने जेम कोई बीजा नहीं देखे, तेम त्यां निरांते तेनुं भक्षण करीश. २३ बाकी रहेलीने हुं राखी मेलीश, अने मरीजाउं तोपण ते हुं अर्थीओने आपीश नहीं, अने जेओ मारीपासेथी

बलात्कारे लेशे तेओनी साथे हुं बलथी युद्ध करवानो प्रारंभ करीश. ॥२४॥ एवी रीते जूठुं ध्यान धरतो थको पण पुण्यरहित एवो ते "द्रमक" कंइ पण मेलवी शकतो नथी; अने केटलेक प्रयासे (ते विषयोरूपी) खराब अन्ननी प्राप्ति होते छते ते जगतने तृणसमान जाणे छे॥२५॥कर्मोरूपी अजीर्णने करनारुं होवाथी खराब भोजनसरखुं एवुं धनादिक मेलवीने, तुच्छ वैभववालो एवो पण मूढ प्राणी पोताने इंद्रसमान माने छे ॥ २६ ॥ मानी एवो ते (मूढ) प्राणी पोतानी स्त्रीने रंभा (नामनी) अप्सरा तुल्य माने छे, तथा पोताना घरने विमानरूप मानतो थको पोताना नगरने स्वर्गतुल्य माने छे, अने पोताना परि-

एवमलीकं ध्यायति । न पुनरवाप्नोति किमपि निःपुण्यः ॥ कथमपि कदन्नलेश--प्राप्तौ तु जगत्तृणं वेत्ति ॥ २५ ॥ कर्माजीर्णकरत्वात् । कदन्नतुल्यं धनादिकं लब्ध्वा ॥ तुच्छविभवोऽपि मूढो । जंतुः स्वं मन्यते शक्रम् ॥ २६ ॥ रंभीयति निजललनां । मानी निजमंदिरं विमानीयन् ॥ स्वर्गीयति स्वनगरं । त्रिदशीयति परिजनं च स्वम् ॥२७॥ महतो लब्ध्वा विभवं । मलिनः प्रायेण माति नो हृदये ॥ स्थगयति जगज्जलधरो । जलराशेरात्तजलभारः ॥ २८ ॥ तदसौ कदन्नलेश--प्राप्त्या दृप्तः शृणोति विज्ञप्तिम् ॥ नोग्रमदसन्निपातः । पश्यति न परं च मोहांधः ॥२९॥ औद्धत्यकीलकहतो । न ग्रीवां नामयत्युपनतानाम् ॥ गारवमरुद्विकारा--न्न भाषते स्तब्धजिव्हइव ॥ ३० ॥

वारने देवोनी पेठे माने छे. ॥ २७ ॥ मोटा पासेथी विभवने (धनने) मेलवीने नीच माणस प्राये करीने हृदयमां मातो नथी, (अर्थात् गर्विष्ट थइ छलकी नीकले छे) केमके, समुद्रमांथी मेलवेल छे पाणीनो भार (समूह) जेणे एवो वरसाद जगतने आच्छादित करे छे ॥ २८ ॥ निविड मदरूपी सन्निपातवालो थयो थको, अने (विषयोरूपी) खराब भोजननी प्राप्तिथी अहंकार युक्त थयो थको ते प्राणी (परनी) विनंति सांभलतो नथी, अने मोहांध थयो थको परने जोतो (पण) नथी. ॥ २९ ॥ उद्धतता रूपी खीलाथी हणायो थको (किलित थयो

थको) (ते मूढ प्राणी) नमेला माणसोने नमतो नथी, अने अहंकाररूपी वायुना विकारथी जाणे तेनी जीभ स्तब्ध थइ गइ होय नहीं जेम, तेम (बोलावनारप्रते) बोलतो (पण) नथी. ॥ ३० ॥ मोटा हजूरसो जेनी पडखे चाले छे एवो थयो थको, बीडेल छे मुठी जेणे एवो (पक्षे-धननुं दान नहीं आपनारो) नाश थएल छे बुद्धि जेनी एवो ते मूढ प्राणी धनना गर्वथी हणायो थको मडदानी पेठे जोतो नथी, तेम बोलतो पण नथी. ॥ ३१ ॥ एवी रीते नष्ट थएल छे पुण्य जेनुं एवो, तथा ज्ञान, दर्शन अने चारित्ररूपी रत्नोएं करीने रहित होवाथी रंक एवो आ मूढ प्राणी, जोके पछी इंद्र होय के उपेंद्र होय, तो पण मुनिओने ते शोचनीय थाय छे ॥ ३२ ॥ (विषयोरूपी) खराब भोजनना लेशमात्रने मेल-

अनुगम्यमानपार्श्वो । महाजनैर्बद्धमुष्टिरस्तमतिः ॥ न च पश्यति न च जल्पति । धनगर्वहतो मृतकतुल्यः ॥ ३१ ॥ अयमीदृग्गतपुण्यो । रंको ज्ञानादिरत्नविकलत्वात् ॥ शोच्यो भवति मुनीना--मिंद्रोपेंद्रादिरपिलोकः ॥ ३२ ॥ लब्ध्वा कदन्नलेशं । शक्रादपिशंकते स भुंजानः ॥ भयमेति निःस्पृहादपि । पात्रात्क्षुद्रत्वदोषेण ॥ ३३ ॥ कार्यांतरमपि कुर्वन् । वपुषा तद्रक्षणो-द्यतो मनसा ॥ अवधीरयति स धर्मं । न वेत्ति लोकद्वयविरुद्धम् ॥ ३४ ॥ तस्य द्रमकस्य तत--स्तेन कदन्नेन पूरितेऽप्युदरे ॥ वृद्धिमुपैति बुभुक्षा । न तु तृप्तिर्भवति भस्मकिनः ॥ ३५ ॥

वीने, खातो थको ते इंद्रनी पण शंका करे छे (के, जाणे मारुं ते भोजन इंद्र लेइ लेशे) तथा क्षुद्रपणाना (हलकटपणाना) दोषथी (ते मूढ प्राणी) निस्पृही एवा सुपात्र (मुनिथी) पण भय पामे छे. ॥ ३३ ॥ (वली ते मूढ प्राणी) शरीरथी बीजुं कार्य करतो छतो पण मनथी तो, ते (विषयोरूपी) खराब अन्नना रक्षणमाटेज उद्यमी थाय छे; अने एम थयो थको ते धर्मनी अवगणना करेछे, (अने तेथी धना) बन्ने लोकना विरुद्धकार्यने ते जाणतो नथी. ॥ ३४ ॥ पछी ते (विषयोरूपी) खराब अन्नथी पेट भराते छते पण ते भस्मकव्याधिवाला "द्रमकनी" क्षुधा वृद्धि पामे छे, पण (तेने) तृप्ति थती नथी. ॥ ३५ ॥

ग्रीष्म ऋतुमां दावानलथी तपेला अने तृषाथी पीडाएला एवा पंथिने स्वप्नमां समुद्रने पीवाथी जेम तृप्ती नथी थती, तेमज आ "द्रमकने" पण विषयोथी तृप्ति थती नथी. ॥३६॥ आ द्रमके अनादि एवा संसारमां विषयोरूपी खराब भोजन अनंतीवार खाधुं, पण (तेम करतां) तेणे कदापि पण "हवे बस" एम कह्युं नही, क्षुधाथी दुमणा पडेला एवा तेणे शून्यज जोयुं ॥ ३७ ॥ लोलताथी खाधेलुं एवुं ते विषयोरूपी खराब भोजन कर्मोना पुद्गलोना संचयरूपी अजीर्णने उत्पन्न करेछे, अने ते कर्मोना उदयरूपी अजीर्ण ते द्रमकने नरकादिकरूप जुलाबने आपेछे. ॥ ३८ ॥ तो पण आ द्रमक खरेखर विपर्यासपणाथी ते (विषयोरूपी)

ग्रीष्मे यथा दवानल--तप्तस्य तृषार्दितस्य पथिकस्य ॥ तृप्तिः स्वप्नेनांबुधि--पानाद्विषयैस्तथै-
वास्य ॥ ३६ ॥ विषयकदन्नमनादौ । संसारेऽनंतशोऽमुना भुक्तम् ॥ नच हुंकृतं कदापि ।
क्षुत्क्षामेणेक्षितं शून्यम् ॥ ३७ ॥ लौल्येन भुक्तमेतत् । कुरुते कर्माणुसंचयाजीर्णम् ॥
तदुदयाजीर्णं तस्य च । नरकादिविसूचिकां दत्ते ॥ ३८ ॥ तच्चारुमन्यतेऽसौ । तथापि खलु
भोजनं विपर्यासात् ॥ स्वादं न तु वेत्ति महा--कल्याणचारित्रभोज्यस्य ॥ ३९ ॥ भ्रांतोऽसौ
नगरेऽस्मि--न्ननंतशोऽदृष्टमूलपर्यन्ते ॥ न च निर्विण्णः कथमपि । कदन्नविषयैकलुब्धमतिः
॥ ४० ॥ तत्र च नगरे राजा । सुस्थितनामा त्रिलोकविद्भगवान् ॥ सत्वानामुपकारी ।
कुरुते राज्यं सुखप्राज्यम् ॥ ४१ ॥ सदनमथास्य प्राप्तः । शासनमयमनन्निदृष्टपूर्वश्रि ॥
प्रावेशयत्कृपालुः । स्वकर्मविवरश्च तं द्वाःस्थः ॥ ४२ ॥

भोजनने उत्तम माने छे अने महाकल्याणरूप एवा चारित्ररूपी भोजननो स्वाद जाणतो नथी. ॥ ३९ ॥ खराब अन्नतुल्य विषयोमां एक लुब्ध थएल छे बुद्धि जेनी एवो आ "द्रमक" नथी दीठेल आदि अने अंत जेनो एवा आ (संसार रूपी) नगरमां भमतो थको कोई पण रीते थाकतो नथी. ॥४०॥ ते (संसाररूपी) नगरमां त्रणे लोकने जाणनारा तथा प्राणीओना उपकारी एवा भगवान् सुस्थित नामना राजा सुखोथी मनोहर एवुं राज्य करे छे. ॥ ४१ ॥ (हवे ते द्रमक भमतो भमतो) नथी जोएल पूर्वे शोभा जेनी

एवा शासनरूप आ सुस्थित राजाना घरप्रते आव्यो; तेने पोतानां कर्मोनां विवररूपी कृपालु पोलीआए तेमां प्रवेश कराव्यो. ॥ ४२ ॥ त्यां रागादिक द्वारपालो पण अटकावनारा छे; जेथी शासननी बाहेरनो एवो लिंगधारी आ तेओथी प्रवेश कराणो एम कहेवायुं ॥ ४३ ॥ पण जे पोताना कर्मोना विवररूप क्षयोपशम नामे त्यां जे द्वारपाले छे, तेज ग्रंथिने उघाडीने खरेखरो प्रवेश करावनारो थाय छे, ॥४४॥ ते क्षयोपशम नामे द्वारपाले देखाड्याथी आ द्रमके सुस्थित महाराजानुं, ज्ञानादिकनी ऋद्धिवालुं, तथा चारित्र रूपी चंदरवाथी (अथवा चंद्रना उदयथी) उल्लासायमान थएलुं पवित्र मंदिर जोयुं ॥ ४५ ॥

रागादयोऽपि संति । द्वाःस्थाः प्रतिबंधकास्तु ते तत्र ॥ शासनबाह्यो लींगी । प्रवेशितस्तैर्यतोऽन्निहितः ॥४३॥ यस्तु स्वकर्मविवरो । द्वाःस्थस्तत्र क्षयोपशमनामा॥उद्घाट्य ग्रंथिमसौ । प्रवेशकस्तत्वतो न्नवति ॥ ४४ ॥ तेन प्रदर्शितोऽसौ । ददर्श शुचिमंदिरं महाराजः ॥ ज्ञानादिऋद्धिकलितं । चरित्रचंद्रोदयोल्लसितम् ॥ ४५ ॥ जनितानंदं लोकैः । सूनृततांबुलन्नृतमुखैः शमिनाम् ॥ शुचिदर्शनकर्पूरं । शीलांगसहस्रततकुसुमम् ॥ ४६ ॥ गुरुकरुणाऽगुरुधूपं । प्रसृमरतरन्नावनामृगमदाढ्यम् ॥ ध्यानजलयंत्रलहरी । शमचंदनलेपहततापम् ॥ ४७ ॥ ॥युग्मम्॥ दृष्टाश्च तेन लोका—स्तत्र स्थगितांधकूपमोहन्नराः ॥ अपहस्तितमृत्युन्नया । निर्जितमिथ्यात्ववेतालाः ॥ ४८ ॥

(ते सुस्थित राजानुं मंदिर केवुं हतुं ? तोके) सत्यतारूपी तांबुलथी भरेलां छे, मुखो जेमनां (एवा त्यां रहेला) लोकोथी उत्पन्न करेल छे, आनंद जेणे एवुं, तथा शांत मुनिओना पवित्र दर्शनरूपी कपुरवालुं अढारहजार शिलांगरूपी विस्तारयुक्त पुष्पोवालुं, गुरुनी कृपारूपी अगरना धूपवालुं, अत्यंत विस्तार पामती एवी भावनारूपी कस्तुरीवालुं, ध्यानरूपी फुवाराओनी लेहेरीओवालुं, तथा समतारूपी चंदनना लेपथी हणेल छे ताप जेणे एवुं हतुं ॥ ४६ ॥ ४७ ॥ वळी त्यां ते द्रमके नीचे प्रमाणे लोको-

ने जोया; ते लोको केवा? तोके, ढांकेल छे अंधकुवा सरखा मोहना समूहने जेओए एवा, दूर करेल छे मृत्युनो भय जेओए एवा, जीतेल छे मिथ्यात्विरूपी वेतालोने जेओए एवा, गंभीरता, उदारता, धीरज तथा स्मृतिवाला, हमेशां आनंदवाला, सज्झायोथी गायन करता, वैयावच्चनी विधिथी नृत्य करता, जिनेश्वर प्रभुना जन्माभिषेक तथा यात्रादिकना हर्षना समूहथी कुदता, वादीओने जीतवाथी उत्कृष्ट सिंहनादने देखाडता, अने धर्मने (पर्वने) दिवसे आनंद रूपी मृदंगना समूहने वगाडता एवा लोकोने त्यां ते द्रमके जोया ॥ ४८ ॥ ४९ ॥ ५० ॥ ५१ ॥ वली त्यां ते द्रमके वाह्यथी अने अंतरथी मम-

दैन्यौत्सुक्यजुगुप्सा—ऽरतिचित्तोद्वेगतुच्छतारहिताः ॥ गांभीर्यौदार्यधृति--स्मृति सहिताः सततानंदाः ॥ ४९॥ गायंतः स्वाध्यायै--र्वैयावृत्यविधिना च नृत्यंतः ॥ वल्गंतो जिनजन्मा--भिषेकयात्रादिहर्षभरात् ॥ ५० ॥ उत्कृष्टसिंहनादं । प्रदर्शयंतः प्रवादिनां विजयात् ॥ आनंदमर्दलगणं । प्रवादयंतश्च धर्मदिने ॥ ५१ ॥ चतुर्भिः कलापकम् ॥ तत्र नृपा वह्निरंतः शांता दीप्ताश्च सूरयो दृष्टाः ॥ मंत्रिवरा ज्ञातारो । गूढार्थानामुपाध्यायाः ॥ ५२ ॥ गीतार्थवरयोधाः । परेतभर्तुः पुरोऽपि भयरहिताः ॥ भावापन्मग्नाना । मुद्धर्तारः कुलादीनाम् ॥ ५३ ॥ उपकारिणः पदद्वय—दक्षा गणचिंतका नियुक्ताश्च ॥ तलवर्गिकाश्च सामान्य—भिक्षवो विहितगुर्वाज्ञाः ॥ ५४ ॥

तावाला अने तेजस्वी एवा आचार्यो रूपी राजाओने जोया; तथा गूढ अर्थोने जाणनारा एवा उपाध्यायो रूपी उत्तम मंत्रिओने पण तेणे त्यां जोया ॥ ५२ ॥ यमनी पासे पण भय रहित, तथा (कपायादिक रूप) भावपीडामां पडेला कुलादिकनो उद्धार करनारा एवा गीतार्थो रूपी त्यां उत्तम योद्धाओ हता. ॥ ५३ ॥ उपकारी तथा (निश्चय अने व्यवहार रूप) बन्ने स्थानकोमां चतुर एवा गणाचिंतकोरूपी देखरेख राखनाराओ, अने धारण करेल छे गुरुनी आज्ञा जेओए एवा सामान्य मुनिओरूपी त्यां कोट-

वालो हता. ॥ ५४ ॥ मदोन्मत्त स्त्रीओने दाबमां राखवाने उद्यमवंत थएला एवा स्थविरो रूपी त्यां आर्यलोको हता, तथा पवित्र धर्म अने शीयल रूप छे क्रीडा जेओने एवा श्राविकाना समूहोरूपी त्यां स्त्रीओ हती. ॥ ५५ ॥ जिनेश्वर प्रभुरूपी महान राजानुं ध्यान धरता, गुरुनी आज्ञामां तत्पर अने निमित्तरूप नित्यकार्य करनारा एवा श्रावकोना समूहोरूपी त्यां सुभटोना समूहो हता. ॥ ५६ ॥ पुण्यानुबंधि पुण्य छे ते वैराग्यना कारणरूप एवा भोगने आपे छे; एवी रीतनां जे दीव्यभोगोवाला जेओ छे, तेओए आ वृद्धि युक्त सुस्थित राजानुं मंदिर जोयुं छे. ॥ ५७ ॥ एवी रीतना सुस्थित राजाना शासनरूपी मंदि-

आर्याः स्थविरा लोकाः । प्रमत्तललनानिवारणोद्युक्ताः ॥ शुचिधर्मशीललीला—ललनाश्च श्राविकावर्गाः ॥ ५५ ॥ श्राद्धगणा भटनिकरा । ध्यायंतो जिनवरं महाराजम् ॥ गुरुजननिर्देशपरा । नैमित्तिकनित्यकर्मकृतः ॥ ५६ ॥ पुण्यानुवंधिपुण्यं । दत्ते वैराग्यकारणं भोगम् ॥ इति ये दिव्याभोगा । दृष्टं तैः सदनमिदमिद्धम् ॥ ५७ ॥ सुस्थितनृपस्य शासन—मंदिरमीदृशं स संप्रेक्ष्य ॥ विस्मयमयाद्विशेषं । सोन्मादतया तु नाज्ञासीत् ॥ ५८ ॥ जाते हि कर्मविवरे । जिज्ञासुर्भवति जिनमते जंतुः ॥ मिथ्यात्वांशोन्मादे । नैतु भवति विशेषसंवित्तिः ॥ ५९ ॥ पूते हृदयाकूते । स्फुरितं पुनरस्य लब्धबोधस्य ॥ येन प्रदर्शितमिदं । स द्वाःस्थो मे महावंधुः ॥ ६० ॥ जिज्ञासापि ममेयं । मुदमियतीमस्य करुणाया दत्ते ॥ येऽत्र वसंत्यतिमुदिता । धन्यास्ते धूततापभराः ॥ ६१ ॥

रने जोइने, ते द्रमक विशेष प्रकारे विस्मय पाम्यो, पण उन्मादपणाथी ते तेने ओलखी शक्यो नहीं. ॥ ५८ ॥ कर्म, मार्ग देते छते प्राणी जिनमतमां (रहस्य) जाणवानी इच्छावालो थाय छे; पण मिथ्यात्वना अंशरूपी उन्मादोथी (तेने) विशेष ज्ञान होतुं नथी. ॥ ५९ ॥ मेलवेल छे बोध जेणे एवा आ द्रमकने पवित्र एवो हृदय संबंधि विचार होते छते वली एवो विचार आव्यो के, क्षयोपशम नामनां जे द्वारपाले मने आ सुस्थित राजानो महेल देखाड्यो, ते मारो मोटो बंधु छे. ॥ ६० ॥ आ क्षयोपशमरूपी

द्वारपालनी कृपाथी मारी आ जिज्ञासा पण (मने) आटलो वधो हर्ष आपे छे;अने आ मेहेलमां हर्षित थया थका जेओ अहीं रहे छे, अने कंपावेल छे तापनो समूह जेओए, एवा आ लोकोने धन्य छे. ॥ ६१ ॥ एवी रीते विचारता एवा आ द्रमकने, सात राजलोक रूपी मेहेलना शिखरपर बेठेला सुस्थित राजाए कृपासहित दृष्टिथी जोयो. ॥ ६२ ॥ मार्गानुसारिपणाथी भद्रक भावमां प्रवर्तता एवा प्राणीने प्रभु प्रतेना बहु मानना प्रभावथी आवी रीतनुं प्रभुनुं दर्शन थाय छे ॥ ६३ ॥ एवी रीतनु प्रभुनुं जे दर्शन, तेने विद्वानोए (मोक्ष) मार्गनी प्रणालिका कहेली छे, अने ते दर्शन विना द्रव्यश्रुतथी थएलुं स्थूलज्ञान

अथ सप्तरज्जुभूमिक--लोकप्रासादशिखरनिष्टेन ॥ सुस्थितनृपेण स कृपा--दृष्टयैक्ष्यत चिंतयन्नेवम् ॥ ६२ ॥ मार्गानुसारिताया । भद्रकभावे प्रवर्तमानस्य ॥ भगवद्दर्शनमेत--द्भगवद्बहुमानभावेन ॥ ६३ ॥ भगवदवलोकनेयं । प्रोक्ता मार्गप्रणालिका सद्भिः ॥ द्रव्यश्रुतादिनैनां । स्थूलज्ञानं न चांध्यहरम् ॥ ६४ ॥ तां तत्र राजदृष्टिं । निपतंतीं तन्मानसनियुक्तः ॥ निरवर्णयदुपयोगा--दाचार्यो धर्मबोधकरः ॥६५॥ दध्यौ चायं चित्रं । किमिदं यद्दर्शनेन विश्वविभोः ॥ भवति त्रिभुवनविभुता । बीभत्सोऽयं पुनर्द्रमकः ॥ ६६ ॥ दृष्टगुरुकर्मभारे । प्रोल्लसिताकांडसमुचिताचारे ॥ पौर्वापर्यविरोधा--त्सुगुरोश्चिंतेयमुचितैव ॥६७॥ स तदास्य निश्चिकाय च। हेतुद्वयमत्रभाविभद्रस्य ॥ द्वाःस्थप्रवेशनमदो । दृष्टौ च मनः प्रमोद इति ॥ ६८ ॥

(मिथ्यात्वरूपी) अंधापाने हरनारुं नथी. ॥ ६४ ॥ ते द्रमकपर पडती एवी ते सुस्थित राजानी दृष्टिने (उपयोगथी) धर्मनो बोध करनारा आचार्यरूपी ते सुस्थित राजाना रसोइआए जोइ. ॥ ६५ ॥ वली ते आचार्य रूपी रसोइओ विचारवा लाग्यो के, आश्चर्यनी वात छे के, जगत्प्रभुना दर्शनथी तो त्रणे भुवनोनुं स्वामिपणुं थाय छे; अने आ द्रमक तो रंक सरखो छे. ॥ ६६ ॥ देखाएल छे भारे कर्मोनो भार जेमां एवा पण द्रमक प्रते अकस्मात उछलेला उचित आचारने जोवाथी, पूर्वापर विरोधथी आचार्यनी आचिंता उचितज जाणवी. ॥ ६७ ॥ अहो, थनारुं छे भद्र जेने एवा आ द्रमकने (आववामां) ते वखते ते

रसोइआए बे हेतुनो निश्चय कर्यो, तेमां एक तो क्षयोपशमरूपी द्वारपाले करावेलो प्रवेश, अने बीजो तेनी दृष्टिमां रहेलो मननो आनंद, एवी रीतनां बे हेतुओनो तेणे निश्चय कर्यो. ॥ ६८ ॥ आ जिनशासन रूपी मेहेलने जोता एवा जे आ द्रमकने मनमां हर्ष थाय छे, तेथी आ सुस्थित राजाने अत्यंत वल्लभ छे, ए वात प्रसिद्ध छे ॥ ६९ ॥ वली आ द्रमकने आ मेहेल जोवानी इच्छाथी अनुकूल रीते जेम थाय तेम मनमां हर्ष थयो छे, अने (मेहेलने) जाणवानी इच्छावालो एवो ते द्रमक (मिथ्यात्व रूपी) रोगथी पीडित थएली एवी पण (पोतानी) आंखो जाणे उघाडतो होय नहीं जेम तेम लागे छे. ॥ ७० ॥

भवति प्रमुदितमंत--र्यस्यैतद्भवनमीक्षमाणस्य ॥ अत्यंतवल्लभोऽसौ । साम्राज इति प्रसिद्ध-मिदम् ॥ ६९ ॥ जातो मनःप्रमोद--श्चास्य यदेतद्दिदृक्षयानुकुलम् ॥ रोगार्ते अपि नेत्रे । प्रोन्मीलयतीव जिज्ञासुः ॥ ७० ॥ प्रवचनलवेऽप्यधिगते । विकसितवदनो भवत्यदृश्योऽपि॥ धूलीधूसरितांगं । रोमांचयति क्रियालेशात् ॥ ७१ ॥ कर्मविवरप्रसादा--ज्जिनशासनपक्ष-पातभावाच्च ॥ तदयं द्रमको गमी । कल्याणपरंपरास्थानम् ॥ ७२ ॥ इति निश्चित्य स मार्गा--वतारणे भावतोऽभिमुखभावात् ॥ तस्य समीपं गच्छति । दातुं भिक्षां तथाह्वयति ॥ ७३ ॥ लोकोऽयमनाद्यनंतो । जीवस्तादृग्भवोऽस्य कर्मकृतः ॥ तत्पुण्यपापभेदाद् । द्विविधं सुखदुःखयोर्हेतुः ॥ ७४ ॥

सिद्धांतनो लेशमात्र मलते छते पण, अदृश्य थको पण विकस्वर मुखवालो थाय छे, अने लेशमात्र क्रियाथी धूडथी धूसर थएला एवा पोताना अंगने रोमांचित करे छे. ॥ ७१ ॥ तेथी कर्मे आपेला मार्गनी कृपाथी, अने जिनशासनमां रहेला एवा पोताना पक्षपात भावथी आ द्रमक कल्याणनी परंपराना स्थानक प्रते जनारो थशे. ॥ ७२ ॥ एम निश्चय करीने ते आचार्यरूपी रसोइओ, (ते द्रमकने) भावथी (धर्म) मार्गमां उतारवाने सन्मुख होवाथी तेनी समीपे जाय छे, अने (तेने) भिक्षा आपवा माटे बोलावे छे. ॥ ७३ ॥ आ लोक आदि तथा अंत विनानो छे, अने कर्मथी करेलो एवो आ द्रमकनो जीव

तेवी रीतनो छे, अने सुख दुःखना हेतु रूप एवुं ते कर्म पुण्य अने पापना भेदथी बे प्रकारनुं छे. ॥ ७४ ॥ तेथी सुखना अर्थी माणसे धर्ममां प्रयत्न करवो, अने अधर्मथी पाछा हठवुः एवी रीतनुं उपदेशनुं जे रहस्य, तेने "भिक्षामाटे बोलाववारूप" जाणवुं ॥ ७५ ॥ "आ जगत असत् छे" इत्यादिक (आ आचार्य महाराजनुं) वचन सांभलता एवा आ कंगाल द्रमकना, अनादि कालनी कुवासनाथी उत्पन्न थएला खोटा विकल्पो क्षय पामे छे ॥७६॥ (वली आथी करीने) तेने विटंबना करवामां तत्पर एवा अने दुःखोथी दमी शकाय एवा आ (आगल वर्णवेला अन्यशासननी श्रद्धारूप) छोकराओ दूर नाशी गया;

प्रयतेत तत्सुखार्थी । धर्मेऽधर्मात्पुनर्निवर्तेत ॥ इदमुपदेशरहस्यं । भिक्षाव्हानोपमं ज्ञेयम् ॥ ७५ ॥ जगदसदिदमित्याद्यं । वचनमिदं शृण्वतोऽस्य रोरस्य ॥ क्षीयंते कुविकल्पा । अनादिदुर्वासनाजनिताः ॥ ७६ ॥ नष्टा विडंबनपरा--स्तदमी दुर्दांतडिंभसंघाताः ॥ जातोऽथाभिमुखोऽसौ । सुश्रुषुस्तद्वचः किंचित् ॥ ७७ ॥ परहितकरणैकरतः । प्राह ततः प्रभुमहानसनियुक्तः ॥ आचार्यः शिक्षा मे । प्रमाणमितिमन्यमानं तम् ॥ ७८ ॥ पाति पितेव पतंतं । बंधुरिवानयति मार्गमतिसरलम् ॥ मित्रमिवादिशति हितं । धर्मो मातेव पुष्णाति ॥ ७९ ॥ मणिकनकरजतकूटाः । प्राप्यंते चांगना जिताप्सरसः ॥ सुरसदनशिवसुखान्यपि । जिनधर्मानुग्रहादेव ॥ ८० ॥

अने हवे आ द्रमक ते आचार्य महाराजनुं कंइक वचन सांभलवानी इच्छावालो थयो थको मार्गसन्मुख थयो. ॥ ७७ ॥ "मने आपनी शिखामण प्रमाण छे" एवी रीते मानता एवा ते द्रमकने, परनुं हित करवामां रक्त थएला तथा समर्थ एवा आचार्यरूप रसोइआए पछी (तेने) कह्युंके, ॥ ७८ ॥ धर्म छे ते (संसार सागरमां) पडता प्राणीनुं पितानी पेठे रक्षण करे छे, बंधुनी पेठे अत्यंत सिद्धा मार्गप्रते लावे छे, मित्रनी पेठे हितकारक उपदेश आपे छे, अने मातानी पेठे पोषण करे छे. ॥ ७९ ॥ जिनधर्मनी कृपाथीज मणि, सुवर्ण अने रूपाना ढगलाओ, तथा जितेल छे

अप्सराओने पण जेणीए एवी स्त्रीओ, स्वर्ग तथा मोक्षनां सुखो पण मले छे. ॥ ८० ॥ गर्जना करती छे हाथीओनी श्रेणि जेमां, उलसायमान थता घोडाओथी शोभितुं, अने मनोहर वारांगनाओवालुं, तथा सुखोथी मनोहर एवुं राज्य (पण) पुरुषो धर्मथीज मेलवे छे ॥ ८१ ॥ एवी रीतनां वचनो कहीने ते आचार्य रूपी रसोइआए ते द्रमकने, भिक्षाचरोने उचित, तथा मन संबंधि विलासोथी विस्तार पामता एवा "चित्ताक्षेप" नामना स्थानकपर बेसाड्यो ॥ ८२ ॥ पछी ते द्रमक (त्यां) बन्ने प्रफुल्लित आंखोवालो, सारीरीते नमती कंधरावालो, कषाय अने विकथा विनानो, भा-

गर्जद्गजराजिलस--द्वाजिविराजितमुदारवारस्त्रि ॥ राज्यं शर्मप्राज्यं । धर्मादेवाप्यते पुरुषैः ॥ ८१ ॥ अस्थापयदितिवाण्या । तमसौ भिक्षाचरोचिते दशे ॥ चित्ताक्षेपाह्वाने । प्रथमाने मानसविलासैः ॥ ८२ ॥ विस्फारिताक्षियुगलः । समुन्नमत्कंधरस्ततो द्रमकः ॥ त्यक्तविकथाकषायो । भावितहृदयः स्मितास्योऽभूत् ॥ ८३ ॥ भिक्षां महानसपतिः । परिजनमादिष्टवानथो दातुम् ॥ दानादिधर्मभेदं । समुचितशक्त्या कुरुष्वेति ॥८४॥ अथ च महाकल्याणं । परमान्नं पूर्णधर्ममतिसरसम् ॥ दातुं तस्मै पुष्टि--कृदुपस्थिता तद्दयादुहिता ॥ ८५ ॥ अत्रावसरे द्रमक--स्तुच्छाभिप्रायकृतविपर्यासः ॥ दध्यावेष सुवेषः । स्वयमाहूय क्व नेष्यति माम् ॥ ८६ ॥

वित हृदयवालो, तथा हसता मुखवालो थयो ॥ ८३ ॥ "उचित शक्ति प्रमाणे दानादिक धर्मना भेदने तुं कर" एवी रीतनी (ते द्रमकने) भिक्षा देवा माटे हवे आचार्यरूप रसोइयाए पोताना परिवारने हुकम कर्यो ॥ ८४ ॥ हवे महा कल्याणकारी तथा संपूर्ण एवी धर्मनी बुद्धिथी रसयुक्त थएलो तथा पुष्टिकारक एवो दुधपाक, ते द्रमकने देवा माटे, ते आचार्यरूप रसोइआनी दया नामनी दीकरी आवी॥८५॥ आ समये तुच्छ अध्यवसायथी थएल छे विपरीतपणुं जेने एवो द्रमक विचारवा लाग्यो के, उत्तम वेषवालो एवो आ रसोइओ पोते मने बोलावीने क्यां लेइ जशे ? ॥ ८६ ॥ " खरेखर आ मने एकांतमां

लेइ जइने, मारा घणा खरा भराइ गएला एवा (विषयोरूपी) भिक्षानां पात्रने फेंकी नाखशे " एम विचारिने हवे शुं करवुं ? एम ध्यावतो थको ते द्रमक मूढ थइ गयो ॥८७॥(मारां) धनने (साते) क्षेत्रोमां वापरीने, तथा (मारां) स्त्री, पुत्र अने मित्रोना समूहने तजावीने, मने आ दीक्षा देशे ? अरे ! हाय ! हुं तो ठगायो ! एम विचारिने आ द्रमक भय पाम्यो ॥ ८८ ॥तेटलामां तृष्णानी वृद्धिथी, मुर्छाना अतिशयथी, मनसंबंधि शोषथी, अने (विषयो रुपी भिक्षाना) रक्षणना अनुबंधथी तेणे आंखोमीची ॥ ८९॥ तुल्य छे रंक अने राजा जेने एवा धर्माचार्यने विषे वर्णशंकरनी पेठे धूर्तपणुं जाणतो थको भद्रक

नूनं विजने नीत्वा । भिक्षाया भाजनं भृतप्रायम् ॥ उद्दालयिष्यति ममेत्या-सीत्किंकार्यतामूढः ॥ ८७ ॥ क्षेत्रेषु नियोज्य धनं । संत्याज्य कलत्रपुत्रमित्रगणम् ॥ दीक्षां ममैष दास्यति । हा मुषितोऽस्मीत्यसौ भीतः ॥ ८८ ॥ तावत्तृष्णावृद्ध्या । मूर्छातिशयान्मनोविशोषाच्च ॥ संरक्षणानुबंधा-न्निमीलिते लोचने तेन ॥ ८९ ॥ समरंकनृपे विदन् । धर्माचार्ये द्विजातिवद्धौर्त्यम् ॥ भद्रकभावत्यागा-दभूदसौ काष्ठकीलनिभः ॥९०॥ तदयमलीकविकल्पै-रासीद्गुरुसंगवर्जनैकरतः ॥ भिन्नग्रंथिरपि द्रा-गुदयान्मिथ्यात्वपुंजस्य ॥ ९१ ॥ आदत्स्वेति वदंतीं । जानीते नैष गुरुदयाकन्याम् ॥ तदसंभाव्यं दृष्ट्वा । दध्यौ च महानसनियुक्तः ॥९२॥ नास्याः खलु भिक्षाया । योग्योऽयमभद्रकप्रकृतिभावात् ॥ यद्वास्य नैष दोषो । दोषोऽयं रोगजालस्य ॥ ९३ ॥

भावना तजवाथी आ द्रमक काष्टना खीला सरखो थयो ॥ ९० ॥ अने तेथी करीने, भेदेल छे ग्रंथी जेणे एवो थयो थको पण तुरत मिथ्यात्वपुंजना उदयथी आ द्रमक जूठा विकल्पोथी गुरुना संगने तजवामांज रक्त थयो ॥ ९१ ॥ "आ भिक्षा तुं ग्रहण कर ?" एवी रीते द्रमकने कहेती एवी आचार्यनी दया नामनी कन्याने आ द्रमक तो जाणतो (पण) नथी; एवी रीतनुं असंभवित जोइने आचार्य महाराज विचारवा लाग्या के ॥ ९२ ॥ अभद्रक प्रकृतिना प्रभावथी आ द्रमक खरेखर आ भिक्षाने योग्य नथी,

अथवा आ दोष आनो नथी; आ दोष तो (एने थएला भाव) रोगोना समूहनो छे. ॥ ९३ ॥ जेम सख्त तावथी पीडाएलो प्राणी पथ्य भोजनने खावाने इच्छतो नथी, तेम मिथ्यात्व, मोह अने मूर्छाथी नष्ट थएल छे बुद्धि जेनी एवो पापी माणस धर्मने इच्छतो नथी. ॥ ९४ ॥ माटे हवे आ द्रमकने शीरीते रोगथी मुक्त करवो ? एम विचारतां ते आचार्य महाराजने याद आव्युं के, आ द्रमकने निरोगी करवामां समर्थ एवां त्रण औषधो मारी पासे छे ॥ ९५ ॥ पेहेलुं औषध तो निर्मल स्वरुपवालुं एवुं ते " ज्ञान " छे, के जे सर्व प्रकारना नेत्र संबंधी रोगोने हरनारुं, तथा दूर रहेला, आंतरावाला,

यद्वन्महाज्वरार्तः । पथ्यान्नं भोक्तुमिच्छति न पापः ॥ मिथ्यात्वमोहमूर्छा–प्रणष्टबुद्धिस्तथा धर्मम् ॥ ९४ ॥ तत्कथमयमपरोगः। स्यादितिसंचिंत्य चेदसुदभावि॥अस्ति मम भेषजत्रय–मारोग्यविधौ क्रमं ह्यस्य ॥ ९५ ॥ प्रथमं विमलालोकं । तद्ज्ञानं सर्वनेत्ररोगहरम् ॥ दूर-व्यवहितसूक्ष्मा–तीतार्थोद्भासनप्रतिष्ठम् ॥ ९६ ॥ तत्वप्रीतिकरं च । द्वितीयमिह तीर्थवा-रिसम्यक्त्वम् ॥ तत्सर्वरोगतानव–कारणमुन्मादविध्वंसि ॥९७॥यच्च महाकल्याणं । तृतीयं तदिदमेव परमान्नम् ॥ अजरामरत्वहेतु । श्चारित्रमशेषरोगहरम् ॥ ९८ ॥ परिमोचयामि रोगा–त्तदेनममुनौषधत्रयेणापि ॥ अनुकंपया बलादपि । चित्ते तेनेतिविन्यस्तम् ॥९९॥ तत आदाय शलाकां । विन्यस्याग्रे तदंजनं दिव्यम् ॥ आधूनयतो ग्रीवां । तस्याऽनेनांजिते नेत्रे॥१००॥

सूक्ष्म, अने थइ गएला एवा पदार्थोने, प्रगट करवामां समर्थ छे ॥ ९६ ॥ अने बीजुं औषध तो अहीं तीर्थोदक सरखुं "सम्यक्त्व" छे, के जे तत्वोप्रते प्रीति करनारुं, सर्व प्रकारना रोगोने सूक्ष्म करनारुं, तथा उन्मादनो नाश करनारुं छे. ॥ ९७ ॥ वली त्रीजुं औषध "चारित्र" नामे छे, के जे, महाकल्याण-कारी, अने आ दूधपाक रुपज, तथा अजरामरपणाना हेतु रुप, अने समस्त रोगोने हरनारुं छे.॥९८॥ माटे हवे आ द्रमकने आ त्रणे औषधोथी हुं रोगमांथी अनुकंपाथी अने पराणे पण निर्मुक्त करुं, एवी रीतनो आचार्य महाराजे (पोताना) मनमां निश्चय कर्यो. ॥ ९९ ॥ पछी आ आचार्य महाराजे सली

લેઇને, તથા (તે સલીના) અગ્ર ભાગપર દિવ્ય અંજન રાખીને, ડોકું ધુણાવતા એવા પણ આ દ્રમકની આંખો (તેમણે) આંજી. ॥ ૧૦૦ ॥ તે દિવ્યાંજનના અચિંત્ય ગુણો હોવાથી તુરત હવે આ દ્રમકને ચેતના આવી, પ્રગટ રીતે તેની આંખો ઉઘડી, અને તેના સર્વે રોગો જાણે નાશ પામ્યા હોય નહીં, તેમ થયું.॥૧૦૧॥ વલી તેથી તે દ્રમક જરા ખુશી પણ થયો, તો પણ પૂર્વના અભ્યાસથી પોતાની (વિષયોરૂપી) ભિક્ષાના રક્ષણનો વિચાર ન ગયો; અને તેથી તે નાશીજવાની ઇચ્છાવાલો થયો. ॥ ૧૦૨ ॥ નાશ પામેલ છે વિવેક જેનો એવા પ્રાણીને પણ અહીં ગુરુની પ્રતિબોધ દેવાની જે બુદ્ધિ તે શલાકા કેતાં સલી (જાણવી) અને

तस्याऽचिंत्यगुणत्वा–त्सद्योऽमुष्याथ चेतनायाता ॥ नेत्रे स्फुटमुद्घटिते । नष्टाइव तद्गदाः सर्वे ॥१०१॥ आल्हादितश्च मनाक् । तथापि निजैकरक्षणाकूतम् ॥ प्रागभ्यासान्न गतं । तेन ततो नंष्टुकामोऽभूत् ॥ १०२ ॥ नष्टविवेकस्यापि । प्रतिबोधमतिर्गुरोरिह शलाका ॥ तद्दाक्षिण्यविधिभवं । सत्वंचाग्रेंऽजननिधानम् ॥ १०३ ॥ भद्र न कथमेहीति । प्रश्ने यद्व्यक्तवचनमेतस्य ॥ न क्षमिकोऽहं श्रमणा । स्तद्ग्रीवाधूननेनसमम् ॥ १०४ ॥ इत्थमपि मदनुरोधा–दागमनाभिग्रहस्त्वया ग्राह्यः ॥ इतिगुरुणोक्ते तस्यो–पगमो नेत्रांजनन्यासः ॥ १०५ ॥ अथ गच्छतः प्रतिश्रय–मनुदिनमनुपाधिमुनिगुणालोकात् ॥ या भवत्यविवेककला । सा नष्टा चेतनायाता ॥ १०६ ॥

તેની દાક્ષિણતાની વિધિથી ઉત્પન્ન થએલું જે સત્વ, તેને સલીના અગ્ર ભાગમાં રહેલું અંજનનિધાન (જાણવું.) ॥ ૧૦૩ ॥ હે ભદ્ર ! શામાટે નહીં ? આવ ? આવ ? એવી રીતનું (આચાર્ય મહારાજ) પ્રશ્ન કરતે છતે, તે દ્રમકનું "હે શ્રમણો ! હું સમર્થ નથી" એવી રીતનું જે પ્રગટ વચન, તે "ડોકું ધુણાવવા તુલ્ય" જાણવું. ॥ ૧૦૪ ॥ એમ છે તો પણ મારા ઉપરોધથી તારે (અહીં) આવવાનો અભિગ્રહ કરવો, એવી રીતે ગુરુ કહેતે છતે, તેણે કરેલી જે કબુલાત તે નેત્રમાં "અંજન નાખવા રૂપ" જાણવું ॥ ૧૦૫ ॥ હવે હમેશાં

उपाश्रय प्रते जाता एवा ते द्रमकनी जे अविवेकनी कला हती, ते उपाधि रहित एवा मुनिओना गुणोने जोवाथी नाश पामी, अने चैतन्य शक्ति आवी. ॥ १०६ ॥ वारंवार धर्मने जाणवानी जे इच्छा थाय छे, ते नेत्रोनुं उघडवुं जाणवुं; अने दरेक कलाप्रते अज्ञाननो जे नाश, ते नेत्रोना रोगनी शांति जाणवी.॥१०७॥ अज्ञान रूपी अंधापाना नाशथी समताना लेशमात्रनो जे अनुभव, ते "आह्लाद" जाणवो, अने भिक्षानी रक्षा संबंधि आशाथी विषयोमां जे तत्वबुद्धि थवी; ते "अनुगम" जाणवो. ॥ १०८ ॥ व्यवहारश्रुतनो लाभ होते छते पण, प्राप्त थएली एवी सम्यक्त्वनी शुद्धिना अभावथी पेहेली दशामां सम्यग् दृष्टिने

नेत्रोद्घटनं चैतद् । या भूयो भवति धर्मजिज्ञासा॥सा नेत्ररोगशांतिः । प्रतिकलमज्ञानविलयो यः ॥१०७॥ आल्हादश्च ज्ञेयो । विलयादांध्यस्य शमलवानुभवः ॥ विषयेषु तत्वबुद्धि । र्भिक्षारक्षाशयानुगमः ॥१०८॥ व्यवहारश्रुतलाभे । ऽप्यधिगतसम्यक्त्वशुध्यभावेन ॥ प्रथमदशायां सम्यग्–दृशोऽपि नच नैष संभवति ॥ १०९ ॥ तेनातिचारविधुरो । मृगयिष्यंति नु मामिमे मुनयः ॥ इति तान्न परिचिचीषति । तदुच्यते नंष्टुकामत्वम् ॥ ११० ॥ पिब तत्वप्रीतिकरं । पय इति तं प्राह गुरुरथांजनतः ॥ संप्रेक्ष्य जातचेतन–मिच्छति स तु न स्म तत्पातुम्॥१११॥ कार्यं हितं बलादपि । जानन्नित्यथ कृपापरीतमनाः ॥ चिक्षेप तस्य वदने । तत्सलिलं स स्वसामर्थ्यात् ॥ ११२ ॥

पण आ "अनुगम" न संभवे तेम नहीं (अर्थात् संभवे.) ॥ १०९ ॥ तेथी करीने अतिचारथी विधुर थएलो एवो ते द्रमक एम विचारे छे के, मने आ मुनिओ शोधि कहाडशे, तेथी तेओनो ते परिचय करतो नथी, "तेनुं नाम" "तेने नाशीजवानी इच्छापणुं" जाणवुं. ॥ ११० ॥ हवे आवेल छे चेतन जेने एवा ते द्रमकने जोइने (ज्ञानरूपी) अंजन आंज्या पछी गुरु महाराज तेने कहे छे के, तुं तत्वोमां प्रीति करनारां एवां (सम्यक्त्व रूपी) पाणीने पी? तो पण ते द्रमक ते पीवाने इच्छतो नथी. ॥ १११ ॥ "पराणे पण

हित करवुं' एवुं जाणतां थकां, दयाथी भरेलुं छे मन जेमनुं एवा आ गुरु महाराजे पोताना सामर्थ्यथी ते सम्यक्त्वरूपी पाणी ते द्रमकना मुखमां रेड्युं. ॥ ११२ ॥ द्रव्यश्रुतनी प्राप्ति होते छते सारी रीते सम्यक्त्वना गुणोनुं जे वर्णन, ते धर्माचार्यनुं (ते द्रमकप्रते) (सम्यक्त्व रूपी) पाणीना निमंत्रण तुल्य जाणवुं ॥ ११३ ॥ "छतां देखातां सुखोनो त्याग करवो, अने अदृष्ट सुखोनो आश्रय करवो" अने तेम करीने (मारा) आत्माने ठगवाथी मने शुं (लाभ) थवानो छे? एवी रीतनी तुच्छपणाना वशथी सांभलनार (प्राणीनी) जे शंका, तेनुं नाम ते आ "(सम्यक्त्वरूपी पाणी पीवानी) अनिच्छा

द्रव्यश्रुतसंप्राप्तौ । सम्यक्त्वगुणोत्कीर्तनं सम्यक् ॥ उदकनिमंत्रणकल्पं । धर्माचार्यस्य विज्ञेयम् ॥ ११३ ॥ दृष्टत्यागाददृष्टा । श्रयणाद्यां किं स्ववंचनेन मम ॥ इति या शंका श्रोतु स्तुच्छत्ववशादनिच्छेयम् ॥११४॥ तत्प्रतिबोधाय गुरुः।कथाप्रसंगेन वर्णयत्यर्थम् ॥ कामं च तत्र हृष्यति । सोऽभ्यस्तार्थानुसंधानात् ॥ ११५ ॥ श्रवणाभिमुख्यकरणा–त्सफलोऽयं यत्न इति गुरुःप्रतियन् ॥ कामार्थहेतुभूतं । धर्मं भावेन वर्णयति ॥ ११६ ॥ यस्तुल्यसाधनानां । फले विशेषोऽपहेतुको नाऽसौ ॥ इति सुखदुःखनिदाने । धर्माधर्मौ दुरपलापौ ॥ ११७ ॥ तत्राखिलभावानां । हेतुरधर्मः किलाऽप्रशस्तानाम् ॥ धर्मस्तु सुंदराणां । तेनाऽसावेव पुरुषार्थः ॥ ११८ ॥

जाणवी" ॥ ११४ ॥ तेने प्रतिबोध देवा माटे गुरु महाराज कथानो प्रसंग लावीने पदार्थोनुं वर्णन करे छे; अने ते वर्णनमां ते द्रमक (पोताना) अभ्यासयुक्त अर्थना अनुसंधानथी अत्यंत हर्ष पामे छे. ॥११५॥ (ते द्रमकने) श्रवणप्रते सन्मुख करवाथी "(मारो) आ प्रयत्न सफल थयो" एम निश्चय करता थका गुरु, काम अने अर्थना हेतुभूत एवा धर्मनुं भाव पूर्वक वर्णन करे छे. ॥ ११६ ॥ तुल्य साधनोना फलमां जे तफावत पडे छे, ते तफावत हेतु विनानो होतो नथी (अर्थात् तेमां कंईक पण कारण होय छे) अने तेथी सुख दुःखना कारणरूप एवा धर्म अने अधर्मने कहेला छे.॥ ११७ ॥ तेमां सघला खराब भावोनो हेतु अधर्म

छे, अने सघला मनोहर भावोनो हेतु धर्म छे; अने तेथी आ धर्मज (खरेखरो) पुरुषार्थ छे. ॥ ११८ ॥ हवे ते द्रमक कहेवा लाग्यो के, (हे भगवन् !) काम अने अर्थनी पेठे धर्म, दृष्टिथी केम देखातो नथी ? त्यारे गुरु तेने कहे छे के, हेभद्र ! ते धर्मने विवेकी (प्राणी) जोइ शके छे, पण मोहांध प्राणी जोइ शकतो नथी. ॥ ११९ ॥ हेतु, स्वभाव अने कार्यना भेदथी धर्म त्रण प्रकारनो कहेलो छे, तेमां जे उत्तम अनुष्टान ते प्रकटरीते "हेतु धर्म" कहेवाय छे. ॥१२० ॥ वली "स्वभाव धर्म" "साश्रव" अने "निराश्रव" ना भेदथी बे प्रकारनो कहेलो छे, तेओमां पण पेहेलो "सत्पुण्यात्मरूप" अने बीजो "निर्जरात्मरूप" छे. ॥ १२१॥

अथ स प्राह न धर्मः । कथं न कामार्थवद्दृशोर्विषयः ॥ गुरुराह नर पश्यति । विवेक्यमुं नैव मोहांधः ॥ ११ए ॥ त्रिविधो धर्मो हेतु—स्वन्नावकार्यप्रन्नेदतो गदितः ॥ सदनुष्टानं हेतु—स्तत्रेदं दृश्यते व्यक्तम् ॥ १२० ॥ द्विविधः पुनः स्वन्नावो । निर्दिष्टः साश्रवस्तदितरश्च ॥ आद्यः सत्पुण्यात्मा । विनिर्जरात्मा द्वितीयस्तु ॥ १२१ ॥ अस्मादृशानुमेयो । द्विविधोऽप्ययमत्र योगिनां दृश्यः ॥ कार्यं सुंदरन्नावाः । प्रत्यात्मस्फुटतरास्तेच ॥ १२२ ॥ शास्त्रानुन्नवज्ञानात्—त्रयमिदमिह दृश्यता न किं दृष्टम् ॥ पश्यामीत्यन्निलापे । तंत्रं खलु विषयतान्नेदः ॥ १२३ ॥ इतितद्द्वयसंपादक—मिह सदनुष्टानमेव चादेयम् ॥ गृहियतिधर्मविन्नेदाद्—द्विविधं सम्यक्त्वमूलं तत् ॥ १२४ ॥

ते बन्ने प्रकारनो "स्वभाव धर्म" अमारा जेवाथी अनुमित थइ शके तेवो छे, अने अहीं योगीओथी ते जोइ शकाय तेवो छे; तथा दरेक आत्माप्रते वधारे प्रगट एवा जे ते सुंदर भावो, ते "कार्यधर्म" कहेवाय. ॥ १२२ ॥ शास्त्रोना अनुभवना ज्ञानथी आ त्रणे प्रकारना धर्मने जोता एवा प्राणीए अहीं शुं नथी जोयुं ? (अर्थात् सर्व जोयुं छे) " हुं ते जोउं " एवी रीतनो अभिलाष होते छते विषयपणानो भेद छे. ॥ १२३ ॥ "स्वभावधर्म" अने " कार्यधर्म " नामना बन्ने धर्मने संपादन करनारा एवा उत्तम

अनुष्टाननेज अही ग्रहण करवुं; अने सम्यक्त्व छे मूल जेनुं एवुं ते "सदनुष्टान" गृहस्थीधर्म अने यतिधर्मना भेदथी बे प्रकारनुं छे. ॥ १२४ ॥ हवे फरीने ते द्रमक कहेवा लाग्यो के, हे भगवन् ! ते "सम्यक्त्व" शुं छे ? मने तेनी खबर नथी; त्यारे गुरु (सम्यक्त्वनुं स्वरूप) कहेवा लाग्या के, हे भद्र ! सर्वज्ञ, अने नाश करेल छे भाव शत्रुओनो (अंतरंग शत्रुओनो) जेणे एवा प्रभुने "देव" (करीने मानवा) ॥ १२५ ॥ ते सर्वज्ञ प्रभुए कहेला जीवअजीव आदिक पदार्थो जुठा नथी अने ते प्रभुए कहेलो रत्नत्रयरूप धर्म मोक्षनगरना मार्गरुप छे ॥ १२६ ॥ एवी रीतना सर्वज्ञ प्रभुए कहेला

पुनराहासौ ज्ञगवन् । किं सम्यक्त्वं न तन्मयावधृतम् ॥ गुरुराह ज्ञद्र देवः । सर्वज्ञो ध्वस्त-ज्ञावरिपुः ॥ १२५ ॥ तदज्ञिहिताश्च पदार्था । जीवाऽजीवादयो न चाऽवितथाः ॥ रत्नत्रयं च धर्म-स्तदज्ञिहितः शिवपुरस्याध्वा ॥ १२६ ॥ तच्चारिणश्च गुरवो । वंद्या इति बुद्धिरेव सम्यक्त्वम् ॥ शंकादिदोषरहितं । गम्यं प्रशमादिज्ञिर्लिंगैः ॥ १२७ ॥ इति कथयता ज्ञगवता । तीर्थाम्जः पायितो बलेनाऽसौ ॥ मोहक्षयोपशमतो । नष्टप्रायस्तदोन्मादः ॥१२८॥ अथ निर्गतदाहार्ति–र्दध्यौ हा कथमयं महत्माऽपि ॥ वंचकबुद्ध्या दृष्टो । दृक्पटुतास्वा-स्थ्यहेतुर्मे ॥ १२९ ॥

धर्म प्रमाणे वर्तता गुरुओज मारे वंदनीक छे एवी रीतनीज जे बुद्धि ते "सम्यक्त्व" कहेवाय, एवी, रीतनुं शंकादिक दोषोथी रहित जे "सम्यक्त्व" ते शांतता आदिक चिन्होथी जाणी शकायछे ॥१२७॥ एवी रीते कहेता एवा (ते) आचार्य माहाराजे ते द्रमकने पराणे (सम्यक्त्वरुपी) तीर्थोदक पायुं, (अने तेथी) मोहना क्षयोपशमथी ते द्रमकनो (मिथ्यात्वरुपी उन्माद नष्टप्राय थयो;) (अर्थात् घणो खरो नाश पाम्यो) ॥ १२८ ॥ हवे गएल छे दाहनी पीडा जेनी एवो द्रमक विचारवा लाग्यो के, अरे ! हा ! आ महात्माने पण में "आ ठगनारा" छे एवी बुद्धिथी जोया ! (मारी ते मोटी भुल थइ)

. ॥ १४३ ॥ वली हे भगवन् ! मारुं आ भोजन (मारो) निर्वाह करनारुं छे, अने आपनुं तो एक दिव-
छे, माटे आप साहेबनी जो मने देवानी इच्छा होय, तो आ मारुं भोजन पण भले रह्युं, अने ते
भोजन पण आपे साथे आपवुं. ॥ १४४ ॥ हवे ते रसोइआरूप आचार्य महाराज विचारवा लाग्या
रे ! मोहनुं प्राबल्य दुष्ट छे ! केमके, (विषयोरूपी) खराब भोजनमां लुब्ध थयो थको आ द्रमक
रूपी) दूधपाकने तृणनी पेठे माने छे. ॥ १४५ ॥ तो पण आ बिचारा द्रमकने (तेनो) मोह नाश
हुं फरीने शिखामण आपुं; (केमके) अंधकारनो समूह (अथवा पडदो) फरी फरीने आवे छे,

तेने फरी फरीने नाश करे छे. ॥ १४६ ॥ अनेकवार करेलो एवो (धर्मसंबंधि) उपदेश खरेखर योग्यपणाने करे, (अर्थात् जीवने धर्मकार्योमां जोडी शके) केमके माटीनो घडो पण शुं पत्थरप्रते (पोतानुं) स्थानक धारण नथी करतो ? (अर्थात् टीपवा, पकववा आदिक शुं पत्थर सरखो नथी थतो ? (थायज छे.) ॥ १४७ ॥ एम विचारिने ते आचार्य महाराजे ते द्रमकने कह्युं के, हे भद्र ! तुं शुं आ जाणतो नथी ? के, आ (विषयोरूपी) खराब अन्न छे मूल जेओनुं, तथा चित्तमां विपर्यास रूप एवा आ रोगो तारा शरीरमां लाग्या छे. ॥ १४८ ॥ वली हे द्रमक ! ज्यारे तुं मारा (दीक्षारूपी) दूधपाकनो स्वाद जाणीस, त्यारे तारी पोतानी

जीवस्य देशना खलु । योग्यत्वमनेकशः कृता कुर्यात् ॥ मृत्कुंभोऽपि शिलायां । पदमाधत्ते न किमुपायात् ॥ १४७ ॥ ध्यात्वेति तेन भणितं । भद्र न जानासि किं तव शरीरे ॥ एतत्कदन्नमूला । रोगाश्रिते विपर्यासाः ॥ १४८ ॥ स्वयमेव हास्यसीदं । स्वादं ज्ञास्यसि यदा मदन्नस्य ॥ न हि मालतीरसज्ञो । भ्रमति भ्रमरः करीरवने ॥ १४९॥ आश्चर्यकृत्त्वया किं । दृष्टांजनसलिलयोर्नमे शक्तिः ॥ मुंचेदं विस्रब्ध–स्तत्कल्याणं गृहाणेदम् ॥ १५० ॥ क्लेशार्जितमिदमिति या । त्यागाऽबुद्धिर्न साऽपि तव युक्ता ॥ यदिदमत एव हेयं । क्लेशांगं क्लेशरूपं च ॥ १५१ ॥

मेलेज (तारा आ विषयोरूपी) भोजननी तुं हांसी करीश, केमके, मालतीना रसने जाणनारो एवो भमरो शुं कंथेरना वनमां भ्रमण करे छे ? (नथीज करतो.) ॥ १४९ ॥ वली हे द्रमक ! मारा (ज्ञानरूपी) अंजननी तथा (सम्यक्त्वरूपी) तीर्थोदकनी शुं तें शक्ति नथी जोइ ? माटे (मारापर) विश्वास राखीने आ (तारुं विषयो रूपी) भोजन तजीदे ? अने कल्याणकारक एवा (मारा दीक्षारूपी) भोजनने तुं ग्रहण कर ? ॥ १५० ॥ वली हे द्रमक ! "आ मारुं भोजन (में) घणे

कष्टे मेलव्युं छे, " एम विचारिने (तेनो) त्याग करवानी तने जे बुद्धि नथी आवती, ते पण युक्त नथी केमके आ तारुं (विषयोरूपी) खराब भोजन क्लेशोना अंगरूप अने क्लेशरूप (पण) छे,अने तेथीज ते (तने) तजवा जोग छे ॥ १५१ ॥ स्वभावथी उत्पन्न थएला एवा चारित्रना सुखने तजीने, पुण्यशाली चतुर माणस आभासरूप एवा विषयसुखमां खुशी थाय नहीं; केमके जिनेश्वर प्रभु पण नीचे प्रमाणे कहेछे के, ॥१५२॥ अनित्य, बहु भयवालां तथा पराधिन एवां भोगसुखोनी इच्छा करवाथी शुं थवानुं छे ! पण जे नित्य, निर्भय, अने पोताने स्वाधिन एवुं समतासुख छे, तेमां (अर्थात् ते मेलव-

वैषयिकसुखाभासे । चारित्रसुखं स्वभावजं त्यक्त्वा ॥ बध्नाति रतिं न कृती । सुकृती यदुवाच वाचकराट् ॥ १५२ ॥ भोगसुखैः किमनित्यै—र्भयबहुलैः कांक्षितैः परायत्तैः ॥ नित्यमभयमात्मस्थं । प्रशमसुखं तत्र यतितव्यम् ॥ १५३ ॥ निर्वाहकत्वमुक्तं । प्रकृतिगतेर्यत्पुनः कदन्नस्य ॥ कादाचित्कतया म—त्परमान्नस्याऽतथात्वं च ॥ १५४ ॥ तदपि न युक्तमपथ्यं। निर्वाहे न तत्पकटुयत्कदन्नं ते।।मम तु न कादाचित्कं।वीर्योल्लासेन परमान्नम् ॥१५५ ॥ युग्मम् ॥ विगलितभवप्रपंचः। प्रशांतिवाही परीषहैरजितः।।मुनिरुपचितस्ववीर्यो । निर्विघ्नं याति शिवसदनम् ॥ १५६ ॥

वाने) प्रयत्न करवो. ॥ १५३ ॥ वली हे द्रमक ! (विषयोरूपी) खराब भोजनोनुं स्वभावथी जे तें निर्वाहकपणुं कह्युं, अने मारा (दीक्षारूपी) भोजननुं (कादाचित्कपणाथी) एटले कोइ कोइ दिवसे उपयोगमां आवे, एवी रीते कहेवाथी, जे तें निरुपयोगीपणुं जणाव्युं, ते पण युक्त नथी; केमके जे तारुं (विषयोरूपी) खराब भोजन छे, ते तो अपथ्य छे, अने निर्वाह करवामां समर्थ नथी, अने मारुं (दीक्षारूपी) दूधपाकनुं भोजन वीर्योल्लासे करीने कादाचित्क नथी.॥ १५४ ॥ १५५ ॥ गली गएल छे भवनो प्रपंच जेनो, तथा शांतिने धारण करनारो परीसहोथी नहीं जीताएलो, तथा एकठुं करेल छे

आत्मवीर्य जेणे एवो मुनि विघ्नरहित मोक्षप्रते जाय छे. ॥ १५६ ॥ ते मोक्षमां, संसारना खेदरूपी रोगथी निर्मुक्त थयो थको प्राणी अनंत काल सुखि रहे छे; अने ते मोक्षमां पहोंचाडनारुं मारुं (दीक्षारूपी) भोजन छे; माटे ते भोजनज (खरेखरुं) निर्वाह करनारुं छे ॥ १५७ ॥ (माटे मारुं आ दीक्षारूपी) भोजनज तुष्टि अने पुष्टिने करनारुं अत्यंतवीर्यने वधारनारुं, तथा रोगोने नाश करनारुं छे; माटे तेने तुं ग्रहण कर? अने ते खाइने (अमारा) राजानी पेठे सुखी था? ॥ १५८॥ त्यारे ते द्रमक गलीआ बलदनी पेठे पग पोहोला करीने कहेवा लाग्यो के, (हे भगवन्!) हुं (आ)

तत्रानंतं कालं । तिष्टति भवखेदरोगनिर्मुक्तः ॥ तत्प्रापकं मदन्नं । तस्मान्निर्वाहकमेव हि ॥ १५७ ॥ इदमेव तुष्टिपुष्टिकृ—दतिवीर्यविवर्धकं गदच्छेदि ॥ तदिदं गृहाण भूया। भुक्त्वेदं नृपतिरिव सुखितः ॥ १५८ ॥ स प्राह वलिबर्दो । गलिरिव पादप्रसारिकां कृत्वा ॥ नाऽलं त्यागेऽस्याहं । सत्यास्मिन् दीयतां देयम् ॥ १५९॥ ज्ञात्वा तन्निर्बंधं । कृपापरो रसवतीपतिर्दध्यौ ॥ सत्यप्यस्य कदन्ने । देयं देशोपरतिरन्नम् ॥ १६० ॥ पश्चाद्विज्ञातगुणः । स्वयमेव विहाय विषयभोगमसौ ॥ लास्यति शुद्धं चरणं । न धैर्यकृद्विषयमाधुर्यम् ॥ १६१ ॥ अपसिद्धांतो न ममा—प्येवमुपाये प्रवर्तमानस्य ॥ विनिरूप्य सर्वविरतिं । कथनीया देशविरतिर्यत् ॥ १६२ ॥

मारा भोजननो त्याग करवाने समर्थ नथी, माटे मारुं आ भोजन होते छते आपने जे देवुं होय, ते आपो? ॥ १५९ ॥ एवी रीतनो ते द्रमकनो निश्चय जाणीने दयालु आचार्य विचारवा लाग्या के, आ द्रमकने हवे, तेनुं (विषयोरूपी) खराब भोजन तेनी पासे रहेवा देवुं; अने देशविरति रूपी (मारी पासेनुं) भोजन तेने देवुं. ॥ १६० ॥ पाछलथी जाणेल छे गुण जेणे एवो थयो थको आ द्रमक पोतानी मेलेज विषय भोगने छोडीने शुद्ध चारित्र लेशे; केमके विषयोनी मधुरता धीरज करनारी नथी.॥१६१॥ एवी रीतना उपायमां प्रवर्तता एवा मने पण सिद्धांतोथी विरुद्ध चालवापणुं होतुं नथी; केमके सर्व-

विरतिनुं स्वरूप निरूपण करीने देशविरति कहेवी. ॥ १६२ ॥ पहेलां ते देशविरति कहेते छते, तेना प्रतिबंधवाळुं एवुं सांभळनारनुं मन खरेखर दृढ थाय छे; अने एवी रीते सूक्ष्म प्राणातिपातादिकमां अनुमति थाय. ॥ १६३ ॥ एम विचारिने ते आचार्य महाराजे संकेत करेली दयाए ते द्रमकने (देशविरति रूप) दुधपाक आप्यो; त्यारे ते द्रमके पोताना पात्रमां ते खराब भोजन छतांज साथे ते दूधपाकने (पण) खाधो.॥१६४॥एवी रीतना ते देश विरतिरूप भोजने परिणमतां थकां ते द्रमकना रोगनो नाश कर्यो, तेनी क्षुधा मटी गइ, अने अंजन तथा तीर्थोदकथी उत्पन्न थएलुं सुख अनंतगणुं थयुं.॥१६५॥हवे विस्तार

प्राक् तत्कथने हि भवे--त्तत्प्रतिबंधं दृढं मनः श्रोतुः ॥ इत्थंचानुमतिः स्यात् । सूक्ष्मप्राणातिपातादौ ॥ १६३ ॥ प्रददौ परमान्नलवं । ध्यात्वेदं संज्ञिता दया तेन ॥ सत्येव तत्कदन्ने। भुक्तं तेनात्मनः पात्रे ॥ १६४ ॥ तद्देशविरतिरूपं । परिणममाणं गदक्षयं चक्रे ॥ गलिता क्षुधांजनजलो--द्भवमजनि सुखं त्वनंतगुणम् ॥ १६५ ॥ अथ स प्रसृमरभक्ति--र्नष्टभ्रांतिर्बभाण भगवंतम् ॥ अनुपकृतोपकृतो मे । नाथा यूयं विनाथस्य ॥ १६६ ॥ सूदः प्राह गुरुरथो । नाथः सर्वस्य जिनमहाराजः ॥ अस्माभिस्तु तदाज्ञा--नुवर्तिभिर्नूयते सततं ॥ १६७ ॥ सामान्यतोऽपि येऽमुं । सेवंते ते क्रमेण शिवभाजः ॥ ये तु विशिष्य भजंते । तेषामचिराद्भवति मुक्तिः ॥ १६८ ॥

पामती छे भक्ति जेनी, तथा नाश पामेल छे भ्रांति जेनी एवो ते द्रमक आचार्य महाराजने कहेवा लाग्यो के, (हे भगवन्!) आप मने अनुपकारीने (पण) उपकार कर्यो छे; माटे (खरेखर) आप अनाथना नाथ छो. ॥१६६॥हवे ते आचार्य महाराज तेने कहेवा लाग्या के, सर्वना नाथ तो जिनेश्वर महाराज छे; अने अमो तो हमेशां तेमनी आज्ञाप्रमाणे वर्तीए छीए ॥१६७॥सामान्यथी पण जे माणसो आ श्रीजिनेश्वर प्रभुने सेवे छे, तेओ अनुक्रमे मोक्षने भजनारा थाय छे, अने जेओ विशेष प्रकारे भजे छे, तेओने तुरत

मुक्ति थाय छे. ॥ १६८ ॥ जेओ पापिष्ट प्राणीओ छे, तेओ आ जिनेश्वर प्रभुनुं नाम मात्र पण जाणता नथी; अने जेओने भद्र थनारुं छे एवा प्राणीओने खरेखर पोतानुं कर्मरूप द्वार अही (जिनशासनरूपी मेहेलमां) प्रवेश करावे छे. ॥ १६९ ॥ वली हे द्रमक ! योगावंचकनी शक्तिथी तुं पण तत्वथी प्रभुने प्राप्त थयो छुं; हवे आ प्रभुनी विशेष भक्तिमां तने जोडवाने अमो इच्छीए छीए. ॥ १७० ॥ क्षण क्षण प्रते (उपर कहेला) त्रणे औषधो खावाथी (तने) रोगपणुं नही प्राप्त थाय, तेथी तारे हवे अही ते त्रणे औषध खातां थकां रहेवुं ॥ १७१ ॥ अने मारी दया नामनी कन्या जे तने आपशे, ते खाइने तुं विशेष

ये पापिष्टाः सत्वा । जानंति न तेऽस्य नाममात्रमपि ॥ नूनमिह भाविभशान् । स्वकर्मविवरः प्रवेशयति ॥ १६९ ॥ योगाऽवंचकशक्त्या । त्वमपि विभुं वस्तुतः प्रपन्नोऽसि ॥ इछामो योजयितुं । विशेषभक्तावथास्य त्वाम् ॥ १७० ॥ सा च गदता न हि स्यात् । क्षणे क्षणे भेषजत्रयीभोगात् ॥ तत्स्थेयमत्र भवता । भुंजानेन त्रयमिदानीम् ॥ १७१ ॥ दास्यति च मद्दया य--त्तद्भुक्त्वा त्वं विशेषतो नृपतिम् ॥ आराध्य तत्प्रभावा--भवितासि नृपोत्तमप्रकृतिः ॥ १७२ ॥ प्रमुदितमनास्ततस्त--द्वचनैरतिकोमलैः प्रणयगर्भैः ॥ प्रादुःकृत्य स्वाशय--माह द्रमको नु गुरुसूदम्॥१७३॥नालं पापस्त्यक्तुं । कदन्नमिति तत्समादिशान्यदतः ॥ स प्राह नैतदर्थो । यत्नो मे तेन मा भैषीः ॥ १७४ ॥

प्रकारे सुस्थित राजानुं आराधन करीने, तेना प्रभावथी तुं राजा सरखी उत्तम प्रकृतिवालो थइश.॥१७२॥ पछी तेमनां अति कोमल तथा प्रीतिगर्भित वचनोथी हर्षित थएल छे मन जेनुं, एवो द्रमक पोतानो अभिप्राय प्रकट करीने आचार्य महाराजने कहेवा लाग्यो के, ॥ १७३ ॥ हे भगवन् ! पापी एवो हुं (ते विषयोरूपी) खराब भोजनने तजवाने समर्थ नथी; माटे कंइंक बीजुं (कार्य) मने फरमावो ? त्यारे आचार्य महाराज कहेवा लाग्या के, ते तारुं भोजन तजाववा माटेनो मारो आ प्रयत्न नथी. अने तेथी

हरजे नहीं ? ॥ १७४ ॥ वली हे द्रमक ! पेहेलां पण में ताराज हितनी इच्छाथी आ (तारुं) खराब भोजन तजाव्युं हतुं; अने ते जो तने न रुचतुं होय, तो आ तारुं भोजन होते छते पण आ मारुं भोजन खा? ॥१७५॥ वली में (तने) पेहेलां जे कह्युं छे, ते अहीं तें कंइ ध्यानमां लीधुं? त्यारे द्रमके कह्युं के, अति मूर्छित थएला एवा मदोन्मत्त सरखा में ध्यानमां लीधुं नथी. ॥ १७६ ॥ वली हे भगवन् ! आप (मने) समजावो छो छतां पण अनादि कालना अभ्यासथी, भक्षण करेल छे दहीं अने वृंताक (रींगणां) जेणे एवो माणस जेम निद्राने, तेम हुं धनादिकनी मूर्छाने तजवाने समर्थ नथी. ॥ १७७ ॥ वली ज्यारे हुं

अत्याजयं पुराहं तवैव हितकाम्यया कदन्नमिदम् ॥ तुभ्यं न रोचते चेद्भुंक्ष्वान्नं सत्यपीह तदा ॥ १७५ ॥ यच्च प्रागुपदिष्टं । तदत्र भवताऽवधारितं किंचित् ॥ स प्राह नाऽवधारित मतिमूर्छितमत्तसदृशेन ॥ १७६ ॥ नाऽलमनाद्यभ्यासा--दनादिमूर्छां वदत्स्वपि भवत्सु ॥ भक्षितदधिवृंताको । निद्रामिव हातुमहमासम् ॥ १७७ ॥ उद्वेजिका तवाभू--त्प्रतिबोधनगीर्मम प्रसुप्तस्य ॥ प्राप्तस्तन्माधुर्यं विभावयंश्चांतराल्हादम् ॥ १७८ ॥ आहूतः पूर्वमहं । लास्यत्यन्नं ममायमितिभीतः ॥ अंजितनेत्रस्तु बला--न्नशयामीत्याशयं धृतवान् ॥ १७९ ॥ तीर्थांबु पायितः सन्ः शैत्यं गमितो यदा पुनः पूज्यैः ॥ परमोपकारकत्वं । युष्मासु तदामयाऽवगतम् ॥ १८० ॥

(अज्ञानरूपी) निद्रामां पडेलो हतो, त्यारे तमारा प्रतिबोधनी वाणी मने उद्वेग करनारी थइ पडी हती; पण ज्यारे ते वाणीनी मीठाशने हुं भाववा लाग्यो, त्यारे अंतरंग आनंद पाम्यो. ॥१७८॥ वली हे भगवन् ! ज्यारे मने प्रथम बोलाववामां आव्यो, त्यारे मने एवो डर थयो के, आ मारुं भोजन लेइ लेशे; अने ज्यारे आपे पराणे मारी आंखोमां अंजन आंज्युं; त्यारे "हुं नाशीजउं" एवो अभिप्राय में धारण कर्यो. १७९ पण ज्यारे आपे मने तीर्थोदक पाता थका शीतलताने प्राप्त कर्यो, त्यारे में आपने विषे रहेलुं परम उप-

कारिपणुं जाण्युं. ॥ १८० ॥ "(तारा) आ खराब भोजनने तजी दे ?" एम आपे कहेते छते हुं वली फरीने व्याकुल थयो; (पण पछी विचार थयो के) आ आचार्य महाराज पोते (तो) मारूं भोजन नथी लेइ लेता, पण तजावे छे; एम विचारतो थको हुं उत्तर देवाने अशक्त थयो. ॥ १८१ ॥ आ मारूं (विषयोरूपी भोजन) होते छतेज मने (आपनुं) भोजन आपो ? एम (में) कहेते छते, आपे दया मारफते अपावेला आ आपना भोजनने खाइने, में आपनुं अतिहितपणुं जाण्युं. ॥ १८२ ॥ "आ गुरु महाराज (तो) खरेखर (मने) तत्वथी कहे छे; पण (आ मारा विषयोरूपी) भोजनने तजवामां हुं समर्थ

परिहर कदन्नमिदमिति गदिते पर्याकुलः पुनर्जातः॥स्वयमेष न लाति परं । त्याजयतीत्युत्तराशक्तः ॥ १०१ ॥सत्यस्मिन्मे भोज्यं देहीत्युक्ते त्वया दयाद्वारा ॥ दापितमिदमतिहिततां । भुक्त्वाहं ज्ञातवान् भवतः ॥ १०२ ॥ वक्ति हि तत्वेनासौ। शक्तोऽस्मि न मोचने कदन्नस्य ॥ इति चिंताकुलितस्य चाभवद्वचो मे हृदि न लग्नम् ॥ १०३ ॥ न त्याजयामि सांप्रतमिति-वचनेन त्वनाकुलो जातः ॥ तद्ब्रूत सांप्रतं य--न्ममेदृशस्यापि कर्तव्यम् ॥ १०४ ॥ इत्याकर्ण्य दयाढ्यः । प्राह स्वांजनजलान्नमाहात्म्यम्॥राज्ञा प्रोक्तं योग्याऽयोग्यविभागं च तद्दाने ॥ १०५ ॥ योग्येभ्य एव दत्तं । गुणाय खलु भेषजत्रयं भवति ॥ दोषायाऽयोग्यस्य तु । दत्तं तद्दुग्धमिव फणिनः ॥ १०६ ॥

नथी" एवी रीतनी चिंताथी व्याकुल थएला एवा मारा हृदयमां आपनुं वचन असरकारक थयुं नथी ॥१८३॥ वली हे भगवन् ! आपे मने एम कह्युं के, हुं तने हमणां ते तारूं (विषयोरूपी) भोजन तजावीश नहीं, एवी रीतना आपना वचनथी हुं आकुलता विनानो थयो छुं; माटे एवी रीतनी अवस्थावाला एवा मने हवे जे कंइ करवानुं होय, ते आप फरमावो ? ॥ १८४ ॥ ते सांभलीने दयालु एवा आचार्य महाराजे ते द्रमकने पोताना अंजन, तीर्थोदक, तथा भोजननुं माहात्म्य कह्युं; अने ते देवामां सुस्थित राजाए कहेलो योग्य अयोग्यनो विभाग पण कही बताव्यो. ॥ १८५ ॥ योग्योप्रते दीधेलां

ते त्रणे औषधो खरेखर (तेने) गुणकारक नीवडे छे, अने अयोग्य प्रते दीधेलां ते त्रणे औषधो सर्पने जेम दूध तेम दोषकारक नीवडे छे. ॥ १८६ ॥ आ जिनशासनरूपी भवनमां अयोग्य प्राणीओने तेना पोताना (कर्मविवररूपी द्वारपाल प्रवेश करावतो नथी; अने कदाच महा मेहेनतथी तेवा अयोग्य प्राणीओ जो तेमां दाखल थया, तो पण सुस्थित राजा तेने दृष्टिथी जोता नथी. ॥ १८७ ॥ जेओना मनमां आ त्रणे औषधो क्लेशविना रमी रह्यां छे, तेओने अहीं सुखेथी साधी शकाय छे, अने जेओने (घणा) प्रयत्ननी परंपराथी समजावी शकाय छे, तेओने

इह भवनेऽयोगाश्च । स्वकर्मविवरप्रवेशिता न स्युः ॥ दृष्ट्या पश्यति राजा । नाऽयोगान् कथमपि प्राप्तान् ॥ १८७ ॥ अक्लेशेन च येषां । मनसीदं भेषजत्रयं रमते ॥ तेऽत्र सुसाध्या यत्न–क्रमबोध्याः कृच्छ्रसाध्यास्तु ॥ १८८ ॥ येभ्यो न रोचते तु । क्रमेण विनियोज्यमानम-प्येतत् ॥ द्वेष्टारो दातॄणां । नराधमास्ते किलाऽसाध्याः ॥ १८९ ॥ नृपदृष्टो लक्षणात--स्तत्र त्वं कृच्छ्रसाध्य एवासि ॥ बलिनस्तवांगरोगा । गदक्षयो नातियत्नमृते ॥ १९० ॥ तद्वत्स प्रयतः सन्--निराकुलोऽत्रैव नृपगृहे तिष्ठ ॥ लात्वा कन्याहस्ताद्--भुंजानो भेषजत्रितयम् ॥१९१॥

साधवामां घणीज मेहेनत पडे छे. ॥ १८८ ॥ अनुक्रमे अपातां एवां पण आ त्रणे औषधो जेओने रुचतां नथी, ते अधम प्राणीओ (आ) औषध देनारनो द्वेष करता थका खरेखर असाध्य थाय छे. ॥ १८९ ॥ (अमारा सुस्थित) राजाथी जोवाएलो एवो तुं प्रयत्नथी साधी शकाय तेवोज छुं; केमके तारा शरीरपरना रोगो बलवान छे; माटे घणो यत्न कर्याविना (तारा) ते रोगोनो नाश थइ शके तेम नथी. ॥ १९० ॥ माटे हे वत्स ! (हवे) उद्यमवंत थयो थको आकुल थया विना आ (अमारा) सुस्थित राजाना मेहेलमांज (मारी) दया नामनी पुत्रीना हाथमांथी ते त्रणे औषधो लावीने (ते) खातो थको रहे ? ॥ १९१ ॥

पछी ते द्रमके आचार्य महाराजनुं ते वचन कबुल राख्याथी, आचार्य महाराजें पोतानी दया नामनी पुत्रीने ते द्रमकना परिचयवाली करी; अने द्रमक पण तेणीए आपेलां त्रणे औषधोने खावा लाग्यो; पण पोताना (विषयोरूपी) खराब भोजनना रागथी ते औषधोनो तेणे आदर कर्यो नहीं. ॥ १९२ ॥ हवे ते द्रमक मोहथी पोतानुं (विषयोरूपी) खराब भोजन तो घणुं खाय छे, अने देशविरतिरूप भोजन तो नास्तानी पेठे ग्रहण करे छे; अने कोइ कोइ वखते ते दयाना कहेवाथीज अंजन अने तीर्थोदकने तेमां मेलवे छे. ॥ १९३ ॥ वचे वचे अनुग्रहवालो थयो थको ते द्रमक हमेशां धनसाधननो आदर

तेन तथेत्युक्तेऽसौ । चक्रे परिचारिकां दयां तस्य ॥ भुंक्ते तद्दतमयं । कदन्नरागान्न चाद्रियते ॥ १०२ ॥ भपदंशतां व्रजति त–न्मोहेन कुभोजनं तु बहु भुंक्ते ॥ विनियुंक्ते च कदाचि–त्त-द्वचसैवांजनं च जलम् ॥ १०३ ॥ प्रतिदिनमेवाद्रियते । धनसाधनमंतरांतरानुगृही ॥ भजते गुरूपरोधा–द्विरतिं ज्ञानं च सम्यक्त्वम् ॥ १०४ ॥ भूरिमहाकल्याणं । संभ्रमत स्तदथ गुरुदयादत्तम् ॥ निदधाति कर्परेऽसौ । भुक्त्वाऽल्पं हेलया शेषम् ॥ १०५ ॥ याति तदन्नं वृद्धिं । तत्सांनिध्यात् प्रहृष्यति ततोऽसौ ॥ तद्धेतुमनभिजानन् । त्रितये शिथिलादरो भवति ॥ १०६ ॥ जाता रोगा याप्या–स्त्रितयास्वादानादरेणापि ॥ बहुलाऽपथ्याहारात् । क्वचिद्विकारोऽपि तस्यासीत् ॥ १०७ ॥

करे छे; अने गुरुना उपरोधथी देशविरति, ज्ञान, अने सम्यक्त्वने पण भजे छे. ॥ १९४ ॥ घणा अने मोटा कल्याणवाला एवा, गुरुनी दयाए दीधेला ते भोजनमांथी, हवे ते द्रमक क्रीडा पूर्वक थोडुं खाइने बाकीनुं (पोताना) भाजनमां राखी मेले छे. ॥ १९५ ॥ पछी ते तेनुं भोजन (क्रमे क्रमे) वृद्धि पामे छे, अने तेना सांनिध्यथी ते द्रमक खुशी थाय छे; अने तेना हेतुने नहीं जाणतो थको ते द्रमक ते त्रणे औषधोमां शिथिल आदरवालो थाय छे. ॥ १९६ ॥ ते त्रणे औषधोना स्वादना अनाद-

रथी पण ते द्रमकने दृढ रोगो उत्पन्न थया, अने घणां अपथ्य भोजनथी कोइ कोइ समये तेने विकार पण थवा लाग्यो. ॥ १९७ ॥ वली तेथी ते द्रमकने (आगल जे भावरोगोनुं वर्णन करवामां आवेल छे एवा) शूल, दाह, मूर्च्छा, ताव तथा कोइ वखते शरदी, बेभानपणुं, हृदय अने पासांनी वेदना, तथा कोइ समये उन्माद अने अरुचिपणुं पण थवा मांड्युं. ॥ १९८ ॥ वली मंदवीर्य वालो एवो आ द्रमक अहीं केटलांक व्रतोने तो (पोतानी) तीव्र बुद्धिथी ग्रहण करे छे, अने केटलांकोने गुरुनी दाक्षिणताथी ग्रहण करे छे, अने बाकीनाने बालासमां राखे छे. ॥ १९९ ॥ एवी रीतनुं पण दूधपाकनुं भोजन अनु-

शूलं दाहो मूर्छा । ज्वरः क्वचिच्छर्दिरेव जाड्यम् ॥ हृत्पार्श्ववेदनासीत् । क्वचिदुन्मादोऽप्यरोचकता ॥ १९७ ॥ गृह्णाति मंदवीर्यः । कानिचिदेव व्रतानि तीव्रधिया ॥ गुरुदाक्षिण्यात्कानिचि–दयमिह शेषस्य निःक्षेपः ॥ १९९ ॥ इदृशमप्यनुषंगा–त्तत्परमान्नं धनादिवृध्यै स्यात्॥ सेयं कदन्नवृद्धि–र्ज्ञेया परमान्नसंबंधात् ॥ २०० ॥ तद्धेतोरज्ञानं । धर्मानादरकृतो विपर्यासः॥ त्रितये शिथिलादरता । धनवृद्धौ बालवच्चेष्टा ॥ २०१ ॥ मंदादपि संवेगाद् । याप्यत्वं यच्च भावरोगाणाम् ॥ सा प्रबलहेत्वयोगे । तनुताऽनाविःकृतावस्था ॥ २०२ ॥ तेषामेव विकारो–ऽभिव्यक्तिः प्रबलहेतुसंपर्कात् ॥ धर्मोऽनादरविहित–स्तत्र त्राणं न कस्यापि ॥ २०३ ॥

संगथी धनादिकनी वृद्धि माटे थाय छे; अने एवी रीते (ते) दूधपाकना भोजनथी आ (ते द्रमकना) खराब भोजननी वृद्धि जाणवी. ॥ २०० ॥ ते खराब भोजननी वृद्धि शाथी थाय छे ? तेना हेतुनुं जे अज्ञान, तेने धर्मना अनादरें करेलो विपर्यास जाणवो; अने त्रणे औषधोमां जे शिथिल आदरपणुं, तेने धननी वृद्धिमां मूर्खनी पेठे (थती) चेष्टा जाणवी. ॥ २०१ ॥ मंद संवेगथी पण भावरोगोनुं जे प्रबलपणुं छे, ते प्रबल हेतुना अयोगमां नथी प्रगट करेल अवस्था जेणे एवी तनुता जाणवी. ॥ २०२ ॥ प्रबल हेतुना संगथी तेज भावरोगोनुं जे प्रगट थवुं, तेने विकार जाणवो; अने तेने अनादरथी करेलो धर्म

जाणवो, त्यां कोइनुं पण शरणुं नथी.॥ २०३ ॥ अपथ्यना दोषथी धनना खरचना खेदरूपी अचानक थएलुं शूल ते द्रमकने दुःख आपे छे, परनी इर्षारूपी अग्नि तेने बाल्या करे छे, अने पोतानी सर्व वस्तुना नाशरूपी मूर्छा तेने लुप्त करे छे. ॥ २०४ ॥ वली ते द्रमकने कामरूपी ताव ताप आपे छे, अने करजरूपी शरदि तेनुं मर्द्दन करे छे, अने धन खरचावानी चिंता माणसोने पराभव करनारा एवा जाड्यपणाने विस्तारे छे. ॥ २०५ ॥ वली ते द्रमकने संयोग अने वियोगनी पीडारूपी हृदय अने पासानी वेदना (तेना) हृदयने दली नांखे छे, अने प्रमाद छे मूल जेनुं एवो मिथ्यात्वे करेलो उन्माद तेने खेद आपे

व्यथयत्यपथ्यदोषा–दकांडशूलं धनव्ययविषादः ॥ दहति परेर्ष्यादाहो । लुंपति मूर्छाऽखिलस्वहृतिः ॥ २०४ ॥ कामज्वरो ज्वरयति । मर्दिर्मर्दयति चोत्तमर्णकृता ॥ धननिर्यातनचिंता । स्खलयति जाड्यं जनान्निन्नवम् ॥ २०५ ॥ संयोगवियोगार्ति–र्दलयति हृत्पार्श्ववेदना हृदयम् ॥ मिथ्यात्वकृतोन्मादः । प्रमादमूलो विषादयति ॥ २०६ ॥ ग्लपयति सदनुष्ठाने । पथ्ये नृशतरमरोचको गहनः ॥ इयर्तिं न्नुवमारूढे । ऽप्यहह विकारैर्न किं क्रियते ॥ २०७ ॥ दृष्ट्वा गुरुसूददया । कदाचिदथ तं विकारलुप्तांगम् ॥ आक्रंदंतं कृपया । प्रोवाच परोपकारपरा ॥ २०८ ॥ रोगाः कदन्नमूला । स्तव ये तातेन सौम्य निर्दिष्टाः ॥ नैवं तेभ्यो मोक्षो । न्नेषजमफलं ह्यपथ्यन्नुजः ॥ २०९ ॥

छे. ॥ २०६ ॥ उत्तम अनुष्ठानरूपी पथ्य भोजनमां थएली भयंकर एवी अरुचि, ते द्रमकने अत्यंत ग्लानि आपे छे, माटे अरेरे !! आटले दरज्जे चढनां थकां पण (प्राणीने) विकारो शुं करता नथी? ॥२०७॥ हवे कोइक दिवसे आचार्य महाराजनी परोपकार करवामां तत्पर एवी दया नामनी कन्या विकारथी लुप्त थएला अंगवाळा अने रडता एवा ते द्रमकने जोइने कृपाथी कहेवा लागी के, ॥२०८॥ हे सौम्य! विषयोरुपी खराब भोजन छे मूल जेओनुं एवा जे रोगो पिताजीए देखाड्या छे, ते रोगोथी

तारो मोक्ष थनारोज नथी; केमके, अपथ्य खानारने औषध निष्फलज छे. ॥ २०९ ॥ वली हुं तारी परिचा-
रिका थइ, तेथी ताराथीज मारी पण अपकीर्ति फेलाय छे, माटे हवे तो हुं (तने) कंइ पण कही शकती
नथी; केमके हठवाला माणसने कहेलुं वचन फलीभूत थतुं नथी. ॥ २१० ॥ त्यारे ते द्रमक कहेवा लाग्यो
के, हे महाभागे ! हुं मारी मेलेज अपथ्य तजवानो उत्साह धरतोज नथी; माटे ते अपथ्यनी मारी इच्छानुं
तुं निवारण कर ? अने पथ्यने विषे दृढ आदर कराव ? ॥ २११ ॥ वली तारा प्रयत्नथी थोडुं थोडुं अपथ्य
तजतां थकां मने सर्व तजवानी पण शक्ति थशे; त्यारे ते वात दयाए पण कबुल राखी. ॥ २१२ ॥ हवे ते

प्रसरति ममाप्यकीर्ति—स्त्वत्तः परिचारिका तवाहमिति ॥ न च वक्तुं शक्ताऽहं । हठवति
न फलं वचस्तनुते ॥ २१० ॥ स प्राह महाभागे । त्यक्तुं नैवोत्सहे स्वयमपथ्यम् ॥ वारय
तेन तदिच्छां । कारय पथ्यादरं च दृढम् ॥ २११ ॥ स्तोकं स्तोकमपथ्यं । त्वद्व्यापाराद्भविष्यति
त्यजतः ॥ सर्वत्यागे शक्ति । र्ममेति साप्येतदनुमेने ॥ २१२ ॥ अथ साऽधिकं कदन्नं । भुंजानं
तं भृशं निवारयति ॥ तेन स्यादूगदतनुता । त्यजति यदा सा न तत्पार्श्वम् ॥ २१३ ॥ सा
च विनियोजितास्ति । प्रागेवाशेषलोकबोधाय ॥ पीड्यत एव विकारै—रिति तस्यां दूरवर्ति-
न्याम् ॥ २१४ ॥ दृष्ट्वाऽथ तं तथाविध—मनुकंपां प्राप धर्मबोधकरः ॥ दध्यौ नायमनुन्नः ।
प्रवर्तते न च दयाऽव्यग्रा ॥ २१५ ॥

दया, अधिक एवा (पोताना विषयोरूपी) ते खराब भोजनने खाता एवा ते द्रमकने अत्यंत रीते अट-
कावे छे, अने तेथी, ज्यारे ते दया तेनुं समीपपणुं तजती नथी, त्यारे ते द्रमकनो रोग नरम पडे छे.॥२१३॥
ते दयाने पेहेलेथीज सघला लोकोने बोध करवानुं काम सोंपेलुं छे; तेथी ज्यारे ते (दया) दूर होय छे,
त्यारे वली ते द्रमक विकारोथी पीडायज छे. ॥ २१४ ॥ हवे ते द्रमकने तेवी रीतनो जोइने आचार्य माहा-
राजने करुणा आवी; अने तेथी ते विचारवा लाग्या के, आ द्रमक प्रेरणाकर्या विना (मोक्षमार्गमां)
चालीशके तेम नथी; अने दया कार्यमां नथी गुंथाणी तेम नथी, (अर्थात् दयाने बीजुं हजु घणुं काम

छे) ॥२१५॥ माटे आ द्रमकनी पासे हमेशां रहे, एवी कोइक बीजी प्रतिचारिका शोधवी;एम विचारिने आचार्य माहाराजे ते द्रमकप्रते "सद्बुद्धि" नामनी प्रतिचारिका आपी ॥ २१६ ॥ वली आचार्य महाराजे ते द्रमकने एवी शिखामण आपी के, हे वत्स ! तारे आ सद्बुद्धि प्रतेनो आदर तजवो नही; केमके, दुर्भागी प्रते जेम पंडित स्त्री, तेम आलसुप्रते आ सद्बुद्धि प्रेम राखती नथी. ॥ २१७ ॥ वली हे द्रमक ! आ सद्बुद्धिने खुशी करवाथी अमो तथा अमारा सुस्थितराजा पण खुशी थशे, माटे तारे आ सद्बुद्धिनेज खुशी करवी; अनें वली वचमां वचमां दया पण तने हितकारक भोजन आपशे

प्रतिचारिकाऽस्य कार्या । तस्मादन्या सदैव सन्निहिता ॥ इति मत्वा सद्बुद्धिं । प्रददौ परिचारिकां तस्मै ॥ २१६ ॥ इति शिक्षितश्च सोऽस्यां । त्वया न वत्सादरो विमोक्तव्यः ॥ नैषालसे प्रसीदति । दुर्भग इव पंडिता वनिता ॥ २१७ ॥ अस्यां प्रसादितायां । वयं प्रसन्नास्तथा महाराजः ॥ एषैव तत्प्रसाद्या । दास्यति मध्ये दयाऽपि हितम् ॥ २१८ ॥ अथ बुद्ध्यानुगृहीतः । स्मरन्नसौ धर्मबोधकरवाचम् ॥ पथ्याहाररतोऽभूत् । कदापि भुंक्तेऽन्यदभ्यासात् ॥ २१९ ॥ स्वप्नेंद्रजालसदृशं । संसारं मन्यते हि सद्बुद्धिः ॥ तप्तायःपददान—न्यायाद्भुंक्तेऽपि विषयसुखम् ॥ २२० ॥ जाता चरणसुखाशा । तनुवाङ्मनसां व्यथा निरनुबंधा॥ अहितेऽस्य गृद्ध्यभावा—ल्लष्टं बीभत्सरूपत्वम् ॥ २२१ ॥

॥ २१८ ॥ हवे सद्बुद्धिए (पोताना) स्वाधिनमां लीधेलो एवो आ द्रमक आचार्य महाराजनी वाणीनुं स्मरण करतो थको, पथ्य भोजनमां रक्त थयो, अने (पूर्वना) अभ्यासथी कोइक दिवसे पोतानुं अपथ्य भोजन पण खावा लाग्यो ॥ २१९ ॥ हवे सद्बुद्धिथी युक्त थएलो एवो ते द्रमक संसारने खरेखर स्वप्न अने इंद्रजाल सरखुं मानवा लाग्यो; अने (अग्निथी) तपेला लोखंडउपर जेम पग मुकाय ते न्यायथी (अर्थात् डरतो डरतो) विषय सुखने पण भोगववा लाग्यो ॥ २२० ॥ (तेम करवाथी ते द्रमकनी) चारित्रना सुखनी आशा बंधाणी, मन, वचन तथा कायानी पीडा अनुबंध विनानी थइ

अने अहितकारक (भोजनमां) गृध्रीपणाना अभावथी तेनुं निंदनीक स्वरूपपणुं नाश पाम्युं. ॥ २२१ ॥ सद्बुद्धिना समीपपणाथी ते द्रमक (विषयोरूपी) खराब भोजन खावामां अत्यंत लज्जा पामवा लाग्यो; अने तेथी हणाएल छे दोष अने स्वेच्छाचार जेनो एवो थयो थको ते सदाचारी थयो. ॥ २२२ ॥ पछी ते द्रमके सुबुद्धिने पूछयुं के, आ अकस्मात शुं फेरफार थइ गयो ? त्यारे ते कहेवा लागी के, थोडा पण (तारा) खराब भोजनना त्यागना उपायनो आ महिमा छे. ॥ २२३ ॥ त्यारे ते द्रमक कहेवा लाग्यो के, (अहो !) ज्यारे एम छे त्यारे तो हुं सर्वथा प्रकारे आ (मारूं विषयोरूपी भोजन) तजी

सद्बुद्धेःसान्निध्या—त्कदन्नभुक्तौ स लज्जते बाढम् ॥ हतदोषकामचार--स्तदसौ जातः सदाचारः ॥ २२२ ॥ पृष्टा तेन सुबुद्धिः । किमिवेदमकांण्डतांण्डवं जातम् ॥ साह स्तोककदन्न--त्यागोपायस्य महिमायम् ॥ २२३ ॥ स जगौ ननु यद्येवं । त्यजामि तत्सर्वथा कदन्नमिदम्॥ सर्वाकुलतारहितं । येन प्राप्नोमि सुखमतुलम् ॥ २२४ ॥ सा प्राह सर्वसंग- त्यागः श्रेयान् परं सति विवेके ॥ स्नेहोच्छेदे फलवान् । विपरीतफलोऽन्यथा ह्येषः ॥ २२५ ॥ वसतो गृहेऽप्यगृध्द्या । यांति श्राद्धस्य याप्यतां रोगाः ॥ कृतसर्वत्यागस्या--प्यभिलाषवतस्तु विकृताः स्युः ॥ २२६ ॥ शस्त्रमिव सुप्रयुक्तं । शत्रूच्छेदाय भवति चारित्रम् ॥ अहिताय दुःप्रयुक्तं । ग्राह्यं तत्सम्यगालोच्य ॥ २२७ ॥

देउं; के जेथी सर्व प्रकारनी व्याकुलता विनानुं अतुल्य सुख हुं पामुं. ॥ २२४ ॥ त्यारे ते सुबुद्धि कहेवा लागी के, (हे द्रमक !) हवे त्यारे तने सर्व संगनो त्याग करवो, ते कल्याणकारी छे; पण, ते त्याग विवेक होते छते, तथा स्नेहनो नाश होते छते फलवालो छे, अने जो तेम नहीं थाय, तो खरेखर ते विपरीत फल अपनारो थशे ॥ २२५ ॥ अलुब्ध भावथी घरमां वसता एवा पण श्रावकना भावरोगो चाल्या जाय छे; अने करेल छे सर्वनो त्याग जेणे एवा पण लालचु साधुना ते रोगो उलटा विकार पामे छे॥ २२६॥ सारी रीते (अतिचाररहित) पालेलुं चारित्र शस्त्रनी पेठे (अंतरंग) शत्रुओनो नाश करवा माटे

(समर्थ) थाय छे; अने दूषण सहित पालेलुं ते चारित्र अहितमाटे थाय छे; माटे सारी रीते विचारीने ते ग्रहण करवुं॥२२७॥एवी रीतना सद्‌बुद्धिना विचारथी ते द्रमकनुं मन जरा हींचोला खावा लाग्युं; अने ते विचारवा लाग्यो के, नीचे पडेलुं फल (ग्रहण करवुं) ते फायदाकारक छे, पण वृक्षना पडवाथी उंचुं एवुं पण फल (लेवुं ते) हितकारक नथी ॥ २२८ ॥ हवे उदय आवेलां एवां चारित्रमोहनीय कर्मना अंशोथी ते द्रमक खोटा आलंबननी बुद्धिवालो थयो; (अने तेथी विचारवा लाग्यो के) मारे तो (हजु) कुटुंबनुं पोषण करवानुं छे; माटे वली आ अचानक पीडा गळांमां ओळववानी मारे शी जरूर छे?॥२२९॥

इति सद्‌बुद्धिविमर्शा--दीषद्दोलायितं मनस्तस्य ॥ दध्यौ पतितमपि हितं । तरुपतनान्नो च्चमपि तु फलम् ॥ २२७ ॥ अजनि कदालंबनधी--रनुवृत्तैरथ चारित्रमोहांशैः ॥ पोष्यं कुटुंबकं मे । किमनेनाकांक्षकलहेन ॥ २२९ ॥ प्रव्रज्याबाहुभ्यां । जलनिधितरणं नभस्वता-भरणम् ॥ वस्त्रग्रंथेः शिरसा । विदारणं पर्वतस्य तथा ॥ २३० ॥ चर्वणमयोयवानां । मानं पाथोनिधेः कुशाग्रेण ॥ राधावेधविधानं । गमनं नद्यां प्रतिश्रोतः ॥ २३१ ॥ युग्मम् ॥ शक्तोऽहं नैतस्यां । न विनाऽप्येनां समग्रसुखलाभः ॥ तत्किं कुर्वे सांप्रत--मितिसंदेहाकुलः सोऽभूत् ॥ २३२ ॥ भूरिमहाकल्याणं । भुक्त्वायमथान्यदा तपोनियमैः ॥ भक्षितवानल्पतरं । प्रसंगतोऽर्थार्जनकदन्नम् ॥ २३३ ॥

बन्ने हाथोथी समुद्र तरवो, वस्त्रनी पोटलीथी पवनने बांधवो, मस्तकथी पर्वतने फोडवो, लोखंडना यव चाववा, डाभना अग्रभागथी समुद्रने मापवो, राधावेध करवो, तथा सामे पुरे नदीमां गमन करवुं, ते सरखी " दीक्षा " छे ॥ २३० ॥ २३१ ॥ माटे हुं ते दीक्षा पालवामां समर्थ नथी, अने ए दीक्षाविना समस्त सुखोनो लाभ पण थइ शकशे नहीं; माटे हवे ते मारे शुं करवुं ? एवी रीतना संदेहथी ते द्रमक व्याकुल थयो. ॥ २३२ ॥ हवे एक दहाडो आ द्रमके तप नियम पूर्वक महाकल्याण कारी एवा (आचार्य महाराजे आपेला) दूधपाकने जमीने, प्रसंगथी धन कमावा रूप थोडुंक खराब अन्न

(पण) खाधुं ॥ २३३ ॥ ते उत्तम दूधपाकनी तृप्तिथी, अने सद्बुद्धिना समीपपणाथी ते (अल्प) पण अपथ्य, ते द्रमकने काथना रस सरखुं, मलीन अने लज्जनीक लाग्युं ॥ २३४ ॥ हवे फरीने थएला अभिलापना निविड भावथी रागरूपी तंतुओने छेदीने, तथा स्वजनादिकथी उत्पन्न थएला जूठा भावने चिंतवीने, अने पुर्वपक्षने छोडीने, (द्रमक विचारवा लाग्यो के) राज्य मेलवीने, चाकर ते कोण थाय? माटे हवे तो हुं संयममां प्रीति करीश; अने जे थवानुं होय ते भले थाय; एवी रीतनो सिद्धांत ते द्रमके ग्रहण कर्यो ॥ २३५ ॥ २३६ ॥ हवे तें द्रमक सद्बुद्धिने कहेवा लाग्यो के हे भद्रे ! हवे आ मारुं

स ततः सदन्नतृप्तेः । सद्बुद्धेः सन्निधेश्च तदपथ्यम् ॥ अन्वन्नवत् क्वथितरसं । मलाविलं लज्जनीयं च ॥२३४॥ भित्वाथ रागतंतून् । स्वजनादिभवं व्यलीकमनुचिंत्य ॥ प्रविहाय पूर्वपक्षं। पुनरभिलाषस्य दृढभावात् ॥ २३५ ॥ लब्ध्वा राज्यं दासः । कः स्यादिति संयमे रतिं कुर्वे ॥ यद्भाव्यं तद्भवता--दिति सिद्धांतं स जग्राह ॥२३६॥ युग्मम् ॥ अथ सद्बुद्धिः प्रोक्ता । तेनेदं क्षालयाधुना भद्रे ॥ मम भाजनं कदन्नं । त्यजामि सर्वं हिताकांक्षी ॥ २३७ ॥ सा प्राह प्रष्टव्यः । कार्येऽस्मिन् चारुधर्मबोधकरः ॥ कार्यतरुर्न विकारं । विचारपरिरक्षितो याति ॥ २३८ ॥ निजनिश्चयप्रदर्शन--पूर्वं पृष्टोऽथ धर्मबोधकरः ॥ योग्यत्वं गीतार्थैः । सह पर्यालोच्य जानानः ॥ २३९ ॥ अत्याजयत्कदन्नं । विमोचयंस्तं समस्तसंगेभ्यः ॥ अक्षालयच्च भाजन--माजन्मालोचनासलिलैः ॥ २४० ॥

(आयुष्य रूपी) वासण तुं धोइने साफ करी नाख ? केमके, हितनी इच्छावालो एवो हुं (हवे) (मारा विषयोरूपी) सर्व खराब भोजननो त्याग करुं छुं ॥ २३७ ॥ त्यारे ते सद्बुद्धि तेने कहेवा लागी के, आ कार्यमां मारे उत्तम एवा आचार्यरूप धर्मगुरुनी सलाह लेवी जोइएं; केमके विचारथी (पक्षेपक्षिओना प्रचारथी) रक्षण कराएलुं एवुं कार्यरूपी वृक्ष विकारने प्राप्त थइ शकतुं नथी. ॥ २३८ ॥ पोतानो निश्चय देखाडवा पूर्वक सुबुद्धिथी पूछाएला आचार्य महाराज, हवे गीतार्थोनी साथे विचार

करीने (ते द्रमकनुं) योग्यपणुं जाणीने तेनुं खराब भोजन तजाव्युं, अने तेने सर्व संगथी तजावतां थकां, तेमणें तेनुं भाजन छेक जन्म पर्यंतनी आलोयणा रूपी पाणीथी धोइने साफ कर्युं. ॥ २३९ ॥२४०॥ आलोचना नामना पाणीथी करेलां क्षालननां माहात्म्यथी ते द्रमकनुं ते (आयुष्यरूपी) पात्र सुवर्ण सरखुं थयुं, केमके, दीव्य वस्तुनो गुण वचनथी न कही शकाय तेवो होय छे ॥ २४१ ॥ संयम युक्त जीवित अन्य प्रकारनुं छे, अने संयम संबंधि आयुष्य पण अन्य प्रकारनुं कहेलु छे; एवी रीतना गृहस्थीनी अने उत्तम मुनिराजनी भिक्षाना भाजननो भेद सिद्धांतोमां प्रसिद्ध छे. ॥ २४२ ॥

आलोचनाख्यसलिल--क्षालनमाहात्म्यतश्च तत्पात्रम् ॥ जातं तपनीयमयं । वाक्पारे दिव्यवस्तुगुणः ॥ २४१ ॥ अन्यदसंयमजीवित—मन्यवच्च वदंति संयमायुष्कम् ॥ इति गृहि-यतिवरभिक्षा—भाजनभेदः समयसिद्धः ॥ २४२ ॥ तच्च महाकल्याणक- पूर्णं चक्रे महा-व्रतारोपात् ॥ जिनचैत्यसंघपूजा--महोत्सवस्तद्दिने ववृधे ॥ २४३ ॥ मेदस्विनी सुबुद्धि--र्जाता मुदितश्च धर्मबोधकरः ॥ उल्लसिता तस्य दया । प्रीतं नृपमंदिरं निखिलम् ॥ २४४ ॥ जातश्च यशोवादो । योऽयं राज्ञावलोकितः सम्यग् ॥ तत्सूदस्याभिमत--स्तद्दयया पालितो विधिना ॥ २४५ ॥

हवे ते द्रमके महाव्रतोना ग्रहणथी पोतानुं (आयुष्यरूपी) भाजन महाकल्याणकारी एवा (दूधपाकथी) संपूर्ण कर्युं; अने ते दिवसे जिनचैत्यनी अने संघनी पूजानो महोत्सव वृद्धि पाम्यो ॥ २४३ ॥ (वली ते दिवसे) सुबुद्धि (पण) हर्षित थइ, आचार्य महाराज (पण) आनंद पाम्या, तेमनी पुत्री दया (पण) उलसायमान थइ, अने सुस्थित राजानो समस्त मेहेल पण आनंद पाम्यो. ॥ २४४ ॥ जे आ द्रमकने सुस्थित राजाए सम्यक् प्रकारे जोयो, तेमना रसोइआ आचार्य महाराजे तेने पोतानो कृपापात्र कर्यो, अने तेनी दीकरी दयाए विधिपूर्वक तेनुं रक्षण कर्युं; एवी रीतनो ते द्रमकनो पण यशवाद थयो.

॥ २४५ ॥ वली सद्बुद्धिथी अनुग्रहित थएलो, अने ते सद्बुद्धिना प्रभावथी तजेल छे अपथ्य जेणे एवो थयो थको, ते द्रमक उत्तम एवां ते त्रणे औषधोना सेवनथी प्रायें करीने भावरोगोना समूहथी विमुक्त थयो. ॥ २४६ ॥ ते आ द्रमक (हवे) निष्पुण्य नथी; पण खरेखर पुण्यशाली महात्मा छे. केमके, दरिद्रताने संपादन करनारां एवां कर्मोथी हणाएलो प्राणी चक्रवर्ती थइ शकतो नथी. ॥ २४७ ॥ हवे दया अने सुबुद्धिए दली नाखेल छे दोषो जेना, अने सुस्थित राजाना (जिनशासनरूपी) मेहेलमां रहेला एवा ते द्रमकने प्रगट पीडा थती नथी; पण पूर्वना दोषथी सूक्ष्म पीडा थाय छे ॥ २४८ ॥ हवे ते द्रमक

सद्बुद्ध्यानुगृहीत--स्त्यक्तापथ्यश्च तत्प्रभावेन ॥ सद्भेषजसेवनया । विमुक्तकल्पश्च रोगौघैः ॥ २४६ ॥ सोऽयं नो निःपुण्यः । किंतु महात्मा सपुण्यको नूनम् ॥ न हि दारिद्र्यापादक--कर्महतश्चक्रवर्ती स्यात् ॥ २४७ ॥ अथ तिष्ठतो नृपगृहे । तस्य दयाबुद्धिदलितदोषस्य ॥ न भवति पीडा व्यक्ता । सूक्ष्मा प्राक्दोषतस्तु स्यात् ॥ २४८ ॥ अथ सूक्ष्मभावदोष--प्रतिघातपरायणः प्रशमपूर्णः ॥ परिगलितलोकसंज्ञो । वैषयिकसुखे निराकांक्षः ॥ २४९ ॥ अक्ष्णोर्विमलालोकं । निदधात्यंजनमधीतपरमार्थः ॥ तत्वप्रीतिकृदम्भः । पिबति च नित्यं पवित्रात्मा ॥२५०॥ विधिना भुंक्ते च महा--कल्याणं चरणकरणचारुमतिः धीर्धृतिरोजः स्वास्थ्यं । स्फुरति ततो धामहर्षश्च ॥ २५१ ॥

सूक्ष्म एवा पण भाव दोषने नाश करवामां तत्पर, शांतताथी पूर्ण, गली गएल छे लोकसंज्ञा जेनी, तथा वैषयिक सुखमां आकांक्षाविनानो थयो. ॥ २४९ ॥ वली जाणेल छे परमार्थ जेणे एवो ते द्रमक आंखोने निर्मल करनारा एवा (ज्ञानरूपी) अंजनने धारण करे छे, अने पवित्र आत्मावालो एवो ते हमेशां तत्वोमां प्रीति करनारां पाणीने पीए छे. ॥ २५० ॥ चरणकरणरूप चारित्र मार्गमां छे उत्तम बुद्धि जेनी एवो ते द्रमक विधिपूर्वक महाकल्याणकारी एवा (दीक्षारूपी) दूधपाकनुं भोजन करे छे,

अने तेथी तेनी बुद्धि, धीरज, तेज, स्वस्थता, प्रकाश अने हर्ष स्फुरायमान थाय छे. ॥ २५१ ॥ जे द्रमक पेहेलां भूतजेवो हतो, ते द्रमकने आ आचार्ये हमणां देव सरखो बनाव्यो, एवी रीतनो आचार्य महाराजनो महिमा (पण) जगतमां फेलायो. ॥ २५२ ॥ प्रथम दशाना वैराग्यथी एवी रीते स्फुरायमान थएल छे आशयो जेना अने चारित्रना मानवालो एवो आ द्रमक कोइक दहाडो आत्मगुणना असंग रूपी वनमां क्रीडा करवा गयो. ॥ २५३ ॥ ते वनमां तेणे, परनी निंदाना शल्यरूपी पल्लवोथी लालाश मारती, विस्तार युक्त अहंकाररुपी फलोवाली, तथा पूजारुपी पुष्पोथी हसती एवी स्वप्रशंसा रूपी

यः प्रेतः प्रागासी--द्देवः सोऽनेन सांप्रतं विहितः ॥ इति धर्मबोधकयशो- महिमा जगति प्रसृमरोऽभूत् ॥२५२॥ प्रथमदशावैराग्या--दित्थं स्फीताशयश्चरणमानी॥स्वगुणासंगवनेऽसौ । क्रीडां कर्तुं कदापि ययौ ॥ २५३ ॥ तत्रात्मसंस्तुतिलताः । परनिंदाशल्यपल्लवाताम्राः ॥ विस्फारगारवफलाः । पूजाकुसुमस्मिता दृष्टाः ॥ २५४ ॥ तादृशलताभिरभितो । रमणीयं प्रेक्ष्य किलतदुद्यानम् ॥शयितस्तच्छायायां । व्ययितो यत्नोऽञ्जनादीनाम् ॥२५५॥ सुप्तोत्थितश्च तस्मिन् । पचेलिमं फलमपूर्वमालोक्य ॥ आस्वाद्य गतः स्थाने । प्रस्तुतकार्यं पुनश्चक्रे ॥ ॥ २५६ ॥ भुंजानस्यापि महा—कल्याणकमथ समग्रविधियुक्तम् ॥ प्रकुपितइववेतालः । पुनरुन्मादोऽतुदद्द्रात्रम् ॥ २५७ ॥

वेलडीओने जोइ. ॥ २५४ ॥ एवी रीतनी वेलडीओथी चारे बाजुथी खरेखर रमणीक थएला एवा ते बगीचाने जोइने, तेनी छायामां ते द्रमक सूतो; अने अंजनादिकनो प्रयत्न छोडी दीधो ॥ २५५ ॥ पछी सुइ उठ्याबाद ते उद्यानमां पाकेलां एवां अपूर्व फलने जोइने, तथा तेनो स्वाद चाखीने, ते द्रमक (पोताने) स्थानके गयो, अने पोतानुं चालतुं कार्य फरीने करवा लाग्यो॥ २५६ ॥ हवे सर्व प्रकारनी विधिथी युक्त रीते जेम थाय तेम (दीक्षारुपी) महाकल्याणकारी दूधपाकने जमतां थकां पण ते द्रमकने

जाणे वेताल कोप्यो होय नहीं तेम, फरीने तेना गात्रने उन्माद दुःख देवा लाग्यो, तापथकी जर्जरितपणुं थयुं, तथा मूर्च्छारूपी कुवामां तेनुं मन डुबी गयुं. एवी रीतना ते द्रमकने जोइने आचार्य माहाराज चिंतातुर थया ॥२५७॥ २५८ ॥ पछी आचार्य माहाराजे ते द्रमकने तेना ते भावरोगोनुं कारण पूछयुं पण उपेक्षाने प्राप्त थएलुं एवुं ते कारण तेणे कह्युं नहीं; त्यारे गुरुमहाराजे बुद्धिरूपी नाडीनी गतिथी जाण्युं के, आणे क्षेरी फलनुं भक्षण कर्युं छे॥२५९॥पछी आचार्य महाराजे ते द्रमकने कह्युं के, हे वत्स ! अहंकाररूपी क्षेरी फल खावाथी आ (तने) विकारनो समूह थएलो छे; अने आ विकार चारित्ररूपी मनोहर भोजन

जाताज्वरजर्जरता । मूर्छाकूपे च मानसं मग्नम् ॥ दृष्ट्वेदृशं तमासी—च्चिंतात्नाग् धर्मबोधकरः ॥ २५८ ॥ युग्मम् ॥ पृष्टं रोगनिदानं । तेनोपेक्षागतं न तत्प्रोक्तम् ॥ विषफलभुक्तिर्गुरुणा । ज्ञाता मतिनाडिकागत्या ॥ २५९ ॥ उक्तं च वत्स गारव—विषफलभुक्तेरसौ विकारभरः ॥ चारित्रसदन्नभुजा—मप्ययमतिदुःखकृद्भणितः ॥ २६० ॥ एतत्प्रतिक्रियांत—गुणवैतृष्णाख्यपरमवैराग्यम् ॥ सेवस्व येन न कदा—प्येष विकारः समुद्भवति॥ २६१ ॥ आद्यं खलु वैराग्यं । विषयत्यागाय विषयवैतृष्ण्यम् ॥ ज्ञानादिविकारहरं । गुणवैतृष्ण्यं द्वितीयं तु ॥ २६२ ॥ शिक्षामेनां लब्ध्वा । तत्प्रतिकारं विधाय जातोऽसौ ॥ अविकृतनिजगुणपात्रं । परमान्नरसादथ स्वस्थः ॥ २६३ ॥

करनाराओ माटे अति दुःखदाइ कहेलो छे ॥२६०॥ माटे हवे आ तारा रोगोना इलाज रूप एवा गुणोना अतृष्णानामना परम वैराग्यने तुं सेव! के जेथी करीने आ विकार कोइ पण वखते तने थशे नहीं॥२६१॥तेमां विषयोनी अतृष्णारूपी पेहेलो वैराग्य खरेखर विषयोना त्याग माटे छे, अने गुणोनी अतृष्णारूपी बीजो वैराग्य ज्ञानादिकना विकारोने हरनारो छे. ॥२६२॥ हवे आ शिखामण मेळवीने, अने (रोगो माटे) ते इलाज करीने ते द्रमक विकार रहित एवा आत्मगुणना पात्र रूप, अने दूधपाकना रसथी स्वस्थ

चित्तवाळो थयो. ॥ २६३ ॥ एवी रीते जे जे सूक्ष्म एवो पण दोष ज्यारे ज्यारे आ क्रमकने बाधा करे छे, ते ते दोषना इलाज माटे (त्यारे त्यारे) आचार्य महाराज प्रयत्न करे छे. ॥ २६४ ॥ हवे, करेल छे समस्त दोषोनो इलाज जेणे, प्रगमी गएल छे सुगुरुनी शिखामण जेने, वचननी क्षमादिकनी सिद्धिथी मेलवेल छे धर्मनी क्षमा आदिकमां प्रीति जेणे, वचनाक्रियाना अतिशयपणाना आश्रयथी असंग क्रियामां मेलवेल छे रस जेणे, कर्मोरुपी मेलना नाशथी निर्मल, शुक्ल लेश्याथी मनोहर खेदं, उद्वेग, भ्रांति, क्षेप, उत्थान, अन्यमुद् (बीजी क्रियामां हर्ष थवो ते) रुज अने आसंग

एवं यो यो दोषो । यदा यदा बाधतेऽस्य सूक्ष्मोऽपि ॥ तत्तत्प्रतिक्रियायां । प्रक्रमते धर्मबोधकरः ॥ २६४ ॥ अथ कृतसमस्तदोष–प्रतिकारः परिणतसुगुरुशिक्षः ॥वचनक्षमादि सिद्धे–रधिगतधर्मक्षमादिरतिः ॥ २६५ ॥ वचनक्रियाप्रकर्षा–श्रमादसंगक्रियासु लब्धरसः ॥ कर्ममलस्यापगमा–च्छुक्लः शुक्लाभिजात्यश्च ॥ २६६ ॥ खेदोद्वेगभ्रांति–क्षेपोत्थानान्यमुद्रुजासंगैः॥ मुक्तश्च पृथग्चित्तै--रष्टभिरष्टांगयोगधरः ॥ २६७ ॥ मदमदनमोहमत्सर--रोषविषादैरधर्षितः सततम् ॥ तुल्यारण्यकुलाकुल--कांचनतृणशत्रुमित्रगणः ॥ २६८ ॥ दृष्टिं स्थिरां च कांतां । प्रभां परां च प्रसारयन् धर्मे ॥ धर्मध्यानाभिरतः । शुक्लध्यानैकतानमनाः ॥ २६९ ॥

ए आठ प्रकारना मनोथी मुक्त थएलो, अष्टांग योगने धरनारो, हमेशां मद, कामदेव, मोह, मत्सर, रोष अने खेदथी नहीं पराभव पामेलो, तुल्य छे वन अने कुलाकुल (जेमां कुटुंबीओ वसे छे एवुं नगर अथवा उत्तम कुल नीचकुल) सुवर्ण अने तृण, शत्रु अने मित्रनो समूह जेने, धर्ममां स्थिरा, कांता, प्रभा अने परा नामनी योगदृष्टिने विस्तारतो, धर्मध्यानमां रक्त थएलो, शुक्लध्यानमां एक रंगवाळुं थएल छे मन जेनुं, संयममां लीन थएलां एवां पण चित्तने तेमां (वधारे) चोंटाडतो, एक

१ आ आठे सामायिक वखते उत्पन्न थता दोषो छे, तेनो त्याग करवो.

आत्मस्वरूपमांज लीन थइने परपुद्गलिक भावना प्रवलने शून्यतरिके जोतो, उल्लसायमान थएल छे सहज वीर्य जेनुं, चारे बाजुथी शुद्ध एवी समाधिमां दीठेल छे परमार्थ जेणे, एवो ते द्रमक (जाणे) जीवतां थकां मोक्षे गयो होय नहीं जेम, तेम किंचित् (आ) संसारथी अलौकिक एवा सुखने अनुभववा लाग्यो. ॥ २६५ ॥ २६६ ॥ २६७ ॥ २६८ ॥ २६९ ॥ २७० ॥ २७१ ॥ एवी रीते (महाकंगाल) एवा द्रमकने पण धर्मनो बोध करनारा आचार्य महाराजे मोटा राजा सरखो बनाव्यो ! ! ! (माटे) एवा गुरु महाराजना माहात्म्यनुं वर्णन करवाने इंद्र पण समर्थ नथी. ॥ २७२ ॥ (हवे द्रमक विचारवा लाग्यो के)

श्लिष्टं विधाय चित्तं । सुलीनमपि संयमे वितन्वंस्तत् ॥ आत्मारामः शून्यं । परभावविजृंभितं पश्यन् ॥ २७० ॥ उल्लसितसहजवीर्यः । परिशुद्धसमाधिदृष्टपरमार्थः ॥ जीवन्मुक्तः शर्मा-ऽनुबभूव भवातिगं किंचित् ॥ २७१ ॥ ॥ सप्तभिः कुलकम् ॥ ॥ इत्थं द्रमकोऽपिमहा--राजइवाकारि धर्मबोधकरैः ॥ गुरुभिस्तन्माहात्म्यं । वर्णयितुंनालमिंद्रोऽपि ॥ २७२ ॥ अनु-भवसिद्धं चेदं । साक्षाद् द्रमकोपमोऽप्यहं सदयैः ॥ गुरुभिः प्रवेशितो यज्जिनसमये शर्म किमपि लभे ॥ २७३ ॥ विकलानुष्ठानादपि। शुद्धानुष्ठानतीव्रभावयुजः ॥ मार्गप्रवेशनफला--दलाघवं भावयामि भृशम् ॥ २७४ ॥ विमलालोकात्तीर्थो--दकाच्च यद्रोगतानवं भवति ॥ सोऽयं गुरुप्रसादः । परमान्नलवस्य लाभश्च ॥ २७५ ॥

(अहो ! !) आ वात तो अनुभवसिद्ध थइ ! ! केमके हुंतो साक्षात् एक महा कंगाल सरखो हतो, तो पण कृपालु एवा गुरु महाराजे जो मने जिनशासनमां दाखल कर्यो, तो मने वचनथी न कही शकाय तेवुं सुख मल्युं ॥ २७३ ॥ वली (आ) मार्गप्रवेशना फलथी, शुद्ध अनुष्टानना तीव्र भाववाला एवा विकल अनुष्टानथी पण घणुं अलाघवपणुं (उत्कृष्टपणुं) थाय, एम हुं धारुं छुं ॥ २७४ ॥ निर्मल अंजनथी, अने तीर्थोदकथी (मारा) आ भावरोगानो जे नाश थयो, तेनो हेतु आ गुरुनी कृपा तथा

दीक्षारूपी दूधपाकना लेशमात्रनो लाभ जाणवो ॥२७५॥ एवी रीते, भक्तिथी वश थएला एवा गुरुमहाराजो जे प्राणीओ प्रते अत्यंत कृपालु थायछे, ते भव्य पुरुषो सर्व कल्याणना पात्ररूप थाय छे (अर्थात् मोक्षे जाय छे) ॥ २७६ ॥ आ जगतमां महान शास्त्रोना गहन अर्थोने जाणनारा एवा गुरु महाराज हमेशां परना कार्यनी सिद्धिमां रक्त थया थका जे पोताना प्रयासने गणकारता नथी, तेमां आश्चर्य शुं छे ? केम के, मेघ समुद्रमां जाय छे, आकाशमां भ्रमण करे छे तथा हृदयमां विजळीना तापना विस्तारने (पण) सहन करे छे; पण तेमां तेना स्वार्थनो क्यो लोभ छे ? (अर्थात् कंई पण नथी;

एवं येषां गुरवो भक्त्येकवशा भृशं प्रसीदंति॥भव्या भवंति पुरुषा-स्ते सर्वश्रेयसां पात्रम् २७६॥
किंतच्चित्रं गुरुरिह महाशास्त्रसंदर्भवेदी । न स्वायासं गणयति रतो नित्यमन्यार्थसिद्धौ ॥
अंभोवाहो व्रजति जलधौ क्रामति व्योम विद्युत्तापव्यापं वहति हृदये तत्र कः स्वार्थलोभः२७७॥
जडमपि कृतिनं गुरुर्विधत्ते । कुटिलमपि प्रगुणीकरोति सद्यः ॥ धवलयति धरातलं हिमांशुः । कुमुदवनस्य भिनत्ति मंक्षु मुद्राम् ॥ २७८ ॥ सूतेऽंबुधरोऽपि चंद्रकिरणैरंभांसि चंद्रोपल । स्तद्रूपं पिचुमंदवृंदमपि च स्याच्चांदनैः सौरभैः ॥ स्पर्शात् सिद्धरसस्य किं भवति नो लोहं च लोहोत्तमम् । प्राप्य श्रीगुरुपादपंकजकृपां मुर्खोऽपि सूरिर्भवेत् ॥ २७९ ॥

केवळ परोपकार माटेज ते एटलो बधो प्रयास वेठे छे.) ॥ २७७ ॥ गुरु महाराज मूर्खने पण पंडित बनावे छे, तेम निर्गुणीने पण तुरत गुणवान करी आपे छे; केम के, चंद्र पृथ्वीतलने श्वेत बनावे छे, अने कुमुदोना (चंद्रविकासिकमलोना) वननी मुद्राने (पण) तुरत भेदी नाखे छे ? (अर्थात् तेओने विकस्वर करे छे) ॥ २७८ ॥ पाणी विनानुं पण चंद्रकांतमणि चंद्रना किरणोथी पाणीने उत्पन्न करे छे, अने चंदननी सुगंधिओथी लींबडानो समूह पण तद्रूप (चंदनरूप) थाय छे; अने सिद्धरसना स्पर्शथी लोखंड पण शुं सुवर्ण नथी थतुं ? (थाय छे) एवी रीते

श्रीगुरुमहाराजना चरणकमलोनी कृपा मेलवीने मूर्ख माणस पण आचार्य (पंडित) थाय. ॥ २७९ ॥ कणेरना वन सरखा भिन्न उपायने तजीने हमेशां, जाणवानी इच्छापणारुपी अंकुरवाली, उत्तम रुचि रुपी किसलयो वाली, ज्ञानादिरुप पुष्पोथी मनोहर थएली तथा समतारुपी फलोवाली, एवी गुरुनी कृपारुपी कल्पवृक्षनी वेलडीने सेववी. ॥ २८० ॥ गुरुना महिमाना विस्तारथी पवित्र थएला

जिज्ञासुतांकुरवती सुरूचिप्रवाला । ज्ञानादि पुष्पकलिता समता फलाख्या ॥ हित्वा करीरवण तुल्यमुपायमन्यं । सेव्यासदा गुरुकृपा त्रिदशद्रुवल्लिः ॥ २८० ॥ गुरुकृत गरिमप्रथा पवित्रं । द्रमक चरित्रमिदं निशम्य सम्यक् ॥ यइह वितनुते तदंह्रिसेवां । त्यजति नतं गुणरागिणी यशःश्रीः ॥ २८१ ॥

एवा आ द्रमकना चरित्रने सारी रीते सांभलीने जे माणस अहीं ते श्रीगुरुमहाराजना चरणोनी सेवा विस्तारे छे, ते माणसने गुणोमां रागवाली एवी यशनी शोभा तजती नथी. (आ छेल्ला काव्यमां "यश" शब्द मुकीने ग्रंथ कर्ता श्री यशोविजयजी उपाध्याय महाराजे पोतानुं नाम सूचव्युं छे)॥२८१॥

इतिश्री वैराग्यकल्पलतायां गुरुप्रभाववर्णनो नाम द्वितीयः स्तबकः समाप्तः ॥ श्रीरस्तु ॥

तृतीयःस्तवकःप्रारभ्यते.

हवे चंद्र सरखा उज्वल गुणोनी शोभावाला एवा अनुसुंदर राजरूपिनी, अमृतने वर्षनारी कीर्ति कथा कहेवाय छे ॥ १ ॥ जेम अनुसुंदर चक्रवर्ती राजा, तेम श्रद्धावान माणस पोताना संसारनी विडंबनाने कहेतो थको परना बोधमाटे थाय छे॥२॥मनोहर एवा पूर्व विदेह क्षेत्रमां, कच्छ विजय नामना स्थानकमां देवनगरी सरखी कल्याणकारी क्षेमपुरी नामे नगरी छे ॥३॥ ते नगरमां शत्रुओनी स्त्रीओना आंसुओथी उज्वल थएल छे यशरूपी कमल जेनुं, अने प्रतापथी जीतेल छे सूर्यने जेणे एवो युगंधर नामे राजा थयो. ॥ ४ ॥ ते राजाने कमल सरखी आंखोवाली "नलीनी" नामनी पटराणी

अथप्रस्तूयतेकीर्ति--कथापीयूषवर्षिणी ॥ अनुसुंदरराजर्षे--श्चंद्रोज्ज्वलगुणश्रियः॥ १ ॥ जायते
परबोधाय । स्वसंसारविडंबनाम् ॥ श्रद्धावान् कथयन्यद्व--च्चक्रवर्त्यनुसुंदरः ॥ २ ॥
अस्ति स्वस्तिमतीक्षेम--पुरीसुरपुरीसमा ॥ सुकच्छविजयस्थाने । प्राग्विदेहे मनोहरे ॥ ३ ॥
तत्रारिनारिनेत्रांबु--जातोज्ज्वलयशोंबुजः॥ अभूद्युगंधरोराजा । प्रतापजितभास्करः ॥ ४ ॥
तस्यासीन्नलिनीनाम--महिषी नलिनेक्षणा ॥ विजिता रूपपीयूष--सरस्याप्सरसो यया॥ ५ ॥
चतुर्दशमहास्वप्न--सूचितो जनितस्तया ॥ पुण्योदययुतः पुत्रः । सुधास्निग्धेंदुसोदरः ॥ ६ ॥
जनकेन पुरो ज्ञातेः । सुतजन्मोत्सवक्रमात् ॥ प्रतिष्ठितं च तन्नाम । यथायमनुसुंदरः ॥ ७ ॥
अथ प्रवर्धमानोऽसौ । कौमारे ग्राहितः कलाः॥ तातेन यौवनस्थश्च । यौवराज्ये निवेशितः॥८॥

हती; रूपरूपी अमृतनी तलावडी सरखी एवी जे राणीए अप्सराओने (पण) जाती हती. ॥ ५ ॥ ते पटराणीए चौद महास्वप्नोथी सूचित थयला, पुण्योदय वाला, तथा अमृतथी स्निग्ध थएला चंद्र सरखा पुत्रने जन्म आप्यो. ॥ ६ ॥ पिताए ज्ञाति समक्ष, पुत्रना जन्मोत्सव पछी, तेनुं अनुसुंदर एवुं नाम पाड्युं. ॥ ७ ॥ हवे (वयथी) वृद्धिपामेला एवा ते कुमारने, कुमारअवस्थामां पिताए कलाओ शिखावी तथा ज्यारे ते यौवन अवस्था पाम्यो, त्यारे तेने युवराजनी पदवीपर स्थापन कर्यो ॥ ८ ॥

तेनो पितारूपी सूर्य अस्त पाम्यो, (मृत्यु पाम्यो) अने नलीजी राणी (कमलिनी) पण मृत्यु पामी; पछी सामंतो ते अनुसुंदर कुमारनो राज्याभिषेक करवा लाग्या. ॥ ९ ॥ एटलामां त्यां देदीप्यमान कांतिवालुं चक्ररत्न उत्पन्न थयुं; अने बाकीना तेर रत्नो पण प्रगट थयां ॥१०॥ यक्षोथी अधिष्ठित एवां नवे निधानो प्रत्यक्ष थयां, तथा देवोथी जेम इंद्र, तेम ते चक्रवर्ती होवाथी राजाओथी पूजावा लाग्यो॥११॥ आकाशमां रहेला सूर्य जेम प्रतापथी तेम क्षेमपुरीमांज रहेला ते अनुसुंदर चक्रीए सर्व भूमिमंडलने

गतोऽस्तंतत्पिताभास्वान्।निलीना नलिनी तथा॥राज्याभिषेकं तस्याथ। सामंताः कर्तुमुद्यताः ॥९॥ तावत्तत्र समुत्पन्नं। चक्ररत्नं ज्वलन्महः॥ आविर्भूतानि शेषाणि। सद्रत्नानि त्रयोदश ॥ १० ॥ गताः प्रत्यक्षतां यक्षा–धिष्ठिता निधयो नव ॥ चक्रवर्तीति स नृपैः । सुरैरिंद्रइवार्चितः ॥ ११ ॥ क्षेमपुर्यां स्थितेनैव । सकलं भूमिमंडलम् ॥ जितं तेनांबरस्थेन । भानुनेव प्रतापतः ॥ १२ ॥ द्वात्रिंशद्भिः सहस्रैश्च । समाद्वादशभूभुजाम् ॥ कृतो राज्याभिषेकोऽस्य । दिव्याभरणशालिभिः ॥ १३ ॥ सहस्राणां चतुःषष्ट्या । रेमेऽसौ वरसुभ्रुवाम् ॥ अशीतिं पूर्वलक्षाणां । चतुर्भिरधिकां सुधीः ॥ १४ ॥ गतोऽथ पश्चिमे काले । देशदर्शनकाम्यया ॥ इष्टाप्तौ दक्षिणावर्तं । प्राप्तः शंखाह्वयं पुरम् ॥ १५ ॥ तत्र चित्तरमोद्यानं । नृपैः कतिपयैर्युतः ॥ ययौ स्वामीव देवानां । देवैरानंदिनंदनम् ॥ १६ ॥

जीत्युं. ॥ १२ ॥ दिव्य आभूषणोथी मनोहर एवा बत्रीस हजार राजाओए तेनो बार वर्षोसुधि राज्याभिषेक कर्यो ॥ १३ ॥ ते अनुसुंदर चक्रीए चोरासी लाख पूर्वो सुधि चोसठ हजार उत्तम स्त्रीओ साथे क्रीडा करी. ॥ १४ ॥ पोताना आयुष्यना पाछलना भागमां ते चक्री, देशो जोवानी इच्छाथी, इच्छित अर्थनी प्राप्तिमां दक्षिणावर्त शंख सरखा शंखपुर नामना नगरमां गयो ॥ १५ ॥ देवोनो स्वामी इंद्र देवो सहित जेम आनंद आपनारा नंदन वनमां जाय, तेम ते चक्री त्यां केटलाक

राजाओ सहित चित्तरम नामना उद्यानमां गयो. ॥ १६ ॥ हवे ते विजयमां हरिपुर नगरीनो प्रख्यात एवो भीमरथ नामे राजा हतो, अने तेने सुभद्रा नामे राणी हती. ॥ १७ ॥ तेओने महान उदयवालो एवो समंतभद्र नामे पुत्र हतो, अने अति उत्तम तथा अनुकुल बुद्धिवाली महाभद्रा नामे पुत्री हती॥१८॥ हवे समंतभद्रे मातपितानी रजा लेइने सुखोपम गुरुनी पासे दीक्षा लीधी; अने चार अंगोनो जाणकार थयो ॥ १९ ॥ गुरुए योग्यता जाणीने तेने पोतानी पदवी आपी; अने हवे महाभद्रा पण कामदेवने (क्रीडा करवाना) वन सरखा यौवनने प्राप्त थइ. ॥ २० ॥ तेणीनुं गंधर्वपुरीना राजा

इतो हरिपुरस्वामी । विजये तत्र विश्रुतः ॥ अभूद्भीमरथो राजा । सुभद्रा चास्य वल्लभा ॥१७॥ समंतभद्रस्तनय–स्तयो रासीन्महोदयः ॥ तनया च महाभद्रा–महाभद्रानुकूलधीः ॥१८॥ पार्श्वे समंतभद्रोऽथ । सुखोपमगुरोर्व्रतम् ॥ जग्राह पितरौ पृष्ट्वा । द्वादशांगधरोऽभवत् ॥ १९ ॥ गुरुभिर्योग्यतां ज्ञात्वा । पदे स्वीये निवेशितः ॥ महाभद्रापि संप्राप्ता । यौवनं स्मरकाननम् ॥ २० ॥ गंधर्वपुरनाथेन । परिणीता दिवाकृता ॥ दैवादसौ गतोऽस्तं सा । गुरुणा प्रतिबोधिता ॥ २१ ॥ ललौ भागवतीं दीक्षां । जाता चैकादशांगभृत् ॥ प्रवर्तिनी कृता दक्षा । गीतार्था गुरुभिस्ततः ॥ २२ ॥ अन्यदा विहरंती सा । पूज्या रत्नपुरं ययौ ॥ चंद्रज्योत्स्नेव ताराभिः । साध्वीभिः परिवारिता ॥ २३ ॥ राजा मगधसेनोऽभू–त्तत्र देवी सुमंगला ॥ पुरुषद्वेषिणी जाता । सुता सुललिता तयोः ॥ २४ ॥

दिवाकृत साथे लग्न कर्युं, पण कर्मयोगे ते मृत्यु पाम्यो; अने महाभद्राने गुरुए प्रतिबोध कर्यो ॥ २१ ॥ तेथी तेणीए दीक्षा लीधी, अने अग्यार अंगोने जाणनारी थइ; पछी गीतार्थ तथा डाहापणवाली एवी ते महाभद्राने गुरु महाराजे "प्रवर्तिनी" तरीके स्थापन करी. ॥ २२ ॥ पूज्य एवी ते महाभद्रा, ताराओथी जेम चांदनी तेम साधवीओथी वीटाइ थकी एक दहाडो विहार करती थकी रत्नपुरे गइ. ॥२३॥ ते नगरीमां मगधसेन नामे राजा हतो, अने तेने सुमंगला नामे राणी हती; वली तेओने "सुललिता"

नामे पुत्री हती, के जे पुरुषोनो द्वेष करती हती ॥ २४ ॥ तेणीना मातपिता ते सुललिता संबंधि चिंताथी दग्ध मनवालां थयां हतां; (पण) माननीक एवी महाभद्रा साधवीने त्यां आवेली जाणीने मनमां आनंद पाम्या. ॥ २५ ॥ हवे ते मातपिता ते कन्याने लेइने तेणीने (महाभद्राने) नमवामाटे उपाश्रये गया; त्यां महाभद्राए तेओने धर्मलाभ आप्यो, ने देशना आपी. ॥ २६ ॥ ते महाभद्रानुं वचन जोके ते सुललिता समजती नहोती, तो पण पूर्वना अभ्यासथी, तेणीना मुख तरफ दृष्टि राखीने ते प्रते स्नेहने प्राप्त थइ. ॥ २७ ॥ पछी वृद्धि पामेला एवा स्नेहना कल्लोलमा आक्रांत थएल छे चित्त जेणीनुं एवी

अन्नूतां जननीतातौ।तच्चिंतादग्धमानसौ॥श्रुत्वा मान्यां महान्नद्रा–मागतां हृदि नंदितौ॥२५॥
गतावादाय तनयां । तां प्रणंतुमुपाश्रये ॥ धर्मलान्नस्तया दत्तः । प्रदत्ता धर्मदेशना॥ २६ ॥
तद्वचोऽबुध्यमानापि । तस्यां स्नेहमुपागता ॥ पूर्वान्यासात्सुललिता । तन्मुखन्यस्तलोचना
॥ २७ ॥ प्रवृद्धस्नेहकल्लोला–क्रांतचित्ताथ सा ततः ॥ स्थास्याम्येनांविना नाह–मित्यन्निग्रहमग्रहीत् ॥ २८ ॥ अतिकष्टाद्वचस्तस्याः । पितृन्यां तत्प्रतिश्रुतम् ॥ स्वीकारितं च न
ग्राह्या । प्रव्रज्याऽस्मदपृछया ॥ २९ ॥ अथ साऽनुमहान्नद्रां । विजहार तमोन्निदम् ॥ निशेव शशिनो ज्योत्स्ना–मेकनिर्बंधबंधुरा ॥ ३० ॥ कर्मोदयान्न बोधोऽस्यां । जायते च स्फुटः
परम् ॥ प्रकाशइव चंद्रस्य । मेघाछादनतो दिवि ॥ ३१ ॥

ते सुललिताए एवो अभिग्रह लीधोके, हुं आ महाभद्रा विना रहीश नहीं. ॥ २८ ॥ अतिकष्टे तेणीनुं ते वचन मातपिताए अंगीकार कर्युं; अने कह्युं के, अमोने पूछ्या विना दीक्षा लेवी नहीं. ॥ २९ ॥ हवे एक निश्चयथी मनोहर एवी ते सुललिता, अंधकारने भेदनारी (पक्षे–पापोने भेदनारी) एवी चांदनीनी पाछल जेम रात्री, तेम महाभद्रानी पाछल विहार करवा लागी ॥ ३० ॥ वादलांओना आच्छादनथी आकाशमां जेम चंद्रनो प्रकाश, तेम कर्मोना उदयथी आ सुललिताने प्रकट रीते बोध लागतो नथी.॥३१॥

हवे एक दहाडो शीलें करीने मनोहर एवी ते महाभद्रा साधवी शंखपुरमां आवीने नंद नामना शेठनी घंघ-शालामां रही.॥३२॥त्यां श्रीगर्भ नामे राजा छे, अने तेनी नलीनी नामे राणी छे; ते संतान रहित (वांझणी) होवाथी, संतान माटे घणा उपायो करती हती.॥३३॥हवे(एक दहाडो)तेणीनी कुक्षिमां (कोइक) पुण्यवान जीव आवीने उत्पन्न थयो; (तेथी) रात्रिए सूतां थकां तेणीए स्वप्नमां जोयुं के, कोइक उत्तम अंगवालो पुरुष मारा मुख मारफते शरीरमां प्रवेश करीने, तथा पाछो निकलीने क्षणवारमां कोइक पुरुषनी साथे चाल्यो गयो; पछी आ सघलो वृत्तांत तेणीए पोताना भर्तारने कह्यो.॥३४॥३५॥त्यारे तेणे कह्युं के, तने (एक) पुत्र

महाभद्रा शंखपुरे । समागत्याऽन्यदा स्थिता॥नंदस्य श्रेष्ठिनो घंघ--शालायां शिलशालिनी ॥३२॥ श्रीगर्भस्तत्र राजास्ति।नलिन्याख्या च तत्प्रिया॥उपचारानपत्यार्थी।साऽनपत्याऽकरो-द्बहून् ॥ ३३ ॥ उत्पन्नः पुण्यवान्जीव । स्तस्याः कुक्षावथैकत ॥ निशि प्रसुप्ता सा स्वप्ने । यथा कोऽपि सुविग्रहः ॥ ३४ ॥ प्रविश्य मे मुखेनांगे । निर्गत्य च गतः क्षणात् ॥ नरेण केनचित्सार्धं । भर्त्रे स कथितस्तया ॥ ३५ ॥ तेनोक्तं ते सुतो भावी । केवलं प्रव्रजिष्यति ॥ शीघ्रं कंचिद्गुरुं प्राप्य । तच्छ्रुत्वा सा दधौ मुदम् ॥ ३६ ॥ जातस्तृतीयमासेऽस्याः । शुभ-कर्ममनोरथः ॥ संपूरितोऽसौ श्रीगर्भ–राजेनातुलसंपदा ॥ ३७ ॥ असूत सा सुतं पूर्णे। काले रुचिरलक्षणम् ॥ स तुष्टोऽचीकरद्राजा । तस्य जन्म महोत्सवम्॥ ३८ ॥गुरुः समंतभद्राख्यो । जातनिर्मलकेवलः ॥ इतः समागतोऽत्रैव । स्थितश्चित्ररमे वने॥ ३९ ॥

थशे, पण ते तुरत कोइक गुरुने पामीने दीक्षा लेशे ते सांभलीने ते राणी हर्ष धारण करवा लागी॥३६॥ त्रीजे महीने ते नलिनी राणीने शुभ कार्योनो डोहलो थयो; अने अतुल्य संपदावाला एवा ते श्रीगर्भराजाए(तेणी-नो)ते डोहलो संपूर्ण कर्यो.॥३७॥हवे संपुर्ण समय होते छते तेणीए उत्तम लक्षणोवाला पुत्रने जन्म आप्यो, त्यारे राजाए खुशी थइने तेनो जन्ममहोत्सव कर्यो. ॥ ३८ ॥ थएल छे निर्मल केवलज्ञान जेने एवा समंतभद्र नामना आचार्य (पण) अहीज आव्या; अने चित्ररम नामना वनमां रह्या. ॥ ३९ ॥

एटलामां महाभद्रा प्रवर्तिनी सुललिताने कह्याविना ते केवलज्ञानीने वांदवा गइ; अने त्यां कोइक प्रसंगे ते श्रीगर्भ राजाना पुत्रनी वात नीकली ॥ ४० ॥ (त्यां) ते केवली महाराजे कह्युं के, अभ्यास करेल छे बहु प्रकारे सत्कर्मोनो जेणे एवो आ राजपुत्र घरमां रहेशे नहीं, पण दीक्षा लेइने शास्त्रोना अर्थोने जाणनारो थशे ॥ ४१ ॥ ते सांभलीने खुशी थएली महाभद्रा पोताना उपाश्रये गइ, हवे (अहीं) ते राजपुत्रनुं " पुंडरिक " एवुं स्पष्ट नाम पाडयुं, अने ते नाम पाडवानो महोत्सव पण कर्यो, वली एटलामां कुतुहलमां तत्पर एवी ते सुललिता पण फरती थकी ते वनमां गइ; अने त्यां थनारछे

इतः सुललिताऽज्ञाता । वंदितुं तं प्रवर्तिनी ॥ गता कथंचित्तत्राभू--द्वार्ता पुत्रस्य भूभुजः ॥ ४० ॥ उक्तं भगवताऽभ्यस्त--सत्कर्मा बहुशो ह्ययम् ॥ न स्थास्यति गृहे दीक्षां । लात्वा भावी श्रुतार्थवित् ॥ ४१ ॥ तदाकर्ण्य महाभद्रा । हृष्टा स्वोपाश्रये गता ॥ इतश्च राजपुत्रस्य. तस्य नाम प्रतिष्ठितम् ॥ ४२ ॥ पुंडरीक इतिस्पष्टं । कृतस्तत्करणोत्सवः ॥ इतश्च सा सुललिता । कतूहलपरायणा ॥४३॥ विचरंती वने तत्र । गता सूरिं स्म पश्यति ॥ वर्णयंतं गुणान् भावि--भद्रभूपात्मजन्मनः ॥ ४४ ॥ त्रिभिर्विशेषकम् ॥ शुभेन कर्मणा काल--परिणत्यानुकूलया ॥ अयं हि नृगतौ पुर्यां । जातः श्रेयांसि लप्स्यते ॥ ४५ ॥ अयं हि भव्यपुरुषः । सुमतिश्चेति सुंदरम् ॥ सर्वमत्रोचितं योगः । क्षीरे खंडस्य खल्वयम् ॥४६॥युग्मम्॥तदाकर्ण्य जनास्तुष्टा । दध्यौ सुललिता परम् ॥ भेदोऽयं जनकादेःकः । कथंभाविचवेत्त्यसौ ॥ ४७ ॥

भद्र जेने एवा ते राजपुत्रना गुणोनुं वर्णन करता एवा आचार्य महाराजने तेणीए जोया ॥४२॥ ४३ ॥ ॥ ४४ ॥ (आचार्य महाराज तेना गुणोनुं एवी रीते वर्णन करता हता के) शुभकर्म रूपी पुरुषथी तथा अनुकुल एवी कालपरिणतिरूप स्त्रीथी खरेखर आ पुरुष मनुष्यगति रूपी नगरीमां उत्पन्न थयो छे; अने कल्याणने प्राप्त थशे; वली आ भव्य पुरुष छे, अने तेनुं " सुमति " एवुं नाम पण सुंदरछे, माटे ए सर्व योग्य थयुं छे; अने तेथी खरेखर दूधमां खांडना योगसरखुं छे ॥४५॥४६॥ ते सांभली (सभाना) लोको खुशी

थया; पण सुललिता विचारवा लागी के, आ (राज पुत्रना) संबंधमां (तेना) पिता आदिकनो भेद केम पड्यो ? अने आ गुरु महाराज भविष्य कालनी वातो केम जाणे छे ? ॥ ४७ ॥ एवी रीतनी शंकावाली ते सुललिताए उपाश्रये जइने महाभद्रा प्रवर्तिनीने पूछ्युं त्यारे तेणीए पण तेणीने मुग्ध जाणीने विस्तार सहित कहेवा मांड्युं के ॥ ४८ ॥ आ जगतमां लोकोमां प्रख्यात एवी " मनुष्यगति " नामे मनोहर नगरी छे ते नगरीनी अंदर, समुद्रमां जेम नदीओ, तेम सर्व नगरीओ डुबी गएली छे. ॥ ४९ ॥ आ नगरीमां देवालयोना आकारवाला उंचा एवा मेरु आदिक पर्वतो छे, तथा विशाल एवा मानुषोत्तर

इति शंकापरा गत्वा । वसतिं सा प्रवर्तिनीम् ॥ पप्रच्छ साऽतिमुग्धां तां । ज्ञात्वाऽवादीत्सविस्तरम् ॥ ४८ ॥ अस्तीह लोकविख्याता । नृगतिर्नगरी शुभ्रा ॥ मग्नाः सर्वा नगर्योऽस्यां । सिंधाविवापगाः ॥ ४९ ॥ अस्यां देवकुलाकारा–स्तुंगा मेर्वादयो नगाः ॥ पर्वतः सर्वतः शालो । विशालो मानुषोत्तरः ॥ ५० ॥ वर्षाचलपरिक्षेपाः । पाटका भरतादयः ॥ विदेहरूपो हट्टाध्वा । विजयापणपंक्तिभृत् ॥ ५१ ॥ लवणोदधिकालोदौ । महाराज्य पथाविह ॥ पाटकौघास्त्रयो जंबू–धातकीपुष्करार्धकाः ॥५२॥ कोऽस्या वर्णयितुं शक्तो । गुणसंभारगौरवम् ॥ महापुरुषरत्नानां । भूरियं भूरितेजसाम् ॥ ५३ ॥ एनां शास्ति नृपः कर्म–परिणामो महाबलः ॥ नीतिमुल्लंघयो विश्वं । तृणायापि न मन्यते ॥ ५४ ॥

पर्वतरूपी फरतो कोट छे ॥ ५० ॥ वली त्यां वर्षाचलोरूपी खाइओ छे, तथा भरतक्षेत्रादिकरूपी पाडाओ (पोलो) छे, महाविदेह क्षेत्ररूपी बजार छे, (के जेमां) विजयोरूपी दुकानो छे. ॥ ५१ ॥ लवण समुद्र तथा कालोदधि समुद्ररूपी अहीं राजमार्गो छे; तथा जंबूद्विप, धातकीखंड, अने पुष्करार्ध द्वीप रूपी त्रण पाडाओना समूहो छे. ॥ ५२ ॥ एवी रीतनी आ मनुष्य गतिरूपी नगरीना गुणोना समूहना महिमाने वर्णववाने कोण समर्थ छे ? (केमके) अत्यंत तेजस्वी एवा महान पुरुषोरूपी रत्नोनी ते खाण छे. ॥ ५३ ॥ ते नगरीनुं महाबलवान एवो कर्मपरिणाम नामे राजा राज्य करे छे; के जे नीतिने

उल्लंघीने जगतने तृणसमान पण मानतो नथी. ॥ ५४ ॥ प्रिय क्रीडावालो एवो ते दुष्ट राजा हमेशां प्राणीओने नचावे छे; अने तेना प्रतापथी मर्दित थएला एवा ते प्राणीओ पण तेने उलंघीने वर्तता नथी ॥ ५५ ॥ ते राजा, नारकी आदिकना रूपथी नाचता, वेदनातुर, तथा रडता प्राणीओने जोइने अत्यंत हर्ष पामे छे. ॥ ५६ ॥ चेष्टा तथा वेषादिकना विकारवाला छे आशयो जेमां एवा नाटकमां जोडेल छे बुद्धि जेणे एवो ते कर्मपरिणाम राजा दुष्ट कार्योमां सज्ज थएला लोकने जोइने मदोन्मत्त थाय छे. ॥५७॥

स च केलिप्रियो दुष्टो । नर्तयत्यंगिनः सदा ॥ तेऽपि तं नातिवर्तंते । तत्प्रतापप्रमर्दिताः ॥५५॥
स नारकादिरूपेण । नृत्यतो वेदनातुरान् ॥ क्रंदतः प्राणिनो दृष्ट्वा।प्राप्नोति विपुलां मुदम्॥५६॥
अनार्यकार्यसज्जं च । लोकं दृष्ट्वा समाद्यति ॥ नाटके दत्तधीश्चेष्टा--वेषादिविकृताशये ॥ ५७ ॥
रागद्वेषाख्यमुरजं । कुभावास्फालकोन्मदम् ॥ सूत्रधारमहामोहं।क्रोधमानादिगायकम्॥५८॥
आनंदिभोगविस्तार । नांदीमंगलपाठकम् ॥ विहिताऽस्तोकबिब्बोक--कामनामविदूषकम् ॥ ५९ ॥ वर्णकैश्चित्रलेश्याभि--र्विलसत्पात्रमंडलम् ॥ योन्याख्यप्रविशत्पात्र--नेपथ्यव्यवधायकम् ॥ ६० ॥ दीनताकिंकिणीक्वाणैः । कुसंज्ञाकांसिकास्वनैः ॥ उत्तालैः शठतातालै । रंगरागैश्च मत्सरैः ॥ ६१ ॥ दुष्टध्यानैरभिनयै- र्भ्रमिभिस्तत्वविप्लवैः ॥ स्फुटैरर्धाक्तिविक्षेपै--र्यथाभूतार्थनिन्हवैः ॥ ६२ ॥ मंडपैश्चित्तसंकोचैः--रुलोचैर्विविधाश्रवैः ॥ लोकाकाशोदरे रंग--स्थाने विहितविस्मयम् ॥ ६३ ॥ पुद्गलस्कंधसंबंध--शेषोपस्करसंचयम् ॥ कारयन्नाटकं लोकान् । लीलामनुभवत्यसौ ॥ ६४ ॥ सप्तभिः कुलकम् ॥

राग द्वेषरूपी ढोलवाला, खोटी भावना रूपी (वगाडवानी) डांडीथी मदयुक्त थएला, महा मोहरूपी सूत्रधारवाला, क्रोध, मान आदिकरूपी गवैआओवाला, आनंदकारक भोगोना विस्ताररूपी नांदी अने मंगल पाठकवाला, करेल छे घणी (मश्करीओरूप) हाव भाव जेणे एवा कामदेव नामना विदूषकवाला, जुदी जुदी लेश्याओ रूपी वेषोथी विलास करतां छे पात्रमंडलो जेमां, योनि नामना, पात्रोने

प्रवेश करवाना द्वाररूपी पडदाना व्यवधानवाला, दीनता रूपी घुघरीओना शब्दोथी, खोटी संज्ञारूपी कांसीआना शब्दोथी, लुचाइ रूपी मोटा तालोथी, मत्सर रूपी रंगरागोथी, दुष्ट ध्यानोरूपी अभिनयोथी, तत्वोना नाशरूपी फुदडीओथी, यथार्थ अर्थोना नाशरूपी प्रगट कटाक्षोथी, चित्तनी संकोचता रूपी मंडपोथी, तथा विविध प्रकारना आश्रावोरूपी चंदरवाओथी लोकाकाशरूपी रंगमंडपमां करेल छे आश्चर्य जेणे एवा, तथा पुद्गलोना समूहना संबंधरूपी बाकीना सरसामानवाला एवी रीतना नाटकने लोकोपासे करावतो थको आ कर्मपरिणाम राजा क्रीडाने अनुभवे छे ॥ ५८ ॥ ५९ ॥ ६० ॥ ६१ ॥

तस्यासीद्भूपतेः काल--परिणत्यभिधा प्रिया ॥ स्वाहा स्वाहाभुजो यद्व--न्नियत्याद्यतिशायिनी ॥ ६५ ॥ प्रष्टव्या विषमे कार्ये । चित्तवृत्तिरिवास्य सा ॥ पार्वतीव महेशस्य । वपुरर्धमधिष्ठिता ॥ ६६ ॥ सस्पृहं मंत्रयत्येषा । पुरतो भर्तुरुन्मदा ॥ योनिं जवनिकां त्यक्त्वा । पात्रैर्निर्गम्यतामितः ॥ ६७ ॥ गृह्यतां स्तन्यमंबायाः । संहृत्य रुदितक्रियाम् ॥ लुठ्यतां च पुनर्धूल्यां । शिक्ष्यतां पदचंक्रमः ॥ ६८ ॥ विण्मूत्रैर्भूयतां भूयो । मलिनैर्बालचापले ॥ पठ्यतां पटु कौमारे । तारुण्ये भुज्यतां वधूः ॥ ६९ ॥ वलीपलितबीभत्सै । वार्धिके भूयतां पुनः ॥ पुनः प्रविश्यतां योनौ । पुनर्निर्गम्यतामितः ॥ ७० ॥ इत्येवं मंत्रयित्वा सा । ऽनंतवारविडंबनाम् ॥ करोति लोकपात्राणां । स्वाभीष्टार्थविधायिनी ॥ ७१ ॥ पंचभिः कुलकम् ॥

॥ ६२ ॥ ६३ ॥ ६४ ॥ ते राजाने अग्निने जेम स्वाहा तेम नियति आदिकना अतिशयवाली कालपरिणति नामनी राणी हती. ॥ ६५ ॥ विषम कार्यमां पूछवालायक एवी ते स्त्री, महादेवनी जेम पार्वती, तेम अर्ध शरीरने अधिष्ठित थएली तेनी ते चित्तवृत्ति सरखी हती. ॥ ६६ ॥ ते मदोन्मत्त राणी स्पृहा सहित भर्तारनी समीप एवो हुकम करे छे के, योनिरूपी पडदाने तजीने पात्रोए बहार आववुं रडतांछांना रहीने मातानुं स्तनपान ग्रहण करवुं; वली धूलमां लोटवुं, पगे चालतां शिखवुं, बालचापल्यमां विष्टा अने मुत्रोथी वारंवार मलीन थवुं, कुमारावस्थामां भणवुं तरुणावस्थामां स्त्रीओ भोगववी, फरीने कर-

वली तथा श्वेतवालोथी घडपणमां निंदनीय थवुं, वली फरीने योनिमां जवुं, अने पाछुं फरीने त्यांथी निकलवुं; एम हुकम करीने पोतानुं इच्छित करनारी एवी ते राणी लोकोरूपी पात्रोने अनंतवार विटंबना पमाडे छे. ॥ ६७ ॥ ६८ ॥ ६९ ॥ ७० ॥ ७१ ॥ एवी रीते तेओ बन्ने स्त्रीभरतारना सुखें दिवसो जायछे; एक दहाडो राणीए राजाने गुप्तरीते कह्युं के ॥ ७२ ॥ हे स्वामी ! हुं (एक) पुत्रनी इच्छा करूं छुं; बाकी तो मने संपूर्णछे; त्यारे तेणे कह्युं के, आपणा बन्नेना एक अभिप्रायथी ते कार्य सिद्ध थयुंजछे. ॥ ७३ ॥ एवी रीतनी भर्तारनी वाणीथी ते राणी खुशी थइ, हवे एक दहाडो तेणीए स्वप्नमां मुखमां प्रवेश करेला

तयोः प्रयांति दंपत्यो--र्वासराः स्नेहनिर्भराः ॥ देवी प्रोवाच राजान--मन्यदा रहसि स्थितम् ॥ ७२ ॥ ईहे पुत्रसुखं स्वामि--न्नन्यूनमपरं तु मे ॥ स प्राह सिद्धमेवेद--मावयोराशयैक्यतः ॥ ७३ ॥ प्रीता भर्तृगिरा देवी । स्वप्ने प्रैक्षत साऽन्यदा ॥ मुखे प्रविष्टो जठरा । न्निर्गतः सुंदराकृतिः ॥ ७४ ॥ केनाऽपि सुहृदानीत । इतिहर्षविषादभाक् ॥ संध्येवार्कतमोमिश्रा । तं स्वप्नं प्राह भूभुजे ॥ ७५ ॥ स प्राह ते सुतः श्रेष्ठो । भावी स्थाता तु नो चिरम् ॥ धर्माचार्यवचो बुद्धः । स्वीयार्थं साधयिष्यति ॥ ७६ ॥ पुत्रोऽथ सुषुवे पूर्ण--शुभदोहदया तया ॥ पित्राऽस्य भव्यइत्याख्या । कृता स्वप्नानुसारतः॥७७॥मात्रा सुमतिरित्यन्या । कृता सा दोहदाश्रयात् ॥ योगोऽयं दक्षिणावर्त--शंखेऽभूद्दुग्धसन्निभः ॥ ७८ ॥

अने जठरथी निकलेला सुंदर आकृतिवाला (पुरुषने) जोयो ॥ ७४ ॥ अने तेने कोइक मित्र लेइ गयो, एवी रीतना हर्ष अने शोकने भजती थकी ते, सूर्य अने अंधकारथी मिश्रित थएली संध्यानी पेठे थइ, (पछी) ते स्वप्न तेणीए भर्तारने कह्युं ॥ ७५ ॥ त्यारे तेणे कह्युं के, तने उत्तम पुत्र थशे, पण ते घणो वखत (घरमां) नहीं रहेतां धर्माचार्यना वचनथी प्रतिबोध पामीने आत्मार्थ साधशे ॥ ७६ ॥ पूर्ण थएला शुभ डोहलावाली ते राणीए हवे पुत्रने जन्म आप्यो, पिताए स्वप्नने अनुसारे तेनुं "भव्य" एवुं नाम पाडयुं ॥ ७७ ॥ माताए दोहलाने अनुसारे तनुं "सुमति" एवुं बीजुं नाम पाडयुं

अने ते योग दक्षिणावर्त शंखप्रते दूध सरखो थयो ॥ ७८ ॥ हवे (महाभद्रा सुललिताने कहे छेके) हे भद्रे ! तेओनो आ " पुंडरीक " नामनो पुत्र वर्णवाय छे, केमके ते राजा राणी तत्वथी जगतना मातापिता छे ॥ ७९ ॥ हवे भावार्थने नहीं जाणती एवी सुललिता फरीने कहेवा लागीके, बीज विनाना तथा वंध्या एवा तेओ बन्नेने पुत्र शीरीते थयो ? ॥ ८० ॥ त्यारे महाभद्रा प्रवर्तिनीए कह्युं के, हे मुग्धे ! तुं तत्वोथी अजाणी छे, माटे परमार्थ सांभल ? ॥ ८१ ॥ आ बन्ने तत्वथी तो अनंत संतानवालाओ

भद्रे स पुंडरीकोऽयं । वर्ण्यते तनयोऽनयोः ॥ देवीदेवाविमौ विश्व--जनकौ तत्वतो यतः ॥७७॥
अथाऽगृहीतभावार्था । जगौ सुललिता पुनः ॥ अनयोस्तनयो जातः । कथं निर्बीजवंध्ययोः ॥ ७० ॥ ततःप्रवर्तिनी प्रज्ञा--विशाला प्राह तामिदम् ॥ मुग्धे तत्वाऽनभिज्ञाऽसि । परमार्थमतः शृणु ॥ ७१ ॥ इमौ हि तत्वतोऽनंता--ऽपत्यावप्यनपत्यकौ ॥ ख्यापितावविवेकादि--दृग्दोषाशंकिमंत्रिभिः ॥ ७२ ॥ इदानीं तत्कथं ताभ्यां । पुत्रजन्म प्रकाशितम् ॥ मुग्धां तामितिपृच्छंतीं । पुनराह प्रवर्तिनी ॥ ७३ ॥ अस्यामेवास्ति पुर्यां मे । धर्माचार्यः सदागमः ॥ रहस्यमनयोः सर्वं । स जानाति महाशयः ॥ ७४ ॥ स चान्यदा मया पृष्टो । हृष्यन् हर्षस्य कारणम् ॥ निर्बंधप्रेरितः प्राहः । श्रुणु भद्रे कुतूहलम् ॥ ७५ ॥ विज्ञप्तो नृपतिः काल--परिणत्या रहःस्थया ॥ क्षाव्यतामावयोर्वंध्या--बीजत्वभवदुर्यशः ॥ ७६ ॥

छे, छतां अविवेकादिक दृष्टिदोषनी शंकावाला मंत्रिओए तेमने संतान रहित जणावेला छे ॥ ८२ ॥ त्यारे हमणां तेओए पुत्रजन्म केम प्रकाश्यो ? एम पूछती एवी ते मुग्धाने फरीने प्रवर्तिनी कहेवा लागी के॥८३॥आज नगरमां सदागम नामे मारा धर्माचार्य छे ते महाशय तेमनुं सर्व रहस्य जाणे छे॥८४॥ हर्षित थता एवा तेने में एक दहाडो हर्षनुं कारण पूछ्याथी तेणे कह्युं के, हे भद्रे ! तुं कुतुहल सांभल ? ॥ ८५ ॥ कालपरिणती राणीए गुप्तरीते राजाने विनंति करीके, आपणो वंध्यपणानो अपजश तमो

दूर करो ! ॥८६॥ केमके जूठो अपवाद पण महिमानो नाश करे, केमके, चंद्रने कलंकी जाणीने (तेना) पिताए पण कहाडी मेल्यो छे ॥ ८७॥ जे अविवेकादिक मंत्रीओए आपणां संतानोने परना जणाव्या छे, तेओनी आ कार्यमां सलाह लेवी योग्य नथी. ॥ ८८ ॥ राणीनुं ते वचन हितकारी होवाथी, राजाए स्वीकार्युं, अने सर्व लोकोनी समक्ष पुत्रजन्म प्रकाशित कर्यो. ॥ ८९ ॥ ते आ भव्यपुरुष मने वहालो छे, माटे हे बुद्धिवंति ! हुं खुशी थउं छुं त्यारे में कह्युं के,हे पूज्य ! आपनो ते हर्ष योग्यछे ॥९०॥

अलीकोऽप्यपवादो हि । महिमानं क्षयं नयेत् ॥ कलंकीति श्रुतश्चंद्र-स्तातेनापि बहिःकृतः ॥ ८७ ॥ अपत्यान्यात्मनीनानि । परेषां ख्यापितानि यैः ॥ प्रष्टुमर्हंति तेऽत्रार्थे । नाऽविवेकादिमंत्रिणः ॥ ८८ ॥ प्रतिश्रुतमिदं देव्या । वचो राज्ञा यतो हितम् ॥ समक्षं सर्वलोकानां । पुत्रजन्म प्रकाशितम् ॥ ८९ ॥ सोऽयं भव्यो ममाभीष्ट । इतिहृष्यामि धीमति ॥ मयोक्तं युज्यते पूज्याः । स्थाने हर्षोऽयमेष वः ॥ ९० ॥ अतःसुललिते पात्रं । पुंडरीकोऽयमुत्तमम् ॥ पुत्रः प्रकाशितो देवी--देवयोरनुकूलयोः ॥ ९१ ॥ गुणैरनन्यसामान्यै । र्दृष्टहेत्वतिवर्तिनी ॥ सृष्टिर्निगद्यते पुण्या । दृष्टस्य हि महात्मभिः॥ ९२ ॥ जगौ सुललिता पूज्ये । संशयः प्रथमो हतः ॥ त्वया समर्थयत्या मे । गुरूक्तामर्थपद्धतिम् ॥९३॥ एषवेत्ति कथं वार्ता । भविष्यत्कालभाविनीम् ॥ इत्येनमर्हसि भेत्तुं । द्वितीयमपि संशयम् ॥ ९४ ॥ अथ प्राह महाभद्रा । भद्रे यो वीक्षितस्त्वया ॥ सोऽयं सदागमो नाम । पुरुषो धर्मदेशकः ॥ ९५ ॥

आथी करीने हे सुललिता ! अनुकुल राजा राणीनो प्रसिद्ध पुत्र आ पुंडरीक उत्तम पात्र छे ॥ ९१ ॥ अलौकिक गुणोथी दीठेला हेतुथी अतिवर्तती एवी महात्माओथी देखाएला प्राणीनी सृष्टि पवित्र कहेवाय छे. ॥ ९२ ॥ हवे सुललिताए कह्युं के, हे पूज्ये ! गुरुए कहेला अर्थने समर्थन करती एवी तें मारो पेहेलो संशय तो टाल्यो ॥ ९३ ॥ ते सदागम भविष्य कालनी वात केम जाणे छे? एवा मारा बीजा संशयने पण तारे छेदेवो जोइए ॥ ९४ ॥ त्यारे महाभद्राए कह्युं के, हे भद्रे ! जेने तें जोयो छे,

ते सदागम नामे धर्मोपदेशक पुरुष छे ॥ ९५ ॥ ते जगतना पदार्थोने हाथमां रहेला आमलांनी पेठे जाणे छे, अने परनु कार्य कहेवानुं तेने व्यसन छे. ॥ ९६ ॥ अभिनिबोधादिक बीजा पण तेवाज चार पुरुषो अही छे; पण तेओ परने बोधवामां समर्थ नथी ॥ ९७ ॥ पछी ते मुग्ध सुललिताए कहुं के, आ राजपुत्र सदागमने केम वहालो छे? त्यारे प्रवर्तिनी कहेवा लागी के ॥९८ ॥ हेभद्रे! स्वभावथी ते परोपकारमां तत्परछे; केमके, कुवलयना उल्लासमां चंद्र शुं कारणनी अपेक्षा राखे छे? ॥ ९९ ॥ पापिष्ट

करामलकवद्वेत्ति । पदार्थान् जगतामयम् ॥ परेषामर्थकथने । व्यसनं चास्य जृंभते ॥९६॥ अन्येऽप्यभिनिबोधाद्या । श्चत्वारः पुरुषाइह ॥ तादृशाः संति न परं । समर्थाः परबोधने ॥ ९७ ॥ ततःसुललिता मुग्धा । प्राह किं राजदारकः ॥ असौ सदागमस्येष्टः । प्रत्युवाच प्रवर्तिनी ॥ ९८ ॥ भद्रे परोपकारैक-प्रवणःप्रकृतेरयम् ॥ इंदुःकुवलयोल्लासे । किं कारणमपेक्षते ॥ ९९ ॥ पापिष्ठास्त्वस्य वचने । न वर्तंते द्विषंत्यमुम् ॥ हसंति केऽपि दुःशव्या । दुपेक्षंते च केचन ॥ १०० ॥ तदुक्तकरणाऽशक्तिं । भाषंते केचिदात्मनः ॥ प्रतारकोऽयमित्येनं । शंकंते केऽपि दुर्धियः ॥ १०१ ॥ आदावेव न बुध्यंते । तद्वचःकेऽपि बालिशाः ॥ श्रद्दधत्येव नो केचि-त्केऽपि तत्र श्लथादराः ॥ १०२ ॥ अयोग्यत्वादतस्तेषां । गाढोद्विग्नः सदागमः ॥ नोपकाराय घूकानां । तिग्मांशुरिव जायते ॥ १०३ ॥

प्राणीओ तेना वचनमां प्रवर्तता नथी, पण तेनो द्वेष करे छे, तथा केटलाको दुष्टाचरणथी तेनी हांसी करे छे, अने केटलाको तेनी उपेक्षा करे छे ॥ १०० ॥ केटलाको तेमनुं कहेलुं करवाने पोतानी अशक्ति जणावे छे, तथा कोइक दुर्बुद्धिओ एवी शंका करे छेके, आ ठगारा छे. ॥ १०१ ॥ केटलाक मूर्खो तो प्रथमथीज तेनुं वचन जाणी शकता नथी, केटलाको तेनी श्रद्धा करता नथी, अने केटलाको तेमां थोडा आदरवाला थाय छे. ॥ १०२ ॥ तेथी तेओना अयोग्यपणाथी सदागम बहु खेदयुक्त थएला छे

गने तेथी घूवडो प्रते जेम सूर्य, तेम तेओप्रते ते उपकारी थता नथी ॥ १०३ ॥ आतो वली भव्य पुरुष अने वली सुमति तेथी पोताना ज्ञानथी तेनुं पात्रपणुं जाणीने तेनापर सदागम तुष्टमान थएला छे॥१०४॥ फरीने सुललिताए कह्युं के, ज्यारे ते सदागम पापिष्ठ लोकोने बलात्कारे (पण) बोध नथी करी शकता, त्यारे तेनी शक्ति ते शुं कामनी? ॥ १०५ ॥ त्यारे महाभद्राए कह्युं के, जे कर्मपरिणाम राजा इंद्रोथी दुर्जय छे, तेने हुंकारथी नसाडीने, तथा तेना मस्तकपर पग मेलीने ते सदागम अनंताओने मुकावे छे;

अयं तु भव्यपुरुषः । सुमतिश्चेतिपात्रताम् ॥ ज्ञात्वा स्वज्ञानसंक्रांते । रत्र तुष्टः सदागमः ॥ १०४ ॥ पुनः सुललिता प्राह । कानु शक्तिः सदागमे ॥ न बोधयति पापिष्ठान् । यदि-लोकान् प्रसह्य सः ॥१०५॥ जगावथ महाभद्रा । सुरेंद्रैरपि दुर्जयः ॥ यः कर्मपरिणामोऽयं । तं हुंकारेण नाशयन् ॥ १०६ ॥ पादौ प्रदाप्य तन्मौला—वनंतान् मोचयत्ययम् ॥ प्रवर्तते परं तस्य । कुपात्रेष्ववधीरणा ॥ १०७ ॥ युग्मम् ॥ उपेक्षिताश्चतेऽनेन । कदर्थ्यंतेऽत्र कर्मणा ॥ ये त्वत्र भक्तिमंतोऽपि । कुर्वते विकलक्रियाम् ॥१०८॥ कुर्वते भक्तिमात्रं वा । नाम वा लांति केवलम् ॥ सन्मार्गे पक्षपातं वा । दधत्यस्यानुरागताम् ॥ १०९ ॥ एतन्नामाऽप्यजानानाः । प्रकृत्या भद्रकाश्च ये ॥ सर्वेऽपि ते ह्यभिप्रेताः । सदागममहात्मनः ॥११०॥तान् कर्मपरिणा-मस्त—त्र बाढं बाधितुं क्षमः ॥ किंतु दत्ते श्रियस्तास्ताः । सदागमवशंवदः ॥ १११ ॥

पण कुपात्रो प्रते तेनी उपेक्षा छे ॥ १०६ ॥ १०७ ॥ अने जेओ तेनाथी उपेक्षित थएला छे, तेओ अहीं कर्मथी कदर्थना पामे छे, अने जेओ तेमां भक्तिवंत छे, अने विकल क्रिया करे छे, अथवा तेनी भक्तिमात्र करे छे, अथवा तेनुं नाम मात्र ले छे, अथवा सन्मार्गमां पक्षपात करेछे, अथवा तेनो अनु-राग करे छे, अथवा तेनुं नाम पण नहीं जाणतां स्वभावथी जेओ भद्रक छे, तेओ सघला सदागमने वहाला थाय छे. ॥ १०८ ॥ १०९ ॥ ११० ॥ वली तेओने कर्मपरिणाम राजा अत्यंत बाधा करवाने

समर्थ थतो नथी, पण उलटो सदागमने वश थइने तेते शोभाओ आपे छे ॥ १११ ॥ तेथी हे भद्रे! तेनुं माहात्म्य वर्णववाने कोई पण समर्थ नथी, ते दोषोरूपी वृक्षोने कुहाडा तुल्य, तथा गुणोरूपी वनने मेघतुल्य छे. ॥ ११२ ॥ हवे मुग्ध एवी सुललिता संदेह रूपी समुद्रमां डुबी; केमके ते सदागममां आटलो बधो गुण समूह क्यांथी होय? आ तो परिचयथी स्तुति लागे छे ॥ ११३ ॥ पछी ते महाभद्राने कहेवा लागी के, हुं तो खरेखर संशयमां छु; माटे तारे मारा उद्धार माटे सदागमने देखाडवा ॥ ११४॥

भद्रे तन्नास्य माहात्म्यं । कोऽपि वर्णयितुं क्षमः ॥ कुठारो दोषवृक्षाणा–मसौ गुणवनांबुदः ॥ ११२ ॥ अथ मग्ना सुललिता । मुग्धा संदेहवारिधौ ॥ क्वैतावान् गुणसंदोहः । स्तुतिः परिचयादियम् ॥ ११३ ॥ आह प्रज्ञाविशालां सा । नूनं मग्नाऽस्मि संशये ॥ तत्त्वथाऽसौ मदुधृत्यै । दर्शनीयः सदागमः ॥ ११४ ॥ साप्राह सुंदरं ह्येतद्--द्रष्टव्यः सेव्य एव सः ॥ गते द्वे अपि तन्मूलं । दृष्टश्चासौ महाशयः ॥ ११५ ॥ शुष्कस्तद्दर्शनादेव । तस्याः संदेहकर्दमः ॥ दिनानि यांत्यथ तयो। र्लीलया तस्य सेवया॥११६॥अथानेन महान्तश । प्रोक्ता विहरतान्यदा॥ क्षीणजंघाबलासि त्वं । तत्तिष्ठात्रैव धीमति ॥११७॥ कर्तव्यो नृपपुत्रोऽसा । वाबाल्यात् स्नेहनिर्भरः ॥ त्वयि संजातविश्रंभः । प्रयाति मम वश्यताम् ॥ ११८ ॥ प्रज्ञाविशालया तस्य । तत्प्रपन्नं वचस्तया ॥ आवर्ज्यजननीचित्तं । लालितो राजबालकः ॥ ११९ ॥

महाभद्राए कह्युं के, ए सुंदर छे; तेने जोवाज जोइए; पछी तेओ बन्ने त्यां गइ; अने ते सदागमने जोया ॥११५॥ तेना दर्शनथीज तेणीनो संदेहरूपी कादव सुकाइ गयो; अने तेनी सेवाथी लीलाए करीने हवे तेओना दिवसो जाय छे ॥ ११६ ॥ हवे विहार करता एवा सदागमे एक दिवस महाभद्राने कह्युं के, तुं हवे निर्बल थइछे, माटे अहींज रहे? ॥ ११७ ॥ तारे आ राजपुत्रने बालपणाथीज स्नेही करवो अने ताराप्रते विश्वासी थवाथी ते मने वश थशे ॥ ११८ ॥ महाभद्राए ते वचन स्वीकार्युं; पछी तेनी

माताना मनन पश करीने ते राजबालकनुं तेणीए लालन कर्युं ॥ ११९ ॥ अनुक्रमें वृद्धि पामता एवा तेणं, तेणी प्रते उत्कृष्ट स्नेह धारण कर्यो; हवे ते सदागम आचार्य फरीने त्यां आव्या तेनी पासे ते महाभद्रा ते राजकुमारने लेइ गइ ॥ १२० ॥ ते राजकुमार सदागमने जोइने अत्यंत हर्षित थयो; तथा निष्पापी एवा तेणे तेमनी वाणी सांभलीने मनमां चिंतव्युं के, ॥ १२१ ॥ ज्यां आ सदागम वसेछे, ते आ नगरीने धन्यछे; हवे जो ते मने भणावे तो तेमनी पासे हुं शास्त्राभ्यास करूं ॥ १२२ ॥ पोतानी

क्रमेण वर्द्धमानोऽसौ । तस्यां स्नेहं परं दधौ ॥ पुनःसूरिरथायात । स्तत्पार्श्वे तं निनाय सा ॥ १२० ॥ स तं सदागमं वीक्ष्य । परं हर्षमुपागतः ॥ श्रुत्वास्तपापस्तद्वाचं । चिंतयामास चेतसि ॥ १२१ ॥ धन्येयं नगरी यस्यां । वसत्येष सदागमः ॥ स्याद्यद्ययमुपाध्यायः । पठाम्यस्यांतिके श्रुतम् ॥ १२२ ॥ अयं प्रज्ञाविशालाया । भावस्तेन निवेदितः ॥ आपृछ्य पितरौ साथ । तं तच्छिष्यमचीकरत् ॥ १२३ ॥ ततोदिने दिने याति । सह प्रज्ञाविशालया ॥ पार्श्वे सदागमस्यार्थी । जिज्ञासुः स महाशयः ॥ १२४ ॥ अन्यदा भव्यपुरुषः । पुंडरीकः सदागमम् ॥ महाभद्रा मुदा प्रज्ञा—विशालाच निषेवते ॥ १२५ ॥ स्थिताऽगृहीतसंकेता । श्रोतुं सुललिता गिरम् ॥ ददत्याचार्यवर्यश्च । देशनां क्लेशनाशिनीम् ॥ १२६ ॥अत्रांतरे श्रुतश्चक्रि—बलकोलाहलो महान् ॥ जाता चोत्कर्णिता पर्ष—द्विस्मितं जनमानसम्॥ १२७ ॥

आ मरजी तेणे महाभद्राने जणावी; पछी तेणीए तेना मातापितानी आज्ञा लेइने तेने सदागमनो शिष्य कर्यो. ॥ १२३ ॥ पछी हमेशां ते अर्थनो जिज्ञासु थइने महाभद्रानी साथे सदागम पासे जवा लाग्यो ॥ १२४ ॥ हवे एक दहाडो भव्य पुरुष पुंडरीक अने महाभद्रा हर्षथी सदागमने सेवे छे. ॥ १२५ ॥ भोली सुललिता वाणी सांभलवाने बेठी, अने आचार्य महाराज क्लेशोने नाश करनारी देशना दीए छे. ॥ १२६ ॥ एटलामां चक्रिना सैन्यनो मोटो कोलाहल संभलाणो; अने तेथी पर्षदाना कर्णो चमक्या;

अने माणसोनुं मन विस्मित थयुं ॥ १२७ ॥ पछी सुललिताए महाभद्राने कह्युं के, आ शुं छे? त्यारे तेणीए कह्युं के, हुं जाणती नथी, पण सदागम महाराज जाणे छे ॥१२८॥ हवे विचक्षण एवा सदागम महाराज सुललिता अने पुंडरीकनें बोध थवा माटे नीचे प्रमाणे रूपक गूढार्थ कहेवा लाग्या ॥ १२९ ॥ हे महाभद्रे! तने खबर नथी? के, आ मनुष्य गति नामे प्रख्यात नगरी छे, तेमां आ महाविदेह रूपी विस्तारवाली बजार छे. ॥ १३० ॥ अहीं संसारिजीव नामना चोरने क्रूर आशयोवाला कोटवालोए

ततःसुललिता प्राह । महाभद्रे किमित्यदः ॥ सा प्राह नास्मि जानामि । जानाति भगवान् परम् ॥ १२८ ॥ अथ प्रभुः सुललिता--पुंडरीकाववुद्धये ॥ इमं रूपकगूढार्थ--माचचक्षे विचक्षणः ॥ १२९ ॥ महाभद्रे न जानीषे । ख्यातेयं नृगतिः पुरी ॥ महाविदेहरूपोऽयं । हट्टमार्गश्च विस्तृतः ॥ १३० ॥ चौरः संसारिजीवोऽत्र । सलोप्त्रो दांडपाशिकैः ॥ राज्ञे क्रूराशयैः कर्म--परिणामाय दर्शितः ॥ १३१ ॥ तेन वध्यतयाज्ञप्तः । पृष्ट्वा भार्यां च बांधवान् ॥ महाकोलाहलैःसोऽयं । वेष्टितो राजपूरुषैः ॥ १३२ ॥ बहिः पुर्या विनिःसार्य । हट्टमार्गस्य मध्यतः ॥ नीत्वा वध्यस्थले पापि–पंजरे मारयिष्यते ॥ १३३ ॥ श्रूयते कर्णनिर्घाती । सोऽयं कोलाहलो महान् ॥ प्राप्ता सुललिताश्चर्यं । तच्छ्रुत्वाह प्रवर्तिनीम् ॥ १३४ ॥नृगतिर्नगरी नेयं । ननु शंखपुरं ह्यदः ॥ वनं चित्तरमं चेदं । हट्टमार्गो न विस्तृतः ॥ १३५ ॥

मुद्दामाल सहित कर्मपरिणाम नामना राजानी नजरे कर्यो छे. ॥ १३१ ॥ ते राजाए स्त्री तथा बांधवोने पूछीने, तेने मारीनांखवा माटे हुकम कर्यो छे; ते आ संसारिजीव महान् कोलाहलोवाला राजपुरुषोथी वींटायो छे ॥ १३२ ॥ बजारमांथी नगरनी बहार कहाडीने, वध्यस्थानकपर लेइ जेइने पापीओना पांजरामां तेने मारी नांखशे. ॥ १३३ ॥ तेनो आ कान फाडे तेवो कोलाहल संभलाय छे, ते सांभलीने सुललिता आश्चर्य पामती थकी प्रवर्तिनीने कहेवा लागीके ॥१३४॥ आ तो मनुष्यगति नामे नगरी नथी, पण

शंखपुर नगर छे, तेम आ तो चित्तरम नामे उद्यान छे, पण विस्तारवाली वजार नथी. ॥ १३५ ॥ वली अहीं कर्मपरिणाम राजा नथी, राजा तो श्रीगर्भ छे; माटे आवुं संबंधविनानुं भगवान् केम बोले छे.?१३६॥ त्यारे सदागम महाराजे कह्युं के. हे भद्रे ! तुं मारी वाणीनो परमार्थ जाणती नथी; माटे खरेखर तुं संकेतने नहीं ग्रहण करनारी (अग्रहीतसंकेता) छे. ॥ १३७ ॥ त्यारे सुललिताए विचार्युं के, अरे ! सदागम महाराजे तो मारुं पण बीजुं नाम कर्युं !! एम विचारि ते विस्मित थइ; त्यारे महाभद्रा तेने तत्व जणा-

न कर्मपरिणामोऽत्र । राजा श्रीगर्भ एवतु॥असंबद्धं भगवान् बुद्धे । किमित्येवं प्रभाषते ॥१३६॥ भगवानाह जानीपे । परमार्थं न मे गिराम् ॥ भद्रेऽग्रहीतसंकेता । ततस्त्वमसि निश्चिता ॥ १३७ ॥ सा दध्यौ ही ममाप्यन्या । कृताभगवताभिधा ॥ स्थितेति विस्मिता तत्वं । महाभद्रात्वलक्षयत् ॥ १३८ ॥ नूनमेष महापापो । निर्दिष्टो नरकंगमी ॥ जीवो भगवता तस्याः । संजाता महती कृपा ॥ १३९ ॥ पप्रच्छ भगवंतं सा । मुच्येताऽसौ कथंचन ॥ स प्राह दर्शनात्तस्य । मोक्षःस्यादाश्रयणाच्च नः॥ १४० ॥महाभद्राह भगवं–स्तद्गच्छाम्यस्य सन्मुखम् ॥ भगवानाह गच्छाशु । सफलोऽयं तवोद्यमः ॥ १४१ ॥गताथ कृपयाऽन्यर्णे । साऽनुसुंदरचक्रिणः ॥ चौर्यमाफलमाख्यातं । यथाभगवतोदितम् ॥ १४२ ॥ तद्दर्शनानुभावेन । प्रबुद्धश्चक्रिपुंगवः ॥ अंतरंगं निजं चौर्यं । बुध्वा भीतो भृशं हृदि ॥ १४३ ॥

ववा लागीके॥ १३८ ॥खरेखर आ जीवने महाराजे महापापी कह्यो; त्यारे तेणीने मोटी दया आवी.॥१३९॥ अने भगवानने पूछयुं के, आनो मोक्ष केम थाय ? त्यारे तेमणे कह्युं के, अमारां दर्शन तथा आश्रयथी तेनो मोक्ष थाय. ॥ १४० ॥ त्यारे महाभद्राए कह्युं के, हे भगवन् ! त्यारे तो हुं तेनी सन्मुख जउं; त्यारे महाराजे कह्युं के, तुरत जा ? आ तारो उद्यम सफल छे. ॥ १४१ ॥ हवे ते दयाथी अनुसुंदर चक्रीपासे गइ; अने (तेने) महाराजना कहेवा प्रमाणे छेक फलसुधिनी चोरीनी वात कही. ॥ १४२ ॥ ते महाभ-

द्राना दर्शनथी चक्रीने बोध थयो, अने पोतानी अंतरंग चोरी जाणीने हृदयमां बहु डर्यो. ॥ १४३ ॥ त्यारे महाभद्राए तेने कह्युं के, भगवान सदागमनुं शरणुं तुं ले ? के जेथी तने भय न थाय. ॥ १४४ ॥ पछी प्रभुए कहेली चोरी लोकोने जणाववा माटे चक्रीए वैक्रिय लब्धिथी पोतानुं चोरनुं रूप कर्युं. ॥ १४५ ॥ हवे भस्मथी लेपाएलां शरीरवालो, गेरुना हाथा दीधेलो, घासनी मेशना समूहथी व्याप्त थएलो. कणेरनी मालाओथी वींटाएलो, शरावलांओनी मालाथी कद्रूपो थएलो, जीर्ण वस्त्रना टुकडावालो, गलामां लटकावेला मुद्दामालवालो, भयभीत, गधेडे चडेलो, खोटा आशयोवाला राजपुरुषोथी फरतो वींटा-

ततः प्राह महाभद्रा । भगवंतं सदागमम् ॥ शरणं प्रतिपद्यस्व।यथा ते न भयं भवेत्॥१४४॥ प्रबुबोधयिषुश्चौर्यं । प्रभूक्तं प्राणिनां ततः ॥ वैक्रियध्यर्या निजं चक्री । चौररूपमचीकरत् ॥ १४५ ॥ भस्मनालिप्तगात्रोऽथ । दत्तगैरिकहस्तकः ॥ व्याप्तस्तृणमषीपुंजैः । कणवीरस्रजावृतः ॥१४६॥ शरावमालाबीभत्सो । जरत्पटकखंमभृत् ॥बद्धलोप्त्रो गले त्रस्तः । स्थापितो रासभोपरि ॥ १४७ ॥ समंताद्राजपुरुषै । र्वेष्टितो विकृताशयैः ॥ प्रकंप्रः कांदिशीकोऽसौ । ययौ भगवदंतिकम् ॥ १४८ ॥ त्रिभिर्विशेषकम् ॥ दृष्ट्वा सदागमं किंचि–ज्जाताश्वास इवाथ सः॥अनाख्येयां दशां प्राप्तः । पतितो धरणीतले॥१४९॥लब्ध्वा चैतन्यमुत्थाय । सदागममथाऽवदत्॥त्रायस्व नाथ मां भीतं । मा भैषीरित्युवाच सः॥१५०॥आश्वासितःस तेनाथ । शरणं तस्य संश्रितः ॥ प्रत्यकूपदैरपसृता–स्तद्भिया राजपूरुषाः ॥ १५१ ॥

एलो, कंपतो, तथा गभराएलो थयो थको ते अनुसुंदर राजा सदागम महाराजनी पासे आव्यो. ॥ १४६ ॥ ॥ १४७ ॥ १४८ ॥ हवे सदागम महाराजने जोइने जाणे कंइंक शांत थयो होय नहीं जेम, तेम ते नहीं कही शकाय एवी दशाने प्राप्त थयो थको पृथ्वीतलपर पड्यो. ॥ १४९ ॥ हवे चैतन्य मेलवीने ते सदागमने कहेवा लाग्यो के, हे नाथ ! डरेला एवा मने आप रक्षण करो ? त्यारे तेणे कह्युं के, तारे डरवुं नहीं. ॥ १५० ॥ हवे तेमणे आश्वासना देवाथी, तेणे तेमनुं शरणुं स्वीकार्युं; अने ते सदागमना डरथी राज-

पूछ्यो पाछे पगे पसी गया. ॥ १५१ ॥ हवे सुललिताए तेने पूछ्युं के, राजपुरुषोए तने शामाटे पकड्यो हतो ? ॥ १५२ ॥ त्यारे तेणे कह्युं के, तेथी शयुं ! ते वृत्तांत विवरीने कहेवाने हुं शक्तिवान नथी; आ सदागम महाराज ते जाणे छे. ॥ १५३ ॥ त्यारे सदागम महाराजे कह्युं के, हे भद्र ! आ सुललिताने मोटुं आश्चर्य छे; माटे ते आश्चर्य दूर करवा माटे तुं कहे ? तेमां तने हानि नथी ॥ १५४ ॥ त्यारे तेणे कह्युं के, आपनी आज्ञा मने प्रमाण छे; पण हे प्रभो ! आ लोकोनी समक्ष मारी विडंबना कहेवाने हुं केवल

अथाऽग्रहीतसंकेता । तमपृच्छदनाविलम् ॥ केन व्यतिकरेण त्वं । गृहीतो राजपूरुषैः॥ १५२ ॥ सोऽवोचदलमेतेन । वक्तुं व्यतिकरो ह्ययम्॥न शक्योऽमुं विविच्यासौ। वेत्ति स्वामी सदागमः ॥ १५३ ॥ ततः सदागमेनोक्तं । ज्ञ्रशास्याः कौतुकं महत् ॥ अतस्तदपनोदार्थं । कथय त्वं क्षतिर्न ते ॥ १५४ ॥ स प्राहाज्ञा प्रमाणं ते । केवलं स्वविडंबनाम् ॥ समक्षं सर्वलोकानां । वक्तुं शक्तोऽस्मि न प्रज्ञो ॥ १५५ ॥सदागमेंगितं ज्ञात्वा । पर्षद्दूरं गताथ सा ॥ स्थितौ प्रज्ञाविशाला च । ज्ञव्यश्च ज्ञगवद्गिरा ॥ १५६ ॥ अथाऽग्रहीतसंकेता । मुद्दिश्य स्फुटमब्रवीत् ॥ संसारिजीवः पुरत–श्चतुर्णामपि शृण्वताम् ॥ १५७ ॥ अस्तीह लोके विख्यात–मनादिसमयस्थिति ॥ पुरमव्यवहाराख्य–मनंतजनसंकुलम् ॥ १५८ ॥ तत्रानादिवनस्पति–नामानः कुलपुत्रकाः ॥ वसंत्याज्ञावशात्कर्म–परिणामस्य ज्ञूज्ञुजः ॥ १५९ ॥ महाऽज्ञानबलाध्यक्ष–तीव्रमोहमहत्तमौ ॥ सदाप्रवसतस्तत्र । तस्य संबंधिनौ ध्रुवम् ॥ १६० ॥

शक्तिवान नथी. ॥ १५५ ॥ सदागमनो संकेत जाणीनें हवे ते पर्षदा दूर गइ; तथा महाराजना वचनथी महाभद्रा अने पुंडरीक त्यां रह्या. ॥ १५६ ॥ हवे सुललिताने उद्देशीने, सांभलता एवा ते चारेनी पासे अनुसुंदर राजा प्रगट रीते कहेवा लाग्योके॥ १५७ ॥आ लोकमां अनादि समयनी स्थितिवालुं, तथा अनंत माणसोथी भरेलुं एवुं अव्यवहार नामे प्रख्यात नगर छे. ॥ १५८ ॥ त्यां कर्मपरिणाम राजानी आज्ञाथी अनादि वनस्पति नामना कुलपुत्रो रहे छे. ॥ १५९ ॥ महा अज्ञान नामे सेनापति तथा तीव्र

मोहनामे महत्तम एवा ते राजाना बे संबंधिओ त्यां हमेशां वसे छे. ॥ १६० ॥ ते नगरमां जेटला लोको छे, ते सर्वेने तेओए राजानी आज्ञाथी निद्रित, मूर्छित तथा मत्तनी पेठे शून्य कर्या छे. ॥ १६१ ॥ निगोद नामे कोटडीमां रहेला एवा तेओ सर्व जाणे मृत्यु पाम्या होय नहीं जेम तेम बोलता नथी, चेष्टा करता नथी, तथा छेदन भेदनने पण जाणता नथी. ॥ १६२ ॥ वली तेओ बीजो कोइ पण व्यवहार करता नथी, तेथी पंडितो ते नगरने "अव्यवहार राशि" कहे छे. ॥ १६३ ॥ ते नगरमां रहेनारो हुं

यावंतस्तत्र नगरे । लोकाः सर्वेऽपि ते कृताः ॥ शून्यास्ताभ्यां नृपादेशात्–सुप्तमूर्छितमत्तवत् ॥ १६१ ॥ न भाषंते न चेष्टंते । छेदं भेदं न जानते ॥ ते निगोदापवरक–क्षिप्ताः सर्वे मृताइव ॥ १६२ ॥ कंचिदन्यं च ते लोक–व्यवहारं न कुर्वते ॥ पुरमव्यवहाराख्य–मतस्तद्गीयते बुधैः ॥ १६३ ॥ संसारिजीवोऽभूवं त–त्रास्तव्योऽहं कुटुंबिकः ॥ स्थितौ तत्रान्यदास्थाने। बलाध्यक्षमहत्तमौ ॥ १६४ ॥ अत्रांतरे प्रतीहारी । नाम्नाऽनादिविचित्रता ॥ एत्य विज्ञापयामास । नत्वेति रचितांजलिः ॥ ६५ ॥ व्यवहारनियोगाख्यो । दूतो द्वार्येष तिष्ठति ॥ प्रेषितः सत्वरं कर्म–परिणामेन भूभुजा ॥ १६६ ॥ युवां प्रमाणमत्राथ । प्रवेश्योऽयं मया न वा ॥ ताभ्यामुक्तं प्रवेश्योऽसौ । तयाप्याशु प्रवेशितः ॥ १६७ ॥ तेनापि तौ नतौ भक्त्या । ताभ्यां दापितमासनम् ॥ उक्तंच सुखिनो देवाः । किमर्थं प्रेषितो भवान् ॥ १६८ ॥

कुटुंबी संसारीजीव थयो; हवे एक दहाडो ते सेनापति अने महत्तम सभामां बेठा हता. ॥ १६४ ॥ एटलामां त्यां अनादि विचित्रता नामनी प्रतिहारी आवीने, तथा नमीने हाथ जोडी कहेवा लागी के, ॥ १६५ ॥ कर्मपरिणाम राजाए तुरत मोकलेलो आ व्यवहारनियोग नामनो दूत बारणे उभो छे.॥१६६॥ हवे तेने मारे अहीं आववा देवोके नहीं ? तेमां आपनी मरजी; त्यारे तेओए कह्युं के, तेने आववा देवो, त्यारे तेणीए पण तेने तुरत प्रवेश कराव्यो. ॥ १६७ ॥ पछी तेणे तेओने भक्तिथी नमस्कार कर्यो, एटले

तेओए तेने आमन आप्युं, अने कह्युं के, स्वामि तो खुशीमां छेनी ? तने अहीं केम मोकल्यो छे ?॥१६८॥ त्यारे तेणे कह्युं के, आपणा स्वामी खुशीमां छे, तथा तमारा अधिकारथी ते निश्चिंत छे; वली मने अहीं मोकलवानो हेतु हुं कहुं छुं. ॥ १६९ ॥ आपणा स्वामिनी अचिंत्य महिमावाली, तथा अविनश्वर एवी "लोकस्थिति" नामनी बेहेन जयवंती वर्ते छे; अने ते आपणा स्वामीए तेणीने आ कार्यमाटे कह्युं के; ॥ १७० ॥ दुःखे करीने नाश करी शकाय तेवो अमारो सदागम नामे हमेशनो शत्रु छे; ते अमारां लश्करने हणीने, केटलाकोने मोक्षमां लेइ जाय छे. ॥ १७१ ॥ एम (आपणा) लोकोनो नाश थवाथी,

स प्राह सुखिनो देवा । निश्चिंता वोऽधिकारतः ॥ यः पुनःप्रेषणे हेतु–र्मम सोऽयं निगद्यते ॥ १६९ ॥ जयत्यचिंत्यमाहात्म्या । लोकस्थितिरनश्वरी ॥ भगिनी देवपादानां । साऽत्रार्थेऽधिकृताच तैः ॥ १७० ॥ अस्त्यस्माकं सदा शत्रु–र्दुरुच्छेदः सदागमः ॥ हत्वा सोऽस्मद्बलं कांश्चिल्लोकान्नयति निर्वृतौ ॥ १७१ ॥ एवं च विरलीभूते । लोके संपत्स्यतेऽयशः ॥ अस्माकं तत्त्वया कार्य–मिदं लोकस्थितेऽनघे ॥ १७२ ॥मद्भुक्तेर्यांति यावंतः । पुरादव्यवहारतः ॥ तावंतएव निःकाश्या–स्त्वयेत्थं न क्षतिर्भवेत् ॥ १७३ ॥ महाप्रसादइत्येवं । सोऽधिकारोऽनया धृतः ॥ सदागमेन दृष्टाश्च । केचित्संप्रति मोचिताः ॥ १७४ ॥ तावदानयनायेति । प्रहितोऽहंतया जवात् ॥ अहं च देवभृत्योऽपि । तदाज्ञैकवशंवदः ॥ १७५ ॥

आपणो अपजश थशे; माटे हे लोकस्थिति ! तारे आवी रीते करवुं के, ॥ १७२ ॥ मारा तावामांथी जेटला जीव जाय, तेटलाज तारे अव्यवहार राशिमांथी कहाडवा; के जेथी टोटो पडे नहीं.॥१७३॥ बहु सारूं ! एम कहीने तेणीए ते अधिकार स्वीकार्यो; अने हमणाज सदागमे केटलाकोने मोक्षमां मोकलेला (तेणीए) जोया छे. ॥ १७४ ॥ माटे तेटला जीवो लाववा माटे मने अहीं तेणीए वेगथी मोकल्यो छे, वली जोके, हुं तो स्वामीनो चाकर छुं, छतां तेणीनी आज्ञामां पण मारे रहेवुं पडे छे. ॥ १७५ ॥

तेणीनुं वचन ते महा अज्ञान, तथा तीव्रमोहे स्वीकार्युं, केमके ते तेओने पूजनीक हती; हवे तेओए अव्यवहार राशिमां रहेला लोकोनुं प्रमाण ते दूतने देखाड्युं. ॥ १७६ ॥ त्यां असंख्य गोलाओमां (ते दूते) असंख्य निगोद नामना ओरडाओ, तथा तेमां अकेकमां अनंत माणसोने जोया. ॥ १७७ ॥ (ते जोइ) विस्मत थएला ते दूतने हाथमां ताली देइने तेओए कह्युं के, अरे! जोयुं!! ज्यारे आम छे, त्यारे हवे सदागम शुं हानि करवावालो हतो?!! ॥ १७८ ॥ आटला बधा वखतमां पण सदागमे जेटलाओने

स्वीकृतं तद्वचस्ताभ्यां । पूज्या भगवती हि सा ॥ तस्याऽसंव्यवहारस्थ–लोकमानं च दर्शितम् ॥ १७६ ॥ असंख्यगोलकगृहे–ष्वसंख्यास्तत्र दर्शिताः ॥ निगोदाख्यापवरका–स्तेष्वनंता जनाः पृथक् ॥ १७७ ॥ आहतुर्विस्मितं तं च । दत्वा तौ करतालिकाम् ॥ कां करिष्यति हानिं भोः । स्थिते ह्येवं सदागमः ॥ १७८ ॥ एवावताऽपि कालेन । ये सदागममोचिताः ॥ एकापवरकस्यास्य । भागेऽनंततमे हि ते ॥१७९॥ लोकनिर्लेपचिंतेयं । देवानां का तदुच्चकैः॥ दूतोऽवादीदिदं वक्ष्ये । त्वरा कार्ये विधीयताम् ॥ १८० ॥ समजीवितमृत्यूनां । प्रवाहादादिवर्जितात् ॥ समकाहारनीहारो–च्छ्वासनिःश्वासरागिणाम् ॥ १८१ ॥ ततोनिर्यास्यतां संख्या–पूरणायाक्षमाविमौ ॥ चिंताव्याकुलितौ जातौ । परस्परमुखेक्षिणौ ॥१८२॥इतश्चास्ति भटः साक्षा–द्भार्या मे भवितव्यता॥मंत्रयतीति कर्तव्यं॥ममान्येषां च सद्मिनाम्॥१८३॥

मोक्षमां मोकल्या छे, तेओ आ एक ओरडाना अनंतमे भागे पण नथी! ॥ १७९ ॥ माटे लोकोने खूटवानी स्वामीनी आ चिंता शा कामनी छे? त्यारे दूते कह्युं के, आ सघळुं हुं स्वामीने कहीश; हवे तमो जलदी काम करो? ॥ १८० ॥ तुल्य जीवितमृत्युवाला, तथा तुल्य आहार निहार अने श्वासोश्वासवाला एवा तेओना आदि विनाना प्रवाहथी, निकलता जीवोनी संख्या पूरवामाटे असमर्थ एवा तेओ बन्ने एक बीजानुं मुख जोता थका चिंताथी व्याकुल थया ॥ १८१ ॥ १८२ ॥ (अनुसुंदर नामे ते संसारि

जीप करे छे के) साक्षात सुभट तुल्य मारी भवितव्यता नामे स्त्री छे; ते मने अने बीजा घरवाला-ओने कार्ये सोंपे छे. ॥ १८३ ॥ ते पोताने गमतुं कार्य करे छे, बीजा कशानी अपेक्षा करती नथी; अने बीजा हेतुओ पण तेणीनुंज अनुवर्तन करे छे; कहुं छे के, ॥ १८४ ॥ जेवी भवितव्यता तेवी बुद्धि, तेवो व्यवसाय, तथा तेवा सहायो होय छे. ॥ १८५ ॥ आ तारी भवितव्यता सारी छे, एम कहेवाथी इंद्र पण खुशी थाय छे, अने ते सारी नथी, एम कहेवाथी भयथी ते कंपे छे. ॥ १८६ ॥ कर्मपरिणामे तेणीने पूजी छे, वली ते सृष्टिनो नाश करनारी, सुतेलाओमां जागनारी, तथा अंधकारमां पण स्फुरायमान छे.

स्वेछमर्थं करोत्येषा । क्वापि नान्यमपेक्षते ॥ तां परेऽप्यनुवर्तंते । हेतवो यदुदाहृतम्॥ १७४ ॥ बुद्धिरुत्पद्यते तादृक् । व्यवसायश्च तादृशः ॥ सहायास्तादृशा ज्ञेया । यादृशी भवितव्यता ॥ १७५ ॥ अस्तीयं भवतो भद्रे—त्युक्ते शक्रोऽपि हृष्यति ॥ न भद्रेयमितिप्रोक्ते । कंपते भय-विह्वलः ॥ १७६ ॥ सा कर्मपरिणामेनार्चिता सा सृष्टिनाशकृत् ॥ सा जागर्ति प्रसुप्तेषु । तमस्यपि विजृंभते ॥ १७७ ॥ सर्वोपायविदं मत्वा । तामथो पृष्ठतः स्म तौ ॥ साह प्रस्थाप-नायोग्यो । मद्भर्तान्ये च तादृशाः॥१७८॥तावूचतुः प्रमाणं त्वं । कार्येऽस्मिन् व्याप्रियस्वतत्॥ अहमन्ये च मत्तुल्या । स्तया प्रस्थापितास्ततः ॥ १७९ ॥ सहताभ्यां तयानीता । एकाक्षनिलये ऽथ ते ॥ वर्तंते नगरे तत्र । महांतः पंचपाटकाः ॥ १८० ॥ मामेकं पाटकं तत्र । तीव्रमोहः प्रदर्शयन् ॥ आह संसारिजीव त्वं । तिष्ठास्मिन्नेव पाटके ॥ १८१ ॥

॥ १८७ ॥ तेणीने सर्व उपायो जाणनारी जाणीने, हवे ते बन्नेए तेणीने पूछयुं; त्यारे तेणीए कहुं के, मारो भर्तार अने बीजा पण तेवाओ मोकलवा लायक छे. ॥ १८८ ॥ त्यारे तेओए कहुं के, जेम तारी मरजी, माटे हवे आ कार्य कर ? पछी तेणीए मने अने मारा सरखा बीजाओने त्यांथी रवाना कर्या.॥१८९॥ तेओ बन्ने साथे तेणी हवे तेओने एकेंद्रिय स्थानकमां लेइ गइ; ते नगरमां मोटा पांच पाडाओ छे.॥१९०॥ त्यां हवे तीव्र मोहे मने एक पाडो देखाडीने कहुं के, हे संसारिजीव ? तुं आज पाडामां रहे ? ॥ १९१ ॥

केमके, आ पाडो गोला, नीगोद, अने तेटलाज माणसोथी घणोखरो अव्यवहार राशि सरखो छे.॥१९२॥ लोक व्यवहारथी अन्य जगोए गमागमथी भेद छे; अने अनादि वनस्पति नाम छे. ॥ १९३ ॥ एमकहीने तेणे एक ओरडामां मने राख्यो; अने माराप्रमाणे बीजाओने पण राख्या; अने केटलाकोने बीजी रीते राख्या. ॥ १९४ ॥ त्यां मूर्छित थइने हुं अनंत काल रह्यो; पछी भवितव्यता मने प्रत्येक वनस्पतिमां लावी ॥ १९५ ॥ तेवी रीते एज पाडामां मने असंख्य काल राख्यो, त्यां तेणीए मने विविध आकार

यतोऽसंव्यवहारेण । तुल्यो बहुतरं ह्यसौ ॥ गोलकैश्च निगोदैश्च । जनैस्तावद्भिरेव च ॥१९२॥
भेदो लोकव्यवहृते–रन्यत्र च गमागमात्॥ किंचाऽनादिवनस्पति–वनस्पत्यभिधाकृतः॥१९३॥
इत्युक्त्वा स्थापितस्तस्मि–न्नेकापवरके ह्यहम् ॥ अन्ये तु केऽपि मन्नीत्या । स्थापिताः केऽपि चान्यथा ॥ १९४ ॥ अथानंतं स्थितः कालं । तत्राहं मत्तमूर्छितः ॥ ततः प्रत्येकचारित्वं । भवितव्यतया कृतम् ॥ १९५ ॥ तादृशः स्थापितोऽसंख्यं । कालमत्रैव पाटके ॥ ददौ सा गुटिकां तत्र । नानाकारप्रकाशिकाम् ॥ १९६ ॥ सा कर्मपरिणामेन । जन्मवासंप्रतीष्टकृत्॥ दत्तैकभववेद्यास्याः । प्रागेव श्रांतिशांतये ॥ १९७ ॥ पूर्वस्यां परिजीर्णायां । दत्तवत्यपरापराम् ॥ तामसंव्यवहारे सा । सूक्ष्ममेवाकरोद्वपुः ॥ १९८ ॥ एकाक्षनिलये त्वेषा । तया गुटिकयाऽकरोत् ॥ पर्याप्तकमपर्याप्तं । क्वचित्सूक्ष्मं च बादरम् ॥ १९९ ॥ साधारणं च प्रत्येकं । फलपुष्पांकुरादिकम् ॥ मूलत्वक्स्कंधशाखादि । तथा बीजलतादिकम् ॥ २०० ॥

करनारी गुटिका आपी. ॥ १९६ ॥ जन्मवासप्रते इष्ट करनारी एवी ते गुटिका एकभव सुधि चाले तेटली, कर्मपरिणामे पेहेलेथीज तेणीने थाक न लागवा माटे आपी हती ॥ १९७ ॥ पूर्वनी गुटिका खलास थवाथी, बीजी बीजी देतां थकां तेणीए अव्यवहार राशिमां (मारुं) शरीर सूक्ष्मज कर्युं हतुं. ॥ १९८ ॥ एकेंद्रियमां तेणीए ते गुटिकाथी, मने पर्याप्तो, अपर्याप्तो, तथा कोइक समये सूक्ष्म अने बादर कर्यो ॥ १९९ ॥ वली तेथी मने साधरण, तथा प्रत्येक एवा फल, फूल, अंकुरा, मूल,

डाळ, स्कंध, शाखा, बीज तथा लतादिक रूप कर्यो ॥ २०० ॥ तेवी दशावाला एवा मने लोकोए छेद्यो, भेद्यो, काप्यो, तथा पील्यो; अने तेवी रीतनो मने जोया छतां पण ते भवितव्यताए उपेक्षी मेल्यो ॥ २०१ ॥ एवं छेल्ली गुटीका खलास थवाथी, बीजी देइने ते मने पृथ्वीकायमां लेइ गइ; अने त्यांहुं असंख्य काल रह्यो ॥ २०२ ॥ त्यां सूक्ष्मादिक भेदोने भजनारा एवा मने लोकोए चूर्यो तथा दल्यो; अने एवीज रीते अप्‌काय, तेउकाय अने वायुकायमां मने मेल्यो. ॥ २०३ ॥ हवे भवितव्यताए मारुं स्थानाजीर्ण दूर करवाने इच्छयुं; तेथी तेणीए मने " विकलेंद्रिय निवास " नामना नगरमां लीधो. ॥ २०४ ॥ त्यां बे

छिन्नो भिन्नश्च लूनोऽहं । लोकैः पिष्टश्च तादृशः ॥ दृष्टोऽप्युपेक्षितो हंत । भवितव्यतया तया ॥ २०१ ॥ साथांत्यगुटिकायां मां । जीर्णायां क्षितिपाटके ॥ दत्वान्यामनयत्तत्रा—ऽसंख्य-कालमहं स्थितः ॥ २०२ ॥ सुक्ष्मादिभेदभाक्तत्र । चूर्णितो दलितो जनैः ॥ एवं जला-ग्निपवने—ष्वेकाक्षनिलये धृतः ॥ २०३ ॥ स्थानाजीर्णमथैच्छन्मे । ऽपनेतुं भवितव्यता ॥ वि-कलाक्षनिवासाख्ये । नगरेऽहं तया धृतः ॥ २०४ ॥ नियुक्तो भूभुजा तत्र । द्वींद्रियादित्रिपा-टके ॥ त्रातास्ति शल्यसंपर्को । मायापरिणतिप्रियः ॥ २०५ ॥ प्रथमे पाटके तत्र । भार्यया द्वींद्रियाभिधे ॥ मनाक् विस्पृष्टचैतन्यः । कृमिरूपोऽशुचिः कृतः ॥ २०६ ॥ मूत्रांत्रक्लिन्नजठरे । विलुठंतं च वर्चसि ॥ मां दृष्टा कृमिभावेन । सा दुर्भार्या प्रहृष्यति ॥ २०७ ॥ जलूकाभाव-मापाद्य । गुटिकायाः प्रभावतः ॥ विडंबितस्तया रोगि—रक्ताकर्षणकर्मणा ॥ २०८ ॥

इंद्रिय आदिक त्रणे पाडाओमां कर्मपरिणाम राजाए स्थापेलो, अने मायापरिणति नामे स्त्रीवालो शल्य संपर्क नामे अधिकारी हतो. ॥ २०५ ॥ त्यां मारी भवितव्यता नामनी स्त्रीए बे इंद्रिय नामना पाडामां मने जरा चैतन्यवालो अपवित्र कृमिरूपे कर्यो. ॥ २०६ ॥ मूत्र अने आंतरडांथी खरडाएला जठरमां रहेली विष्टामां कृमिरूपे लोटता एवा मने जोइने ते दुर्भगस्त्री हर्ष पामे छे. ॥ २०७ ॥ गुटिकाना प्रभावथी मने जलोरूप बनावीने, रोगीनुं रुधिर खेंचाववावडे मने तेणीए विडंबना करी. ॥ २०८ ॥

पछी गुटिकादानथी शंख करीने शंखवालाओए मने छेद्यो; तथा पूरारूप करीने नचाव्यो; एवी रीते मने बहु दुःखी कर्यो. ॥ २०९ ॥ सात क्रोड लाख कुलोमां रह्यो; तथा त्यां असंख्य रूपोथी रडतो थको हुं बहु भम्यो. ॥ २१० ॥ पछी मने बीजी गोली आपीने ते स्त्री त्रेंद्रिय नामे पाडामां लेइ गइ; तथा त्यां असंख्य रूपोथी भमाव्यो ॥ २११ ॥ त्यां आठक्रोड लाख कुलोमां जुदा जुदा लोकोए कीडी आदिकना रूपथी मने पील्यो, बाल्यो, तथा मर्दित कर्यो. ॥ २१२ ॥ त्यांथी गोली देइने मने त्रीजा पाडामां मेल्यो;

छेदितो गुटिकादाना—च्छंखं कृत्वाथ शांखिकैः ॥नर्तितः पूतरीकृत्य । बहुधैवं विडंबितः॥२०९॥
कुलानां कोटिलक्षेषु । पाटके सप्तसु स्थितः ॥ तत्राऽसंख्यैरहं रूपै—रटद् बहुतरं रटन्॥२१०॥
अथान्यगुटिकादाना—न्नीतोऽहं त्रींद्रियाभिधे ॥ पाटके भ्रामितो रूपै—रसंख्यैस्तत्र भार्यया
॥ २११ ॥ कुलानां कोटिलक्षेषु । तत्राष्टसु पृथग् जनैः ॥ पिपीलिकादिरूपेण । पिष्टो दग्धश्च
मर्दितः ॥ २१२ ॥ ततश्च गुटिकादाना--त्तृतीये पाटके धृतः ॥ कुलानां कोटिलक्षेषु । नवस्व-
ति विडंबितः ॥ २१३ ॥ पतंगमक्षिकादंश--वृश्चिकाकारधारकः॥तत्राहं चतुरक्षः स--न्नन्व-
भूवं विडंबनाम् ॥ २१४ ॥ अथ प्रहृष्टा मम सा । दयिता भवितव्यता॥प्रस्थापनाय गुटिकां।
प्रायुंक्त नगरांतरे ॥ २१५ ॥ यत्पंचाक्षपशुस्थानं । शल्यसंपर्कपालितम् ॥ अस्ति सार्धत्रिपं-
चाश--त्कोटीलक्षकुलं पुरम् ॥ २१६ ॥ पंचाक्षा गर्भजास्तत्र । जलस्थलनभश्चराः ॥ संमू-
र्छिताश्च विद्यंते । तेष्वहं भ्रमितस्तया ॥ २१७ ॥

त्यां नवक्रोड लाख कुलोमां हुं दुःखी थयो. ॥ २१३ ॥ त्यां चोरिंद्रिय थइने, पतंग, माखी, डांस, तथा वींछीनुं रूप धारीने में बहु दुःख अनुभव्युं. ॥ २१४ ॥ पछी ते मारी भवितव्यता स्त्री मारापर तुष्टमान थइ; अने बीजा नगरमां मोकलवा माटे मने गोली आपी. ॥ २१५ ॥ ते नगर पंचेंद्रिय पशुओनुं स्थान, शल्य संपर्कथी रक्षित थएलुं, तथा साडा त्रेपनक्रोड लाख कुलोवालुं छे.॥२१६॥त्यां पंचेंद्रि गर्भज तथा

संमूर्छिम जलचर, थलचर अने खेचरो हता; तेओमां तेणीए मने भमाव्यो. ॥ २१७ ॥ त्यां कार्य विना देडकानो आकार धारीने हुं आरड्यो; तथा मत्स्यरुपे माछीमारोए मने भेद्यो, छेद्यो तथा बाल्यो ॥ २१८ ॥ वली त्यां, ससला, भुंड, तथा हरिणरुप थइने पाराधिओथी पीडित थयो; तथा चंदनघो, सर्प अने नोलीआंरूप थइने परस्पर भक्षणथी दुःखित थयो ॥२१९॥ वली त्यां कागडा, तथा घूवडादिक रुपे में अतुल्य दुःख सह्युं, अने असंख्य लोकोथी भरेला एवा ते स्थानमां हुं घणो काल भम्यो ॥२२०॥ तवे एक दहाडो हुं मृग थइने यूथ मध्ये सुखे रह्यो हतो, त्यां रागमां लीन थवाथी पाराधिए बाणो

रटितोऽहं विनाकार्यं । दर्दुराकारधारकः ॥ मत्स्यरुपं दधच्छिन्न--श्छिन्नो दग्धश्च धीवरैः ॥ २१८ ॥ शशशूकरसारंग--रूपो व्याधैः कदर्थितः ॥ गोधाऽहिनकुलाकारो । दुःखितो भक्षणान्मिथः ॥ २१९ ॥ काकोलूकादिरूपेषु । सोढं दुःखं मयाऽतुलम्॥ असंख्यजनसंकीर्णे तत्र पर्यटितश्चिरम् ॥ २२० ॥ अथान्यदा मृगो जातो । यूथमध्ये स्थितः सुखम् ॥ नादाक्षिप्तः शरेणोच्चै--र्व्याधेन निहतो मृतः ॥ २२१ ॥जातोऽथ करियूथेशो । विचरन् शल्लकीवने॥ श्रितः करेणुवृंदेन । निर्मग्नः सुखसागरे ॥२२२॥ संत्रस्तं करियूथं चाधूमं चाग्निमुत्थितम् ॥ अश्रौषं वेणुविस्फोट--रवं च नवमन्यदा ॥ २२३ ॥ संभ्रांतोऽहं ततः पश्चा । द्भग्नो भूभागमीक्षितुम् ॥ उत्तानः पतितः कूपे । संप्राप्तस्तीव्रवेदनाम् ॥ २२४ ॥ यूथत्राणाऽसमर्थस्य । ममेदं युक्तमागतम् ॥ इतिभावयता दुःखं । सप्तरात्रं तितिक्षितम् ॥ २२५ ॥

मार्याथी मृत्यु पाम्यो. ॥ २२१ ॥ पछी हाथीओना यूथनो हुं स्वामी थयो, त्यां शल्लकीना वनमां विचरतो थको हाथणीओना समूह सहित सुख सागरमां पड्यो. ॥ २२२ ॥ एक दहाडो त्यां हाथीना भययुक्त टोलांने, तथा उछलता धुंवाडाने में जोयो; तथा वांसोना फाटवानो शब्द सांभल्यो. ॥ २२३ ॥ पछी संभ्रांत थइने हुं पाछल पृथ्वीने जोवा लाग्यो, त्यां उतावलथी कुवामां पड्यो, अने तीव्र दुःख पाम्यो, ॥ २२४ ॥ यूथना रक्षणमां असमर्थ एवा मने आ योग्य दशा आवी, एम भावतां थकां में सात

रात्रिओ सुधि पीडा भोगवी. ॥ २२५ ॥मारा आ शुभ भावथी मारी स्त्री भवितव्यता खुशी थइ; अने मने एक सुंदर पुरुषने देखाड्यो.॥ २२६ ॥ अने मने कह्युं के, हे महाभाग ! आ पुण्योदय नामना पुरुषने में खुशी थइने तने मददगार तरिके आप्यो छे. ॥ २२७ ॥ हवे मने पूर्वे दीधेली गोली खलास थवाथी, तेणीए मने बीजी गोली आपी; तथा आ पुण्योदय गुप्त रह्यो थको तारा भलामाटे थओ! एम तेणीए मने आशिष पण आपी. ॥ २२८ ॥ एवी रीते अनुसुंदर राजारूपी संसारिजीव कहेते छते पुंडरीक नामना भव्ये शंका लावीने महाभद्राने कह्युं के, हुं आ सघलो भावार्थ समजी शक्यो थनी; त्यारेतेणीए

अनेन शुभभावेन । तुष्टा मे भवितव्यता॥पुरुषं सुंदराकार--मेकं प्रादर्शयत्पुरः॥२२६॥भवाच च महाभाग । नरः पुण्योदयो ह्ययम् ॥ सहायोऽयं मया । दत्तो भवतः परितुष्टया ॥२२७॥ जीर्णाथ पूर्वदत्ता मे।गुटिकाऽन्यां ददौ च सा ॥ छन्नः पुण्योदयो भूत्यै । भूयादित्याशिषं ददौ ॥२२८॥इति कथयति तस्मिन् धीविशालां बभाषे । वचनमविदितार्थं शंकमानोऽथ भव्यः ॥ स्फुटमकथयदर्थं साऽपि सामान्यरूपं । प्रथनकृतविलंबः श्रव्यशोभां निहंति ॥२२९॥ भवति हि भवजंतुः सर्वएवैकनामा । भवविलसितभेदं याति चावर्तमानः ॥ तदखिलमुपपन्नद्रव्य-पर्यायरूपं । कलयति सुमतिर्यस्तं वृणीते यशःश्रीः ॥ २३० ॥

इति श्रीवैराग्यकल्पलतायां तिर्यग्गतिविपाकवर्णनो नाम तृतीयः स्तबकः समाप्तः ॥ श्रीरस्तु ॥

पण सामान्य प्रकारे तेनो प्रगट अर्थ कही देखाड्यो; केमके; तेमां विलंब करवाथी श्रव्यशोभा चाली जाय छे ॥ २२९ ॥ भवमां रहेला सर्व जंतु एक नामवाला (भवजंतु) होय छे; पण फरता फरता भवचेष्टितना भेदने प्राप्त थाय छे; पण जे सुबुद्धि माणस ते सर्वने द्रव्यपर्यायरूपे जाणे छे; तेने यशनी लक्ष्मी वरे छे. ॥ २३० ॥ (आ काव्यने छेडे पण " यश " शब्द मुकीने श्री यशोविजयजी महाराजे पोतानी कृति सूचवी छे.)

चतुर्थःस्तवकःप्रारभ्यते.

संसारिजीव उवाच--हवे संसारिजीव फरीने कहेछे. हवे विशाल एवी मनुष्यगतिनामे नगरीना भरत नामना पाडामां जयस्थल नामे नगर छे, तथा तेनो राजा पद्म नामे पृथ्वीपति छे. ॥ १ ॥ जगतना मनमां रोपेलछे हर्षकंद जेणीए एवी ते राजाने नंदा नामे पटराणी हती; तेणीनी कुक्षिमां मारी तेणीए मने मुक्यो; अने अवसर आव्ये मारो जन्म (पण) थयो ॥ २ ॥ मने पुत्र थयो, एवी रीते वधेला अभिमान सुखथी नंदा आनंदित थइ अने प्रमोदकुंभ नामना चाकरनी वधामणीथी राजाए पण खुशी

इतश्च पुर्यां नृगतौ विशाले। सत्पाटके यद्भरताभिधाने ॥ जयस्थलं नाम पुरं तदीशः। पद्माभिधोऽभून्मघवा पृथिव्याः ॥ १ ॥ जगन्मनोरोपितहर्षकंदा। नंदाभिधा तन्महिषी बभूव ॥ प्रवेशितोऽहं प्रियया तयास्याः। कुक्षौ सपुण्यः समये प्रसूतः ॥ २ ॥ ननंद नंदा तनयो ममाभू--दितिप्रवृद्धादभिमानसौख्यात् ॥ प्रमोदकुंभाभिधदासवाक्या--द्राजाऽपि तुष्टः प्रददौ वसूनि ॥ ३ ॥ विनिर्मितो जन्ममहोत्सवो मे। व्यधायि नंद्युत्तरवर्धनाख्या ॥ तिरोहिता प्रागभिधा ततश्च। ममाऽप्यभूत्तत्तनयाभिमानः ॥ ४ ॥ सिंचन्निवाक्ष्णोरमृतं विलासै। स्तातस्य मातुश्च तथा जनानाम् ॥ धात्रीभिरुच्चैरथ लाल्यमान--स्त्रिवार्षिकोऽभूव-मनूनशर्मा ॥ ५ ॥ इतश्च याऽंतःपरिवारमध्ये। बभूव मे धात्र्यविवेकिताख्या ॥ असूत मज्जन्मदिने सुतं सा। कृतं च वैश्वानरनाम तस्य ॥ ६ ॥

थइने तेने धन आप्युं ॥ ३ ॥ वली मारो जन्मोत्सव कर्यो; तथा मारुं नंदिवर्धन नाम पाड्युं अने त्यारथी मारुं प्रथमनुं नाम लुप्त थयुं; मने, पण पुत्रपणानुं अभिमान थयुं. ॥ ४ ॥ विलासोथी मातपितानी तथा लोकोनी आंखो प्रते जाणे अमृत सिंचतो होउं नहीं जेम, तेम धात्रीओथी लालन करातो एवो हुं अत्यंत सुखी थयो थको त्रण वर्षनो थयो ॥ ५ ॥ हवे अंतःपुरना परिवारमां अविवेकिता नामनी जे मारी धावमाता हती, तेणीए पण मारा जन्म दिवसे एक पुत्रने जन्म आप्यो, अने तेनुं नाम वैश्वा-

नर पाड्युं ॥ ६ ॥ (तेवैश्वानर केवो हतो ? तोके) खेद अने वैररुप निचा पगवालो, द्रोह अने इर्षारुप कठिन जंघावालो, अक्षमा अने चित्तना पश्चातापरुप खरबचडा साथळवालो, तथा चुगलीरुप लांबा कटिप्रवेश वालो हतो. ॥ ७ ॥ वली ते परना मर्मोने भेदवारुप सांकडी छातीथी कोठा सरखा मध्य भागने धारण करनारो, तापथी दीप्त थएलो, तथा अन्यायरुप दृढ खभाओवालो हतो. ॥ ८ ॥ वली ते खार तथा मात्सर्यरुप बेडोळ हाथवालो, क्रूरतारुपी लांबी अने उंची गरदनवालो, असत्य वचनादि-

विषादवैराततनिम्नपादो । द्रोहाभ्यसूयाकठिनोरुजंघः ॥ अक्षांतिचित्तानुशयासमोरुः । प्रलंबपैशून्यकटिप्रदेशः ॥ ७ ॥ मध्यं दधानःपरमर्मभेद--संज्ञं च कोष्ठाकलितप्रमाणम् ॥ नरःस्थलेनातिविसंकटेन । तापेन दीप्तो दृढदुर्नयांसः ॥ ८ ॥ क्षारत्वमात्सर्यविरूपबाहुः क्रूरत्वदीर्घोच्चशिरोधराभृत् ॥ असत्यभाषादिविकीर्णदंत । चंडत्वनिर्भर्त्सनशून्यकर्णः ॥९॥ हास्योदधानश्चिपटां च नासां । स्थानाकृतिं तामसभावसंज्ञाम् ॥ रौद्रत्वनैर्घृण्यसुरक्तनेत्र--स्त्रिकोणदुष्टाचरणाख्यशीर्षः ॥ १० ॥ असंगतापिंगलकेशभारो । विराधनासूत्रधृतत्रितंतुः ॥ मया प्रदृष्टोऽथ स विप्रसूनु । दौःशील्यलीलानिरतःकुनीतिः ॥ ११ ॥ निरीक्षिते तत्र बभूव पूर्वा--भ्यासेन मे स्नेहविलासि चेतः ॥ अपेक्षते स्वीयबलप्रकर्षा--न्नसंस्तवस्नेहविधौ विशेषम् ॥ १२ ॥

रुप छुटा दांतो वालो, तथा प्रचंडता अने भर्त्सनारुप शून्य कर्णोवालो हतो. ॥ ९ ॥ वली ते हास्यरुपी चपटी नाशिकावालो, तामसभाव नामनी स्थानाकृति वालो, रौद्रता अने निर्दयतारुपी लाल आंखो वालो, अने दुराचरणरुपी त्रिखोण मस्तकवालो हतो. ॥ १० ॥ वली असंगतारुपी पीला केशोना समूह वालो, विराधनारुपी सूतरना त्रण दोरावालो (जनोइवालो) दुःशीलपणानी क्रीडामां आसक्त थएलो, तथा खोटी नीतिवालो, एवा ते वैश्वानर नामना ब्राह्मण पुत्रने में जोयो. ॥ ११ ॥ तेने जोवाथी

पुण्योदयथी मारुं चित्त तेनामां स्नेहवालुं थयुं; केमके, स्तुति अने स्नेहनी विधिमां आत्मबलना उत्कर्षथी निजपनी अपेक्षा होती नथी ॥ १२ ॥ मने पोताने वश थएलो जोइने ते दुष्टे मारुं पडखुं कदापि पण तज्युं नहीं; पछी पोताना वैरीना संगवालो मने जोइने मारो पुण्योदय नामनो मित्र साक्षात मारा पर अत्यंत क्रोधवालो थयो ॥ १३ ॥ अने तेणे विचार्यु के, अहितमां मूढ एवा आने हित कहीने उपदेश देवो लायक नथी; केमके महादेव हजु पण भयंकर एवा सर्पोना वलयने तजतो नथी. ॥ १४ ॥ वली आ नंदिवर्धन मारो आश्रित छे, माटे जोके ते गुणोविनानो छे, तो पण, नहीं क्षोभेला, गंभीर

वशंवदं स्वस्य स मामवेक्ष्य । जहाति पार्श्वं न कदापि दुष्टः ॥ स्ववैरिसंसर्गमवेक्ष्य साक्षात्पुण्योदयो मित्रमतीव रुष्टः ॥ १३ ॥ दध्यौ च नाऽसावुपदेशयोग्यो । हिताभिधानादहिते विमूढः ॥करालमद्यापि न कालकंठो । व्यालावलीनां वलयं जहाति ॥ १४ ॥ नचाश्रितोऽसौ मम हातुमर्हो । विनैव वेलां गुणवर्जितोऽपि ॥ अक्षुब्धगंभीरमहाशयस्य । तृणादिसंघातइवांबुराशेः ॥ १५ ॥ इदं विचिंत्य स्तिमितस्वभावो । रुष्टोऽपि तस्थौ स ममांतरेव ॥ ततश्च वैश्वानरतश्च भास्व--न्मणिः फणींद्रो विषवानभूवम् ॥ १६ ॥ अवारितस्तेन तथैव वैश्वा--नरेण दाहप्रकृतिः कृतोऽहम् ॥ अक्षालितः शैलाइवांबुदेन । जातो यथा दाहकरः श्रितोऽपि ॥ १७ ॥ प्रकोभूतो भीतिभृतोऽथ मत्तो । बालाः कुलीना अपि रोषपूर्णात् ॥ भजंति मामेष महाप्रभावः । पुण्योदयस्यापि परस्य बुद्धः ॥ १८ ॥

अने महान आशयवाला एवा समुद्रे जेम घासनो समूह, तेम मारे अवसरविनाज (पक्षे–वेलाविनाज) तेने तजवो योग्य नही ॥ १५ ॥ एम विचारिने ते क्रोधित थया छतां पण मारा अंतःकरणमांज रह्यो, हवे ते वैश्वानरनी सोबतथी हुं चळकतामणिवाला झेरी नागतुल्य थयो. ॥ १६ ॥ हवे ते पुण्योदये नहीं अटकाव्याथी मने ते वैश्वानरे दाहप्रकृतिवालो कर्यो; अने तेथी, मेघथी आश्रित थएलो एवो पण नहीं धोवाएलो जेम पर्वत तेम हुं दाहकारक थयो. ॥१७॥ रोषथी भरेला एवा हुंथी डरता एवा कुलीन

बालको पण क्रीडा करता थका मने सेवे छे; एवो महाप्रभाव जोके पुण्योदयनो हतो, छतां में ते परनो जाण्यो. ॥ १८ ॥ दीधेल छे तेज, मति, धैर्य अने वीर्य जेणे एवा वैश्वानरना प्रेममां तत्पर थएला मने हवे पिताए उत्तम आचार्यने सोंप्यो; अने त्यां भाग्यथी उद्यम विनाज कलाओनो समूह हु शीख्यो. ॥ १९ ॥ हेतुसहित अथवा हेतुरहित सर्व बालकोनी साथे क्लेश करतो थको वैश्वानरथी आलिंगित थएल छे मूर्ति जेनी एवो हुं, ते बालकोने तथा गुरुने घणोज खेदकारक नीवड्यो.॥ २० ॥ गुरु ज्यारे मने शीखामण देता, त्यारे में तेनो पण तिरस्कार कर्यो; त्यारे बीजा ते शुं हीसाबमां? तो पण आ राजानो

वितीर्णतेजोमतिधैर्यवीर्य--वैश्वानरप्रेमपरोऽथ पित्रा ॥ दत्तोऽहमाचार्यवरस्य भाग्या--द्विनोद्यमं शिक्षितवान् कलौघम् ॥ १९ ॥ सहेतुकं वाप्यपहेतुकं वा । समस्तबालैः कलहायमानः ॥ वैश्वानरालिंगितमूर्तिरुच्चैः । खेदाय तेषां च गुरोश्च जातः ॥ २० ॥ प्रतिब्रुवाणो गुरुरप्यलंघ्नि । मया तिरस्कारपदं परे के ॥ महीभृतः पुत्र इतिप्रतीते । तथापि मय्येष जहौ न रागम् ॥ २१ ॥ वैश्वानरस्यैव गुणोऽखिलोऽय--मितीह रागो विधृतो मयोच्चैः ॥ असावपि प्राणसमाय मह्यं । रसायनं क्रूरमनो ददौ द्राक् ॥ २२ ॥ जगौ च मच्छक्तिभवं किलैत--द्बलस्य वृद्ध्यै विततायुषश्च ॥ गृहाण तत्त्वं परिभुंक्ष्व काले । फलेग्रहिः स्नेहतरुर्ममास्तु ॥ २३ ॥ अत्रांतरे कश्चिदवोचतेष्टं । स्थानं त्वयाऽसौ गमितो ह्यनेन ॥ वैश्वानरेणास्य विचारितोऽर्थो । ह्यन्येष गत्वा नरके ततायुः ॥ २४ ॥

पुत्र छे, एम जाणीने ते गुरुए माराविषेनो राग तज्यो नहीं. ॥ २१ ॥ आ सघळो वैश्वानरनो गुण छे; एम विचारि में तेनाप्रते घणो राग धर्यो; अने क्रूर मनवाला एवा तेणे प्राण सरखा एवा मने तुरत रसायन आप्युं ॥ २२ ॥अने वली कह्युं के, मारी शक्तिथी उत्पन्न थएलुं आ रसायन बलनी तथा आयुष्यनी वृद्धिमाटे छे; माटे तुं ते ग्रहण कर ? अने खा ? तथा मारुं स्नेह रूपी वृक्ष अवसर आव्ये फलद्रूप थाओ ? ॥ २३ ॥ एटलामां कोइए कह्युं के, तें आने इष्ट स्थानके पहोंचाड्यो; तेनो अर्थ आ वैश्वानरे विचार्यो के, आ

शरीर जरूर निरोगी आयुष्यवालो थशे. ॥ २४ ॥ हवे में ते रसायन तेना हाथमांथी लीधुं, तथा तेनी मनोहर निर्गमन स्वीकारी के, तारे ग्रामांथी में कहेला अवसरे एकेक गोली खावी. ॥ २५ ॥ एवे मारी हकीकत राखनारा विदुरे, मारुं गुरुने तथा कुलीन बालकोने दुःखदेवादिक दुष्टाचरण राजाने कह्युं; तेथी ते बहु दुःखित थयो. ॥ २६ ॥ तथा कलागुरुने बोलावीने तेमणे पूछ्युं के, कुमार केटली कलाओ भणशे ? त्यारे तेणे कह्युं के, सर्व कलाओनो समूह आने वश थयो छे, हवे कंइं पण बाकी

गृहीतमेतन्मयकास्यहस्ता–दंगीकृता तस्य च चारुशिक्षा ॥ त्वद्या त्वयैकैकगुटी किला-स्मा–त्संज्ञाप्यमानेऽवसरे मयेति ॥ २५ ॥ अथो नियुक्तो विदुरो मदीयं । न्यवेदयद्दुर्ललितं नृपाय ॥ सर्वं कलाचार्य कुलीनबाल–कदर्थनाद्यं स ततोऽति दूनः ॥ २६ ॥ पप्रच्छ आकार्य कलागुरुं मे । कलाकुमारः कीयतीरज्ञाणि ॥ स प्राह सर्वोऽपि कलाकलापो । वश्योऽस्य जातो न किमप्यथोनम् ॥ २७ ॥ अपि प्रकृत्यामलमस्य रूपं । न भ्राति वैश्वानरसंगतस्तु ॥ इंदोः कलंकादिव कर्दमाभा–न्महोत्पलस्येव च कंटकौघात् ॥२८॥ द्रुमा इवास्याप्रशमप्रवा-हे–रुत्खातमूलाः क्षयिणो गुणौघाः ॥ तन्नैष यत्नः फलवानितीदं । श्रुत्वा परं तापमवाप राजा ॥ २९ ॥ आव्हास्त वैश्वानरपापमित्र--त्यागाय मामेष च वेदकेन ॥ स प्राह राज-न्नपि हापितोऽस्य । गतिःस वैश्वानर एव नूनम् ॥ ३० ॥

नथी. ॥ २७ ॥ आनुं स्वभावथी निर्मल एवुं पण रूप, कादव सरखा कलंकथी जेम चंद्रनुं, तथा कांटा-ओना समूहथी जेम कमलनुं तेम वैश्वानरना संगथी शोभतुं नथी. ॥ २८ ॥ वृक्षोनी पेठे आना गुणोना समूहो अशांततारूपी प्रवाहथी मूलमांथी उखडीने क्षय पामशे; माटे आ प्रयत्न फलद्रूप थशे नहीं; ते सांभलीने राजा बहु खेद पाम्यो. ॥ २९ ॥ पछी तेणे मने ते पापी मित्र वैश्वानरना त्याग माटे वेदक मारफते कहेवराव्युं; त्यारे ते वेदके कह्युं के, हे राजन् ! आने तेनी मित्राइथी छोडाव्या छतां पण तेनी

गति तो खरेखर ते वैश्वानरज छे. ॥ ३० ॥ वली आ ते वैश्वानर नामना पापी मित्रना संगथी वैश्वानरज थयो छे ! ! माटे बलात्कारे तेने छोडावी शकाय तेम नथी; पण शांति माटे उपाय शोधवो. ॥ ॥ ३१ ॥ राजा, गुरुथी सम्मत थएली एवी वेदकनी ते वाणी सांभलीने अत्यंत विचारमां पड्यो; तथा पछी कहेवा लाग्यो के, सिद्ध पुत्र तथा जैनधर्मी एवो विदुर आ उपायनो जाणकार छे ॥ ३२ ॥ पछी राजाए खुशी थइने ते विदुरने बोलावीने पुत्रना कुसंगत्यागनो हेतु पूछयो; त्यारे तेणे पण बुद्धिथी

अयं हि वैश्वानरपापमित्र–संगेन वैश्वानर एव जातः ॥ बलादतो मोचयितुं न शक्यो । मृग्यः परं शांतिविधावुपायः ॥ ३१ ॥ श्रुत्वा नृपो वेदकवाचमेनां । गुरोर्मतां हृद्गहने निमग्नः ॥ जगावथोच्चैर्विदुरोऽस्त्युपाय--ज्ञातात्र जैनो नृपसिद्धपुत्रः ॥ ३२ ॥ हृष्टस्तमाकार्य नृपोऽथ हेतुं । पप्रच्छ पुत्रस्य कुसंगमुक्तेः ॥ बुद्ध्या स विज्ञाय जगौ य एको । हेतुस्तमत्राविहितो ब्रवीमि ॥ ३३ ॥विनिर्गतोपद्रवराशिचेतः । सौंदर्यमत्रास्ति पुरं प्रसिद्धम् ॥ लोकं वसंतं किल नाविन्नडं । न तत्र मुष्णंति कषायचौराः ॥ ३४ ॥ अनारतं विस्तृतसौरभं त--त्कल्याणवल्लीकुसुमैर्गुणौघैः ॥ अलंकृते शीतलशीलगेहे । न तत्र तापो लभतेऽवकाशम् ॥ ३५ ॥ भूमीपतिस्तत्र शुभाशयाख्यो । बिभर्ति राज्यं जितराजराजः ॥ सतां हितावावहितव्यये च । कृतोद्यमो दुष्टविनिग्रहे च ॥ ३६ ॥

जाणीने कह्युं के, जे एक उपाय छे, ते हुं कहुं छुं. ॥ ३३ ॥ गएल छे उपद्रवोनो समूह जेमांथी एवुं चित्तसौंदर्य नामे एक प्रसिद्ध नगर छे; धनार छे कल्याण जेओने एवा त्यां वसता लोकोने कषायरूपी चोरो लुंटता नथी. ॥३४॥ गुणोना समूहोरूपी कल्याणवल्लीना पुष्पोथी हमेशां विस्तारवाली सुगंधिवालुं ते नगर छे; तथा शीतल एवा शीलरूपी वृक्षोथी शोभितां एवां ते नगरमां तापने अवकाश मलतो नथी. ॥ ३५ ॥ ते नगरमां जितेल छे मोटा राजाओने जेणे एवो शुभाशय नामे राजा राज करे छे; तथा ते सज्जनोना

क्लिगमां अने दुष्टोना नाशमां उद्यमी छे. ॥ ३६ ॥ कलंकोथी मुक्त थएलो एवो आ राजा क्रीडामात्रथी पण जे प्रदेशने शोभावे छे, त्यांथी, सिंहना निवासवाला वनथी जेम हाथीओ तेम, अंतरंग शत्रुओ नाशी जाय छे. ॥ ३७ ॥ धीरज, स्मृति, लज्जा, करुणा तथा शांततादिक रूप गुणोरूपी रत्नोना समूहोथी तेनो भंडार भरेलो छे; तथा विशाल एवा (अढार हजार) शीलांगरथोथी हमेशां तेनी अनुकुल लक्ष्मी वृद्धि पामे छे. ॥ ३८ ॥ सुर अने असुरनी स्त्रीओना महाविलासथी पण नथी कंपेलुं चित्त जेनुं एवा

अलंकरोत्येष कलंकमुक्तः । क्रीडावशेनापि हि यं प्रदेशम् ॥ ततः प्रणश्यंत्यरयोऽतरंगा ।
मृगारिसंसर्गिवनादिवेभाः ॥ ३७ ॥ धृतिस्मृतिह्रीकरुणाशमाद्यैः । कोशोऽस्य पूर्णो गुणरत्न-
वृंदैः ॥ विशालशीलांगरथैरजस्रं । प्रवर्धतेऽस्याप्रतिपंथिलक्ष्मीः ॥ ३८ ॥ सुरासुरस्त्रैणमहा-
विलासा--प्रकंप्यचित्तेऽपि हि साधुलोके ॥ आसक्तिदात्री स्थिरतास्निधास्य । सौंदर्यल-
क्ष्मीनिधिरस्ति देवी ॥ ३९ ॥ ज्ञाति प्रतीकेऽपि निरूपितेऽस्या । ज्ञस्मैव रूपं सुरसुंदरी-
णाम् ॥ प्रतिप्रतीकं तु निरूपितेयं । वेद्यांतरं शून्यमिवातनोति ॥ ४० ॥ पुत्री तयोरस्ति
निधिर्गुणाना--मुत्पत्तिभूमिर्बहुविस्मयानाम् ॥ सुधौघवन्निर्मितपापशांतिः । क्षांतिर्गतभ्रांति-
रुदारकांतिः ॥ ४१ ॥ निरीक्षणेऽस्यापि हि मूल्यमस्या--श्चिंतामणिर्नार्हति भूरितेजाः ॥
आलिंगनं यस्तु विधास्यतेऽस्याः । स शक्रचक्रादपि पीनपुण्यः ॥ ४२ ॥

पण साधुलोकने आसक्त करनारी, अने सौंदर्यरूपी लक्ष्मीना भंडार सरखी एवी तेनी स्थिरता नामे राणी छे. ॥ ३९ ॥ ते स्त्रीनी छबी जोतां पण देवांगनाओनुं रूप भस्म सरखुंज लागे छे; तथा तेनुं दरेक अवयव जोवाथी वेद्यांतर शून्य तुल्य लागे छे. ॥ ४० ॥ तेओने गुणोना भंडार सरखी, घणां आश्चर्योने उत्पन्न करनारी अमृतना समूहनी पेठे करेल छे तापनी शांति जेणे, भ्रांति विनानी, तथा उदार कांति-वाली क्षांति (क्षमा) नामे पुत्री छे. ॥ ४१ ॥ तेणीना जोवाना पण मूल्यप्रते महातेजस्वी एवुं चिंतामणि

रत्न पण लायक नथी.; त्यारे जे पुरुष तेणीनुं आलिंगन करशे, ते तो इंद्रोना समूहथी पण वधारे पुण्यशाली होशे. ॥ ४२ ॥ शांतपणामां रहेला माणसोने तेणीनी स्नेहाल एवी दृष्टिरूपी लेहेरी जेवी शीतलता करे छे, तेवी शीतलता खरेखर तापयुक्त थएलाओने अमृत, चंदन, तथा चंद्रादिको पण करी शकतां नथी. ॥ ४३ ॥ हे राजा ! ते क्षांति कुमारिका स्वभाथीज वैश्वानरप्रते वैरभाव राखे छे; माटे ते कन्याने परणीने आपणो आ नंदिवर्धन कुमार प्रेरणा कर्या विनाज ते पापी मित्रने तजशे. ॥४४॥ एम कहीने ते विदुर मौन रहेते छते, तथा राजाए विवाह करवा माटे बुद्धि-

स्नेहांचिता दृग्लहरी यदस्या--श्चरीकरीति प्रशमस्थितानाम् ॥ शैत्यं सुधाचंदनचंद्रमुख्यै । र्न जायते तत्किल तापन्नाजाम् ॥ ४३ ॥ बिन्नर्ति चेयं नृपते स्वन्नावा--द्वैश्वानरेण प्रतिपक्षन्नावम् ॥ इमां कुमारः परिणीय कन्या--मनोदितो हास्यति पापमित्रम् ॥ ४४॥ नक्त्वेतिसंमुद्रितवाचि तत्र । दृष्टे मुखे बुद्धिधनस्य राज्ञा ॥ बहिर्विवाहव्यवसायमस्य । प्रोद्धर्तुमाह स्म निमित्तवेदी ॥ ४५ ॥ अलं तवानेन नृप श्रमेण । शक्तो विधौ न ह्ययमंतरंगे ॥ कन्यां स्वयं कर्मविलासनुन्नः । शुन्नाशयो दास्यति ते सुताय ॥ ४६ ॥ कार्यो विषादो न तदत्र राजन् । ग्राह्या किलैका न्नवितव्यतैव ॥ अर्थे ह्यशक्ये खलु यः प्रयासं । करोत्यसौ यास्यति हास्यन्नावम् ॥ ४७ ॥ ब्नोऽपि पुण्याच्युदयोऽस्य शश्व--द्वैश्वानरानर्थमपाकरोति ॥ मणिर्यथा मुष्टिधृतस्तदेत- दवेहि खेदस्य च न्नेषजं ते ॥ ४८ ॥

धननुं मुख जोते छते निमित्तिओ कहेवा लाग्यो के, ॥ ४५ ॥ हे राजन् ! तमारे ते प्रयासनी कंई जरूर नथी; केमके अंतरंग विधिमां ते शक्तिवान नथी; अने कर्मविलासथी प्रेराएलो ते शुभाशय पोतानी जाणेज तमारा पुत्रने कन्या आपशे. ॥ ४६ ॥ माटे हे राजन् ! आ माटे खेद नहीं करवो, पण एक भवितव्यतानेज ग्रहण करवी; केमके न बनी शके तेवा कार्यमां जे प्रयास करे छे, ते हास्यपात्र थाय छे. ॥४७॥ गुप्त रहेलो एवो पण पुण्योदय मूठीमां रहेला मणिनी पेठे हमेशां आना वैश्वानर संबंधि अनर्थने दूर

करे छे; माटे तेने तारा खेदना औषधरूप जाणजे ? ॥ ४८ ॥एवी रीतनी निमित्तिआनी वाणीथी, दावानलथी दग्ध थएला तथा वरसादथी ठंडा थएला एवा पर्वतनी पेठे मारो पिता प्रथम खेदवालो तथा पाछलथी हर्षित थयो. ॥ ४९ ॥ हवे राजाए पण मने अत्यंत मोहथी अशक्य इलाजवालो जाणीने (विदुरने कह्युं के) तारे आ कुमारनी परीक्षा करवी, एम कहीने तेणे विदुरने मारी साथे जोड्यो. ॥ ॥ ५० ॥ हवे ते विदुर बीजे दिवसे मारी पासे आव्यो; त्यारे में तेने कह्युं के, गइ काले तुं केम नहीं आव्यो?

वाचेतिनैमित्तिकपुंगवस्य । पूर्वं विषण्णो मुदितश्च पश्चात् ॥ निर्वापितो वारिमुचा पिता मे । दावानलप्लुष्ट इवाद्रिरासीत् ॥ ४९ ॥ ज्ञात्वाथ मां नृपतिरप्यशक्य--प्रतिक्रियं दीप्तदुरंत मोहात् ॥ परीक्षितव्यो भवता कुमार--इतिप्रतीतो विदुरं युयोज ॥ ५० ॥ दिने द्वितीयेऽथ स मामुपेतो । किं नागतोह्यस्त्वमितीरितश्च ॥ परीक्षितुं मां स्वविलंबहेतुं । जगौ श्रुतं दुर्जनसंगदोषम् ॥ ५१॥ उक्तं मया वर्णय तं ममापि । श्रवःसुधापारणमार्यवर्य ॥ इतीरितः स्पर्शनदुर्जनस्य । दोषप्रबंधं विदुरो बभाषे ॥ ५२ ॥ क्षितिप्रतिष्टे नगरेऽत्र कर्म--विलास-राजोऽस्ति महाप्रतापः ॥ उभे महिष्यौ पुनरस्य मुख्ये । एका शुभश्रीरशुभालिरन्या ॥५३॥ तदंगजौ द्वौ च मनीषिबालौ । जातौ कुमारौ प्रविलेसतुस्तौ ॥ दृष्टोऽन्यदा देहवनेऽथ ताभ्यां । कश्चित्पुमान् पाशकबद्धदेहः ॥ ५४ ॥

त्यारे मारी परीक्षा करवा माटे तेणे पोतानो नहीं आववानो हेतु कह्यो के, मने नहीं आववामां दुर्जनना संगनो दोष हेतुरूप छे. ॥ ५१ ॥ त्यारे में कह्युं के, हे आर्य विदुर ! कर्णोप्रते, अमृत सरखो एवो ते हेतु मने पण कहे ? एम कहेवाथी ते स्पर्शनरूपी दुर्जनना दोषोनुं वृत्तांत कहेवा लाग्यो. ॥ ५२ ॥ अहीं क्षितिप्रतिष्ठ नामना नगरमां महाप्रतापी कर्मविलास नामे राजा छे; वली तेने एक शुभश्री अने बीजी अशुभालि एम बे मुख्य पटराणीओ छे. ॥ ५३ ॥ तेने मनीषी अने बाल नामे बे पुत्रो थया; तेओ एक

दहाडो देहरूपी वनमां क्रीडा करता हता, त्यां तेओए पाशथी बंधाएला कोइक पुरुषने जोयो.॥५४॥हवे बाले तेनो पाश छेदीने तेना दुःखनुं कारण पूछयुं; त्यारे तेणे महा मुश्केलीए कह्युं के, स्पर्शन छे नाम जेनुं एवो जे हुं तेनो पेहेलो भवजंतु नामे मित्र हतो ॥ ५५ ॥ ते भवजंतु हमेशां चंद्रप्रते जेम चकोर तेम मारा-प्रते स्नेही तथा अनुकुल हतो; हवे कोइक दिवसे मारुं भाग्य मंद होते छते तेने सदागमे ठग्यो. ॥ ५६ ॥ अने त्यारथी ते मने मानतो नथी, अने सदागमनोज संग करे छे; तथा शरीर संबंधि परिषहोना

छित्वाथ बालेन तदीयपाशं ।पृष्टः स वार्तामसुखस्य तस्य॥ कश्चाब्जगौ मे भवजंतुरासी--दाद्यः सुहृत् स्पर्शनसंज्ञकस्य ॥ ५५ ॥ अभून्मयि स्निग्धतरः सदासौ । चकोरकश्चंद्रइवानुकूलः ॥ प्रतारयामास सदागमस्तं । भाग्ये कदाचिन्मम मांद्यभाजि ॥ ५६ ॥ ततः प्रभृत्येष न मन्यते मां । सदागमस्यैव करोति संगम् ॥ बिभर्ति शुद्धोऽंगपरीषहौघ--जयादिना मत्प्रतिकूलवृत्तिम् ॥ ५७ ॥ कृतव्यलीकेऽपि न तत्र मेऽभू--द्विपर्ययः स्नेहविजृंभितस्य ॥ मनागसावप्यनुयाति मां च । सदागमाऽसन्निहितः कदाचित् ॥ ५८ ॥ अथान्यदा तेन सदागमस्य । वचः पुरस्कृत्य कदर्थितोऽहम् ॥ यास्याम्यगम्यं भवतः पदं द्रा--गितीरयित्वा स जगाम मोक्षम् ॥ ५९ ॥ मित्रस्य तस्याहमसौ वियोगा--न्मर्तुं प्रवृत्तोऽस्म्यसुखात्ययाय ॥ इतीरिते स्पर्शनपूरुषेण । बालोऽब्रवीत्तं प्रतिबंधहेतोः ॥ ६० ॥

समूहना जयादिकथी शुद्ध थइने मारी दुश्मनाइ करे छे. ॥ ५७ ॥ एवी रीते दीधेल छे छेह जेणे एवा पण ते भवजंतु प्रते स्नेहाल एवो जे हुं, तेनी विपरीतता न थइ, वली कोइक वखते ज्यारे ते सदागमथी छेटो रहेतो त्यारे ते वली जरा मारा कहेवा प्रमाणे चालतो ॥ ५८ ॥ हवे एक दहाडो तेणे सदाग-मनुं वचन अगाडी करीने मने कदर्थना करी, तथा कह्युं के, हुं तने न मली शके एवा स्थानकप्रते हवे तुरत जाउं छुं, एम कहीने ते मोक्षे गयो. ॥ ५९ ॥ ते मित्रना वियोगथी आ हुं दुःख मटाडवाने मरवा लाग्यो

छुं; एवी रीते ते स्पर्शन पुरुषें कहेवाथी बाल तेनी मित्राइ माटे कहेवा लाग्यो के, ॥ ६० ॥ हे स्पर्शन !
तुं खरेखर सज्जनोना उदाहरणरूप छो, अने ते भवजंतु दुर्जनोना उदाहरणरूप छे; तथा ते सदागम
ठगोना उदाहरणरूप छे; माटे हुं तो हवे ताराप्रते अत्यंत स्नेही थयो छुं. ॥ ६१ ॥ पछी ते स्पर्शने पण
ते बालनी मित्राइ कबूल राखी, हवे ते मनीषीए विचार्युं के, सुबुद्धि एवो सदागम सहज मित्रने तज-
वाने के तजाववाने यत्न करे नहीं ॥ ६२ ॥ माटे आ स्पर्शन खरेखर जूठाबोलो छे, अने आ बाले मूर्खो-

निदर्शनं त्वं किल सज्जनानां । स दुर्जनानां भवजंतुरेव ॥ प्रतारकाणां च सदागमोऽसा--विति त्वयि स्नेहपरोऽस्मि बाढम् ॥ ६१ ॥ तेनापि मैत्र्यं प्रतिपन्नमस्य । विचिंतयामास पुनर्मनीषी ॥ सदागमस्त्याजयितुं यतेत । हातुं न मित्रं सहजं सुधीश्च ॥ ६२ ॥ तत्स्पर्शनोऽयं ननु कूटभाषी । बालेन बालोचितमेव तेने ॥ ध्यात्वैवमेतेन दधौ स मैत्री--माभासमात्रान्न तु चित्तभावात् ॥ ६३ ॥ न्यगादि ताभ्यामिदमाशु पित्रो--र्वृत्तं पिता प्राह शुभं व्यधायि ॥ सदातनः स्पर्शननिर्मितेऽर्थे । तस्य स्वभावः प्रतिकूलवृत्तिः ॥ ६४ ॥ ततस्तदासंगपरं स बालं । क्षिपुःकुविद्यागहने जहर्ष ॥ तद्वर्जनोपायपरं परंतु । संयोजयिष्यन्गुणधोरणीभिः ॥ ६५ ॥ बालस्य माता तु तुतोष यस्मा--त्सा स्पर्शनाधीननिजेष्टसिद्धिः ॥ मनीषिमाता तु बभार खेदं । स्मृत्वाचिरं तद्दयितव्यलीकम्॥ ६६ ॥

चित कार्य कर्युं छे, एम विचारिने मनीषीए तेनी साथे उपर उपरथी मित्राइ करी, पण चित्तभावथी
करी नहीं ॥ ६३ ॥ पछी तेओए आ वृत्तांत तुरत पोताना मात पिताने जणाव्युं, त्यारे पिताए कह्युं के,
ठीक कर्युं, (तो पण) स्पर्शने करेला कार्यमां तेनी हमेशनी प्रतिकूल वृत्तिवालो स्वभाव हतो. ॥ ६४ ॥
पछी ते पिता, ते स्पर्शनना संगमां तत्पर थएला बालने कुविद्यारूपी वनमां फेंकतो थको, तथा तेना संगने
तजवाना उपायमां तत्पर थएला एवा मनीषीने गुणोनी पंक्ति साथे जोडतो थको खुशी थवा लाग्यो.॥६५॥

हवे बालनी माता तो खुशी थइ; केमके, स्पर्शनने आधिन छे पोतानी इष्ट सिद्धि जेणीनी एवी ते हती; पण ते स्पर्शने घणा कालसुधि करेला नुकशानने याद करीने मनीषिनी माता खेद पामी ॥ ६६ ॥ पण मुखना अने नेत्रना विकारोथी ते स्पर्शन प्रते पोताना पुत्रना अरक्त भावने जाणीने मनमां ते धीरज पामी; तो पण विकल्पो बहु करवा लागी. ॥ ६७ ॥ पछी बाल तो स्पर्शनमां रागी थयो, अने मनीषी हमेशां मनथी डरतो रह्यो, विश्वास विना सुख न थाय, एम विचारिने तेणे बोध नामना अंगरक्षकने

बालस्य माता तु तुतोष यस्मा—त्सा स्पर्शनाधीननिजेष्टसिद्धिः ॥ मनीषिमाता तु बभार खेदं । स्मृत्वा चिरं तद्विहितव्यलीकम् ॥ ६६ ॥ अरक्तभावं परमंगजस्या—नुमाय तस्मिन् धृतिमाप चित्ते ॥ मुखस्य नेत्रस्य तथा विकारैः । पुनर्विकल्पांश्च बहूंश्चकार ॥ ६७ ॥ बालस्ततः स्पर्शनबद्धरागो । हृदा सदास्ते चकितो मनीषी ॥ सुखं न विश्रंभविनाकृतं स्यादित्यंगरक्षं स जगाद बोधम् ॥ ६८ ॥ त्वयास्य कार्योऽनघ मूलशुद्धि । र्यथा भवेन्मे वितथोऽवभासः ॥ तेनाथ मुक्तः प्रणिधिः प्रभावो । भ्रांत्वा सदेशानवदत्समेतः ॥ ६९ ॥ बाह्येषु देशेषु मया प्रवृत्ति—र्नाप्ता गतेनेतिगतोऽतरंगे ॥ देशे महापातकसद्म तत्र । दृष्टं पुरं राजसचित्तनाम ॥ ७० ॥ अश्रेयसां राजपथः पृथूनां । कल्याणमार्गाचलवज्रपातः ॥ लुंटाकचूडामणिरुग्रवीर्य—स्तत्रेक्षितो रागमृगेंद्रराजः ॥ ७१ ॥

कह्युं के, ॥ ६८ ॥ हे बोध ! तारे आ स्पर्शनना मूलनी शोध करवी, के जेथी मारो आभास सफल थाय; त्यारे ते बोधे पोताना प्रभाव नामना अनुचरने मोकल्यो, ते प्रभावे देशोमां भमी आवीने कह्युं के,॥ ६९॥ हुं बाह्य प्रदेशोमां गयो, त्यां तो मने तेनी तलास मली नहीं, तेथी हुं अंतरंग प्रदेशमां गयो; त्यां में महापापोना घर सरखुं राजसचित्त नामनुं नगर जोयुं. ॥ ७० ॥ त्यां महोटां अकल्याणोना राजमार्ग सरखो, कल्याण मार्ग रूपी पर्वतने भेदवामां वज्रपात सरखो, लुंटाराओमां चूडामणि सरखो तथा

भयंकर बलवालो राग नामनो राजा जोयो ॥ ७१ ॥ वली त्यां पोतानी इच्छित प्रवृत्तिमां परनी अपेक्षा नहीं राखनारो, जगतने वश करवामां समर्थ, पापोना प्रकाशमां चतुर तथा जयशील एवो ते राजानो विषयाभिलाष नामनो मंत्री जोयो. ॥ ७२ ॥ एटलामां ध्वनि करता मार्गने खेंचनारूं, मिथ्याभिमानादिकरूप रथोनी श्रेणिवालुं, गर्जना करता एवा ममत्वादिरूप हाथीओवालुं, दोडता एवा असंयमादि रूप उद्धत घोडाओनी श्रेणिवालुं, घणा मदथी उत्सुक थएली चपलतादिक रूप पायदलवालुं, कामदेवे करेल छे अगाडी प्रयाण जेमां एवुं, तथा विलास तथा हास्यादिकरूप नाना प्रकारना

परानपेक्षोऽभिमतप्रवृत्तौ । जगद्वशीकर्तुमलंभविष्णुः ॥ पापप्रकाशे पटुधीरमात्यो । दृष्टोऽस्य जिष्णुर्विषयाभिलाषः ॥ ७२ ॥ अत्रांतरे च ध्वनदध्वकर्षि । मिथ्याभिमानादिरथप्रथाढ्यम् ॥ गर्जन्ममत्वादिगजं प्रधाव--दसंयमाद्युद्धतवाजिराजि ॥ ७३ ॥ मदातिरेकोत्सुकचापलादि । पदातिकंदर्पकृताग्रयानम् ॥ विलासहासादिविचित्रतूर्य--कोलाहलं तन्मिलितं बलं द्राग् ॥ ७४ ॥ युग्मम् ॥ पृष्टोऽत्र हेतुं पुरुषो विपाको । निर्बंधबद्धो निजगाद मंत्री ॥ स्वमानुषाणि प्रजिघाय पंच । प्राक् स्पर्शनादीनि जगद्विजेतुम् ॥ ७५ ॥ काष्टा परा साहसिकाग्रिमाणां । दुर्दांतवर्गस्य निदर्शनं च ॥ अवार्यधैर्याणि परं परीक्षा--स्थानं ध्रुवं तानि च वंचकानाम् ॥ ७६ ॥ जगज्जितप्रायममीभिरुच्चै--रत्रांतरे तानभिभूय चौरः ॥ संतोषनामा कतिचित्प्रसह्य । मुक्तौ नगर्यां मनुजाभिनाय ॥ ७७ ॥

वाजित्रोना कोलाहलवालुं ते लश्कर तुरत एकठुं थयुं. ॥ ७३ ॥ ७४ ॥ पछी त्यां मेविपाक नामना पुरुषने आ लश्कर एकठुं थवानुं कारण पूछयुं त्यारे तेणे कह्युं के,विषयाभिलाष मंत्रीए पेहेलां जगतने जीतवाने पोताना स्पर्शनादिक पांच माणसोने मोकल्यां. ॥ ७५ ॥ ते माणसो साहसिकना अग्रेसरीओनी पराकाष्टा सरखा छे, दुर्दांत वर्गना उदाहरण रूप छे, तथा अत्यंत धीरजवाला एवा तेओ ठगोनी परीक्षानां उत्कृष्ट स्थान रूप छे. ॥ ७६ ॥ तेओए प्रायें जगतने जीतेलुं छे, पण एटलामां

तेओने संतोष नामनो चोर हरावीने बलात्कारे केटलाक माणसोने मोक्षनगरमां लेइ गयो छे. ॥ ७७ ॥ ते सांभलीने राजाए संतोषने जीतवा माटे परिवार सहित तैयारी करी छे; केमके, पायदलना तेजथी मनोहर थएला कया सुभटो पोतानो पराभव सहन करे ? ॥ ७८ ॥ हवे ते रागराजा पोताना पिता एवा महामोह राजाने चरणोने नमवा माटे गयो; त्यां तेणे अत्यंत लंबायमान एवा रजस् अने तमस् रूपी बन्ने भ्रुकुटीओथी मनोहर थएला, सितास्मिता रूपी डाहाडी मूछोवाला, अज्ञानरूपी घडपणथी जीर्ण

श्रुत्वेति संतोषजयाय राजा । प्रगल्भतेऽसौ परिवारयुक्तः ॥पराभवं स्वस्य भटाः पदाते--स्ते-जोऽभिरामाः कतमे सहंते ॥ ७८ ॥ नंतुं महामोहनृपस्य पाद--मूलं गतोऽसौ स्वपितुर्नृपो-ऽथ ॥ दृष्टः स तेनासमलंबमान--रजस्तमोभ्रूयुगलाभिरामः ॥ ७९ ॥ सितास्मितास्मश्रु-धरः प्रकंप्रा--ऽविद्याजराजीर्णशरीरयष्टिः ॥ विशालतृष्णाभिधवेदिकायां । महाविपर्यास-सुविष्टरस्थः ॥ ८० ॥ युग्मम् ॥ पृष्टं शरीरे कुशलं नतेन । प्रोक्ता च तेन प्रकृतप्रवृत्तिः ॥ जगौ महामोहनृपोऽथ युक्तो । ममैव वृद्धस्य रणाभियोगः ॥ ८१ ॥ यशःप्रवाहेन रणे हि धीराः । प्रक्षालिताऽशक्तिकलंकपंकाः ॥ दीप्तिं परां यांति धनुर्भृतस्त--त्प्रस्थानमस्थानसुखं ममेदम् ॥ ८२ ॥ इदं महामोहनृपोऽभिधाय । रागादियुक्तश्चलितो रणाय ॥ कोलाहलोऽयं तदिति प्रतीहि । गच्छाम्यहं चाग्रबले नियुक्तः ॥ ८३ ॥

थएला तथा कंपता शरीरवाला, तथा विशाल तृष्णारूपी वेदिकामां महाविपर्यास रूपी आसनपर बेठेला ते मोह राजाने जोयो. ॥ ७९ ॥ ८० ॥ पछी तेणे नमीने तेना शरीरे सुखसाता पूछी; अने कार्यनो संबंध कह्यो; त्यारे मोह राजाए कह्यु के, मने वृद्धनेज रणसंग्राम करवो युक्त छे. ॥ ८१ ॥ यशरूपी प्रवाहथी धोएल छे अशक्तिरूपी कलंकनो कादव जेओए एवा धनुषधारी सुभटो लडाइमां उत्कृष्ट तेजने पामे छे, माटे आ प्रस्थान मने अत्यंत सुखदाइ छे.॥८२॥एम कहीने मोह राजा रागादिक सहित लडाइ माटे

चाल्यो छे; तेनो आ तारे कोलाहल जाणवो; अने मने मोखराना लश्करमां जोड्यो छे, तेथी हुं जउं छुं. ॥८३॥एवी रीते त्यांथी स्पर्शनना मूलनी खबर लेइने हुं (प्रभाव) तमारी पासे आव्यो छउं; पण संतोषने सदागमना स्थानकमां रहेलो जाणीने हृदयमां हुं संशयवालो थयो छुं. ॥ ८४ ॥ ते सांभलीनेज बोध, प्रभाव सहित मनीषी पासे गयो; अने यथार्थ वृत्तांत कह्युं; तेथी ते आनंदित थयो. ॥ ८५ ॥ हवे एक दहाडो तेणे स्पर्शननेज पूछयुं के, तने सदागमेज बहु कष्ट आप्युं लागे छे, त्यारे तेणे कह्युं के, अत्यंत दुष्ट

लब्ध्वा ततः स्पर्शनमूलशुद्धिं । समागतोऽहं भवतः समीपम् ॥ संतोषमाकर्ण्य सदागमस्य । स्थाने तु वर्ते हृदि संशयालुः ॥ ८४ ॥ इदं निशम्यैव जगाम बोधः । सह प्रभावेण मनीषि-पार्श्वे ॥ वृत्तांतमाचष्ट यथोपनीतं । तुष्टिं च पुष्टिं च ययौ ततोऽसो ॥ ८५ ॥ पृष्टोऽन्यदा स्पर्शनएव तेन । सदागमेनैव कदर्थितस्त्वम् ॥ स प्राह वाचैव स मेऽपकारी । व्यापार्यसंतो-षमतीवदुष्टम् ॥ ८६ ॥ अथास्तशंको विषयाभिलाष—भृत्यं जगद्वंचनसावधानम् ॥ जान-न्नसौ स्पर्शनमन्वतिष्टत् । स्वार्थाय विश्रंभमनेन बाह्यम् ॥ ८७ ॥ अथान्यदा देहमनुप्रविश्य । बालस्य बाढं निजयोगशक्त्या ॥ स स्पर्शनोऽवाच्यरसानुविद्धां । वांछां मृदुस्पर्शगतां वितेने ॥ ८८ ॥ मनीषिणस्त्वेष तथा न चक्रे । स्वभावभेदाकलनाद्विकारम् ॥ दाहावहो भस्मकव-ह्निनानां । लौल्यं हि दोषो न धृतिस्तु भोगे॥८९॥ प्रदर्शिता द्यौर्भवता ममेति । बालस्य वाचा स दधौ प्रमोदम् ॥ मनीषिणस्त्वस्वरसां निशम्य । ह्रीणस्तदानीमुपचारवाचम् ॥ ९० ॥

एवा संतोषने अगाडी करीने ते वचनथीज मारो अपकार करनारो छे. ॥ ८६ ॥ हवे निःशंक थइने ते मनीषी विषयाभिलाषना चाकर स्पर्शनने जगतने ठगवामां सावधान थएलो जाणीने स्वार्थ माटे बाह्यथी तेनी साथे विश्वासी थयो. ॥ ८७ ॥ हवे एक दहाडो पोतानी योग शक्तिथी ते स्पर्शन बालना शरीरमां प्रवेश करीने अवाच्य रसवाली कोमल स्पर्शनी इच्छा विस्तारवा लाग्यो.॥ ८८ ॥पण स्वभावना भेदथी ते मनीषिने तेवो विकार करी शक्यो नहीं. ॥ ८९ ॥ "तें तो मने स्वर्ग देखाड्यो" एवी रीतनी बालनी

वाणीथी ते स्पर्शन हर्ष पाम्यो; अने मनीषिनी पोताने रस न उपजे एवी वाणी सांभलीने ते लज्जा युक्त थयो. ॥ ९० ॥ स्पर्शननी योगशक्तिना प्रभावने सांभलीने बालनी माता खुशी थइ अने मनीपिनी माता खेद पामी; तो पण तेनुं मध्यस्थपणुं जोइने तेणीए घणो शोक कर्यो नहीं ॥ ९१ ॥ हवे ते सांभलीने कर्मविलास राजा बालप्रते कुपित थयो, अने मनीषिप्रते तुष्टमान थयो; हवे बाले हमेशां स्पर्शनमां रागी थइने कुललज्जा छोडी. ॥ ९२ ॥ स्त्रीओमां लोलुपी थइने ते गम्यागम्यने न जाणवा लाग्यो, तेम अनीतिथी डरतो नथी, गुरुना उपदेशनी अपेक्षा राखतो नथी, तथा निःशंक

निशम्य बालस्य तुतोष माता । विजृम्भितं स्पर्शनयोगशक्तेः ॥ मनीषिणः खेदमियाय किंतु । माध्यस्थ्यमालक्ष्य शुशोच नोच्चैः ॥ ९१ ॥ श्रुत्वाथ बाले कुपितः परस्मिं--स्तुष्टश्च तत्कर्मविलासराजः ॥ जहाति बालोऽथ कुलस्य लज्जां । दिवानिशं स्पर्शनबद्धरागः ॥ ९२ ॥ गम्यामगम्यां च न वेत्ति कांचि--न्नारीषु गृद्धो न बिभेत्यनीतेः ॥ नापेक्षते चैष गुरूपदेशं । स्वहास्यतां नाकलयत्यशंकः ॥ ९३ ॥ निवारयिष्यन्नहितप्रसंगं । कृपापरः स्पर्शनमूलशुद्धिम् जगौ मनीषी पुरतोऽस्य तत्तु । गतं लुठित्वा किल पार्श्व एव ॥ ९४ ॥ दृष्टार्थरागी करभो न वेत्ति । रसं ह्यदृष्टार्थकथासितायाः ॥ बालेरणायासमितिप्रहाय । तूष्णींस्थितः स्वार्थपरो मनीषी ॥ ९५ ॥ अथागतः कर्मविलासराज–सामान्यरूपा तनयोऽन्यदेशात् ॥ तं स्पर्शनस्तौ च समालिलिंगु–र्बालेरितः स्पर्शनमेष नेजे ॥ ९६ ॥

थइने (थती एवी) पोतानी हांसीने पण जाणतो नथी ॥ ९३ ॥ हवे दयालु मनीषी अहितनो प्रसंग निवारतो थको बालनी आगल स्पर्शनना मूलनी खबर कहेवा लाग्यो, पण तेनुं ते वचन तेने कंइ असर करी शक्युं नहीं. ॥ ९४ ॥ दीठेली वस्तुनाज रागवालो उंट, नहीं दीठेल छे कथा पण जेनी एवा साकरना रसने जाणतो नथी, एम जाणीने बालने समजाववाना प्रयासने तजीने मनीषी स्वार्थमां तत्पर थयो थको मौन रह्यो. ॥ ९५ ॥ हवे कर्मविलास राजानी सामान्यरूपा नामनी राणीनो पुत्र

देशांतरथी आव्यो, तेने स्पर्शने अने ते बाल तथा मनीषीए आलिंगन कर्युं, पछी बालनी प्रेरणाथी ते पण स्पर्शनने भजवा लाग्यो॥९६॥ते स्पर्शने पण तेना चित्तने विस्मय पमाड्युं अने मनीषि तेनो दोष कहेवा लाग्यो, त्यारे फलना अनुभव विना ते बन्नेना वचनमां संशयवालो थयो॥९७॥हवे तत्वने जाणवानी इच्छाथी तेणे विवेचन पूर्वक माताने पूछयुं; त्यारे तेणीए कह्युं के, तारे बन्नेना उपरोधथी विरोध राख्या विना अवसरे बलवान पक्ष ग्रहण करवो.॥९८॥जुदा जुदा बे कार्योमां संशयवालो एवो जे माणस

तेनापि विस्मापितमस्य चेतो । जगौ मनीषी पुनरस्य दोषम् ॥ फलानुभूतेरविशंक्यभा-वाद्--द्वयोः स वाक्येऽजनि संशयालुः ॥ ९७ ॥ अंबां स पप्रच्छ विशिष्य तत्वं । जिज्ञासमानोऽथ जगाद साऽपि ॥ द्वयानुरोधादविरोधभाजा । ग्राह्यस्त्वयेऽद्धोऽवसरे हि पक्षः ॥ ९८ ॥ अर्थद्वये भेदिनि संशयालुः । कुर्वीत यः कालविलंबपक्षम् ॥ मनोरथः सिद्ध्यति तस्य नूनं सिद्धो यथोभौमिथुनद्वयस्य ॥ ९९ ॥ ऋजोर्नृपस्य प्रगुणाख्यदेव्याः । पुत्रोऽस्ति मुग्धः स्मरतुल्यरूपः ॥ तस्यास्ति भार्याऽकुटिलाभिधाना । पुलोमपुत्रीरतिरूपजैत्री ॥ १०० ॥ मुग्धोऽन्यदा नूतनचूतवल्ली--विलासरम्ये विपिनं वसंते ॥ गतः सभार्यः कुसुमोच्चयाय । प्राक्सूर्यपूर्त्यागमनं नियम्य ॥ १०१ ॥ इतश्च कालज्ञविचक्षणाख्यं । तत्रागतं व्यंतरयुग्ममाशु ॥ कालज्ञचेतोऽकुटिलां निरीक्ष्य । क्षुब्धं तदासीद्धृतकामफेनम् ॥ १०२ ॥

कालविलंबनो पक्ष करे छे, तेनो मनोरथ, जेम बे मिथुननो सिद्ध थयो छे, तेम सिद्ध थाय छे. ॥ ९९ ॥ ऋजु नामना राजानी प्रगुणा नामनी राणीनो कामदेव सरखो रूपालो मुग्ध नामे पुत्र छे, तेने इंद्राणी तथा रतिना रूपने जीतनारी अकुटिला नामे स्त्री छे. ॥ १०० ॥ हवे एक दहाडो नवा आंबानी वेलडीना विलासथी मनोहर एवी वसंत ऋतु आवते छते मुग्ध पुष्पो वीणवा माटे स्त्री सहित सूर्यास्त पेहेलां आववानो नियम करीने वनमां गयो. ॥ १०१ ॥ हवे एटलामां त्यां कालज्ञ अने विचक्षणा नामनुं

व्यंतरनुं जोडुं तुरत आव्युं, तथा अकुटिलाने जोइने कालज्ञनुं चित्त कामातुर थइ क्षोभ पाम्युं. ॥ १०२ ॥ वली विचक्षणानुं मन पण मुग्धना रूपरूपी कुवामां डेडकानी पेठे बुडयुं; पछी बन्नेने ठगवामां तत्पर एवा तेओ बन्नेए वेश बदलीने आनंद भोगव्यो. ॥ १०३ हवे घेर आवेलां एवां ते बन्ने जोडलां स्नेहरूपी समुद्रप्रते चंद्रोदयनी पेठे शोभवा लाग्यां, आ कृपा वनदेवतानी छे, एम जाणीने ऋजु राजा खुशी थयो. ॥ १०४ ॥ सर्व प्रगुणादिवर्ग तथा क्रीडा छे प्रिय जेने एवो कालज्ञ पण हर्ष पाम्यो; तथा स्त्रीनुं दुष्ट आ-

विचक्षणाया अपि मुग्धरूपे । कुपे मनो दर्दुरवन्निमग्नम् ॥ द्वाभ्यां द्वयोर्वंचनतत्पराभ्यां । रूपं परावृत्य मुदोऽनुभूताः ॥ १०३॥ गृहागतं तन्मिथुनद्वयं च । स्नेहाब्धिबिंबोदयवद्दिदीपे॥ अयं प्रसादो वनदेवताया । इतिप्रतीत्यर्जुरवाप तोषम् ॥ १०४ ॥ सर्वोऽपि हर्षं प्रगुणादिवर्गः । केलिप्रियः कालविदप्यवाप ॥ विचिंत्य नार्याचरणं विरूपं । तां हंतुमैच्छत्स च दुष्टशीलाम् ॥ १०५ ॥पुनः स दध्यौ ननु तुल्यशीला--वावां हतायां च मयांगनायाम् ॥ रक्ता नृशंसेऽकु-टिला मयि स्या—न्नेत्याश्रितः कालविलंबपक्षम् ॥ १०६ ॥ विचक्षणाप्येवमवेत्य तस्था--वुभौ मनुष्याचरणे प्रवृत्तौ ॥ अथान्यदा मोहलयाभिधाने । सूरिर्वने बोधरतिः समेतः ॥ १०७ ॥ राजा गतस्तत्पदवंदनार्थं । श्रोतुं निविष्टो वचनामृतं च ॥ कालज्ञमुख्या अपि तं प्रणम्य।तुष्टा यथास्थानमथोपविष्टाः ॥ १०८ ॥

चरण चिंतवीने ते दुःशीलाने हणवाने ते इच्छवा लाग्यो. ॥ १०५ ॥ वली तेणे विचार्युं के, अमो बन्ने खरेखर तुल्यशीलवाला छीए; अने माराथी आ स्त्री हणाते छते, घातकी एवा हुं प्रते अकुटिला आसक्त थशे नहीं; एम विचारिने तेणे कालना विलंबपक्षने स्वीकार्यो. ॥ १०६ ॥ विचक्षणा पण एम जाणीने रही; अने बन्ने मनुष्याचरणमां प्रवृत्त थया; हवे एक दहाडो मोहलय नामना वनमां बोधरति नामे आचार्य पधार्या. ॥ १०७ ॥ ऋजु राजा तेमना चरणोने वांदवा माटे गयो; तथा वचनामृत सांभलवाने

बेठो; तेम कालज्ञादिको पण तेमने नमीनें खुशी थया थका योग्य स्थानके बेठा. ॥ १०८ ॥ गुरुए कहेला विषयसुखमां अत्यंत दूषणने अने तेना त्यागमां अत्यंत सुखने सांभलीने; निबिड मोहजाल त्रुटवाथी व्यंतरनुं जोडलुं सम्यक्त्व पाम्युं. ॥ १०९ ॥ हवे तुरत तेमना शरीरमांथी निकलेला श्याम अने लाल परमाणुओना समुहथी बनेली धुंवाडाथी मलीन थएली अग्निनी शिखा सरखी कोइक स्त्री पराङ्मुख थइ थकी दूर जइ उभी. ॥ ११० ॥ हवे कालज्ञ तथा विचक्षणाए खेद पामीने गुरुने पूछयुं के, हे भगवन् !

दुरंतदोषं विषयानुषंगे । त्यागे च सौख्यातिशयं गुरूक्तम् ॥ श्रुत्वा विलीने घनमोहजाले । सद्दर्शनं व्यंतरयुग्ममाप ॥ १०९ ॥ विनिर्गतैर्ऽगथ तद्वपुर्भ्यां । श्यामैश्च रक्तैर्घटिताणुपुंजैः ॥ दूरे स्थिता कापि पराङ्मुखी स्त्री । ज्वालेव धूमैर्मलिना कृशानोः ॥ ११० ॥ विषद्य कालज्ञ विचक्षणाभ्यां । दुःशीलभावानुशयोक्तताशु ॥ शुद्धिः कथं नौ भवितेतिपृष्टः । प्रकृष्टयोगो भगवानुवाच ॥ १११ ॥ अयं हि भद्रौ युवयोर्नदोषः । स्वरूपतो निर्मलयोः सदैव ॥ अस्याः परं दूरमवस्थिताया । नार्या अनार्याचरणे रतायाः ॥ ११२ ॥ पृष्टोऽथ ताभ्यां भगवन्नियं का । दुष्टाथ स प्राह महानुभावः ॥ प्रवर्तिका दोषगणस्य धर्म--निवर्तिकेयं ननु भोगतृष्णा ॥ ११३ ॥ करालकालानलकालमेघ--संमुर्छितेव प्रलयस्य वृत्तिः ॥ रजस्तमोभ्यामवगुंठितेयं। भयाय केषां न विवेकभाजाम् ॥ ११४ ॥

अमारा दुःशीलपणाना पश्चातापथी मले एवी अमारी शुद्धि शीरीते थशे ? त्यारे महान योगवाला एवा बोधरति महाराजे कह्युं के, ॥ १११ ॥ हे भद्र ! हमेशां स्वभावथी निर्मल एवा जे तमो, तेओनो आ दोष नथी; पण दुष्टाचरणमां रक्त थएली तथा दूर उभेली एवी आ स्त्रीनो ते दोष छे. ॥ ११२ ॥ त्यारे तेओए पूछयुं के, हे भगवन् ! ते आ दुष्ट स्त्री कोण छे ? त्यारे महा प्रभाविक एवा ते गुरुए कह्युं के, दोषोना समूहने प्रवर्तावनारी, तथा धर्मने निवर्तावनारी खरेखर आ भोगतृष्णा छे. ॥ ११३ ॥ रजस् अने तमस्थी

आच्छादित थएली एवी आ भोगतृष्णा, भयंकर एवो कल्पांत कालना अग्नि अने मेघथी मूर्छित थएली प्रलयनी वृत्तिनी पेठे क्या बिवेकीयोना भय माटे नथी थती ?॥११४॥त्यारे तेओए कह्युं के दुष्ट शक्तिवाली एवी आ भोगतृष्णाथी अमारी मुक्ति केम थाय ? त्यारे ज्ञानीए कह्युं के, ते मुक्ति अन्य भवमां थशे; पण मोहना उछालाथी आ भवमां नहीं थाय ॥११५॥पण आ तृष्णानो नाश करवा माटे तमोए बलवान वज्र सरखुं सम्यक्त्व मेलव्युं छे; माटे ते सम्यक्त्वने तमारे वारंवार दीपाववुं, के जेथी तमारी भोगतृष्णा

तावाहतुर्मुक्तिरनिष्टशक्ते–रस्याः सकाशात्कथमावयोः स्यात् ॥ ज्ञानी जगावन्यन्नवे न्न-वित्री । मोहोल्बणत्वान्न पुनर्न्नवेऽस्मिन् ॥ ११५ ॥ अस्याः परं निर्दलनाय वज्रं । सम्यक्त्व मात्तं सुदृढं न्नवद्याम् ॥ न्नदीपनीयं मुहुरेतदेवं । तनून्नवित्री खलु न्नोगतृष्णा ॥ ११६ ॥ श्रुत्वैतदाश्वासमुपागतौ ता–वथ स्वदुष्टाचरणानुतापात् ॥ ऋजुर्महीशः प्रगुणा च देवी । यांतिस्म मुग्धोऽकुटिला च खेदम् ॥ ११७ ॥ अथो चतुर्णामपि विग्रहेन्न्यो । विनिर्गतं पांडु-रमिन्नरूपम् ॥ यूयं मयोच्चैः परिरक्षितानि । न्नयं नयुष्माकमितिब्रुवाणम् ॥ ११८ ॥ पश्चा-त्ततोऽन्यन्निरियाय कृष्ण–मन्यत्ततः कृष्णतरं विरूपम् ॥ प्रवर्धमानं च निवार्य दध्रे । शुक्लेन तद्धस्ततलप्रहारात् ॥ ११९ ॥ तदाह सिद्धांतरहस्यवेदी । न तत्वशुद्धेषु न्नवत्सु दोषः ॥ किंतु द्वितीयं खलु भिन्नरूपं । निबंधनं दूषणसंततीनाम् ॥ १२० ॥

टुंकी थशे. ॥ ११६ ॥ ते सांभलीने हवे तेओ बन्ने पोताना दुराचारना पश्चातापथी शांत थया, तथा ऋजु राजा. प्रगुणा राणी, मुग्ध तथा अकुटिला खेद पाम्यां. ॥ ११७ ॥ तमारुं में उंचे प्रकारें रक्षण कर्युं छे, अने तमोने बीक नथी, एम कहेतुं एवुं श्वेत बालकनुं रूप हवे ते चारेना शरीरमांथी निकल्युं ॥ ११८ ॥ पछी तेमांथी बीजुं कालुं रूप निकल्युं, तथा तेमांथी त्रीजुं वधारे कालुं विरूप नीकल्युं; तथा वृद्धि पामता एवा तेने निवारीने श्वेत रूपे हस्त प्रहारथी पकडी लीधुं ॥ ११९ ॥ त्यारे सिद्धांतोनां

रहस्यने जाणनारा गुरुमहाराजे कह्युं के तत्वथी शुद्ध एवा जे तमो, तेमां दोष नथी, पण जे बीजुं बालकनुं रूप निकल्युं, ते दूषणोनां समूहनुं कारण छे. ॥ १२० ॥ ते घणां कष्टरुप तथा मोहना परिवारने प्रवर्तावनारुं " अज्ञान " छे, अने ते मूलरुप अज्ञानविना भोगतृष्णा पण अत्यंत दुष्ट प्रवृत्तिने विस्तारती नथी. ॥ १२१ ॥ ते अज्ञान अपार संसाररुपी समुद्रमां पडता माणसोने गलामां (बांधेली) शीला सरखुं, तथा साक्षात् नरककुंड सरखुं, अने मोक्षमार्गमां अंध-

अज्ञानमेतद् घनकष्टरूपं । प्रवर्तकं मोहपरिच्छदस्य ॥ न भोगतृष्णापि तनोतिमूला–ऽज्ञानं-विना दुष्टतरां प्रवृत्तिम् ॥ १२१ ॥ अपारसंसारसमुद्रमध्ये । गले शिलेयं पततां जनानाम् ॥ इदं हि साक्षान्नरकस्य कुंडं । अन्तः शिवाध्वन्ययमंधकूपः ॥ १२२ ॥ इतश्च यत्कृष्णतरं द्वितीयं । विनिर्गतं तत्खलु पापनाम ॥ संसारचक्रे वसतां जनानां । संक्लेशजालस्य तदेव मूलम् ॥ १२३ ॥ शुक्लेन डिंभेन निवारितं तत् । प्रवर्धमानं पुनरार्जवेन ॥ इदं हि शुद्धाशय-हेतुभूतं । पापानुबंधं नियमान्निहंति ॥ १२४ ॥ ब्रूते यदेतत्परिरक्षितानि । मयैव यूयं तदतः प्रमाणम् ॥ अज्ञानजं पापमपोह्य यस्मा–न्मार्गानुसारित्वमिदं विधत्ते ॥ १२५ ॥ अनार्जवं दुःकृतजन्मभूमि–रजन्मभूमिस्तु विपर्ययोऽस्य ॥ अनार्जवं संयमधूमकेतु–र्विशुद्धिहेतुर्ध्रुव-मार्जवं तु ॥ १२६ ॥

कुवा सरखुं छे. ॥ १२२ ॥ पछी ते बीजुं वधारे कालुंरुप निकल्युं तेनुं नाम " पाप " छे; अने तेज पाप संसाररुपी चक्रमां वसता माणसोने क्लेशोना समूहनुं मूल छे.॥१२३॥वली ते वधतां पापने श्वेत बालकरुप आर्जवे निवार्युं छे; माटे ते आर्जव शुद्ध आशयनो हेतु छे, अने ते निश्चयें करीने पापना अनुबंधने हणे छे. ॥ १२४ ॥ वली ते जे एम कहे छे के, मेंज तमारुं रक्षण कर्युं छे, ते खरुं छे; केमके, ते अज्ञानथी उत्पन्न थएला पापनो नाश करीने मार्गानुसारिपणुं करे छे. ॥ १२५ ॥ अनार्जवता पापोनुं जन्मस्थानक

छे, तथा आर्जवता पापोनुं जन्मस्थानक नथी, तेम अनार्जवता संयम प्रते धूमकेतु सरखी छे, अने आर्जवता विशुद्धिनो हेतु छे. ॥ १२६ ॥ शुं अहीं माणसोए भोगोरूपी दावानलथी मलेला दाहोथी, के करेला एवा ज्ञानरूपी अमृतमां अवगाहनथी रहेवुं? माटे हे सरलस्वभावीओ! तमोने जे हितकारी होय, तेने तमो वधारे सेवो? ॥ १२७ ॥ परिणामे तापना संस्कार वाला दुःखोथी गहन एवा आ संसारमां उत्तमोने आस्था शा माटे राखवी जोइए? केमके, मूलमांथी उखेडेल छे दुःखरूपी वेली जेणे एवो सुखी माणस साधुविना कोण होय छे? ॥ १२८ ॥ आ सांभलीने ऋजु आदिक प्रतिबोध पाम्या, अने

किं भोगदावानललब्धदाहैः । किंवाकृतज्ञानसुधावगाहैः ॥ भाव्यं मनुष्यैरिह यद्धितं वो । भृशं भजध्वं तदृजुस्वभावाः ॥ १२७ ॥ आस्था सतां का परिणामताप–संस्कारदुःखैर्गहने ऽत्र लोके ॥ समूलमुन्मूलितदुःखवल्लिः । सदा सुखी साधुजनंविना कः ॥ १२८ ॥ इदं निशम्यर्जुमुखाः प्रबुद्धा । ययाचिरे चारुदिनं व्रताय ॥ तदेव चादर्शि मुनीश्वरेण । तत्रैव दीक्षां जगृहुस्तदाते ॥ १२९ ॥ तेभ्यः प्रणष्टे शितिडिंभरूपे । शुक्लं पुनस्तत्तनुषु प्रविष्टम् ॥ तद्धन्यता मात्मविपर्ययं च । दध्यौ तदा व्यंतरयुग्ममंतः ॥ १३० ॥ गुरून् मुनींश्च प्रणिपत्य तुष्टौ । सम्यक्त्वमात्रादथ दंपती तौ ॥ स्थानं गतौ स्वं वपुषोः प्रविष्टा । तयोस्तदानीं खलु भोगतृष्णा ॥ १३१ ॥

दीक्षा माटे सारा दिवसनी पूछा करी, त्यारे मुनिराजे पण तेज दिवस देखाड्यो त्यारे तेओए पण तेज वखते त्यां दीक्षा लीधी. ॥ १२९ ॥ हवे तेओमांथी कालां बालकनुं रूप नाशी गये छते, वली तेओना शरीरोमां श्वेतरूप पेठुं; त्यारे व्यंतरयुग्म मनमां तेओनी धन्यता तथा पोतानी विपरीतता विचारवा लाग्युं. ॥ १३० ॥ हवे ते बन्ने स्त्रीभरतार सम्यक्त्व मात्रथी संतुष्ट थइने गुरुने तथा मुनिओने नमीने पोताने स्थानके गया, ते वखते तेओना शरीरमां भोगतृष्णा दाखल थइ. ॥ १३१ ॥

करेलुं छे औषध जेनुं, तथा पथ्य भोजन खानारा एवा माणसना शरीरमां पूर्वे थएली एवी पण जेम व्याधि, तेम सम्यक्त्वथी शुद्ध थएलां एवां तेओना मनमां ते भोगतृष्णा दोषोनी वृद्धि करनारी न थइ. ॥ १३२ ॥ हवे एक दहाडो तेओ बन्ने पूर्वना दुश्चिंतितमां कालविलंबना पक्षने धारण करता थका गुप्त रह्या, तथा अंदर अंदरना अभिलाषथी पोताना नामोना चरितार्थ भावने जाणवा लाग्या. ॥ १३३ ॥ हवे सामान्यरूपाए मध्यम बुद्धिने कह्युं के, हे पुत्र ! माटे एकार्थनी सिद्धि माटे संदेहवाला बन्ने पक्ष होते

परं न सा दोषविवृद्धयेऽभूत्तच्चेतसोर्दर्शनशुद्धिभाजोः ॥ पूर्वप्रवृत्तापि कृतौषधस्यारुजेव पथ्यान्नभुजः शरीरे ॥ १३२ ॥ अथान्यदा तौ रहसि स्थितौ प्राग् । दुश्चिंतिते कालविलंबपक्षम् ॥ संमानयंतौ स्म मिथोऽभिलापा–द्वित्तः स्वनाम्नोश्चरितार्थभावम् ॥ १३३ ॥ सामान्यरूपाऽह तदंगजाऽसौ । संदिग्धपक्षद्वितये विलंबः ॥ एकार्थसिद्धिंप्रति पर्यवस्य–स्तयोरिव स्ताभवतो हिताय ॥ १३४ ॥ वचांसि बालस्य मनीषिणश्चां–तरांतराऽसावनुवर्तमानः ॥ प्रमाणयन् मातृवचो बभार । क्षोभस्वभावस्थितिसिंधुसाम्यम् ॥१३५॥ माताथ बालस्य तनौ प्रविष्टा । स्वयोगशक्त्या सुखकारणाय ॥ स्फुटत्रिदोषः स निसर्गदुष्टो । बभूव दुष्टद्वयसंक्रमेण॥१३६॥ असौ ततः कामयते कुविंद–मातंगनारीरपि मुक्तलज्जः ॥ नपेक्षमाणेन जनापवादं । त्यक्तं न तेनात्र किमप्यकृत्यम् ॥ १३७ ॥

छते विलंब करवो; अने ते विलंब ते बन्ने युग्मोनी पेठे तारा हित माटे थाओ ? ॥ १३४ ॥ हवे ते मध्यम बुद्धि वच्चे वच्चे बालना अने मनीषिना वचनने अनुसरतो थको तथा माताना वचनने सत्य गणतो थको क्षोभ अने स्थिरतावाला समुद्रनी तुलना करवा लाग्यो. ॥ १३५ ॥ हवे बालनी माता पोतानी योगशक्तिथी तेने सुख करवा माटे तेना शरीरमां पेठी, तेथी ते बन्ने दुष्टना संक्रमथी स्वभावथी दुष्ट एवो ते बाल प्रगट रीते त्रिदोषवालो (सन्निपातवालो) थयो. ॥ १३६ ॥ पछी ते बाल लज्जाने तजीने

वणकर तथा चांडालनी स्त्रीओने पण इच्छवा लाग्यो, तथा लोकापवादनी उपेक्षा करीने तेणे कंइं पण अकार्य तज्युं नहीं ॥१३७॥बीक अने अपवादथी मनिषीएं करीने निवारण कराता एवा स्नेहाल मध्यम बुद्धिने ते बाल ठगाएलो जाणे छे, अने पोताने आवी सामग्रीवालो जोइने हृदयमां पण मातो नथी; (अर्थात् फुलाइ जाय छे) ॥१३८॥तेथी मध्यम बुद्धिए जाण्युं के, आ बालप्रते उपदेश शक्ति लागु पडती नथी, केमके, करेल छे अंकुराओथी शोभित कृष्णभूमि जेणे एवो पण वरसाद पत्थर तलपर शुं करी शके?॥१३९॥केसुडांओ रूपी मांसपेशीरूप बलिने गृहण करतो, तथा विखेरेल छे पुष्पोनी श्रेणिरूप रज जेणे, प्रजाने उन्माद करनारो, तथा को-

निवारयंतं च भियापवादा—न्मनीषिणा वेत्ति स मध्यबुद्धिम्॥प्रतारितं स्नेहपरं परं स्वं ।सामग्र्यमुद्वीक्ष्य न माति चित्ते ॥ १३८ ॥ ज्ञातं ततो मध्यमबुद्धिनापि । न क्रामतेऽस्मिन्नुपदेशशक्तिः ॥ कृतप्ररोहांचितकृष्णभूमिः । शिलातले किं कुरुतेंऽबुवृष्टिः ॥ १३९ ॥ गृह्णन् वलिं किंशुकमांसपेशीं । विकीर्णपुष्पालिरजाः प्रजानाम्॥उन्मादको भूत इवोपतस्थे ।ऽन्यदा वसंतः पिकगीतमत्तः ॥ १४० ॥ बालस्तदा स्पर्शनमातृयुक्तः । क्रीडापरो मध्यधियान्वितः सन् ॥ लीलाधरं नाम वनं जगाम । ददर्श तत्र स्मरचैत्यमुच्चैः ॥ १४१ ॥ त्रयोदशीनाम्नि दिनेऽर्थिलोकै । र्महामहे तत्र विधीयमाने ॥ कुतुहली तत्र गतः स चैत्ये । ददर्श गुप्तं स्मरवासहर्म्यम् ॥ १४२ ॥ द्वारेऽथ संस्थाप्य वयस्यमेको । मध्ये प्रविष्टः सहसैव बालः ॥ पस्पर्श तत्राब्जमृणालमृद्वीं । प्रसुप्तकंदर्परतिं स शय्याम् ॥ १४३ ॥

यलोना गीतथी मदोन्मत्त थएलो एवो भूत सरखो वसंत ऋतुनो समय एक दहाडो आव्यो, ॥१४०॥ते वखते क्रीडामां तत्पर एवो बाल, स्पर्शन, पोतानी माता, तथा मध्यमबुद्धि सहित लीलाधर नामना वनमां गयो, त्यां तेणे कामदेवनुं मंदिर जोयुं ॥ १४१ ॥ हवे त्यां तेरस नामना दिवसे अर्थी लोको मोटो उत्सव करते छते ते कौतुकी बाल ते मंदिरमां गयो, त्यां तेणे कामदेवना गुप्त आवासने जोयो. ॥ १४२ ॥ हवे पोते मित्रने बारणे बेसाडीने तुरत अंदर गयो; तथा त्यां कमलनाल सरखी कोमल, अने सुतेल छे

काम अने रति जेमां एवी शय्याने तेणे स्पर्श कर्यो.॥ १४३ ॥ विस्तार पामतो छे स्पर्शन अने मातानो दोप जेने एवो ते बाल हवे त्यां सुतो; एटलामां त्यां रिपुमर्दन राजानी मन्मथकंदली नामनी राणी आवी. ॥ १४४ ॥ त्यारे ते बाल काष्टनी पेठे, लज्जा अने भयथी चेष्टा रहित थइने स्थिर रह्यो; पछी ते राणीए पण विलेपनथी पूजा करतां थकां बालने अने रति तथा कामदेवने स्पर्श कर्यो. ॥ १४५ ॥ तपेलां लोखंडपर नाखेला मत्स्यनी पेठे, ते स्पर्श पामीने ते खेद पाम्यो; तथा "हवे आ राणी मने क्यां मलशे?"

प्रसृत्वरस्पर्शनमातृदोषः । सुष्वाप तत्राथ विहाय त्रीतिम् ॥ इतश्च देवी रिपुमर्दनस्य । तत्रागता मन्मथकंदली द्राक् ॥ १४४ ॥ असौ स्थितः काष्टमिवाथ लीनो, लज्जाभयाभ्यां प्रविलुप्तचेष्टः ॥ पस्पर्श बालं रतिकामयुग्मं । साऽप्यर्चयंती सुविलेपनेन ॥ १४५ ॥ तप्तायसि क्षिप्त इवाथ मीन–स्तं स्पर्शमासाद्य स तापमाप ॥ इयं क्व लभ्येति मुहुः शुशोच । तत्रैव निःश्वासततीर्मुमोच ॥ १४६ ॥ अस्यां गतायामपि कामदेव–पूजां विधाय क्षितिपालपत्न्याम् ॥ निर्याति बालो न बहिः करोति–कार्यं किमित्युत्थितसंभ्रमोर्मिः ॥ १४७ ॥ मध्ये गतो मध्यमधीरथोच्चैः । शय्यासुखस्पर्शहृतोऽपि दध्यौ ॥ सतां न गम्या सुखदापि शय्या । देवाश्रिता रूपवतीव माता ॥ १४८ ॥ जगौ च बालं ननु देवशय्या–स्वापो न युक्तस्तव मित्ररूप॥ उपेक्षितं तस्य वचोऽपि तेन । तदूव्यंतरोऽथ प्रचुकोप तस्मै ॥ १४९ ॥

एम वारंवार शोक करवा लाग्यो, तथा निसासाओनी श्रेणिओ मुकवा लाग्यो. ॥ १४६ ॥ कामदेवनी पूजा करीने राणी जाते छते पण बाल बहार आव्यो नहीं, त्यारे मध्यमबुद्धिए विचार्यु के, बाल ते अंदर शुं करे छे? एम विचारि ते पण अंदर गयो; तथा त्यां शय्याना सुखस्पर्शथी ललचायो, छतां पण विचारवा लाग्यो के, रूपाली एवी पण मातानी पेठे, सुखदाइ एवी पण देवनी शय्या उत्तमोने भोगववी लायक नहीं. ॥ १४७ ॥ १४८ ॥ तेथी तेणे बालने कह्युं के, हे मित्र! देवशय्यापर तने सुवुं

लायक नथी; पण बाले तेना ते वचननी उपेक्षा करी; त्यारें त्यांनो व्यंतर तेनापर गुस्से थयो. ॥ १४९ ॥ तथा तेणे बालने बांधीने कंठप्राण कर्यो; पछी दयालु मनवाला मध्यमबुद्धिए व्यंतरने पगे पडीने तेने मुकाव्यो; तथा सर्व लोकोए पण तेनी घणी निंदा करी. ॥ १५० ॥ ते अविनयी बालने शिखामण नही सहन करनारो जाणीने कर्मविलास राजा तेनापर गुस्से थयो, तथा पोताना परिवारने कह्युं के, झेरी वृक्ष सरखा एवा आ बालनुं तमारे हित चिंतववुं नही. ॥ १५१ ॥ एक दहाडो ते बालने मध्यमबुद्धिए पूछ्युं के, तारुं आ शरीर तो सुखसातामां छेनी ? त्यारे तेणे कह्युं के, मारा शरीरमां तो बाधा नथी,

वध्वा कृतस्तेन स कंठगासुःप्रमोचितो मध्यमबुद्धिनाथ ॥ भृशं पतित्वा पदयोर्दयोच्च—स्वां-तेन सर्वैरपि गर्हितोऽसौ ॥ १५० ॥ शिक्षाऽसहं कर्मविलासराजस्तं दुर्विनीतं परिज्ञाय रुष्टः ॥ अवारयत्स्वं परिवारमेवं । विषद्रुमेऽस्मिन्न हितं विचिंत्यं ॥ १५१ ॥ पृष्टोऽन्यदा मध्यमबुद्धिनाऽसौ । क्वचिन्निराबाधमिदं वपुस्ते ॥ स प्राह बाधा न शरीरके मे । चित्ते परं मन्मथकंदली सा ॥ १५२ ॥ दध्यावथो मध्यमधीर्मनोऽस्य । स्थाने यदेषातिशयस्य भूमिः॥ द्वारि स्थितोऽस्याः सुखमन्वभूवं । स्पर्शस्य यत् क्वापि हि तन्न लभ्यम् ॥ १५३ ॥ परं परस्त्रीगमनं कुलस्य । कलंक इत्येनमवारयत् सः ॥ स प्राह नायुर्मम तां विनेष्टं । मौनं ततो मध्यमधीश्चकार ॥ १५४ ॥ अथ प्रदोषे स्वगृहान्निरीय । गंतुं प्रवृत्तो रिपुमर्द्दनस्य ॥ बालो गृहं प्रत्यनुतं जगाम । स्नेहानुबंधेन च मध्यबुद्धिः ॥ १५५ ॥

पण मारा मनमां ते "मन्मथकंदली" वसी रही छे. ॥ १५२ ॥ त्यारे मध्यमबुद्धिए विचार्युं के, आनुं मन तेणीमां चोंटी रह्युं छे, ते युक्तज छे; केमके, ते महारूपवंती हती; वली में बारणे बेठांज तेणीनुं सुख अनुभव्युं हतुं, त्यारे तेणीना स्पर्शनुं जे सुख छे, ते तो क्यांयें पण न मली शके तेवुं छे ॥ १५३ ॥ पण परस्त्री साथेनुं गमन कुलने कलंकरूप छे, एम कहीने ते तेने निवारवा लाग्यो; त्यारे बाले कह्युं के, तेणीनाविना मारुं जीवतर सफल नथी, ते सांभली मध्यमबुद्धि मौन रह्यो. ॥ १५४ ॥हवे संध्याकाले ते

नाल पोताना घरथी निकलीने रिपुमर्दनना घरप्रते जवाने निकल्यो; अने मध्यमबुद्धि पण स्नेहना अनुबंधथी तेनी पाछल जवा लाग्यो. ॥ १५५ ॥ हवे कोइक पुरुष ते बालने मयूरबंधथी बांधीने आकाशमां लेइ गयो; त्यारे क्रोधथी उद्धत थएलो मध्यमबुद्धि तलवार खेंचीने तेनी पाछल दोड्यो. ॥ १५६ ॥ रात गइ तो पण तेने ते मल्यो नहीं, तो पण स्नेहना वशथी ते पाछो वल्यो नहीं; अने अतिदुःख पामीने बालनी शोध करतो थको ते सात दिवसो सुधि भम्यो. ॥ १५७ ॥ हवे दुःखथी कुशस्थल नामना नगरनी बहार रहेला जीर्ण अने अंधारा कुवामां ते झंपापात करवाने इच्छतो हतो, तेटलामां नंदन नामना (कोइ)

निनाय कश्चित्पुरुषो मयूर—बंधेन बध्वा गगनेऽथ बालम् ॥ रोषोद्धतो मध्यमबुद्धिरुच्चै—राकृष्टखड्गश्च तमन्वधावत् ॥ १५६ ॥ नासादितोऽसौ गतया निशापि । तथापि न स्नेहवशान्निवृत्तः ॥ दिनानि बभ्राम स सप्त पृछन् । बालस्य वार्तामतिदुःखितोऽपि ॥ १५७ ॥ जीर्णेऽधकूपेऽथ कुशस्थलस्य । बहिःप्रदेशे स पुरस्य दुःखात् ॥ पातं विधित्सुः किल नंदनेन । विलोकितः क्ष्मापतिपूरुषेण ॥ १५८ ॥ विमोचितोऽसौ व्यवसायतोऽस्मा—त्पृष्टश्च को भद्र तवात्र हेतुः ॥ तेनोदिता बालवियोगवार्ता । स प्राह खेदं कुरु मात्र कार्ये ॥ १५९ ॥ दास्यामि ते भ्रातरमेष बालं । यमाशु मांसास्रहुतीः प्रदातुम् ॥ विद्याधरः शत्रुविनाशिविद्या—सिद्ध्यै हरिश्चंद्रनृपस्य जह्रे ॥ १६० ॥ ममार्पितोऽसावधुनैव राज्ञा । तवैव भाग्यादिति याहि नीत्वा ॥ उक्त्वेति गत्वा स गृहे ददौ द्रा--गानीय बालं करुणापरोऽस्मै ॥ १६१ ॥

राजपुरुषे तेने जोयो. ॥ १५८ ॥ पछी ते पुरुषे तेने आ साहसथी छोडाव्यो, अने पूछ्युं के, हे भद्र ! आम करवानुं तारे शुं कारण छे ? त्यारे तेणे (पण) बालना वियोगनी वात कही देखाडी; त्यारे तेणे कह्युं के, आमां तुं खेद नहीं कर ? ॥ १५९ ॥ हुं तारो ते बाल भाइ तने सोंपीश, के जेने हरिश्चंद्र राजानी शत्रुओने नाश करनारी विद्यानी सिद्धिमाटे (तेना) मांस अने रुधिरनी आहुति देवामाटे विद्याधर लेइ गयो छे. ॥ १६० ॥ ते बालने ताराज भाग्यथी हमणांज राजाए मने सोंप्यो छे; माटे तेने लेइजा ! एम

कहीने घेर जइने ते दयालुए तुरत बालने लावीने तेने सोंप्यो ॥ १६१ ॥ कोइ जगोए भोजनादिकना दानथी, तो क्यांक पाणी पाइने तेने खुशी करतो थको ते मध्यमबुद्धि तेने घेर लेइ गयो; तथा अनुक्रमे ते जरा सतेज थयो. ॥ १६२ ॥ पछी मध्यमबुद्धिए तेने पूछयुं के, तने दुःख केवुंक पडयुं? त्यारे तेणे कह्युं के, मारा मांस अने रुधिरथी जुदी जुदी आठसें जापोथी सात दिवसो सुधि आहुतिओ आपी. ॥ १६३ ॥ हवे दयालु राजाए मने रडतो जोइने दांतोथी शीत्कार कर्यो; त्यारे विद्याधरे तेने वार्यो के, आम करवुं ते युक्त नथी; पछी ते विद्याधरे मने नरकनुं दुःख आप्युं. ॥ १६४ ॥ हवे लोकाचारथी

संप्रीणयन् क्वाप्यशनादिदानात् । क्वचित्प्रदेशेंऽबु च पाययंस्तम् ॥ निनाय गेहेऽथ स मध्यबुद्धि–र्मनाक् स जातः सबलः क्रमेण ॥ १६२ ॥ पृष्टोऽथ दुःखं तव कीदृगासी–ज्जगावसावष्टशतैर्जपानाम् ॥ दिनानि सप्ताहुतयः प्रदत्ताः । पृथक्पृथक् मे पलशोणिताभ्याम् ॥ १६३ ॥ मां प्रेक्ष्य राजाथ समारटंतं । दंतैर्दयालुः स च शीत्चकार ॥विद्याभृताऽवार्यत नैष कल्प–स्तेनार्पितं मे नरकस्य दुःखम् ॥ १६४ ॥ समागतःपृष्टुमुदंतमस्य । लोकानुवृत्त्याथ मनीपिनामा॥शुश्राव तां मुग्धइव प्रवृत्ति–मवारयत्स्पर्शनसंगमं च ॥ १६५ ॥ आधूय मूर्धानमथाह बालो । महार्थसिद्धौ कइवांतरायः ॥ दुःखं कियन् मे यदि तां लभेऽहं । प्राणैः क्रयं साईति तद्दिष्टा ॥ १६६ ॥ तं कालदष्टं परिज्ञाय हस्ते । धृत्वा ययौ मध्यधियं मनिषी ॥ जगौ च लोहेऽत्र निविश्य मूढ । कथं तितीर्षस्यसुखांबुराशिम् ॥ १६७ ॥

तेनुं आ वृत्तांत सांभलवाने मनीषि त्यां आव्यो; त्यारे मुग्धनी पेठे ते बाले ते वृत्तांत तेने संभलाव्यो त्यारे मनीषीए तेने स्पर्शननो संग तजवानुं कह्युं ॥ १६५ ॥ हवे मस्तक धुणावीने बाले कह्युं, के महान अर्थनी सिद्धिमां आ अंतराय वली केवो? जो मने ते स्मरकंदली मले, तो आ दुःख तो शुं हिसाबमां छे? तेणीने प्राण साटे पण हुं खरीद करुं; केमके ते प्राणनी पेठेज मने वहाली छे. ॥ १६६ ॥ तेने कालथी डंसेलो जाणीने मध्यमबुद्धिने हाथमां लेइने मनीषी चाल्यो गयो, तथा तेने कह्युं के, हे मूढ मध्यमबुद्धि!

लोगंउपर बेसीने दुखरूपी समुद्रने तरवाने तुं केम इच्छे छे ? ॥१६७॥त्यारे तेणे कह्युं के, आ तें ठीक कर्युं तने नहीं माननीक एवा ते बालथी हवे सर्युं;वली आ वातने पिता आदिक शुं जाणे छे?त्यारे मनीषीए कहुं के,जगत पण जाणे छे.॥१६८॥त्यारे आ बाबतमां पितानो,मातानो तथा तारो शुं अभिप्राय छे? त्यारे मनीषिए कहुं के,निर्गुणी एवा आ बालमां पुख्त भावथी मने मध्यस्थपणुं थयुं छे ॥१६९॥क्लेश पामता एवा तारा प्रते पिताजीने दया थइ छे, अने कुमित्रना नाशथी मारा आत्मामां आस्था थइ छे, केमके, गुणवान अने धीर एवा भवजंतुमां पीताजीने लांबा हास्यवालो हर्ष थाय छे.॥१७०॥ हुं क्रोधित थये छते जे फल थाय छे, ते बाले

स प्राह सम्यग् विहितं त्वयेदं।ममालमेतेन तवामतेन॥तातादयोऽर्थे किमिदं विदंति।जगौ मनीषी जगदेव वेत्ति ॥१६८॥ तत् कीदृशं चित्तमनूदिहार्थे । तातस्य मातुश्च तवेति पृष्टः ॥ जगौ मनीषी मम निर्गुणेऽनू–बालेऽत्र माध्यस्थ्यमबालभावात् ॥ १६९ ॥ संक्लिश्यमाने च दया तवात्म--न्यास्था ममात्मन्यपमित्रहानात्॥ हर्षो गुणाढ्ये भवजंतुधीरे । तातस्य चैकः परिदीर्घहासः ॥ १७० ॥ संपद्यते यन्मयि कोपिते त--द्बालो ह्यवापेति जहर्ष तातः ॥ सामान्यरूपा तु पराभवौघे । गतः क्व पुत्रेति शुशोच बाढम् ॥ १७१ ॥ प्रीता मदंबा तनयस्य मेऽनू--भापाय इत्याप पुरं तु हर्षम् ॥ बालस्य दुःखात् करुणां त्वदर्ते। गुणानुरागं मयि दुःखहानेः ॥ १७२ ॥ श्रुत्वेत्यदो मध्यमबुद्धिरंत--र्विचारयामास हहास्य दुःखे ॥ क्षारः क्षते विश्वजनापवादो । ममाप्युपेक्ष्योऽयमतोऽस्तु नित्यम् ॥ १७३ ॥

मेलव्युं छे, एम विचारीने पिताजी हर्षित थया छे, अने सामान्यरूपा अत्यंत दिलगिर थइ के, हे पुत्र ! तुं पराभवना समूहमां क्यां पड्यो ?॥१७१॥ मारा पुत्रने नुकशानी नथी थइ, एम विचारिने मारी माता खुशी थइ; अने नगर तो बालना दुःखथी हर्ष पाम्युं, तारा दुःखथी तेने दया थइ, अने दुःखना नाशथी मारामां गुणरागी थयुं. ॥ १७२ ॥ ते सांभलीने मध्यम बुद्धिए मनमां विचार्युं के, अरेरे !! आ बालना दुःखमां जगतना लोकोनो अपवाद तो दाधांपर लूण सरखो थयो, माटे हवें हमेशां मारे पण तेनी उपेक्षा करवी. ॥ १७३ ॥

हवे स्पर्शनसहित हर्ष पामेली एवी बालनी माता ते बालने चडाववा लागीके,सारुं थयुं के,तुं मनीषीनी पेठे निरुत्साही थइने भोगोथी ठगायो नथी, तथा लोकोनी वाणीथी डर्यो नथी. ॥१७४॥ हवे बाल छे ते मध्यम बुद्धिथी अवधीरित थया छतां पण संध्याकाले गुप्तरीते राजमेहेलमां गयो; तथा त्यां शणगार सजती एवी राणीने तेणे जोइ॥१७५॥पछी त्यां शून्य पडेली शय्यापर ते सुखेथी सुतो, ते वखते दैवयोगे त्यां राजा आवी चड्यो;अने तेणे ते बालने क्रूर माणसो मारफते नरकसरखां दुःखोथी आखीरात कदर्थना करी॥१७६॥दिवसे

सस्पर्शनांबा मुदिताऽथ बालं। प्रोत्साहयामास न साधुखिन्नः ॥ मनीषिवत्सुष्टु न वंचितोऽसि । भोगान्न भीतोऽसि गिरा जनानाम् ॥ १७४ ॥ अथ प्रदोषे गत एव बालोऽ- वधीरितो मध्यमबुद्धिनापि ॥ अलक्षितो राजगृहे प्रविष्टो । ददर्श राज्ञीं तनुमंडनोत्काम् ॥ १७५ ॥ शय्यां स शून्यां सुखमध्यशेत । दैवात्तदा भूपतिराजगाम ॥ कदर्थयामास निशां स पूर्णां । क्रूरैर्नरैस्तं नरकाभदुःखैः ॥१७६॥ बंभ्रम्यमाणो दिवसे त्रिकादौ।नृपाज्ञयाऽसौ खरपृष्टनिष्टः॥ उल्लंबितस्तुंगतरोः शिखायां । दिनात्ययेऽगान्नगरं च लोकः ॥ १७७ ॥ दैवात्तदानीं त्रुटितश्च पाशः । पपात भूम्यां च मुमूर्छ बालः ॥ लब्ध्वा च संज्ञां पवनान्निशैक–यामे गते स्वीयगृहं जगाम ॥ १७८ ॥ वृत्तांतमाकर्ण्य मनाक् तमासीत् । प्रेम्णो लवान्मध्यधियो विषादः ॥ मनीषिवाक्यस्मरणप्रभावा–च्चित्तेऽस्य माध्यस्थ्यमथोल्ललास ॥ १७९ ॥ अथान्यदा स्वीयविलाससंज्ञे । सूरिर्वने ज्ञानरतिः समेतः ॥ तृष्णालतायाः परशुर्मनीषा–चक्रस्य नाभिर्नयसिंधुचंद्रः ॥ १८० ॥

त्रिकादिकमां राजानी आज्ञाथी तेने गधेडापर बेसाडीने फेरव्यो, तथा संध्याकाले मोटां वृक्षनी शिखा पर लटकाव्यो; अने लोको नगरमां गया. ॥ १७७ ॥ ते वखते दैवयोगे ते पाश त्रूटी गयो, अने तेथी ते बाल पृथ्वीपर पडीने मूर्छा पाम्यो, पछी पवनथी चैतन्य मलवाथी एक पोहोर रात्रि गयाबाद ते पोताने घेर गयो. ॥ १७८ ॥ ते वृत्तांत सांभलीने प्रेमथी मध्यमबुद्धिने जरा विषाद थयो; अने मनीषिना

यागमना स्मरणना प्रभावथी तेना चित्तमां मध्यस्थपणुं थयुं. ॥ १७९ ॥ हवे एक दिवसे स्वीयविलास नामना उद्यानमां, तृष्णारुपी वेलडी प्रते कुठार सरखा, बुद्धिरुपी चक्रनी नाभि सरखा, तथा नयरुपी समुद्र प्रते चंद्र सरखा ज्ञानरति नामना आचार्य आव्या. ॥ १८० ॥ वली ते आचार्य केवा हता ? तोके, लोभरुपी समुद्र प्रते वडवानल सरखा, क्रोधरुपी सर्प प्रते महान औषधि सरखा, अहंकाररुपी पर्वत प्रते वज्रसरखा, उत्तम विद्याना तीर्थसरखा, तथा दुराचाररुपी वृक्षप्रते अग्निसरखा हता. ॥ १८१ ॥ एटलामां स्पर्शनना संगने तजनारा एवा मनीषिने कल्याण आपवाने इच्छता एवा कर्मविलास

और्वानलो लोभमहार्णवस्य । महौषधिः क्रोधभुजंगमस्य ॥ वज्रं स्मयाद्रेरनवद्यविद्या—वतारतीर्थं निकृतिद्रुमाग्निः ॥ १८१ ॥ अत्रांतरे स्पर्शनसंगहातु—र्मनीषिणः कर्मविलासराजः ॥ इच्छन् प्रदातुं कुशलानुबंधं । व्यापारयामास भृशं तदंबाम् ॥ १८२ ॥ दध्यौ च यद्यप्ययमेति नित्यं।भोगानभिष्वंगसुखं तथापि ॥ छायैकदानादिव मे सुरद्रो—र्नास्माद्यशस्तेन बहु प्रदेयम् ॥ १८३ ॥ अधिष्ठितोऽसौ निजयोगशक्त्या । मात्राथ पित्रा विहितप्रसादः ॥ सिक्तोऽमृतेनेव वने प्रवृत्तो । गंतु गुरोरागमनं निशम्य ॥ १८४ ॥ आकारयामास स मध्यबुद्धिं । नृपेण तस्यापि च संज्ञितांबा ॥ सा तुल्यवीर्येति विचित्रकार्या । ततौ तदा मध्यधियः प्रविष्टा ॥ १८५ ॥

राजाए, तेनी माताने घणी प्रेरणा करी. ॥ १८२ ॥ वली तेणे विचार्युं के,जोके आ मनीषि भोगोना असंगना सुखने हमेशां प्राप्त थाय छे, तो पण एक छायादानथी जेम कल्पवृक्षनी तेम आथी मारो यश नथी माटे तेने वधारे आपवुं. ॥१८३॥ हवे ते मनीषिने मातपिताए कृपाथी पोतानी योगशक्तिथी अधिष्टित कर्यो;अने तेथी ते जाणे अमृतथी सिंचायो होय नहीं जेम,तेम गुरुनुं आगमन सांभलीने ते वनमां जवा लाग्यो.॥१८४॥वली तेणे मध्यमबुद्धिने बोलाव्यो; त्यारे राजाए तेनी माताने पण संज्ञा करी; त्यारे तुल्य

वीर्यवाली तथा विचित्र कार्योवाली ते मध्यमबुद्धिना शरीरमां पेठी. ॥१८५॥ अकुटिला नामनी स्त्रीथी प्रवृत्त थएलो एवो ते बाल पण त्यां जवाने इच्छवा लाग्यो; एवी रीते त्रणे त्यां गया, अने हर्षना शिखर समान एवुं जिनमंदिर त्यां तेओए जोयुं. ॥ १८६ ॥ त्यां जिनमुर्तिने नमीने दक्षिणभागमां रहेला गुरुने, थनार छे भद्र जेने एवा मनीषिए वांद्या, अने तेना उपरोधथी मध्यमबुद्धिए पण वांद्या ॥ १८७ ॥ अने बाल तो स्पर्शन अने माताना दोषथी नम्या विना उभो; वली त्यां सुबुद्धि मंत्रि, रिपुमर्दन राजा,

ऐच्छत्ततः सोऽपि च तत्र गंतुं । बालोऽबलामोटिकया प्रवृत्तः ॥ त्रयोऽपि तत्रोपगता विशालं । प्रमोदमौलिं ददृशुर्जिनौकः ॥ १८६ ॥ जिनेंद्रबिंबं प्रणिपत्य तत्र । मनीषिणा दक्षिणभाग-निष्टः ॥ आगामिभद्रेण गुरुर्ववंदे । ऽनुरोधतो मध्यधियापि तस्य ॥ १८७ ॥ बालः पुनः स्पर्शनमातृदोषा–त्तस्थावनम्रोऽथ मुदा समीयुः ॥ सुबुद्धिमंत्रीरिपुमर्दनश्च । राजा च देवी स्मरकंदली च ॥ १८८ ॥ तेषूपविष्टेषु विधेः प्रणम्य । धर्म्यां गिरं ज्ञानरतिर्दिदेश ॥ उत्सर्पि-सिद्धांतसमुद्रवेला–स्फुटीभवद्भूरिनयोर्मिलीलाम् ॥ १८९ ॥ अत्रांतरे प्राह महीमहेंद्रः । स्वामिन् किमादेयमिहास्ति लोके ॥ सूरिर्बभाषेऽनघ धर्म एव । सतामुपादेयतया प्रसिद्धः ॥ १९० ॥ तत्किं न सर्वेऽपि सृजंति धर्म–मितिब्रुवाणं पुनराह सूरिः ॥ हितेऽपि दुष्टें-द्रियमोहितत्वात् । प्रवर्तते न स्वरसेन लोकः ॥ १९१ ॥

तथा स्मरकंदली राणी पण हर्षथी आव्या. ॥ १८८ ॥ तेओ सघली विधिथी नमीने बेसते छते बोध-रति आचार्य धर्मसंबंधि वाणी बोलवा लाग्या; ते वाणी केवी हती ? तो के उछलता एवा सिद्धांत रूपी समुद्रनी वेलामांथी निकलता एवा घणा नयोरूपी मोजांओनी लीलावाली हती. ॥ १८९ ॥ एटलामां राजाए कह्युं के, हे स्वामी ! आ लोकमां ग्रहण करवा लायक शुं छे ? त्यारे आचार्ये कह्युं के, हे निष्पापी ! सज्जनोए धर्मने ग्रहण करवो ए प्रसिद्ध छे.॥१९०॥त्यारे,राजाए कह्युं के, त्यारे सर्व लोको धर्म केम

करता नथी ' त्यारे आचार्ये कह्युं के, दुष्ट इंद्रिओना मोहपणाथी लोको आत्मरसथी हितमां प्रवर्तता नथी. ॥ १९१ ॥ उन्माद पामीने अत्यंत हर्षित थतो, तथा समृद्धिने धूलरूप करतो, वधारे शक्तिवालो तथा भोगीओथी (पक्षे–सर्पोथी) शोभतो एवो माणसोनो इंद्रिओनो समूह प्रगट रीते शंकर सरखो शोभे छे. ॥ १९२ ॥ मार्गे चडेला माणसोने पण, इंद्रिओरूपी अवली चालना घोडाओ शास्त्रोना पाठो रूपी चाबुकना मारोने नहीं गणकारता थका खेंचीने अपार संसारवनमां घसडी जाय छे. ॥ १९३ ॥ जेओ हस्तांगुलीना अग्र भागोपर दंडनी पेठे पृथ्वीने पण नचावे छे, एवा इंद्रादिकोने पण

उन्मादमासाद्य भृशं प्रहृष्य--न्नुकूलयन् भूतिमुदारशक्तिः ॥ अलंकृतो भोगिभिरिंद्रियौघो । नृणां स्फुटं शंकर एव भाति ॥ १९२ ॥ पथप्रवृत्तानपि शास्त्रपाठ—कशाप्रहारानवधीरयंतः ॥ हत्वा जनानिंद्रियशूकलाश्वा । नयंति संसारवनं दुरंतम् ॥ १९३ ॥ धृत्वा किलाग्रेषु करांगुलीनां । ये दंडवत् क्ष्मामपि नाटयंति ॥ तेऽपींद्रियैर्नाटितमिंद्रमुख्या।नात्मानमुद्धर्तुमहो समर्थाः ॥ १९४ ॥ तस्मान्महाराज सुदुर्जयानां । मंतुः समग्रोऽप्ययमिंद्रियाणाम् ॥ उपेयवांछा-विपरीतवृत्तिर्नृणामुपायेष्विह या प्रवृत्तिः ॥ १९५ ॥ उक्त्वेति सामान्यत एव सूरि । र्मनीषि-बोधाय जगौ विशिष्य ॥ दूरे किलान्यानि जगज्जयाय । राजन्नलं स्पर्शनमेकमेव ॥ १९६ ॥ इदं हि तीक्ष्णेषुरिवांगभाजां ॥ हृदि प्रविश्यैव भिनत्ति मर्म ॥ व्याप्यैव देहं प्रवितीर्णदाहं । प्रत्याहतेर्दु र्लभतां तनोति ॥ १९७ ॥

इंद्रिओए नचाव्या छे, अने अहो ! तेथी तेओ पोतानो पण उद्धार करवाने समर्थ थया नथी ॥१९४॥ माटे हे राजन् ! ग्रहण करवा लायक वांछानी विपरीत वृत्तिवाली, उपायोमां अहीं माणसोनी जे प्रवृत्ति छे ते सघलो आ अपराध दुर्जय इंद्रिओनो छे ॥ १९५ ॥ एवी रीते सामान्य प्रकारे कहीने आचार्य महाराजे मनीषीने बोध देवा माटे विशेषथी कह्युं के, हे राजन् ! बीजा तो दूर रह्या, पण जगतने जीतवा माटे तो एक स्पर्शनज समर्थ छे. ॥ १९६ ॥ ते स्पर्शन तीक्ष्ण बाणनी पेठे प्राणीओना हृदयमां पेसीने

मर्मने भेदे छे; तथा शरीरमां व्यापीने दाह उपजावे छे; तथा पाछो निकली शकतो नथी. ॥ १९७ ॥ त्यारे राजाए कह्युं के, तेने जीतवाने समर्थ एवा आ जगतमां लोको छे के नहीं ? त्यारे गुरुए कह्युं के तेवा लोको छे, पण थोडा; तेनो हेतु तुं सांभल? ॥ १९८ ॥ तेवा लोको जघन्य, मध्यम, उत्कृष्ट, तथा उत्कृष्टतमना भेदोथी चार प्रकारनां छे, तेओमां पण जेओए आप्तोना आगमोनी वासनाथी ते स्पर्शनने दूर कर्यो छे, तेओ अहीं अति उत्तम छे. ॥ १९९ ॥ तेओ घरमां रहीने

राजाह किं सन्ति न संति वा तज्जये समर्था जगतीह लोकाः ॥ गुरुर्जगौ संति परंतु तेऽत्र। स्तोका मनुष्याः शृणु तत्र हेतुम् ॥ १९८ ॥ चतुर्विधाः संति जघन्यमध्यो–त्कृष्टास्तथोत्कृष्टतमाश्च लोकाः॥अत्युत्तमास्तत्र च ते निरस्तोयैरेतदाप्तागमवासनाभिः ॥ १९९ ॥ ते ब्रह्मचर्यैकरता गृहेऽपि। दीक्षां पुनर्भागवतीमवाप्य ॥ भूस्वापलोचादिविशिष्टकष्टै। निर्धूय यन्मोक्षसुखं लभंते॥२००॥आकर्ण्य कर्णामृततुल्यमेत--द्वचो विचारं विदधे मनीषी॥गुरुर्जगौ स्पर्शनमीदृगेव । बोधप्रभावो निजगाद यादृग् ॥ २०१ ॥ नूनं तदेतत्पुरुषच्छलेन । प्रतारणायोपनतं जनानाम्॥चिक्षेप यश्चैतदसंगयंत्रे । महोत्तमोऽसौ भवजंतुरेव ॥ २०२ ॥ इत्युक्तभावार्थरसप्रमग्नः । शुश्रूषया विस्मितमीक्षमाणः ॥ मनीषिणं मध्यमधीर्बभाषे । किं तत्वमुत्प्रेक्ष्य सुभावितोऽसि ॥ २०३ ॥ स प्राह मित्रायमगूढ एव । भावश्चमत्कारकरो न किं स्यात्॥ यद्दुर्जयं यच्च दुरंतदोषं । तवैव तत् स्पर्शनमित्रमुक्तम् ॥ २०४ ॥

पण एक ब्रह्मचर्यमांज रक्त थाय छे, अने दीक्षा लेइने भूमिशयन, तथा लोचादिक कष्टोथी तेनो नाश करीने मोक्ष सुख मेलवे छे ॥ २०० ॥ कर्णने अमृत सरखा एवा ते वचनने सांभलीने मनीषिए विचार्युंके, बोध प्रभावे जेवुं कह्युं हतुं तेवुंज स्वरूप गुरुए स्पर्शननुं कह्युं. ॥ २०१ ॥ माटे खरेखर पुरुषना मिषथी लोकोने ठगनार ते स्पर्शन छे; अने जेणे ते स्पर्शनने असंगयंत्रमां नांख्यो छे, एवो भवजंतु महान उत्तम छे. ॥ २०२ ॥ एवी रीते कहेला भावार्थना रसमां मग्न थएला तथा सुश्रुषाथी

विस्मित थएला एवा मनीषीने जोतो थको मध्यमबुद्धि कहेवा लाग्यो के, तने आचार्य महाराजे शुं तत्त्व कह्युं ? के जे जोइने तु विस्मित थयो ! ! ॥ २०३ ॥ त्यारे मनीषिए कह्युं के, हे मित्र ! आ खुल्लो भाव शुं आश्चर्यकारक न थाय ! जे दुर्जय तथा अत्यंत दोषणोवालो कह्यो ते तारोज स्पर्शन मित्र छे. ॥२०४॥ ते सांभलीने मध्यम बुद्धि चमत्कार पाम्यो; पण आचार्यनुं वचन सांभलवामां विस्मित थएली एवी राणीपरज राखेल छे दृष्टि जेणे एवो ते बाल तो कई पण समज्यो नहीं. ॥ २०५ ॥ ते बालनुं मन तेणीना हास्यरूपी पाणीना पूरमां, तथा निबिड एवा केशपाशरूपी अंधकारमां बुड्युं, तथा स्तनरूपी

चमत्कृतो मध्यमधीरपीदं । श्रुत्वा स्म बालस्तु न वेद किंचित् । दत्तैकदृष्टिर्मनुजेशपत्न्या--माचार्यवाक्यश्रुतिविस्मितायाम् ॥२०५॥ स्मितांबुपूरे घनकेशपाश--ध्वांते च मग्नं स्तनपर्वते ऽस्याः ॥ नग्नं च भिन्नं च कटाक्षबाणै--र्मनोऽस्य पर्याकुलतां जगाम ॥२०६॥ न ब्रह्मणो ब्रह्मविदः किलेयं । स्मरस्य शृंगारविदस्तु सृष्टिः ॥ अर्धेक्षितैर्मामियमीक्षमाणा । ऽभिवांछतीत्येष मृषाभिमेने ॥ २०७ ॥ सूरिर्बभाषे कथितं स्वरूप--मत्युत्तमानां तदथोत्तमानाम् ॥ ब्रवीमि यैः स्पर्शनमेतदाप्य । मानुष्यकं शत्रुतयाऽवबुद्धम् ॥ २०८ ॥ बोधप्रभावेन च मूलशुद्धिं । विधाय चास्मिन् चकिता भवंति ॥ उपेक्षितायोग्यजनाश्चमार्गा--वतारनिष्ठाश्च निजाश्रितानाम् ॥ २०९ ॥

पर्वतपर भांग्युं, कटाक्षरूपी बाणोथी भेदायुं, अने आकुलता पाम्युं. ॥२०६ ॥ ब्रह्मने जाणनारा ब्रह्मानी खरेखर आ सृष्टि नथी, पण शृंगारने जाणनारा कामदेवनी आ सृष्टि छे; वली कटाक्षोथी जोती एवी आ स्मरकंदली राणी मने इच्छे छे, एम विचारि ते फोकट अभिमान करवा लाग्यो. ॥ २०७ ॥ आचार्य महाराजे कह्युं के, एवी रीते अति उत्तमोनुं तो स्वरूप कह्युं, हवे उत्तमोनुं कहुं छुं, जेओए आ स्पर्शनने मेलवीने मनुष्यजन्मने शत्रुपणाथी जाण्यो छे, ॥ २०८ ॥ बोधप्रभाव मारफते ते स्पर्शनना मूलनी तपास करीने तेमां जेओ डरता रहे छे,तथा अयोग्य जनोनी जेओए उपेक्षा करी छे, अने

पोताना आश्रितोने जेओ मार्गे चडावे छे, ॥ २०९ ॥ तथा शरीरना रक्षण माटे तेनी सारवार करता थका पण जेओए घणी रीते लोभने दूर कर्यो छे, तेओ उत्तम छे; आ सांभलेला अर्थने मनीषिये पोतामां जोड्यो, तथा मध्यमबुद्धिए पण तेमां जोड्यो. ॥ २१० ॥ हवे गुरु महाराज मध्यमोनुं स्वरूप उंचे प्रकारे कहेवा लाग्या के, स्पर्शनथी प्रेराएला एवा जे माणसो नाना प्रकारना संसारसुखमां मोह पामेला छे तथा पंडितथी प्रेराया थका जागृत थाय छे, ॥ २११ ॥ तथा भेदवाला एवा योगिभोगिना बन्ने मतोमां कालविलंबनो पक्ष जेओ धारे छे, तथा स्पर्शनने वश थया थका पण लोकलज्जाना गुणथी जेओ अति-

रिश्नत्यै तनोस्तत्प्रियमाचरंतो ऽप्यपास्तलोभ्रा भृशमुत्तमास्ते ॥ स्वस्मिन्न मनीषी श्रुतमेनमर्थ—मयोजयन्मध्यमधीश्च तस्मिन् ॥ २१० ॥ स्वरूपमुच्चैरथ मध्यमानां । जगौ गुरुः स्पर्शननोदिता ये ॥ मुह्यंति संसारसुखे विचित्रे । संशेरते पंडितनोदिताश्च ॥२११॥ दधत्यलं भेदिनि योगिभोगि--मतद्वये कालविलंबपक्षम् । स्पर्शानुयाता अपि लोकलज्जा--गुणान्न कुर्वंत्यतिनिंद्यकर्म ॥ २१२ ॥बुद्ध्वापि वाक्याद्विदुषां विशेष--मदृष्टदुःखा न तथाचरंति ॥ अकीर्तिभाजश्च जघन्यसंगा--त्कुर्वंति विद्वद्वचनानुवृत्तिम् ॥ २१३ ॥ ते मध्यमा मध्यमबुद्धयः स्यु—रितीदमाकर्ण्य स मध्यबुद्धिः ॥ स्वस्मिन्स्वसंवेदनतो युयोजासर्वं मनीषी तु विविच्य तस्मिन्॥२१४॥ गुरुर्वभाषेऽथ जघन्यरूपं । यैः स्पर्शनं बंधुतयावबुद्धम् ॥ कुप्यंति ये च प्रियभाषकाय । येऽनार्यकार्याद्भुवि न त्रपंते ॥ २१५ ॥

निंदनीक कार्य करता नथी ॥२१२॥विद्वानोना वचनथी जाणीने पण ज्यांसुधि दुःख आवतुं नथी, त्यांसुधि विशेष प्रकारे विद्वानोनां वचन प्रमाणे आचरता नथी, तथा ज्यारे जघन्यना संगथी अपकीर्ति थाय छे, त्यारे विद्वानोना वचनने अनुसरे छे. ॥२१३॥ एवा मध्यमबुद्धिओ मध्यम कहेवाय छे; ते सांभलीने ते मध्यमबुद्धि सघलुं आत्मज्ञानथी पोतामां जोडतो हवो, अने मनीषी विवेचन करीने तेनामां जोडतो हवो. ॥ २१४ ॥ हवे गुरुमहाराज जघन्योनुं स्वरूप कहेवा लाग्या के, जेओए स्पर्शनने बंधुतरिके

जाणगो छे, तथा जेओ प्रिय बोलनार प्रते गुस्से थाय छे; अने पृथ्वीमां दुष्ट कार्यथी लजाता नथी, दुःखथी नहीं अकलाइने गळीया बेल सरखा स्वभावथी जेओ वारंवार विषयमां डाचुं नाख्या करे छे, तथा कदाग्रहमां बुद्धि राखीने तपस्वीओना जेओ वैरी थाय छे, तेओने जघन्य माणसो जाणवां. ॥ २१५ ॥२१६॥ आ वाक्य सांभळीने मनीषी तथा मध्यमबुद्धिए निश्चय कर्यो के, बालमां प्रकट रीते जघन्यवृत्त छे; पण शून्य चित्तवालो बालक ते समज्यो नहीं ॥२१७॥ आचार्ये कह्युं के, हे राजन् ! अहीं जे जघन्यो कह्या, ते घणा छे; अने तेथी अन्य थोडा छे; माटे सघलाओ धर्म नथी करता ते कहेवुं युक्त छे.॥ २१८ ॥एटलामां

दुःखादखिन्ना गलिगोस्वभावा—न्मुखं मुहुर्ये विषये क्षिपंति॥असद्ग्रहग्रस्तधियस्तपस्वि—प्रत्यर्थिनस्तेऽत्र जना जघन्याः॥२१६॥मनीषिणा मध्यमबुद्धिना च ।विनिश्चितं वाक्यमिदं निशम्य॥ जघन्यवृत्तं स्फुटमेव बाले। बालस्तु नाऽबुध्यत शून्यचित्तः॥२१७॥सूरिर्जगावत्र नृपोदिता ये। जना जघन्या बहुलास्त एव॥स्तोकास्तदन्ये त्विति नैव सर्वे।धर्मं सृजंतीतिहि युक्तमुक्तम्२१८ अत्रांतरे प्राह सुबुद्धिमंत्री । श्राद्धः किमेतेषु पुनर्निमित्तम् ॥ गुरुर्जगौ मातृविभेद एव । यतः शुभश्रीसुत उत्तमः स्यात् ॥ २१९ ॥ सामान्यरूपातनयश्च मध्य—स्थितो जघन्यस्त्वशुभालिजन्यः॥ त्रयोऽप्यमी कर्मविलासपुत्राः । सर्वोत्तमस्तु स्वविलासभावी ॥ २२० ॥ पुनर्जगौ मंत्रिवरः किमेते । सदास्थिता वा परिवृत्तिभाजः ॥ गुरुर्जगौ कर्मविलासक्लृप्त—विवृत्तिभाजोऽपि विनांत्यमन्ये ॥ २२१ ॥

श्रावक एवा सुबुद्धि मंत्रीए कह्युं के, आ त्रणेमां शुं कारण छे ? त्यारे गुरु बोल्या के, मातासंबंधि भेदज छे; केमके, शुभश्रीनो पुत्र उत्तम होय. ॥ २१९ ॥ अने सामान्य रूपानो पुत्र मध्यम स्थितिवालो छे, तथा अशुभालिनो पुत्र जघन्य छे; ते त्रणे कर्मविलास राजाना पुत्रो छे, तेमां आत्मविलासना भाववालो सर्वोत्तम छे ॥ २२० ॥ फरीने मंत्री कहेवा लाग्यो के, आ लोको हमेशां आमज रहेवाना छे, के तेओमां कंइ फेरफार थवानो छे ? त्यारे गुरुए कह्युं के, छेल्ला शिवाय कर्मविलासराजाए करेला फेरफारने

भजनारा छे.॥२२१॥हवे मनीषिए विचार्युं के, मातापितानुं आ माहात्म्य आपणने घटमान छे; हवे सुबुद्धि मंत्रिए पूछयुं के हे महात्मन्! माणसो अत्यत उत्कृष्ट शी रीते थाय?॥२२२॥त्यारे गुरुए कह्युं के, सर्वोत्तमपणामां आत्मवीर्यना लाभ विना बिजो हेतु नथी, अने ते उपाधि विनानो लाभ उत्तम साधुने प्रभुनी दीक्षाथीज थाय छे. ॥ २२३ ॥ त्यारे मनीषीए विचार्युं के, मारे ते दीक्षाज लेवी युक्त छे, बाकीना क्लेशोथी सर्युं; एवी रीते मनीषिने व्रत ग्रहण करवानी इच्छा थइ, अने मध्यम बुद्धिनी ते दीक्षामां अशक्य बुद्धि थइ.

मनीषिणाऽचिंत्यतमातृतात--विजृंभितं नो घटमानमेतत् ॥ सुबुद्धिना पृष्टमथो महात्मन् । केन स्युरुत्कृष्टतमा मनुष्याः ॥ २२२ ॥ गुरुर्बभाषे न विनास्ति हेतुः सर्वोत्तमत्वे निजवीर्यलाभम् ॥ अन्यः सुसाधोः स च भागवत्या । प्रव्रज्ययैव प्रथतेऽनुपाधिः ॥ २२३ ॥ दध्यौ मनीषी मम सैव युक्ता । लातुं कृतं शेषविडंबनाभिः ॥ व्रतग्रहेच्छेति मनीषिणोऽभू - दशक्यधीर्मध्यधियश्च योगे ॥ २२४ ॥ पुनः सुबुद्धिर्निजगाद किंत--द्धर्मो न नस्तादृशवीर्यहेतुः ॥ गुरुर्जगौ मध्यमवर्गयोग्यः । परंपराहेतुरसौ प्रसिद्धः ॥ २२५ ॥ क्लेशौघविध्वंसकरी हि दीक्षा । गृहेऽपि धर्मो भवतानवाय ॥ श्रुत्वेत्यदो मध्यमधीः स्वशक्ति--योग्यं ग्रहीतुं गृहिधर्ममैच्छत् ॥ २२६ ॥ इतश्च बालो निहतः स्मरास्त्रै--रभिप्रियां धावति भूभृतः स्म ॥ तद्धूलिलुप्ताक्षतया न दृष्टा । सभापि तेनोग्रतमोमयेन ॥ २२७ ॥

॥ २२४ ॥ फरीने सुबुद्धिए कह्युं के, एवी रीतना वीर्यनो हेतुरूप धर्म अमोने केम नथी ' गुरुए कह्युं के, मध्यम वर्गने योग्य एवो ते धर्म परंपराना हेतुरूप प्रसिद्ध छे. ॥ २२५ ॥ दीक्षा छे ते क्लेशोना समूहने नाश करनारी छे, तथा घरमां रहीने करेलो धर्म पण भवना नाश माटे छे; ते सांभलीने मध्यम बुद्धिए पोतानी शक्तिने योग्य एवो गृहस्थी धर्म ग्रहण करवाने इच्छयुं ॥२२६॥ एटलामां कामदेवना शस्त्रोथी हणाएलो बाल, राजानी राणी प्रते दोडयो भयंकर अंधकारमय एवा तेणे पोताना ते धूलिथी लुप्त थएला अक्षिपणाथी

सभाने पण न जोइ॥२२७॥अरे ! आते कोण छे ! एम विचारि राजाए क्रोधथी लाल थएली आंखोथी तेने जोयो, अने तेथी ते डर्यो, तथा भान आववाथी तेनो कामज्वर शांत थयो; अने दीनता प्रगट थइ. ॥२२८॥ शिथिल थएल छे अंगना सांधाओ जेना एवो ते बाल त्यांथी नाशवा लाग्यो, पण अथडाइने पृथ्वीपर पड्यो तेज वखते गुरुथी आश्रित थएला एवा ते भागमांथी स्पर्शन तेना अंगमांथी नीकलीने चाल्यो गयो ॥ २२९ ॥ हवे शांत थएला राजाए गुरुने पूछ्युं के, हे भगवन् ! आ न कही शकाय एवी प्रवृत्ति शुं !

क एष इत्याशु नृपेण दृष्टो । दृष्ट्या प्रकोपारुणया स न्नीतः॥स्मरज्वरः शांतिमियाय तस्य । संज्ञागमात् प्रादुरन्नूच्च दैन्यम् ॥ २२७ ॥ नंष्टुं प्रवृत्तः शिथिलांगसंधि । र्न्नूमौ स निर्न्नग्नगतिः पपात ॥ शाक् स्पर्शनोऽगाच्च बहिस्तदंगा--न्निरीय गुर्वाश्रितसत्प्रदेशात् ॥ २२ए ॥ शांतोऽथ पप्रच्छ गुरुं महीशः । केयं प्रवृत्तिर्न्नगवन्नवाच्या ॥ स प्राह वैगुण्यममुष्य नैत--द्बहिःस्थितस्यैव तु पापमूर्तेः ॥ २३० ॥ अयं खलु स्पर्शननामधेयो । दुष्टो रिपुर्गात्रमनुप्रविश्य ॥ माताऽशुन्ना-लिश्च यदेनमित्थ--मनाटयत्तत्र किमस्तु चित्रम् ॥ २३१ ॥ महात्मनोऽप्येति न संनिधानात् । स्वकर्मशांतिं निरुपक्रमं च ॥ जिनेऽपि बध्नंति न किं कुतीर्थ्याः । सिद्धेंद्रजालादिविकल्प-मालाम् ॥ २३२ ॥ राज्ञाऽथ पृष्टोऽयमतः परं किं । करिष्यतीति स्फुटमाह सूरिः ॥लोके गते कोल्लकसन्निवेशे । गंता ह्ययं स्पर्शनयुक्तगात्रः ॥ २३३ ॥

त्यारे गुरुए कह्युं के, आ दोष ते बालनो नथी, पण बहार रहेला ते पापी स्पर्शननो छे. ॥२३०॥आ स्पर्शन नामनो दुष्ट शत्रु,तथा तेनी अशुभालि नामनी माता तेना शरीरमां पेसीने आवी रीते तेने नचावे छे; तेमां आश्चर्य शुं छे ?॥२३१॥वली महात्माना पण समीपपणाथी पोतानुं कर्म, शांति अने निरुपक्रमने प्राप्त थतुं नथी,केमके कुतीर्थीओ जिनेश्वर प्रते पण इंद्रजालादिकनो शुं विकल्प नथी बांधता? बांधेज छे.॥२३२॥ हवे राजाए पूछ्युं के, हवे ते बाल शुं करशे ? त्यारे आचार्य महाराजे कह्युं के, लोको गयाबाद ते स्पर्शन

सहित कोल्लक सन्निवेशमां जशे.॥२३३॥त्यां थाकीने तृषातुर थयो थको कर्मपूर नामना गामनी पासे तलावने जोशे, तेमां प्रवेश करीने ते डरथी पद्मखंडमां संताएली चांडालनी स्त्रीने स्पर्श करशे. ॥ २३४ ॥ त्यां बलात्कारे तेणीना साथे भोग करवाने ते इच्छशे, एटलामां तेणीनी बूमोथी चांडाल त्यां आवीने तेने मारी नांखशे, त्यारे मरीने ते नरके जशे, अने त्यां संसारमां कुयोनियोमां भटकशे ॥२३५॥ हवे राजा ए कह्युं के हे भगवन्! अशुभावलि तथा पापी स्पर्शननो तो आ विपाक भयंकर छे; त्यारे गुरुए कह्युं के,तेमज छे,पछी पुण्य-

पिपासितो द्रक्ष्यति कर्मपूर—ग्रामांतिके श्रांतिहतस्तटाकम् ॥ तत्र प्रविष्टः श्वपचांगनां च । लीनां भिया स्प्रक्ष्यति पद्मखंडे ॥ २३४ ॥ प्रसह्य तामेष रिरंसुरेत्य । वनाच्च तस्याः श्वपचेन शब्दैः ॥ यास्यत्यवश्यं नरके हतः सं--स्ततः कुयोनीर्भवचक्रवाले ॥ २३५ ॥ अथाह राजा भगवन् विपाको । ऽशुभावलेः स्पर्शनपाप्मनश्च ॥ सुदारुणोऽयं गुरुराह बाढं । ततः सुबुद्धिः सुकृती बभाषे ॥ २३६ ॥ एतौ किमस्यैव भदंत दुष्टौ । गात्रे परेषामपि वा प्रविष्टौ ॥ स प्राह सर्वत्र गतौ किलैतौ । व्यक्ताऽनभिव्यक्ततया विचित्रौ॥ २३७ ॥ अथ स्फुटं मंत्रिणमाह भूपः । पापाविमौ नो विषये प्रविष्टौ ॥ निष्पीडनीयौ दृढलोहयंत्रे । दयाऽनयोर्नो भवता विधेया ॥ २३८ ॥ मंत्री स दध्यौ ननु विस्मृतं त—द्धिंसाविधौ यन्मम नो नियोगः ॥ राज्ञोऽथवाऽसौ प्रतिबोधहेतु—र्गुरोर्भविष्यत्यधिगत्य वाचम् ॥ २३९ ॥

शाली सुबुद्धि मंत्रि ए कह्युं के,॥२३६॥हे भगवन्! आ बन्ने बालनाज शरीरमां पेठेला छे? के बीजाओना शरीरमां पण पेठेला छे त्यारे गुरु बोल्या के, विचित्र एवा तेओ बन्ने प्रगटपणाथी अने अप्रगटपणाथी सर्व जगोए रहेला छे.॥२३७॥हवे राजए मंत्रिने प्रगट रीते कह्युं के, आ आपणा देशमां आव्या छे, माटे तारे तेओने दृढ लोखंडना यंत्रमां पीलवा, अने तेमनापर ध्यान करवी ॥२३८॥ त्यारे मंत्रीए विचार्युं के, अरे! शुं राजा विसरी गया!! के हिंसाविधिमां मारुं कार्य नथी; अथवा आ नियोग गुरुनी वाणी मेळवीने राजाना

प्रतिबोधनो हेतु थशे. ॥ २३९ ॥ चंद्र सरखी श्वेत तथा घणी एवी दांतोनी कांतिथी दीपावेल छे दिशाओना भागो जेमणे एवा आचार्य हवे कह्युं के, हे राजन्! भाववैरिओने पीलवामाटे तारुं लोखंडनुं यंत्र शक्तिवान नथी. ॥ २४० ॥ जेओ व्रतना अतिचारोने शोधे छे, निष्पापी वृत्तिथी वर्ते छे, अभिग्रहोमां पराक्रम फोरवे छे, आत्मानी स्थितिने उलंघता नथी, लोकमार्गमां संग राखता नथी, गुरुने अगाडी करीने धर्म करे छे, प्रयत्न पूर्वक ज्ञानने भावे छे, द्रव्य आपदादिकमां धीरज राखे छे,

अथाह सूरिर्विधुशुभ्रभूरि–दंतद्युतिद्योतितदिग्विभागः॥न लोहयंत्रं तव भावशत्रु–निष्पीडनाय क्षितिपाल शक्तम् ॥ २४० ॥ व्रताऽतिचारान् परिशोधयंति । ये वर्तयंते निरवद्यवृत्त्या ॥ पराक्रमंतेऽलमभिग्रहेषु । न लंघयंति स्थितिमात्मनीनाम् ॥ २४१ ॥ न लोकमार्गे प्रणयंति संगं । गुरून् पुरस्कृत्य सृजंति धर्मम्॥श्रुतं प्रयत्नेन विभावयंति । द्रव्यापदादावुपयांति धैर्यम्॥२४२॥ आलोचयंत्येष्यदपायजाल–मजातयोगेषु दृढं यतंते ॥ चित्तस्य संक्लेशकलां त्यजंति । योगोपचारान् परिशीलयंति ॥ २४३ ॥ परं पुमांसं कलयंति चित्ते । बध्नंति तत्रैव धृतिं पवित्राम् ॥ बहिश्च विक्षेपरतिं त्यजंति । कुर्वंति तत्प्रत्ययतानमंतः ॥ २४४ ॥ बाढं यतंते शुचियोगसिद्धौ । ध्यानं च शुक्लं परिपूरयंति ॥ पश्यंति देहादिविविक्तरूपं । स्थिरं लभंते परमं समाधिम् ॥ २४५ ॥

भविष्यकालना अपायना समूहने विचारे छे, नहीं थएला योगोमां दृढ प्रयत्न करे छे, चित्तना क्लेशने तजे छे, योगोना उपचारोनुं परिशिलन करे छे; मनमां तीर्थंकर प्रभुने ध्यावे छे, अने तेमांज पवित्र धैर्य बांधे छे, विक्षेप रतिने बहार तजे छे, तेनी प्रतीतिना ताननेअंतरमां लावे छे, पवित्र योगनी सिद्धिमां घणो प्रयत्न करे छे, शुक्ल ध्यानने संपूर्ण करे छे, शरीरादिकना भिन्न स्वरूपने जुए छे, तथा स्थिर अने उत्तम समाधिने मेलवे छे, एवा उत्तम अने महान तथा ते ते उपायोने जाणनारा एवा जे

मुनिओए "अप्रमाद" नामनुं जे अंतरंग यंत्र दृढ कर्युं छे, ते यंत्र अंतरंग शत्रुओने दली नांखे छे. ॥ ॥ २४१ ॥ २४२ ॥ २४३ ॥ २४४ ॥ २४५ ॥ २४६ ॥ आचार्य महाराजना आ वचनरूपी पवनें करीने मनीषिनो शुद्ध अध्यवसायरूपी अग्नि वृद्धि पाम्यो, तथा तेना कर्मोरूपी वनने बालवा लाग्यो, तथा तेणे गुरुमहाराज पासे क्लेशोने हरनारी दीक्षा मागी ॥ २४७ ॥ हवे राजाए कह्युं के, युद्धमां क्रोध पामेला एवा शत्रुने मारवामां तत्पर एवा मने पण जे दीक्षा क्षोभ माटे थाय छे, तेने महान् राज्यनी पेठे जे लेवाने इच्छे छे ते आ कोण छे ? ॥ २४८ ॥ त्यारे आचार्य महाराजे कह्युं के, शुं तुं भुली गयो ? आ तो

तैरुत्तमैः संयतपुंगरीकै-र्दृढीकृतं तत्तदुपायविद्भिः ॥ यदप्रमादाभिधमंतरंगं । यंत्रं तदंतर्द्विपतः पिनष्टि ॥ २४६ ॥ षड्भिः कुलकम् ॥ अनेन सूरेर्वचसाऽनिलेन । वृद्धोऽथ शुद्धाध्यवसायवन्हिः ॥ मनीषिणः कर्मवनं ददाह । दीक्षां स तं क्लेशहरीं ययाचे ॥ ॥ २४७ ॥ जगाद भूपोऽथ ममापि युद्ध--क्रुद्धारिसंमर्द्दनलंपटस्य ॥ क्षोभाय या दित्सति तां महात्मा । दीक्षां महाराज्यवदाशुकोऽयम् ॥ २४८ ॥ सूरिर्बभाषे विदितः शुभश्री--कुक्ष्युद्भवः कर्मविलासपुत्रः ॥ गुणाकरोऽयं तव विस्मृतं किं । जगद्दृगासेचनकः शशीव ॥ २४९ ॥ अत्रांतरे मध्यमधीर्ययाचे । सुश्राद्धधर्मं तदनु क्षितीशः ॥ यथास्थितं लक्षणतस्तमुक्त्वा । तयोर्ददौ निःस्पृहसार्वभौमः ॥ २५० ॥ प्रणम्य राज्ञाथ मनीषिदीक्षा--दानोद्यतः सूरिरिदं ययाचे ॥ अनेन दीक्षा कलितैव भावा--न्ममानुजानीहि मनोऽनुरूपम् ॥ २५१ ॥

शुभश्रीनी कुक्षिथी उत्पन्न थएलो, गुणोनो भंडार, तथा चंद्रनी पेठे जगतनी आंखोने (अमृत) सींचनारो कर्मविलास राजानो प्रख्यात मनीषी नामे पुत्र छे. ॥ २४९ ॥ एटलामां मध्यम बुद्धिए उत्तम श्रावकधर्म (ग्रहण करवानी) मागणी करी, अने तेनी पाछल राजाए पण करी; त्यारे निस्पृहीओमां अग्रेसरी एवा आचार्य महाराजे तेओने लक्षणथी ते धर्मनी समज आपीने, तेओने दीधो. ॥ २५० ॥ हवे मनीषिने दीक्षा देवामां उद्यमवंत थएला एवा आचार्य महाराजने राजाए नमीने कह्युं के, आने

ते भागवती दीक्षा लीधीज छे, तोपण मारी इच्छा प्रमाणे तेनो उत्सवादिक करवानी आप रजा आपो? २५१ पछी सुबुद्धिए कह्युं के, हे राजन्! द्रव्यस्तुतिमां मुनि मौन रहे छे, पण तेनुं फल देखाडीने तेनी अनुमोदना करे छे, माटे आ बाबतमां तारे पोतेज उचित कार्य करवुं. ॥ २५२ ॥ हवे थोडी मुदतनी मागणी करीने राजाए मनीषिने प्रेमथी रोक्यो, तथा महोत्सव पूर्वक जिनबिंबनी स्नात्र पूजा करावी. ॥ २५३ ॥ तेणे स्नात्र कुंभथकी जे धर्मने उत्पन्न कर्यो, ते धर्मे तेना भवरूपी समुद्रने पीने लोकमां कुंभोद्भवथी (अगस्त्ये–अगस्तिथी) उत्पन्न थएला मोगरातुल्य श्वेतयशोने विस्तार्यो. ॥ २५४ ॥ हवे ते मनी-

ततः सुबुद्धिर्निजगाद राजन्। द्रव्यस्तवे जोषमुपैति साधुः ॥ फलोपदेशादनुमन्यते तु । तदत्र कार्यं स्वयमेव युक्तम् ॥२५२॥ अथार्थयित्वा समयप्रतीक्षां । विलंबशाली प्रणयान्मनीषी ॥ अकारयत स्नात्रमुदारचैत्य--बिंबस्य भूपेन महोत्सवेन ॥ २५३ ॥ यः स्नात्रकुंभादुदपादि तेन । धर्मः स पीत्वास्यभवांबुराशिम् ॥ यशांसि कुंभोद्भवताभवानि । ततान कुंदेंदुसितानि लोके ॥ २५४ ॥ आरोपितोऽसौ जयकुंजरेऽथ । स्वयं नृपश्छत्रधरोऽस्य जातः ॥ शुभश्रियाश्लिष्ट-तनुर्जगाम । पुरं स लोकैरभिनूयमानः ॥ २५५ ॥ असंगभावाद् बुभुजे सुखानि । राज्ञोपनीतान्यथ राजहर्म्ये॥मुमोच मुख्यः कृतिनां गुणौघैः।क्रीतो हि राजास्य न भृत्यभावम् ॥२५६ ॥ स्थितोऽन्यदोद्दिश्य सुबुद्धिमाह । नृपः पुरस्कृत्य मनीषिराजम् ॥ मनीषिणो वृत्तम-चिंत्यमेव । मध्योऽपि बुद्ध्यैष ममोपकारी ॥ २५७ ॥

षिने जयकुंजरपर चडाव्यो, तथा राजा पोते तेने छत्र धरवा लाग्यो, तथा शुभश्रीथी अधिष्ठित शरीरवालो, अने लोकोथी स्तवातो एवो ते नगरप्रते गयो. ॥ २५५ ॥ हवे ते राजाए आपेलां सुखोने असंगभावथी राजमेहेलमां भोगववा लाग्यो, तथा पुण्यवंतोमां मुख्य एवो ते राजा, ते मनीषिना गुणोथी खरीद थयो थको, तेना चाकरपणाने न तजवा लाग्यो॥ २५६ ॥ एक दहाडो राजाए सुबुद्धिने उद्देशीने, तथा मनीषिने अगाडी करीने कह्युं के, आ मनीषिनुं वृत्त तो

अचिंत्यज छे अने बुद्धिथी आ मध्य पण मारो उपकारी छे. ॥२५७॥ गृहस्थी धर्मने ग्रहण करवानी इच्छा वाला एवा जेणे, संयमथी डरता एवा मने आश्वसना आपी छे, त्यारे मंत्रीए कह्युं के, हे राजन्! तुल्य शीलवाला एवा आनाप्रते तारी मीत्राइ युक्तज छे. ॥ २५८ ॥ त्यारे राजाए विचार्युं के हुं तो मध्यममां गणायो, अने पुरुषोत्तमपणामां फोकट गर्व थयो; अथवा आवी रीतना मनीषीनी अपक्षाए, बलवान डाढा-वाला सिंहने अपेक्षीने जेम हाथी, तेम हुं थयो छुं ॥ २५९॥ हवे राजाए कह्युं के, तेवी रीताना पण चैत्यमां बा-

आश्वासितः संयमकातरोऽहं । जिघृक्षता येन गृहस्थधर्मम् ॥ मंत्री बभाषे तव युक्तमेव । समानशीलेऽत्र नरेंद्र सख्यम् ॥ २५८ ॥ दध्यौ नृपोऽहं गणितो नु मध्यो । मृषा स्मयोऽभूत्पुरुषोत्तमत्वे ॥ मनीषिणं तादृगपेक्ष्य वास्मि । करीव दंष्ट्रोग्रमपेक्ष्य सिंहम् ॥ २५९ ॥ अथाह राजा ननु तादृशेऽपि । चैत्ये कथं साऽजनि बालचेष्टा॥स प्राह चित्रं पुरुषाद्यपेक्ष्य । फले वनं तत्स्वविलासनाम ॥ २६० ॥ विधाप्यमानं विषयानुषंगं । मनीषिणो मंत्रिवरोऽथ मत्वा ॥ जगाद राजानमुदारबुद्धिः । स्नेहस्तवायं न नरेंद्र युक्तः ॥ २६१ ॥ प्रशस्तरागोऽपि परार्थभंग-प्रसंगतोऽनर्थविधायकः स्यात् ॥ सच्छायवृक्षोऽपि कृशानुदग्धः । करोति किं नेह वनस्य दाहम् ॥२६२॥ नृपो बभाषे विधृतो मयाऽयं । दीक्षासहानेन ममोचितेति ॥ अतःपरं त्वद्वचसा विसृष्टः । कर्तव्यमर्हत्वधुना विधेयम् ॥ २६३ ॥

लनी तेवी चेष्टा केम थइ, त्यारे मंत्रीए कह्युं के, ते स्वविलास नामनुं वन पुरुषादिकने अपेक्षीने फलरूप थाय छे ॥२६०॥ हवे मनोहर बुद्धिवाला मंत्रिए मनीषिनो विषयानुषंग ठरी गएलो जाणीने राजाने कह्युं के, हे राजन्! तारो आ स्नेह युक्त नथी ॥२६१॥ उत्तम राग पण परना स्वार्थना भंगना प्रसंगथी अनर्थ करनारो थाय, केमके उत्तम छायावालुं वृक्ष पण शुं अग्निथी बलतुं थकुं अहीं वनने बालतुं नथी?॥२६२॥ त्यारे राजाए कह्युं के, मारे आनी साथे दीक्षा लेवी उचित छे, एम विचारिने में तेने अटकाव्यो हतो, हवे तारा कहेवाथी हुं तेने रजा

ते भागथी दीक्षा लीधीज छे, तोपण मारी इच्छा प्रमाणे तेनो उत्सवादिक करवानी आप रजा आपो? २५१ पछी सुबुद्धिए कह्युं के, हे राजन्! द्रव्यस्तुतिमां मुनि मौन रहे छे, पण तेनुं फल देखाडीने तेनी अनुमोदना करे छे, माटे आ बाबतमां तारे पोतेज उचित कार्य करवुं. ॥ २५२ ॥ हवे थोडी मुदतनी मागणी करीने राजाए मनीषिने प्रेमथी रोक्यो, तथा महोत्सव पूर्वक जिनबिंबनी स्नात्र पूजा करावी. ॥ २५३ ॥ तेणे स्नात्र कुंभथकी जे धर्मने उत्पन्न कर्यो, ते धर्मे तेना भवरूपी समुद्रने पीने लोकमां कुंभोद्भवथी (कुंभयो–अगस्तिथी) उत्पन्न थएला मोगरातुल्य श्वेतयशोने विस्तार्यो. ॥ २५४ ॥ हवे ते मनीषिने जयकुंजरपर चडाव्यो, तथा राजा पोते तेने छत्र धरवा लाग्यो, तथा शुभश्रीथी अधिष्ठित शरीरवालो, अने लोकोथी स्तवातो एवो ते नगरप्रते गयो. ॥ २५५ ॥ हवे ते राजाए आपेलां सुखोने असंगभावथी राजमेहेलमां भोगववा लाग्यो, तथा पुण्यवंतोमां मुख्य एवो ते राजा, ते मनीषिना गुणोथी खरीद थयो थको, तेना चाकरपणाने न तजवा लाग्यो॥ २५६ ॥ एक दहाडो राजाए सुबुद्धिने उद्देशीने, तथा मनीषिने अगाडी करीने कह्युं के, आ मनीषिनुं वृत्त तो

ततः सुबुद्धिर्निजगाद राजन्। द्रव्यस्तवे जोषमुपैति साधुः ॥ फलोपदेशादनुमन्यते तु। तदत्र कार्यं स्वयमेव युक्तम् ॥२५२॥ अथार्थयित्वा समयप्रतीक्षां। विलंबशाली प्रणयान्मनीषी ॥ अकार्यत स्नात्रमुदारचैत्य--बिंबस्य भूपेन महोत्सवेन ॥ २५३ ॥ यः स्नात्रकुंभादुदपादि तेन। धर्मः स पीत्वास्यभवांबुराशिम् ॥ यशांसि कुंभोद्भवताभवानि। ततान कुंदेंदुसितानि लोके ॥ २५४ ॥ आरोपितोऽसौ जयकुंजरेऽथ। स्वयं नृपश्छत्रधरोऽस्य जातः ॥ शुभश्रियाश्लिष्टतनुर्जगाम। पुरं स लोकैरभिनूयमानः ॥ २५५ ॥ असंगभावाद् बुभुजे सुखानि। राज्ञोपनीतान्यथ राजहर्म्ये॥ मुमोच मुख्यः कृतिनां गुणौघैः। क्रीतो हि राजास्य न भृत्यभावम् ॥२५६ ॥ स्थितोऽन्यदोद्दिश्य सुबुद्धिमाह। नृपः पुरस्कृत्य मनीषिराजम् ॥ मनीषिणो वृत्तमचिंत्यमेव। मध्योऽपि बुद्ध्यैष ममोपकारी ॥ २५७ ॥

अचिंत्यज छे अने बुद्धिथी आ मध्य पण मारो उपकारी छे. ॥२५७॥ गृहस्थी धर्मने ग्रहण करवानी इच्छा वाला एवा जेणे, संयमथी डरता एवा मने आश्वसना आपी छे, त्यारे मंत्रीए कहुं के, हे राजन्! तुल्य शीलवाला एवा आनाप्रते तारी मीत्राइ युक्तज छे. ॥ २५८ ॥ त्यारे राजाए विचार्युं के हुं तो मध्यममां गणायो, अने पुरुपोत्तमपणामां फोकट गर्व थयो; अथवा आवी रीतना मनीषीनी अपक्षाए, बलवान डाढावाला सिंहने अपेक्षीने जेम हाथी, तेम हुं थयो छुं.॥ २५९॥हवे राजाए कहुं के, तेवी रीताना पण चैत्यमां बा-

आश्वासितः संयमकातरोऽहं । जिघृक्षता येन गृहस्थधर्मम् ॥ मंत्री बभाषे तव युक्तमेव । समानशीलेऽत्र नरेंद्र सख्यम् ॥ २५८ ॥ दध्यौ नृपोऽहं गणितो नु मध्यो । मृषा स्मयोऽभूत्पुरुषोत्तमत्वे ॥ मनीषिणं तादृगपेक्ष्य वास्मि । करीव दंष्ट्रोग्रमपेक्ष्य सिंहम् ॥ २५९ ॥ अथाह राजा ननु तादृशेऽपि । चैत्ये कथं साऽजनि बालचेष्टा॥स प्राह चित्रं पुरुषाद्यपेक्ष्य । फले वनं तत्स्वविलासनाम ॥ २६० ॥ विधाप्यमानं विषयानुषंगं । मनीषिणो मंत्रिवरोऽथ मत्वा ॥ जगाद राजानमुदारबुद्धिः । स्नेहस्तवायं न नरेंद्र युक्तः ॥ २६१ ॥ प्रशस्तरागोऽपि परार्थभंग-प्रसंगतोऽनर्थविधायकः स्यात् ॥ सच्छायवृक्षोऽपि कृशानुदग्धः । करोति किं नेह वनस्य दाहम् ॥२६२॥ नृपो बभाषे विधृतो मयाऽयं । दीक्षासहानेन ममोचितेति ॥ अतःपरं त्वद्वचसा विसृष्टः । कर्तव्यमर्हत्वधुना विधेयम् ॥ २६३ ॥

लनी तेवी चेष्टा केम थइ, त्यारे मंत्रीए कहुं के, ते स्वविलास नामनुं वन पुरुषादिकने अपेक्षीने फलरुप थाय छे ॥२६०॥हवे मनोहर बुद्धिवाला मंत्रिए मनीषिनो विषयानुषंग ठरी गएलो जाणीने राजाने कहुं के, हे राजन्! तारो आ स्नेह युक्त नथी ॥२६१॥उत्तम राग पण परना स्वार्थना भंगना प्रसंगथी अनर्थ करनारो थाय, केमके उत्तम छायावालुं वृक्ष पण शुं अग्निथी बलतुं थकुं अहीं वनने बालतुं नथी?॥२६२॥त्यारे राजाए कहुं के, मारे आनी साथे दीक्षा लेवी उचित छे, एम विचारीने में तेने अटकाव्यो हतो, हवे तारा कहेवाथी हुं तेने रजा

आयुं छुं; माटे हवे तेनी इच्छा प्रमाणे करे. ॥ २६३ ॥ पछी सारो दिवस जोइने सप्त ग्रहना अंकमां वृष लग्ननो योग आवते छते मंत्रिना कहेवाथी उत्सवो सहीत राजा तेने रथमां बेसाडी गुरुपासे लेइ गयो. ॥ २६४ ॥ हवे रथथी उतरेला एवा तेनी राजाए राजाओना समूह सहित परीक्षा करी, छतां विकारना हेतुमां पण तेनुं चित्त माटीना संपुटना पाक सरखुं शुद्ध देखायुं॥ २६५ ॥ अंदर दीप्त थएला मनना संगथी तेनुं शरीर एवी रीते दीपवा लाग्युं के, जेथी आगल रहेलो राजाओनो समूह, सूर्यनी कांतिथी

ततः प्रशस्तं दिनमाकलय्य । सप्तग्रहांके वृषलग्नयोगे ॥ रथस्थितो मंत्रिगिरोत्सवौघै । र्नृपेण नीतः स गुरोः समीपम् ॥ २६४ ॥ रथादथोत्तीर्णममुं महीशः । परीक्षते स्म क्षितिपौघयुक्तम् ॥ विकारहेतावपि तस्य चित्त । मलक्षयन्मृत्पुटपाकशुद्धम् ॥ २६५ ॥ भृशं दिदीपेऽस्य शरीरमंत–र्दीप्तस्य संगान्मनसस्तथोच्चैः ॥ यथा पुरःस्थो ददृशे नृपौघः । सूर्यप्रभाच्छादिततारकाभः ॥ २६६ ॥ विलीनमोहोऽथ नृपस्तदीय--गुणप्रकर्षे बहुमानभावात् ॥ अभ्युत्थितः संयममाशु लातुं । तथैव देवी च सुबुद्धिमंत्री ॥ २६७ ॥ तान् दीक्षयामास गुरुः सहर्षान् । प्रसह्य सर्वानपि शास्त्रनीत्या॥ददौ च तेषामनुशिष्टिमुच्चैः । संवेगवल्लीवनवारिधाराम् ॥ २६८ ॥ न बालवृत्तं विदुषा विधेयं । मनीषिवृत्तं परिशीलनीयम् । अनुष्ठितादेव मनीषिवाक्यात् । स्युस्तादृशा मध्यमबुद्धयोऽपि ॥ २६९ ॥

छवाएला ताराओ सरखो थयो. ॥ २६६ ॥ नाश थएल छे मोह जेनो एवो ते राजा ते मनीषिना गुणोना समूहमां बहु मानना भावथी तुरत संयम लेवाने उठ्यो, तेम राणी तथा सुबुद्धि मंत्री पण तैयार थया. ॥ २६७ ॥ त्यारे गुरुए कृपा करीने शास्त्र विधिपूर्वक तेओ सर्वने दीक्षा आपी, तथा वैराग्य रूपी वेलडीओना वनप्रते जलधारा सरखी उंचे प्रकारे तेओने शिखामण आपी. ॥ २६८ ॥ पंडित माणसे बाल सरखुं आचरण करवुं नहीं, अने मनीषि सरखुं आचरण सेववुं, अने मनीषिनां वचन

प्रमाणे चालवाथी मध्यमबुद्धिओ पण तेवाज थायछे. ॥ २६९ ॥ पापी मित्रो साथे संग करवो नहीं, केमके तेवा संगथी बाल मृत्यु पाम्यो, अने तेवा मित्रना त्यागमां तत्पर थएलो मनीषी धर्म, सुख अने यशने प्राप्त थयो ॥ २७० ॥ सज्जनोनो संग गुणकारक थाय छे, अने खलोनो संग अनर्थोनो हेतु थाय छे अने ते बन्ने मध्यमबुद्धिमां प्रगट जणायां, माटे विचारिने जे लाभकारक होय ते करवुं. ॥ २७१ ॥ एवी रीतनी मुनिराजनी वाणी सांभलीने, ते वखते घणां मनुष्यो प्रतिबोध पाम्या; वली मनीषी अनुक्रमे मोक्षे गयो, तथा बीजा मध्यमबुद्धिओ देवलोके गया. ॥२७२॥ विदुर उवाच–फरीने हवे विदुर कहे

कार्यो न संगः सह पापमित्रै-स्तत्संगतो मृत्युमवाप बालः ॥ सदैव तत्त्यागपरो मनीषी। धर्मं च सौख्यं च यशश्च लेभे ॥ २७० ॥ गुणावहः सज्जनसंगमः स्या–दनर्थहेतुः खलसंगमश्च ॥ स्फुटं द्वयं तत्खलु मध्यबुद्धौ । विमृश्य यच्चारु तदेव कार्यम् ॥२७१॥ एनां समाकर्ण्य मुनींद्रवाचं । बुद्धास्तदानीं बहवो मनुष्याः ॥ क्रमाद्ययौ मोक्षपदं मनीषी । दिवं परे मध्यमबुद्धयश्च ॥२७२॥इति स्पर्शनकथानकं समाप्तम्॥विदुर उवाच–इमां समाकर्णयतः कथां मे । गतं दिनं तेन न वः समीपम् ॥ समागतो ह्योऽन्निदधे मयापि । श्रव्या कथेयं खलसंगहाने ॥ २७३ ॥ वचोऽवकाशं विदुरोऽथ जानन्।मामाह माभूत् खलसंगमस्ते ॥ वैश्वानरोऽभूच्चकितस्तदानीं । प्रोक्तं मयाऽसौ न ममास्ति कोऽपि ॥ २७४ ॥ प्रविश्य कर्णेऽथ स मां बभाषे। वैश्वानरोऽप्यस्ति खलस्वभावः ॥ परीक्षणीयस्तदसौ विशिष्य । माभूदितोऽनर्थपरंपरेति ॥ २७५ ॥

छे के, एवी रीतनी कथा सांभलतां थकां मारो दिवस व्यतीत थयो, तेथी गइ काले हुं तारी पासे आव्यो नहीं, त्यारे में कह्युं के, खलसंगनी हानि माटे मारे पण ते कथा सांभलवा लायक छे ॥२७३॥ हवे विदुरे बोलवानो अवसर जाणीने मने कह्युं के, तने खलनो संग न थाओ ? त्यारे वैश्वानर चकित थयो; में कह्युं के, एवो खलनो संग मने कोइ नथी. ॥ २७४ ॥ त्यारे मारा कानमां पेसीने तेमणे कह्युं के, वैश्वानर पण खल स्वभावी छे, माटे तारे तेनी विशेष प्रकारे परीक्षा करवी, के जेथी तने अनर्थ न थाय ॥ २७५ ॥

ते वळतो ते वचनोथी दूभाता एवा मारी तरफ वैश्वानरे प्रगट रीते जोयुं; अने तेना संकेतथी क्रूर मनथी बनावेली गोळी खाइने हुं तुरत भूतनी पेठे उठ्यो.॥२७६॥पछी भयंकर मुखवाळा एवा में विदुरने गाल फाडी नाखे एवी ठपाट चोडी;तथा ताप पामीने पाटीउं लेइने हुं फरीने तेने मारवाने तैयार थयो.॥२७७॥ एटलामां त्यांथी नाशीने ते कंपतो थको पिताजी पासे गयो, तथा ते हेवाल कह्यो; अने त्यारथी ते मने वैश्वानरना त्यागनी विधिमां अयोग्य जाणवा लाग्यो. ॥ २७८ ॥ हवे हुं कलाविलासथी संपूर्ण थयो

तैर्दूयमानो वचनैस्तदानीं । वैश्वानरेण स्फुटमीक्षितोऽहम् ॥ तत्संज्ञया क्रूरमनःप्रणीतां । भुक्त्वा गुटीं भूतवदुत्थितो द्राक् ॥ २७६ ॥ करालवक्त्रेण मया कपोल–भेत्री चपेटा विदुरस्य दत्ता ॥ प्रवृद्धतापः फलकं गृहीत्वा । पुनः प्रहर्तुं च समुद्यतोऽहम्॥२७७॥ ततश्च नंष्ट्वा स गतः प्रकंप्र–स्तातस्य पार्श्वे कथिता प्रवृत्तिः ॥ वैश्वानरत्यागविधावयोग्यं । ततः स मां चेतसि निश्चिकाय ॥ २७८ ॥ अथ स्थितः पूर्णकलाविलासो । रम्ये गृहेऽहं सुखसिंधुमग्नः॥कांतः कलापेन शिखीव नारी–नेत्रोत्सवार्हो नवयौवनेन॥ २७९ ॥तातांबादिनतिं कृत्वा। प्रभातेऽहमथान्यदा ॥ समागतः स्वभावेन । निविष्टो विष्टरे सुखम् ॥२८०॥ इतश्चाकांड एव द्रा–गुत्थितो राजमंदिरे ॥ कोलाहलस्ततश्चाहं । जातः संभ्रांतमानसः ॥२८१॥ धवलाख्यस्तदागत्य । मां बलाधिकृतो जगौ ॥ देवः समादिशत्येव । मागंतव्यं त्वया जवात् ॥ २८२ ॥ तातापमानादायातः । कुशावर्तपुरेशितुः ॥ राज्ञः कनकचूडस्य । सुतः कनकशेखरः ॥ २८३ ॥

थको, तथा पीछांओथी जेम मयूर तेम नवयौवनथी स्त्रीओना नेत्रोना उत्सवने लायक थयो थको, सुखसागरमां मग्न थइने मनोहर घरमां रह्यो हतो. ॥ २७९ ॥ एक दहाडो हवे हुं प्रभातमां मात पितादिकने नमीने, तथा सुखेथी आवीने आसनपर बेठो हतो. ॥ २८० ॥ एटलामां राजमंदिरमां अचानक कोलाहल थयो, अने तेथी हुं संभ्रांत थयो. ॥ २८१ ॥ ते वखते धवल नामना सेनापतिए आवीने मने कह्युं के, पिताजीए कह्युं छे के, तारे तुरत आववुं. ॥ २८२ ॥ (पोताना) पिताना अपमानथी कुशावर्त

नगरना राजा कनक चूडनो पुत्र कनकशेखर आव्यो छे. ॥ २८३ ॥ ते तारा भाइनी हुं सामो जाउंछुं, अने तुं पण विलंब नही करजे ? ते सांभली तुरत जइने हुं पिताजीना लश्कर साथे मली गयो. ॥ २८४ ॥ हवे में धवलने पूछ्युं के, ते कनकशेखर मारो भाइ शी रीते थाय? त्यारे ते कोमल वाणीथी कहेवा लाग्यो के, ॥ २८५ ॥ हे भ्रातृवत्सल ! सुंदर मूर्तिवालो कनकचूड आ नंदानो भाइ थाय, तेथी ते कनकशेखर तारो मामानो दिकरो भाइ थाय. ॥ २८६ ॥ हवे हर्षथी पिताजी कनकशेखरने लाव्या, अने मारा

तं बंधुं तेऽभिगच्छामि । विलंबस्तव मा च भूत् ॥ इति श्रुत्वा द्रुतं गत्वा । मिलितोऽहं पितुर्बले ॥ ३०४ ॥ पृष्टो मयाथ धवलः । कथं कनकशेखरः ॥ अस्माकं बंधुरथ स । प्राह कोमलया गिरा ॥ ३०५ ॥ भ्राता कनकचूडः स्या–न्नंदायाः सुंदराकृतिः ॥ तेनमातुलसूनुस्ते । भ्राताऽयं भ्रातृवत्सल ॥ ३०६ ॥ आनीतोऽथ प्रमोदेन । पित्रा कनकशेखरः ॥ प्रासादस्तस्य दत्तश्च । मदीयभवनांतिके ॥ ३०७ ॥ संजातो निर्भरः स्नेह–स्तस्य तत्र मया सह॥ तातापमानवृत्तांत–स्तस्य पृष्टो मयान्यदा ॥ ३०८ ॥ स प्राह मित्रवृंदेन । युक्तः केलिपरोऽन्यदा ॥ शमावहं वनं प्राप्त । स्तत्राऽशक्रमहं मुनिम् ॥ ३०९ ॥ प्रणम्य चरणौ तस्य । पृष्टो धर्मं महाशयः ॥ स साधुधर्ममाख्याय । श्राद्धधर्ममचीकथत् ॥३१०॥ तदा मया मुनेः पार्श्वे । स्वमित्रैः सह हर्षतः ॥ सम्यक्त्वमूलो जग्रहे । श्राद्धधर्मसुरद्रुमः ॥ ३११ ॥

मेहेलनी पासेज तेने आवास आप्यो. ॥ २८७ ॥ हवे त्यां मारी साथे तेनो घणो स्नेह थयो; पछी में एक दहाडो तेना पिताना अपमाननुं वृत्तांत तेने पूछ्युं. ॥ २८८ ॥ त्यारे तेणे कह्युं के, एक दहाडो हुं मित्रोसहित शमावह नामना वनमां गयो, तथा त्यां में (एक) मुनिने जोया ॥ २८९ ॥ तेना चरणोने नमीने में धर्म पूछ्यो, त्यारे ते महाशये मने साधुधर्म कहीने श्रावकधर्म कह्यो. ॥ २९० ॥ त्यारे में मित्रोसहित हर्षथी मुनि पासे सम्यक्त्वमूलवालुं श्रावकधर्मरूपी कल्पवृक्ष ग्रहण कर्युं ॥ २९१ ॥

पछी ते मुनि बीजी जगोए विहार करी गया; हवे धर्म पालतां थकां श्रावकोना संगथी मने जिनशासनमां प्रवृत्ति थइ. ॥ २९२ ॥ वली फरीने एक दहाडो ते साधु आव्या, त्यारे में तेमने वांदिने पूछयुं के, हे महाभाग ! जिनशासनमां शुं सार छे ? ॥ २९३ ॥ त्यारे मुनिए कह्युं के, दया, ध्यान, रागादिकनो निग्रह तथा सार्धर्मिकोनो अनुराग, ए जिनागमोनो सार छे. ॥ २९४॥ त्यारे में जाण्युं के, महारंभी एवा मारा जेवाने दया ते क्यांथी होय ? तेम स्थिर चित्तपणाथी सधाय एवो ध्याननो योग पण क्यांथी होय ?

गतः स मुनिरन्यत्र । धर्मं पालयतोऽथ मे ॥ श्राद्धसंसर्गतो जाता । व्युत्पत्तिर्जिनशासने ॥ २९२ ॥ अन्यदा पुनरायातः । स साधुर्वंदितो मया ॥ पृष्टश्चेदं महाभाग । किं सारं जिनशासने ॥ २९३ ॥ मुनिराह दयाध्यानं । रागादीनां च निग्रहः ॥ साधर्मिकानुरागश्च । सारमेतज्जिनागमे ॥ २९४ ॥ मयाऽज्ञायि दया क्व स्या–न्महारंभस्य मादृशः ॥ स्थिरचित्ततया साध्यो । ध्यानयोगः कुतस्तराम् ॥२९५॥ विषयामिषगृद्धस्य । क्वत्यो रागादिनिग्रहः ॥ साधर्मिकानुरागस्तु । कर्तव्यो मेऽवशिष्यते ॥ २९६ ॥ इति ध्यात्वा मुनेः पार्श्वे । गृहीतस्तदभिग्रहः ॥ गृहे गत्वा मया नत्वा । तातानुज्ञा च याचिता ॥२९७॥ संगान्मम पिताप्यासी–द्भद्रको जिनशासने ॥ स्वाभिप्रेतं कुरुष्वेति । निःशंकं सोऽन्वमन्यत ॥ २९८ ॥ ततःप्रभृति सर्वोऽपि । बंधुत्वेन मयेक्षितः ॥ कुलजात्यादिहीनोऽपि । नमस्कारधरोऽपि यः ॥ २९९ ॥ जैननामभृतो देशे। कृताश्चाऽकरदा मया ॥ विहिता च विशेषेण। सपर्या नवधर्मिणाम्॥३००॥

विषय तथा मांसमां लोलुपी एवा मने रागादिकनो निग्रह पण क्यांथी होय ? माटे हवे तो एक साधर्मीवात्सल्य मारे करवानुं बाकी रहे छे. ॥२९५॥२९६॥ एम विचारीने में मुनि पासेथी तेनो अभिग्रह लीधो, तथा घेर जइ नमीने, पितानी अनुज्ञा मागी. ॥ २९७ ॥ मारा संगथी मारा पिता पण जिनशासनमां भद्रक थया, अने शंका रहित मने कह्युं के, तारी इच्छा मुजब तुं कर ? ॥ २९८ ॥ पछी त्यारथी कुलजातिथी हीन, तथा नमस्कार करनार सर्व लोकने हुं बंधुपणाथी जोवा लाग्यो. ॥ २९९ ॥ देशमां जैननामधा-

रीओने में करथी मुक्त कर्या, तथा नवा धर्मीओनी विशेषें करीने पूजा करी. ॥ ३०० त्यारे सूर्योदयथी जेम कमलो तेम जैनो प्रफुल्लित थया, पण दुर्मुख नामनो मंत्रि घुवडनी पेठे द्वेष पाम्यो. ॥ ३०१ ॥ पछी ते दुष्टे पिताजीने गुप्त रीते कह्युं के, कुमारे तो सर्व लोकोने उच्छृंखल कर्या. ॥ ३०२ ॥ वली कुमारनी कृपाना अर्थी एवा घणा माणसो जैनी थया छे, तेथी करविनानी प्रजामां आपनी आज्ञा तो फक्त वचनरूपज छे. ॥ ३०३ ॥ कुमारनुं आ अलौकिक आचरण सारुं नथी, वली अनीतिरूपी बगतरवालाना अंगमां शत्रुओनां बाणो प्रवेश करे छे. ॥ ३०४ ॥ त्यारे (मारा) पिताए कह्युं के, जो एम

तदा प्रोज्जृंभितं जैनैः । सूर्योदय इवांबुजैः ॥ अमात्यो दुर्मुखो द्वेषं । ययौ कौशिकवत्परम् ॥ ३०१ ॥ ततो रहसि तातस्य । प्रोक्तं तेन दुरात्मना ॥ लोकः सर्वः कुमारेण । राजन्नुच्छृंखलीकृतः ॥३०२॥ कुमारस्य प्रसादार्थी । भूयान् जैनो जनोऽजनि ॥ करहीने जने चैव । माज्ञा वाङ्मात्रमेव ते ॥ ३०३ ॥ अलौकिकं कुमारस्य । वृत्तमेतन्न सुंदरम् ॥ अनीतिकवचस्यांगे । प्रविशंति द्विपच्छराः ॥ ३०४ ॥ पिता प्रोवाच यद्येवं । त्वया सर्वं निवेद्यताम् ॥ स्वयमेव कुमाराय । नाहं तं ज्ञापितुं क्षमः ॥ ३०५ ॥ मामुपेत्याथ स प्राह । राजा लोकोपरिस्थितः ॥ प्रतापी भानुवल्लोक--वशोऽधस्ताच्च धूलिवत् ॥ ३०६ ॥ लोकान्निरंकुशीकृत्य । राजधर्मव्यतिक्रमात् ॥ नाऽलीकधर्मवात्सल्यं । युक्तं ते नीतिगामिनः ॥ ३०७ ॥ मया प्रोक्तं भवेद्दोषः । स्याद्दुष्टे चेन्ममाग्रहः ॥ नीतिव्यतिक्रमः कोवा । पूजया गुणशालिनाम् ॥ ३०८ ॥

छे तो, तुं पोते कुमारने कहे, हुं कही शकुं तेम नथी. ॥ ३०५ ॥ त्यारे ते मारी पासे आवीने मने कहेवा लाग्यो के, जे राजा लोकोपर काबु राखे छे, ते सूर्यनी पेठे प्रतापी छे. पण जे लोकोने वश रहे छे, ते धूलनी पेठे हलको छे ॥ ३०६ ॥ राज्यधर्मने उलंघीने, तथा लोकोने निरंकुश करीने, नीतिवान एवा तने जूठु धर्मवात्सल्य करवु लायक नथी. ॥ ३०७ ॥ त्यारे में कह्युं के, जो दुष्टमां मारो आग्रह होय, तो तो दोष थाय, वली गुणवानोनी पूजाथी नीतिनुं क्युं उल्लंघन थाय छे ? ॥ ३०८ ॥

हवे ते मंत्रीए मारो आशय जाणी कह्युं के सारूं थयुं के, तुं धर्ममां स्थिर थयो छे, में तो आ तारी परीक्षा करी. ॥३०९॥एम कहीने ते मारीपासेथी चालतो थयो, त्यारे में विचार्युं कें, आ महादुष्ट पापी हवे शुं करशे? ते मारुम पडतुं नथी. ॥३१०॥ माटे प्रणिधि मारफते आनो सघलो भाव मारे जाणवो केमके खलनी सावचेती राखवाथी दुष्ट ग्रहनी पेठे ते दोषकारक थाय नहीं. ॥ ३११ ॥ एम विचारिने में एक चतुर नामना प्रणिधिने ते काम सोंप्युं, त्यारे तेणे तेमंत्रिनी तपास करीने मने कह्युं के, तेमंत्रीए मोटा श्रावकोने बोलावीने

अथाऽसौ मदभिप्रायं । लब्ध्वाऽलीकमभाषत ॥ साधु धर्मे स्थिरोऽसि त्वं । परीक्षेयं मया कृता ॥३०९॥ इत्युक्त्वाऽसौ मदाभ्यर्णा-न्निर्गतश्चिंचतितं मया॥न ज्ञायते महादुष्टः । पापोऽयं किं करिष्यति ॥ ३१० ॥ तदस्य प्रणिधिद्वारा । भावो ज्ञेयो मयाखिलः ॥ ज्ञातः स्यात् किल दोषाय । न दुष्टग्रहवत्खलः ॥ ३११ ॥ इति प्रयुक्तश्चतुरो–दारकः प्रणिधिर्मया ॥ तत्स्वरूपं परिज्ञाय । मम तेन निवेदितम् ॥ ३१२ ॥ आहूयाऽसौ महाश्राद्धान् । रहस्येवमभाषत॥प्रछन्नो मे करो देयो । भवद्भिः सुखमिछुभिः ॥ ३१३ ॥ युग्मम् ॥ तातेनापि च तद् ज्ञातं । कृता गजनिमीलिका ॥ श्रुत्वेदं प्रणिधेर्बुद्धि । र्धृतापक्रमणे मया ॥ ३१४ ॥ यदि तातानभिप्रेत–मकरिष्यदयं कुधीः ॥ तदाऽदास्यं फलं तस्य । पिता तु दुरतिक्रमः ॥ ३१५ ॥ कस्याऽप्यकथयित्वेदं । गूढमालोच्य चेतसा ॥ सहस्वमित्रवृंदेन । तूर्णमत्र समागतः ॥ ३१६ ॥

गुप्तरीते कह्युं कें, जो तमोने सुखनी इच्छा होय, तो तमारे छानी रीते मने कर आपवो. ॥ ३१२ ॥३१३॥ आ वातनी पिताने खबर पडता छतां पण तेमणे आंखआडा कान कर्या छे; एवी रीते प्रणिधिपासेथी सांभलीने में नाशी जवानो विचार कर्यो ॥ ३१४ ॥ (वली में विचार्युं के,) जो आ कुबुद्धि मंत्री पिताजीने नहीं रूचतुं काम करते, तोतो हुं तेने तेनुं फल देखाडते, पण पिताजीने कंइं कही शकाय तेम नथी. ॥ ३१५ ॥ हवे आ गुप्त वृत्तांत कोइने पण कह्याविना फक्त मनथी विचारिने मित्रो

सहित तरत अहीं आव्यो. ॥ ३१६ ॥ एम कहीने ज्यारे ते मौन रह्यो, त्यारे में तेने कह्युं के, तें ते ठीक कर्युं; केमके ज्यां पोताना मानने हानि थाय, तेवाओनी साथे मानीओए रहेवुं, ते युक्त नहीं. ॥ ३१७ ॥ केम के, अंधकारोनो उदय जोइने सूर्य थोभी जायछे, तथा ज्यां सुधि पोताना उदयनी हानि थती नथी, त्यां सुधिज ते आकाशमां रहे छे. ॥ ३१८ ॥ एवी रीतना मारां वचनथी संतुष्ट थइने कनकशेखर रह्यो, तथा अमोए अरसपरस प्रेमरसथी दश दिवसो व्यतीत कर्या ॥३१९॥ एटलामां अमोने बोलाव्याथी अमो बन्ने पिताजीपासे गया, एटलामां त्यां आवेला मंत्रिओए कनकशेखरने नमस्कार कर्यो. ॥ ३२० ॥ हवे

इत्युक्त्वा विरते तत्र । मयोक्तं साध्वनुष्ठितम् ॥ युक्तो न मानिनां वासो । मानम्लानिकरैः सह ॥ ३१७ ॥तमसामुदयं दृष्ट्वा । सूर्यः कालं प्रतीक्षते ॥ गगने तावदेवास्ते । यावन्न स्वोदयक्षतिः ॥३१८॥ इत्थं मद्वचसा तुष्टः । स्थितः कनकशेखरः ॥ दशरात्रं व्यतीयाय । मिथः प्रेमरसालसम् ॥ ३१९ ॥ अत्रांतरे समाहूता—वावां तातांतिके गतौ ॥ मंत्रिणस्तत्र चायाता । नताः कनकशेखरम् ॥ ३२० ॥ अथाह तातस्तं भद्र । त्वत्पित्रा प्रहिता इमे ॥ प्राप्तो मृत्यूपमं दुःखं । त्वद्वियोगात्पिता तव ॥ ३२१ ॥ ज्ञात्वाथ चतुरद्वारा । स कारणमपक्रमे ॥ जयस्थले च संज्ञाव्य । स्थितिं तव मुदं दधौ ॥ ३२२ ॥ अयमेवास्य पापात्मा । जातोऽनर्थस्य कारणम् ॥ इति निर्वासितो देशाद्—दुर्मुखः कुलसंयुतः ॥३२३॥ इतश्च तत्रैव दिने । दूतः प्राह समागतः ॥ अस्ति राजा विशालायां । नंदनः शत्रुगोत्रजित् ॥ ३२४ ॥

पिताजीए तेने कह्युं के, हे भद्र! तारापिताए आमने मोकल्या छे, वली तारा वियोगथी तारो पिता मृत्यु सरखुं दुःख पाम्यो छे ॥ ३२१ ॥ पछी चतुर मारफते तारुं नाशी जवानुं कारण जाणीने, तथा तने पछी जयस्थलमां रहेलो जाणीने ते हर्षित थयो छे. ॥ ३२२ ॥ आ अनर्थनुं कारण आज पापी थयो छे, एम जाणीने राजाए दुर्मुख मंत्रीने कुटुंब सहित देशपार कर्यो छे. ॥ ३२३ ॥ एटलामां तेज दिवसे आवेला (एक) दूते कह्युं के, विशाला नगरीमां शत्रुओना कुटुंबोने भेदनारो नंदन नामे राजा छे. ॥ ३२४ ॥

तेने पुण्य अने लावण्यना भाजन सरखी, प्रभावती अने पद्मावती नामे बे पटराणीओ छे. ॥ ३२५ ॥ तेओने विमलानना अने रत्नवती नामे पुत्रीओ छे; हवे कनकपुर नामना नगरनुं प्रभाकर नामे राजा राज करे छे. ॥ ३२६ ॥ ते प्रभाकर राजा प्रभावतीनो भाइ थाय, तथा तेने बंधुमती नामे स्त्री छे; वली तेओने विभाकर नामे पुण्यशाली पुत्र थयो छे. ॥ ३२७ ॥ हवे ते प्रभाकर अने प्रभावतीए पूर्वेथी एवो संकेत कर्यो हतो के, जो आपण बन्नेमांथी कोइने पण पुत्र पुत्री थाय, तो परस्पर तेओनो विवाह करवो ॥३२८॥

तस्ये तस्य महादेव्यौ । पुण्यलावण्यभाजने ॥ एका प्रभावती नाम्ना । परा पद्मावती तथा ॥ ३२५ ॥ तयोः पुत्र्यौ च विमला—नना रत्नवती क्रमात् ॥ इतश्च शास्ति कनक--पुरं राजा प्रभाकरः ॥ ३२६ ॥ स च भ्राता प्रभावत्या । स्तस्य बंधुमती प्रिया ॥ तयोर्विभाकरः पुत्रः । संजातः पुण्यपेशलः ॥३२७॥ प्रभाकरप्रभावत्योः । संकेतोऽयमभूत्पुरा॥देयौ यदावयोरन्य—तमपुत्रीसुतौ मिथः ॥३२८॥ विभाकरस्य विमलानना दत्ता तदाशयात् ॥ अन्यदा श्रुतवत्येषा । गुणान् कानकशेखरान् ॥ ३२९ ॥ ततः सा तद्गुणाकृष्टा । गुणातीतं जगत्रये ॥ ध्यायंती योगिनीवास्था-त्यक्तनिःशेषकौतुका ॥३३०॥ सदा सन्निहितत्वेन । रत्नवत्या तदाशयः ॥ लब्धः प्रोक्तश्च ताताय । तेनापीदं विचारितम् ॥ ३३१ ॥ दत्ता विभाकरायेयं । तथाप्यस्या दृढाग्रहे ॥ अपूर्णे जीवितं न स्या-दिति कुर्वे स्वयंवरम्॥ ३३२ ॥

ते ठरावथी विमलाननानो विवाह विभाकर साथे कर्यो; एक दहाडो हवे तेणीए कनकशेखरना गुणो सांभल्या. ॥ ३२९ ॥ हवे त्यारथी ते विमलानना ते कनकशेखरना गुणोथी खेंचाइ थकी त्रणे जगतमां अतिशय गुणोवाला एवा तेने ध्यावती थकी, सघलां कौतुकने तजीने योगिनीनी पेठे रहे छे.॥३३०॥ हमेशां पासे होवाथी रत्नवतीए तेणीनो आशय जाण्यो, अने पिताने कह्यो, त्यारे तेणे पण जाण्युं के, ॥ ३३१ ॥ जोके आने विभाकरने आपी छे, तो पण आनो दृढ आग्रह अपूर्ण होते छते ते जीवी शकशे

नहीं, माटे तेणीनी इच्छा प्रमाणे करूं. ॥ ३३२ ॥ पछी परिवार सहित विमलाननाने रवाना करी, त्यारे रत्नवतीए विनंति करी के, हे पिताजी ! मने आ विमलानना प्रते (बहु) स्नेह छे. ॥ ३३३ ॥ वली शोक्यपणुं तो स्नेहना नाशमाटे थायछे, माटे हुं तेना मित्रनी स्त्री थइश, माटे तेणीनी साथे मने पण जवानी आज्ञा आपो ? ॥ ३३४ ॥ पछी तेणीना पिताए स्नेहथी तेने पण ते साथे रवाना करी; हवे ते बन्ने कन्याओ उद्यानमां रही छे, अने मने अहीं मोकल्यो छे. ॥ ३३५ ॥ दूतनी ते वाणीथी कनकचूडने हर्ष अने खेद थयो; पछी ते कन्याओने आवास माटे तेणे सूरसेनने हुकम कर्यो. ॥ ३३६ ॥ वली तेणे

ततः सपरिवारैव । प्रहिता विमलानना ॥ रत्नवत्या च विज्ञप्तं । स्नेहलास्यामहं पितः ॥ ३३३ ॥ सापत्न्यं स्नेहनाशाये-त्येतदिष्टसुहृत्प्रिया ॥ न्नविष्याम्यनुजानीहि । तन्मां गंतुं सहानया ॥ ३३४ ॥ ततः प्रस्थापिता पित्रा । स्नेहात्सापि तया सह ॥ उन्ने ते बहिरुद्याने । स्थिते स्तः प्रहितोऽस्म्यहम् ॥ ३३५ ॥ तद्दूतवाचा कनक—चूडो हर्षविषादन्नाक् ॥ कन्यावासकदानार्थं । सूरसेनं न्ययोजयत् ॥३३६॥ दध्यौ च सुमहोऽप्येष । कुमारविरहानले सर्पिःक्षेपसमो जात—इत्येतान् प्राहिणोदिह ॥ ३३७ ॥ व्यजिज्ञपन्निदं ह्येते । प्रेष्यः कनकशेखरः ॥ रत्नवत्या वरो योग्य—स्तथाऽयं नंदिवर्धनः ॥ ३३८ ॥ न्नद्रौ यद्यपि वर्तेऽहं । युष्मद्विरहकातरः ॥ महाप्रयोजनं मत्वा । तथापीदं निगद्यते ॥ ३३९ ॥ यातं तूर्णं कुशावर्ते । राज्ञो जनयतं मुदम् ॥मिथोऽवियोगवुद्ध्यात—दावाभ्यां स्वीकृतं वचः॥ ३४० ॥

विचार्युं के, आ महान उत्सव छे तो पण ते, कुमारना विरह रूपी अग्निमां घी होमवासरखो छे; एम विचारि आ लोकोने तेणे अहीं मोकल्याछे. ॥ ३३७ ॥ तेओ एम कहे छे के, आ कनकशेखरने अने रत्नवतीना योग्य भर्तारूप एवा आ नंदिवर्धनने मोकलवा. ॥ ३३८ ॥ वली हे भद्रो ! तमारा विरहथी जोके मने घणुं दुःख थाय छे, तो पण आ मोटुं प्रयोजन जाणीने हुं तमोने कहुं छुं के, ॥ ३३९ ॥ तमो तुरत कुशावर्त जाओ ? अने राजाने हर्ष पमाडो ? त्यारे अमोए पण अमारा बन्नेनो वियोग थतो नहीं

हांधाथी ते वचन स्वीकार्युं. ॥ ३४० ॥ पछी पिताए सैन्य आपीने अमोने रवाना कर्या; त्यारे वैश्वानर अने पुण्योदय पण मारी साथेज आव्या. ॥ ३४१ ॥ हवे, चालतां थकां अमो केटलोक रस्तो ओळंगी गया; पछी वैश्वानरे मने दिलोजान मित्र करवाने इच्छयुं. ॥ ३४२ ॥ हवे कोइ रीते एकठा थएला एवा पापोना समूहथी बनावेलुं, अप्रीतिनी श्रेणिओनी जन्मभूमि सरखुं, तथा नरकना मार्ग रूप एवुं " रौद्रचित्त " नामे विशाल नगर छे. ॥ ३४३ ॥ ते नगरमां, त्रणे भुवनोने ताप आपवामांज रसिक एवा लोको छे, के जेओ ज्वालाओना समूहथी पुष्ट थएला अग्निनी पेठे पोताने बालीने परने पण

दत्वा तातेन सैन्यौघ–मावां प्रस्थापितौ तदा ॥ मयासहागतौ वैश्वा–नरपुण्योदयावपि॥३४१॥
दत्तं प्रयाणकं मार्गो। लंघितश्च कियानपि ॥ बाढं प्रणयिनं कर्तु–मैच्छद्वैश्वानरोऽथ माम् ॥३४२॥
वर्तते पुरमितश्च कुतश्चित् । पिंडितैः कृतमवद्यसमूहैः ॥ रौद्रचित्तमनभीष्टततीनां । जन्मभूर्नरकवर्त्मविशालम् ॥ ३४३ ॥ संति तत्र भुवनत्रयताप–प्रापणैकरसिकाः खलु लोकाः ॥ ज्वालजालजटिलज्वलनाभा । ये परं स्वमुपदाह्य दहंति ॥ ३४४ ॥ तत्र शत्रुरनवद्यमतीनां । चौरसंग्रहपरो हतनीतिः ॥ चेतसास्ति विषमः स्मयनिद्रा–घूर्णितो दुरभिसंधिनरेंद्रः ॥३४५॥ तत्प्रतापदहनस्य न तापं । कोऽपि सोढुमिह संति समर्थाः ॥ नोन्मिषत्यखिलदेहभृतांय–धूमपुंजभृतमीक्षणयुग्मम् ॥ ३४६ ॥ पापकर्मकुशला परपीडा–ज्ञानशून्यहृदया पतिभक्ता ॥ तस्य निःकरुणताभिधदेवी । पूतनाकृतिरपूततमास्ति ॥ ३४७ ॥

बाले छे. ॥ ३४४ ॥ त्यां पुण्यमतिओनो शत्रु, चोरोनो संग्रह करवामां तत्पर, नीतिने नाश करनारो, चित्तथी विषम, तथा अहंकार अने निद्राथी घूर्णित थएलो एवो दुरभिसंधि नामे राजा छे. ॥ ३४५ ॥ तेना प्रतापरूपी अग्निनां तापने सहन करवाने अहीं कोइ पण समर्थ नथी, तेम जेना अग्निना धुंवाडाना समूहथी भरेली सर्व प्राणीओनी आंखो उघडी शकती नथी. ॥ ३४६ ॥ ते राजाने पापकार्योमां प्रवीण, तथा परना दुःखना ज्ञानथी शून्य हृदयवाली, पतिमां भक्तिवाली, राक्षसी सरखी मूर्ति-

वाली, तथा महा अपवित्र एवी "निःकरुणता" नामे राणी हती. ॥ ३४७ ॥ ते राणी हमेशां मलीन हती तो पण ते दुर्बुद्धि पतिने बहु माननीक होती, तेमां आश्चर्य नथी, केमके, पापकार्योनी ममता रूपी छे समता जेणीने एवी जे शूकरी, ते शुं शूकरने वहाली नथी लागती ? ॥ ३४८ ॥ तेने प्रकट रीते विकाल रूपवाली, तथा झेरना पुटथी जाणे घडी होय नही जेम तेवी, तथा पोताना जन्मथी पण ते नगर, पिता अने माताने वृद्धि करनारी एवी हिंसा नामनी दीकरी छे. ॥ ३४९ ॥ तेणीना नाममात्रथी पण लोको बहु खेद पामीने त्रास पामे छे, वली तेणीने जोइने दिशाओमां राखेल छे आतुर नेत्र जेणे एवो कयो

सा नितांतमलिनापि हि पत्यु–र्दुर्धियो बहुमतेति न चित्रम् ॥ पापकर्ममसमतासमता या । शूकरी किमु न शूकररुच्या ॥३४८॥ तत्सुतास्ति विकटस्फुटरूपा । कालकूटपुटसंघटितेव ॥ तत्पुरस्य च पितुश्च जनन्या । वृद्धिकृत् स्वजननादपि हिंसा ॥ ३४९ ॥ नाममात्रकलना- दपि तस्या । स्त्रासमेति जनता घनतापा ॥ स्याच्च दिक्षु निहितातुरनेत्र–स्तामुदीक्ष्य भुवि को न विविक्तुः ॥ ३५० ॥ तादृशी न भुजगेंद्रफणाली । नांतरात्रिरपि नो यमजिव्हा ॥ नापि चंडपवनक्षुभितोच्चै–र्भीषणा प्रलयवारिधिवेला ॥ ३५१ ॥ रक्ततोऽथ पुरतामसचित्तं । द्वेषसिंधुरपतेः प्रियपत्नी ॥ गर्भिणी निजपुरात्समुपेता । रौद्रचित्तनगरे मम धात्री ॥ ३५२॥ तन्नृपाग्रहसुखादथ तस्थौ । सा कियंतमपि तत्र च कालम् । द्वेषसिंधुरपतिप्रतिबद्धो । यत्सदा स हि नृपस्तदभिन्नः ॥ ३५३ ॥

माणस पृथ्वीमां पेसवानी इच्छा नथी करतो ? ॥ ३५० ॥ ते हिंसा सरखी शेषनागनी फणोनी श्रेणि, कालरात्रि, यमनी जीभ तथा प्रचंड वायुथी क्षोभ पामेली कल्पांत कालना समुद्रनी छोल पण भयंकर नथी ॥ ३५१ ॥ हवे तामसचित्त नामना नगरनुं रक्षण करता एवा द्वेषसिंधुरपति राजानी वहाली स्त्री, तथा मारी धावमाता गर्भिणी थइ थकी पोताना नगरथी रौद्रचित्त नामना नगरमां आवी ॥३५२॥ हवे ते राजाना आग्रहथी ते त्यां केटलोक वखत रही; केमके, द्वेषसिंधुरपतिनी मित्राइवालो ते राजा

...नाथी निवृत्त नहोतो ॥ ३५३ ॥ हवे मने ते मनुष्यगतिमां आवेलो जाणीने त्यांथी आवी, अने स्नेहथी ...णीए पोताना पुत्र वैश्वानरने स्वजन वर्गनी वात कही. ॥ ३५४ ॥ मलेल छे ते वृत्तांत जेने एवा ते ...श्वानरने मनमां एवो अभिलाप उल्लसायमान थयो के, आने हुं दुरभिसंध राजा पासेथी तेनी कन्या ...पावुं. ॥३५५॥ हवे बाह्य परिवारथी मुक्त थएला एवा मने तेणे त्यां जवामाटे कह्युं; त्यारे तेना वचनथी ...हुं त्यां गयो, अने ते हिंसाने परणीने हुं पाछो मारा लश्करमां आव्यो. ॥ ३५६ ॥ हवे हुं ते हिंसा तथा

आजगाम नृगतौ समुपेतं। मामसौ समधिगम्य ततोऽपि॥ स्नेहला निजसुताय च सर्वं। वत्तये स्वजनवर्गमवादीत् ॥ ३५४ ॥ लब्धतद्व्यतिकरस्य च तस्य। प्रोल्ललास मनसोऽभिनिवेशः॥ दापयामि यदुत द्रुतमस्मै। कन्यकां दुरभिसंधिनृपेण॥३५५॥ मामथैष गमनार्थमवादी—त्तत्र बाह्यपरिवारविमुक्तम् ॥ तद्गिराहमपि तत्र गतस्ता--मागतश्च परिणीय बले स्वे ॥३५६॥अथ गच्छन्नहं हिंसा-वैश्वानरयुतः पथि॥दीप्तो दंष्ट्रामहाफाल--कराल इव केसरी॥३५७॥ अथ वैश्वानरः प्राह। कृतकृत्योऽस्म्यहं सखे ॥ कीर्तिप्रासादमारूढो । योग्यं योग्येन योजयन् ॥ ३५८ ॥ कर्तव्योऽस्याः प्रसादाय। सागसां वाऽप्यनागसाम् ॥ वधस्त्वयाऽविमृश्यैव।

। ॥ ३५९ ॥ मत्तोऽप्यधिकं ते तेजः। प्रसन्नेयं प्रदास्यति॥यस्य त्वं ...-

हवे ते वात स्वीकारीने में मार्गमां जतां थकां हरिणादिक हजारो वनना जीवोने हण्या.॥३६१॥पछी हिंसाए मारापर प्रसन्न थइने मने सांस्कारिक तेज आप्युं, अने तेथी वैश्वानरना वचननी मने प्रतीति थइ.॥३६२॥ एवी रीतें अमो कनकचूडना देशनी नजदीक गया; हवे त्यां एक विषमकूट नामे मोटो पर्वत छे.३६३॥ ते पर्वतमां कनक चूडना देशने उपद्रव करनारा, तथा कुटिल आशयोवाला अंबरीष नामना लुंटाराओ छे. ॥ ३६४॥ तेओने पूर्वे कनकचूडे बहु हेरान कर्या हता, तेथी तेओए कनकशेखरने आवतो जाणीने

ततः सांस्कारिकं तेजो । हिंसया मे प्रसन्नया ॥ दत्तं वैश्वानरगिरां । जातः सुप्रत्ययस्ततः ॥ ३६२ ॥ इत्थं कनकचूडस्य । देशाभ्यर्णे वयं गताः ॥ तत्र चैकोऽस्ति विषम--कूटो नाम महागिरिः ॥ ३६३ ॥ तस्मिन् कनकचूडस्य । मंडलोपद्रवे रताः ॥ अंबरीषाभिधाः संति । लुंटाकाः कुटिलाशयाः ॥ ३६४ ॥ पूर्वं कनकचूडेन । बहुशस्ते कदर्थिताः ॥ तैर्वर्त्मरुद्धमेष्यंतं-ज्ञात्वा कनकशेखरम् ॥ ३६५ ॥ प्रत्यासन्ने बलेऽस्माकं । ते चौरा द्रागुपस्थिताः ॥व्याला इव महामंत्रैः—कुंडलीकृत्य मंडले ॥ ३६६ ॥ लग्ने युद्धे रिपुभ्योऽस्मत् । सैनिका दुद्रुवुस्ततः॥ व्यालेभ्यो मंत्रविध्यर्थ—स्खलिता मांत्रिका इव॥ ३६७ ॥ प्रसर्पिण्याथ लुंटाक- सेनया म्लान-तां ययौ॥ छाययेव शशी राहोः। सद्यःकनकशेखरः ॥ ३६८ ॥ अत्रांतरे च प्रवर--सेन चरटनायकः ॥ मामभ्यापतितो मेघ- मुन्नतं शरभो यथा ॥ ३६९ ॥ संज्ञितोऽहं तदा वैश्वा--नरेणायोधनोद्यतः ॥ क्रूरचित्तगुटीमेकां । भुक्त्वा जातोऽतितापवान् ॥ ३७० ॥

मार्ग रुंध्यो. ॥ ३६५ ॥ हवे अमारुं लश्कर नजदीक आव्याथी, महामंत्रोथी मंडलमां जेम घुंचला वलीने सर्पो आवे, तेम तुरत ते चोरो आव्या. ॥ ३६६ ॥ पछी ते शत्रुओ साथे युद्ध थाते छते, मंत्रना विध्यर्थी स्खलित थएला गारुडीओ जेम सर्पोथी तेम अमारा लश्करी त्यांथी नाशी गया. ॥ ३६७ ॥ हवे राहुनी छायाथी जेम चंद्र, तेम धसी आवती एवी ते लुंटाराओनी सेनाथी कनकशेखर तुरत म्लानि पाम्यो. ॥ ३६८ ॥ एटलामां चडेला मेघप्रते जेम सिंह तेम प्रवरसेन नामनो ते चोरोनो नायक मारापर

पणी आव्यो. ॥ ३६९ ॥ तेज वखते मने वैश्वानरे संकेत करवाथी हुं लडवाने तैयार थयो, अने क्रूरचित्त नामनी एक गोळी खाइने हुं अत्यंत तापवालो थयो. ॥ ३७० ॥ हवे युद्ध करता तथा उंचा हाथवाला एवा अमो बन्नेनो संरंभ वनना हाथीओ सरखो भयंकर थयो. ॥ ३७१ ॥ देवे दीधेल छे वर जेने एवा पण ते चोरोना स्वामिनां बाणो, पुण्योदयरूपी बख्तरवाला एवा मने पीडाकारक न थयां. ॥ ३७२ ॥ हवे ते चोरोना नायकने में पाणी तथा वीजली विनाना मेघ सरखो हथीयार अने धनुष्य रहित कर्यो. ॥ ३७३ ॥ पछी तेणे रथथी उतरीने हाथमां तलवार लीधी, तेथी ते पर्वतपरथी उतरता अने फाडेली

तंरंभो भीषणः सोऽभूद्--द्वयोर्युद्धं प्रकुर्वतोः॥क्षणमुत्क्षिप्तकरयो । र्वन्ययोर्द्विपयोरिव॥३७१॥
सुरदत्तवरस्यापि । चरटेशस्य नेषवः ॥बाधाकृतो ममाभूवन् । पुण्योदयसुवर्मणः ॥३७२ ॥
अथाऽसौ चरटाधीशो । हतास्त्रश्छिन्नकार्मुकः ॥ गलितांबुतडिद्धीन--मेघतुल्यो मया कृतः
॥ ३७३ ॥ स्यंदनादवतीर्यासौ । करवालं करेऽदधत् ॥ रेजे समापतन्नद्रे--रुद्दंष्ट्र इव केसरी ॥ ३७४ ॥ हिंसावैश्वानरोग्रेण । छिन्नमस्य मया शिरः ॥ अर्द्धचंद्रेणाद्रिशृंगं । वज्रेणेव बिडौजसा ॥ ३७५ ॥ स्फुटितैव तदा शक्ति--शुक्तिः सा परिमोषिणाम् ॥ तन्मुक्तालिरिवामर्त्यैः । पुष्पवृष्टिः कृता मयि ॥ ३७६ ॥ प्रपन्नः सर्वचरटै--स्ततश्च हतनायकैः ॥ स्वामित्वेनाहमसुरैः । सुरेंद्र इव कांतिमान् ॥ ३७७ ॥ तदेतत्सकलं हिंसा--वैश्वानरबलं मया ॥ भावितं न तु यत्तथ्यं । पुण्योदयविजृम्भितम् ॥ ३७८ ॥

डाढावाला केसरी सरखो शोभवा लाग्यो. ॥ ३७४ ॥ पछी हिंसा तथा वैश्वानरथी भयंकर एवा में वज्रथी इंद्रे जेम पर्वतनुं शिखर तेम तेनुं मस्तक अर्धचंद्र नामना खड्गथी छेदी नाख्युं. ॥ ३७५ ॥ हवे ते वखते ते चोरोनी शक्तिरूपी छीप फुटीज गइ; अने तेमांथी नीकलेली जाणे मोतिओनी श्रेणि होय नहीं जेम, तेम मारापर देवोए पुष्पवृष्टि करी. ॥ ३७६ ॥ पछी हणाएला नायकवाला एवा सर्व चोरोए, असुरोए कांतिवाला एवा इंद्रने जेम, तेम मने स्वामितारिके स्वीकार्यो. ॥३७७॥ हवे आ सघलुं

में हिंमा तथा वैश्वानरनुं पराक्रम जाण्युं, पण जे पुण्योदयनुं खरुं पराक्रम हतुं, ते में न जाण्युं.॥३७८॥ पछी जय मेलवीने अमो कुशावर्त नगरमां पहोंच्या; त्यां कनकचूडे खुशी थइने मोटो उत्सव कर्यो. ॥ ३७९ ॥ हवे कनकशेखरे विमलानना साथे, तथा में रत्नवती साथे प्रेमथी लग्न कर्या. ॥ ३८० ॥ हवे त्रण दिवसो गयाबाद कौतुकवाली एवी ते बन्ने स्त्रीओ अमारी रजा लेइने चूतचूचुक नामना उद्यानमां क्रीडा करवा गइ ॥ ३८१ ॥ तेओने कोइक हरी गयुं; एवी रीते ते समये कोलाहल थयो; त्यारे अमारुं सघळं लश्कर तेनी पाछल गयुं ॥ ३८२ ॥ पछी ते अमारां उत्साहि लश्करे, हाथी जेम

ततो लब्धजयाः प्राप्ताः । कुशावर्तपुरे वयम् ॥ तुष्टः कनकचूडोऽथ । विहितश्चोत्सवो महान् ॥ ३७९ ॥ उपयेमेऽथ कनक--शेखरो विमलाननाम् ॥ मया रत्नवती पाणौ । गृहीता प्रेमनिर्भरम् ॥ ३८० ॥ गते ते कौतुकाक्षिप्ते । व्यतीतेऽथ दिनत्रये ॥ चूतचूचुकमुद्यानं । क्रीडितुं नः किलाज्ञया ॥ ३८१ ॥ हृते ते केनचिदिति--तदा कोलाहलोऽजनि ॥ गतं तदनुमार्गेण । सज्जमस्मद्बलं ततः ॥ ३८२ ॥ प्राप्ता परचमूः खिन्ना । सोत्साहेन बलेन नः ॥ करिणीव करीन्द्रेण । श्येनेनेव कपोतिका ॥ ३८३ ॥ श्रुत्वा विभाकरं तत्र । तच्चौरं तमवादयम् ॥ पुरुषो भव युद्धाय । रे पापिष्ट क्व गच्छसि ॥३८४॥ प्रवाहा इव गंगाया--स्त्रयस्तद्बलनायकाः ॥ ततो नवलिरेऽस्माकं । संमुखं योद्धुमिच्छवः ॥३८५॥ अहं कनकचूडश्च । तथा कनकशेखरः॥ त्रयोऽप्यग्निवद्दीप्ता । स्त्रीनमून् हंतुमुद्यताः ॥ ३८६ ॥

हाथणीने, तथा बाज जेम होलीने, तेम ते शत्रुनी थाकेली सेनाने पकडी पाडी. ॥ ३८३ ॥ हवे त्यां विभाकरने तेओनो चोर जाणीने में तेने कह्युं के, अरे ! पापीष्ट ! तुं क्यां जाय छे ? लडवाने तैयार था ॥ ३८४ ॥ ते समगे जाणे गंगाना प्रवाहो होय नही जेम, तेम युद्ध करवाने इच्छता एवा तेना लश्करना त्रण नायको अमारी सामे आव्या ॥ ३८५ ॥ त्यारे हुं, कनकचूड, अने कनकशेखर एम अमो त्रणे अग्निनी पेठे जाज्वल्यमान थया, अने ते त्रणेने मारवाने तैयार थया. ॥ ३८६ ॥

...यां त्यां नंदन राजानो दूत मारीपासे उभो हतो, तेने में पूछ्युं के, हे विकट! आ त्रण नायको कोण छे? ॥३८७॥ त्यारे तेणे कह्युं के, जे डावे पडखे उभो छे, ते विभाकरना पितानो सेनापति अने कलिंगनो प्रख्यात राजा समरसेन छे. ॥ ३८८ ॥ वली तारी सन्मुख ते आवेलो छे; तथा सैन्यना मध्यभागे जे छे, ते कनकचूडपर धसेलो, तेनो मामो, तथा बंग देशनो राजा द्रुम छे. ॥ ३८९ ॥ अने सैन्यनी जमणी बाजुए आ साक्षात् विभाकर छे; अने ते क्रोधि थइने आ नजदीकमांज कनकशेखरपर धसेलो छे. ॥ ३९० ॥

इतश्च नंदनोर्वीश–दूतोऽभ्यर्णस्थितो मया ॥ पृष्टो विकट जानीषे । कएते नायकास्त्रयः ॥ ३८७ ॥ स प्राह वामपार्श्वे यः । सेनायाः स कलिंगराट् ॥ ख्यातः समरसेनाख्यो । विभाकरपितुः पतिः ॥ ३८८ ॥ आस्ते त्वत्संमुखः सोऽयं । मध्ये सैन्यस्य यः स च ॥ प्राप्तः कनकचूडं तन्मातुलो बंगराट् द्रुमः ॥ ३८९ ॥ सैन्यदक्षिणभागस्थ–श्चायं साक्षाद्विभाकरः ॥ अदूर एव कुपितः । प्राप्तः कनकशेखरम् ॥ ३९० ॥ वदत्येवेति विकटे । लग्नं युद्धं सुदारुणम् ॥ वृष्टिभिः शरधाराणां । छन्नं मार्तंडमंडलम् ॥ ३९१ ॥ युद्धक्रुद्धभटच्छिन्न–कुंभिकुंभस्थलोद्गतैः ॥ असद्भावः खपुष्पाणा–मपास्तस्तत्रमौक्तिकैः ॥ ३९२ ॥ बाणवृष्ट्या भटच्छिन–मातंगास्त्रप्रवाहतः ॥ खड्गविद्युद्विलासैश्च । प्रावृट्कालस्तदाऽजनि ॥ ३९३॥ भग्नमस्मद्बलं सर्वं । लग्ने युद्धेऽथ तादृशे ॥ तर्कपाठ इव स्वांत–मव्युत्पन्नस्य कर्कशे ॥३९४॥

एवी रीते विकट कहेते छते, भयंकर युद्ध शीरु थयुं; तथा बाणोनी श्रेणिओथी सूर्यमंडल छवायुं.॥३९१॥ युद्धमां क्रोध पामेला एवा सुभटे छेदेलां हाथीनां कुंभस्थलोमांथी निकलेलां मोतीओथी त्यां आकाशपुष्पोनुं अछतापणुं दूर थयुं. ॥ ३९२ ॥ बाणोनी वृष्टिथी सुभटोए घायल करेला हाथीओना रुधिरना प्रवाहथी, तथा तलवारो रूपी वीजलीओना विलासोथी ते वखते वर्षा ऋतुनो समय थयो. ॥ ३९३ ॥ आकरो तर्कपाठ होते छते जेम अव्युत्पन्न माणसनुं मन, तेम तेवी रीतनुं युद्ध होते छते अमारुं सर्व लश्कर

भंगुर थयुं. ॥३९४॥ पण अमो त्रणे नायको पाछा हठ्या नहीं; त्यारे त्रिवेदिओ जेम अरिहंतो प्रते, तेम ते अमारा शत्रुओ पण अमारा प्रते धसी आव्या. ॥३९५॥ हवे देदीप्यमान अंगवाला एवा में, क्रूरचित्त नामनी गुटिका खाइने, युद्ध माटे आक्षेप सहित समरसेन राजाने बोलाव्यो; ॥३९६॥ त्यारे ते पण प्रलयकालना वरसाद तुल्य थइने हथीयारोने वरसावतो थको मारी सामे धसी आव्यो, पण पुण्योदयना प्रभावथी ते मने पराभव करी शक्यो नहीं. ॥३९७॥ हवे हिंसा तथा वैश्वानरथी भयंकर थएला एवा में तेने भालाथी हण्यो, अने तेथी नायक विनानुं तेनुं सैन्य कागडाओनी पेठे नाशी गयुं. ॥३९८॥ हवे कनकचूडनी

पराङ्मुखं न चलिता । नायकास्तु त्रयो वयम्॥अभ्यागताः परेऽप्यस्मां--स्त्रयीविद इवार्हतान् ॥ ३९५ ॥ भुक्त्वाऽथ भास्वरांगेन । क्रूरचित्ताभिधां गुटीम् ॥ मया साक्षेपमाहूतो । योद्धुं समरसेनराट् ॥ ३९६ ॥ वर्षन्नस्त्राणि सोऽप्यागात् । प्रलयांभोदसोदरः ॥ पुण्योदयप्रभावात्तु । मयि प्रभवति स्म न ॥ ३९७ ॥ हिंसावैश्वानरोग्रेण । मया शक्त्या हतोऽथ सः ॥ निर्नायकं वलं तस्य । काकनाशं पलायितम् ॥ ३९८ ॥ लग्नः कनकचूडेन । मयाऽथाभिहितो द्रुमः ॥ गोमायुनेव सिंहस्य । त्वया तातस्य को रणः ॥ ३९९ ॥ युक्तयुद्धेऽसि धीरश्चे--न्ममाभिमुखमेहि तत् ॥ छिन्नः समरसेनाद्रि--स्तवच्छेदे न मे श्रमः ॥ ४०० ॥ इत्याक्षिप्तोऽतिवेगेन । समामभ्यापतन् द्रुमः ॥ निशितेनार्धचंद्रेण । विद्युद्दंडेन पातितः ॥ ४०१ ॥ पतितेऽथ द्रुमे तस्य । सैनिकाः शकुना इव ॥ स्वस्थानभंगशोकार्ताः । प्रोज्झिनाः प्रसरद्रुताः॥४०२॥

साथे लडता एवा द्रुमने में बोलाव्यो; अने कह्युं के, शियालनी साथे जेम सिंहनुं, तेम तारी साथे आ पिताजीनुं युद्ध शा कामनुं छे ? ॥ ३९९ ॥ माटे योग्य युद्ध करवामां जो तुं हुशीयार होय, तो मारी सामो आव ! समरसेनरूपी पर्वतने तो में छेद्यो छे, त्यारे तने छेदवामां मने मेहेनत पडे तेम नथी. ॥ ४०० ॥ एवी रीते आक्षेप कर्याथी ते द्रुम वेगथी मारी सामे धसी आव्यो, त्यारे में पण तेने विजली सरखा तीक्ष्ण अर्धचंद्र नामना खड्गथी पाड्यो ॥ ४०१ ॥ हवे एवी रीते द्रुम पडते छते तेना सैनिको,

पसारार्थी कुंभित थया थका, पोताना स्थानना भंगनी दिलगिरिथी पीडाया थका पक्षिओनी पेठे नाशी गया. ॥ ४०२ ॥ हवे विभाकर कनकशेखरनी साथे लडतो हतो, तथा हथीयारो खुटवाथी तेणे तेनापर आग्नेयादि शस्त्रो मूक्यां. ॥ ४०३ ॥ त्यारे तेणे पण आप्यादिक (जल संबंधि आदिक) प्रति शस्त्रोथी ते शस्त्रोने दूर कर्यां; त्यारे विभाकर तलवार लेइने रथथी नीचे उतर्यो. ॥ ४०४ ॥ गुफामां रहेला जेम सिंहने, तेम रथमां बेठेला एवा मने, पृथ्वीपर रहेला एवा आ विभाकर साथे युद्ध करवुं लायक नहीं, एम हवे कनकशेखरे विचार्युं. ॥ ४०५ ॥ एम विचारिने ते पण खड्ग लेइने पृथ्वीपर उभो

विन्नाकरोऽथ कनक–शेखरेण रणोद्यतः ॥ छिन्नास्त्रस्तदुपर्यस्त्रा--एयाग्नेयादीन्यमू-
मुचत् ॥ ४०३ ॥ तान्यवारयदाप्याद्यैः । प्रतिशस्त्रैरसावपि ॥ कृपाणं स्यंदनाद्विन्न--दथोत्तीर्णो
विन्नाकरः ॥ ४०४ ॥ रथस्थस्य न मे युद्धं । नूस्थेनानेन युज्यते ॥ हरेर्दरीस्थस्येवेति । दध्यौ
कनकशेखरः ॥ ४०५ ॥ सोऽपि नूमाविति ध्यात्वा । स्थितः खड्गलतासखः ॥ चक्राते करण-
न्यासं । नृत्यंताविव तावुन्नौ ॥ ४०६ ॥ उत्क्षिप्तखड्गावन्योन्यं । वल्गंतौ तौ विरेजतुः ॥
कल्पांतपवनक्षुब्धा--वुद्वेलाविव वारिधी ॥ ४०७ ॥ अपातयत्समाहत्य । ततः
कनकशेखरः ॥ विन्नाकरं गतो मूर्छां । स निद्रां श्रमजामिव ॥ ४०८ ॥ आश्वासितोऽथ
कनक--शेखरेण विन्नाकरः ॥ वायुदानादिना स्वीय--कीर्त्यायुर्वृद्धिहेतुना ॥ ४०९ ॥

तथा जाणे तेओ बन्ने नाचता होय नहीं जेम, तेम करणन्यास करवा लाग्या. ॥ ४०६ ॥ उंचां करेल छे, खड्गो जेमणे एवा तेओ बन्ने उछलता थका, कल्पांत कालना पवनथी क्षोभ पामेला एवा जाणे समुद्रो होय नहीं जेम, तेम शोभता हता. ॥ ४०७ ॥ पछी कनकशेखरे विभाकरने मारीने पाड्यो; तेथी थाकथी थएली निद्राने जाणे होय नहीं जेम, तेम ते मूर्छाने प्राप्त थयो. ॥ ४०८ ॥ हवे कनकशेखरे विभाकरने पोतानी कीर्तिना आयुष्यनी वृद्धिना हेतुरूप एवा पवनादिकथी आश्वा-

सना करी. ॥ ४०९ ॥ अने कह्युं के, हे राजन् ! सारुं थयुं के, तें तारुं पुरुषातन तज्युं नहीं; अने खरेखर तें महान पूर्वजोनुं कुल शोभाव्युं. ॥ ४१० ॥ वली युद्धरूपी समुद्रमां अवगाहन करता एवा तें दीनता धारण करी नथी; माटे हवे फरीने उठीने तारे युद्ध करवुं लायक छे. ॥ ४११ ॥ त्यारे विभाकरे कह्युं के, हवे युद्धथी तो सर्युं; वली हुं ताराथी केवल तलवारथीज नहीं, पण तारा सदाचारथी पण हुं जीतायो छउं. ॥४१२॥ पछी कनकशेखरे तेने रथमां बेसाड्यो, अने बंधुनी पेठे मिष्ट वचनोथी तेणे तेने आनंद

उक्तश्च साधु पृथ्वीश । न त्यक्तं पौरुषं त्वया ॥ पूर्वपुरुषसिंहानां । ध्रुवं कुलमलंकृतम् ॥ ४१० ॥ गाहमानेन युद्धाब्धिं । दैन्यं न स्वीकृतं त्वया ॥ उत्थाय पुनरप्युच्चै–स्तन्नवान् योद्धुमर्हति ॥ ४११ ॥ ततो विभाकरः प्राह । युद्धेनालमतःपरम् ॥ जितोऽस्मि चरितेनापि । कृपाणेनेव न त्वया ॥ ४१२ ॥ ततो निवेशयामास । रथे कनकशेखरः ॥ तं समाह्लादयामास । बंधुवत्स्निग्धया गिरा ॥ ४१३ ॥ समानीयाथ विमला–ननां रत्नवतीं तथा ॥ जित्वा कनकचूडोऽरीन् । प्रविवेश पुरं निजम् ॥ ४१४ ॥ तदा च पथि लोकानां । समुल्लापः श्रुतो मया ॥ जगत्यप्रतिमल्लोऽयं । प्रतापी नंदिवर्धनः ॥ ४१५ ॥ द्रुमं समरसेनं च । यो जिगायैकहेलया ॥ तस्य धैर्यं च वीर्यं च । को वा वर्णयितुं क्षमः ॥ ४१६ ॥ एतेनोग्रप्रतापेन । श्लाघ्यं नगरमप्यदः ॥ भानुनेव नभोभागः । स्फुरत्किरणराजिना ॥ ४१७ ॥

पमाड्यो. ॥ ४१३ ॥ हवे कनकचूड शत्रुओने जीतीने, तथा विमलानना अने रत्नवतीने लेइने नगरमां दाखल थयो ॥ ४१४ ॥ हवे ते समये में लोकोनी एवी वाणी सांभली के, आ प्रतापी नंदिवर्धन जगतमां अप्रतिमल्ल छे, अर्थात् तेना जेवो बीजो कोइ पराक्रमी नथी. ॥ ४१५ ॥ केम के, तेणे द्रुम अने समरसेनने एक क्रीडामात्रमांज जीत्या; माटे तेना धैर्य अने पराक्रमने वर्णववाने कोण समर्थ छे ॥ ४१६ ॥ स्फुरायमान किरणोनी श्रेणिवाला सूर्यथी जेम आकाशभाग, तेम अत्यंत प्रतापी एवा

...आ नगर पण प्रशंसनीक छे. ॥ ४१७ ॥ पछी आ कल्याणना योगना हेतुरूप एवा क्रूर हिंसा अने वैश्वानरने में जाण्या; पण शांत एवा पुण्योदयने में जाण्यो नहीं.॥४१८॥पछी करेल छे आश्चर्य ... रथमां बेसीने रत्नवती सहित बजारमां थइने राजदरबारनी नजदीक पहोंच्यो. ॥ ४१९ ॥ ... जयवर्मा राजानी मलयमंजरी नामनी जे दीकरी, ते कनकचूडनी राणी थाय छे. ॥ ४२० ॥ क्रीडा करता एवा कामदेव रूपी कोकिलने लावण्यरूपी वृक्षनी मांजर सरखी, एवी तेनी कनकमंजरी

अस्य कल्याणयोगस्य । हेतू ज्ञातौ मया ततः ॥ हिंसावैश्वानरौ क्रूरौ । शांतः पुण्योदयस्तु न ॥ ४१८ ॥ रथस्थो हट्टमार्गेण । गछन् रत्नवतीयुतः ॥ प्राप्तो राजकुलाभ्यर्णमितश्चाहं कृताद्भुतः ॥ ४१९ ॥ अथास्ति महीनाथस्य । दुहिता जयवर्मणः ॥ देवी कनकचूडस्य । नाम्ना मलयमंजरी ॥ ४२० ॥ क्रीडन्मन्मथताम्राक्ष–लावण्यद्रुममंजरी ॥ अस्ति तस्याः सुता धन्या । कन्या कनकमंजरी ॥ ४२१ ॥ विलोकतेस्म गछंतं । सा मां वातायनस्थिता ॥ जघान मन्मथव्याधो । मृगीमिव तदैव ताम् ॥४२२॥ ममापि लीलया दृष्टिस्तत्र वातायने गता ॥ अमूमुहन्मां दृष्टापि । ततः सा मदिरेक्षणा ॥ ४२३ ॥ पश्यंती मम दृष्टिं सा । प्राप गाढं स्मरज्वरम् ॥ सिस्वेद च चकंपे च । संमुमोह च तद्वशा ॥ ४२४ ॥ आवयोर्दृष्टिसंयोगाद्--व्यक्तचिन्हादलक्षयत् ॥ ततलिः सारथिर्न्नावं । कंदर्पद्रुमदोहदम् ॥४२५॥

नामे मनोहर पुत्री छे. ॥ ४२१ ॥ तेणीए झरुखामां बेठां थकां मने जतो जोयो; त्यारे तेज समये कामदेवरुपी पाराधिए तेणीनें हरिणीनी पेठे हणी. ॥ ४२२ ॥ वली मारी दृष्टि पण लीलाथी ते झरुखापर पडी; एवी रीते देख्याथीज ते मदिरेक्षणाए मने मोहित कर्यो. ॥ ४२३ ॥ वली मारी दृष्टिने जोती थकी ते अत्यंत कामज्वरने प्राप्त थइ; पसीनो थयो, कंपवा लागी, तथा तेने वश थइने मोहित थइ. ॥ ४२४ ॥ प्रगट चिन्हवाला एवा अमारी दृष्टिना संयोगथी, कामदेवरुपी वृक्षने दोहद सरखो एवो अमारो भाव

तेतलि नामना सारथिए जाण्यो.॥४२५॥त्यारे तेणे विचार्युं के, आ बन्नेनो योग कामदेव अने रतिना योगनी पेठे युक्त छे, पण बोलवुं नही, एम विचारि जरा हसीने तणे रथ हंकार्यो.॥४२६॥पछी लज्जाना गुणथी में महेनते त्यांथी दृष्टिने खेंची लीधी, पण लावण्यनी वावडी सरखी एवी ते स्त्रीमां मारुं मन तो खुंची रह्युं. ॥ ४२७ ॥ हवे में मारा आवासप्रते जइने दिनोचित क्रिया करी; पण रात्रिए ते स्त्री संबंधि विकल्पोथी हुं शून्य चित्तनी पेठे थयो ॥ ४२८ ॥ हवे कामदेवे मने एवी अलौकिक उपनिषदो भणावी के, जेथी तेणीनी आशा विनां में सघली आशाओने शून्य जोइ ॥ ४२९ ॥ लावण्य रूपी अमृतथी भरेली

दृष्यो चायमसौ योगो । रतिमन्मथयोरिव ॥ युक्तोऽवाच्यः परमिति । स्मित्वा रथमचालयत् ॥ ४२६ ॥ दृष्टिः कथंचिदाकृष्टा । ततो लज्जागुणान्मया ॥ तस्यां मनस्तु लावण्य--दीर्धिकायां स्थितं मम ॥ ४२७ ॥ अथ प्राप्तो निजावासं । क्रिया चक्रे दिनोचिता ॥ निशायां तद्विकल्पौघैः । शून्यचित्त इवाभवम् ॥ ४२८ ॥ तदद्वैतोपनिषदः । स्मरो मां यदपीपठत् ॥ विना तदाशां तेनाशाः । शून्याः सर्वा मयेक्षिताः ॥ ४२९ ॥ लावण्यामृतपूर्णायां । तस्यां मग्ने ममेक्षणे ॥ अहो तत्यजतुर्नैव । स्मरतप्ते अपि श्रुतिम् ॥ ४३० ॥ सा मन्मनोरथारूढा । श्रांतश्चित्रं तथाप्यहम् ॥ गतोऽपितन्मयीभावं । निःश्वसौघममूमुचम् ॥ ४३१ ॥ तद्गोचरैर्विकल्पौघैः । दूरापहृतचेतसः ॥ कोटियामेव वितता । त्रियामा सा ममाभवत् ॥ ४३२ ॥ तथाहं तापितः शय्या—गतस्तद्विरहाग्निना ॥ निद्रयापि तथा त्यक्त--स्तापसंक्रमभीतया ॥ ४३३ ॥

वळी ते स्त्रीमां मारी आंखो डुबी गइ; अने अहो! कामदेवथी तप्त थइ तो पण तेणीए श्रुतिने तजी नहीं. ॥४३०॥ ते मारा मनरूपी रथपर चडी; तो पण आश्चर्यनी वात छे के, हुं तेथी थाकी गयो; अने तन्मय भावने प्राप्त थयो, तो पण निःश्वासना समूहने हुं मुकवा लाग्यो. ॥४३१॥ तेणीसंबंधि विकल्पोना समूहथी अत्यंत दूर गयेल छे चित्त जेनुं, एवा मने त्रण पोहोरनी रात्रि पण क्रोड पोहोर जेटली विस्तारवाळी थइ ॥ ४३२ ॥ वळी हुं शय्यामां रह्यो थको, तेणीना विरहरुपी अग्निथी तप्त थयो, अने तापनी

पाणिथी शेरीई पणी निराथी पण हुं तजायो. ॥ ४३३ ॥ हवे सूर्य उग्ये छते, तथा अर्ध पोहोर जाते छते पण हुं शून्य मनवालो थइने बेठो हतो, त्यां प्रणाम माटे आवेला तेतलि सारथिए मने जोयो. ॥ ४३४ ॥ पछी ते भक्तिवान सारथीए मारा दुःखनुं कारण पूछयुं, त्यारे में मारो खरो आशय गोपवीने तेनी आगल नीचे प्रमाणे वृत्तांत कह्यो. ॥४३५॥ बजार ओलंगीने ज्यारे तुं रथने लेइ गयो, अने राजदरबार आगल ज्यारे तें रथ थोभाव्यो, त्यारथी मारां सर्व अंगो त्रुटे छे, मननो खेद वधे छे, माणसोनां वचनो गमतां

उदितेऽर्के गतेऽप्यर्धे । प्रहरे शून्यमानसः॥स्थितस्तेतलिना दृष्टः । प्रणामायाभ्युपेयुषा॥४३४॥ दुःखस्य कारणं पृष्टं । भक्तिप्रह्वेन तेन मे ॥ संगोप्यैव मया प्रोक्तो । वृत्तांतोऽथ तदग्रतः॥४३५॥ हट्टमार्गमतिक्रम्य । यदानीतस्त्वयारथः ॥ धृतो राजकुलाभ्यर्णे । ततो जातमिदं मम॥४३६॥ सर्वांगाणि विलीयंते । मनस्तापः प्रवर्धते ॥ न रोचंते जनोल्लापाः । शून्यायंते दिशोऽखिलाः ॥४३७॥ श्रुत्वेदं तेतलिःप्राह । चक्षुर्दोषोऽत्र कारणम् ॥ करिष्याम्यौषधं चास्य । नरशार्दूल मा शुचः ॥ ४३८ ॥ ज्ञात्वा तमथ भावज्ञं । मयोक्तं सुष्ठु दृष्टवान् ॥ भवान्निदानमधुना । भेषजं वक्तुमर्हसि ॥ ४३९ ॥ स प्राह लवणोत्तारः । कार्यतां बद्ध्यतां करे ॥ औषधी जाप्यतां मंत्रो । यथा दोषो विनश्यति ॥४४०॥ यद्येवमपि दोषस्य । विनाशो न भविष्यति ॥ बाढं निर्भर्त्सयिष्यामि । चक्षुर्दोषकरीं तदा ॥ ४४१ ॥

नथी, अने सर्व दिशाओ मने शून्य लागे छे. ॥ ४३६ ॥ ४३७ ॥ ते सांभलीने तेतलिए कह्युं के, आमां चक्षुनो दोष कारणभूत छे, माटे हे नरसिंह! तुं शोच नहीं कर? हुं तेनुं औषध करीश. ॥ ४३८ ॥ हवे में पण तेने मारा भावने जाणनारो जाणीने कह्युं के, तें मारा रोगनुं कारण तो बरोबर जाण्युं, हवे तेनुं तारे औषध कहेवुं लायक छे. ॥ ४३९॥ त्यारे तेतलिए कह्युं के, लवणोत्तार कराव? हाथे औषधि बांध? तथा मंत्र जपाव? के जेथी ते दृष्टिदोष नाश पामे ॥ ४४० ॥ वली एम करतां छतां पण जो ते

दोषनो नाश नहीं थइ जाय, तो ते दृष्टिदोष करनारीनें हुं अत्यंत निभृंछीश. ॥ ४४१ ॥ पछी में हसीने कह्युं के, हे तेतलि ! हांसी करवाथी सर्युं ! ! माटे हवे तो तुं मारा दुःखना नाशनो उपाय खरेखर कहे ? ॥ ४४२ ॥ तेणे कह्युं के, आ परिहास तो में फक्त तारा खेदनी शांति माटे कर्यो; अने तारुंज काम करतां मने अरधो पोहोर लाग्यो छे, ॥ ४४३ ॥ मलयमंजरीनी अत्यंत विश्वासु अने मारी ओलखिती कपिंजला नामनी एक चतुर वृद्धवेश्या छे. ॥ ४४४ ॥ हुं पथारीमांथी उठ्यो ते पेहेलां, ते कपिंजला मारा घरमां आवीने अत्यत पोकार करवा लागी के, हे मित्र ! मारुं रक्षण कर ? मारुं रक्षण कर ?

ततः स्मित्वा मया प्रोक्तं । कृतं हासेन तेतले ॥ मद्दुःखविगमोपायं । निश्चितं कथयाधुना ॥ ४४२ ॥ स प्राह परिहासोऽयं । विहितः खेदशांतये ॥ ममार्धप्रहरो लग्न–स्तवैवार्थे प्रकुर्वतः ॥ ४४३ ॥ आस्ते मलयमंजर्या । मनोविश्रंभभाजनम् ॥ प्रगल्भा मत्परिचिता । वृद्धवेश्या कपिंजला ॥ ४४४ ॥ गृहे प्रविश्य शयनात् । प्रागेवोत्तिष्ठतो मम ॥ वयस्य रक्षरक्षेति । प्रकामं पूत्चकार सा ॥ ४४५ ॥ ससंभ्रमं मया प्रोक्तं । कुतो भीस्ते कपिंजले ॥ सा प्राह मित्र कंदर्पा–द्दर्पाद्दलयतो जगत् ॥ ४४६ ॥ अश्रद्धाय वचस्तच्च । मयोपहसितं तदा ॥ कुंकुमापिंगपलित–चिताज्वालावलिभासुरम् ॥ ४४७ ॥ भीष्मं शब्दायमानास्थि–पंजरोरु शिवारवैः ॥ लंबितशवाकार–लुलितस्तनमंडलम् ॥४४८॥महास्मशानतुल्यं ते । वपुर्वीक्ष्य पलायते ॥ नितांतं कातरः कामः । कुतस्तव ततो भयम् ॥ ४४९ ॥ त्रिभिर्विशेषकम् ॥

॥ ४४५ ॥ त्यारे में संभ्रम सहित कह्युं के, हे कपिजले ! तने कोनाथी डर छे ? त्यारे तेणीए कह्युं के, हे मित्र ! गर्वकारथी जगतने दलता एवा कामदेवथी मने डर लाग्यो छे. ॥ ४४६ ॥ त्यारे ते वचनपर श्रद्धा नहीं करीने में हांसी करी के, कुंकुम सरखा पीला केशरूपी चितानी ज्वालानी श्रेणिओथी भासुर थएला तथा शब्द करता एवा हाडपिंजररूपी मनोहर शीयालना शब्दोथी भयंकर थएला, अने लटका लेता शबना आकार सरखा लडवडता स्तनमंडल वाला, एवा मोटा स्मशान सरखा तारा आ शरी

एक क्रीडामात्रथीज द्रुम अने समरसेनने मार्या, एवा आ महात्मा नंदिवर्धननो बदलो केमे करी
वळ्यो जाय तेम नथी. ॥ ४६६ ॥ हवे मारी जीवितथी पण वाहाली एवी बे पुत्रीओ छे, तेमांथी आ
मणिमंजरीने तो एना मोटा भाइने में आपी छे. ॥ ४६७ ॥ हवे आ नंदिवधनने आ कनकमंजरी आपवी;
त्यारे कनकशेखरे कह्युं के, ते विचार बहु सारो आपे कर्यो छे. ॥ ४६८ ॥ एवी रीतनो निश्चय सांभ-
ळीने हुं त्यांथी अहीं आवी छुं; अने हवे अमे बन्ने बेहेनो, साथे रहीने आनंद करीशुं, एम विचारिने मने

द्रुमः समरसेनश्च । निहतौ येन लीलया ॥ अतिदुःप्रतिकारोऽसौ । महात्मा नंदिवर्धनः ॥
॥४६६॥ तनये मम वर्तेते । जीवितादपि वल्लभे ॥ ज्येष्टभ्रात्रेऽस्य दत्तैव । मयेयं मणिमंजरी
॥४६७ ॥ दीयतामधुना चेय–मस्मै कनकमंजरी ॥ चारुमंत्रितमित्याह । ततः कनकशेखरः
॥ ४६८ ॥ सिद्धांतितमिदं श्रुत्वा । ततश्चाहमिहागता ॥ सुललिष्यावहे सार्धं । भगिन्याविति
मुदः ॥ ४६९ ॥ तदा मलयमंजर्या । प्रोक्तं पश्य कपिंजले ॥ स्फुटं निमित्तसंवादं । दैवीयं
योदितम् ॥ ४७० ॥ धैर्यमापादिता किंचि–त्ततः कनकमंजरी ॥ पतिभक्तकथालापै ।
जनी चातिवाहिता ॥ ४७१ ॥ अस्याः स्मरकृतस्तापो । न अद्याप्युपशाम्यति ॥ कुमा-
रदर्शनं शक्यो। विना शामयितुं च न ॥ ४७२ ॥ अतो विज्ञापयामि त्वां । कुमारस्या-
तिवल्लभम् ॥ त्रायस्व तां कुमारस्य । दर्शनेन प्रसेदुषः ॥ ४७३ ॥

र्ष थयो. ॥४६९॥ त्यारे मलयमंजरीये कह्युं के हे कपिंजले ! आ निमित्तनो प्रगट संवाद जोयो ? त्यारे
कह्युं के, आ वाणी दैविक छे. ॥ ४७० ॥ पछी कनकमंजरीने पण कंइक धीरज प्राप्त करी, तथा पति-
भक्तनी कथाना आलापोथी रात्रि तो तेणीए निर्गमन करी. ॥ ४७१ ॥ पण हजुसुधि कामदेवे करेलो

संगथी जेम, तेम चंद्रना उदयथी ते उलटो वध्यो. ॥ ४५७ ॥ हवे वधेल छे ताप जेणीने एवी तेणीने जोइने मलयमंजरी लांबो निशासो मुकीने कहेवा लागी के, हवे तो आ मारी पुत्रीनुं शुं थशे ?॥४५८॥ एटलामां राजमार्गमां अकस्मात् शब्द थयो के, हवे बाकी थोडोज वखत छे, कार्य सिद्ध थइ गयुं छे ॥४५९॥ वली ते वखते में खुशी थइने कह्युं के, हे स्वामिनि ! में ते शब्दनो अर्थ जाण्यो; वली मारी डाबी आंख फरके छे, माटे कार्य सिद्धज थयुं छे. ॥ ४६० ॥ एटलामां तेनी मोटी बेहेन मणिमंजरी मेहेलपर चडीने हर्षित थइ थकी अमारी पासे आवीने बेठी ॥ ४६१ ॥ त्यारे में तेणीने कह्युं के, हे वत्से ! तुं तो पत्थरथी

प्रवृद्धतापां तां दृष्ट्वा । जगौ मलयमंजरी ॥ दीर्घं निःश्वस्य पुत्र्या मे । भविता किमतः परम् ॥
॥ ४५८ ॥ राजमार्गे श्रुतः शब्द--स्तदाऽकस्मात् समुत्थितः ॥ वेला विलंबते काचित् ।
सिद्धमेव प्रयोजनम् ॥ ४५९ ॥ बुद्धःस्वामिनि शब्दार्थो । मयोक्तं हृष्टया तदा ॥ स्पंदते वाम-
नेत्रं मे । सिद्धमेव प्रयोजनम् ॥ ४६० ॥ अत्रांतरे च भगिनी । ज्येष्ठास्या मणिमंजरी ॥
निषण्णा हर्म्यमारुह्य । हृष्टा सागत्य नोऽतिकम् ॥ ४६१ ॥ मयोक्ता सा च वत्से त्वं । कठोरा
दृषदोऽप्यसि ॥ दृश्यते सविषादासु । यदस्मासु प्रमोदभाक् ॥ ४६२ ॥ सा प्राह किं करो-
म्येष । हर्षहेतुर्ममाचलः ॥ भवच्छिपादहस्तेन । नैव गोपयितुं क्षमः ॥ ४६३ ॥ क एष इत्य-
भिदिते । सा जगावधुना ह्यहम् ॥ तातान्यर्णे गताऽनेन । निजोत्संगे निवेशिता ॥ ४६४ ॥
तदा च पितुरभ्यर्णे । स्थितः कनकशेखरः ॥ सुधामधुरया वाचा । पिता तं प्रत्यभाषत ॥ ४६५ ॥

पण कठोर लागे छे, कमके, अमो सघला शोकमां होते छते तु हर्षित थाय छे. ॥ ४६२ ॥ त्यारे तेणीए कह्युं के, हुं शुं करूं ! मारो आ हर्षनो हेतु अचल छे; ते तमारा शोक रूपी हाथथी रोक्यो जाय तेम नथी. ॥ ४६३ ॥ त्यारे अमोए कह्युं के, ते तारो हर्षनो हेतु शुं छे ? त्यारे तेणीए कह्युं के, हुं हवडेज पीताजी पासे गइ हती, अने तेमणे मने पोताना खोलामां बेसाडी ॥ ४६४ ॥ वली ते वखते कनक-शेखर पण पिताजी पासे बेठो हतो, तेने पिताजीए अमृत सरखी मधुर वाणीथी कह्युं के, ॥ ४६५ ॥

जेणे मद कीर्तिमानशीज द्रुम अने समरसेनने मार्या, एवा आ महात्मा नंदिवर्धननो बदलो केमे करी आपी शकाय तेम नथी. ॥ ४६६ ॥ हवे मारी जीवितथी पण वाहाली एवी बे पुत्रीओ छे, तेमांथी आ मणिमंजरीने तो एना मोटा भाइने में आपी छे. ॥ ४६७ ॥ हवे आ नंदिवर्धनने आ कनकमंजरी आपवी; त्यारे कनकशेखरे कह्युं के, ते विचार बहु सारो आपे कर्यो छे. ॥ ४६८ ॥ एवी रीतनो निश्चय सांभळीने हुं त्यांथी अहीं आवी छुं; अने हवे अमे बन्ने बेहेनो, साथे रहीने आनंद करीशुं, एम विचारिने मने

द्रुमः समरसेनश्च । निहतो येन लीलया ॥ अतिदुःप्रतिकारोऽसौ । महात्मा नंदिवर्धनः ॥ ॥४६६॥ तनये मम वर्तेते । जीवितादपि वल्लभे ॥ ज्येष्ठभ्रात्रेऽस्य दत्तैव । मयेयं मणिमंजरी ॥ ४६७ ॥ दीयतामधुना चेय–मस्मै कनकमंजरी ॥ चारुमंत्रितमित्याह । ततः कनकशेखरः ॥ ४६८ ॥ सिद्धांतितमिदं श्रुत्वा । ततश्चाहमिहागता ॥ सुललिष्यावहे सार्धं । भगिन्याविति मे मुदः ॥ ४६९ ॥ तदा मलयमंजर्या । प्रोक्तं पश्य कपिंजले ॥ स्फुटं निमित्तसंवादं । दैवीयं वाग्मयोदितम् ॥ ४७० ॥ धैर्यमापादिता किंचि–त्ततः कनकमंजरी ॥ पतिभक्तकथालापै । रजनी चातिवाहिता ॥ ४७१ ॥ अस्याः स्मरकृतस्तापो । न अद्याप्युपशाम्यति ॥ कुमारदर्शनं शक्यो। विना शामयितुं च न ॥ ४७२ ॥ अतो विज्ञापयामि त्वां । कुमारस्यातिवल्लभम् ॥ त्रायस्व तां कुमारस्य । दर्शनेन प्रसेदुषः ॥ ४७३ ॥

हर्ष थयो. ॥४६९॥ त्यारे मलयमंजरीये कह्युं के हे कपिंजले ! आ निमित्तनो प्रगट संवाद जोयो ? त्यारे में कह्युं के, आ वाणी दैविक छे. ॥ ४७० ॥ पछी कनकमंजरीने पण कंइक धीरज प्राप्त करी, तथा पतिभक्तनी कथाना आलापोथी रात्रि तो तेणीए निर्गमन करी. ॥ ४७१ ॥ पण हजुसुधि कामदेवे करेलो तेणीनो ताप शांत पामतो नथी, अने ते ताप कुमारना दर्शन विना शांत थाय तेम नथी. ॥ ४७२ ॥ माटे कुमारने अति वाहाला एवा तने हुं विनंति करुं छुं के, कृपावंत एवा ते कुमारना दर्शनथी

तेणीनुं तुं रक्षण कर ? ॥ ४७३ ॥ त्यारे में कह्युं के, जो एम छे, तो हुं तने कहुं छुं के, तमो बन्नेए रति-मन्मथ नामना वनमां रहेवुं ॥ ४७४ ॥ पछी कपिंजला खुशी थइने पोताने घेर गइ; अने हुं अहीं आव्यो; माटे एवी रीते तारा रोगनुं औषध मेळव्युं छे. ॥ ४७५ ॥ एम बोलता एवा ते तेतलिना कंठमां में हार पहेराव्यो, तथा तेने हाथे में बाजुबंधादिक हर्षथी बांध्या. ॥ ४७६ ॥ एटलामां राजाए मोकलेलो विमल नामनो कारभारी मारी पासे आवीने मने कहेवा लाग्यो के, राजा एम कहे छे के, मारा आग्रहथी, ॥ ४७७ ॥ तारे मारी वाहाली पुत्री कनकमंजरीने परणवी; त्यारे तेतलिनी

मयोक्तं ननु यद्येवं । तदा विज्ञापयाम्यहम् ॥ स्थातव्यं भवतीभ्यां च । रतिमन्मथकानने ॥ ॥ ४७४ ॥ ततः कपिंजला प्रीता । गता स्वौकस्यहं पुनः ॥ समागतोऽत्र तदिदं । प्राप्तं त्वद्गदभेषजम् ॥ ४७५ ॥ वदतस्तेतलेरित्थं । हारो वक्षसि रोपितः ॥ मया तद्भुजयोर्बद्धाः । केयूराद्याश्च दर्पतः ॥ ४७६ ॥ समेत्य नृपप्रहितो । विमलाख्यो महत्तमः ॥ अत्रांतरे जगौ देवो । वदत्येवं ममाग्रहात् ॥ ४७७ ॥ त्वयेष्टा मत्सुता ग्राह्या । पाणौ कनकमंजरी ॥ तेतलिप्रेरितेनास्य । स्वीकृतं तद्वचो मया ॥ ४७८ ॥ गतेऽहं विमले प्राप्त--स्तेतलिप्रेरितो वनम् ॥ भ्रमताऽपि न दृष्टा च । नानास्थानेषु तत्र सा ॥ ४७९ ॥ अत्रांतरे लताकुंजे । श्रुतः सन्नूपुरध्वनिः ॥ गह्नं तेतलेःपार्श्वा--दपसृत्य तदीक्षितम् ॥ ४८० ॥ प्रतीतमेतद्युष्माकं । शृण्वंतु वनदेवताः ॥ अत्र तेतलिना तस्या--नयनं प्रत्यपद्यत ॥ ४८१ ॥

प्रेरणाथी मे तेनुं ते वचन स्वीकार्युं ॥ ४७८ ॥ हवे विमल गये छते तेतलिथी प्रेराएलो हुं वनमां गयो; पण त्यां नाना प्रकारना स्थानकोमां भमतां छतां में तेणीने जोइ नहीं. ॥ ४७९ ॥ एटलामां लताओना कुंजमां मे उत्तम झांझरोनो शब्द सांभल्यो; त्यारे तेतलिनी पासेथी खसीने में ते वनमां तपास करी त्यां शुं बन्युं ते हवे कहे छे ॥४८०॥ हे वनदेवताओ ! तमो सांभलो ? आमां तमारी साक्षी छे, अहीं तेतलिए ते नंदिवर्धनने लाववानी कबुलात करी हती; पण ते तो मने ठगीने चाल्यो

अलेत गिश्वासथी मेंही थयो. ॥ ४९७ ॥ पछी कनकचूड राजाए तेना परिवार सहित घणां मान पूर्वक तेने पोताने स्थानके पहोंचाड्यो. ॥ ४९८ ॥ वली जे अंबरीप नामना चोरो हता, तेओ तेमनो नायक मरागाथी मारा दासो थइने रह्या हता; तेओने पण में छोडी मेल्या. ॥ ४९९ ॥ हवे कनक मंजरी तथा रत्नवती सहित भोग भोगवतो थको हुं, गंगा अने पार्वती सहित जेम महादेव, तेम सुख पाम्यो. ॥ ५०० ॥ हवे हुं हिंसा अने वैश्वानरने प्राणोथी पण अधिक मानतो थको, शिकारना व्यसनथी प्राणीओना

स्वस्थाने प्रहितः सोऽथ । बहुमानपुरस्सरम् ॥ राज्ञा कनकचूडेनास्वपरिच्छदसंयुतः ॥४९७॥ येऽप्यंबरीपनामान--श्चौरास्तन्नायके हते ॥ दासत्वं प्रतिपन्ना मे । मया तेऽपि विसर्जिताः ॥ ॥ ४९९ ॥ युतः कनकमंजर्या। रत्नवत्या च भोगभाक् । प्राप्तोऽहं सुखमां गंगा--गौरिभ्या मवशंकरः ॥ ५०० ॥ हिंसावैश्वानरौ मत्वा । प्राणेभ्योऽप्यधिकं परौ॥पापर्धिव्यसनाज्जातो । ·तानघातकः ॥ ५०१ ॥ तदा मां तादृशं प्रेक्ष्य । दध्यौ कनकशेखरः ॥अहो किमिदमेतस्य । चरित्रमसमंजसम् ॥ ५०२ ॥ महारथः कुलीनोऽपि । विद्यावान् रूपवानपि ॥हिंसावैश्लिष्टो । न श्लाघ्यो नंदिवर्धनः ॥५०३ ॥ उपेक्षितुं च युक्तोऽयं । नैव मे हितकारिणः॥ वर्तेत यदि मद्वाक्ये । स्यादस्य हितमुत्तमम् ॥ ५०४ ॥ त्यजेदेकस्य दाक्षिण्यं । न तातसहितस्य मे ॥ इति तातांतिके स्थित्वा । शिक्षयाम्येनमंजसा ॥ ५०५ ॥

मारनारो थयो. ॥ ५०१ ॥ पछी मने तेवी रीतनो जोइने कनकशेखरे विचार्युं के, अहो ! आ आनुं स आचरण केम थयुं ? ॥ ५०२ ॥ महा पराक्रमी, कुलीन, विद्वान, तथा रूपवान एवो पण आ नंन हिंसा अने वैश्वानरथी आलिंगित थयो छे, माटे ते प्रशंसनीक नथी. ॥ ५०३ ॥ तोपण हित करएवा मारे तेने उपेक्षी मुकवो, ते युक्त नथी; माटे जो ते मारा कहेवा प्रमाणे वर्ते, तो तेनुं उत्तम हित . ॥ ५०४ ॥ वली ते कदाच मारी एकनी दाक्षिणता तो तजे, पण पितासहित मारी दाक्षिणता तजशे

एवी कपिंजला तेतलिने मली. ॥ ४८९ ॥ पछी तेणीए कह्युं के, कुमार क्यां छे? त्यारे तेतलिए कह्युं के, ते अगाडी वनमां छे; पछी तेओए आवीने अमारुं जोडलुं जोयुं. ॥ ४९० ॥ लायक योगने जोवाथी तेओने अत्यंत हर्ष थयो, हवे एटलामां त्यां कन्याना अंतःपुरनो यौगंधर नामे नांझर आव्यो. ॥ ४९१ ॥ तथा तेणे कह्युं के, आ कनकमंजरीने पिताजी बोलावे छे, केमके, तेमने खबर पडी छे के, रात्रिए तेणीनी तंदुरस्ती सारी नहोती, तेथी तेणीने सुखसाता पूछवी छे. ॥ ४९२ ॥ हवे ते कनकमंजरी कपिंजला

साऽब्रवीत् क्व कुमारोऽस्ति।तेनोक्तं गहने पुरः॥आवयोर्मिथुनं ताभ्या। मागताभ्यामथेक्षितम् ॥४९०॥जातस्तयोर्महान् हर्षो।योग्ययोगनिरीक्षणात्॥यौगंधरस्तदायातः। कन्यांऽतःपुरकंचुकी॥४९१॥ तेनोक्तमाह्वयत्येनां। पिता कनकमंजरीम् ॥ श्रुतेयं निश्यपटुंगी। तदस्याः सुखमिच्छति ॥ ४९२ ॥ प्रस्थिता साऽथ कनक--मंजरी सकपिंजला ॥ पुनः पुनः स्मरन्नेता-महं स्वभवनं गतः ॥ ४९३ ॥ अपराह्णे समागत्य। जगौ कदलिकानघम् ॥ विवाहदिनमद्यैव गोधूल्यां तव शुद्ध्यति ॥ ४९४ ॥ देवः समादिशत्येवं। श्रुत्वेति मुदितं मया ॥ विवाहयज्ञो महता। विमर्देन ततः कृतः ॥ ४९५ ॥ युतः कनकमंजर्या। हर्म्ये सुरगृहोपमे ॥ विलासैर्मान्मथैर्दिव्यैः। सुखमन्वभवं ततः ॥ ४९६ ॥ कृतो व्रणप्ररोहेण। प्रगुणोऽथ विभाकरः॥ जातस्तेन सह स्नेहो। मम विश्रंभनिर्भरः॥ ४९७ ॥

सहित त्यांथी चालती थइ; तथा हुं पण तेणीने वारंवार याद करतो थको मारे घेर गयो. ॥ ४९३ ॥ हवे पाछले पहोरे कदलिकाए आवीने मने कह्यु के, आजेज गोधुलिक लग्ने तारो निर्मल विवाह थशे.॥४९४॥ वने एवी रीते राजाए कह्युं छे; ते सांभली हुं खुशी थयो; पछी मोटा करमर्दनादिक उत्सव पूर्वक विवाहयज्ञ कर्यो ॥ ४९५ ॥ पछी देवभुवन सरखा मेहेलमां कनकमंजरी साथे हुं मनोहर कामविलासोथी सुख भोगववा लाग्यो. ॥ ४९६ ॥ हवे विभाकरने तेना घा रुझावीने साजो कर्यो; तेथी ते मारी साथे

स्वस्थाने प्रहितः सोऽथ । बहुमानपुरस्सरम् ॥ राज्ञा कनकचूडेनास्वपरिछदसंयुतः ॥४९८॥
येऽप्यंबरीपनामान--श्चौरास्तन्नायके हते ॥ दासत्वं प्रतिपन्ना मे । मया तेऽपि विसर्जिताः ॥
॥ ४९९ ॥ युतः कनकमंजर्या। रत्नवत्या च भोगभाक् । प्राप्तोऽहं सुखमां गंगा--गौरिभ्या
मिवशंकरः ॥ ५०० ॥ हिंसावैश्वानरौ मत्वा । प्राणेभ्योऽप्यधिकं परौ॥पापर्धिव्यसनाज्जातो ।
जंतुसंतानघातकः ॥ ५०१ ॥ तदा मां तादृशं प्रेक्ष्य । दध्यौ कनकशेखरः ॥अहो किमिदमे-
तस्य । चरित्रमसमंजसम् ॥ ५०२ ॥ महारथः कुलीनोऽपि । विद्यावान् रूपवानपि ॥हिंसावै-
श्वानराश्लिष्टो । न श्लाघ्यो नंदिवर्धनः ॥५०३ ॥ उपेक्षितुं च युक्तोऽयं। नैव मे हितकारिणः॥
वर्तेत यदि मद्वाक्ये । स्यादस्य हितमुत्तमम् ॥ ५०४ ॥ त्यजेदेकस्य दाक्षिण्यं । न तातस-
हितस्य मे ॥ इति तातांतिके स्थित्वा । शिक्षयाम्येनमंजसा ॥ ५०५ ॥

पोतान [स्थानमां मोकलवामां] आव्यो [हतो; ते पछी] मोकलो थयो. ॥ ४९७ ॥ पछी कनकचूड राजाए तेना परिवार सहित घणां मान पूर्वक तेने पोताने स्थानके पहोंचाड्यो. ॥ ४९८ ॥ वली जे अंबरीप नामना चोरो हता, तेओ तेमनो नायक मरा-यांथी मारा दासो थइने रह्या हता; तेओने पण में छोडी मेल्या. ॥ ४९९ ॥ हवे कनक मंजरी तथा रत्न-वती सहित भोग भोगवतो थको हुं, गंगा अने पार्वती सहित जेम महादेव, तेम सुख पाम्यो. ॥ ५०० ॥ पछी हुं हिंसा अने वैश्वानरने प्राणोथी पण अधिक मानतो थको, शिकारना व्यसनथी प्राणीओना समूहने मारनारो थयो. ॥ ५०१ ॥ पछी मने तेवी रीतनो जोइने कनकशेखरे विचार्युं के, अहो ! आ आनुं असमंजस आचरण केम थयुं ? ॥ ५०२ ॥ महा पराक्रमी, कुलीन, विद्वान, तथा रूपवान एवो पण आ नं-दिवर्धन हिंसा अने वैश्वानरथी आलिंगित थयो छे, माटे ते प्रशंसनीक नथी. ॥ ५०३ ॥ तोपण हित कर-नार एवा मारे तेने उपेक्षी मुकवो, ते युक्त नथी; माटे जो ते मारा कहेवा प्रमाणे वर्ते, तो तेनुं उत्तम हित थाय. ॥ ५०४ ॥ वली ते कदाच मारी एकनी दाक्षिणता तो तजे, पण पितासहित मारी दाक्षिणता तजशे

नथी, माटे पिताजीनी पासें रहीने हुं तेने तुरत शिखामण आपुं. ॥ ५०५ ॥ हवें कनकशेखरे राजाने ते हकीकतथी जाणीतो कर्यो; तथा एक दहाडो नजदीक रहेला एवा मने राजाए वखाण्यो. ॥ ५०६ ॥ त्यारे कनकशेखरे कर्युं के, हे पिताजी ! जेवो आप नंदिवर्धनने वर्णवो छो, तेवोज ते स्वभावथी छे, तो पण अमृत सरखो स्वादिष्ट दुधपाक (तेमां) झेर पड्याथी जेम, तेम तेनो गुणोनो समूह कुसंगथी दुष्टपणाने प्राप्त थाय छे. ॥ ५०७ ॥ ५०८ ॥ केमके, पोताना अने परना खेदनो हेतुभूत, तथा सर्वे

अथ नृपं गृहीतार्थं । चक्रे कनकशेखरः ॥ अन्यदा मा समीपस्थं प्रशशंस महीपतिः ॥ ५०६ ॥ तदा प्रोवाच कनक–शेखरस्तात वर्ण्यते ॥ यादृशस्तादृगेवास्ति । स्वज्ञावान्नंदिवर्धनः ॥ ॥ ५०७ ॥ परमस्य कुसंसर्गा–द्गुणौघो याति दुष्टताम् ॥ परमान्नं सुधास्वादं । गरलस्येव संक्रमात् ॥ ५०८ ॥ युग्मम् ॥ हेतुः स्वान्योपतापानां । निखिलानर्थजन्मभूः ॥ सुहृद्वैश्वानरो ह्यस्य । प्राणेन्योऽप्यस्ति वल्लभः ॥ ५०९ ॥ श्रूयमाणाऽपि नाम्नैव । जगतस्त्रासकारिणी ॥ हिंसा नाम्नी च भार्यास्य । विद्यतेऽवद्यमंदिरम् ॥ ५१० ॥ इत्यस्य दुष्टसंसर्गाद् गुणवत्ताऽपि निष्फला ॥ पुष्पवत्तेव नायाति । श्लाघ्यतामवकेशिनः ॥ ५११ ॥ नृपतिः प्राह यद्येवं । श्रेयांस्त्यागस्ततस्तयोः ॥ स्वीयोऽपि मलवत्त्याज्यः । स्वमालिन्यकरो हि यः ॥ ५१२ ॥ अनेन वचसा नाहं । हुताशेनेन सर्पिषा ॥ मया प्रज्ज्वलितेनाग्रे । तयोर्धगधगायितम् ॥ ५१३ ॥

अनर्थोने उत्पन्न करनारो एवो आनो वैश्वानर नामनो मित्र, तेने प्राणोथी पण वहालो छे ॥ ५०९ ॥ वली नाम सांभलतांज जे जगतने त्रास करनारी छे, एवी पापोना स्थानक सरखी तेनी हिंसा नामनी स्त्री छे ॥ ५१० ॥ एवी रीते दुष्ट सोबतथी आनुं गुणवानपणुं पण वंध्यवृक्षनां पुष्पपणांनी पेठे प्रशंसाने पात्र थतुं नथी. ॥ ५११ ॥ त्यारे राजाए कर्युं के, जो एम छे, तो तेओनो त्याग श्रेयकारी छे, केमके, जे पोताने मलीन करे छे, एवो पोतानो मेल पण तजवोज जोइए. ॥ ५१२ ॥ घृतथी जेम अग्नि, तेम आ वचनथी

[illegible] पामेलो एवो हुं तेओनी पासे धगधगायमान थयो. ॥ ५१३ ॥ अने कह्युं के, अरे ! दुष्टो !! तमारा जेवा मारा थी पण पंडित थइ गया ? के जेथी आवी रीते माताना मुखनी पेठे, तमो मने शिखामण देवाने तैयार थया छो !! ॥ ५१४ ॥ जेओना प्रभावथी में तमारां राज्यनुं रक्षण कर्युं, ते हिंसा अने वैश्वानरनी निंदा करतां थकां तमोने शुं लज्जा नथी थती ? ॥ ५१५ ॥ तेओ बन्ने मारी ते वाणी सांभलीने हसवा लाग्या; त्यारे तेओने मारुं अपमान करनारा जाणीने में (एक) छरी खेंची कहाडी. ॥ ५१६ ॥ अने कह्युं के, घरमां रहीने वडाइ मारनारा एवा हे तमो बन्ने ! हथीयारबंध थइने तैयार थाओ ?

उक्तं च रे दुरात्मानौ । युवां मत्तोऽपि पंडितौ ॥ येनैवं मातृमुखवन्–मां शिक्षयितुमुद्यतौ ॥ ॥ ५१४ ॥ मया ययोः प्रभावेन । युष्मद्राज्यं सुरक्षितम् ॥ हिंसावैश्वानरौ किं तौ । युवयोर्निंदतोः ॥ ५१५ ॥ तौ स्मितास्यावुभौ जातौ । वाचमाकर्ण्य तां मम ॥ ज्ञात्वाऽनादरकर्तारा–वाकृष्टा क्षुरिका मया ॥ ५१६ ॥ उक्तं च भवतं गेहे–नर्दिनौ द्रागुदायुधौ ॥दर्शयाम्येष भवतो–वीर्यं वैश्वानरस्य वै ॥ ५१७ ॥ उत्क्षिप्तक्षुरिकं दृष्ट्वा । मां नष्टमथ राजकम् ॥ चलितौ न परं धीरौ । भूभृत्कनकशेखरौ ॥ ५१८ ॥ पुण्योदयस्य सान्निध्या–त्तयोस्तीव्रप्रतापयोः ॥ अदत्त्वैव प्रहारं द्रा–गास्थानादहमुत्थितः ॥ ५१९ ॥ गतः स्ववेश्माऽवमत–स्ताभ्यामपि ततःपरम् ॥ परस्परं च विच्छिन्नो । व्यवहारोऽपि लौकिकः ॥ ५२० ॥ दारुकाख्योऽन्यदा दूतः । समायातो जयस्थलात् ॥ स मया प्रत्यभिज्ञातो । निजगादेति चारुगीः॥५२१॥

के जेथी तमोने हुं वैश्वानरनुं प्राक्रम देखाडुं. ॥ ५१७ ॥ हवे मने उगामेली छरीवालो जोइने (बीजा) राजदरबारीओ तो नाशी गया; पण धीर एवो राजा अने कनकशेखर न गया. ॥ ५१८ ॥ हवे पुण्योदयना समीपपणाथी, तीव्र प्रतापवाला एवा तेओ बन्नेने मार्या विनाज हुं तुरत सभामांथी उठ्यो. ॥ ५१९ ॥ तथा घेर गयो; अने त्यारथी तेओए पण मने धिक्कारी कहाड्यो; अने एवी रीते परस्पर अमारो लौकिक व्यवहार पण नाश पाम्यो. ॥ ५२० ॥ हवे एक दहाडो जयस्थलथी दारुक नामनो

...त आव्यो; तेन में सन्मान आप्युं; त्यारे मनोहर वाणीवालो ते एवीरीते बोल्यो के ॥ ५२१॥ हे जगतना आधारभूत कुमार ! मने मोटा अमलदारोए मोकल्यो छे; त्यारे में तेने कह्युं के,पिताजी तो खुशीमां छे नी? अने तने पिताजीए केम न मोकल्यो? ॥ ५२२ ॥ त्यारे तेणे कह्युं के, पिताजी तो खुशीमां छे, पण बंग देशनो यवन राजा नगरने घेरो घालीने बेठो छे, तेथी पिताजी आकुल थया छे, ॥ ५२३ ॥ त्यारे अमात्योए एम विचार्युं के,हवे नंदिवर्धन कुमारने बोलाववो, के जेथी ते पर्वतनी पेठे रक्षणभूत थाय.५२४ त्यारे मतिधन अमात्ये कह्युं के, आ वात आपणे राजाजीने जणाववी; त्यारे धीविशाल अमात्ये कह्युं के

कुमार जगदाधार । प्रहितोऽस्मि महत्तमैः ॥ मयोक्तं कुशली तात—स्तातेन प्रहितो न किम् ॥५२२॥तेनोक्तं कुशली देवो। वंगराट् यवनः परम्॥स्थितोऽस्ति नगरं रुद्ध्वा। तेनाऽभूदाकुलो नृपः॥५२३॥आकार्यतामिदानीं द्रा—कुमारो नंदिवर्धनः॥यथास्यान्नगवत्त्राण—मित्यमात्यैर्विचारितम् ॥५२४॥ तदा मतिधनेनोक्तं । देवाय ज्ञाप्यतामिदम् ॥ धीविशालो जगौ ज्ञाप्यं । न देवायातिरागिणे ॥५२५॥ चारुमंत्रितमित्याह । मंत्री प्रज्ञाकरस्तदा ॥ प्रच्छन्नस्तेन तैर्दूतः । संभूय प्रहितोऽस्म्यदम् ॥५२६॥ प्रस्थितोऽहमिति श्रुत्वा । हिंसावैश्वानरेरितः ॥ सहैव मणिमंजर्या । ऽयाता कनकमंजरी॥ ५२७ ॥ गतो जयस्थलाऽभ्यर्णमथाऽछिन्नप्रयाणकैः ॥ क्रूरचित्तप्रभावेन । साक्षाद्वैश्वानराकृतिः॥ ५२८ ॥ मद्रूप एव जातोऽसि । तदा वैश्वानरो जगौ ॥ तत सात्म्यं गतैवेषा । हिंसापीति न संशयः ॥ ५२९ ॥

(कुमारपर) अतिरागी एवा राजाने ते वात जणाववी नहीं ॥ ५२५ ॥ त्यारे प्रज्ञाकर मंत्रिए कह्युं के, ए ठीक विचार कर्यो छे; तेथी तेणोए एकठा थइने मने (दूतने) अहीं गुप्तरीते मोकल्यो छे ॥ ५२६ ॥ ते सांभळीने हिंसा अने वैश्वानरथी प्रेरायो थको हुं अहींथी चालतो थयो; तथा मणिमंजरीनी साथे कनकमंजरी पण आवी. ॥ ५२७ ॥ हवे क्रूर चित्तना प्रभावे करीने साक्षात् वैश्वानर सरखी मूर्तिवालो थयो थको हुं अविच्छिन्न प्रयाणोथी जयस्थलनी नजदिक पहोंच्यो ॥ ५२८ ॥ त्यारे वैश्वानरे मने कह्यु के,

[illegible] अने तिमा पण तारामयज थइ छे, तेमां संशय नथी. ॥ ५२९ ॥ एटलामां में [illegible] जोयुं; पछी मारुं सैन्य जोइने ते सैन्य पण तैयार थइने सन्मुख आव्युं.॥ ५३० ॥ पछी [illegible] समुद्रनी पेठे, गर्जना करता हाथीओ वालुं तथा उछलता घोडाओना समूहोवालुं युद्ध [illegible] ॥ ५३१ ॥ पछी ते यवनना लश्करथी मारा सर्व सुभटो नाशी गया; त्यारे हुं एकाकी तुरत लडवाने [illegible] ॥५३२॥ त्यारे यवन राजा पोते मारी साथे लडवाने आव्यो; अने पछी अमारा बन्नेना रथो

[illegible] प्रौढं परबलं मया॥ आगतं मद्बलं दृष्ट्वा। सन्नद्धाभिमुखं च तत् ॥५३०॥ गर्जद्गजबलं वल्ग–दश्ववारकदंबकम् ॥ तदैवायोधनं लग्न–मुद्वेलांबुधिसन्निभम् ॥ ५३१ ॥ [illegible] सर्वे । यवनस्य बलात्ततः ॥ अहं त्वभिमुखं योद्धुं । गतः सत्वरमेककः ॥ ॥ ५३२ ॥ स्वयं यवनराजोऽथ । सह योद्धुं मयागतः ॥ रथौ चातीव मिलितौ । रभसादुभयोस्ततः ॥ ५३३ ॥ पतितोऽहं रथे तस्य । द्रुतमुत्पत्य सिंहवत् ॥ शीर्षं तस्य स्वहस्तेन । त्रोटितं पुष्पवृंतवत् ॥ ५३४ ॥ बलं मम परावृत्य । तदायातं मदंतिकम् ॥ पपात पुष्पवृष्टिश्च । सुरैर्मुक्ता ममोपरि ॥ ५३५ ॥ आयातोऽथ पुरात्तातो । नतं मूर्ध्नि चुचुंब माम् ॥ शमयंती वियोगाग्निं । मंबा च प्रमदाश्रुभिः ॥ ५३६ ॥ बंदिभिर्गीयमानोऽथ । मात्रा तातेन चान्वितः॥ प्रविष्टोऽहं पुरं स्वीयं । मुदितैर्नागरैः स्तुतः ॥ ५३७ ॥

वेगथी मल्या. ॥ ५३३ ॥ पछी हुं तुरत सिंहनी पेठे ठेंकीने तेना रथमां पड्यो; तथा पुष्पना टिंडीआंनी पेठे में तेनुं मस्तक छेदी नाख्युं. ॥५३४॥ पछी ते वखते मारुं लश्कर पण पाछुं वलीने मारी पासे आव्युं; तथा देवोए छोडेली पुष्पवृष्टि मारापर पडी. ॥ ५३५ ॥ हवे नगरमांथी मारा पिताजी आव्या; तथा नमेला एवा मने तेमणे मस्तकपर चुंबन कर्युं; अने वियोगरूपी अग्निने हर्षाश्रुथी शांत करती एवी मारी माताए पण मने चुंबन कर्युं. ॥ ५३६ ॥ हवे भाटोथी गवातो, तथा हर्षित थएला एवा नगरना लोकोथी स्तुति

फरतो गयो हुं मातपिता सहित नगरमां दाखल थयो. ॥ ५३७ ॥ पछी थोडो वखत राजदरबारमां रहीने हुं मारा आवास प्रते गयो, तथा त्यां दिवस संबंधि कार्य करीने रात्रिए सुखेथी सुतो. ॥ ५३८ ॥ हुं तत्वज्ञानथी पराङ्मुख थइने हुं विचारवा लाग्यो के, अहो! वैश्वानरनो आ प्रभाव जगतमां अद्भुत छे! ॥ ५३९ ॥ जेना प्रभावथी में जगतमां जयपताका मेलवी, तथा जेणीए मने बलवान कर्यो, एवी हिंसानो अहो! केवो प्रभाव छे! ॥ ५४० ॥ एवी रीते आ बन्ने परम बंधु तथा परम देवरूप छे; माटे ते बन्नेनो निंदक मारो शत्रु छे, तथा तेओनी प्रशंसा करनारो मारो मित्र छे. ॥ ५४१ ॥ हुं प्राणीओने

गतोऽथ स्वीयमावासं।स्थित्वा राजकुले क्षणम्॥कृत्वा दैवसिकं कृत्यं। निशि सुप्तः सुखालसः ॥५३८॥अथैवं चिंतयामिस्म।तत्वज्ञानपराङ्मुखः॥अहो वैश्वानरस्याऽयं। प्रभावो भुवनाद्भुतः ॥ ५३९ ॥ यत्प्रभावान्मया लोके । लब्धा जयपताकिका ॥ अहो प्रभावो हिंसाया । या दुर्दर्पं चकार माम् ॥ ५४० ॥ एते मे परमे बंधू । एते परमदेवते ॥ ध्रुवं मे निंदकः शत्रुः । सुहृत् श्लाघाकृदेतयोः ॥ ५४१ ॥ तातांवादीनपृष्ट्वैव । रात्रिशेषे ततो गतः ॥ अटव्यां मारयामि स्म । सत्वान् पापर्धिवृद्धधीः ॥ ५४२ ॥ कृत्वा।खेटकमायातः । संध्यायां भवने निजे॥ नाऽयातःकिं कुमारोऽद्य । पिताऽथ विदुरं जगौ ॥ ५४३ ॥ स जगौ जग्मुषा तस्य । गेहं परिजनाच्छ्रुतम् ॥ मया निश्चयेव पापर्द्ध्यै । कुमारः कानने गतः ॥ ५४४ ॥ पुनः पृष्ठं कुमारः किं-मद्यैव मृगयाधिया ॥ गतोऽटव्यां किमथवा । यात्येष प्रतिवासरम् ॥ ५४५ ॥

मारीश. एवी रीते शिकारमां वधारेल छे बुद्धि जेनी एवो हुं मातपिताने पूछ्या विनाज थोडी रात्रि रही त्यारे उठीने, त्यांज वनमां गयो. ॥ ५४२ ॥ पछी शिकार करीने हुं संध्याकाले मारे घेर आव्यो, त्यारे मारा पिताजीए विदुरने कह्यु के, आजे कुमार केम आव्यो नथी? ॥ ५४३ ॥ त्यारे विदुरे कह्युं के, तेने घेर ज्यारे हुं गयो, त्यारे मे तेना परिवार पासेथी सांभल्युं के, कुमार तो शिकार माटे रात्रिएज वनमां गयो छे ॥ ५४४ ॥ वलीमें फरीथी तेमने पूछ्युं के, कुमार आजे शिकारनी बुद्धिथी

...मां शा... के, तमेशां जाय छे? ॥ ५४५ ॥ त्यारे ते परिवारे कह्युं के, हिंसा साथे लग्न ...पछी, ते कोइ पण दिवसे शिकार कर्याविना धीरज पामतो नथी. ॥ ५४६ ॥ पछी पिताजीए कह्युं के, हे विदुर! अमारा वंशजोए नहीं ग्रहण करेलुं एवुं पापिष्ट शिकारनुं व्यसन कुमारने लायक नथी ॥ ५४७ ॥ माटे पापोना स्थानक सरखी एवी आ तेनी हिंसा नामनी स्त्रीने पण दूर करवी जोइए; त्यारे विदुरे कह्युं के, ते पण वैश्वानरनी पेठे उपक्रम विनानी छे. ॥ ५४८ ॥ अथवा आ नगरमां फरीने (ते) जैन निमित्तियो आवेलो संभलाय छे; माटे रहस्यने जाणनारा एवा ते निमित्तिआने आ माटे पूछवुं. ॥५४९॥

तदा परिजनेनोक्तं । हिंसापाणिग्रहोत्तरम् ॥ पापर्द्धिमंतरा क्वापि । दिने न धृतिमेत्ययम् ॥ ५४६ ॥ तातोऽथ प्राह विदुर । कुमारस्य न युज्यते ॥ मृगयाव्यसनं पाप–मस्मद्वंश्यैर-नादृतम् ॥ ५४७ ॥ त्यार्याऽपसार्या हिंसेयं । तत्कुमारस्य पापभूः ॥ विदुरः प्राह सा वैश्वा–नरवन्निरुपक्रमा ॥ ५४८ ॥ अथवा श्रूयते जैनः । पुरेऽत्र पुनरागतः ॥ नैमित्तिकः स एवात्र । प्रष्टव्योऽर्थे रहस्यवित् ॥ ५४९ ॥ ततो राज्ञा स आहूतः । प्रतिपत्तिः कृतोचिता ॥ पृष्टं कथं कुमारोऽयं । हिंसां त्यक्ष्यति मे वद ॥ ५५० ॥ जगाद नैमित्तिकपुंगवोऽथ गां । पुरा गुणा यस्य मयोपवर्णिताः ॥ शुभाशयस्यास्य महीपतेः प्रिया । पुरा यथाभूत् स्थिरतो-पवर्णिता ॥ ५५१ ॥ तथा प्रियैतस्य पराऽपराजिता । जगद्वधूरूपगुणेन वर्तते ॥ महातमो-ग्रंथिविदारणोद्यता । प्रशांततानाम महोदयावहा ॥ ५५२ ॥

पछी राजाए तेने बोलाव्यो, तथा तेनो उचित सत्कार कर्यो; अने पूछ्युं के, तमो मने कहो के, आ कुमार हिंसाने केम तजशे? ॥ ५५० ॥ हवे ते निमित्तिओ वाणी बोलवा लाग्यो के, पूर्वे मे जेना गुणो वर्णवेला छे, एवा शुभाशय नामना राजानी पूर्वे वर्णवेली स्थिरता नामे राणी छे. ॥ ५५१ ॥ वली ते राजाने जगतनी स्त्रीओना रूप अने गुणोथी नहीं जिताएली, अने महा अज्ञाननी गांठने विदारण करवामां उद्यमवंत थएली, तथा मोटा उदयवाली एवी बीजी प्रशांतता नामे स्त्री छे.॥५५२॥

ते उत्कृष्ट स्त्री लोकोनुं हित करनारी, तथा परना अर्थने संपादन करवामां बांधेल छे शुद्ध बुद्धि जेणी- ए एवी छे; अने तेणीनी कृपाविना संत पुरुषोनी क्रिया सेलडीनां पुष्पोनी पेठे खरेखर फलद्रूप थती नथी ॥ ५५३ ॥ सिद्धांतोरूपी समुद्रना मंथनथी खरेखर उत्पन्न थएली एवी आ उत्तम पुरुषोने (पक्षे-विष्णुने) उचित लक्ष्मी सरखी छे, अने तेथी निर्भागी माणस तेना संगने प्राप्त थतो नथी, केमके, उट द्राक्षना स्वादने क्यांथी जाणे ? ॥ ५५४ ॥ ते प्रशांतता विना आ लोक अने परलोक संबंधि शास्त्रोना विलासो संसारना पारने देनारा नथी, केमके, सारी रीते शिखेली कलाविना

इयं जनानां हितकारिणी परा । परार्थसंपादनबद्धशुद्धधीः ॥ प्रसादमस्या न विना क्रिया सतां । फलान्विता स्याद्ध्रुवमिक्षुपुष्पवत् ॥ ५५३ ॥ इयं हि लक्ष्मीः पुरुषोत्तमोचिता । श्रुतांबुराशेर्मथनात् किलोत्थिता ॥ न संगमस्यास्तदुपैत्यभाग्यभृत् । क द्राक्षरसज्ञाः क्रमेलकः ॥ ५५४ ॥ इमां विना संसृतिपारदायिनो । न लोकलोकोत्तरशास्त्रविभ्रमाः ॥ कलां विना किं करनर्तनश्रमाः । सुशिक्षितां नृत्यरहस्यपारदाः ॥५५५॥ तमोऽज्ञयद्रोहशठत्वमत्सरै- र्विषादपैशुन्यविपर्ययानृतैः ॥ प्रज्ञेव भानोरजनी तमोभरैः । कदापि नैषाऽत्र सहावतिष्ठते ॥५५६॥दयाभिधास्या दुहिता हितावहा । महाव्रतादिस्वकबंधुसंततेः॥जयत्यविद्यावनवन्हिसन्निभा । ऽनवद्यविद्यांबुनिधौविधुप्रभा ॥ ५५७ ॥

हाथना हस्तकमलना श्रमो शुं नृत्यना सारना पारने आपनारा थाय छे ? ॥ ५५५ ॥ वली ते प्रशांतता, रात्रिना अंधकारोनी साथे जेम सूर्यनी कांति, तेम, अज्ञान, भय, द्रोह, लुचाइ, मत्सर, खेद, चुगली, विपरीतता तथा असत्यनी साथे अहीं कदापि पण रहेती नथी ॥ ५५६ ॥ ते प्रशांतता नामनी राणीने, महाव्रतादिक रूप पोतानां बंधुओनी संततिनुं हित इच्छनारी, तथा अज्ञानरूपी वनने बालवामां अग्नि सरखी, अने शुद्ध ज्ञानरूपी समुद्रने वृद्धि करवामां चंद्रनी कांति सरखी दया नामनी

[illegible] छे ॥ ५५७ ॥ आ दयाना कटाक्षथी पण लोकोने, इंद्राणीना लोचन रूपी भमराने लोभ करनारुं [illegible] माटे [illegible] अंगनी अद्भुत रूपनी संपदाने हजार जीभोवालो शेषनाग पण केम वर्णवी शके ? ॥ ५५८ ॥ [illegible] चंद्रनुं मंडल जाणे, तथा प्राणीओने अभयदान आपनारूं एवुं तेणीनुं विशाल मुख शोभे छे, तथा अत्यंत लांबी अने कमल सरखी सुंदर एवी तेणीनी विवेक अने ज्ञानरूपी बे आंखो शोभे छे. ॥ ५५९ ॥ वली उत्तमदान, अने दुःखना नाश नामना तेणीनां बे द्रढ स्तनो छे तथा समता नामनुं [illegible] छे, अने दमतानी स्थिति रूपी तेणीनी नाभि जगतनां हर्षने विस्तारे छे. ॥ ५६० ॥

[illegible]कटाक्षादपि रूपमाप्यते।जनैः शचीलोचनभृंगलोभकृत्॥सहस्रजिव्होऽपि कथं नु वर्णये—
[illegible]दंगाद्भुतरूपसंपदम्॥५५७॥विशालमस्या विजितेंदुमंडलं।विभाति सत्वाभयदानमाननम्॥
नितांतदीर्घं च सरोजसुंदरं।विवेकबोधाभिधमीक्षणद्वयम्॥५५९॥सुदानदुःखप्रणिघातसंज्ञितौ।
स्तनावमुष्या दृढिमानमाश्रितौ॥शमाभिधानं जघनस्थलं दम—स्थितिश्च नाभिस्तनुते जगन्मु-
दम् ॥५६०॥ अधर्मधर्मार्थपरीक्षणाभिधं । मनोज्ञमस्यास्ततमूरुयामलम् ॥ अगण्यलावण्य-
सुधास्यवर्ण्यतां । कियत्यभेदानुभवंविना बुधैः॥ ५६१ ॥ सदांगदोषैः परिवर्जिताऽप्यसा--
वनंगदुष्टा न कदापि वीक्ष्यते॥अचिंत्यशक्तिर्जगदद्भुतावहा । गताऽतिचाराऽपिशिवाध्वधावि-
नी॥ ॥ ५६२ ॥ यदैष धीरः परिणेष्यति प्रिया--मिमां कुमारः कमनीयविग्रहः ॥ विधाय
वक्त्रं मलिनं किलांतिका--त्तदास्य हिंसा स्वयमेव यास्यति ॥ ५६३ ॥

वली अधर्म तथा धर्मना अर्थनी परीक्षा नामनुं तेणीनुं मनोहर साथलोनुं जोडलुं छे; अने एरीते अभेदानुभव विना पंडितो तेणीना अपार लावण्यरूपी अमृते केटलुंक वर्णवी शके ? ॥ ५६१ ॥ वली ते हमेशां अंगोनां दोषोथी रहित छे, छतां कामथी दुष्ट कोइ वखते पण देखाती नथी; वली अचिंत्य शक्तिवाली, तथा जगतमां आश्चर्यने धारण करनारी एवी ते दया अतिचार रहित छे छतां मोक्षमार्ग प्रते दोडनारी छे !! ॥ ५६२ ॥ माटे धीर, तथा मनोहर शरीरवालो एवो आ कुमार जो ते दया साथ

परणशे, तो हिंसा पोतानुं मुख मलिन करीने खरेखर तेनी पासेथी पोतानी मेलेज चाली जशे.॥५६३॥ आ दुष्ट हिंसा छे ते दाहना साहसने धरनारी छे, अने दया छे ते स्वभावथीज निर्मल तथा हिम सरखी शीतल छे, माटे पाणी अने अग्निने जेम, तेम आ बन्ने वच्चे हमेशनी निश्चल विरोधता छे. ॥ ५६४ ॥ वली एकाधिकरणनी मुद्रणाने पण ओलंगीने ते दया आ हिंसानी साथे विरोध राखे छे; सिद्ध थएल छे दया जेमने एवा माणसोनी पासे हिंसक प्राणीओ पण अरसपरस वैरपणाने धारण करता नथी ॥ ५६५ ॥ त्यारे मारा पिताजीए कह्युं के, हे निमित्तज्ञ ! तुं कहे के, ते दयाने आ नंदिवर्धन क्यारे पर-

इयं हि पापा धृतदाहसाहसा । स्वन्नावतः सा हिमशीतलाऽमला ॥ विरोधनिष्ठा तदिहानयो र्ध्रुवा । सदातनी तोयहुताशयोरिव ॥ ५६४ ॥ विरोधमेकाधिकरण्यमुद्रणा—मपि व्यतिक्रम्य बिन्नर्ति साऽनया ॥ न वैरितां सिद्धदयावतां मिथो । व्रजंति पार्श्वेऽपि हि हिंस्रजंतवः॥५६५॥ तदाह तातः परिणेष्यति प्रियां । कदा दयां तां वद नंदिवर्धनः ॥ निमित्तवित्प्राह यदा शुन्ना-शयः । प्रदास्यति प्राप्स्यति तामयं तदा ॥ ५६६ ॥ कदा स दातेति नृपेण न्नाषिते । जगा-वयं दापयिता यदा स्वयम् ॥ विचारयन् कालपरीणतिप्रिया—धियाऽथ पृष्ट्वा न्नगिनीं जन-स्थितिम् ॥ ५६७ ॥ स्वन्नावसंज्ञाय महत्तमाय च । प्रकाश्य चास्यैव सदानुयायिनीम् ॥ प्रसाद्य गूढां न्नवितव्यतां प्रियां । स्ववर्गमुख्यैरनुगम्य कर्मराट् ॥ ५६८ ॥

णशे ? त्यारे निमित्तिए कह्युं के, ज्यारे शुभाशय आपशे, त्यारे ते तेने मलशे ॥ ५६६ ॥ त्यारे राजाए कह्युं के, ते क्यारे आपशे ? त्यारे निमित्तिए कह्युं के, कर्मराजा पोतानी बेहेन लोकस्थितिने पूछीने, पोतानी राणी कालपरिणतीनी बुद्धिपूर्वक विचारिने पोतानी मेलेज ज्यारे अपावशे त्यारे थशे.॥५६७॥ वली ते कर्मराजा ते कार्य माटे स्वभाव नामना अधिकारीने कहेशे, तथा हमेशां तेना कहेवा प्रमाणे चालनारी एवी तेनी भवितव्यता नामनी स्त्रीने गुप्त रीते राजी करशे, अने पोताना परिवारनी पण अनु-

मति लेशे. ॥ ५६८ ॥ त्यारे राजाए कह्युं के, आ कुमार आवी रीते निंदनिक आशयवालो होते छते हवे [illegible] करवुं ! त्यारे निमित्तिए कह्युं के, (ते संबंधमां) हमणां तो तमोने उपेक्षा अने मौनपणुं हितकारक छे. ॥ ५६९ ॥ ते सांभळी पिताजीए तेने पूजीने रजा आपी; हवे केटलाक दिवसो गया बाद पिता-जीने एवो विचार थयो के, ॥ ५७० ॥ हवे हुं आनंदिवर्धनने आनंदित थइने युवराज करुं; पछी तेणे ते विचार कारभारीओने जणाव्यो, अने तेओए पण स्वीकार्यो. ॥ ५७१ ॥ करेल छे अभिषेकनी [illegible] जेणी एवा मने हवे तुरत बोलाव्यो; एटलामां प्रतीहारी नमस्कार करीने कहेवा लागी

: किमेतर्हि निगर्हिताशये । विधेयमित्याहितवाचि पार्थिवे ॥ निमित्तवित्प्राह किलाधुना [illegible]त्वत्युपेक्षा भवतां च मौनिता ॥ ५६९ ॥ श्रुत्वेति पित्रा संपूज्य । प्रहितोऽथ निमित्त-पु केपुचिज्जाता । दिनेषु च पितुर्मतिः ॥ ५७० ॥ युवराजं करोम्येन—मानंदी नं-॥ महत्तमानामथ तद्—ज्ञापितं स्वीकृतं च तैः ॥ ५७१ ॥ कृताभिषेकसामग्री । ऽह्मंजसा । अत्रांतरे प्रतीहारी । प्रणिपत्य व्यजिज्ञपत् ॥५७२॥ देवारिदमनस्यास्ति यो महत्तमः॥द्वारि तत्र निदेशः क—स्ततातेनोक्तं प्रवेशय ॥५७३॥ ततः प्रवेशितः प्राह निदितो गुणैः ॥ अस्ति राजाऽरिदमनः॥शार्दूलपुरनायकः॥५७४॥रतिचूला महादेवी । यास्ति रतिजित्वरी॥तस्या मदनमंजूषा॥दुहितास्ति गुणोदधिः॥५७५॥तया लोकप्रवादेना—काणितो नंदिवर्धनः ॥ गुणाढ्य इति रागोस्या । ववृधेऽस्मिन्नकृत्रिमः ॥ ५७६ ॥

॥ ५७२ ॥ हे स्वामी ! अरिदमन राजानो स्फुटवाक् नामनो कारभारी बारणे उभो छे, तो माटे आपनी शी आज्ञा छे ! त्यारे पिताजीए कह्युं के, तेने अंदर प्रवेश कराव ! ॥ ५७३ ॥ [illegible] आवेलो ते दूत पिताजीने कहेवा लाग्यो के, गुणोथी प्रसिद्ध एवो शार्दूल नगरनो अरिदमन ना-मे राजा छे. ॥ ५७४ ॥ तेने रतिने पण जीतनारी एवी रतिचूला नामनी पटराणी छे, तथा तेणीने गुणोना समुद्र सरखी मदनमंजुषा नामनी दीकरी छे. ॥ ५७५ ॥ तेणीए लोकोने महोडेथी नंदिवर्धनने

गुणवान सांभल्यो छे, अने तेथी तेनामां तेणीनो स्वाभाविक राग वृद्धि पाम्यो छे ॥ ५७६ ॥ पछी तेणीए पोतानो ते आशय रतिचूला माताने जणाव्यो; अने तेणीए राजाने कह्यो; तेथी तेणीने देवानी इच्छावाला एवा ते राजाए मने अहीं मोकल्यो छे ॥ ५७७ ॥ त्यारे पिताजीए पण मंत्रिना वचनथी तेनुं वचन स्वीकार्युं; हवे में ते दूतने कह्युं के, अहींथी तारुं (ते) नगर केटलुंक दूर छे ? ॥ ५७८ ॥ त्यारे ते स्फुटवाक् बोल्यो के, ते नगर अहींथी दोढसो योजन छे; त्यारे में कह्युं के, (अरे ! !) एम नहीं बोल ! कहे के, ते अहींथी बे गाउथी पण ओछुं दूर छे ॥ ५७९ ॥ त्यारे ते दूते कह्युं के, हे कुमार ! तने

स्वाशयो रतिचूलायै । तया मात्रे निवेदितः॥नृपायोक्तस्तया तेन । दित्सुना प्रहितोऽस्मि ताम् ॥५७७ ॥तातेन प्रतिपन्नं त–द्वचनं मंत्रिणो गिरा ॥ मयाथोक्तमितः स्थानात्–कियद्दूरे पुरं तव ॥ ५७८ ॥स्फुटवाक् प्राह सार्धे त–द्योजनानां शते स्थितम् ॥ मयोक्तमेवं मा वादी–र्गव्यूतोने वदाथ तत्॥ ५७९ ॥जगौ सोऽथ कुमार त्वं । न तथ्यं ज्ञातवानसि ॥ त्वया बाल्ये श्रुतं भावि ।मया भूयो विनिश्चितम् ॥ ५८० ॥ मामलीकं करोत्येष । इति चिंतयतोऽथ मे ॥ वैश्वानरेणोल्लसितं । हसितं हिंसया तदा॥५८१॥प्रयुंज्य ते योगशक्तिं । तनौ विविशतुर्मम॥ प्रलयाग्निरहं जातः । समाकृष्टाऽसिरुच्चकैः ॥ ५८२ ॥ पुण्योदयस्तदा दध्यौ । मम पूर्णोऽधुनाऽवधिः ॥ अतः परं न मत्संग–योग्योऽयं नंदिवर्धनः ॥ ५८३ ॥

खरी वातनी खबर नथी; वली तें तो बाल्यपणामां सांभल्युं हशे, पण में तो ते बाबतनी घणीवार खातरी करी छे. ॥ ५८० ॥ अरे ! ! मने आ जूठो पाडे छे ! एम चिंतवतां थकां मारो वैश्वानर उल्लास पाम्यो, तथा ते वखते हिंसा पण हसवा लागी. ॥ ५८१ ॥ पछी तेओ बन्ने योगशक्ति प्रयुंजीने मारा शरीरमां पेठा; अने तेथी तलवार खेंचीने हुं कल्पांतकालना अग्नि सरखो थयो. ॥ ५८२ ॥ ते समये पुण्योदये विचार्युं के, हवे मारो अवधि संपूर्ण थयो छे, अने तेथी हवेथी आ नंदिवर्धन मारी सोबतने

पामता नथी ॥ ५८३ ॥ माटे आ अहींथी जने निकली जवुं कल्याणकारी छे. एम विचारि ते पुण्योदय
आव्या गया; पछी हाहारव करता एवा ते दूतना में बे टुकडा करी नांख्या. ॥ ५८४ ॥ त्यारे अरे पुत्र !
मारा पर आ अकार्य कर्युं " एम बोलतो थको मारो पिता उठीने मारी सन्मुख आव्यो. ॥५८५॥ त्यारे में
विचार्युं के, आ पण तेना जेवोज दुष्ट छे, अने मने अकार्य करनारो कहे छे, माटे आने पण तुरतज
मारी नांखवो. ॥ ५८६ ॥ एम विचारि, पितापणाने भुली जइ, स्नेहनी पूर्णताने नहीं जाणीने, उप-
कारीपणापर पण ध्यान नहीं राखीने, तथा माठां परिणामने पण नहीं विचारिने, अने कर्मचंडालपणुं

इतोऽपक्रमणं श्रेय । इति ध्यात्वा स निर्गतः ॥ मया हाहारवं कुर्वन् । स दूतो द्विदलः कृतः
॥५८४॥ततो हा पुत्र किमिद–मकर्तव्यमनुष्ठितम् ॥ वदन्निति पितोत्थाय।मम संमुखमागतः
॥ ५८५ ॥ ध्यातं मयायमप्येत–द्रूप एव दुराशयः ॥ मामकार्यकृतं ब्रूते । हंतव्योऽयमपि
द्रुतम् ॥ ५८६ ॥ इति विस्मृत्य तातत्व–मज्ञात्वा स्नेहपूर्णताम् ॥ उपकारित्वमध्यात्वा । ऽना
लोच्य दुरितागमम् ॥ ५८७ ॥ कर्मचंडालतां धृत्वा । तातोऽपि दलितोऽसिना॥आक्रंदंती ततो
माता । ग्रहीतुमसिमागता ॥ ५८८ ॥ युग्मम् ॥ भिन्ना साऽपि च खड्गेन । वैरिणीति धिया
मया ॥ अथ त्रीण्यपि लग्नानि । युगपद्भुजयोर्मम ॥ ५८९ ॥ अन्याय्यं किंकृतमिति । पूत्कु-
र्वन् शीलवर्धनः ॥ निवारणोद्यता रत्न–वती च मणिमंजरी ॥ ५९० ॥ युग्मम् ॥

धारण करी में मारा पिताने पण तलवारथी कापी नांख्यो; त्यारे मारी माता रडती थकी तलवार
झुंटववाने आवी ॥ ५८७ ॥ ५८८ ॥ " आ पण मारी वैरिणी छे " एम विचारि तेणीने पण में तलवा-
रथी उडावी दीधी; त्यारे " अरे ! आ अन्याय तें केम कर्यो ? एवी रीते पोकार करतो शीलवर्धन, तथा
मने निवारवाने उद्यमवंत थएली रत्नवती अने मणिमंजरी एम त्रणे जणां एकी वखते मारा हाथने
वळग्यां. ॥ ५८९ ॥ ५९० ॥ पछी ते त्रणेने में एकेक घाथीज फक्त उडावी दीधां; ते सांभळीने तुरत

कनकमंजरी दोडती आवी. ॥५९१॥ त्यारे में विचार्युं के, आ दुष्ट पण मारा वैरीनो अनुराग धरनारी छे; एम विचारी स्वाभाविक स्नेहने भूली जइने, तेणीने पण में तलवारथी उडावी दीधी ॥ ५९२ ॥ एटलामां आ गडबडथी मारी केडपरथी धोतीउ निकली गयुं, तथा दुपट्टो पण पृथ्वीपर जई पड्यो ॥ ५९३ ॥ त्यारे वीखराएला वाळवाळो, तथा नग्न एवो हुं प्रेतसरखो थयो; तेवी रीतनो मने जोईने छोकरांओनी श्रेणिओ हसवा लागी. ॥ ५९४ ॥ पछी तेओने मारवा माटे तैयार थयेला एवा मने स्वजनो नि-

एकैकेन प्रहारेण । हतानि त्रीण्यपि क्षणात् ॥ अधावच्चेदमाकर्ण्य ॥ द्रुतं कनकमंजरी ॥ ५९१ ॥ मयाऽनुध्यातमेषापि । पापा मद्वैरिरागिणी ॥ विस्मृत्याऽकृत्रिमं स्नेहं । साऽपि छिन्नाऽसिना ततः ॥ ५९२ ॥ अत्रांतरे च संरंभा—च्चलितं मत्कटीतटात् ॥ परिधानं निपतित मुत्तरीयं महीतले ॥ ५९३ ॥ कीर्णकेशस्ततो नग्नो । जातोऽहं प्रेतसन्निभः ॥ तादृशं मां समुद्वीक्ष्य । जहसुर्डिम्भपंक्तयः ॥ ५९४ ॥ निषेद्धुं स्वजना लग्ना--स्तद्घातायोद्यतं च माम् ॥ तान् सर्वानपि निर्भर्त्स्य । गतः स्तोकामहं भुवम् ॥ ५९५ ॥ गृहीतो भूरिभिर्लोकैः पात- यित्वाश्रमे ततः॥प्रोद्दामो वन्यहस्तीवो--द्दालितश्च करादसिः ॥ ५९६ ॥ बध्वाक्षिप्तोऽपवरके कपाटपुटसंकटे ॥ मस्तकं स्फोटयंस्तत्र । स्थितः क्षामो बुभुक्षया ॥ ५९७ ॥ दंदह्यमानस्ता पेन । निद्रामप्राप्नुवन्निशि ॥ मासमात्रं स्थितः कालं । नारकोपमवेदनः ॥५९८ ॥

वारवा लाग्या; तो पण ते सर्वेने मारतो थको हुं थोडीक पृथ्वी पर चाल्यो. ॥ ५९५ ॥ पछी बलवान् एवा वनहस्तीने जेम, तेम मने थाकमां नांखीने घणा लोकोए पकडी लीधो, अने मारा हाथमांथी तल- वारने उडाडी नांखी. ॥ ५९६ ॥ पछी मने बांधीने तेओए दृढ दरवाजावाला ओरडामां पुर्यो; त्यां माथुं फोडतो थको तथा क्षुधाथी दुमणो थइने हुं रह्यो. ॥ ५९७ ॥ त्यां तापथी बलतो, तथा रात्रिए (पण) निद्रा नहीं पामतो, अने नारकी सरखी वेदना भोगवतो थको एक मास सुधि हुं रह्यो. ॥५९८॥

[illegible] मने कंइक निद्रा आवी; तेटलामां उंदरोए मारुं बंधन छेद्युं, अने [illegible] ॥ ५९९ ॥ पछी त्यांथी निकलीने में जोयुं तो, सर्व राजकुल निद्रित थयुं हतुं; "आ [illegible] हिंसा तथा वैश्वानरथी हुं प्रेरायो, तथा अग्निकुंडमांथी अग्नि [illegible] अग्नि नाखीने, चलतो थको पण केटलीक मेहेनते भयथी कंपतो थको हुं [illegible] ॥ ६०० ॥ ६०१ ॥ पछी खीला सरखा कांटाओथी वींधायो थको हुं मोटा वनमां [illegible], तथा [illegible] प्रदेशमां उंधे मुखे पड्यो; अने तेथी मारुं शरीर चूराइ गयुं. ॥ ६०२ ॥

निद्रा समागता काचि--दर्धरात्रे ममान्यदा ॥ मूषकैर्बंधनं छिन्नं।जातोऽहं मुत्कलस्ततः॥५९९॥
सुप्तं राजकुलं दृष्टं। निर्गतेन बहिर्मया ॥ वैरीदं सर्वमेवेति। हिंसावैश्वानरेरितः ॥ ६०० ॥
पाशिकुंडात्कृशित्वाग्निं। ततः प्रक्षिप्य सर्वतः ॥ कथंचिद्दह्यमानोपि। भीकंप्रोऽहं पलायितः
॥ ६०१ ॥ ॥ युग्मम् ॥ चलितोऽथ महारण्ये। विद्धः कीलककंटकैः ॥ पतितोऽधोमुखो
निम्न—प्रदेशे चूर्णितांगकः ॥ ६०२ ॥ चौरैस्तत्रागतैर्दृष्ट- स्तैरुक्तं गृह्यतामयम् ॥ महाकाया
दितो लाभः। परकूले भविष्यति ॥ ६०३ ॥ हल्लीनोऽथ तदाकर्ण्यो--द्भूतो वैश्वानरो मम ॥
विरूपं मां ततो ज्ञात्वा।बबंधुस्तस्करा द्रुतम् ॥६०४॥पल्लीमथोपकनक--पुरं भीमनिकेतनाम्॥
तेर्नीतो रणधीराय। तत्पतये प्रदर्शितः ॥ ६०५ ॥ बभाषे सोऽथ विक्रेतु--मेनं पोषयताऽ-
धुना ॥ चौरेणाहं ततो नीतः। स्वधामैकेन पापभाक् ॥ ६०६ ॥

पछी त्यां आवेला चोरोए मने जोयो, अने तेओए कह्युं के, आने लेइ लीओ; केमके, मोटा शरीरवाला एवा आ माणसथी आपणने परकुलमां लाभ थशे. ॥ ६०३ ॥ ते सांभलीने मारो हृदयमां छुपाइ रहेलो वैश्वानर उछल्यो पछी मने विरूप जाणीने, ते चोरोए तुरत मने बांध्यो. ॥ ६०४ ॥ पछी तेओ मने कनक-पुरनी नजदीकमां रहेली(पोतानी)भीमनिकेतन नामनी पल्लीप्रते लेइ गया तथा ते पल्लीना रणधीर नामना नायक प्रते मने नजरे कर्यो. ॥६०५॥ त्यारे तेणे कह्युं के, आने वेचवा माटे हवे पुष्ट करो ? पछी मने पापीने

एक चोर पोताने घेर लेइ गयो ॥६०६॥ पछी हुं तेने गालो देवा लाग्यो, तेथी तेणे मने दंडादिकोथी अत्यंत मार्यो; अने तुच्छ भोजन आप्युं; अने एवी रीते केटलाक दिवसो गया ॥ ६०७ ॥ पछी रणधीरे ते चोरने पूछ्युं के, हवे ते पुरुष केवोक थयो छे ? त्यारे तेणे कह्युं के, हजु तेमां तेज आव्युं नथी; तेथी पछी मने त्यांज रहेवा दीधो ॥ ६०८ ॥ हवे एक दहाडो ते चोरोपर कनकपुरथी दंड आव्यो; तेथी चोरो नाशी गया; पल्लीनो नाश थयो, अने हजारोने केदी तरीके लेइ गया ॥ ६०९ ॥ ते केदीओ साथे हुं पण त्यां गयो; पछी त्यांना राजा विभाकरने ते केदीओ नजरे कर्या; त्यारे तेओमां मने जोइने राजा मनमां विस्मित

गालीस्तेन ददानोऽथ । हतो दंभादिभिर्भृशम् ॥ दापितं तुच्छमशनं । व्यतीयुः केऽपि वासराः ॥६०७॥पृष्टोऽथ रणधीरेण । स कीदृक्स पुमानभूत् ॥ स जगौ न श्रयत्योज--स्तत्रैव निहित-स्ततः॥६०८॥कनकाख्यपुराद्दंड -श्चौरेषूपस्थितोऽन्यदा ॥ नष्टाश्चारा हता पल्ली । बंद्यो नीताः सहस्रशः॥६०९॥ गतोऽहमपि तन्मध्ये । बंद्यो राज्ञेऽथ दर्शिताः ॥ विभाकराय मां प्रेक्ष्य । स तत्र हृदि विस्मितः ॥ ६१० ॥ दग्धस्थाणुसमोप्येष । दृश्यते नंदिवर्धनः ॥ आकृत्याऽत्र कुतो वाऽसौ । विचित्रा वा विधेर्गतिः ॥ ६११ ॥ इत्थं चिरं विमृश्याऽसौ । प्रत्यभिज्ञाय मां स्फुटम् ॥ आलिलिंग समुत्थाय । नृपः सिंहासनान्मुदा ॥ ६१२ ॥ तदा किमेतदित्युच्चै--र्विस्मितं राजमंडलम् ॥ पप्रच्छोदंतमखिलं निवेश्याऽर्धासने स माम् ॥ ६१३ ॥ मयापि चरिते स्वीये । प्रोक्ते प्राह विभाकरः ॥ त्वयानाऽनुष्ठितं सुष्टु । हा कष्टं कर्मनिर्घृणम् ॥६१४॥

थयो. ॥ ६१० ॥ आ बलेला ठुंठ सरखो छे, तो पण आकृतिथी ते नंदिवर्धन देखाय छे; अथवा ते अहीं क्यांथी होय ? अथवा कर्मनी गति विचित्र छे ॥ ६११ ॥ एवी रीते घणो वखत विचार करीने, तथा पछी प्रगट रीते मने ओलखीने, ते राजाए सिंहासनपरथी उठीने हर्षथी मने आलिंगन कर्युं ॥ ६१२ ॥ ते वखते "आ ते शुं ? एम विचारिने राजमंडल विस्मित थयुं; पछी राजाए मने (पोताना) अरधा आसनपर बेसाडीने सर्व वृत्तांत पूछ्यो ॥६१३॥ पछी में मारो हेवाल कहेते छते विभाकरे कह्युं के, अरेरे ! तें आ ठीक

[illegible] [illegible] [illegible]! [illegible] निर्दयना दुष्ट छे. ॥ ६१४ ॥ आ तारां अकार्यना, आज भवमां आ क्लेशरूप [illegible] [illegible]! [illegible] परभवमां नरकनां दुःखरूप तने तेनुं फल मलशे. ॥ ६१५ ॥ "आ सघलुं हिंसा [illegible] [illegible]नरना [illegible] विकारथी छे" एम कहेता एवा ते विभाकरने में शत्रुरूप जाण्यो; तथा तेने मारवा [illegible] में [illegible] [illegible] ॥ ६१६ ॥ पण तेने हुं मारी शकुं तेम नथी, एम विचारि में मारुं मुख [illegible] [illegible]; [illegible] [illegible] धुंवाडाथी, ते राजाए मारा भावरूपी अग्निनुं अनुमान कर्युं. ॥ ६१७ ॥ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]पणारूपी भस्मथी आच्छादित करीने राख्यो, तथा पछी "हुं आने मारी नांखुं;"

[illegible] पु[illegible]मनु[illegible]न । क्लेशमत्रैव जन्मनि ॥अमुत्र लप्स्यसे चास्य । फलं नरकवेदनाम्॥६१५॥
हिंसा[illegible]नरालीक--विकारादित्यसौ वदन् ॥ मयाप्रत्यर्थिवद्दृष्टो । निबद्धास्य वधाय धीः
॥ ६१६ ॥ परं न शकितो हंतुं ।कृतं नु श्याममाननम् ॥ तेन मन्नाववह्निं च । धूमेनानु-
मियाय सः ॥ ६१७ ॥ ततोऽहं रक्षितस्तेन । ठन्नो माध्यस्थ्यभस्मना ॥ अंतः प्रज्ज्वलितुं
लग्नो । हन्म्येनमिति सर्वदा ॥ ६१८ ॥ मम नोपशमायासन् । स्नानमानादिसत्क्रियाः ॥
तत्कृता वारिधेरापो । वडवाग्नेरिवाखिलाः ॥ ६१९ ॥ स्थितेष्वास्थानशालाया--मस्मासु
मतिशेखरः ॥ एकदा प्राह स ययौ । दिवं देवः प्रभाकरः ॥ ६२० ॥ परं दुःखं ततश्चक्रे।
साश्रुनेत्रो विभाकरः ॥ मांप्रति प्राह सौहार्दा--द्भुंक्ष्व राज्यमिदं पितुः ॥ ६२१ ॥ वैश्वानर-
विकारेण । स्थितोऽहं मौनवांस्तदा ॥ स्नेहादेकत्र शय्यायां । निशि सुप्तो मयाथ सः ॥६२२॥

एम विचारतो थको हमेशां मनमां बलवा लाग्यो. ॥ ६१८ ॥ पछी समुद्रनुं पाणी जेम वडवानलने, तेम तेणे करेली स्नान, मान आदिकनी सर्व उत्तम क्रियाओ मने शांतता माटे न थइ. ॥ ६१९ ॥ हवे एक दहाडो अमो सभामां बेठा हता, त्यारे मतिशेखरे (आवीने) कह्युं के, प्रभाकर राजा देवलोके गयो. ॥ ६२० ॥ ते सांभली विभाकर आंखोमां आंसु लावी अत्यंत दुःखी थयो; अने मने मित्राइथी तेणे कह्युं के, तुं आ पिताजीनुं राज्य भोगव ? ॥ ६२१ ॥ हवे ते वखते वैश्वानरना विकारथी हुं मौन रह्यो;

पछी स्नेहथी ते रात्रिए मारी साथे एक पथारीए सूतो. ॥ ६२२ ॥ पछी ते विश्वासीने में दुष्टे उठीने पाडी नांख्यो; तथा हुं वेगथी बीजों वेश लेइने त्यांथी नाशी गयो. ॥ ६२३ ॥ पछी (घणे) क्लेशे हुं कुशावर्तना उद्यानमां गयो; त्यां मने दीठेला माणसना मुखथी सांभलीने कनकशेखर पिता सहित आव्यो. ॥६२४॥ पछी तेणे मने अहीं एकाकी आववानो हेतु पूछ्यो, पण में (तेनी) अरुचि थवाना भयथी कह्युं नहीं; त्यारे कनकशेखरे कह्युं के, मारी आगल पण छुपाववा जेवुं ते शुं छे ॥ ६२५ ॥ त्यारे में कह्युं के ते

विश्रब्धो प्यतिदुष्टेनासमुत्थाय निपातितः॥पलायितो ऽहं त्वरया॥ परिधानद्वितीयकः॥ ६२३ ॥ क्लेशात्प्राप्तः कुशावर्त्तो--द्यानं दृष्टजनाननात् ॥ तत्रागतः सजनकः । श्रुत्वा कनकशेखरः ॥ ६२४ ॥ पृष्टनैकाकिताहेतु--नोक्तोऽरुचिभयान्मया ॥ ममापि किं गोप्यमिति। जगौ कनकशेखरः ॥ ६२५ ॥ मयोक्तं गोप्यमेवास्ति । निर्बंधं स ततोऽकरोत् ॥ अवश्यं वाच्यमेवेति । ततोऽहं ज्वलितो हृदि ॥ ६२६ ॥ गिरं नाद्रियते मेऽसा--विति तस्य कटीतटात् ॥ असिपुत्रीं समाकृष्य । निहंतुं तं समुत्थितः ॥ ६२७ ॥ जातः कोलाहलः स्तब्धो । वनदेवतया परम् ॥ उत्क्षिप्तो व्योममार्गेण । जनानामथ पश्यताम् ॥ ६२८ ॥ संधिदेशेंऽबरीषाणां । नीतोऽहमथ तस्करैः ॥ उत्कीर्णकुरिकस्तत्र । दृष्टो नाग इवोत्फणः ॥ ६२९ ॥ चरटाः प्रत्यभिज्ञाय । पादयोर्मम तेऽपतन् ॥ पृष्टस्तैरथ वृत्तांतो । वक्तुं न शकितं मया ॥६३०॥

छुपाववा जेवुंज छे; त्यारे तेणे हठ लेइने कह्युं के, अवश्य तारे कहेवुंज जोइशे; त्यारे हुं मनमां जाज्वल्यमान थयो. ॥ ६२६ ॥ “ आ मारां वचननो आदर करतो नथी ” एम विचारि हुं तेनी केडेथी तलवार खेंचीने तेने मारवाने उठ्यो. ॥ ६२७ ॥ त्यारे कोलाहल थयो; अने वनदेवताए मने स्तब्ध करीने लोकोना देखतांज आकाशमां उछाल्यो. ॥ ६२८ ॥ पछी हुं अंबरीषोना संधिदेश प्रतें पहोंच्यो; त्यां उंची करेली फणवाला सर्पनी पेठे उगामेली छरीवाला एवा मने चोरोए जोयो. ॥ ६२९ ॥ पछी ते चोरो मने ओल-

[illegible] तथा तेओए मारो वृत्तांत पूछ्यो; पण हुं बोली शक्यो नहीं. ॥६३०॥ पछी तेओ दीनपणुं पामेला एवा देवताए मने थंभी राख्यो; तेथी हुं तेओए लावेलां आसनपर वेसी शक्यो नहीं. ॥ ६३१ ॥ पछी फरीने तेओए मारुं वृत्तांत पुछवाथी हुं अत्यंत जाज्वल्यमान थयो; केमके, अलीक वत्सल जेमने एवा लोको साथे रहेवानुं मने क्यांए पण मल्युं नहीं. ॥ ६३२ ॥ वारंवार पूछता, अने नथी मळेल उत्तर जेओने, एवा तेओने हुं क्रोधथी हणवाने तैयार थयो; त्यारे तेओए मने बांध्यो; अने पछी सूर्य पण अस्त पाम्यो. ॥ ६३३ ॥ पछी तेओए विचार्युं के, जेणे

शक्तिंनोपवेष्टुं च । तदानीतासने ततः ॥ देवतोत्तंभयामास। दैन्यं प्राप्तेषु तेषु माम्॥६३१॥
पृष्टे पुनर्व्यतिकरे । तैरहं ज्वलितो भृशम् ॥ अलीकवत्सलैर्लोकै—रासितुं न लभे क्वचित्
॥ ६३२ ॥ तान्मुहुः पृछतः क्रोधा—दलब्धवचनानहम् ॥ हंतुं प्रवृत्तो बद्धस्तै—र्गतोऽस्तमथ
भास्करः ॥ ६३३ ॥ दध्युस्ते शत्रुरेवायं । येन स्वामी हतो हि नः ॥ जघानैतांश्च यो
घात्यः । स्वीकृतत्वात्तथापि न ॥ ६३४ ॥ न च धारयितुं शक्यो । वस्त्रबद्धइवानलः ॥ त्याग
एवास्य तद्रूया—नितिगंत्र्यां निवेशितः ॥६३५॥ विभावर्यैव तैर्वेगा—न्नीतो द्वादशयोजनीम् ॥
त्यक्तः शार्दूलनगरो—द्याने मलयाभिधे॥६३६॥अकस्मात्तत्र सुरभि—र्विजजृंभेऽथ मारुतः॥
अपि नैसर्गिकं वैरं । त्यक्तं हिंस्रैश्च जंतुभिः ॥ ६३७ ॥

आपणा स्वामीने मार्यो छे. तथा जेणे आटलाओने पण मार्या छे; ते आपणो शत्रुज छे; पण आपणे तेने पोतानो करी मान्यो छे, माटे तेने मारवो तो नहीं. ॥ ६३४ ॥ तेम वली वस्त्रमां बांधेला अग्निनी पेठे आने राखी पण शकाय तेम नथी; माटे तेनो त्याग करवो तेज श्रेयकारक छे, एम विचारि तेओए तेने गाडीमां घाल्यो. ॥ ६३५ ॥ पछी तेओ तेने रात्रीमांज बार योजन उपाडी गया, तथा शार्दूल नगरना मलय नामना उद्यानमां तेने छोड्यो. ॥ ६३६ ॥ हवे त्यां अकस्मात् सुगंधि

वायु वावा लाग्यो, तथा हिंसक प्राणीओए पण पोतानुं स्वाभाविक वैर तजी दीधुं ॥ ६३७ ॥ वली त्यां वाचाल भमराओनी श्रेणिओनां गीतोना वैभवोवाली सघली ऋतु एकी वखतेज आवीने उतरी तथा मारुं मन पण जरा शांत थयुं. ॥ ६३८ ॥ चलायमान कुंडलोनी कांतिवाला देवोना समूहो त्यां आव्या; तथा तेओए साफ करेला एवा पृथ्वीतलपर तेओए मणिओनुं तलीउं बनाव्युं ॥ ६३९ ॥ वली निर्मल आशयोवाला एवा तेओए तेपर सुवर्णनुं कमल बनाव्युं; तथा त्यां आवीने केवलज्ञानी एवा विवेकाचार्य बेठा. ॥ ६४० ॥ पछी महोटी सभा पण बेठी, अने गुरु महाराजे देशनानो

अवतीर्णाश्च वाचाल–भृंगालीगीतवैभवाः ॥ सममेवर्तवः सर्वे । शांतमिषन्मनोऽपि मे ॥ ६३८ ॥ आगता देवनिकरा–श्चलत्कुंडलकांतयः ॥ मणिकुट्टिममातेने । भूतले तैः परिस्कृते ॥ ६३९ ॥ कृतं तस्योपरि स्वर्ण–कमलं विमलाशयैः ॥ तत्रागत्योपविष्टोऽथ । विवेकाचार्यकेवली ॥ ६४० ॥ निषण्णा परिषत् प्रह्वा । गुरुणारंभि देशना ॥ हिंसावैश्वानरौ भीतौ । दूरदेशे स्थितौ मम ॥ ६४१ ॥ ज्ञात्वारिदमनो राजा । गुर्वागमनमागतः ॥ तथा मदनमंजूषा । सहैव रतिचूलया ॥ ६४२ ॥ नत्वा राजा स्थितः सूरेः । पुरः शुश्राव देशनाम् ॥ देशनांते च पप्रच्छ । संशयं स्वमनोगतम् ॥ ६४३ ॥ पद्मराज्ञे मया नंदि–वर्धनाय गुणालय ॥ दातुं मदनमंजूषां । प्रहितोऽभून्महत्तमः ॥ ६४४ ॥ कियानपि गतः काल–स्तद्वार्ता काऽपि न श्रुता ॥ उक्तं च पुरुषैरन्यै–र्नेश्मीभूतं जयस्थलम् ॥ ६४५॥ युग्मम् ॥

प्रारंभ कर्यो; त्यारे मारी हिंसा अने वैश्वानर डरीने दूर जइ बेठां. ॥ ६४१ ॥ हवे अरिदमन राजा पण गुरुनुं आगमन जाणीने, त्यां आव्यो; तथा रतिचूला सहित मदनमंजुषा पण त्यां आवी. ॥ ६४२ ॥ पछी राजा नमीने आचार्य महाराज पासे बेठो, तथा देशना सांभलवा लाग्यो; अने देशनाने अंते पोताना मननो तेणे संशय पूछ्यो के, ॥ ६४३ ॥ हे गुणोना स्थानक रूप एवा आचार्य महाराज ! में नंदिवर्धनने आ मारी मदनमंजुषाने आपवा माटे पद्मराजा प्रते कारभारीने मेल्यो हतो; अने तेने

[illegible] पण थइ गयो; पण तेना कंइं समाचार सांभलवामां आव्या नहीं; अने बीजां माणसोए [illegible] खबर आपी के, जयस्थल नगर तो बलीने खाख थइ गयुं. ॥ ६४४ ॥ ६४५ ॥ त्यारे में विचार्युं के, शुं [illegible], के, कोइ महामुनिराजना शापथी, के चोरोनी धाडथी ते बली गयुं; एवी मारा मनमां [illegible] थइ छे. ॥ ६४६ ॥ माटे महीं मारा शंकारूपी अंधकारनो, नाश करवाने जगतना नेत्रोरूपी कम-[illegible] करनारा सूर्य समान एवा आप लायक छो. ॥ ६४७ ॥ त्यारे आचार्य महाराजे कह्युं के, हे राजन् ! [illegible] मुखवाला, तथा तीरछा हाथना बंधनथी नियंत्रित थएला, एवा सभानी नजदीक

ध्यातं मया किमुत्पाता--दुत शापान्महामुनेः ॥ दग्धं तच्चौरधाट्या वा । जाता शंकेति मे हृदि ॥ ६४६ ॥ अत्र शंकांधकारस्य । कर्तुं प्रलयमर्हति ॥ त्ववानेव जगन्नेत्र--पद्मोल्लासी दिवाकरः ॥ ६४७ ॥ सूरिराह महाराज । पश्यस्येनं सन्नांतिके ॥ बद्धवक्त्रं तिरश्चीन--बाहुबंधनियंत्रितम् ॥ ६४८ ॥ राजाह सुष्ठु पश्यामि । सूरिराहायमेव हि ॥ जयस्थलप्लोषकरः । कोऽयमित्याह नृधनः ॥ ६४९ ॥ गुरुराह तवैवाऽसौ । जामाता नंदिवर्धनः ॥ सर्वोदंतमथ प्राह । सूरिस्तं जातसंभ्रमम् ॥ ६५० ॥ अथैनं मुत्कलीकर्तुं । नृपतिः पूर्वपक्षयन् ॥ हृदि सिध्धांतयामास । कृपार्हो नैष पापधीः ॥ ६५१ ॥ ततः पप्रच्छ नृपालः । केवलज्ञानिनं गुरुम्॥ श्रुतो बहुगुणो ह्येष । कृतवान् कथमीदृशम् ॥ ६५२ ॥

रहेला आ माणसने तुं जुए छे ? ॥ ६४८ ॥ त्यारे राजाए कह्युं के, सारी रीते जोउं छुं; त्यारे आचार्ये कह्युं के, तेज जयस्थलने बालनारो छे; त्यारे राजाए कह्युं के, ते कोण छे. ? ॥ ६४९ ॥ त्यारे गुरुए कह्युं के, आ तारो जमाइ नंदिवर्धन छे; (ते सांभली) थएल छे संभ्रम जेने एवा ते राजाने आचार्य महाराजे सघलो वृत्तांत कही बताव्यो. ॥ ६५० ॥ पछी राजाए प्रथम तो तेने आनंदित करवानो विचार कर्यो; पण पछी तेणे मनमां विचार्युं के, ते दुष्टबुद्धि दयाने लायक नथी. ॥ ६५१ ॥ पछी राजाए ते केवलज्ञानी गुरुने पूछ्युं के, तेने तो अमोए बहु गुणवान् सांभल्यो हतो; अने तेणे आवुं अकार्य केम कर्युं ? ॥६५२॥

त्यारे आचार्य महाराजे कहुं के, हे राजन् ! तेमां ते बिचारानो दोष नथी; ते नंदिवर्धन स्वभावथी तो गुणवान छे. ॥६५३॥ पण आ दूरें जे बे मनुष्यो देखाय छे, तेनो आ सर्व दोष छे; पछी राजाए ते मनुष्योने सारी रीतें जोयां. ॥ ६५४ ॥ तेमां एक पुरुषने, तथा एक श्याम रंगनी स्त्रीने तेणे जोइ; पछी तेणे तेओनुं स्वरूप पूछयुं; त्यारे गुरु महाराज कहेवा लाग्या के, ॥ ६५५ ॥ ते द्वेषगजेंद्रनो दीकरो, महामोह राजानो पोतरो, तथा अविवेकिताथी उत्पन्न थएलो ते वैश्वानर नामनो पुरुष छे ॥ ६५६ ॥

बन्नाषे सूरिरुर्वीश । नास्य दोषस्तपस्विनः ॥ वर्तते गुणवानेष । स्वरूपान्नंदिवर्धनः ॥६५३॥ यदेतद्दृश्यते दूरे । मलिनं मानुषद्वयम् ॥ दोषोऽस्यैव समस्तोऽयं । राज्ञा सुष्ठु तदीक्षितम् ॥ ६५४ ॥ दृष्टश्चैको नरस्तत्र । नारी चान्या मषीप्रभा ॥ पृष्टवांस्तत्स्वरूपं च । जगदे गुरुणा नृपः ॥ ६५५ ॥ सूनुर्द्वेषगजेंद्रस्य । महामोहस्य पौत्रकः ॥ एषोऽविवेकिताजातः । पुमान् वैश्वानराभिधः ॥ ६५६ ॥ अस्य प्राक् क्रोध इत्याख्या । जनकाभ्यां प्रतिष्ठिता ॥ गुणैर्वैश्वानर इति । प्रियनाम जनैः कृतम् ॥ ६५७ ॥ हिंसेयं निःकरुणता । दुराशयसुतांगना ॥ अंतरंगात्परिचया--त्संबंधोऽस्याऽनयोः पुनः ॥ ६५८ ॥ ज्ञानदर्शनचारित्र--वीर्यात्मगुणभूरपि ॥ अनयोरेव संबंधा--द्विपर्यस्यत्यसौ भृशम् ॥ ६५९ ॥ एतद्दोषादनर्थाली--मवाप्नोत्येष निश्चितम् ॥ नृपो जगौ मित्रभार्ये । नास्तां प्रागस्य किं न्विमे ॥ ६६० ॥

तेनुं पेहेलां तेनां मावापोए "क्रोध" एवुं नाम पाडयुं हतुं; पछी माणसोए तेना गुणोथी तेनुं "वैश्वानर" एवुं हुलामणुं नाम कर्युं. ॥ ६५७ ॥ अने आ हिंसा नामनी स्त्री निःकरुणता तथा दुराशयनी दीकरी छे आने वली ते बन्नेनो अंतरंग परिचयथी संबंध छे.॥६५८॥ आ नंदिवर्धन, ज्ञान, दर्शन, चारित्र तथा वीर्य रूप आत्मगुणोनुं स्थानक छे, छतां पण आ बन्नेना संबंधथी ते अत्यंत बगडे छे. ॥ ६५९ ॥ वली आ दोषथी ते खरेखर अनर्थोनी श्रेणि पामे छे; त्यारे राजाए कहुं के, हे भगवन् ! पेहेलां शुं आने आ मित्र

[illegible] ! ॥ ६६० ॥ के ज्यारे आने पद्म राजाना कुलने आनंदित कर्युं हतुं, खजानो वधार्यो हतो, तथा प्रतापथी पृथ्वीने पण वश करी हती. ॥ ६६१ ॥ वली तेणे सर्व शत्रुओने जीत्या, जयपताका [illegible]. [illegible] सर्व जगोए सिंहनी पेठे पराक्रम फोरव्युं; तथा सुखसागरमां अवगाहना करी. ॥ ६६२ ॥ [illegible] हे महाराज! ते समये तेओ हता पण ते ते आ समृद्धिओ तेना पुण्योदय नामना [illegible] करी छे. ॥ ६६३ ॥ पछी तेणे महामोहना वशथी तेनो गुण जाण्यो नहीं, पण तेने ते सघली महत्ता हिंसा अने वैश्वानरनी करेली जाणी. ॥ ६६४ ॥ तेथी "आ मूर्ख छे," एम विचारिने ते पुण्योदय चाल्यो

आनंदितं पद्मनेन । पद्मभूमीपतेः कुलम् ॥वर्धितो कोशदंडोन्नूः । प्रतापेन वशीकृता॥६६१॥
निर्जिताः शत्रवः सर्वे । प्राप्ता जयपताकिकाः ॥ सिंहायितं च सर्वत्र । गाहितः सुखसागरः
॥ ६६२ ॥ गुरुराट् महाराज । तदाप्यास्तामिमे स्फुटम् ॥ पुण्योदयेन सख्या तु । कृता-
स्तास्ताः समृद्धयः ॥ ६६३ ॥ महामोहवशात्तेन । गुणस्तस्य न लक्षितः ॥ हिंसावैश्वानर-
कृतं । तुल्हमैश्वर्यजृंभितम् ॥ ६६४ ॥ ततोऽयमविशेषज्ञ । इति मत्वा सनिर्गतः ॥ प्रस्तावे
स्फुटवाक्यस्य । ततो जातोऽयमीदृशः ॥ ६६५ ॥ भवजंतुरयं राजन् । पद्मराजसुतो मृषा ॥
वास्तव्योऽव्यवहारस्य । नगरस्य च निश्चितम् ॥ ६६६॥ लोकस्थितेस्तथा कर्म--परिणामस्य
चाज्ञया ॥ भवितव्यतया स्वीय--भार्ययापहृतस्ततः ॥ ६६७ ॥ स्वेच्छावशादथान्यान्य--स्था-
नेषु परिधार्यते ॥ अन्येषामपि तुल्येयं । गतिः प्रायेण देहिनाम् ॥ ६६८ ॥

गयो; अने तेथी "स्फुटवाक्य" दूतना संबंधमां ते एवी रीतनो थयो. ॥ ६६५ ॥ वली हे राजन्! आ तो एक, भवमां रहेलो प्राणी छे; पद्म राजानो पुत्र नथी; वली ते खरेखर अव्यवहार राशि नामना नगरनो रहेवासी छे. ॥ ६६६ ॥ पछी त्यांथी लोकस्थिति तथा कर्मपरिणाम राजानी आज्ञाथी, पोतानी भवितव्यता नामनी स्त्रीथी ते त्यांथी हरायो. ॥ ६६७ ॥ पछी ते भवितव्यता पोतानी इच्छा प्रणाणे तेने अन्य अन्य स्थानकमां लेइ जाय छे; वली प्रायें करीने अन्य प्राणीओनी पण तेवीज गति छे. ॥ ६६८ ॥

आरेंटना घडाना यंत्रना न्यायथी आ भवरूपी वनमां एकेंद्रियादिक गतिओमां भमता एवा माणसोने मनुष्य जन्म दुर्लभ छे.॥६६९॥वली निधानना लाभ सरखा एवा ते मनुष्य जन्ममां पण दुःख देनारा क्रूर वेताल सरखा हिंसा तथा क्रोधादिको उछली नीकले छे; माटे तेओथी क्यां सुख मलवानुं छे ? ॥६७०॥ वली (आ) नंदिवर्धनादिक जेवा बिचारा मनुष्यो अहीं मूढ रहे छे; अने अरिहंत प्रभुना मतने जाण्या छतां पण कषायादिकोथी कदर्थना पामे छे ॥ ६७१ ॥ विषयोरूपी मांसमां लोलुपी थएला, तथा उत्तम मार्गथी दूर रहेता एवा तेओने नंदिवर्धननी पेठे अनंत दुःखोनो समूह थाय छे ॥ ६७२ ॥ जैन शासन

अरघट्टघटीयंत्र--न्यायेनैकेंद्रियादिषु ॥ भ्रमद्भिर्भवकांतारं । मानुष्यं दुर्लभं जनैः ॥ ६६९ ॥ निधिलाभसमे तत्रा--ऽप्युत्तिष्ठंत्यनभीष्टदाः ॥ हिंसाक्रोधादयः क्रूरा--वेतालास्तैः कुतः सुखम् ॥६७०॥ मूढास्तिष्ठंति तु नंदि- वर्धनाद्यास्तपस्विनः ॥ कदर्थ्यंते कषायाद्यै--रप्यर्हन्मतवेदिनः ॥ ६७१ ॥ विषयामिषगृद्धानां । सन्मार्गाद्दूरवर्तिनाम् ॥ नंदिवर्धनवत्तेषा--मनंता दुःखसंततिः ॥ ६७२ ॥ लब्ध्वापि शासनं जैनं । यः क्रोधादिषु रज्यते ॥ स हारयति काचेन । मूढश्चिंतामणिं हहा ॥ ६७३ ॥ हिंसाक्रोधादिसंसक्ता । द्धर्मो दूरेण नश्यति ॥ न मोक्षमार्गलेशेन। युज्यते तद्विवर्जितः ॥६७४॥जानन्नपि ततस्तत्वं । महामोहवशीकृतः॥निमज्जति भवांभोधौ। यथाऽयं नंदिवर्धनः ॥ ६७५ ॥ नृपतिः प्राह भगवन् । स्वानुभूतेन नैव किम् ॥ इयतापि प्रबंधने । बुद्ध्यते नंदिवर्धनः ॥ ६७६॥

मेलवीने पण जे माणस क्रोधादिकमां रक्त थाय छे, ते मूढ अरेरे ! ! काचने माटे चिंतामणि रत्नने हारी जाय छे ॥ ६७३ ॥ हिंसा अने क्रोधादिकमां आसक्त थएला प्राणीथी धर्म दूरे नाशे छे, अने ते धर्म विनानो प्राणी मोक्षमार्गना लेशनी साथे जोडातो नथी ॥ ६७४ ॥ तेथी तत्वने जाणतो थको पण जो महा मोहथी वश थएलो होय तो ते आ नंदिवर्धननी पेठे भवरूपी समुद्रमां बुडे छे. ॥ ६७५ ॥ पछी राजाए कह्युं के, हे भगवन् ! पोते भोगवेला आटला बधा हाल हवालथी पण नंदिवर्धन केम बोध पामतो

नथी ? ॥६७६॥ [illegible] कह्युं के, हे महाराज! तेने प्रतिबोध थयो नथी,तेटलुंज नहीं पण उलटो अमारां [illegible] तेने मनमां मोटो उद्वेग थाय छे. ॥ ६७७ ॥ त्यारे राजाए कह्युं के, शुं ते अभव्य छे ? त्यारे गुरुए कह्युं के, नहीं, ते तो भव्य छे; पण तेनो अनंतानुबंधीओ क्रोध तेनी धर्मरूचिनो नाश करे छे. ॥ ६७८ ॥ [illegible] पण आने वैश्वानर अनंतीवार दुःख आपशे; माटे तेज तेनो मोटो शत्रु छे, तेमां संशय नथी. ॥ ६७९ ॥ पण [illegible] बहिर्दर्शनने तो ते महाभ्रमथी मित्ररूप भासे छे; माटे ते रूपी भावज्वर होते छते

गुरुराह महाराज । न परं नावबुध्यते ॥ प्रत्युतास्य महोद्वेग--श्चित्ते भवति म-
त्गिरा ॥ ६७७ ॥ प्राह भूपोस्त्यभव्यः किं । भव्य एव गुरुर्जगौ ॥ हंत्यनंताऽनुबंधोऽस्य । क्रो-
धो धर्मरुचिं परम् ॥ ६७८ ॥ अस्य वैश्वानरोऽद्यापि । दुःखं दास्यत्यनंतशः ॥ तदस्य परमः
शत्रु--रयमेव न संशयः ॥ ६७९ ॥ परमेष सुहृत्त्वेन । भासतेऽस्य महाभ्रमात् । सति भाव-
ज्वरेऽस्मिंस्त--द्धर्मपथ्यरुचिः कुतः ॥ ६८० ॥ नृपः प्राह किमस्यैव । परेषां वाऽप्यसौ सुहृत्॥
गुरुराह महाराज । शृणु तत्वमिह स्फुटम् ॥ ६८१ ॥ त्रीणि त्रीणि कुटुंबानि । सर्वेषां संति
देहिनाम् ॥ तत्राद्यं क्षांतिसंतोष- ज्ञानसत्यशमादिकम् ॥ ६८२ ॥ द्वितीयं क्रोधशोकार्ति--
मानमायाभयादिकम् ॥ तृतीयमंगं तद्धेतु--स्त्रीनरौ तत्कुलं तथा ॥ ६८३ ॥ आद्यं स्वाभाविकं
तत्र । कुटुंबमविनश्वरम् ॥ आविर्भावतिरोभाव--धर्मकं मोक्षदायकम् ॥ ६८४ ॥

तेने धर्मरूपी पथ्यनी रुचि क्यांथी होय ? ॥ ६८० ॥ त्यारे राजाए कह्युं के, आ वैश्वानर आनोज मित्र छे ? के, बीजाओनो पण छे ? त्यारे गुरुए कह्युं के, हे महाराज ! अहीं जे प्रगट तत्व छे, तेने तुं सांभल ? ॥६८१॥ सर्व प्राणीओने त्रण त्रण कुटुंबो छे, तेमां क्षमा, संतोष, ज्ञान, सत्य तथा शांततादिक रूप पेहेलुं कुटुंब छे. ॥ ६८२ ॥ क्रोध, शोक, आर्ति, मान, माया तथा भयादिक रूप बीजुं कुटुंब छे, तथा शरीर, तेना हेतुभूत एवां स्त्री, पुरुष तथा तेओनुं फल ते त्रीजुं कुटुंब छे. ॥ ६८३ ॥ नहीं नाश पामे तेवुं, तथा

प्रगट भाव अन गुप्त भावरूप एवुं पेहेलुं स्वाभाविक कुटुंब मोक्ष देनारुं छे. ॥ ६८४ ॥ स्वाभाविक बुद्धिथी धारण करेलुं तथा औपाधिक रुप एवु बीजुं कुटुंब, अभव्योने विषे आदि अने अंत विनानुं छे, अने भव्योमां आदि विनानुं अने अंतवालुं छे ॥ ६८५ ॥ वली ते प्रकट भाव तथा गुप्तभावरूप, ससारना कारण रुप, एकांत अहित तथा प्रकृतिथी नीची गतिने देनारुं छे. ॥ ६८६ ॥ त्रीजुं कुटुंब आदि तथा अंतवालुं, इच्छा मुजब वर्तनारुं, उपाधिथी उत्पन्न थएलुं, तथा अंतःकुटुंबना पोषणथी भवोने नाश करवानां कारणरुप छे. ॥ ६८७ ॥ तेथी करीने आ बीजा कुटुंबमां सर्व संसारी जीवोने

औपाधिकं द्वितीयं च । स्वाभाविकधिया धृतम् ॥ अनाद्यंतमभव्येषु । भव्येष्वस्तादि चांतवत् ॥ ६८५ ॥ आविर्भावतिरोभाव–धर्मकंभवकारणम् ॥ एकांताऽहितशीलं च । प्रकृत्याऽधोगतिप्रदम् ॥ ६८६ ॥ तृतीयं सादि सांतं च । यादृच्छिकमुपाधिजम् ॥ अंतःकुटुंबपोषेण । भवनिर्वाणकारणम् ॥ ६८७ ॥ सर्वसंसारिणां तस्माद्–द्वितीयेऽत्र कुटुंबके ॥ सुहृद्वैश्वानरोऽवश्यं । हिंसा भार्या च निश्चिता ॥ ६८८ ॥ आद्यं स्वाभाविकं मुक्त्वा । द्वितीये कथमादरः ॥ जीवानामिति जिज्ञासु–र्जगदे सूरिणा नृपः ॥ ६८९ ॥ अभिभूतं द्वितीयेन । नित्यमाद्यकुटुंबकम् ॥ तेन तद्दर्शनाऽभावा–त्तद्गुणाऽनादरो नृणाम् ॥ ६९० ॥ आविर्भूतं सदैवाऽस्ति । द्वितीयं च कुटुंबकम् ॥ पुरः स्फुरति तत्रोच्चै । र्नृणां तत्प्रेम वर्धते ॥ ६९१ ॥

खरेखर वैश्वानर नामनो मित्र छे, अने हिंसा नामनी स्त्री छे. ॥ ६८८ ॥ त्यारे राजाने एम जाणवानी इच्छा थइ के, पेहेलुं स्वाभाविक कुटुंब छोडीने जीवोने बीजा कुटुंबमां आदर केम थाय छे? त्यारे आचार्य महाराज कहेवा लाग्या के, ॥ ६८९ ॥ हमेशां पेहेला कुटुंबने बीजा कुटुंबे पराभव करेलो छे, तेथी तेने नहीं जोइ शकवाथी माणसोने ते पेहेला कुटुंबनां गुणोनो अनादर थएलो छे. ॥ ६९० ॥ अने बीजुं कुटुंब तो हमेशां प्रगट थइने नजर आगल स्फुरायमान थाय छे, तेथी माणसोने तेमां घणो प्रेम

[illegible] ॥ ६९१ ॥ [illegible] भया थका तेओ तेनां दोषोने जोता नथी, पण गुणोज जाणे छे, [illegible] करनारने शत्रुबुद्धिथी जुए छे. ॥६९२॥ त्यारे राजाए कह्युं के, ते बन्नेनी तत्व [illegible] त्यारे गुरु महाराजे कह्युं के, तेने माटेज अमारो आ देशनाविधिनो [illegible] ॥ ६९३ ॥ [illegible] योग्यताविना तत्व जणावी शकातुं नथी; अने तेथी अति अयोग्यो [illegible] करीए छीए, अने योग्यो प्रते प्रयत्न करीए छीए. ॥ ६९४ ॥ त्यारे राजाए कह्युं के, हे भगवन्! [illegible] मे ते तफावत जाण्यो; अने मारुं इच्छित सिद्ध थयुं.॥६९५॥यतः -

[illegible] पश्यंति । न दोषान् जानते गुणान् ॥ शत्रुबुद्ध्या च पश्यंति । तद्दोषस्य प्रकाशकम् ॥ ६ए२ ॥ नृपः प्राहानयोः श्रेष्टा । तत्किं तत्वविशेषधीः ॥ गुरुर्जगौ तदर्थं नो । यतोऽयं देशनाविधिः॥६ए३ ॥ विना स्वयोग्यतां शक्यं । तत्वंज्ञापयितुं तु न॥ततोऽस्मदे- [illegible]योग्येषु । तद्योग्येषु यतामहे ॥ ६ए४ ॥ नृपो जगावयोग्यानां । जगवंश्चिंतया कृतम् ॥ मया तुष्टो विशेषोऽयं।सिद्धं मम समीहितम् ॥६ए५॥ यतः—परोपकारः कर्तव्यः। सत्यां शक्तौ मनीषिणा ॥ परोपकाराऽसामर्थ्ये । कुर्यात्स्वार्थे महादरम् ॥ ६ए६ ॥ जगवानाह पृथ्वीश । न त्राणं ज्ञानमात्रतः ॥ श्रद्धाक्रियान्वयादेव । तदजीष्टार्थसाधकम् ॥ ६ए७ ॥ तत्र श्रद्धान- मस्त्येव । विस्तारि तव सर्वतः॥क्रियां तु यदि शक्नोषि। कर्तुं तत्सिध्यति हितम् ॥६एठ॥ परं तन्नि- र्घृणं कर्म । नृपतिः प्राह कीदृशम् ॥ गुरुर्जगाद कुर्वंति । मुनयो यदनारतम् ॥ ६एए ॥

कह्युं छे के, पंडित माणसे शक्ति होते छते परोपकार करवो; अने ते परोपकार करवानी जो शक्ति न होय तो स्वार्थमां महान् आदर करवो. ॥ ६९६ ॥ त्यारे आचार्य महाराजे कह्युं के, हे राजन्! फक्त ज्ञानथीज कंइ (आ संसार समुद्रथी) रक्षण थइ शकतुं नथी; पण तेनी साथे जो श्रद्धा अने क्रिया होय तोज ते ज्ञान इच्छित अर्थने साधनारुं थाय छे॥६९७॥तेमां तने श्रद्धा तो विस्तारवाली छेज; हवे जो तुं क्रिया करवाने शक्तिवान थाए, तो तारुं इच्छित सिद्ध थाय ॥६९८॥त्यारे राजाए कह्युं के, ते आकरी क्रिया ते केवीक छे ?

त्यारे गुरुए कह्युं के, मुनिओ जे हमेशां करे छे, ते क्रिया जाणवी. ॥ ६९९ ॥ ते मुनिओ, अनादि प्रेमथी बंधाएला बीजा कुटुंबने अत्यंत भयंकर बलथी उंचे प्रकारे पेहेला कुटुंबनी साथे लडावे छे. ॥ ७०० ॥ वली बीजा कुटुंबनी मूलोत्पत्तिना कारणरूप एवा महा मोह नामना दादाने विवेकथी मारे छे ॥७०१॥ वली ते कुटुंबना अधिकारी एवा राग नामना महान बलवान योद्धाने वैराग्यरूपी यंत्रथी चूरता थका तेओ खेद पामता नथी. ॥ ७०२ ॥ वली तेओ मैत्री भावनारूपी बाणथी ते रागनाज भाइ द्वेषने हणे छे तथा हृदयमां कोइ पण वखते पश्चाताप करता नथी. ॥ ७०३ ॥ वली क्रोधरूपी बंधुने क्षमारूपी करवतथी चीरता थका, तथा मार्दवतारूपी तलवारथी मानने मारता थका तेओ उल्लास पामे छे ॥७०४॥ वली तेओ घरडी एवी पण मायाने आर्जवतारूपी दंडथी हणे छे, तथा बालक एवा पण लोभने तेओ क्षणवारमां संतोषरूपी अग्निमां फेंकी दीए छे ॥ ७०५ ॥ तथा मांकडने जेम तेम ब्रह्मचर्यरूपी हाथथी कामदेवने तो चूरी नांखे छे, तथा बुद्धिरूपी भालांथी शोकने, अने चित्तनी धैर्यतारूपी बाणथी भयने तेओ हणे छे ॥ ७०६ ॥ वली अनादि कालथी वहालां एवां, हास्य, रति, जुगुप्सा तथा अरतिने, अने

अनादिप्रेमसंबद्धं । द्वितीयं यत्कुटुंबकम् ॥ आद्येनायोधयंत्युच्चै–र्घोराघोरबलेन तत् ॥ ७००॥
द्वितीयस्य कुटुंबस्य । मूलोत्पत्तिनिबंधनम् ॥ घातयंति विवेकेन । महामोहपितामहम्
॥ ७०१ ॥ चूर्णयंतो न खिद्यंते । रागं वैराग्ययंत्रतः ॥ एतत्कुटुंबाधिकृतं । महाबलमहारथम्
॥ ७०२ ॥ घ्नंति मैत्रिशरेणोच्चै–रागस्यैव सहोदरम् ॥ द्वेषं न हृदये जातु । पश्चात्तापं च कुर्व-
ते ॥ ७०३ ॥ पाटयंतः क्रोधबंधुं । क्षमया क्रकचेन च ॥ उल्लसंति तथा मानं । निघ्नंतो मार्द-
वासिना ॥ ७०४ ॥ मायामार्जवदंडेन । निघ्नंति जरतीमपि ॥ संतोषाग्नौ क्षिपंत्युच्चै–र्लोभं
बालमपि क्षणात् ॥ ७०५ ॥ कामं च ब्रह्महस्तेन । मर्दयंतीव मत्कुणम् ॥ घ्नंति शोकं धिया
शक्त्या । चित्तधैर्येषुणाभयम् ॥ ७०६ ॥ हास्यं रतिं जुगुप्सां चा–ऽरतिं चाऽनादिवत्सलाम् ॥
पंचाक्षभ्रातृन्नाम्नानि । दलयंति दमेषुणा ॥ ७०७ ॥

पा। इंद्रियांरूपी मत्रीजाओने तेओ दमतारूपी वाणथी दली नांखे छे. ॥ ७०७ ॥ एवी रीते क्षणवार-मांज बीजा कुटुंबनां नाश करीने तेओ हमेशां पेहेला कुटुंबनी वृद्धि करे छे. ॥ ७०८ ॥ अने एवी रीते पहेला कुटुंबनी वृद्धि होते छते, बीजुं कुटुंब निर्बल थयुं थकुं तेओने बाधा करनारुं थइ शकतुं नथी. ॥७०९॥ पछी तेओ त्रीजा कुटुंबने, बीजा कुटुंबनुं पोषण करनारुं जाणीने तजे छे; केमके त्रीजा कुटुंबने तज्या-विना बीजा कुटुंबने जीती शकातुं नथी. ॥ ७१० ॥ माटे जो तारुं चित्त मोक्ष सुखनी लालसावालुं होय, तो हे राजन्! में उपर कहेलु आकरुं कार्य तुं कर ? ॥ ७११ ॥ पण मध्यस्थ एवा अंतरात्माथी

इत्थं कृत्वा द्वितीयस्य । कुटुंबस्य क्षयं क्षणात् ॥ प्रथमस्य कुटुंबस्य । वर्धयंति बलं सदा ॥ ७०८ ॥ बले चाद्यकुटुंबस्य । प्रवृद्धे न्नग्नपौरुषम् ॥ अमीषां बाधकं न स्या–त्तद्द्वितीयं कुटुंबकम् ॥ ७०९ ॥ तृतीयं पोषकं ज्ञात्वा । द्वितीयस्य त्यजंति ते ॥ जेतुं द्वितीयमत्यक्ते । तृतीये नैव शक्यते ॥ ७१० ॥ अतो यद्यस्ति ते चित्तं । निर्वाणसुखलालसम् ॥ राजंस्तन्निर्घृणं कर्म । मयोक्तमिदमाचर ॥ ७११ ॥ परं स्वशक्तिरालोच्या । मध्यस्थेनांतरात्मना ॥ शक्यं कर्तुं कृताभ्यासै । र्योगिभिः कर्मनिर्घृणम् ॥ ७१२ ॥ न द्रष्टुमपि शक्यं तु। कर्म बंधुदयालुना॥ क्लीवा दृष्ट्वापि कंपंते । करणं दूरतः स्थितम्॥७१३॥ परमेतदनुष्ठाय। याता यास्यंति यांतिच ॥ शिवस्थानमनाबाधं । सिद्धाऽनंतचतुष्टयम् ॥ ७१४ ॥ राजाह यो न शक्तः स्याद्–द्वितीय-यस्य निबर्हणे ॥ तृतीयस्य परित्यागात् । किमवाप्नोत्यसौ फलम् ॥ ७१५ ॥

पोतानी शक्तिनो विचार करवो; केमके, करेल छे अभ्यास जेओए एवा योगीओ ते आकरुं कार्य करी शके छे. ॥ ७१२ ॥ ते बीजा कुटुंब प्रते जे दयालु थएल छे, ते तो आ कार्य जोइ पण शकतो नथी; अने नपुंसको तो ते जोइने पण कंपे छे, त्यारे ते कार्यनुं करवापणुं तो दूर रह्युं. ॥ ७१३ ॥ पण आ (निर्दय) आकरुं कार्य करीने, बाधा रहित, तथा सिद्ध थएल छे अनंत चतुष्टय ज्यां एवा मोक्ष स्थानक प्रते (घणाओ) गया छे, जशे अने जाय छे. ॥ ७१४ ॥ त्यारे राजाए कह्युं के, हे

भगवन् ! जे माणस आ बीजा कुटुंबनो नाश करवामां शक्तिवान न होय, ते माणसने त्रीजा कुटुंबना त्यागथी शुं फल मले ? ॥ ७१५ ॥ त्यारे गुरुए कह्युं के, हे नरसिंह ! जे माणस बीजा कुटुंबने हणतो नथी तेनो त्रीजा कुटुंबनो त्याग तो केवल विडंबनारुप छे. ॥ ७१६ ॥ अंतरंग गांठथी गहन एवुं चित्त होते छते, बहारनुं निर्ग्रंथपणु फोकटज छे, केमके फक्त कांचलीना त्यागथी सर्प कंइ झेर विनानो थतो नथी ॥ ७१७ ॥ त्यारे राजाए कह्युं के, ज्यारे एम छे त्यारे तो हुं आपनी कृपाथी आजे बीजां तथा त्रीजां कुटुंबनो त्याग करुं छुं. ॥ ७१८ ॥ त्यारे गुरु महाराजे कह्युं के, हे राजन् । तुं शूरवीरोने उचित

गुरुराह नृशार्दूल । यो न हंति द्वितीयकम् ॥ तृतीयस्य परित्याग--स्तस्य नूनं विम्बना ॥ ७१६ ॥ चित्तेऽतर्ग्रंथिगहने । बहिर्निर्ग्रंथता वृथा ॥ त्यागात्कंचुकमात्रस्य । भुजगो न हि निर्विषः ॥ ७१७ ॥ राजाह ननु यद्येवं । तदा युष्मदनुग्रहात् ॥ द्वितीयं च तृतीयं च । त्यजाम्यद्य कुटुंबकम् ॥ ७१८ ॥ जगौ गुरुरिदं भूप । सुष्टूक्तं क्षत्रियोचितम् ॥ तदा भूपेन विमलमतेर्वदनमीक्षितम् ॥ ७१९ ॥ त्याज्यं राज्यं मयेत्युक्ते । स जगौ मंत्रिपुंगवः ॥ न तवैवोचितं होत--दुचितं पर्षदोऽप्यदः ॥ ७२० ॥ केचिन्नीतास्तदाकर्ण्य । बलात्प्रव्राजनाद्भिया ॥ प्रद्विष्टा गुरुकर्माणो । नीचाश्चाशु पलायिताः ॥ ७२१ ॥ मुदिता लघुकर्माणः । प्रपन्नं तद्वचश्च तैः ॥ प्रमोदवर्धनचैत्ये । ययुः सर्वेऽतिकस्थिते ॥ ७२२ ॥

एवुं उत्तम वचन बोल्यो; पछी ते वखते राजाए विमलमतिना मुख तरफ जोयुं ॥ ७१९ ॥ अने कह्युं के, मारे तो राज्य तजवुं छे, हवे एम कहेते छते विमलमति मंत्रि बोल्यो के, हे राजन् ! आ फक्त आपनेज उचित छे, एटलुंज नही, पण ते तो आ पर्षदाने पण उचित छे. ॥ ७२० ॥ ते वखते केटलाक नीच अने भारेकर्मी माणसो ते सांभलीने, "आ आपणने पराणे दीक्षा अपावशे" एवी बीकथी द्वेष करता थका तुरत नाशी गया. ॥ ७२१ ॥ अने केटलाएक हलुकर्मी माणसो खुशी थया, अने

तेओए तेमनुं वचन स्वीकार्युं; पछी तेओ सर्व नजदीकमां रहेला प्रमोदवर्धन नामना चैत्यमां गया. ॥ ७२२ ॥ त्यां तेओए प्रभुनी मनोहर पूजा विधिपूर्वक करी, दान दीधां, तथा केदीओने छोडी मूक्या. ॥ ७२३ ॥ पछी राजाए नगरमांथी पोताना श्रीधर नामना पुत्रने बोलावीने तथा तेने राज्य सोंपीने सर्वेनी साथे दीक्षा लीधी. ॥ ७२४ ॥ वली ते वखते गुरु महाराजे वैराग्यने उत्पन्न करनारी देशना आपी, तथा देवादिको पण आनंद युक्त मनवाला थया थका (पोतपोताने) स्थानके गया. ॥ ७२५ ॥ (हवे नंदिवर्धन कहे छे) ते आचार्य महाराजनुं अमृत समान वचन पण मने परिणम्युं नहीं; पण ते

कृता भगवतां पूजा । तत्रोदारा यथाविधि ॥ प्रवर्तितानि दानानि । कारितं बंधमोचनम् ॥ ७२३ ॥ आकार्य तनयं स्वं च । नगराच्छ्रीधराभिधम् ॥ राज्यं दत्वा नृपस्तस्मै । ललौ दीक्षां सहाऽखिलैः ॥ ७२४ ॥ दत्ता निर्वेदजननी । गुरुणा देशना तदा ॥ गता देवादयः स्थान--मानंदभृतमानसाः ॥ ७२५ ॥ सुधाभमपि तत्सूरे--र्वचः परिणतं न मे ॥ प्रत्युतांतिकमायातौ । हिंसावैश्वानरौ तदा ॥ ७२६ ॥ प्रविष्टौ मम गात्रे तौ । मोचितश्चास्मि बंधनात् ॥ नियुक्तैराजपुरुषैः । सर्वबंधविमुक्तये ॥ ७२७ ॥ चिंतितमहमेतेन । सभामध्ये विगोपितः ॥ तदत्र किं स्थितस्यास्य । श्रमणस्यांतिके मम ॥ ७२८ ॥ ततो गतोऽहं विजय--पुराभिमुखमध्वनि ॥ दृष्टश्च प्रातिपथिको--ऽंतरा नाम्ना धराधरः ॥ ७२९ ॥ मत्कल्पः सोऽपि विजय--पुरान्निष्काशितः सुतः ॥ राज्ञाशिखरिणा हिंसा--वैश्वानरकलंकितः ॥ ७३० ॥

वखते हिंसा अने वैश्वानर उलटा मारी नजदीक आव्या ॥ ७२६ ॥ अने मारां शरीरमां तेओ दाखल थया; हवे सर्वेनां बंधनो छोडवा माटे मोकलेला राजपुरुषोए मने बंधनथी मुक्त कर्यो हतो. ॥७२७॥ पछी में विचार्युं के, आ साधुए तो मने सभावच्चे वगोव्यो; माटे हवे अहीं तेनी पासे रहेवानुं मारे शुं प्रयोजन छे? ॥ ७२८ ॥ एम विचारिने पछी हुं विजयपुर तरफ गयो; त्यां वचे मार्गमां में एक धराधर नामना वटेमार्गुने जोयो. ॥ ७२९ ॥ ते पण मारा जेवोज हतो, केमके, ते हिंसा अने वैश्वानरथी कलंकित

थएलो होवाथी (तेना पिता) शिखरी राजाए तेने विजयपुरमांथी कहाडी मेल्यो हतो. ॥ ७३० ॥ हवे में तेने विजयपुरनो मार्ग पूछयो, पण व्याकुल होवाथी तेणे मारुं वचन सांभल्युं नहीं, अने तेथी ते बोल्यो नहीं; त्यारे में ते अनादरथी, हिंसा अने वैश्वानरथी भयंकर थइने केडपरथी तुरत तलवार खेंची कहाडी, अने तेणे पण तेवीज तलवार कहाडी ॥ ७३१ ॥ ७३२ ॥ पछी अमो बन्नेए एक बीजाने शरीरने छेदनारा तुल्य प्रहारो आप्या; अने एक भवमां चाले एटली (ते भवसंबंधिनी) अमारी बन्नेनी गुटिका एकीज वखते खलास थइ (अर्थात् अमो बन्ने मृत्यु पाम्या) ॥७३३॥ पछी भवितव्यताए अमो

पृष्टो मयाऽथ विजय–पुराध्वानं न सोऽवदत् ॥ व्याकुलत्वान्न शुश्राव । मद्वचोऽनादरात्ततः ॥ ७३१ ॥ हिंसावैश्वानरोग्रेण । समाकृष्टा कटीतटात् ॥ असिपुत्री मया सद्यः । खड्गस्तेनाऽपि तादृशः ॥ ७३२ ॥ युग्मम् ॥ प्रहारौ समकं दत्तौ । द्वाभ्यां गात्रविदारिणौ ॥ जीर्णैकभववेद्या च । समकं गुटिका द्वयोः ॥ ७३३ ॥ ततोऽपरे वितीर्णे ते । भवितव्यतया द्वयोः ॥ पुर्यां पापनिवासायां । नीतौ सप्तमपाटके ॥ ७३४ ॥ त्रयस्त्रिंशत्सागरायु । र्भुक्त्वा तत्र मिथोहती ॥ गुटिकांतरमाहात्म्या--न्मत्स्यौ जातौ मिथोद्विषौ ॥७३५॥ ततोऽपि पाटके षष्टे । द्वाविंशत्यर्ण-वायुषौ ॥ परस्पराभिघातेन । मृतावत्यंतदुःखितौ ॥ ७३६ ॥ पंचाक्षपशुसंथास्ने । भवितव्य-तया ततः ॥ कृतौ गर्भजसर्पौ द्वौ । वैरावेधकृताहती ॥ ७३७ ॥

बन्नेने बीजी बे गोलीओ आपी; तथा पापोना निवासवाली (नरक नामनी) नगरीमां रहेला सातमा पाडामां ते अमोने लेइ गइ ॥ ७३४ ॥ त्यां तेत्रीस सागरोपमनुं आयुष्य भोगवीने, मांहो मांहे हणाया थका अमो बन्ने बीजी गोलीना माहात्म्यथी मत्स्य थया, तथा परस्पर द्वेषी थया. ॥ ७३५ ॥ त्यांथी अमो छट्ठा पाडामां (छट्ठी नरकमां) बावीस सागरोपमना आयुष्यवाला थया, तथा त्यां अत्यंत दुःखी थइने परस्परना घातथी मृत्यु पाम्या. ॥ ७३६ ॥ पछी भवितव्यताए पंचेंद्रिय पशुना स्थानकमां अमो

[illegible] मरण पाम्या; अने त्यां पण वैरथी अमो बन्ने हणाया. ॥ ७३७ ॥ पछी त्यांथी ते पापनिवास नगरीना पांचमा पाडामां (पांचमी नरके) अमोने मेल्या; तथा त्यां पण मांहो मांहे हणाता थका अमारा बन्नेनुं सत्तर सागरोपमनुं आयुष्य खलास थयुं. ॥ ७३८ ॥ पछी त्यांथी अमो बन्ने तीव्र वैरना अनुबंधवाला थता थका सिंह थया; तथा त्यांथी ते नगरीना चोथा पाडामां (चोथी नरकमां) दश सागरोपमना आयुष्यवाला थया. ॥ ७३९ ॥ त्यां परस्परना घातने सहन कर्यो, पछी अमो बन्ने बाजपक्षीरूप थया; अने त्यांथी स्फुरायमान वैरवाला एवा अमो बन्नेने नीचे त्रीजा पाडामां (त्रीजा नरकमां)

ततः पापनिवासायां। घृतौ पंचमपाटके ॥ गतं मिथोघ्नतोरायु–र्द्वयोः सप्तदशार्णवाः॥७३८॥ ततः सिंहावुभौ जातौ। तीव्रवैरानुबंधिनौ ॥ दशार्णवायुषौ पापे। चतुर्थे पाटके ततः ॥ ७३९ ॥ सोढस्तत्र मिथोघातः। श्येनौ जातावुभौ ततः ॥ ततोऽप्यधः स्फुरद्वैरौ। तृतीये पाटके धृतौ ॥ ७४० ॥ त्रिविधा वेदना तत्र। सोढा सप्तार्णवायुषा ॥ ततश्च नकुलौ जातौ। मिथोगात्रप्रहारिणौ ॥ ७४१ ॥ त्रिदुःखौ त्र्यर्णवायुष्कौ। द्वितीये पाटके ततः ॥ भ्रांतो ऽहमेवमन्यान्यां–तरस्थानेष्वनंतशः ॥ ७४२ ॥ संसारिजंताविति भाषमाणे। प्रज्ञा-विशाला विदधे विचारम् ॥ अहो दुरंतौ विषमौ च हिंसा--वैश्वानरौ यत्फलमेतदस्य ॥७४३॥

राख्या. ॥ ७४० ॥ त्यां अमोए सात सागरोपमना आयुष्यथी त्रण प्रकारनी (मन, वचन अने काया संबंधिनी) वेदना सहन करी; तथा त्यांथी परस्पर शरीरने फाडनारा एवा अमो बन्ने नोलीयांरूप थया. ॥ ७४१ ॥ पछी त्रण प्रकारनां दुःखोवाला एवा अमो बन्ने त्यांथी बीजा पाडामां (बीजी नरकमां) त्रण सागरोपमनां आयुष्यवाला थया, अने एवी रीते हुं अन्य अन्य अंतर स्थानोमां अनंतीवार रखडयो. ॥ ७४२ ॥ एवी रीते संसारी जीव बोलते छते प्रज्ञाविशालाए (सुभद्राए) विचार्युं के अहो ! ! (आ) दुष्ट हिंसा तथा वैश्वानर तो अत्यंत दुःखदाइ लागे छे, केमके आ

सघलुं तेओनुं फल छे. ॥ ७४३ ॥ आहाहाहा ! ! ! पहेलेथीज वैश्वानरथी (क्रोधथी) भयंकर थएलो, तथा पछी करेला एवा हिंसा साथेना विवाहथी थएल छे अहंकार जेने एवो, तथा प्रगट करेल छे वांदरानी चेष्टा जेणे, एवो दुर्बुद्धि पुरुष, कपिकच्छु (कवच) नामनी वेलडी पर लटकावेल छे शरीर जेणे एवा वांदरानी पेठे आ जगतमां नाच्या करे छे. ॥ ७४४ ॥ शुं आ हिंसा अने वैश्वानर बन्ने भयंकर एवा मूर्छा अने ताव छे ? के एकी समये मलेला, एवा शाकिनी अने भूतना दोषो छे ? के मदिरा अने झेर छे ? के ग्रहोनी विषम दशा अने दुष्ट निमित्तोनां आगमो छे ? के, कंठ अने होठने शोषवनारी

अहह कुमतिरादावेव वैश्वानरोग्र—स्तदनु विहितहिंसोद्वाहसंजातदर्पः ॥ नर इह नरिनर्ति व्यक्तकापेयलीलः । कपिरिव कपिकच्छूवल्लिसंश्लिष्टगात्रः ॥ ७४४ ॥ उग्रौ मूर्छाज्वरौ वा सममुत मिलितौ शाकिनीभूतदोषौ । हालाहालाहलो वा ग्रहविषमदशादुर्निमित्तागमौ वा॥कंठोष्ठाशोषितृष्णातपतपनकरव्यापतापोद्भवौ वा । हिंसावैश्वानरौ द्वौ जगति तनुभृतां द्विघ्न दोषावहौ स्तः ॥ ७४५ ॥ हिंसावैश्वानराभ्यां निबिडजडधियः कुर्वते संस्तवं ये । पीनप्रौढप्रभावौ हृदयगतदयाशांतभावौ विहाय ॥ हास्यास्ते कस्य न स्युर्जगति सुरगवी कामकुंभौ त्यजंत । स्तन्मूल्येनानयंतः सपदि निजगृहे रासभीभस्मपात्रे ॥ ७४६ ॥ स वन्हिरन्यो गलितप्रतापः । स्थले प्रविध्यापति पिच्छले यः ॥ अयं तु वैश्वानरनामधेयः । स्निग्धेऽपि रुक्षेऽपि समप्रवृत्तिः ॥ ७४७ ॥

एवी तृष्णाना तापनी अने सूर्यना तापनी उत्पत्ति छे; केमके, तेओ जगतमां प्राणीओने बेवडो दोष करनाराओ छे. ॥ ७४५ ॥ अत्यंत जड बुद्धिवाला एवा जे लोको, अत्यंत उत्कृष्ट प्रभाववाला, तथा हृदयमां रहेला एवा दया अने शांतभावने तजीने हिंसा अने वैश्वानरनी (क्रोधनी) प्रशंसा करे छे, ते माणसो कामधेनु अने कामकुंभने तजता थका, अने पोताने घेर तेने बदले तुरत गधेडी अने राखनी टोपलीने लावता थका जगतमां कोने हास्यपात्र नथी थता ? ॥ ७४६ ॥ जे अग्नि भीना

स्थानमां निर्मळ थइने करी जाय छे, ते तो जुदो; अने आ अग्निना नामने धरनारो वैश्वानर आ (क्रोधनो) तीक्ष्णता (भीना) अने कोरा स्थानमां पण तुल्य प्रवृत्तिवालो छे. ॥ ७४७ ॥ हा ! हा ! स्वानुभवने आश्रित थएली एवी वैश्वानरनी (क्रोधनी) अने हिंसानी गतिने जे माणसो जाणता पण नथी, तेओ पण आ मूर्ख नंदिवर्धननी पेठे अंधकारमय (अत्यंत दुष्ट) दशाने प्राप्त थाशे. ॥ ७४८ ॥ हवे फरीने संसारि जीव (अनुसुंदरचक्री) कहेवा लाग्यो के, त्यांथी मने भवितव्यता श्वेतपुरमां लेइ

दृष्ट्वा न वैश्वानरहिंसयोर्गतिं । विदंत्यपि स्वाऽनुभवाश्रितां जनाः ॥ इमेऽपि यास्यंति दशां तमोमयीं । जडो यथाऽयं ननु नंदिवर्धनः ॥ ७४८ ॥ संसारिजीवोऽथ प्राह । नीतः श्वेतपुरे ततः ॥ कृतश्चाभीररूपोऽहं । भवितव्यतया तया ॥७४९॥ तद्रूपस्य सतोगतो मम शमं वैश्वानरः किंचन । भग्ना निर्घृणतामतिः प्रववृते दाने च याहच्छिकी ॥ नाऽभ्यस्तं तु विशिष्टशीलमधिको धर्मश्च नाऽऽसेवितो । जातो मध्यगुणस्तदा भवसरित्संघट्टघर्षादहम् ॥ ७५० ॥ मामालोक्य तथाविधं गुणकलाभोगप्रदानोन्मुखी । संजाता भवितव्यता शुचिफलासन्नप्रसन्नाशया ॥ ऊचे सांप्रतमार्यपुत्र सुयशःश्रीसिद्धिशर्माशया । त्वं सिद्धार्थपुरे व्रज प्रकटितः पुण्योदयस्ते सखा ॥ ७५१ ॥

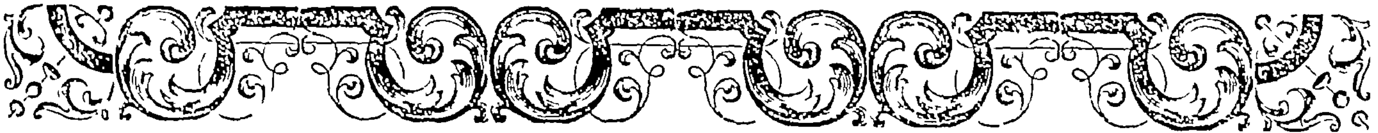
गइ; अने मने एक भरवाडरूप कर्यो. ॥ ७४९ ॥ हवे ते भरवाडरूप थएलो एवो जे हुं, तेनो कंइंक वैश्वानर (क्रोध) शांत थयो, पापिष्ट बुद्धि छादित थइ, तथा शक्ति मुजब दानमां बुद्धि थइ, तो पण विशेष प्रकारना शीलनो मने अभ्यास थयो नहीं, तेम अधिक धर्मने पण में सेव्यो नहीं; अने एवी रीते आ संसाररूपी नदीना संघट्टमां घसावाथी हुं ते वखते मध्यम गुणवालो थयो. ॥ ७५० ॥ हवे तेवी रीतनो मने जोइने भवितव्यता, पवित्र फलमां नजदीक अने प्रसन्न आशयवाली, तथा (मने) गुण, कला, अने भोगो आपवामां तत्पर थइ; अने कहेवा लागी के, हे आर्यपुत्र ! हवे तुं उत्तम यश, लक्ष्मी

अने मोक्ष सुखनी आशाथी सिद्धार्थ नामना नगरमां जा? तारो मित्र पुण्योदय हवे प्रगट थयो छे ॥ ७५१ ॥ एवी रीते हिंसा तथा वैश्वानरना (क्रोधना) प्रसारथी थएला, तथा दुष्ट एवी स्पर्शेन्द्रियथी

इति परिणतिं हिंसावैश्वानरप्रसरोद्भवां । पटुतरमतिः श्रुत्वा दुष्टत्वगिंद्रियजामपि ॥
विहितविषयप्रत्याहारः स्थिरोपशमक्रमो । भवति भुवि यः प्राप्स्यत्युच्चैः स एव यशः श्रियम् ॥ ७५२ ॥

उत्पन्न थएला हालबेहालने सांभलीने, करेल छे विषयोनो त्याग जेणे एवो जे माणस आ पृथ्वीमां स्थिर एवी शांततामां समर्थ थाय छे, तेज माणस उंचे प्रकारे यश अने लक्ष्मीने मेलवशे ॥ ७५२ ॥

इति श्रीवैराग्यकल्पलतायां चतुर्थः स्तबकः समाप्तः ॥ श्रीरस्तु ॥

॥ पंचमःस्तवकःप्रारभ्यते ॥

अथ सिद्धार्थनगरे । नृपोऽनूनरवाहनः ॥ गंधवाह इव द्वेषि–यशःकर्पूरगंधहृत् ॥ १ ॥ यस्य दानगुणेनाधः–कृताः सर्वे सुरद्रुमाः ॥ ऊर्ध्वं गताः परीक्षार्थं । तुलाधृतिवशाद्विधेः ॥ २ ॥ आसीत्तस्य महादेवी । गुणसौरभ्यमालती ॥ सदालिसेव्या सुभगा । नाम्ना विमलमालती ॥ ३ ॥ तस्याः पुत्रोऽहमुत्पन्नो । व्यक्तश्छन्नस्तदैव च ॥ पुण्योदयः सहचरो । जातो मे चंद्र-निर्मलः ॥ ४ ॥ मम जन्मोत्सवश्चक्रे । पित्रा प्रमदनिर्भरः ॥ क्रमात् प्रतिष्ठितं नाम । यथा-ऽयं रिपुदारणः ॥ ५ ॥ नंदिवर्धनकाले या । ममासीदविवेकिता ॥ सा धात्री पुनरायाता । द्वेषसंगेन गर्भिणी ॥ ६ ॥ मज्जन्मकाले साऽसूत । वदनाष्टकधारकम् ॥ पुत्रमुत्कंधरं दुष्टं । सुदुर्द्धर्षं महोदरम् ॥ ७ ॥ अष्टप्रेक्ष्यास्य शीर्षाणि । कूटानीह गिरेरिव ॥ चकार नाम सा व्यक्तं । शैलराज इति स्फुटम् ॥ ८ ॥

हवे पननर्नी पेठे शत्रुओना यशरूपी कपूरना गंधने हरनारो एवो नरवाहन नामनो राजा सिद्धार्थ नामना नगरमां थयो. ॥ १ ॥ जे राजाना दानगुणथी नीचे करेलां सर्व कल्पवृक्षो विधिनी तुलाधृतिना वशथी परीक्षा माटे उंचे गएलां छे. ॥ २ ॥ ते राजाने गुणोरूपी सुगंधनी मालती सरखी, तथा उत्तम सखीओथी (पक्षे–हमेशां भमराओथी) सेवनीक अने उत्तम भाग्यवाली विमलमालती नामनी पटराणी हती. ॥ ३ ॥ तेणीने हुं प्रगट रीते पुत्र पणे उपन्यो; तथा तेज वखते चंद्र सरखो निर्मल एवो पुण्योदय गुप्त रीते मारो सोबती थयो. ॥ ४ ॥ वली पिताए हर्ष पूर्वक मारो जन्मोत्सव कर्यो; तथा अनुक्रमे मारुं “ रिपुदारण ” नाम पाड्युं ॥ ५ ॥ नंदिवर्धनना जन्म वखते मारी जे अविवेकिता नामनी धावमाता हती, ते फरीने द्वेषना संगथी गर्भवंती थइ थकी अहीं आवी हती ॥ ६ ॥ मारा जन्म वखतेज तेणीए पण आठ मुखवाला उंची डोकवाला, तथा मोटा पेटवाला एक दुष्ट अने उध्धत पुत्रने जन्म आप्यो. ॥ ७ ॥ हवे अहीं पर्वतना शिखरो सरखां तेनां आठ मस्तकोने जोइने तेणीए प्रगट रीतें तेनुं

"शैलराज" नाम पाडयुं ॥ ८ ॥ ते धाव, तथा तेणीना ते पुत्रनो मने अनादिकालथी संग छे; हवे ते वखते मने ते प्रकट तो थयो, पण गुप्त रीते रह्यो.॥ ९ ॥ हवे पांच छ वर्षो गया बाद में तेने जोयो,अने जोतांज हुं तेने ब्रह्माथी पण अधिक मानवा लाग्यो, केमके, ते ब्रह्मा करतां बमणां मुखोवालो हतो!॥ १० ॥ " आ मने हवे वश थयो छे " एम मने जोइने ते पण प्रफुल्लित मुखवालो थयो; तथा आशय जाणनाराओमां शिरोमणि एवा तेणे मारा शरीरने आलिंगन कर्युं. ॥ ११ ॥ तेना आलिंगनथी मने अलौकिक शक्ति थइ, के जे शक्तिए मने त्रणे लोकोने उलंघीने तुरत उंचे

तस्या धात्र्याश्च तत्सूनोः। संगमोऽनादिरेव मे ॥ आविर्भूतस्तदा मेऽसौ। तिरोभूतोऽन्यदा परम् ॥ ए ॥ पंचमेष्वथ वर्षेषु। दृष्टमात्रो मयाऽथ सः ॥ ब्रह्मणोऽप्यधिको मेने। द्विगुणो यत्ततो मुखैः ॥ १० ॥ वशोऽयमिति मां प्रेक्ष्य। सोऽपि स्मेराननोऽभवत् ॥ आलिलिंग च मद्देहं। भावज्ञस्य शिरोमणिः ॥ ११ ॥ तदालिंगनतः शक्ति–रनिर्वाच्या ममाऽभवत् ॥ त्रैलोक्यमतिवृत्योर्ध्व–महमाशु धृतो यया ॥ १२ ॥ कुलजात्यादिविषयः। स्वोत्कर्षो मम पप्रथे ॥ तत्सक्तहृदये शश्व–त्तैलबिंदुरिवांभसि ॥ १३ ॥ न मातुर्नापि तातस्य। प्रणामो विहितो मया ॥ शैलराजप्रसंगेन। शैलराजत्वमीयुषा ॥ १४ ॥ न नताः कुलदेव्यश्च। न देवा लौकिका अपि ॥ मम नाऽखंम्नयभावं। ज्ञात्वाऽनम्रं पिताऽपि माम् ॥ १५ ॥ अन्येषामपि पित्रोक्तं। कार्याज्ञाऽस्यैव सर्वदा ॥ अकांम्नविम्रूरं कर्ता। नो चेन्मानधनो ह्ययम् ॥ १६ ॥

चडाव्यो. ॥ १२ ॥ तेनामां आसक्त हृदयवालो हु होते छते पाणीमां जेम तेलनुं बिंदु तेम मारी कुल, जाति आदिकनी मोटाइ हमेशां (जगतमां) फेलावा लागी. ॥ १३ ॥ वली में ते शैलराजना प्रसंगथी, पर्वतपणाने पामीने माता के पिताने प्रणाम पण कर्यो नही ॥ १४ ॥ वली में कुलदेवीओ तथा लौकिक देवोने पण नमस्कार कर्या नही; अने पिताजीए पण मारो भाव जाणीने, नहीं नमता एवा मने ठपको आप्यो नहीं. ॥ १५ ॥ वली पिताजीए बीजाओने पण कह्युं के, (तमारे) आनी आज्ञा हमेशां पालवी

[...]तर कर्यांक ते मानी अचानक (कंडूक) नुकशान करशे. ॥ १६ ॥ पछी सर्व राज्यकारभारीओ मारा [...] थया; अने मानमांज मग्न थएलो एवो जे हुं तेनी आज्ञाने कोइ पण उल्लंघतुं नथी. ॥ १७ ॥ आ महान उज्ज्वल महिमा पुण्योदयरूपी चंद्रनोज हतो, पण में मूढचित्तवालाए ते मानरूपी राहुनो जाण्यो. ॥ १८ ॥ वली में विचार्युं के, आ शैलराज तो देवोने पण दुर्लभ एवो मारो बंधु छे, तथा सर्व कल्याणोनी श्रेणिओने करनारो छे. ॥ १९ ॥ आ मारो आशय में तेने एक दहाडो जणाव्यो; त्यारे मने पोताने वश थएलो जोइने तेणे मने पोतानी गुह्य वात जणावी के, ॥ २० ॥ मारी पासे आत्मवीर्यथी

ततो दासत्वमापन्नं । राजकं सर्वमेव मे ॥ न कोऽपि मानमग्नस्य । ममाज्ञामतिवर्तते ॥ १७॥ पुण्योदयविधोरेव । महिमाऽसौ महोज्ज्वलः ॥ मया तु मूढचित्तेन । मानराहोर्विज्ञावितः ॥ १८ ॥ ध्यातं मयैव बंधुर्मे । देवानामपि दुर्लभः ॥ शैलराजोऽखिलश्रेयः—संततीनां विधायकः ॥ १९ ॥ असौ निवेदितस्तस्य । स्वाभिप्रायो मयान्यदा ॥ न्यवेदि मे परं गुह्यं । स्ववशं प्रेक्ष्य तेन माम् ॥ २० ॥ ममास्ति स्तब्धचित्ताख्यं । स्ववीर्योत्थं विलेपनम् ॥ प्रतिक्षणं त्वयादेयं हृदये तत्सुखाशया ॥ २१ ॥ वाचामगोचरस्तस्य । वक्ष्यत्यनुभवः फलम् ॥ इत्युक्त्वा स ददौ तन्मे । हृदि धत्तं मयाऽपि तत् ॥ २२ ॥ तत्प्रभावादहं जातः । स्तब्धकीलितकंधरः ॥ सुतरां प्रणता लोका । विश्वासोऽभूद्विलेपने ॥ २३ ॥ गतोऽन्यदाऽहं नगरें ऽतरंगे। संक्लिष्टचित्तेऽखिलदुःखवासे ॥ तृष्णाऽनिलांदोलितकृष्णनील—कापोतलेश्याविलसत्पताके ॥ २४ ॥

उत्पन्न थएलुं स्तब्धचित्त नामनुं (एक) विलेपन छे; ते तारे, तेना सुखनी आशाथी क्षण क्षण प्रते हृदयमां धारण करवुं.॥२१॥वचनोथी पण नहीं कही शकाय एवो तेनो अनुभव (तने) फल देखाडी आपशे;एम कहीने तेणे ते विलेपन मने आप्युं; अने में पण ते हृदयमां धारण कर्युं ॥२२॥ हवे ते विलेपनना प्रभावथी हुं स्तब्ध अने अक्कड गरदनवालो थयो; अने सारी रीते लोको मने नमवा लाग्या; अने तेथी ते विलेपनमां मने विश्वास थयो.२३ हवे एक दहाडो हुं, सर्व दुःखोरूपी आवासोवालां, तथा तृष्णारूपी पवनथी फरकती छे,

कृष्णलेश्या,नीललेश्या, तथा कापोतलेश्यारूपी उलसायमान पताकाओ जेमां एवा संक्लिष्ट चित्त नामना अंतरंग नगरमां गयो ॥२४॥ वली ते नगर केवुं छे तो के, असंख्य प्रकारनां दुर्ध्यानो रूपी छे रथोनो प्रचार जेमां एवो लोकप्रवाह नामनो छे राजमार्ग जेमां, तथा विकल्पोथी चित्रित थएली एवी चित्त सज्ञारूपी छजांओए करेल छे कौतुकोनो समूह जेमां एवुं ते नगर छे ॥ २५ ॥ ते नगरमां अत्यंत प्रतापवाला, तथा घणां दूषणोनी उत्पत्तिना स्थानक रूप, तथा चंद्रप्रते जेम राहु, तेम बोधरूपी राजा प्रते राखेल छे वैर जेणे एवा, तथा प्रमादना प्रपंचनी रचनामां सूत्रधार सरखा, तथा उत्तम वादरूपी हाथीने मारवामां

असंख्यदुर्ध्यानरथप्रचार–लोकप्रवाहाभिधराजमार्गे ॥ विकल्पसंचित्रितचित्तसंज्ञा–कपोतपालीकृतकौतुकौघे ॥ २५ ॥ अद्राक्षमस्मिन्नतुलप्रताप--मुत्पत्तिभूमिं बहुदूषणानाम् ॥ निबद्धवैरं सह बोधराज्ञा । पत्येव राहुग्रहमौषधीनाम् ॥ २६ ॥ क्लिष्टाशयं नाम नृपं प्रमाद--प्रपंच संसूत्रणसूत्रधारम् ॥ सद्भूतवादद्विपपंचवक्त्रं । विघ्नं च वेतालमिवेष्टसिद्धेः ॥ २७ ॥ युग्मम् ॥ प्रिया मया तस्य च हीनताख्या । दृष्टा निकृष्टाशयवर्गसेव्या ॥ प्रवर्तिका निंद्यतरक्रियाणां । तमोमयी कालनिशेव साक्षात् ॥ २८ ॥ तयोर्मृषावाद इति प्रसिद्धः । सद्बोधशैले दृढवज्रपातः ॥ स्नेहद्रुमोच्छेदकुठारकल्पः । संकल्पवल्लीवनवारिवाहः ॥ २९ ॥ सुतः समस्तांगिहितोपलोपी । कुतश्चिदप्यकृतबाहुवीर्यः ॥ अनायि नेत्राऽतिथितां कुमार्गो--पदेशदक्षः कृतमोहपक्षः ॥ ३० ॥ युग्मम् ॥

सिंह सरखा, अने वेतालनी पेठे इष्ट सिद्धिप्रते विघ्न करनार एवा “ क्लिष्टाशय ” नामना राजाने में जोयो ॥ २६ ॥ २७ ॥ वली त्यां में, दुष्ट आशयोनां समूहोथी सेवनीक, तथा अत्यंत निंदनिक क्रियाओनी प्रवर्तावनारी, अने साक्षात् जाणे कालरात्रि होय नहीं, तेवी तमोमय (अज्ञानमय) एवी ते राजानी हीनता नामनी स्त्रीने जोइ ॥ २८ ॥ उत्तम ज्ञान रूपी पर्वतने भेदवामां दृढ वज्रपात सरखो, तथा स्नेहरूपी वृक्षने छेदवामां कुहाडा सरखो, अने संकल्पोरूपी वेलडीओनां वनप्रते वरसाद सरखो, तथा सर्व

जाण्या ॥ ३६ ॥ हवे ज्यारे मारो कला शीखवानो वखत आव्यो त्यारे, पिताजीए विधिपूर्वक कलाचार्यने पूजीने, उत्सव सहित तेने मने सोंप्यो ॥३७॥ वली मने पिताजीए कह्युं के, हे पुत्र ! विद्याना अर्थि एवा तारे नमस्कार पूर्वक आदरथी आ कलाचार्यने सेववा ॥ ३८ ॥ त्यारे में कह्युं के, अरे ! आ रांकडो विचारो कलाचार्य ते मारी आगल शुं हिसाबमां छे ? तो पण तमारा उपरोधथी हुं कलाओ ग्रहण करूं छुं, तथा वली तेने नमस्कार करुं छुं. ॥३९॥ पछी पिताजीए गुप्त रीते कलाचार्यने कह्युं के, आपे आ अहंकारीनो अविनय जोइने उद्वेग करवो नहीं ॥ ४० ॥ पछी ते वचन अंगीकार करीने तणे विचार्युं के, आ तेनी बाल

कलाग्रहणकालेऽथ । कलाचार्यं विधानतः ॥ संपूज्य पित्रा तस्याहं । प्रथितोत्सवमर्पितः ॥ ३७ ॥ उक्तश्चाहं त्वया पुत्र । समाराध्योऽयमादरात् ॥ विद्यार्थिना कलाचार्यः । प्रणिपात विधायिना ॥ ३८ ॥ मयोक्तं किं विजानीते । वराकोऽयं ममाग्रतः॥ तवाऽनुरोधाद् गृह्णामि । कलाः कुर्वे नतिं पुनः ॥ ३९ ॥ रहःस्थितं ततस्तातः । कलाचार्यमभाषत ॥ नोद्वेगोऽस्य त्वया कार्यो । ऽविनयं प्रेक्ष्य मानिनः ॥ ४० ॥ तद्वचोऽसौ प्रतिश्रुत्य । दध्यौ बाल्यविजृंभितम् ॥ मानोऽस्य शास्त्रबोधेऽयं । स्वयं नम्रो भविष्यति ॥ ४१ ॥ ततोऽसौ सर्वयत्नेन । प्रवृत्तो मम पाठने ॥ पठंति तत्र चान्येऽपि । विनीता राजदारकाः ॥ ४२ ॥ शैलराजः प्रवृद्धोऽभ्नूदादरेण च मे गुरोः ॥ ततो जात्यादिनाचार्यं । हीलयामि प्रतिक्षणम् ॥ ४३ ॥ दध्यौ तदा कलाचार्यो । नाऽस्य शास्त्रश्रमाद्गुणः ॥ यथाम्लभोजनात् क्षीण–तनोः श्वयथुवर्धनात्॥४४॥

चेष्टा छे, पण ज्यारे शास्त्रोनो तेने बोध थशे, त्यारे तेनुं आ मान पोतानी मेलेज नम्र थइ जशे. ॥ ४१ ॥ पछी ते कलाचार्य मने सर्व प्रयत्नपूर्वक भणाववा लाग्यो, वली त्यां बीजा पण विनयी राजकुमारो भणता हता. ॥ ४२ ॥ हवे गुरु तरफना आदरथी मारो शैलराज (अहंकार) वधवा लाग्यो; अने तेथी दरेक क्षणे हुं जाति आदिकथी आचार्यनी हीलना करवा लाग्यो. ॥ ४३ ॥ त्यारे कलाचार्ये विचार्युं के, क्षीण शरीरवालाने खाटां भोजनथी जेम सोजो थाय (अने ते जेम लाभकारक नथी) तेम आने शास्त्र-

आमथी गुण थशे नहीं. ॥ ४४ ॥ वली अपात्रने कन्यादाननी पेठे ज्ञानदान पण अहितकारी छे, एम विचारि मनथी तो तेणे मने तज्यो, पण बहारथी द्वेष देखाड्यो नही ॥ ४५ ॥ वली मने तेवो जोइने राजकुमारो पण मारामांथी विरक्त थया, पण केवल मात्र पुण्यना प्रभावथी मने तेओ पराभव करवाने समर्थ थया नहीं. ॥ ४६ ॥ हवे एक दहाडो ज्यारे आचार्य बहार गया हता, त्यारे हुं तेमना आसनपर चडी बेठो; ते जोइने राजकुमारोए मने कह्युं के, आ तने उचित नथी. ॥ ४७ ॥ कह्युं छे के, गुरुना आसनपर बेसनाराओने कलंकथी उत्पन्न थएली मलीनता थाय, तथा अपजश अने पापनी वृद्धि थाय छे, अने

ज्ञानदानमपात्रस्य । कन्यादानमिवाऽहितम् ॥ त्यक्तस्तेनेत्यहं भावा—द्बहिर्द्वेषो न दर्शितः ॥ ४५ ॥ राजपुत्रा अपि प्रेक्ष्य । मामभूवंस्तथाविधम् ॥ विरक्ताः केवलं पुण्या—न्न पराभवितुं क्षमाः ॥ ४६ ॥ बहिर्गतेऽन्यदाऽऽचार्ये। मयाऽध्यस्तं तदासनम् ॥ तद् दृष्ट्वा राजपुत्रा मां । प्रोचुर्नेदं तवोचितम् ॥ ४७ ॥ यतः—गुर्वासने निविष्टानां । मालिन्यं स्यात्कलंकजम् ॥ वर्धेते चाऽयशःपापे । क्षरणं चायुषो भवेत् ॥ ४८ ॥ मयोक्तं शिक्षणार्होऽहं । बालिशाः किं भवादृशाम् ॥ यात स्वकुलशिक्षार्थं । तेऽपि तुष्णींस्थितास्ततः ॥ ४९ ॥ कलाचार्याय तत्प्रोक्तं । चरित्रं राजदारकैः ॥ क्रुद्धेन तेन पृष्टोऽहं । साऽसूयं भाषितं मया ॥ ५० ॥ अहो विमृश्य भाषित्व—महो ते शास्त्रकौशलम् ॥ असत्यवादिन्निर्ब्रूषे । मामेवं यत्प्रतारितः ॥ ५१ ॥

आयुष्य ओछुं थाय. ॥ ४८ ॥ त्यारे में तेओने कह्युं के, अरे! मूर्खाओ!! शुं हुं तमारा जेवाओथी शिखामण देवावा लायक छुं? (अर्थात् शुं तमो मने शिखामण देवा जोग छो?) तमारा पोताना कुटुंबने शिखामण देवा जाओ? (ते सांभली) तेओ पण मौन रह्या. ॥ ४९ ॥ पछी मारुं ते आचरण राजकुमारोए कलाचार्यने कह्युं; त्यारे तेणे क्रोध पामीने मने पूछ्युं; त्यारे में इर्ष्या सहित कह्युं के, ॥ ५० ॥ अहो तारुं विचारयुक्त बोलवापणुं! तथा अहो! तारुं शास्त्रोनुं कुशलपणुं! के, जूठुं बोलनाराओथी ठगा-

इने तुं मने आम बोले छे ! ! ॥ ५१ ॥ त्यारे ते महामति आचार्ये विचार्युं के, आ राजकुमारो जूठुं बोलता नथी, पण आ पापी जूठो छे; माटे हवे तेनुं ते दुराचरण नजरें जोइने हुं तेने शिक्षा आपुं. ॥ ५२ ॥ हवे एक दहाडो तेणे गुप्त रहीने मने नेतरनी खुरशीपर बेठेलो जोइने ठपको अप्यो; त्यारे में उलटो तेने तरछोडी कहाड्यो. ॥ ५३ ॥ पछी राजकुमारोए गुरुने छानी रीते कह्युं के, नही जोवालायक एवा आ रिपुदारणने अमारी साथे राखवो युक्त नथी. ॥ ५४ ॥ त्यारे तेणे पण विचार्युं के,आ बीचारा राज-

ततो महामतिर्दध्यौ । न मृषा राजदारकाः ॥ ब्रुवतेऽयं परं पाप–स्तद् दृष्ट्वा शिक्षयाम्यहम् ॥ ५२ ॥ अन्यदा छन्नदेशस्थः । स मां वेत्रासनस्थितम् ॥ दृष्ट्वा ददावुपालंभं । कृतस्तन्निह्नवो मया ॥ ५३ ॥ ततो रहसि विज्ञप्तं । गुरवे राजदारकैः ॥ अदृष्टव्यो ह्ययं युक्तो । मध्ये स्थापयितुं न नः ॥ ५४ ॥ तेनापि चिंतितं सत्यं । वदंत्येते तपस्विनः ॥ पापोऽनुचित एवाऽयं । सत्संगे रिपुदारणः ॥ ५५ ॥ तथाहि–कुपितं मधुरैर्वाक्यै–रर्थदानेन लोभिनम् ॥ विनयेन जनं स्तब्ध–मविश्वासेन मायिनम् ॥ ५६ ॥ चौरं रक्षणयत्नेन । सद्बुद्ध्या पारदारिकम् ॥ वशीकुर्वंति सुधियो । मूर्खं चित्तानुवृत्तितः ॥५७॥ न तु कोऽपि प्रतीकारो । विद्यते भुवनत्रये ॥ असत्यवादिनः पुंसः । कालदष्टः स उच्यते॥ ५८ ॥ त्रिनिर्विशेषकम् ॥ स्वभावादथवा दुष्टो । नास्त्ययं रिपुदारणः ॥ मृषावादान्मृषा ब्रूते । स्तब्धः स्याच्छैलराजतः ॥ ५९ ॥

कुमारो सत्य कहे छे; अने आ पापी रिपुदारणने सत्संगमां राखवो अनुचित ज छे. ॥ ५५ ॥ कह्युं छे के, उत्तम बुद्धिवाला माणसो क्रोधितने मिष्ट वचनोथी, लोभीने धनना दानथी, अहंकारीने विनयथी, कपटीने अविश्वासथी, चोरने रक्षणना प्रयत्नथी, लंपटने सद्बुद्धिथी, मुर्खने मननी अनुवृत्तिथी वश करे छे, पण जूठाबोला माणसनो त्रणे जगतमां पण कोइ इलाज नथी; अने तेथी ते " कालथी डंखाएलो " कहेवाय छे. ॥ ५६ ॥ ५७ ॥ ५८ ॥ अथवा आ रिपुदारण स्वभावथी दुष्ट नथी; पण मृषावादथी

...छे,तथा शैलराजथी ते अहंकारी थयो छे.॥५९॥माटे ते बन्नेनो जो ते त्याग करे तो उत्तम लाभ थाय ... माटे तेने शिखामण आपुं,एम विचारि आचार्ये मने कह्युं के,॥६०॥हे कुमार! तारा जेवाओने माटे मारी शाळामां ... योग्य स्थानक नथी; माटे तुं शैलराज अने मृपावाद नामना पापी मित्रोने तजी दे!॥६१॥ त्यारे में कह्युं के, ते स्थानक त्यारे(तारा)बापने आप ²अमो तो ते(तारा)स्थानविना अने वली तारा विना पण बीजेथी सुखें समाधें शास्त्र भणिशुं.॥ ६२ ॥ एवी रीते आचार्यने तरछोडीने, स्तब्ध चित्तना विलेपनथी उंची डोक तथा उंचा मुखवालो थयो थको, तथा मारुं शरीर मरोडतो थको हुं त्यांथी

कुर्याद्यद्येतयोस्त्यागं। तदा स्याद्धितमुत्तमम्॥ शिक्षयामि तदर्थं त—दित्याचार्यो जगाद माम् ॥ ६० ॥ कुमार नोचितं स्थानं। मच्छालायां किलेदृशाम्॥ शैलराजमृषावादौ । पापमित्रे ततस्त्यज ॥ ६१ ॥ मयोक्तं स्थानमेतत्त्वं। यच्छ पित्रे विनाऽप्यदः॥ विना च त्वां वयं शास्त्रं । भणिष्यामोऽन्यतः सुखम् ॥ ६२ ॥ तर्जयित्वेत्थमाचार्यं । स्तब्धचित्तविलेपनात् ॥ उत्कंधराननो मृष्ट--न्निजांगं निर्गतस्ततः ॥ ६३ ॥ प्राप्तस्ताताँतिके पृष्ट--स्तेन पाठोऽवशिष्यते ॥ कियांस्तव मया प्रोक्तं। न न्यूना काऽपि मे कला॥ ६४ ॥ तातः प्राह तथाऽप्युच्चैः । पूर्वाधीतं स्थिरीकुरु॥ विद्यायां ध्यानयोगे च। संतोषो नोचितः सताम् ॥ ६५ ॥ भृतं धनैः पुनर्वेश्म। कलाचार्यस्य भूभृता॥ माभूत् खेद इति प्रोक्तं।तेन मच्चरितं तु न॥६६॥कलाचार्यगृहे स्थेयं। भवताऽभ्यासशालिना॥ अतःप्रभृति तातेने—त्युक्तं तत्स्वीकृतं मया ॥ ६७ ॥

चालतो थयो. ॥ ६३ ॥ पछी हुं पिता पासे गयो, त्यारे तेमणे मने पूछ्युं के, हवे केटलोक पाठ बाकी रहे छे ? त्यारे में कह्युं के, हवे मने कंइ पण कला अधुरी नथी. ॥ ६४ ॥ त्यारे वली पिताजीए कह्युं के, एम छे तो पण तुं पूर्वे शीखेलुं पाकुं कर ? केमके सज्जनोए विद्यामां अने ध्यान योगमां संतोष राखवो उचित नथी. ॥ ६५ ॥ वली फरीने राजाए कलाचार्यनुं घर धनथी भरी आप्युं; अने ते कलाचार्ये पण " आ राजाने खेद न थाय तो सारुं " एम विचारि मारुं आचरण राजाने कह्युं नहीं ॥ ६६ ॥ पछी

पिताजीए मने कह्युं के, आजथी हवे तारे अभ्यासमां मनोहर थइने कलाचार्यने घेर रहेवुं; पछी ते में पण स्वीकार्युं. ॥ ६७ ॥ पछी त्यांथी निकलीने में मृषावादने पूछ्युं के, हे मित्र ! तारी आ चतुराइ ते क्यांथी आवी ? के जेना वशथी मने आ तेज मल्युं छे. ॥ ६८ ॥ त्यारे तेणे कह्युं के, राजसचित्त (नामना नगरमां) रागकेसरी नामे राजा छे; ते राजा शत्रुओरूपी सर्पोने (मारवामां) गरुड समान छे. ॥६९॥ ते राजाने, कुक्षिमां राखेल छे गुणोनो समूह जेणीए एवी मूढता नामनी राणी छे, तथा तेणीने, छायाथी आच्छादित करेल छे त्रणे जगतो जेणीए एवी माया नामनी दीकरी छे. ॥ ७० ॥ ते महान बेहेनने में

निर्गतेन मृषावाद–स्ततः पृष्टो वयस्य ते ॥ दक्षता किमुपज्ञं य–द्वशान्मेऽभूदयं महः ॥६८ ॥
स जगौ राजसे चित्ते । राजास्ते रागकेसरी ॥ सरीसृपाणां शत्रूणां । त्रासने विनतासुतः
॥ ६९ ॥ तस्यास्ति मूढता देवी । कुक्षिक्षिप्तगुणोच्चया॥ मायाऽभिधास्ति तत्पुत्री । छाया
छन्नजगत्त्रया ॥ ७० ॥ प्रतिपन्ना मया प्रेम्णा । भगिनी सा महत्तमा ॥ साऽपि छायेव मां
मुक्त्वा । कदापि क्वापि याति न ॥ ७१ ॥ प्राप्तं तदुपदेशेन । मया कौशलमीदृशम् ॥ मयो-
क्तं दर्शनीया सा । ममाऽप्यात्मस्वसा त्वया ॥ ७२ ॥ तथेति स्वीकृतं तेन । ततो विलसितं
मया ॥ शालासु द्यूतकाराणां । पणस्त्रीणां च वेश्मसु ॥ ७३ ॥ इत्थं द्वादशवर्षाणि । कलौ-
घोपार्जनच्छलात् ॥ लंघितानि कुमार्गेण । मया तातमपश्यता ॥ ७४ ॥ मिथ्यावार्तारजः
पुंजे । मयि धूमभ्रमाश्रिते ॥ पूर्णज्ञानाग्निसद्भावो । लोकैरनुमितस्ततः ॥ ७५ ॥

प्रेमथी स्वीकारी छे, अने तेथी ते छायानी पेठे मने तजीने कोइ पण समये क्यांए पण जती नथी ॥ ७१ ॥ तेणीना उपदेशथी मने आवी चतुराइ मली छे; त्यारे में तेने कह्युं के, मने पण तारे ते तारी बेहेनने देखाडवी. ॥ ७२ ॥ त्यारे तेणे पण ते स्वीकार्युं; पछी हुं जुगारखानाओमां तथा वेश्याओना घरोमां विलास करवा लाग्यो. ॥ ७३ ॥ अने एवी रीते कलाओ भणवाना मिषथी में पिताजीने मोहोडुं देखाड्या विनाज बार वर्षो कुमार्गमां गाल्यां. ॥ ७४ ॥ पछी मिथ्या वचनरूपी रजना ढगलावाला.

[illegible] पर्वतमां धुंवाडाना भ्रमथी लोकोए संपूर्ण ज्ञानरूपी अग्नि होवानुं अनुमान कर्युं. ॥ ७५ ॥ [illegible] स्त्रीओरूपी हरिणोने (बांधवामां) पाश सरखां, तथा मानरूपी हाथीने (वशवामां) [illegible] सरमां, अने कामदेवरूपी भ्रमरने (खुशी करवामां) कमल सरखां यौवनने पाम्यो. ॥ ७६ ॥ [illegible] नगरोना स्वामि एवा नरकेसरी नामना राजानी वसुंधरा नामनी राणीनी नरसुंदरी नामनी पुत्री [illegible]. ॥ ७७ ॥ पछी ज्यारे ते यौवन पामी, त्यारे तेणीए मनमां एवो निश्चय कर्यो के, मारे खरेखर माराथी पण अधिक गुणवाला वरने वरवो. ॥ ७८ ॥ पछी नरकेसरी राजाए तेणीना ते भावने जाणीने

अथाहं यौवनं प्राप्तः । कामिनीमृगवागुराम् ॥ मानद्विरदविंध्याद्रिं । स्मरभृंगसरोरुहम् ॥ ७६ ॥ इतश्चाऽशेषपूःस्वामि—नरकेसरीभूपतेः ॥ देव्या वसुंधरायाश्च । सुताऽस्ति नरसुंदरी ॥ ७७ ॥ तयोद्यौवनया चित्ते—ऽभिनिवेशोऽयमाहितः ॥ वरणीयो मया नूनं । मत्तोऽधिकगुणो वरः ॥ ७८ ॥ नरकेसरिणा ज्ञात्वा । तद्भावमिति चिंतितम् ॥ अस्याः समर्गलः स्याच्चे—त्स एव रिपुदारणः ॥ ७९ ॥ ततोऽसौ तां गृहीत्वैव । वरविद्यां परीक्षितुम् ॥ सिद्धार्थनगरं प्राप्तः । पित्रा प्रीत्या प्रवेशितः ॥ ८० ॥ दत्तं चावासकस्थानं । सज्जीकृत्याथ मंडपम् ॥ पतिंवरावरगुणान् । सभा चक्रे परीक्षितुम् ॥ ८१ ॥ राजान्वितः स्थितस्तात—स्तन्मध्ये सपरिच्छदः ॥ समाहूतौ कलाचार्य—स्तत्राहं च समागतौ ॥ ८२ ॥

विचार्युं के, जो आनो भर्तार रिपुदारण थाय तो सरखे सरखुं (जोडुं) थाय. ॥ ७९ ॥ पछी ते तेणीने लेइने वरनी विद्यानी परीक्षा करवा माटे सिद्धार्थ नगरमां आव्यो; अने पिताए पण तेने प्रीतिथी प्रवेश कराव्यो. ॥ ८० ॥ वली तेओने (रहेवा माटे) आवास आप्यो, तथा पछी मंडप सज्ज करीने तेणे कन्याना तथा वरना गुणोनी परीक्षा करवामाटे सभा करी ॥ ८१ ॥ पछी पिताजी राजाओ तथा परिवार सहित ते मंडपमां बेठा, तथा बोलाव्याथी कलाचार्य

अने हुं पण त्यां गयो. ॥ ८२ ॥ हवे मारां दुराचरणनी चिंताथी पुण्योदयना तेजनी मंदता थइ तथा प्रभाते जेम चंद्रनो तेम तेनो चलकाट नष्ट थयो. ॥ ८३ ॥ हवे पिताजीए कलाचार्यने चालती वातथी वाकेफ कर्यो; त्यारे मने घणो हर्ष थयो अने कलाचार्य मनमां हसवा लाग्यो.॥८४॥पछी तेटलामां नरकेसरी राजा त्यां आव्यो; तथा तेनी पाछल नरसुंदरीए पण सभामां प्रवेश कर्यो. ॥ ८५ ॥ (हवे ते कन्या केवी हती ? तो के) लावण्यरूपी अमृतथी जाणे जगतना मनने प्लावन करती होय नहीं जेम, तथा चीकणा सिंदूरथी भरेला सेंथाथी जीतेल छे संध्याकालना लाल आकाशने जेणीए एवी,

इतः पुण्योदयस्याऽन्नू–न्मदुश्चेष्टितचिंतया॥तेजोमांद्यमिति स्फुर्ति–र्गता प्रातर्विधोरिव॥८३॥
प्रस्तुतार्थोऽथ तातेन । कलाचार्याय भाषितः ॥ जातो हर्षातिरेको मे। जहासांतः कलागुरुः ॥ ८४ ॥ अत्रांतरे समायातो । भूपतिर्नरकेसरी ॥ तदुत्तरं सभामध्ये । प्रविष्टा नरसुंदरी ॥ ८५ ॥ लावण्यामृतपूरेण । प्लावयंती जगन्मनः ॥ स्निग्धसिंदूरभृत्केश–जितसंध्यारुणांबरा ॥ ८६ ॥ द्योतयंती दिशां चक्रं । दीप्तेन वदनेंदुना ॥ कटाक्षैः पूरयंतीव । न्यस्तशस्त्रस्मरेषुधिम् ॥ ८७ ॥ तरंती स्तनकुंभाभ्यां । शृंगाररसवारिधिम् ॥ उन्मादयंती जघन–पुलिनेन स्मरद्विपम् ॥ ८८ ॥ चटुलैर्मन्मथोल्लापै । र्हसंती कोकिलध्वनिम् ॥ अलंकारैर्मुनीनाम–प्याक्षिपंती च मानसम् ॥ ८९॥ चतुर्भिः कलापकम् ॥

तथा चलकाट मारता एवा मुखरूपी चंद्रथी जाणे दिशाओना समुहने तेजस्वी करती होयनही एवी, तथा खलास थएलछे हथियारो जेमांथी एवां कामदेवना तुणीरने (भाथांने) जाणे (पोतानां) कटाक्षोथी भरती होय नही जेम एवी, तथा स्तनोरूपी कलशोथी जाणे शृंगाररसरूपी समुद्रने तरती होय नही जेम एवी, तथा (पोतानां) जघनस्थलरूपी रेताल कांठाथी कामदेवरूपी हाथीने मदोन्मत्त करती होय नही जेम एवी, तथा मिष्ट एवां कामविकार संबंधि वचनोथी जाणे कोयलना नादने हसी कहाडती होय नही जेम एवी, तथा (पोते पेहेरेलां) आभूषणोथी मुनिओना मनने पण चलायमान करती

पछी (तेणीए राज सभामां प्रवेश कर्यो.) ॥ ८६ ॥ ८७ ॥ ८८ ॥ ८९ ॥ हवे तेणीने जोइने मारो शैलराज (अहंकार) स्फुरायमान थयो; अने तेथी में विचार्युं के, माराविना आने परणवाने वली बीजो कोण लायक छे ? ॥ ९० ॥ हवे नरकेसरी राजाए नरसुंदरीने कह्युं के, आ रिपुदारणने तारी इच्छा प्रमाणे कला संबंधि प्रश्न पूछ ? ॥ ९१ ॥ त्यारे तेणीए कह्युं के, गुरुजनोनी दृष्टिए मारे प्रश्न पूछवो लायक नथी; माटे ते आर्यपुत्र (रिपुदारण) प्रगट रीते सघली कलाओनो पाठ करी जाय; अने तेमां जे गुप्त बाबत हुं पूछुं, तेनो ते उत्तर आपे; ते सांभली सर्वे खुशी थया अने पछी पिताजीए कह्युं के,

जजृंभे शैलराजोऽथ । तां दृष्ट्वा मे ततो मया ॥ चिंतितं परिणेतुं मां । विनैनां क इवार्हति ॥ए०॥ नरकेसरिराज्ञाऽथोऽभिहिता नरसुंदरी ॥ प्रश्नयैनं कलामार्गे । यथेष्टं रिपुदारणं ॥ए१॥ सा प्राह मे गुरुजना–ध्यक्षं प्रश्नो न युज्यते॥ तदुद्ग्राहयतु व्यक्त–मार्यपुत्रोऽखिलाः कलाः॥ए२॥ तत्र गुह्ये मया पृष्टे । निर्वाहं च करोत्वसौ ॥ तुष्टाः सर्वे तदाकर्ण्य । पिता प्राह ततश्च माम् ॥ ए३ ॥ युग्मम् ॥ उद्गृहाण कलाः पुत्र । राजपुत्र्या सुमंत्रितम् ॥ तदा विज्ञानशून्यस्य । स्तब्धा मम तु भारती ॥ ए४ ॥ महामतिः कलाचार्य--स्ततः पित्रा निरीक्षितः ॥ कुमारस्य दशा केय--मिति कर्णेऽस्य भाषितम् ॥ ए५ ॥ कर्णे तेन शनैः प्रोक्तं । देवक्षोभोऽयमांतरः ॥ पिताप्रोचे कुतोऽन्वेष । बभाषेऽथ महामतिः ॥ ए६ ॥ अर्थाऽज्ञानादयं क्षोभः । कुमारस्य तवाऽजनि ॥ वागायुधा हि वाग्युद्धे । क्षुभ्यंति ज्ञानमंतरा ॥ ए७ ॥

॥ ९२ ॥ ९३ ॥ हे पुत्र ! राजपुत्रीनो आ सारो विचार छे; माटे तुं (सर्व) कलाओनो पाठ करी जा ! हवे ते वखते ज्ञानथी शून्य एवो जे हुं, तेनी वाणी तो स्तब्ध थइ गइ. ॥ ९४ ॥ तेथी पिताजीए महामति कलाचार्यनी सामुं जोयुं; तथा तेना कानमां कह्युं के, कुमारनी आ शुं दशा थइ गइ ? ॥ ९५ ॥ त्यारे कलाचार्ये पण तेमना कानमां धीरेथी कह्युं के, हे राजन् ! आ तेनो अंतरनो क्षोभ छे; त्यारे पिताजीए कह्युं के, ते शीरीते ? त्यारे महामतिए कह्युं के. ॥ ९६ ॥ तमारा आ कुमारने अर्थना नहीं जाणपणाथी

आ क्षोभ थयो छे; केमके, वचनरूपी छे आयुद्ध जेओने एवा माणसो वाग्युद्धमां ज्ञान विना क्षोभ पामे छे ॥ ९७ ॥ त्यारे पिताजीए कह्युं के, आ कुमारने अज्ञान ते शीरीते संभवे? केमके, सर्व कलाविधिमां आने (अमोए) खरेखर पारंगामी सांभल्यो छे. ॥ ९८ ॥ त्यारे कलाचार्ये कह्युं के, आ कुमार शैलराजे तथा मृषावादे करेली बे कलाओमां कुशल छे; पण बीजी कलाओमां कुशल नथी. ॥ ९९ ॥ त्यारे पिताजीए कह्युं के, ते बे कला केइ? त्यारे कलाचार्ये कह्युं के, एक तो विनयनो नाश, अने बीजुं जूठुं बोलवुं ते. ॥ १०० ॥ पछी तेणे सर्व वृत्तांत मूलथी कही संभलाव्यो; त्यारे पिताजीए कह्युं के, एवी

तातः प्राह कुतोऽज्ञानं। कुमारस्यास्य युज्यते॥ अयं प्राप्तप्रकर्षो हि। श्रुतः सर्वकलाविधौ ॥९८॥ ततः प्राह कलाचार्यो । दक्षोऽयं कलयोर्द्वयोः ॥ शैलराजमृषावाद–कृतयोर्न कलांतरे॥९९॥ तातः प्राह कले के ते । कलाचार्यो जगावथ ॥ एको विनयविध्वंसो । द्वितीयं कूटभाषणम् ॥ १०० ॥ ततः सर्वोऽपि वृत्तांतो । भाषितस्तेन मूलतः ॥ राजाह तत्कथं जान–न्नेनं प्रावीविशः सभाम् ॥ १०१ ॥ महामतिर्जगौ देव । न मयेह प्रवेशितः ॥ मद्गृहान्निर्गतस्यास्य । गता द्वादशवत्सरी ॥ १०२ ॥ अकस्माद्भवतो देवा–ह्वानादहमिहागतः ॥ कुतश्चिदन्यतः स्थाना–दयमप्यत्र चागतः ॥ १०३ ॥ पिता प्राहार्य यद्येव । मपात्रं रिपुदारणः ॥ इयंतं कालमासीत्त–त्कुतोऽभूद्भाजनं श्रियः ॥ १०४ ॥ महामतिर्जगावस्य । सुहृत्पुण्योदयोऽस्ति यः ॥ दत्ता तेनेयती लक्ष्मीः । क्षीणोऽथास्यैष दोषतः ॥ १०५ ॥

रीते जाणतां छतां पण तमोए तेने सभामां केम प्रवेश कराव्यो? ॥ १०१ ॥ त्यारे महामतिए कह्युं के, हे स्वामी! में तेने अहीं प्रवेश कराव्यो नथी; मारे घेरथी नीकल्याने तेने बार वर्षो वीती गयां छे.॥१०२॥ वली आपे मने अकस्मात् बोलाव्याथी हुं अहीं आव्यो छुं; अने आ कुमार पण कोइक बीजां स्थानकथी अहीं आवेलो छे ॥१०३॥ त्यारे पिताजीए तेने कह्युं के, हे आर्य! ज्यारे आ रिपुदारण एवी रीते कुपात्र छे, त्यारे आटला बधा वखत सुधि ते लक्ष्मीना भाजनरूप केम थयो? ॥१०४॥ त्यारे महामतिए कह्युं के, तेनो पुण्योदय नामनो

जे मित्र छे, तेणे आटली लक्ष्मी तेने आपी छे; अने हवे ते आना दोषथी क्षीण थयो छे.॥१०५॥पछी मारा विकारने इलाज विनानो विचारता थका पिताजी राहुथी घेराएला चंद्रतुल्य मुखवाला थया; अने ते लोकोए पण जाणी. ॥ १०६ ॥ वली आथी मारो परिवार पण विलखो थयो, नरसुंदरी खेद पामी, मशकराओ हसवा लाग्या; अने नरकेसरी राजा पण विस्मित थयो. ॥ १०७ ॥ हवे पिता अने आचार्यनी गुप्त वातोथी मारा मनमां एवो विकल्प थयो के, आ बन्ने मने बलात्कारे बोलावशे; माटे हवे शुं करुं ? ॥ १०८ ॥ तेथी हवे अत्यंत बीकना विकारथी मारी कंठनाडीओ स्तब्ध थइ; श्वासोश्वा-

ततो दुःप्रतिकारं म-द्विकारं चिंतयन् पिता ॥ राहुग्रस्तेंदुतुल्यास्यो । जातो ज्ञाता जनैः कृतिः ॥ १०६ ॥ म्लानोऽभूत्परिवारो मे । विषण्णा नरसुंदरी ॥ हसिताः सर्वतः खिंगा । विस्मितो नरकेसरी ॥ १०७ ॥ ताताचार्यरहोजल्पा-द्विकल्पो मम चोत्थितः ॥ जल्पयिष्यत एतौ मां । प्रसह्येति करोमि किम् ॥ १०८ ॥ कंठनाड्यस्ततः स्तब्धा । भूरिभीतिविकारतः ॥ श्वासोच्छ्वासपथो रुद्धो । जाता मृत्यूचिता दशा ॥ १०९ ॥ ततः किमेतदित्यंगे । लग्ना विमलमालती ॥ आकुलः परिवारोऽभू-द्विस्मिता सकला सभा ॥ ११० ॥ विसृष्टाथ सभा पित्रा । कुमाराऽपाटवच्छलात् ॥ जहसुर्मम पांडित्यं । मानवा मिलिता बहिः ॥ १११ ॥ नरकेसरिणा ध्यातं । प्रस्थातव्यं मया प्रगे ॥ सुभोज्यमिव शास्त्रार्थो । हंशेनैव परीक्ष्यते ॥ ११२ ॥

सनो मार्ग रुंधायो, तथा मृत्यु सरखी मारी दशा थइ. ॥ १०९ ॥ पछी " आ ते शुं ? " एम विचारती थकी विमलमालती मारे शरीरे वलगी तथा परिवार व्याकुल थयो, अने सर्व सभा विस्मित थइ. ॥ ११० ॥ हवे " कुमारने शरीरे आज मजा नथी " एवो मिष करीने पिताजीए सभाने विसर्जन करी; त्यारे बहार एकठा थएला मनुष्यो मारा पंडितपणानी हांसी करवा लाग्या. ॥ १११ ॥ पछी नरकेसरी राजाए विचार्युं के, हवे प्रभाते अहींथी चाली जवुं; केमके, उत्तम भोजननी पेठे शास्त्रार्थनी

पण अंशमात्रथी परीक्षा कराय छे. ॥ ११२ ॥ हवे पिताजीनो दिवस तो चिंता सहित केटलीक महेनतें व्यतीत थयो; तथा सुता थकां निद्राविना रात्रि पण केटलेक कष्टे नीकली. ॥ ११३ ॥ हवे एटलामां मारा पुण्योदय नामना मित्रे लज्जातुर थइने विचार्युं के, जेनी हयाति छतां (तेना) आश्रितनी क्षति थाय, तेनो जन्म शा कामनो ? ॥ ११४ ॥ जे माणस पोताना आश्रितनुं रक्षण करतो नथी, ते पवनथी पण हलको छे, केमके, पवन पण पाणीमां बुडती मशकने धारी राखे छे. ॥ ११५ ॥ जो आ नरकेसरी राजा

कष्टेन तद्व्यतीतं च । दिनं तातस्य चिंतया ॥ कथंचन विना निद्रां । गता सुप्तस्य शर्वरी ॥ ११३ ॥ इतश्च मे सुहृत्पुण्यो–दयो ह्रीणो व्यचिंतयत् ॥ किं तस्य जन्मना यस्मिन् । सति स्यादाश्रितक्षतिः ॥ ११४ ॥ रक्षति स्वाश्रितं यो न । स लघुः पवनादपि ॥ पवनोऽपि यतो धत्ते । मज्जंतं दृतिमंभसि ॥ ११५ ॥ यायात्सुतामदत्वैव । यद्यसौ नरकेसरी ॥ ततः कुमारसान्निध्य–कारिणो मेऽयशो ध्रुवम् ॥ ११६ ॥ अयोग्यायापि तेनास्मै । दापयामि सुलोचनाम् ॥ इति ध्यात्वा पितुः स्वप्नं । निशाशेषे ददावसौ ॥ ११७ ॥ दृष्टस्तत्र वदन् कश्चित् । पुरुषः कुंदसुंदरः ॥ दापयिष्याम्यहं कन्यां । कुमारायेति मा शुचः ॥ ११८ ॥ तेन स्वप्नेन मुदित–स्तातः प्रातरबूबुधत् ॥ पुण्योदयस्तदा चक्रे । नरकेसरिणो धियम् ॥ ११९ ॥

(आ कुमारने) पुत्री दीधा विनाज जाय, तो कुमारने मदद करनारा एवा मारो खरेखर अपजश थाय. ॥ ११६ ॥ माटे ते अयोग्यने पण हुं ते उत्तम लोचनवाली कन्या अपावुं; एम विचारिने तेणे (थोडी) रात्रि बाकी रहेते छते पिताजीने स्वप्न आप्युं. ॥ ११७ ॥ "हे राजन् ! हुं कुमारने कन्या अपावीश, माटे शोक नही कर" "एवी रीते बोलता एवा कोइक मोगरा सरखा सुंदर पुरुषने तेणे स्वप्नमां जोयो. ॥ ११८ ॥ हवे ते स्वप्नथी खुशी थएलो (मारो) पिता प्रभाते जागी उठयो; अने ते वखते पुण्योदये नरकेसरीने

पूर्ण तुष्टि करी के, ॥ ११९ ॥ आ नरवाहन राजा त्रणे जगतमां गुणोथी प्रख्यात छे; तेम मारो अहीं आववानो हेतु पण बीजां राज्योमां प्रसिद्ध थयो छे. ॥ १२० ॥ माटे कन्या दीधा विना तो मारे जावुं ठीक नथी; तेथी गमे तेम करीने पण आ कन्या ते कुमारने आपवी; अने जो एम नहीं करुं तो बंने पक्षनी हीनता थशे. ॥ १२१ ॥ पछी नरकेसरी राजाए ते अभिप्राय नरसुंदरीने कह्यो; त्यारे पुण्योदयनी आज्ञाथी तेणीए पण ते स्वीकार्यो; ॥ १२२ ॥ हवे नरकेसरी राजाए पिताजीने कह्युं के,

नरवाहनराजोऽयं । गुणैः ख्यातो जगत्त्रये ॥ हेतुर्ममागमस्यात्र । ज्ञातो राज्यांतरेष्वपि ॥ १२० ॥ ततः कन्यामदत्वैव । गमनं मे न शोभनम् ॥ यथाकथंचिद्देयाऽसौ । नोचेत्पक्षद्वय-क्षतिः ॥ १२१ ॥ तं ज्ञावं नरसुंदर्यै । प्रोवाच नरकेसरी ॥ तथेति प्रतिशुश्राव । साऽपि पुण्यो-दयाज्ञया ॥ १२२ ॥ नरकेसरीराजोऽथ । तातस्यैवमभाषत ॥ कुमारार्हैव कन्या मे । कृतं वहुविकत्थनैः॥१२३॥प्रतिशुश्राव तातस्त—त्प्रशस्ते वासरे ततः ॥ परिणीता मया तुष्टै॥रुत्सवै-र्नरसुंदरी ॥ १२४ ॥ नरकेसरीराजोऽथ । मुदितः स्वाश्रयं गतः ॥ विनोदैर्नरसुंदर्या । गतः कालः कियान्मम ॥ १२५ ॥ आवयोः प्रेमसंबंधं । दृढं पुण्योदयोऽकरोत् ॥ मिथोविश्लेषर-हितं । चंद्रचंद्रिकयोरिव ॥ १२६ ॥ तं दृष्ट्वा सुहृदाभासौ । परमार्थेन वैरिणौ ॥ शैलराजमृ-षावादौ । परं क्रोधमुपागतौ ॥ १२७ ॥

आ मारी कन्या आ रिपुदारण कुमारनेज लायक छे, वधारे कहेवाथी सर्युं. ॥ १२३ ॥ पछी पिताजीए तेनुं ते वचन मान्य राख्युं; तथा पछी सारे दिवसो थोडा महोत्सव सहित हुं ते नरसुंदरीने परण्यो. ॥ १२४ ॥ हवे नरकेसरी राजा हर्षित थईने पोताने स्थानकें गयो; पछी ते नरसुंदरीनी साथे विनोद पूर्वक मारो केटलोक समय व्यतीत थयो. ॥ १२५ ॥ पछी जेम चंद्र अने चांदनीनो तेम जुदाइ विनानो अमारो अरसपरसनो प्रेमसंबंध पुण्योदयें द्रढ कर्यो. ॥ १२६ ॥ हवे तेने जोइने मित्राभास सरखा,

तथा परमार्थथी शत्रुभूत एवा शैलराज अने मृषावाद अत्यंत क्रोध पाम्या. ॥ १२७ ॥ सत्संगना उदयने जोइनें खल माणस खेद पामेज छे; केमके, सूर्य कमलोने प्रफुल्लित करते छते शुं घुवड खेद नथी पामतो ? (पामेज छे.) ॥ १२८ ॥ पछी तेओ बन्नेए, अमो बन्नेनो स्त्रीभरतारनो वियोग कराववा माटे निश्चय कर्यो; अने में ते स्त्रीने मेलवीने जगत्ने तृण समान गण्युं. ॥ १२९ ॥ पछी स्तब्धचित्त (नामना विलेपनथी) लेपन युक्त थएल छे हृदय जेनुं एवो जे हुं, तेणे विचार्युं के, मारा समान तो आ जगतमां कोइ पण नथी; के जेने आ आवी स्त्री मली छे. ॥ १३० ॥

खलः खेदं प्रयात्येव । दृष्ट्वा सत्संगमोदयम् ॥ पद्मोल्लासे कृतेऽर्केण । किं न खिद्यति कौशिकः ॥ १२८ ॥ ततस्तौ द्वौ वियोगाय । जातौ नौ कृतनिश्चयौ ॥ मया तु तां समासाद्य । तृणवद्गणितं जगत् ॥ १२९ ॥ तदाऽहं चिंतयामिस्म । स्तब्धचित्तविलिप्तहृत् ॥ मत्तुल्यः कोऽपि नास्तीह । यस्य न्नार्येयमीदृशी ॥ १३० ॥ पुण्योदयस्तु मां दृष्ट्वा । तादृशं क्षीयतेऽनिशम् ॥ स्फुरद्वीचिमदोन्मादं । राकेंदुरिव सागरम् ॥ १३१ ॥ ततो मां तादृशं दृष्ट्वा । हसंति निखिला जनाः ॥ पश्यताहो विधेरीदृ–गस्थानविनियोजनम् ॥ १३२ ॥ स्त्रीरत्नमीदृगेतेन । मूर्खेण विनियोजयन् ॥ स्वाऽपवादं स्वहस्तेन । तेने वेदजमो विधिः ॥ १३३ ॥ करिणीवखरे कल्प–लतेवैरंरूपादपे ॥ अस्मिन्नियोजिता ह्येषा । ऽपकीर्तिर्विश्वरेतसः ॥ १३४ ॥

हवे उछलता एवा मोजांओ रूपी मदना उन्मादवाला समुद्रने जोइने जेम पूर्णिमानो चंद्र, तेम तेवी रीतना मने जोइने, पुण्योदय तो क्षय थवा मांड्यो. ॥ १३१ ॥ पछी मने तेवो जोइने सर्व लोको हांसी करवा लाग्या के, अहो ! विधिनी आ आवी अयोग्य योजना तो जुओ ! ! ॥ १३२ ॥ वली आ आवां स्त्रीरत्नने आ मूर्ख साथे जोडीने वेदजड ब्रह्माए पोताने हाथेज पोतानो अपवाद विस्तार्यो छे.॥१३३॥ वली तेणे गधेडा प्रते जेम हाथणीने, तथा एरंडना वृक्षप्रते जेम कल्पलताने, तेम आ कुमारप्रते आ

अने जाणीए छे; माटे ते तमारी अपकीर्तिज छे. ॥ १३४ ॥ आ कुमार पूर्वे मूर्खताथी अंध थयो हतो; अने हवे गर्वथी अंध थयो छे; माटे वृषणपर भमराथी डंखाएला वांदराना उच्छृंखलपणा सरखुं ते थयुं छे. ॥ १३५ ॥ हवे एक दहाडो सद्भावने जाणवानी इच्छावाली ते नरसुंदरी, अज्ञानथी उत्पन्न थएला मारा मनना क्षोभने जाणती थकीज मने कहेवा लागी. ॥ १३६ ॥ हे आर्यपुत्र! (ते दिवसे) सभामां आपनी तबीयत केवीक थइगइ हती ? (ते सांभली) ते वखते योगशक्तिथी मृषावाद मारा मुखमां दाखल थयो. ॥ १३७ ॥ पछी में कह्युं के, कलाओ तो बधीए मारा हृदयमां स्फुरायमान थइ छे.

जाड्यांधः प्रागभूदेष । गर्वेणांऽधोऽधुनाऽजनि ॥ कपेस्तदेतत्कापेयं । दष्टस्य वृषणेऽलिना ॥१३५॥ जिज्ञासमाना सद्भाव--मन्यदा नरसुंदरी ॥ अज्ञानजं मनःक्षोभं । जानानैव जगाद माम् ॥ १३६ ॥ आर्यपुत्र सभायां ते । कीदृगासीदपाटवम् ॥ योगशक्त्या तदाविष्टो । मृषा-वादो मदानने ॥ १३७ ॥ ततो मयोक्तं हृदये । कलाः सर्वाः स्फुरंति मे ॥ नाऽस्वस्थोऽपि तदाऽभूवं । पितृभ्यां त्वाकुलीकृतः ॥ १३८ ॥ व्यलीकभावं श्रुत्वैत--ज्जगाम नरसुंदरी॥ दध्यावहो विलज्जत्व--महो प्रत्यक्षनिन्हवः ॥ १३९ ॥ सा प्रत्युवाच यद्येवं । ततो मे कौतुकं महत् ॥ अद्यापि श्रोतुमिच्छामि । कीर्त्यमानां कलां त्वया ॥ १४० ॥ मया ध्यातं हसत्येषा । स्वपांडि-त्यमदेन माम् ॥ तत्पराभवकृत्पापा । न स्थाप्या दृष्टिगोचरे ॥ १४१ ॥

तेम ते वखते हुं कंइ नादुरस्त पण नहोतो; पण मातपिताए मने मुंझावी नांख्यो हतो. ॥ १३८ ॥ ते सांभलीने नरसुंदरीए जाण्युं के, आ जूठुं बोले छे; तथा पछी तेणीए विचार्युं के, अहो! आनुं निर्लज्जपणुं (केवुं छे!!) तथा अहो! आ प्रत्यक्ष वातने जूठी करनारो छे. ॥ १३९ ॥ पछी तेणीए कह्युं के, जो एम छे, तो मने मोटुं कौतुक छे; माटे हजु पण आपनाथी पठन करातो कलाने सांभलवाने हुं इच्छुं छुं. ॥ १४० ॥ त्यारे में विचार्युं के, आ स्त्री पोताना पंडितताना मदथी मारी हांसी करे छे; माटे

पराभव करनारी आ पापीष्ट स्त्रीने मारी दृष्टि आगल न राखवी. ॥ १४१ ॥ हवे स्तब्धचित्त (नामना विलेपनथी) लिप्त थएला हृदयवाला एवा में कह्युं के, अरे ! ! तुं मारी दृष्टिथी (दूर) चालीजा ? तारे (हवे) अहीं रहेवुं उचित नथी ॥ १४२ ॥ (केमके) तुं पंडिता छे, अने हुं तो मूर्ख छुं; माटे आपण बन्नेनो संग उलट पालट छे; अने तेथी हवे योग्यना संगथीज तुं तारी पंडितताने सफल. कर ? ॥ १४३ ॥ पछी मने खुशी करवाने अयोग्य, तथा मदोन्मत्त जाणीने, मंत्रथी हणाएली नागणीनी पेठे, अंकुशथी हणाएली हाथणीनी पेठे, मूलमांथी उखडेली वेलडीनी पेठे, तथा वादलांओथी छवाएली चंद्रनी

स्तब्धचित्तविलिप्तात्म–हृदयेनाथ भाषितम् ॥ गच्छ रे दृष्टिमार्गान्मे । नेह स्थातुं तवोचितम् ॥ १४२ ॥ पंडिता त्वमहं मूर्खः । संगोनावसमंजसः ॥ तद्योग्यसंगमेनैव । स्वं पांडित्यं कृतार्थय ॥ १४३ ॥ ज्ञात्वा प्रसादनाऽयोग्यं । ततः सा मां मदोद्धतम् ॥ मंत्राहता भुजंगीव । करिणीवांकुशक्षता ॥ १४४ ॥ वल्लीवोन्मूलिता चांद्री । ज्योत्स्नेव घनसंहता ॥ सर्वथा दीनवदना । साध्वसक्षीणमानसा ॥ १४५ ॥ दृष्ट्वेव कलुषं चित्त–सरोऽन्यत्र यियासतः ॥ विरुतैः स्नेहहंसस्य । शोभिता नूपुरारवैः ॥ १४६ ॥ निर्गता मामकगृहात् । प्राप्ता मज्जननीगृहम् ॥ स्थितोऽहं स्तंभवत्ताव–दशुष्यति विलेपने ॥ १४७ ॥ चतुर्भिः कलापकम् ॥ जातो मेऽनुशयस्तत्र । मनाक् शोषमुपागते ॥ उद्भूताः सात्विका भावा--स्तद्रागो मामबाधत ॥ १४८ ॥

चांदनीनी पेठे, सर्वथा प्रकारे म्लान मुखवाली तथा भयथी क्षीण मनवाली थइ थकी, तथा मारां मनरुपी तलावने जाणे कलुषित थएलुं जाणीने बीजी जगोए जवाने इच्छता एवा स्नेहरुपी हंसना जाणे शब्दोथी होय नही जेम, तेम झांझरोना शब्दोथी शोभिती थइ थकी मारा घरमांथी निकलीने ते मारी माताने घेर गइ; तथा हुं, विलेपन नही सुकाइ जवाथी ते वखते स्तंभनी पेठे (स्थिर) रह्यो. ॥ १४४ ॥ १४५ ॥ १४६ ॥ १४७ ॥ पछी ते विलेपन जरा सुकाइ जवाथी त्यां मने पश्चात्ताप थयो; तथा

सात्विक भावो प्रगट थया; अने तेणीनो राग मने दुःख आपवा लाग्यो. ॥ १४८ ॥ हवे एटलामां (मारी) माता विमल मालती त्यां आवीने भद्रासनपर बेठी; अने (ते वखते) में पण मारो आकार छुपाव्यो. ॥ १४९ ॥ पछी मारी माताए (मने) कह्युं के, हे वत्स ! तें आ नरसुंदरीने जे कठोर वचनोथी तरछोडी, ते तें ठीक न कर्युं. ॥ १५० ॥ हिमथी युक्त थएलां छे पत्रो जेनां एवी कमलिनी सरखी, तथा आंसुसहित आंखोवाळी एवी ते नरसुंदरी अहींथी (तारी पासेथी) निकलीने कंपती थकी मारे पगे आवीने पडी. ॥ १५१ ॥ पछी में तेणीने पूछयुं के, आ तने शुं थयुं ? त्यारे तेणीए कह्युं के, मने ताप पीडा करे छे;

अत्रांतरे समायाता । माता विमलमालती ॥ स्थिता भद्रासनेऽकारि । मया चाकारगोपनम् ॥ १४९ ॥ ततो माता जगौ वत्स । सुंदरं न कृतं त्वया ॥ तिरस्कृता खरैर्वाक्यै--र्यदियं नरसुंदरी ॥ १५० ॥ अब्जिनीव हिमाश्लिष्ट--दलोदश्रुविलोचना ॥ निर्गतेयमितः कंप्रा । पतिता मम पादयोः ॥ १५१ ॥ मया पृष्टं किमेत्तते । साह मां बाधते ज्वरः ॥ प्रवालशयने शीते । शायिता मयका ततः ॥ १५२ ॥ खाद्यमानेव सिंहेन । प्लुष्यमाणेव वह्निना ॥ प्रतिक्षणं मया दृष्टा । तत्रोद्वर्तनतत्परा ॥ १५३ ॥ ततो मया पुनः पृष्टं । ज्वरस्तेऽयं कुतोऽजनि ॥ अथ सा दीर्घनिःश्वासैः । प्रत्यूचे न गिरा पुनः ॥ १५४ ॥ निश्चित्य मानसीं पीमां । पृष्टा निर्बंधतोऽथ सा ॥ त्वत्कृतस्यापमानस्य । सर्वां वार्तामचीकथत् ॥ १५५ ॥

त्यारे में तेणीने किसलयोना शीतल बीछानापर सुवाडी. ॥ १५२ ॥ पछी जाणे सिंहथी भक्षण करातो होय नहीं जेम, तथा अग्निथी जाणे दाझती होय नहीं जेम, तेम तेणीने ते पथारीपर दरेकक्षणे तरफडीयां मारती में जोइ. ॥ १५३ ॥ पछी में फरीने तेणीने पूछयुं के, तने आ ताप क्यांथी थयो ? त्यारे तेणीए लांबा निसासाओ सहित मने वचनथी जवाब न आप्यो. ॥ १५४ ॥ पछी में तेणीनी मन संबंधि पीडानो निश्चय करीने दबाणथी पूछयुं, त्यारे तेणीए तें करेला अपमाननी सर्व वात कही. ॥ १५५ ॥

पछी में शीतोपचार करीने तेणीने शांत करी; अने कह्युं के, हे वत्से! तुं धैर्यवाली था? उद्वेगने छोडी दे? अने साहसनो आश्रय कर? ॥ १५६ ॥ हुं कुमारनी पासे जउं छुं, अने तेने ताराप्रते प्रेमवालो करुं छुं; वली ते प्रतिकूलने नहीं सहन करनारा एवा ते(तारा) मानी भर्तारने तारे सारी रीते आराधवो ॥१५७॥ एवी रीतनी मारी वाणी सांभलीने, तथा तेने स्वीकारीने; वरसादना पाणीथी भींजाएली तलावडीनी जमीननी पेठे, ते उच्छ्वासने पामी. ॥ १५८ ॥ माटे वक्र रीते चालता एवा तें, तेणीना नेत्रमां अकाल वृष्टि करी छे, माटे हवे हे वत्स! सावधान थइने ते वृष्टिने तुं वार? ॥ १५९ ॥ वली ते बाला तारी

कृत्वा शीतोपचारौघं । ततः साऽश्वासिता मया ॥ वत्से धीरा भवोद्वेगं । मुंचालंबस्व साहसम् ॥ १५६ ॥ यामि पार्श्वे कुमारस्या–ऽनुकूलं ते करोमि तम् ॥ प्रतिकूलाऽसहो मानी । स्वाराध्योऽयं त्वया परम् ॥ १५७ ॥ इमां मद्वाचमाकर्ण्य । तथेति प्रतिपद्य सा ॥ उच्छ्वासं प्राप मेघांबु–पृक्ता पल्वलभूरिव ॥ १५८ ॥ वक्रेण चलता तस्मा–द्वृष्टिराकालिकी कृता ॥ तन्नेत्रयोस्त्वया वत्स । प्रगुणीभूय वार्यताम् ॥ १५९ ॥ साऽग्नौ दंदह्यते बाला । ज्ञात्वा त्वत्प्रतिकूलताम् ॥ मज्जत्यामज्जममृते । श्रुत्वा भाव्यनुकूलताम् ॥ १६० ॥ अतो यन्मुग्धया किंचि–दपराद्धं तया तव ॥ प्रणतेषु दयाशाली । तद्भवान् क्षंतुमर्हति ॥ १६१ ॥ भवामि यावत्प्रगुणः । श्रुत्वेमां जननीगिरम् ॥ मम तावद्गिरींद्रेण । दत्तं हृदि विलेपनम् ॥ १६२ ॥ जननीवाग्गुणारूढ–स्तेनाकृष्य वचःशरान् ॥ चापीकृतः प्रवृत्तोऽहं । परुषानथ वर्षितुम् ॥ १६३

प्रतिकूलताने जाणीने अग्निमां बले छे; अने हवे थनारी अनुकूलताने सांभलीने अमृतमां नाहे छे, ॥ १६० ॥ माटे ते भोली स्त्रीए तारो जे किंचित् अपराध कर्यो होय, तेने नमता प्रते दयालु एवा तारे क्षमा करवी लायक छे. ॥ १६१ ॥ एवी रीतनी मातानी वाणी सांभलीने जेटलामां हुं कंइक नरम पडुं छुं. तेटलामां तो शैलराजे (अहंकारे) मने हृदयमां (पोतानुं) विलेपन आप्युं. ॥ १६२ ॥ अने तेनाथी धनुष्यरूप कराएलो एवो हुं, मातानी वाणी रूपी दोरीपर चडीने तथा कठोर वचनोरूपी बाणोने खेंचीने

[illegible] लागी के, ॥ १६३ ॥ हे माता ! तारे ते दुष्ट स्त्री साथे मने सलाह करावची नहीं; तथा असाध्य [illegible] (अर्थात् न बनी शके) एवो तारो आ प्रयत्न अहीं निष्फल छे. ॥ १६४ ॥ जे स्त्री पोताने [illegible] माने छे, अने मने मूर्ख माने छे, तेणी साथे युक्त स्नेह करवाने हुं इच्छतोज नथी. ॥ १६५ ॥ [illegible] मारी माताए तेनी पासे जइने ते वृत्तांत कह्यो; त्यारे ते पण जाणे वज्रथी हणाइ होय नहीं तेम [illegible] थइने पृथ्वीपर पडी ॥ १६६ ॥ पछी शीतल एवा पंखाओना पवनथी मलेल छे चैतन्य जेणीने [illegible] ते नरसुंदरी छुटेलां एवां चक्षुना झरणोथी (अर्थात् आंसुओथी) जमीनने भींजावावा लागी.॥१६७॥

न कार्यं मम संधानं । पापयाऽत्र तया सह ॥ असाध्यसिद्धिप्रणयी । यत्नोऽत्र तव निष्फलः॥ ॥१६४॥या मन्यते स्वमात्मानं । पंडितं मां च बालिशम्॥सर्वथा नोत्सहे युक्तं । स्नेहं कर्तुं तया सह ॥१६५॥ततः प्रतिगता माता । तस्यै व्यतिकरं जगौ॥पपात मूर्छिता भूमौ । ततो वज्रहतेव सा ॥ १६६ ॥ शीतलैर्लब्धचैतन्या । तालवृंताऽनिलैरथ ॥ भुवं प्लावयितुं लग्ना । मुक्तैर्नयन निर्झरैः ॥ १६७ ॥ सा ववर्षाश्रुवारीणि । वियोगाग्निव्ययेछया ॥ विदांचकार बालांत—र्न चैनं वरुवानलम् ॥ १६८ ॥ मात्राऽथाभिहितं पुत्रि । शोकोऽयं प्रविमुच्यताम् ॥ स्वयं गत्वा प्रसाद्योऽयं । कठोरहृदयः प्रियः ॥ १६९ ॥ आर्द्रीकर्तुं मनः शक्यं । कामिनां मार्दवांबुना ॥ उपायमेकमित्येनं । कृत्वा स्वनियतिस्थिरा ॥ १७० ॥ तथेति सा प्रतिश्रुत्य । मां सांत्वयितु- मागता ॥ अंबाऽप्यनुपदं लग्ना । तदायतिदिदृक्षया ॥ १७१ ॥

वली ते वियोगरूपी अग्निना नाशनी इच्छाथी आंसुरूपी पाणीने वरसाववा लागी; पण ते बालिकाये ते वडवानलने अंतःकरणमां जाण्यो नहीं. ॥ १६८ ॥ पछी मारी माताए तेणीने कह्युं के, हे पुत्रि ! आ शोकने हवे तजी दे ? अने हवे तारे पोताने जइने ते कठोर मनवाला तारा भरतारने समजाववो. ॥ १६९ ॥ वली कामिओनां मनने मार्दवरूपी पाणीथी भींजावी शकाय छे; माटे ते एक उपाय करीने तारी नियतिमां तुं स्थिर था ? ॥ १७० ॥ पछी ते वात स्वीकारीने ते नरसुंदरी मने शांत करवाने आवी; तथा मारी

माता पण तेनुं परिणाम जोवानी इच्छाथी तेनी पाछल आवी. ॥ १७१ ॥ पछी ते नरसुंदरी आंखोमां आंसु लावीने मारे पगे पडी; तथा कहेवा लागी के, हे स्वामी! तमो मारापर कृपा करो! आप शिवाय मने बीजुं कोइ शरणुं नथी. ॥ १७२ ॥ हवे एवी रीतनी तेणीनी प्रियवाणीथी सिंचाएली एवी मारी चित्त रूपी भूमि क्षण वार तो आर्द्रपणाने पामी; तथा पाछी शैलराजना प्रतापरूपी अग्निथी शोषाती थकी क्षणवारमां काठिन्यताने प्राप्त थइ. ॥ १७३ ॥ हवे अहंकारने अगाडी करीने तेणीने में अत्यंत तरछोडी कहाडी के, अरे !! दुष्टा ! अहींथी चाली जा !! चाली जा !! ते तारी मायाथी (कपटथी)

प्रणतोदश्रुनेत्राऽथ । मत्पादौ नरसुंदरी॥प्रसीद त्वांविना त्राणं । मम नास्तीति वादिनी॥१७१॥
क्षणं प्रियोक्तिसिक्ता मच्चित्तभूरार्द्रतां ययौ॥क्षणं काठिन्यमद्रींद्र–प्रतापातपशोषिता॥१७२॥
अथ मानं पुरस्कृत्य । मया सा भर्त्सिता भृशम् ॥ आः पापे गच्छ गच्छेतो । मायया कृतमेतया ॥ १७४ ॥ कुशलाऽपि कलासु त्वं । कर्तुं शक्ताऽसि वंचनम् ॥ परेषामेव न पुन–र्मूर्खाणामपि मादृशाम् ॥ १७५ ॥ इत्युक्त्वा मौनमालंब्य । शैलराजवशंवदः ॥ स्थितोऽहं स्तब्धसर्वांगो । हिमाक्रांत इवोच्चकैः ॥ १७६ ॥ खेचरी नष्टविद्येव । खिन्ना सा नरसुंदरी ॥ ततः प्राणपरित्याग–कृते गंतुं प्रचक्रमे ॥ १७७ ॥ गतस्तदनुमार्गेऽहं । करोति किमसाविति ॥ दुश्चेष्टामदिदृक्षुर्मे । गतोऽस्तं तरणिस्तदा ॥ १७८ ॥

सर्युं !! ॥ १७४ ॥ वली कलाओमां कुशल एवी पण तुं बीजाओने ठगवाने शक्तिवान् छे ! पण मारा जेवा मूर्खने ठगवाने शक्तिवान् नथी ॥ १७५ ॥ एम कहीने शैलराजने वश थयो थको हुं, जाणे बरफथी पीडित थयो होउं नहीं जेम तेम स्तब्ध थएल छे सर्व अंगो जेनां एवो हुं मौन धरीने उभो.॥१७६॥ त्यारे नष्ट थइ छे विद्या जेनी एवी विद्याधरीनी पेठे ते नरसुंदरी खेद पामी, तथा त्यांथी प्राणोनो त्याग करवा माटे ते चालवा लागी ॥ १७७ ॥ पछी "आ (हवे) शुं करे छे ?" एम विचारि हुं तेणीनी पाछल गयो; तथा ते वखते मारा दुराचारने जोवाने नहीं इच्छतो एवो सूर्य (पण) अस्त

पामी. ॥ १७८ ॥ हवे रात्रिए ते एक शून्य स्थानकमां गइ; तथा (ते वखते तेणीने) दशमी दशाने (मृत्यु दशाने) आपनारा एवा कामदेवनुं जाणे मुखज होय नही जेम, तेम चंद्र उग्यो. ॥ १७९ ॥ पछी त्यां जोवा माटे हुं गुप्त थइने बारणे उभो; हवे त्यां (अपाशया एटले) गयेली छे आशा जेणीनी [illegible]-पाशनिनानी (एवी पण तेणीए) अहो! पाशने (फांसाने) तैयार कर्यो. ॥ १८० ॥ हवे ते समये में विचार्युं के, आणे जे मने कह्युं, ते मारो पराभव करवा माटे नथी; अने तेमां प्रेम कारणभूत छे. ॥ १८१ ॥ माटे में आ ठीक कर्युं नहीं, अने तेथी हजु पण हुं तेणीने वारुं, एवी रीतना भावथी

निशि साऽथ गतैकत्र। शून्यवासे स्मरस्य च॥ चंद्रो मुखमिवोदीतो। दास्यतो दशमीं दशाम्॥ ॥ १७९ ॥ गन्नात्मा द्वारदेशेऽहं। स्थितस्तत्र विलोकितुम्॥ अपाशयाऽप्यहो तत्र। पाशः सज्जीकृतस्तया॥१८०॥ अत्रांतरे मया ध्यातं। यदुक्तमनया मम॥न तत्पराभवं कर्तुं। प्रणय-स्तत्र कारणम्॥ १८१ ॥ तन्मया न कृतं सम्यग्। वारयाम्यधुनाप्यमूम्॥ इतो धावादिति छेत्तुं। पाशकं प्रयतो यदा॥१८२॥ सा तदोवाच दिक्पाला। मम प्राणान् प्रतीछत॥ मान्य-दीदृग् व्यतिकरो। मम जन्मांतरेऽपि च॥१८३॥युग्मम्॥ तस्यार्थं शैलराजो मे। विपरीतमिदं जगौ॥ पश्य जन्मांतरेऽप्येषा॥त्वत्संबंधं न वांछति॥१८४॥कूटार्थदुर्विदग्धेन।मया तूष्णींस्थितं ततः॥ तया प्राणाः परित्यक्ता। बाणा इव धनुष्मता॥१८५॥ इतश्च निर्यतीं गेहाद्। दृष्ट्वा-म्बा नरसुंदरीम्॥ मां च तत्पृष्ठतो लग्न—मागताऽनुपदं शनैः॥ १८६ ॥

जेटलामां हवे हुं तेनो पाश छेदवाने तैयार थयो, तेटलामां ते बोलवा लागी के, हे दिक्पालो मारा प्राणोने तमो स्वीकारो? अने जन्मांतरमां पण मारा आवा हालहवाल नहीं थजो? ॥ १८२ ॥ १८३ ॥ तेणीना ते शब्दोनो शैलराजे मने एवो उलटो अर्थ कह्यो के, जो!! आ नरसुंदरी तो जन्मांतरमां पण तारा संबंधने इच्छती नथी. ॥ १८४ ॥ पछी ते जूठा अर्थने जाणनारो एवो हुं पण मौन रह्यो; अने तेणीए, धनुषधारी जेम बाणोने, तेम प्राणोने तजी दीधा. ॥ १८५ ॥ हवे नरसुंदरीने घरमांथी

नीकलती अने मने तेणीनी पाछल जतो जोइने मारी माता पण धीरे धीरे पाछल आवी. ॥ १८६ ॥ हवे त्यां तेणीए ते नरसुंदरीने तेवी रीतनी दीठी; त्यारे तेणीए विचार्युं के, मारा पुत्रनी आ वार्ता (आ कार्य) लागे छे. ॥ १८७ ॥ केम के, जो एम न होय, तो आ नरसुंदरीना आवा हाल होते छते ते केम शोच करे ? एवी रीतना शोकथी मारी माताए पण मारा देखतांज प्राणत्याग कर्यो. ॥१८८॥ हवे ते वखते मारुं शैलराज संबंधि लेपन कंइंक सूकायुं; त्यारे स्नेह भावथी में क्षणवार पश्चाताप कर्यो. ॥ १८९ ॥ त्यारे शैलराजे मने एवो टेको आप्यो के, कठिन हृदयवाला एवा क्या पुरुषो स्त्रीना नाशथी

दृष्ट्वा तथाविधा तत्र । तया सा नरसुंदरी ॥ दध्यौ च मत्सुतस्याऽपि वार्तेयं ववृतेतराम् ॥१८७॥
एवं स्थितायामेतस्यां । शोचेन्नोचेदसौ कथम् ॥ शोकादित्यंबयाप्यात्मा । त्यक्तः पश्यत
एव मे ॥ १८८ ॥ तदा मम मनाक् शुष्कं । शैलेंद्रीयं विलेपनम् ॥ स्नेहविह्वलभावेन । पश्चा-
तापः कृतः क्षणम्॥१८९॥पुरुषाः कठिनस्वांताः । स्त्रीविनाशे रुदंति के ॥ शैलस्येत्यवष्टंभात् ।
स्थितःस्तूष्णीमहं ततः ॥१९०॥ इतः कदलिकाऽयाता । न्वेष्टुं तत्रैव मातरम् ॥ सा मदंबाप्रिये
दृष्ट्वा। मृते चक्रे महारवम्॥१९१॥महान् कोलाहलो जातः।सतातं मिलितं पुरम्॥किमेतदिति
पृष्टा च । जानाना साऽखिलं जगौ ॥ १९२ ॥ तातायाऽदर्शयल्लीनं । स्फुटश्चंद्रोदयोऽथ माम्
धिक्कतोऽहं ततः पित्रा । संप्रत्ययमुपेयुषा ॥ १९३ ॥

रडे छे ! ! (तें सांभली) हुं मौन रह्यो. ॥ १९० ॥ एटलामां (मारी) माताने शोधवा माटे कदलिका त्यां आवी; तथा मारी माता अने स्त्रीने मरेलां जोइने मोटो पोकार करवा लागी. ॥ १९१ ॥ पछी त्यां मोटो कोलाहल थयो; तथा पिताजी सहित (सघलुं) नगर एकठुं थयुं; पछी ते कदलिकाने पूछयुं के, आ शुं थयुं ? त्यारे जाणती एवी तेणीए सघलो वृत्तांत कह्यो. ॥ १९२ ॥ हवे छुपाइ रहेला एवा मने, प्रगट थएला चंद्रोदये पिताजीने देखाडी आप्यो; पछी पिताजीने खातरी आववाथी तेणे मने धिक्कारी

[illegible] ॥ १९३ ॥ एवे पिताजीए (मारी) माता अने नरसुंदरीनुं मृतकार्य करीने, तथा मारुं घोर कार्य जोईने विचार्युं के, ॥ १९४ ॥ अहो ! आ तो अनर्थोनो समूह छे, तथा अहो ! आ तो कुलमते अग्नि-सरखो छे; माटे आवा आ दुष्ट पुत्रनुं मारे प्रयोजन नथी. ॥१९५॥ एम विचारिने पिताजीए मने घर-मांथी बहार काढी मेल्यो; पछी दुःखी थयो थको, निर्धन थइने ते नगरमां हुं भटकवा लाग्यो ॥१९६॥ त्यां हुं तो समग्र बालको प्रते पण निंदनीक थयो; तो पण महामोहरूपी (रथने खेडवामां) बलद सरखो

अम्बांवानरसुंदर्यो । मृतकार्यं विधाय सः ॥ मत्कर्म दारुणं दृष्ट्वा । चिंतयामास चेतसि॥१९४॥

अहो अनर्थपुंजोऽय—महो अेष कुलानलः ॥ प्रयोजनं न पुत्रेण । ममानेन दुरात्मना ॥१९५॥

इत्थं विचार्य तातेन । गृहान्निष्काशितो बहिः॥विचरामिस्म निःश्रीकः । पुरेऽहं तत्र दुखितः ॥

॥१९६॥बालानामपि तत्राहं । तदा जातो विगर्हितः ॥ तथापि चिंतयामिस्म । महामोहरथ-स्य गोः॥१९७॥तातेनाऽपि परित्यक्तो । निंदितोऽप्यखिलैर्जनैः ॥शैलराजमृषावादा—श्रितोऽहं नाऽस्मि दुःखितः ॥ १९८ ॥ युग्मम्॥प्रज्ञावादनयोरेव । पूर्वं ज्ञुक्तं मया सुखम् ॥ पुनर्भोक्ष्ये च कालस्या--ऽनुकूल्यान्नात्र संशयः॥ १९९ ॥ व्यतीयुर्भूरिवर्षाणि । स्थितस्यैवं ममाथ सः॥ सुहृत्पुण्योदयः क्षीणः॥स्थितोऽकिंचित्करः परम् ॥ २०० ॥ गतो राजाऽन्यदा वाजि—वाहनार्थं वने क्वचित् ॥ गतः कुतूहलात्तत्र । पुरलोकैरहं सह ॥ २०१ ॥

एवो हुं विचारवा लाग्यो के, जो के मने पिताए पण छांड्यो छे, तेम सर्वलोकोथी निंदित पण थयो छुं, तो पण शैलराज अने मृषावादथी आलिंगित थएलो एवो हुं दुःखी थयो नथी. ॥ १९७ ॥ १९८ ॥ वली में ते बन्नेनाज प्रभावथी पूर्वे पण सुख भोगव्युं छे; अने वली पण अनुकुल वखत आव्ये हुं सुख भोग-वीश; तेमां (कंइ) संशय नथी. ॥ १९९ ॥ हवे एम रहेतां थकां मारां घणां वर्षो व्यतीत थयां; त्यारे मारो पुण्योदय नामनो मित्र कंइ कर्या विना क्षीण थइने रह्यो ॥ २०० ॥ हवे एक दहाडो राजा घोडा खेलाववा

माटे कोइक वनमां गयो; त्यां कुतूहलथी हुं पण नगरना लोको साथे गयो. ॥ २०१ ॥ पछी ते राजा त्यां थाकीने एक जगोए विसामो लेवाने बेठो; तथा पछी उठीने सामंतो सहित वननी शोभा जोवा लाग्यो. ॥ २०२ ॥ त्यां तेणे लाल अशोक वृक्षनी नीचे बेठेला, तथा धर्म देशना करता (देता) एवा (एक) विचक्षण नामना वैराग्यवंत आचार्यने जोया. ॥ २०३ ॥ ते आचार्यनुं अनोपम, तथा त्रणे लोकोनां चक्षुओने अमृत सरखुं रूप जोइने नरवाहन राजा हर्ष पाम्यो ॥२०४॥ तथा विचारवा लाग्यो के, यौवनरूपी वनमां फरता एवा जे आ आचार्ये कामदेवने चूर्यो छे, तेमने अहो ! संसारथी विरक्त

श्रांतस्तत्रैकदेशेऽथ। विश्रांतोऽसौ ततो नृपः॥उत्थाय लग्नो सामंता–ऽन्वितो द्रष्टुं वनश्रियम् ॥ ॥२०२॥विरक्तं तत्र सोऽपश्य–द्रक्ताशोकतलस्थितम् ॥ विचक्षणाख्यमाचार्यं। कुर्वाणं धर्मदेशनाम् ॥२०३॥ रूपं निरुपमं तस्य। त्रैलोक्यनयनामृतम् ॥ नरवाहनपृथ्वीशो। दृष्ट्वा हर्षमुपागतः ॥ २०४ ॥ दध्यौ चाऽनूक्तिमस्याहो। संसारोद्वेगकारणम् ॥ चूर्णितो मदनो येन। यौवनारामचारिणा ॥ २०५ ॥ गत्वा नत्वा पदांभोजं। पृच्छाम्येनं शुभाशयम् ॥ विचिंत्यैवं नृपो गत्वा। प्रणनाम गुरोः क्रमौ ॥ २०६ ॥ तेनाथ दत्तधर्माशी–र्निषण्णोऽसौ महीतले ॥ उपविष्टा यथास्थानं। प्रणम्यान्येऽपि मानवाः ॥ २०७ ॥ मया तु तादृशस्यापि। सूरेर्नैव पदद्वयम्॥नतं स्तब्धेन हृदये। शैलेंद्रीयविलेपनात् ॥ २०८ ॥

थवानुं शुं कारण थयुं होशे !!! ॥ २०५ ॥ माटे जइने, तथा तेमना चरणकमलोने नमीने ते उत्तम आशयवाला आचार्य महाराजने हुं पूछुं; एम विचारीने, राजाए त्यां जइ गुरुना चरणोने नमस्कार कर्या. ॥ २०६ ॥ त्यारे आचार्य महाराजे तेने धर्मलाभनी आशिष आपी, त्यारे ते राजा पृथ्वीपर बेठो; अने बीजा माणसो पण (तेमने) नमीने योग्य स्थानके बेठा ॥ २०७ ॥ पण हृदयमां लगावेला शैलराज संबंधी विलेपनथी स्तब्ध थएला एवा में तो तेवा आचार्य महाराजना पण बन्ने चरणोने

पांनाव नहीं. ॥ २०८ ॥ पछी नम्या विनाज हुं तो त्यां वेसी गयो; पछी आचार्य महाराज धर्मदेशना [illegible] हे भव्यलोको ! आ संसारनो विस्तार बलतां घर सरखो छे. ॥ २०९ ॥ अने तेने ओल-[illegible] सुख इच्छनार प्राणीए प्रयत्न करवो; अने तेनो हेतुभूत सर्वज्ञ प्रभुना आगमरूप धर्म-[illegible] छे. ॥ २१० ॥ ते सर्वज्ञ प्रभुना आगमो अंगीकार करवां, तथा तेने जाणनाराओने रातदहाडो [illegible]; अनित्यपणुं भाववुं, तथा दुर्जनोनी अपेक्षा हृदयथी तजवी. ॥ २११ ॥ वली ते सर्वज्ञ प्रभुनी आज्ञा प्रमाणे रहेवुं; प्रणिधान बुद्धि अंगीकार करवी; साधुभक्तिथी तेनुं पोषण करवुं; तथा

निषण्णोऽनम्र एवाऽहं।सूरिर्धर्ममभाषत॥भो भव्या भवविस्तारः। प्रदीप्तगृहसन्निभः॥२०९॥
अस्य विध्यापने यत्नः। कर्तव्यः सुखमिच्छता॥तद्धेतुर्धर्ममेघश्च। सर्वज्ञागमलक्षणः॥ २१० ॥
तदागमोऽभ्युपेयस्त–द्विदः सेव्या दिवाऽनिशम्॥ भावनीयमनित्यत्वं। त्याज्यापेक्षा हृदाऽ-सताम् ॥ २११ ॥ भाव्यमाज्ञाप्रधानेनो–पादेया प्रणिधानधीः॥ साधुभक्त्या सा पोष्या। गोप्या प्रवचनक्षतिः ॥ २१२ ॥ विधिप्रवृत्त एतच्च। संपादयति निश्चितम्॥ यतितव्यं विधौ तेन। पुरस्कृत्यागमं बुधैः ॥ २१३ ॥ स्वरूपं प्रत्यभिज्ञेय–मालंब्या लिंगशुद्धता ॥ सेव्यो योगश्च निर्द्वंद्वः। प्रतीकार्या कुभावना ॥२१४॥ यात्येवं यतमानानां। कर्म सोपक्रमं क्षयम्॥ निरुपक्रमकर्मोग्रा–ऽनुबंधश्च निवर्तते ॥२१५॥ इमां गिरं गुरोः श्रुत्वा। भावं केऽपि दधुर्व्रते॥ केचन श्राद्धधर्मे च। केऽपि भद्रकतां ययुः॥ २१६ ॥

शासननी मलीनताने गोपववी. ॥ २१२ ॥ वली विधिमां प्रवृत्त थएलो प्राणी ते (सघलुं) निश्चयें करीने मेलवे छे; माटे पंडितोए आगमने अगाडी करीने विधिमां प्रयत्न करवो. ॥ २१३ ॥ वली आत्म-स्वरूपने जाणवुं; लिंगशुद्धिनुं आलंबन लेवुं, निर्द्वंद्व योगने सेववो, तथा कुभावनानो त्याग करवो ॥ २१४ ॥ एवी रीते प्रयत्न करता प्राणीओनुं सोपक्रम कर्म क्षय पामे छे; तथा निरुपक्रम कर्मोनो भयंकर अनुबंध निवर्ते छे. ॥ २१५ ॥ आचार्य महाराजनी ते वाणी सांभलीने केटलाकोए तो दीक्षामां

तथा केटलाकोए श्रावक धर्ममां भाव धारण कर्या; तथा केटलाको तो भद्रपणाने पाम्या. ॥ २१६ ॥ एटलामां (मारा) पिताजीए विचार्युं के, मारा हृदयमां रहेलो (संशय) हुं (आचार्य महाराजने) पूछुं तेथी कपालपर राखेल छे, हस्त संपूट जेणे एवा ते मारा पिताजी पूछवा लाग्या के, ॥ २१७ ॥ हे भगवन्! आपनुं रूप तो निरुपम छे; तथा आपनुं भाग्य पण सौभाग्यवालुं छे; तो आपने वैराग्यनुं कारण शुं थयुं छे? ॥ २१८ ॥ त्यारे आचार्य महाराजे कह्युं के, हे राजन्! जो तने कौतुक छे, तो मारा संसार संबंधि वैराग्यनो हेतु तने हुं कहुं छुं ॥ २१९ ॥ "आत्मस्तुति, परनी निन्दा, तथा प्राक्क्रीडावार्ता" एवी

दध्यावत्रांतरे तातोऽहन्तं प्रश्नयाम्यहम् ॥ पप्रच्छाऽसौ ततो भाल–विन्यस्तकरकुड्मलः ॥२१७॥ रूपमप्रतिरूपं ते । भाग्यं सौभाग्यसंगतम्॥भदंत भवतो जातं । तत्किं वैराग्यकारणम्॥२१८॥ सूरिर्बभाषे चेद्राज–न्नस्त्यत्र तव कौतुकम् ॥ भववैराग्यहेतुं मे । तदा ते कथयाम्यहम् ॥ २१९ ॥ स्वस्तुतिः परनिंदा प्राक्क्रीडावार्तेति च त्रयम् ॥ स्वचरित्रे ध्रुवं तच्च । वक्तुं युक्तं न मे परम् ॥ २२० ॥ तातेनोक्तं कथयता । त्वयेत्थं नाथ कौतुकम् ॥ वर्धितं मे प्रसादेन । तद्वाच्यं चरितं निजम् ॥ २२१ ॥ निर्बंधं बोधहेतुं च । ज्ञात्वा सूरिस्ततोऽवदत् ॥ अस्तीह भूतलं नाम । नगरं हि मनोहरम् ॥ २२२ ॥ तत्राऽतुलप्रतापाज्ञो । भूपोऽस्ति मलसंचयः तत्प्रिया मलपंक्तिश्च । शुभाशुभविधौ विधिः ॥ २२३ ॥

रीतनी त्रण वस्तुओ मारां चरित्रमां छे,अने ते खरेखर कहेवाने युक्त छे, पण बीजुं कहेवानुं नथी.॥२२०॥ त्यारे पिताजीए कह्युं के, हे नाथ! आम कहेतां थकां तो आपे मारां कौतुकनी वृद्धि करी; माटे (हवे) कृपा करीने ते आपनुं चरित्र मने कहेवुं. ॥ २२१ ॥ पछी आचार्य महाराजे (तेमनो) आग्रह अने बोधनो हेतु जाणीने कह्युं के, अहीं भूतल नामनुं मनोहर नगर छे. ॥ २२२ ॥ ते नगरमां अतुल्य प्रताप अने आज्ञावालो "मलसंचय" नामनो राजा छे, तथा तेने, शुभ तथा अशुभनी विधिमां ब्रह्मा सरखी

"[illegible]" नामनी स्त्री छे. ॥ २२३ ॥ तेओने, जगतने हर्ष करनारो एक तो "शुभोदय" नामनो पुत्र छे; अने बीजो जगतने संताप करनारो "अशुभोदय" नामनो पुत्र छे. ॥ २२४ ॥ ते शुभोदयने लोकोने सुख आपनारी "चारुता" नामे स्त्री छे. अने अशुभोदयने भय करनारी "अचारुता" नामे स्त्री छे.॥२२५॥ त्यां ते शुभोदय तथा चारुताने "विचक्षण" नामे पुत्र थयो; तथा अशुभोदय अने अचारुताने, गुणोना समूह विनानो "जड" नामे पुत्र थयो. ॥ २२६ ॥ हवे त्यां "विचक्षण" छे ते, गंभीर, शांत, दांत, गुरुजनोनी भक्ति करनारो, देवसेवामां तत्पर, दानेश्वरी, गुणदोषना तफावतने जाणनारो,

पुत्रोऽस्ति जगदाह्लादी । तयोरेकः शुभोदयः ॥ अन्योऽशुभोदयो नाम । जगत्संतापकारकः ॥ ॥ २२४ ॥ भार्या शुभोदयस्यास्ति । चारुता जनशर्मदा ॥ अचारुताख्या त्वशुभो–दयस्य जनभीतिकृत् ॥ २२५ ॥ विचक्षणोऽजनि शुभो–दयचारुतयोः सुतः ॥ अन्ययोस्तु जडो नाम । गुणग्रामपराङ्मुखः॥२२६॥ अक्षुद्रः प्रशमी दांतः । पूजको गुरुसंततेः ॥ देवसेवापरो दाता । गुणदोषविशेषवित् ॥ २२७ ॥ लक्ष्मीलाभेऽप्यनुत्सेको । व्यसनेऽप्यविषादवान् ॥ परनिंदानिजश्लाघा–रहितः परकार्यकृत् ॥ २२८ ॥ मध्यस्थः सत्यवादी च । विनीतो नतवत्सलः ॥ मार्गानुसारी मतिमान् । जातस्तत्र विचक्षणः ॥२२९॥ त्रिभिर्विशेषकम् ॥ जडस्त्वबुद्धिपर्यस्त–स्वांतः पैशुन्यभाजनम् ॥ सत्यसंयमसंतोष–शौचसंस्कारवर्जितः ॥ २३० ॥ प्रतिज्ञास्खलितो देव–गुरुनिंदाविधायकः ॥ क्षुद्रो लोभरतिर्दीनः। सुहृदां चित्तभेदकृत्॥२३१॥

धनना लाभमां पण उत्सेक विनानो, दुःख आवते छते खेद नहीं धरनारो, परनिंदा तथा आत्मप्रशंसा विनानो, परनुं कार्य करनारो, मध्यस्थ, सत्य बोलनारो, विनयी, नमेलाओप्रते स्नेह राखनारो, बुद्धिवान तथा (एवी रीते) ते मार्गानुसारी (अर्थात् समकीती) थयो हतो ॥२२७॥२२८॥२२९॥ अने "जड" तो तेथी विपरीत मनवालो, चुगलीना भाजनरुप, तथा सत्य, संयम, संतोष, तथा पवित्रताना संस्कारविनानो, प्रतिज्ञा नहीं पालनारो, देवगुरुनी निंदा करनारो, हलकट (तोछडो)

लोभमां आसक्त, कंगाल, मित्रोना मनने भेदनारो, वचनक्रियामां भेदवालो (अर्थात् बोले कंइ अने करे कंइ तेवो), परना दुःखमां आनंदित थनारो, परनी संपदामां थएलां छे दुःख जेने एवो (अर्थात् परनुं धन देखी ईर्षा करनारो), अहंकारथी धमधमी रहेलो तथा निष्फल क्रियावालो हतो. ॥२३०॥ ॥ २३१ ॥ २३२ ॥ एवी रीतनां लक्षणवाला एवा तेओ बन्ने विचक्षण अने जड, पोताना घरमां सुखथी लालन करता थका तारुण्यपणाथी उल्लसायमान थएली दशाने प्राप्त थया. ॥ २३३ ॥ हवे गुणोरुपी रत्नोनां समूहथी भरेल छे बजारनी श्रेणिओ जेमां, तथा कल्याणना स्थानक सरखुं

भिन्नो वाचि क्रियायां च । जातानंदः परापदि ॥ परसंपदि जातार्ति । गर्वाध्मातोऽफलक्रियः ॥ त्रिभिर्विशेषकम् ॥ २३२ ॥ ईदृग्लक्षणयुक्तौ तौ । स्वगृहे सुखलालितौ ॥ विचक्षणजडौ प्राप्तौ । तारुण्योल्लसितां दशाम् ॥ २३३ ॥ इतश्च गुणरत्नौघ—पूर्णपण्यापणावलि॥ पुरं विमलचित्ताख्य—मस्ति स्वस्तिनिकेतनम् ॥ २३४ ॥ जयत्यनंतगुणभू—र्नृपस्तत्र मलक्षयः । कषायतनुताकोशा—दक्षयो जनितोदयः ॥ २३५ ॥ तस्य चास्ति महादेवी । शुभलब्धिरनित्वरी ॥ गुणैर्जयंती जगतीं । चतुरंभोधिमेखलाम् ॥ २३६ ॥ जाता ताभ्यां शुचिः कन्या । बुद्धिर्वंशविवर्द्धनी ॥ चांद्री कलेव जगतां । नयनानंददायिनी ॥ २३७ ॥ विचिंत्य तद्विवाहार्हं । गुणपूर्णं विचक्षणम् ॥ नवयौवना सा प्रहिता । ताभ्यां तस्य स्वयंवरा ॥ २३८ ॥

" विमलचित्त " नामनुं (एक) नगर छे. ॥ २३४ ॥ ते नगरमां अनंत गुणोनां स्थानकरुप, तथा कषायोनी अल्पतारुपी भंडारथी अक्षय, तथा उत्पन्न करेला छे उदय जेणे एवो " मलक्षय " नामे राजा जय पामे छे. ॥ २३५ ॥ ते राजाने शीलवंती, तथा गुणोथी, चार समुद्रोनी मेखलावाली पृथ्वीने जीतनारी शुभलब्धि नामे पटराणी छे. ॥ २३६ ॥ तेओने पवित्र, वंशने वधारनारी, तथा चंद्रनी कलानी पेठे जगतनां चक्षुओने आनंद आपनारी बुद्धि नामनी पुत्री थइ. ॥ २३७ ॥ हवे ते विचक्षणने तेणीनी साथे विवाह करवाने लायक, तथा गुणोथी भरेलो जाणीने तेओए ते युवान स्वयंवराने (बुद्धिने) तेनी-

परणी थी. ॥ २३८ ॥ पछी विचक्षण ते कन्याने महोत्सव पूर्वक परण्यो; अने एवी रीते तेणीनी साथे भोग भोगवतां घणा तेना दिवसो जाय छे. ॥ २३९ ॥ हवे एक दहाडो स्नेहना महासागर सरखा मलक्षय राजाए (पोतानी पुत्री) बुद्धिनो समाचार मेलववाने पोतानां पुत्र विमर्शने (त्यां) मोकल्यो. ॥ २४० ॥ हवे बहेनपर प्रेमवालो एवो ते विमर्श ते पोतानी बेहेन पासेज रह्यो; हवे संपूर्ण डोहलावाली ते गर्भिणी बुद्धिए "प्रकर्ष" नामना पुत्रने जन्म आप्यो. ॥ २४१ ॥ प्रशंसवा लायक, तथा प्रख्यात छे महिमा जेनो, अने गुणोथी विचक्षण सरखो एवो ते बुद्धिनो पुत्र विमर्शने अत्यंत वहालो थइ पड्यो. ॥ २४२ ॥

विचक्षणेन सा कन्या । परिणीता महोत्सवैः ॥ यांत्यस्य दिवसा भोगान् । भुंजानस्य तया सह ॥ २३९ ॥ वार्तामथान्यदा लब्धुं । बुद्धेः स्नेहमहोदधिः ॥ विमर्शाख्यं निजं पुत्रं । प्रजिघाय मलक्षयः ॥ २४० ॥ भगिन्याः प्रेमबद्धोऽसौ । तस्या एवांतिके स्थितः ॥ पूर्णाकांक्षा जातगर्भा । प्रकर्षं सुषुवेऽथ सा ॥२४१॥ श्लाघ्यो विख्यातमहिमा । जातोऽसौ बुद्धिनंदनः॥विमर्शस्य प्रियः कामं।विचक्षणगुणैःसमः॥२४२॥अथान्यदा वनं स्वीयं।दृष्ट्वा वदनकोटरम् विचक्षणजडौ तत्र।स्थितौ लीलापरौ सुखम् ॥ २४३ ॥ दृष्टं महाबिलं ताभ्यां।तत्र तस्माच्च निर्यती ॥ रक्तवर्णांगना दृष्टा । लीलाकृष्टजगन्मनाः ॥ २४४ ॥ तामुद्वीक्ष्य जडश्चित्ते । ममौ नानंदपूरतः ॥ दध्यौ च नेदृशी काचि–दस्ति विश्वत्रयेंऽगना ॥ २४५ ॥ धात्रा मदर्थमेवैषा व्यधायि यदियं मुहुः ॥ मा लोला प्रेक्षते तेन । गत्वैनां स्वीकरोम्यहम् ॥ २४६ ॥

हवे एक दहाडो पोताना "वदनकोटर" (मुखरुप) वनने जोइने, त्यां विचक्षण अने जड क्रीडामां तत्पर थया थका सुखेथी रह्या. ॥ २४३ ॥ ते वनमां तेओए (एक) मोटुं कोतर जोयुं; तथा तेमांथी निकलती, अने लीलामात्रथी खेंचेल छे जगतनुं मन जेणीए, एवी लाल रंगनी (एक) स्त्रीने (जीभने) तेओए त्यां जोइ. ॥२४४॥ तेणीने जोइने जड तो हर्षना पूरथी चित्तमां पण मावा न लाग्यो, अने विचारवा लाग्यो के, आवी स्त्री तो त्रणे जगतमां पण कोइ नथी. ॥ २४५ ॥ वली आ जीभरूपी

स्त्रीने ब्रह्माए मारे माटेज बनावी लागे छे, केमके, ते वारंवार मारी सामुं जुए छे; माटे हवे जइने तेणीने हुं मारी करी लेउं. ॥ २४६ ॥ हवे उत्तम एवो ते विचक्षण तो ते जीभने वनमां एकली जोइने चलित चित्तवालो न थयो, पण नीची द्दष्टि करीने रह्यो. ॥ २४७ ॥ ते जीव्हाना दर्शनने नुकशानकारक, तथा मनने खेद उपजावनारुं जाणतो थको ते विचक्षण जडने खेंचीने त्यांथी बीजी जगोए जवा लाग्यो. ॥ २४८ ॥ पछी जेटलामां तेओ थोडुंक चाल्या तेटलामां ते जीभनी दासी आवीने कहेवा लागी के, तमारे मारुं वचन सांभलवुं जोइए. ॥ २४९ ॥ तमो मारी शेठाणीने

विचक्षणस्तु तां दृष्ट्वा । लोलामेकाकिनीं वने॥न दोलायितचित्तोऽभूत्। स्थितो न्यग्दृष्टिरुत्तमः ॥२४७॥प्रवृत्तो गंतुमन्यत्र । जडमाकृष्य सोऽग्रतः॥मन्वानोऽपायभूतं त–द्दर्शनं चित्तविप्लवम् ॥ २४८ ॥ यावत्तौ गच्छतः स्तोकं । भूभागं तावदागता ॥ तच्चेटी सा जगौ श्रव्यं । भवद्भयां वचनं मम ॥ २४९ ॥ मत्स्वामिनीं विमुच्येह । चलितौ यद्युवां जवात् ॥ तेनैषा प्रसरन्मूर्छा म्रियते वां वियोगतः ॥ २५० ॥ युवाभ्यां तत्समागत्य । सा स्वस्था क्रियतां ततः ॥ एतत्स्वरूपमखिलं । कथयिष्याम्यनाकुला ॥ २५१ ॥ विचक्षणं जडोऽवादीद्–भ्रातस्तत्रोपगम्यताम् स दध्यौ सुंदरं नेदं । नूनमेषा प्रतारिका ॥ २५२ ॥ अप्रमत्तोऽथवा यामि । प्रमत्तो हि छलं व्रजेत् ॥ स्वीकृत्येत्येष तद्वाक्यं । तद्युक्तोऽगात्तदंतिकम् ॥ २५३ ॥

अहीं छोडीने जे वेगथी चाल्या गया, तेथी तमारा वियोगथी ते मूर्छित थइने मृत्यु पामे छे. ॥ २५० ॥ माटे तमो त्यां आवीने तेणीने शांत करो? तथा पछी स्वस्थ थइने हुं तेनुं सघलुं स्वरूप कहीश. ॥ २५१ ॥ त्यारे जडे विचक्षणने कह्यु के, हे भाइ! चालो त्यां जइए; त्यारे विचक्षणे विचार्युं के, त्यां जवुं सारुं नथी, अने खरेखर आ ठगनारी छे. ॥ २५२ ॥ अथवा सावधान थइने हुं त्यां जउं, केमके, गाफल माणस छलनो भोग थइ पडे; एवी रीते तेनुं वचन स्वीकारीने तेनी साथे ते तेणीनी पासे गयो. ॥ २५३ ॥

[illegible] ते [illegible] पछी [illegible] ते दासीने पूछ्युं के, आनुं नाम शुं छे? त्यारे तेणीए कह्युं के, ते [illegible] "रसना" (जीभ) नाम छे. ॥ २५४ ॥ पछी जडे पूछ्युं के, तारुं नाम शुं? त्यारे तेणीए [illegible] के, [illegible] मारुं नाम लोलता छे, तुं शुं विसरी गयो? तें तो मने सारी रीते सेवेली छे. ॥ २५५ ॥ [illegible]परिणाम राजाना [illegible] अव्यवहारराशि नामना नगरमां तमारी घणां कालथी स्थिति [illegible] ॥ २५६ ॥ पछी त्यांथी ते राजानी आज्ञाथी तमो एकेंद्रियवास नामना नगरमां आव्या; तथा

[illegible]रणीभूताऽथ रायोपि–दपृच्छच्चेटिकां जडः॥अस्याः किं नाम सा प्राह ।स्वामिनी रसनाऽभिधा ॥२५४॥किंनामिका त्वमित्युक्ते।जडे नाम्न जगाद सा॥देवाऽहं लोलताभिख्या।विस्मृता संस्तुताऽपिकिम् ॥ २५५ ॥ महाभुक्तौ चिरं कर्म–परिणाममहीभुजः ॥ नगरेऽव्यवहाराख्ये । तत्रैव भवतोः स्थितिः ॥ २५६ ॥ एकाक्षवासनगरे । तदादेशात्ततो युवाम् ॥ आगतौ विकलाक्षाणां । निवासे तदनंतरम् ॥ २५७ ॥ वसंति तत्र प्रथमे । पाटके द्वींद्रिया जनाः ॥ तन्मध्ये युवयोर्दत्तं । राज्ञा वदनकोटरम् ॥ २५८ ॥ सदा स्वाभाविकं चेदं । विद्यतेऽत्र महा-

ठाणी जीभ, अने हुं घणां कालथी तमारो, केमके, ते वारंवार मारी सामुं जुए छे; माटे हवे जइने
बालकने (भोलववामां) शाकिनी सरखी लंतम एवो ते विचक्षण तो ते जीभने वनमां एकली
थयो, केमके, मारो विचार तो पार पड्यो ॥ २६२ ॥ष्टि करीने रह्यो. ॥ २४७ ॥ ते जीव्हाना दर्शनने
जड ते रसनाने स्वीकारीने हमेशां मध, मदिरा तथा मांस थको ते विचक्षण जडने खेंचीने त्यांथी
चाल्या तेटलामां ते जीभनी
॥ २६३ ॥ हवे ते जड, पेयाऽपेयनी बुद्धि विनानो तथा भक्ष्याऽभक्ष्यना तफावत मारी शेठाणीने
शींगडां पुंछडां विनाना पशु सरखो थयो. ॥ २६४ ॥ हवे ते रसनाने लाड लडाव..

मः

श्रुत्वैनां लोलतावाचं । चित्तबालकशाकिनीम् ॥ जडो दध्यौ कृतार्थोऽहं । संपन्नं मद्विकल्पितम् ॥ ॥२६२॥ गलितो लोलतावाक्या–ज्जडोऽथ रसनां सदा ॥ स्वीकृत्य लालयामास । मधुमद्यपलादिभिः ॥ २६३ ॥ पेयाऽपेयधियाशून्यो । भक्ष्याऽभक्ष्याऽविशेषवित् ॥ शृंगपुच्छपरिभ्रष्टो । जातः सोऽथ पशुर्जडः ॥ २६४ ॥ यदूनं रसनां तस्य । भवेल्लालयतः क्वचित् ॥ तत्सर्वं रसना प्राह । रसग्रसनराक्षसी ॥ २६५ ॥ धर्मार्थकाममोक्षेभ्यो । विमुखो रसनावशः ॥ दुःकर्मनिरतो लोकै–र्गर्हितो बहुशो जडः ॥ २६६ ॥ विचक्षणस्तु न क्षुब्धः । श्रुत्वा तां लोलतागिरम् ॥ विधिसृष्टिध्वनेरर्थं । कर्मसृष्टिं विचारयन् ॥ २६७ ॥ दध्यौ मध्यस्थधीश्चैव । मस्त्येवेयं ममांगना ॥ यदास्यकोटरे सृष्टा । पोष्या नैवाऽपरीक्ष्य तु ॥ २६८ ॥

कंइ ओछुं रहेतुं, ते सघलुं रसभक्षणमां राक्षसी सरखी रसना तेने कहेती हती. ॥ २६५ ॥ हवे धर्म, अर्थ, काम अने मोक्षथी विमुख थएलो, तथा रसनाने वश थएलो, अने दुराचारमां रक्त थएलो ते जड, लोकोथी अत्यंत निंदावा लाग्यो. ॥२६६॥ तथा विचक्षण तो ब्रह्मानी बनावटनी ध्वनिना अर्थने कर्मनी सृष्टि विचारतो थको, लोलतानी ते वाणी सांभलीने क्षोभ पाम्यो नहीं. ॥२६७॥ वली मध्यम बुद्धिवालो थइने ते विचारवा लाग्यो के, मुखरूपी कोटरमां उत्पन्न थएली एवी आ रसना (जीभ) जोके मारी स्त्री तो छे ज, तो

लाक्षणा । न्स्तत्त्व–मज्ञात्वा यः प्रवर्तते॥नदीतीरस्थतरुव–त्स पतत्येव निश्चितम् ॥२६९॥
...कानुवृत्त्या तत्पाल्या । न तु लाल्येत्यसावथ॥रसनाया ददौ खाद्य–रसं किंचिदनादृतः॥२७०॥
अनुवर्तयतश्चेत्थं । रसनां शुभ्रवर्त्मना॥ लोलतां त्यजतस्तस्य । त्रिवर्गश्रीरुपस्थिता ॥ २७१ ॥
ज्ञापिता रसनालाप्तं । जन्मेनाऽचारुताऽन्यदा॥माता संतुष्टचित्तेन । जनकश्चाऽशुभ्रोदयः॥२७२॥
तावप्यथाहतुस्तस्य । सुधावृष्टिसमं वचः ॥ पुण्येनेयं त्वया लब्धा । लाल्यते चेतिशोभनम् ॥ २७३ ॥ ईष्टं पित्रुपदिष्टं चे–त्यतिलुब्धोऽजनिष्ट सः ॥ एकं हि स्वैरिणी योषाऽन्यच्चकोकिल-कूजितम् ॥ २७४ ॥ शुभ्रोदयः पिता स्वीयो । जननी चारुता तथा ॥ इतो विचक्षणेनाऽपि ज्ञापितौ रसनागतिम् ॥ २७५ ॥ बुद्धिस्तथा प्रकर्षश्च । विमर्शश्चेत्यमी त्रयः॥ ज्ञापिता रस-नाप्राप्तिं । कुटुंबं मिलितं च तत् ॥ २७६ ॥

त्यारे तेओए पण तेने अमृतवृष्टि सरखुं वचन कह्युं के, पुण्यथी मलेली एवी आ रसनानुं तुं जे लालन करे छे, ते काम बहु सारुं छे. ॥ २७३ ॥ आ कार्य ते जडने वहालुं तो हतुं ज, अने वली मातपिताए तेमां सम्मति आपी, तेथी ते जड तेमां अत्यंत लुब्ध थयो; अने ते एकतो स्वेच्छाचारी स्त्री अने वली तेमां कोयलोना टहुका, तेना जेवुं थयुं. ॥ २७४ ॥ हवे विचक्षणे पण पोताना पिता शुभोदयने तथा चारुता नामनी मातानो, ते रसनानो वृत्तान्त निवेदन कर्यो. ॥ २७५ ॥ वली तेणे बुद्धि, प्रकर्ष, तथा विमर्श ए त्रणे-

, तथा मलेलां कुटुंबने पण ते रसनानी प्राप्तिथी वाकेफ कर्या ॥ २७६ ॥ पछी शुभोदये कह्युं के, हे वत्स ! तुं तो तत्वनो जाणकार छे, तो पण तारे ते रसनानो कोइ पण वखते विश्वास करवो नहीं. ॥ २७७ ॥ वली (आ जगतमां) सर्व स्त्रीओ प्रायें करीने पवनसरखी चंचल, तथा संध्याकालना मेघपटलनी पेठे क्षणमां रक्त अने क्षणमां विरक्त, तथा पाणीमां रहेला चंद्रना (प्रतिबिंबनी पेठे), कबजामां न आवे तेवी, नदीनी पेठे नीचे (नीचप्रते) गमन करनारी, (पुरुषनी) दृष्टिने बांधवामां इंद्रजाल सरखी, लतारूपी सर्पना करंडिआ सरखी, साक्षात् गुफाविनानी वाघण सरखी, पृथ्वीपर

ततः शुभोदयः प्राह्वावत्स त्वमसि तत्ववित् ॥ तथाऽप्यस्या न विश्वासः । कर्तव्यो भवता क्वचित्॥ २७७ ॥ नारी तावत्समस्ताऽपि । प्रायः पवनचंचला ॥ क्षणं रक्ता विरक्ता च । संध्याभ्रपटलोपमा ॥ २७८ ॥ दुर्गमा वारिविधुव—न्नदीवन्नीचगामिनी ॥ दृष्टिबंधेंद्रजालाभा । कौटिल्याऽहिकरंडिका ॥ २७९ ॥ साक्षादकंदरा व्याघ्री । विषवल्लिरभूमिजा ॥ अनिंधनाऽनलज्वाला । विद्युदस्तनयित्नुजा ॥ २८० ॥ एषा त्वेका वनचरी । रसना लोलतान्विता ॥ अतिगूढचरित्रा मे।भाति नैव तवोचिता ॥ २८१ ॥चतुर्भिः कलापकम्॥न ज्ञायते कुतस्त्येयं । केनेह प्रेषिताऽथवा ॥ मूलशुद्धिस्त्वया कार्या । तदस्याः संगमिच्छता ॥ ॥ २८२ ॥ यतः—अप्रमादपरोऽप्युच्चै—र्मूलशुद्धेरकारकः॥पुमान् प्रयाति निधनं । स्त्रीणां हृदयमर्पयन् ॥ २८३ ॥

नहीं उगेली झेरी वेलडी सरखी, बलतण विनानी अग्निनी ज्वाला सरखी, तथा मेघविना उत्पन्न थएली वीजली सरखी होय छे, तेमां पण लोलता सहित एकाकी वनमां विचरनारी (राक्षसी सरखी) आ रसना (जीभ) तो मने अत्यत गूढ चरित्रवाली लागे छे; माटे ते तने योग्य नथी. ॥ २७८ ॥ २७९ ॥ ॥ २८० ॥ २८१ ॥ वली आने अहीं क्यांथी अने कोणे मोकली ? ते पण जणातुं नथी; माटे तेणीना संगने इच्छता एवा तारे आना मूलनी तापस करवी. ॥२८२॥ यत —कह्युं छे के, केम के, सावधान रहेलो माणस पण उंचे प्रकारे मूलनी तपास नहीं करतो थको, तथा स्त्रीने (पोतानुं) हृदय अर्पण करतो

पछी आतने पात प्राप्त छे. ॥ २८३ ॥ पछी नाकनाए पण कह्युं के, हे वत्स! तारा पिताए ते विचार करी आपाने पास लागे छे; पछी बुद्धि मादिकोए पण एमज कह्युं; पछी विचक्षण पण ते स्वीकारीने कहेवा लाग्यो के, ॥ २८४ ॥ त्यां ते रसनाना मूलनी तपास माटे कोने मोकलवो लायक छे? एवी रीते तेणे पुछयाथी तेना पिताजीए विमर्शने (ते काम माटे) उचित जणाव्यो. ॥ २८५ ॥ यतः–कहुं छे के, केमके, आ जगतमां विमर्शज (विचारज) तत्व अने अतत्वने जुदां करनारो छे; केमके, हंसविना क्षीरनीरनुं विवेचन कोण करे छे.? ॥ २८६ ॥ समर्थ माणस पण (पक्षे–महादेव पण) विमर्श विनानो (विचार विनानो)

नासताऽप्याह वत्सेदं। पित्रा ते साधु मंत्रितम्॥ क्षुर्बुद्ध्यादयोऽपीत्थं। तथेत्याह विचक्षणः ॥ ९०४ ॥ रसनामूलशुद्ध्यर्थ–मथ कः प्रेषणोचितः॥इतिपृष्टोऽमुना तातो।विमर्शं तादृशं जगौ ॥ ९०५ ॥ यतः--विमर्श एव लोकेऽस्मिन्--स्तत्वाऽतत्वैकशोधकृत् ॥ कुरुते को विना हंसं। क्षीरनीरविवेचनम् ॥ ९०६ ॥ ईश्वरोऽप्यविमर्शः सन्। बध्नाति गरलं गले ॥ सविमर्शं तु पुरुषो–त्तमं श्रीर्वृणुते स्वतः ॥ ९०७ ॥ विचक्षणोऽथ निश्चित्य। विमर्शं प्रेषणोचितम् ॥ आज्ञप्तवान् प्रहातुं तं। कृत्वा संवत्सरावधिम् ॥ ९०८ ॥ पितामहं च पितरं। प्रकर्षोऽथ व्यजिज्ञपत् ॥ विनाविमर्शं न स्थातुं। शक्नोमि क्षणमप्यहम् ॥ ९०९ ॥ मामेनमनुगंतुं त–दनुजानीत सांप्रतम् ॥ तदाकर्ण्योल्लसत्प्रेमा–ऽपश्यत्तातं विचक्षणः ॥ ९१० ॥

थयो थको गलामां झेरने बांधे छे; अने विमर्शवाला (विचार वाला) एवा उत्तम पुरुषने (पक्षे–विष्णुने) लक्ष्मी पोतानी मेलेज वरी छे. ॥ २८७ ॥ हवे विचक्षणे विमर्शने त्यां मोकलवाने लायक जाणीने, तेने त्यां जवाने, एक वर्षनी मुदत आपीने हुकम कर्यो. ॥२८८॥ हवे प्रकर्ष (पोताना) दादाने तथा पिताने विनती करी के, विमर्श विना हुं क्षणवार पण रही शकुं तेम नथी. ॥ २८९ ॥ माटे मने पण आ वखते तेनी साथे जवानी आज्ञा आपो? ते सांभलीने उल्लसायमान प्रितिवाला विचक्षणे पिताजी सामुं जोयुं.

॥ २९० ॥ त्यारे शुभोदये पण कह्युं के, तेने आ विनय (करवो) लायक छे; अने ताराथी तथा बुद्धिथी उत्पन्न थएला एवा आ प्रकर्षमां जे गुणोनी संपदा छे, तेमां आश्चर्य नथी. ॥ २९१ ॥ वली आ तारी बुद्धि नामनी स्त्री नीतिवान छतां अनीतिवाली छे; (विरोधना परिहारपक्षे--अनीति एटले दुष्काल आदिक भय विनानी छे) तेम विशाल दृष्टिवाली छतां सूक्ष्म दृष्टिवाली प्रसिद्ध छे; (विरोधना परिहार पक्षे--सूक्ष्म बाबतोमां पण नजर राखनारी छे.) ॥ २९२ ॥ वली लोकोत्तर चरित्रवाली एवी आ बुद्धि तारी कीर्तिना समूहने वधारनारी छे; तथा ते शोक्यपणाना भावथी भयें

शुभोदयोऽप्यभिदधे । विनयोऽस्यैष युज्यते॥तव बुद्धेश्च जातेऽस्मिन्। किं चित्रं गुणसंपदाम् ॥ ॥ २९१ ॥ इयं भार्या हि ते बुद्धि--रनीतिर्नीतिभागपि ॥ विशालदृष्टिरप्येषा । सूक्ष्मदृष्टिः प्रकीर्तिता ॥ २९२ ॥ लोकोत्तरचरित्रेयं । त्वत्कीर्तिस्तोमवर्धनी ॥ निषिध्यते भियैवैत--त्सापत्न्याद्रसनादरः ॥ २९३ ॥ अनंतगुण एवास्याः । प्रकर्षोऽप्यात्मजस्ततः ॥ अनुमातुलमाज्ञप्यः । प्रस्थातुं नाऽत्र काऽपि भीः ॥ २९४ ॥ विचक्षणो ददावाज्ञा--मथ तातं प्रमाणयन् ॥ गंतुं च तौ प्रवृत्तौ द्वौ । तदा चाऽस्ति शरद्भरः ॥ २९५ ॥ सकलहं कलहंसकलस्वनै । र्विनिहतध्वनिसुंदरता मदे ॥ कलयति श्रियमाप्य घनात्ययं । घनकला न कलापिततिस्तदा॥२९६॥

करीनेज (तारो) रसना प्रतेनो आदर निषेधे छे. ॥ २९३ ॥ वली तेणीनो पुत्र आ प्रकर्ष पण अनंत गुणोवालो छे, माटे तेने (तेना) मामानी साथे जवानी आज्ञा आपवी; तेमां कंइ डर नथी. ॥ २९४ ॥ हवे पिताजीनां वचनने प्रमाण गणीने विचक्षणे तेने पण साथे जवानी आज्ञा आपी; पछी तेओ बन्ने चालवा लाग्या; हवे ते समये त्यां शरद ऋतु हती. ॥ २९५ ॥ ते वखते कलहयुक्त थएला राजहंसोना मनोहर शब्दोथी हणाएल छे ध्वनिनी सुंदरता जेनी, तथा वरसादमां मनोहर एवी मयूरोनी श्रेणि,

परसादना नाशने पामीने मदमां शोभाने धारण करती नथी. ॥ २९६ ॥ जे तलावडी कलहंसोना निषेध पूर्वक मलिन संपादन करेला कलुषितपणाने प्राप्त थइ हती, ते तलावडीने शरद ऋतुए, ते हंसोने धारण आकुरायमान बिसतंतुओरूपी दांतोवाली अने निर्मल बनावी. ॥ २९७ ॥ (वली ते समये) सारी रीते कमलिनीनी मनोहर शोभाना उत्सवना दर्शनमां उत्सुक थएला तथा गुप्त रहेलां, अने विस्तार पामेलां, तथा विस्मित थएलां छे कमल सरखां लोचनो जेना एवा कया रसीया माणसने तलावमां रहेलुं कमल विनोद न पमाडे ? ॥ २९८ ॥ (वली ते समये) अहो पोतानी कांतिने नाश

मलिनमेघकृतां खलु या ययौ । कलुषतां कलहंसनिषेधतः ॥इयमिमानुपनीय कृता लस–द्विशरदा शरदा सरसी शुचिः॥२९७॥कमलिनीकलमोत्सवदर्शनो–त्सुकमलं कमलं रहसि स्थितम्॥विततविस्मितपंकजलोचनं।सरसि कं रसिकं न विनोदयेत् ॥२९८॥ अपरसं परसंभ्रमकार्यभू-र्निजरुचिच्छिदिदाभ्रकुलं यतः॥सुविलसन् सह निर्मलया निशा।विधुरितो धुरितोषवतामभूत् ॥ २९९ ॥ कलमगोपिकया पिकयाचितोऽ। प्यतिमदोद्धुरया न हि योऽर्पितः ॥ शरदुदीतविलासवशोत्थितो । ध्वनिरयं निरयंत्र्यत नो तदा ॥ ३०० ॥ एवंविधे शरत्काले । पश्यंतौ तौ वनश्रियम् ॥ बहिर्देशेषु विहृतौ । न दृष्टं रसनाकुलम् ॥ ३०१ ॥

करनारो तथा अत्यंत संभ्रम करनारो एवो वादलांओनो समूह रसविनानो (पाणी विनानो) थयो, तेथी निर्मल रात्रिनी साथे विलास करतो एवो चंद्र संतोषिओना अग्रेसरीपणाने प्राप्त थयो हतो. ॥ २९९ ॥ कोयले मागेलो एवो पण जे शब्द, अति मदोन्मत्त थएली एवी शालिना क्षेत्रनुं रक्षण करनारी बालिकाए नहीं आप्यो हतो; ते आ ध्वनि, शरद ऋतुथी उत्पन्न थएला विलासना वशथी उत्पन्न थयो थको ते वखते अटकावी शकायो नहीं. ॥ ३०० ॥ हवे एवी रीतना शरद ऋतुना समयमां तेओ बन्ने वननी शोभा जोता थका बहारना भागमां भम्या

પણ ત્યાં રસનાનું (જીભનું) કુલ તેઓની નજરે પડયું નહીં. ॥ ૩૦૧ ॥ એવી રીતે તેઓ વિચરતા હતા તેવામાં, પ્રગટ રીતે પંથિ લોકોના દાંતોની વીણાને વગડાવનારો (ઠંડીથી સીત્કાર કરાવનારો) હેમંત ઋતુનો સમય આવ્યો. ॥ ૩૦૨ ॥ સૂર્યનું રાજ્ય હોતે છતે પણ (અર્થાત્ દિવસ હોતે છતે પણ) ચંદ્રોદયની યોગ્ય લીલાવાલું હિમ જે લીલાને પામે છે,તે દુઃખની પ્રાપ્તિથી થએલા આયુષ્યના ઘટાડાથી ખરેખર (તે ઋતુમાં) દિવસો ટુંકા થયા છે. ॥ ૩૦૩ ॥ વલી તે સમયે ચંદ્રના કિરણોનો પ્રચાર હોતે છતે અમૃતની ધારાથી કરેલ છે પારણું જેણે એવી ચકોરોની શ્રેણિના આશિર્વાદના દાનથી શું

तयोर्विचरतोरेवं । हेमंतर्तुः समाययौ ॥ स्फुटं पथिकलोकानां । दंतवीणैकवादकः ॥ ३०२ ॥ हिमं हिमांशूदययोग्यलीलं । चंडांशुराज्येऽपि यदेति लीलाम् ॥ तद्दुःखपूर्त्यायुरपक्रमेण । ह्रस्वाणि जातानि दिनानि नूनम् ॥ ३०३ ॥ करप्रचारे सति शीतरश्मेः । पीयूषधाराकृतपारणायाः॥आशीः प्रदानान्नु चकोरपंक्ते--र्जातास्तदा दीर्घतरा रजन्यः ॥३०४॥ निवर्तयामास दवीयसोऽपि । देशाद्धिमार्तिः पथिकान् प्रवृद्धा ॥ क्लीबान् परानीकजयप्रथेव । पत्नीकुचाद्रेः शरणे धृताशान् ॥ ३०५ ॥ नृणां मनांसीव सतां मुखानि । श्रियं दधुः स्नेहमनोहराणि॥ भानोर्महांसीव वपूंषि शश्वद् । घनांबराभोगविलासभांजि ॥ ३०६ ॥ प्रियाकुचाश्लेषधृतोष्मभोगि--लोकेष्वलब्धस्वपदप्रचारा ॥ विगोयभूद्दुर्गतमानवेषु । पपात हेमंतपलादधाटी ॥ ३०७ ॥

રાત્રિઓ વધારે લાંબી થઇ ? ॥ ૩૦૪ ॥ વલી તે સમયે વૃદ્ધિ પામેલી એવી ઠંડીની પીડા શત્રુના, સૈન્યના જીતના સમાચાર જેમ કાયરોને, તેમ સ્ત્રીઓના સ્તનોરૂપી પર્વતના આશ્રયમાં ધારણ કરેલ છે આશાઓ જેઓએ, એવા વટેમાર્ગુઓને દૂર રહેલા દેશથી પણ પાછા વાલવા લાગી ॥ ૩૦૫ ॥ વલી તે સમયે માણસોનાં મુખો, સજ્જનોના મનોની પેઠે વિકાસે (પક્ષે–સ્નેહે) કરીને મનોહર થયા થકાં શોભાને ધરવા લાગ્યાં, તથા તેઓનાં શરીરો સૂર્યનાં તેજોની પેઠે જાડાં કપડાંઓનાં (પક્ષે–વાદળાંવાલા આકાશનાં) ભોગના વિલાસને ભજતાં થકાં શોભાને ધરવા લાગ્યા. ॥ ૩૦૬ ॥ સ્ત્રીઓનાં

रत्नशाला आदिस्थानथी धारण करेल छे उष्णता जेओए एवा भोगविलासमां मग्न थएला लोकोमां मली मानेल शीतल जेणीनुं एवी हेमंत ऋतुरूपी राक्षसोनी धाड, स्त्रीओना वियोगथी खेद युक्त थएला प्राणीओने उपद्रव करवा लागी ॥ ३०७ ॥ एवी रीते ते हेमंत ऋतुमां सर्व भूमिपर भमतां थकां पण तेओने कोइ पण रीते, जीराना मूलनी बातमी मली नहीं ॥ ३०८ ॥ पछी शुभ आशयवाला एवा तेओ पछी अंतरंग प्रदेशमां गया; त्यां तेओए राजसचित्त नामनुं नगर जोयुं. ॥३०९॥ ते नगरने लांबा वननी पेठे, घणा लोको विनानुं, तथा नायक विनानुं जोइने, प्रकर्ष (पोताना) मामाने कहेवा लाग्यो के, ॥३१०॥

ताभ्यां तत्राऽपि हेमंते । भ्रमद्भ्यां भूतलेऽखिले ॥ मूलशुद्धिर्न विज्ञाता । रसनायाः कथंचन ॥३०८॥अथांतरंगदेशेषु । प्रविष्टौ तौ शुभाशयौ॥तत्र राजसचित्ताख्यं । ताभ्यां नगरमीक्षितम्॥ ॥ ३०९ ॥ तद्दीर्घमिवारण्यं । बहुलोकविवर्जितम् ॥ निर्नायकं च संप्रेक्ष्य । प्रकर्षो मातुलं जगौ ॥ ३१० ॥ अभूत्किमिदमेतादृक् । कथं चेत्थमपि श्रियम् ॥ धत्ते ततो विमर्शोऽपि । प्रकर्षं प्रत्यभाषत ॥ ३११ ॥ निरुपद्रवमेवेदं । नगरं परिभाव्यते ॥ निःक्रांतराजकं क्वापि । कुतश्चित्तु प्रयोजनात् ॥ ३१२ ॥ पुंविशेषप्रभावाच्च । सश्रीकमिदमीक्ष्यते ॥ ततो राजकुले गत्वा । दृष्टस्ताभ्यां पुमानसौ ॥ ३१३ ॥ अहंकारादिकतिचि—त्पुरुषैः परिवारितः ॥ उदार-विक्रमो मिथ्या—ऽभिमानाख्यो महत्तमः ॥ ३१४ ॥

आ नगर आवुं केम छे ? तथा आवुं छतां पण ते शोभाने केम धारण करे छे ? त्यारे विमर्श पण प्रकर्षने कहेवा लाग्यो के, ॥ ३११ ॥ कोइक कारणथी अहींनो राजा क्यांक चाल्यो गयो छे, अने तेथी आ नगर उपद्रव विनानुंज देखाय छे. ॥ ३१२ ॥ वली कोइक पुरुष विशेषना प्रभावथी आ नगर शोभावालुं देखाय छे; पछी तेओए राजकुलमां जइने ते पुरुषने जोयो. ॥ ३१३ ॥ ते महान् पराक्रमी मिथ्या-अभिमान नामनो कारभारी त्यां अहंकार आदिक केटलाक पुरुषोथी वींटाइने रह्यो हतो. ॥ ३१४ ॥

पछी तेओए तेने (त्यांना) लोकोना निकली जवानुं कारण पूछयुं; त्यारे तेणे कह्युं के, आ नगरनो राग केसरी नामे राजा छे. ॥ ३१५ ॥ अक्षय शासनवालो तेनो महा मोह नामनो पिता जयवंतो वर्ते छे; तथा तेने विषयाभिलाष आदिक अनेक मंत्रिओ छे ॥ ३१६ ॥ हवे सर्व लश्कर सहित दंडयात्रा माटे आ नगरथी गयाने तेओने अनंतो काल थइ गया छे. ॥ ३१७ ॥ माटे हे सरल स्वभावीओ ! तेथी आ नगर माणसो रहित थएलुं छे; त्यारे विमर्शे कह्युं के, तेओनो ते संग्राम कोनी साथेनो छे ? ॥ ३१८ ॥ त्यारे मिथ्याभिमाने

पृष्टस्ताभ्यां ततो लोक--विरलीभावकारणम् ॥ स प्राहास्य पुरस्यास्ति । नायको रागकेसरी ॥ ३१५ ॥ तत्पिता च महामोहो । जयत्यक्षयशासनः ॥ संत्यस्याऽनेके विषया--भिलापाद्याश्च मंत्रिणः ॥ ३१६ ॥ सर्वानीकयुजां तेषां । सर्वेषां नगरादितः ॥ कालोऽनंतो ह्यतिक्रांतो । गतानां दंडयात्रया ॥ ३१७ ॥ सरलौ तेन नगर--मिदं विरलमानवम् ॥ विमर्शः प्राह को नामा । तेषां नन्वस्ति विग्रहः ॥ ॥ ३१८ ॥ ऊचे मिथ्याभिमानोऽथ । संतोषेण दुरात्मना ॥ प्रत्यब्रवीद्विमर्शोऽथ । को हेतुस्तेन विग्रहे ॥ ३१९ ॥ परो जगाद विषया—ऽभिलाषः प्राहिणोज्जगत् ॥ पंच जेतुं निजगृह--मानुषाणि स्मयोद्धुरः ॥ ३२० ॥ विश्वे वशीकृतप्राये । तैर्जित्वा तानि मानवान् ॥ संतोषो निर्वृतौ पुर्यां । निनाय कियतोऽपि हि ॥ ३२१ ॥ तच्छ्रुत्वा तज्जयायोच्चै--र्निर्गतो रागकेसरी॥ तदयं विग्रहहेतु--र्धूमकेतुरिवोत्थितः ॥ ३२२ ॥

कह्युं के, ते संग्राम लुच्चा एवा संतोष साथेनो छे, त्यारे विमर्शे कह्युं के, तेनी साथेना संग्रामनुं शुं कारण छे ? ॥ ३१९ ॥ त्यारे मिथ्याभिमाने कह्युं के, अहंकारथी उद्धत थएला विषयाभिलाषे जगतने जीतवा माटे पोताना घरना पांच माणसोने मोकल्यां हतां. ॥ ३२० ॥ तेओए जगतने प्रायें करीने वश कर्युं; पण संतोषे तेओने जीतीने केटलाक माणसोने मोक्ष नगरमां मोकल्यां. ॥ ३२१ ॥ ते (बातमी) सांभलीने तेने जीतवा माटे रागकेसरी गयो छे, माटे धूमकेतु सरखो संग्रामनो आ हेतु

[illegible] थयां छे ॥ ३२२ ॥ त्यारे विमर्शे विचार्युं के, जीहाना मूलनी आटली वातमी तो मली, हवे (विषयाभिलाषनी) आज्ञाथी तमारे पण मलशे. ॥ ३२३ ॥पछी फरीने तेणे कह्युं के, ज्यारे एम छे, त्यारे तमारे, अहीं रहेवानुं केम थयुं छे ! त्यारे मिथ्याभिमाने कह्युं के ॥ ३२४ ॥ हुं पण (तेमनी साथेज) आव्यो हतो, पण (मारा) स्वामीए मने अगाडीना सैन्यमांथी पाछो वालीने कह्युं के, तारे (अहीं रहीने) नगरनुं रक्षण करवुं. ॥ ३२५ ॥ आ नगरनुं, रक्षण करवामां तुंज समर्थ छे; अने तुं अहीं रहेते छते

ऊचे विमर्शो रसना--मूलोत्थानंमयेयता ॥ लब्धं लप्स्ये च विषया--ऽभिलाषेक्षणतोऽधिकम् ॥ ३२३ ॥ पुनः प्राह च यद्येवं । तदा कथमवस्थितिः ॥ अत्राऽत्रभवतो मिथ्या--ऽभिमानोऽथाकिरद्गिरः ॥ ३२४ ॥ संप्रस्थितोऽहमप्यास--मग्रानीकान्निवर्तितः ॥ देवेन परमुक्तं च । नगरं रक्ष्यतां त्वया ॥ ३२५॥ नगरस्य त्वमेवास्य । प्रतिजागरणक्षमः ॥ त्वयि स्थिते वयमपि । स्थिताः स्मः परमार्थतः ॥ ३२६ ॥ स्थितोऽहमत्र तद्देवा--देशादित्यवधारय ॥ विमर्शः प्राह सद्वार्ता । कापि प्रत्यागता ततः ॥ ॥ ३२७ ॥ प्राह मिथ्याभिमानोऽथ । सद्वार्ता बाढमागता ॥ जितप्रायं जगत्सर्वं । देवानीकेन वर्तते॥ ३२८ ॥ ददाति प्रत्यवस्कंदान् । संतोषोऽप्यंतरांतरा ॥ जनं कंचिन्नयत्युच्चै । र्विलंबोऽयं भवत्यतः ॥ ३२९ ॥ विमर्शो न्यगदद्देवः । क्वाऽधुना श्रूयते स्थितः ॥ ततः कल्पितमाहस्म । परः प्रणिधिशंकया ॥ ३३० ॥

परमार्थथी अमो पण अहींज रह्या छीए (एम जाणवुं) ॥ ३२६ ॥ हवे तेथी हुं स्वामिनी आज्ञाथी अहीं रह्यो छउं, एम तुं जाणजे ! पछी विमर्शे कह्युं के, हवे त्यांथी कंइ कुशल समाचार आव्या छे? ॥ ३२७ ॥ त्यारे मिथ्याभिमाने कह्युं के, त्यांथी तो घणाए कुशल समाचार आव्या छे, अने (अमारा) स्वामीना सैन्ये प्राये करीने सर्व जगतने जीत्युं छे. ॥ ३२८ ॥ वली वचे वचे संतोष पण छापो मारी जाय छे, अने कोइक माणसने (मोक्षमां) लेइ जाय छे, अने तेथी आ विलंब लागे छे.॥३२९॥ पछी विमर्शे

कह्युं के, हालमां ते तमारो स्वामी क्यां रहेलो संभलाय छे ? त्यारे ते मिथ्याभिमान (अमोने गुप्त चरनी शंकाथी जाणीने) कल्पित वात कहेवा लाग्यो के, ॥ ३३० ॥ अमारो स्वामी अहींथी तामसचित्त नामना नगरने उद्देशीने गयो छे; माटे कदाचित् (हजु) त्यांज होशे, एम जणाय छे. ॥ ३३१ ॥ पछी विमर्श अने प्रकर्ष तेनी रजा लेइने, त्यांथी मोह राजाना सैन्यमां रहेला विषयाभिलाषने जोवामाटे त्यां जवा लाग्या ॥ ३३२ ॥ पछी तेओ झेरथी बनावेला, अने चोरोना समूहने सुख आपनारां, तथा साधुओने खेद आपनारां एवां ते तामसचित्त नामना नगरमां पहोंच्या. ॥ ३३३ ॥ ते नगर चारे

पुरं तामसचित्ताख्यं । देवो ह्युद्दिश्य निर्गतः ॥ अतः कदाचित्तत्रैव । स्थितः स्यादिति बुध्यते॥ ॥ ३३१ ॥ विमर्शश्च प्रकर्षश्च । तमापृछ्य गतौ ततः ॥ वीक्षितुं तत्र विषया--भिलाषं मोहसैन्यगम् ॥ ३३२ ॥ प्राप्तौ तामसचित्ताख्यं । नगरं गरनिर्मितम् ॥ शर्मदं चौरवृंदानां । साधूनामरतिप्रदम् ॥ ३३३ ॥ सर्वतोऽपि यदन्याय--धूमधाराभिरावृतम् ॥ पलायंते गुणा यस्मा--न्मिलाता मशका इव ॥ ३३४ ॥ उद्योताऽभावतो नेति । दिनं यत्र कदाचन ॥ विलासं कलयत्युच्चैः । केवलैव महानिशा ॥ ३३५ ॥ भवाऽभिनंदिता यत्र । परिखावलयायिता ॥ अनादिकूटसंस्कारो । दुर्गोऽस्ति परदुर्ग्रहः ॥ ३३६ ॥ दवदग्धमिवारण्यं । ताभ्यां तदपि वीक्षितम् ॥ भूरिलोकोज्झितं किंतु । न मुक्तं निजशोभया ॥ ३३७ ॥

बाजुथी अन्यायरूपी धुवाडानी श्रेणिओथी वींटाएलुं हतुं, तथा ज्यांथी एकठा थएला मच्छरोनी पेठे गुणो तो नाशी जता हता ॥ ३३४ ॥ वली जे नगरमां उद्योतना अभावथी दिवस तो कोइ वखते पण आवतो नथी, पण केवल घोर रात्रीज त्यां उंचे प्रकारे विलास करे छे. ॥ ३३५ ॥ वली ज्यां " भवाभिनंदिपणुं "तो खाइनी पेठे तेने वींटी रह्युं हतुं, अने शत्रुओथी न जीताय तेवो त्यां "अनादि कूट संस्कार" नामनो किल्लो हतो. ॥ ३३६ ॥ हवे तेओए ते नगरने दावानलथी बलेला वननी पेठे जोयुं, वली जो के ते घणां लोकोथी तजाएलुं होतुं, तो पण पोतानी शोभाथी ते रहित नहोतुं थयुं. ॥ ३३७ ॥

ते नगरी शोभाए नगरने जोइने विस्मय पामेलो प्रकर्ष (पोताना) मामाने कहेवा लाग्यो के, अहीं आ नगरनो मुख्य स्वामी छे के नहीं ? त्यारे तेणे कह्युं के, नथीज. ॥३३८॥ एटलामां तेओए अगाडी नगरमां प्रवेश करवाने इच्छावाला तथा दीनता अने आक्रंदादिकें करीने युक्त थएला एवा एक शोक नामना वटेमार्गुने जोयो. ॥ ३३९ ॥ त्यारे तेओए तेने कह्युं के, हे भद्र ! आ नगरमां राजा कोण छे ? त्यारे शोके कह्युं के, (अरे !) आ नगरनो राजा तो त्रणे जगतमां प्रख्यात छे. ॥ ३४० ॥ ते राजा रागकेसरिनो भाइ, महामोह राजानो पुत्र, अविवेकितानो स्वामी, तथा तेजना भंडार रूप छे. ॥ ३४१ ॥

तत्तादृग् विस्मितः प्रेक्ष्य । प्रकर्षः प्राह मातुलम् ॥ मूलनेताऽस्ति नो वाऽत्र । नैवास्तीत्यब्रवीच्च सः ॥ ३३८ ॥ तान्यामत्रांतरे दृष्टः । प्रविविक्षुः पुरं पुरः ॥ शोकाख्यः प्रातिपथिको । दैन्याक्रंदादिसंयुतः ॥ ३३९ ॥ तान्यां संभाषितश्चायं । भद्राऽस्मिन् कः पुरे नृपः ॥ शोकः प्राह पुरस्यास्य । ख्यातो भ्वीशो जगत्त्रये ॥ ३४० ॥ रागकेसरिणो भ्राता । महामोहनृपात्मजः ॥ भर्ताऽविवेकितायाश्च । नृपोऽसौ महसां निधिः ॥ ३४१ ॥ दृष्टिर्भ्रूभंगुरा यस्यां । पतत्यस्य तडिन्निभा ॥ दूराद्देवा अपि त्रस्ताः । कुर्वंत्यस्यै दिशे नमः ॥ ३४२ ॥ ज्वलनेऽपि पतंत्यस्य । प्रतापमसहिष्णवः॥विशंत्यपि वने मूर्छ—त्पंचाननघनध्वनौ ॥ ३४३ ॥ विक्रमाक्रांतभुवनो—भानुजैत्रप्रतापवान् ॥ प्रष्टव्यः स्यात्कथं द्वेष—गजेंद्रोऽसौ महाबलः ३४४

आ राजानी भ्रुकुटिथी भंगुर थएली, तथा वीजली सरखी एवी दृष्टि जे दिशामां पडे छे, ते दिशामांथी देवो पण डरीने ते दिशाने दूरथी नमस्कार करे छे. ॥ ३४२ ॥ आना प्रतापने नहीं सहन करता थका प्राणीओ अग्निमां पण पडे छे, तथा जेमां सिंहोनी भयंकर गर्जनाओ थइ रही छे, एवा वनमां पण दाखल थाय छे. ॥ ३४३ ॥ पराक्रमथी दबावेल छे जगतने जेणे, तथा सूर्यने पण जितनारा एवा प्रतापवाला, तथा महाबलवान एवा आ द्वेषगजेंद्र नामना राजा माटे वली पूछवानुं ते शुं

होय ? ॥ ३४४ ॥ वली ते अमारो स्वामी तो एक बाजु रहो, पण महाशक्तिवाली एवी जे अमारी अविवेकिता नामनी राणी तत्क्षण जगत्‌ने पण मोह पमाडे छे, ते पण अत्रे प्रख्यात छे. ॥ ३४५ ॥ ते राणी महामोह राजानी आज्ञाने कोइ पण समये उलंघती नथी, तथा हमेशां महामूढतानी आज्ञामां वर्ते छे. ॥ ३४६ ॥ वली ते रागकेसरिनी आज्ञाथी दूर तो रहेतीज नथी; तथा मूढता रूप तेनी स्त्रीनी प्रीति सारी रीते वधारे छे. ॥ ३४७ ॥ वली ते (पोताना) स्वामि द्वेषगजेंद्रना कहेवा प्रमाणे वर्ते छे, अने एवी रीते ते अविवेकिता त्रणे जगतमां गुणोथी प्रख्याति पामी छे. ॥ ३४८ ॥

आस्तां देवः परं विश्वं । या मोहयति तत्क्षणात् ॥ ख्याताऽविवेकिताऽप्यत्र । सा देवी शक्तिभाजनम् ॥ ३४५ ॥ महामोहस्य निर्देशं । सा नाऽत्येति कदाचन ॥ सा महामूढताज्ञायां । वर्तते सर्वदा वधूः ॥ ३४६ ॥ रागकेसरिनिर्देशा—द्दूरे सा नैव तिष्ठति ॥ मूढतायाश्च तत्पत्न्याः । प्रीतिं सा वर्धयत्यलम् ॥ ३४७ ॥ भर्तुर्द्वेषगजेंद्रस्य । साऽनुवृत्तिपरायणा ॥ इत्थं गुणैर्गता श्लाघां । त्रैलोक्येऽप्यविवेकिता ॥ ३४८ ॥ ख्यातावेतौ न किं ज्ञातौ । त्वया देवीनरेश्वरौ ॥ विमर्शः प्राह पथिका—वावां दूरादिहागतौ ॥ ३४९ ॥ दृष्टं पुरं पुरा नेदं । श्रुतौ देवीनृपौ भृशम् ॥ किं स्याद् द्वेषगजेंद्रो वा । ऽन्यत्र वेति तु पृछ्यते ॥ ३५० ॥ शोकः प्राह जगत्येव । वार्ता गन्नेयमस्ति न ॥ निर्गतो यन्महामोहः । संतोषजयकाम्यया ॥ ३५१ ॥

एवी रीतना प्रख्यात एवा आ राजा राणीनी शुं तमोने मालुम नथी ? त्यारे विमर्शे कह्युं के, अमो तो वटेमार्गुओ छीए, अने दूर देशथी अहीं आव्या छीए ॥ ३४९ ॥ वली अमोए आ नगर पेहेलां तो जोयुं न होतुं, पण राजा राणीने तो घणीवार सांभल्यां हतां; हवे अमो तने पूछीए छीए के, ते द्वेषगजेंद्र अहीं छे के, बीजी जगोए छे ? ॥ ३५० ॥ त्यारे शोके कह्युं के, आ वात तो कंइ जगतमां छानी नथी; के महा मोह राजाए संतोषने जीतवानी इच्छाथी प्रयाण कर्युं छे. ॥ ३५१ ॥

वली तेनी पासे रागकेसरी सहित द्वेषगजेंद्र अने सघलुं लश्कर पण छे, अने (तेओने गये) घणो समय व्यतीत थयो छे. ॥ ३५२ ॥ त्यारे विमर्शे कह्युं के, जो एम छे, तो तुं अहीं केम आव्यो छे ? अने ते अविवेकिता अहीं छे के नहीं ? ते तुं अमोने खरेखर कहे ? ॥ ३५३ ॥ त्यारे शोके कह्युं के, हालमां तो ते अविवेकिता आ नगरमां तेम राजानी पासे पण नथी; अने तेनुं कारण तुं सांभल ? ॥ ३५४ ॥ अमारा स्वामीए दुष्ट एवा संतोषने मारवानी इच्छाथी ज्यारे प्रयाण कर्युं, त्यारे भर्तारना मन प्रमाणे चालनारी राणीए साथे प्रयाण करवा मांड्युं. ॥ ३५५ ॥ त्यारे द्वेषगजेंद्रे तेणीने

पार्श्वे द्वेषगजेंद्रोऽपि । रागकेसरिसंयुतः ॥ तस्यास्ति सर्वसैन्यं च । भूयान् कालोऽत्र लंघितः॥ ॥३५२॥ विमर्शः प्राह यद्येवं । ततस्त्वं किमिहागतः ॥ किं साऽविवेकितास्त्यत्र । न वेति त्वं ध्रुवं वद ॥३५३॥ शोकः प्राह पुरेऽत्राऽस्ति । नाधुना साऽविवेकिता ॥ नाऽपि देवस्य पार्श्वे च । तत्राऽ । कर्णय कारणम् ॥ ३५४ ॥ देवे प्रचलिते दुष्ट--संतोषवधकाम्यया ॥ देव्यपि प्रस्थिता सार्धं । भर्तृचित्ताऽनुयायिनी ॥ ३५५ ॥ ततो द्वेषगजेंद्रेण । प्रोक्ता सा त्वच्छरीरकम् ॥ स्कंधावारक्षमं नास्ति । देवि गर्भभरालसम् ॥ ३५६ ॥ तस्मादत्रैव तिष्ट त्वं । रणरंगे व्रजाम्यहम् ॥ तयोक्तं न पुरेऽत्राहं । त्वां विना स्थातुमुत्सहे ॥ ३५७ ॥ प्रत्युक्ता साऽथ देवेन । दृढस्नेहाऽसि यद्यपि ॥ तथापि तव नो युक्तं।स्कंधावारे प्रवर्तनम् ॥३५८॥ किंतु रौद्रपुरे दुष्टा--शयेन परिरक्षिता ॥ तिष्ट चिंतोज्झिता गत्वा । स हि मे सेवकोत्तमः ॥ ३५९ ॥

कह्युं के, हे देवी ! गर्भना भारथी भारी थएलुं एवुं तारुं शरीर लश्करी छावणीमां रहेवा योग्य नथी. ॥३५६॥माटे तुं अहींज रहे ? अने हुं रणांगणमां जउं छुं; त्यारे तेणीए कह्युं के, तमारा विना आ नगरमां रहेवुं मने गमतुं नथी- ॥ ३५७ ॥ त्यारे राजाए तेणीने वलतुं कह्युं के; जो के तुं निबिड स्नेहवाली छे, तो पण तारे लश्करी छावणीमां आववुं योग्य नथी. ॥ ३५८ ॥ पण तुं रौद्रपुरमां जइने दुष्टाशयथी

रक्षित थइ थकी निश्चित थइने रहेजे केमके ते मारो उत्तम सेवक छे. ॥ ३५९ ॥ हवे पतिना प्रबल आग्रहने दूर करवाने समर्थ नहीं थवाथी, तेना हुकमथी ते रौद्रचित्त नामना नगरमां गइ. ॥ ३६० ॥ अने हमणां ते कोइक कारणथी बाह्य नगरोमां छे, वली तेणीने पेहेलां एक पुत्र थयो हतो, अने हमणां पण भर्तारना संगथी एक बीजो पुत्र तेणीने थयो छे, एम सांभल्युं छे; अने ते हेतुथी ते राणी अही नथी; वली मने अहीं आववानो जे हेतु छे, ते हुं तने कहुं छुं ॥ ३६१ ॥ ३६२ ॥ हवे मतिमोहने अहीं राखतां थकां अमारा स्वामीए तेने कह्युं के, तारे आ नगरने तजवुं

निर्बंधं प्रबलं पत्युः । पराकर्तुमथाऽक्षमा ॥ रौद्रचित्तपुरे देवी । तदादेशेन संगता ॥ ३६० ॥ कुतोऽपि हेतोर्बाह्येषु । सा पुरेष्वस्ति सांप्रतम् ॥ प्राक् तयैकः सुतो जातः । श्रूयतेऽन्योऽपि चाऽधुना ॥३६१॥ भर्तृसंयोगतो जातो । देवी तेनात्र नास्ति सा ॥ ममात्रागमने यत्तु । कारणं कथयामि तत् ॥ युग्मम् ॥ ३६२ ॥ प्रतिष्टमान एवेदं । मतिमोहं प्रभुर्जगौ ॥ न त्वयेदं पुरं त्याज्यं । त्वमेतद्रक्षणक्षमः॥३६३॥स देवाज्ञां समासाद्य । स्थितोऽत्रैव पुरे ततः ॥ आगतोऽहं चिरात्तस्य । मित्रस्यात्र दिदृक्षया ॥३६४॥ दीर्घाटव्यां स्थितं मुक्तं । मया देवस्य साधनम् ॥ एतदुक्त्वा गतः शोको । नगरे स्वार्थसिद्धये ॥ ३६५ ॥ विमर्शेन ततः प्रोक्तं । प्रकर्षप्रति भद्र या ॥ आटवी साधनाधारा । दीर्घा शोकेन दर्शिता ॥ ३६६ ॥ दृष्टव्यस्तत्र गत्वैव । रागकेसरिमंत्रिराट् ॥ प्रकर्षः प्राह वचनं । प्रमाणं मातुलस्य मे ॥ ३६७ ॥

नहीं; केमके, तुं आ नगरनुं रक्षण करवाने समर्थ छे. ॥ ३६३ ॥ पछी स्वामिनी आज्ञाने मेलवीने ते आज नगरमां रह्यो छे; अने ते मित्रने मलवानी इच्छाथी घणे काले हुं अहीं आव्यो छउं ॥ ३६४ ॥ वली में स्वामिना सैन्यने लांबी अटवीमां छोडयुं छे; एटलुं कहीने ते शोक पोताना कार्यनी सिद्धि माटे नगरमां गयो. ॥ ३६५ ॥ पछी विमर्शे प्रकर्षने कह्युं के, हे भद्र ! ते लश्कर-वाली जे अटवी शोके देखाडी, ते (बहु) लांबी छे.॥३६६ ॥ (तो पण)त्यां जइने ते रागकेसरि महा-

मंत्रीने (आपणे) जोवो, त्यारे प्रकर्षे कहुं के, मामानुं वचन मारे प्रमाण छे. ॥ ३६७ ॥ पछी वायु सरखा वेगवाला तथा महा उद्यमी एवा ते मामो भाणेज हर्षथी त्यां गया; अने ते महा अटवीना मध्य भागमां पहोंच्या. ॥ ३६८ ॥ हवे अति दूर नहीं गया तेटलामांज विस्मित थएल छे नेत्रो जेमनां एवा तेओ बन्नेए, रागकेसरिथी युक्त थएला, द्वेषरूपी हाथी थी वींटाएला, चतुरंगी सेनाथी स्फुरायमान थएला तथा महोटीनदीना नीचाणना रेताल कांठाना मेदानमां छावणी नाखीने पडेला, तथा मोटा मंडपथी शोभित थएली वेदिकापर विलास करता, तथा क्रोडो सुभटोथी वींटाएला, तथा मोटा सिंहासनपर

ततो मुदानिलोद्वेगौ । गतौ स्वस्रीयमातुलौ ॥ नागे च मध्यमे प्राप्तौ । महाटव्या महोद्यमौ ॥ ३६८ ॥ महामोहनृपं तत्र । रागकेसरिणा युतम् ॥ वृतं द्वेषगजेंद्रेण । चतुरंगबलोज्वलम् ॥ ३६९ ॥ आवासितं महानद्याः । पुलिने परिणाहिनि ॥ महामंडपविभ्राज--द्वेदिकायां विलासिनम् ॥ ३७० ॥ वेष्टितं नटकोटीभि--र्महासिंहासनस्थितम् ॥ पश्यतः स्म गतो नाति दूरं तौ विस्मितेक्षणौ ॥ ३७१ ॥ त्रिभिर्विशेषकम् ॥ पप्रच्छाऽथ प्रकर्षः का । मातुलेयं महाटवी ॥ केयं महानदी दीर्घा । किमिदं पुलिनं पृथु ॥ ३७२ ॥ मंडपश्च महान् कोऽय--मेषा का वरवेदिका ॥ सिंहासनं किमेतच्च । ममेदं कीर्तयाऽखिलम् ॥ ३७३ ॥ महामोहनरेंद्रोऽयं । स्थिताश्चात्र नृपा इमे ॥ वर्णनीयाः स्वरूपेण । कौतुकं महदत्र मे ॥ ३७४ ॥ विमर्शोऽथ समालोच्य । महाटव्यादिनिश्चलम् ॥ प्रविश्य ध्यानमाधाय । समाधिमिदमभ्यधात् ॥ ३७५ ॥

बेठोला एवा महामोह राजाने जोयो. ॥ ३६९ ॥ ३७० ॥ ३७१ ॥ हवे प्रकर्षे पूछ्युं के, हे मामाजी ! आ महा अटवी कइ छे ? तेम आ लांबी मोटी नदी केइ छे ? अने आ पोहोलुं रेताल मेदान कयुं छे ? ॥ ३७२ ॥ वली आ मोटो मंडप कयो छे ? तेम आ मनोहर वेदिका कइ छे ? अने आ सिंहासन कयुं छे ? ते सघलुं तुं मने कहे ? ॥ ३७३ ॥ वली आ महामोह राजा, तथा अहीं रहेला आ राजाओ (कोण छे ?) तेनुं स्वरूप तुं मने कहीं बताव ? केमके, तेमां मने मोटुं आश्चर्य छे. ॥ ३७४ ॥ हवे विमर्श

महाटव्यादिकने निश्चल जाणीने, तथा ध्यानमां प्रवेश करीने, अने समाधि धरीने नीचे प्रमाणे कहेवा लाग्गो. ॥ ३७५ ॥ हे प्रकर्ष ! आ महा अटवीने आश्चर्यनी भूमि सरखी तुं चित्तवृत्ति जाणजे? ते अटवीना पारने पहोंचवाने अनंत वर्षो सुधि पण कोइ पण माणस समर्थ न थाय. ॥ ३७६ ॥ ए अटवी अनर्थोनी श्रेणिओने, तथा शुभनी श्रेणिओने उत्पन्न करवाना हेतभुत छे; अने तेथी ते क्षेर अने अमृतने उत्पन्न करता एवा समुद्रनी तुलनाने धारण करे छे. ॥ ३७७ ॥ वली आ अटवीमां प्रगट फलोवालां झेरी वृक्षोथी दुर्भागी एवा जड प्राणीओ लोभाय छे; पण शांत

प्रकर्ष जानीहि महाटवीय--माश्चर्यभूमिर्ननु चित्तवृत्तिः ॥ वर्षैरनंतैरपि पारमस्या । न गाहितुं कोऽपि जनः प्रभुः स्यात् ॥ ३७६ ॥ इयं महाऽनर्थपरंपराणा । मुत्पत्तिहेतुश्च शुभावलीनाम् ॥ समानतां वारिनिधेर्बिभर्ति । पीयूषमुत्पादयतो विषं च ॥ ३७७ ॥ विषद्रुमैरत्र परिस्फुटोच्च फलैर्विलुभ्यंति जमा हताशाः ॥ छन्नैरिहैव त्रिदशद्रुमैश्च । कुर्वंति शांता मुनयः स्ववृत्तिम् ॥ ३७८ ॥ द्रुमैर्विजातीयफलैरपीह । स्वभावनाधूपविशेषयोगात् ॥ फलं यदन्यत् प्रवितीर्यतेऽस्याः । स कोऽप्यचिंत्यो विपयानुभावः ॥ ३७९ ॥ इह स्थिता ग्रामपुराकरादि--भुवोंऽतरंगस्य जनव्रजस्य ॥ वाह्योऽपि देशः प्रविवक्षितोऽस्या । भेदं घटाकाशवदेति नैव ॥ ३८० ॥ इमां विना चित्रनिजानुभावां । वाह्यस्य देशस्य न लक्ष्यते श्रीः ॥ विना हि तेजो दहनस्य रूपं । भस्मावशेपं प्रतिभाति पुंसाम् ॥ ३८१ ॥

मुनिओ तो अहींज गुप्त रीते रहेलां कल्पवृक्षोथी पोतानी आजीविका चलावे छे. ॥ ३७८ ॥ वली अहीं स्वभावनारूपी धूप विशेपना योगथी जुदी जातिनां फलवालां वृक्षो जे जुदुंज फल आपे छे, ते आ अटवीनो कोइ अलौकिक विपयानुभाव छे ॥ ३७९ ॥ वली अहीं अंतरंग जन समूहनी, गाम, नगर, खाण आदिक भुमिओ रहेली छे; तेम कहेलो एवो आ अटवीनो बाह्य देश पण घटाकाशनी पेठे भेदने प्राप्त थतो नथी. ॥ ३८० ॥ विचित्र प्रकारना आत्माना अनुभाववाली एवी आ अटवीविना बाह्य देशनी

शोभा देखाती नथी; केमके, तेजविना अग्निनुं स्वरूप माणसोने राख रूपज लागे छे. ॥ ३८१ ॥ शक्ति विनाना माणसोथी ते नहीं ओलंगी शकाय तेवी होवाथी ते "महाटवी" ना नामथी प्रसिद्ध थएली छे अने वैराग्यना शुद्ध उद्यमनी शक्तिने भजनारा एवा मुनिओने तो एकज डगलां जेटली छे. ॥ ३८२ ॥; वली आ अटवी विकल्पोनी श्रेणिओथी गुंथाएलानुं अनोपम रणस्थानक छे; तेम अहीं बन्ने लश्करोनी जुदी जुदी छावणीना योग्य स्थानको छे ॥ ३८३ ॥ वली द्वेषगजेंद्र अने रागकेसरीनी राजधानी पासे रहेला गर्वरूपी पर्वतमांथी निकलेली, विस्तारवाली, अने लांबी एवी आ नदीने तुं प्रमत्तता नामनी

शक्त्युज्झितानां दुरतिक्रमत्वा--न्महाटवीति प्रथितेयमत्र ॥ वैराग्यशुद्धोद्यमशक्तिभाजां । पदं मुनीनां पुनरेकमेव॥३७२॥ विकल्पमालास्कलितस्य चेय--मास्कंदनस्थानमनन्यतुल्यम्॥ बलद्वयस्याऽपि पृथग्निवेशा । लसंति योग्या इह सन्निवेशाः ॥ ३७३ ॥ इमां च विस्तारवतीं प्रतीहि । प्रमत्ततां नाम नदीं प्रदीर्घाम् ॥ समुत्थितां द्वेषगजेंद्रराग--पंचास्यसम्राट्पुरगारवाद्रेः ॥ ३७४ ॥ विगाह्य चेमामटवीं प्रविष्टा--मनल्पसंकल्पमहाप्रवाहाम् ॥ महारयोत्खातगुणद्रुमौघां । पतन्मदावर्तविवर्त्तगर्त्ताम् ॥ ३७५ ॥ दोषैर्विरूपां च परापवाद--जलोपनीतैस्तृणकाष्टपुंजैः॥कृताद्भुतां भूरिनिजप्रशंसा क्षणप्रसर्पद्गुणबुद्बुदौघैः ॥३७६॥ अनंगनिद्रातटसन्निवेशां । क्लेशादिभिः सत्वगणैश्च पूर्णाम् ॥ तटांतभूयोविकथाप्रचार--स्थलीभविष्णुस्फुटवालुकौघाम् ॥ ३७७ ॥

जाणजे ? ॥ ३८४ ॥ वली आ नदी आ अटवीनी आरपार गएली छे, तेम अनेक संकल्पो रूपी मोटा प्रवाहोवाली छे, तथा अत्यंत वेगथी तेणीए गुणोरूपी वृक्षोने उखेडी नांख्यां छे, अने मदरूपी घुमरीओवाला घुनाओवाली छे. ॥ ३८५ ॥ वली ते नदी परना अपवादरूपी पाणीए लावेला दोषोरूपी घांस अने काष्टोना समूहोथी वेडोल थएली छे; तथा अत्यंत एवी आत्मप्रशंसाना अवसरथी खसी जता गुणो रूपी परपोटाओना समूहोथी आश्चर्य करनारी छे. ॥ ३८६ ॥ वली ते नदी अचल निद्रा-

रूपी कांठाओवाली, तथा क्लेशादिकरूप जंतुओना समूहोथी संपूर्ण थएली, तथा कांठाओने छेडे घणा प्रकारनी विकथाओना प्रचाररूपी टेकरारूप थएली प्रगट वेलुओना समूहोवाली छे. ॥ ३८७ ॥ वली ते नदी जलनी अंदर अथडाती एवी प्रगट कुयुक्तिओ रूपी छीपोनी संपुटोना फूटवाथी उत्पन्न थएला शब्दोवाली, तथा अत्यंत उंडी, अने मदिराना विकाररूपी पत्थरोना भरावाथी विषम प्रदेशवाली छे. ॥ ३८८ ॥ हवे जे निर्बुद्धि प्राणी खरेखर आ नदीना दुःखना कुवा सरखा कांठापर आशारूपी मठने बांधीने रहे छे, तेनो, महाकषायोरूपी वर्षाकाल आवते छते आ नदीनी रेलथी

जलस्खलन्यक्तकुयुक्तिशुक्ति–पुटप्रवृद्धस्फुटनोत्थशब्दाम् ॥ अलब्धमध्यां मदिराविकार ग्रावप्रवेशाद्विषमप्रदेशाम् ॥ ३८८ ॥ बद्ध्वा किलाशामठमस्तबुद्धि–र्दुःखावटे तिष्ठति यस्तटेऽस्याः॥ अस्या स्यान्निश्चित एव नाशो । घनागमे तस्य महाकषाये ॥ ३८९ ॥ गत्वा पतंतीयमहो भवाब्धौ । निपातयत्येव जनं निमग्नम् ॥ बुधा भवांभोधिनिपातभीता । व्रजंति दूरात्तदिमां विहाय ॥ ३९० ॥ इदं पुरस्ताद्विपुलं प्रमाद–विलासरूपं पुलिनं प्रतीहि ॥ अस्तोकविब्बोककटाक्षलीलो–पहासभूयःसिकताभिरामम् ॥ ३९१ ॥ उद्गीतसंगीतकलाविलास–स्फुटीभवत्सारसहंसलीलम् ॥ विकाशिकाशोपमरागपाश–विस्तारसंछन्नविशुद्धशीलम् ॥ ३९२ ॥

निश्चे करीने नाश थाय छे. ॥ ३८९ ॥ वली अहो ! आ नदी भवरुपी समुद्रमां जइने पडती थकी, तेमां डुबेला माणसने पण ते समुद्रमां पटकी पाडे छे, अने तेथी विचक्षण माणसो भवरुपी समुद्रमां पडवानी बीकवाला थया थका तेने दूरथीज छोडी जाय छे. ॥ ३९० ॥ वली आ अगाडी रहेलुं, विशाल, तथा अत्यंत कामचेष्टा, कटाक्षोनी क्रीडा, तथा उपहासरुपी घणी रेतिथी मनोहर लागतुं एवुं प्रमादविलास नामनुं रेताल मेदान तुं जाणजे! ॥३९१॥ वली ते मेदान उत्पन्न थएला एवा संगीतकलाओना विलासोरुपी प्रगट थती सारस अने हंसोनी क्रीडावालुं, तथा विकस्वर थएला डाभडा सरखा

रागना पाशना विस्तारथी छवाएल छे शुद्धशील (पक्षे–पत्थरो) जेमां एवुं छे ॥ ३९२ ॥ वली ते मेदान उत्सुकतारुपी मदिराना मदथी डोलता एवा अविवेकी लोकोए करेल छे विलासोनो समूह जेमां एवुं छे तथा विस्तार पामेली एवी संज्ञारुपी पवननी लहरीओनी क्रीडाथी तरंगयुक्त थएलुं, अने रेशमी वस्त्रनी पेठे उज्ज्वल शोभावालुं छे. ॥ ३९३ ॥ वली आ मेदान, उत्तम वृष्टिनुं पडवुं जेम दावानलथी बलेला वनवृक्षोना समूहने, तेम महामुनिओनां पण शांत मनने विकार उत्पन्न करे छे. ॥ ३९४ ॥ वली जे आ मंडपने तुं जुए छे, ते चित्तविक्षेप नामनो मंडप छे; के जेनी अंदर प्रवेश करतां थकांज

औत्सुक्यहालामदघूर्णमाना–ऽविवेकिलोकैःकृतविभ्रमौघम् ॥ विस्तारिसंज्ञापवनोर्मिलीला–तरंगितं क्षौममिवोज्ज्वलश्रि ॥३९३॥ उज्जीवयत्येव विकारमेत–न्महामुनीनामपि शांतमंतः॥ वनद्रुमौघं वनवह्निदग्धं । विशिष्टवृष्टेरिव सन्निपातः ॥ ३९४ ॥ यमीक्षसे मंडपमेष चित्त–विक्षेपनामा विपुलानुभावः ॥ प्रविष्टमात्रस्य किलाऽत्र जंतोः । संतोषगंधोऽपि रतिं न दत्ते ॥ ॥ ३९५ ॥ विष्णोरिवाब्धिर्गिरिकंदरेव । सिंहस्य कैलास इवेश्वरस्य ॥ शृंगं त्विषां पत्युरिवो–दयाद्रे–रौन्नत्यकृन्मोहमहीभृतोऽयम् ॥ ३९६ ॥ अत्र प्रविष्टं यदपींद्रजालम् । पुनः पुनः कल्पयतींद्रजालम् ॥ महेंद्रजालं तदसावनिष्टाधिष्टानधीः किं न जगज्जनानाम् ॥ ३९७ ॥ सरागतोद्यत्परभागनाग–द्युमर्त्यलोकेषु यदस्ति वस्तु ॥ अत्र स्थितेरेव जनोऽनुभावा । त्सर्वत्र तत्र भ्रमतीति चित्रम् ॥ ३९८ ॥

प्राणीने विस्तारवंत अनुभाववालो संतोषनो गंध पण खुशी करतो नथी. ॥ ३९५ ॥ विष्णुने जेम समुद्र, सिंहने जेम पर्वतनी गुफा, महादेवने जेम कैलास, तथा सूर्यने जेम उदयाचलनुं शिखर, तेम आ मंडप मोहराजानी उन्नति करनारो छे. ॥ ३९६ ॥ आ मंडपनी अंदर दाखल थएलो एवो इंद्रोनो समूह पण फरी फरीने इंद्रजालने कल्पे छे; माटे महा इंद्रजाल सरखो एवो आ मंडप, जगतना लोकोने दुष्टबुद्धिरूप शुं न थाय ! (अर्थात् थायज.) ॥ ३९७ ॥ सरागपणाथी उत्पन्न थतो छे परभाग जेमां

तथा पाताल, देवलोक तथा मनुष्य लोकमां जे वस्तु रहेली छे, ते सर्वमां अहीं रह्यो थकोज माणस अनुभवथी भमे छे ए आश्चर्य छे ! ! ॥ ३९८ ॥ नक्षत्रोना चक्रनी गतिथी अहीं प्राप्त थएलो माणस जे भमणोथी खेद पामतो नथी, तेथी आ मंडप अंदर शून्य अने बहारथी विस्तारवंत एवा आकाशना विलासने धारण करे छे. ॥ ३९९ ॥ वली अहीं (आवेलो) मनुष्य मेहेनत विनाज हिंचोलाना विलासना सुखना अनुभवने प्राप्त थाय छे; तेम अहीं वसता एवा मोहराजाना कहेवा प्रमाणे वर्ततो कयो प्राणी हर्षने प्राप्त थतो नथी ? ॥४००॥ आ मोहराजा पोताना पराक्रमथी, मोक्ष करनारी एवी माणसोनी

गतोऽत्र लोको ग्रहचक्रगत्या । न चंक्रमेभ्यो यदुपैति खेदम् ॥ तदेष धत्ते नभसो विलासं । शून्यस्य चांतर्वहिराततस्य ॥ ३९९ ॥ प्राप्नोति लोकोऽत्र विना श्रमेण । दोलाविलासस्य सुखानुभूतिम् ॥ वसंतमस्मिन्ननुवर्तमानो । मोहं न को हंत तदेति हर्षम् ॥४००॥ अयं स्ववीर्यान्मनसो जनाना । मेकाग्रतां मुक्तिकरीं निहंति॥इह प्रविष्टाः कलयंति मोहा—त्तापभ्रमोन्मादविरत्यपायान् ॥ ४०१ ॥ अंतर्नृपाणां सुखहेतुरेष । वहिर्जनानां गुणविप्लवाय ॥ निशाविलासः खलु तामसानां । रुच्योऽपि पुंसां तनुतेऽक्षिमुद्राम् ॥ ४०२ ॥ पुरः स्फुरंतीमिह वेदिकां च । तृष्णाभिधानां कलयाऽनघेनाम् ॥ चंचद्रुचिव्याप्तभुवो विलासं । विडंबयंतीं रविमंडलस्य ॥ ४०३ ॥

एकाग्रताने हणे छे; तथा अहीं दाखल थएला प्राणीओ मोहथी खेद, भ्रम, उन्माद अने विरतिना नाशने मेलवे छे ॥४०१॥ वली आ मोहराजा (अहीं) अंदर रहेला राजाओने सुखनो हेतुरूप छे, अने बहारना माणसोना गुणोनो नाश करनारो छे; केमके, मनोहर एवो पण चंद्र रात्रि अंध माणसोनी आंखोनी मुद्राने विस्तारे छे.॥४०२॥वली हे निष्पापि प्रकर्ष ! चलकती कांतिथी व्याप्त थएल छे पृथ्वी जेनाथी एवा सूर्यमंडलनुं अनुकरण करती, तथा अहीं अगाडी स्फुरायमान थती एवी आ वेदिकाने तुं "तृष्णाना" नामथी ओलखजे?

॥ ४०३ ॥ वली चंद्रना विमानथी बहार जेम ताराओना समूहो, तेम आ हर्षथी मनोहर थएला मंडपमां जेओ रहेला छे, एवा आ महा मोहराजाना ते स्वजनोज आ वेदिकापर खुशी थया थका रही शके छे, बीजाओ रही शकता नथी. ॥ ४०४ ॥ आ तृष्णा नामनी वेदिका पोताने ठेकाणे रही थकीज हमेशां जगतनां मनोरुपी सोइनी पंक्तिने फेरवे छे; तेथी करीने तेणीने हुं अन्यने भमाववानी शक्तिवाला मोहरुपी कमलथी बनावेली मानुं छुं ॥४०५॥ सर्पोनी शय्यापर बेठेला विष्णुनी पेठे, तथा मायामय मंडलमां रहेला ब्रह्मानी पेठे आ वेदिकामां बेठेलो महामोह राजा न सहन थइ शके तेवा प्रबल प्रताप-

अस्यां महामोहनरेश्वरस्य । तिष्टंति तुष्टाः स्वजना न चान्ये ॥ इतः स्थिता मुत्कलमंरूपे ये । बहिर्यथेंदोर्न्नगणा विमानात् ॥ ४०४ ॥ स्थानस्थिताऽपि भ्रमयत्यजस्त्र—मियं जगन्मानससूचिपंक्तिम् ॥ मन्ये तदन्यभ्रमशक्तियुक्त—विमोहमोहोत्पलनिर्मितेयम् ॥ ४०५ ॥ अधिष्टितो विष्णुरिवाहिशय्यां । ब्रह्मेव मायामयमंमलस्थः ॥ अस्यां महामोहनृपो निषएणो न्नवत्यसह्यप्रबलप्रतापः ॥ ४०६ ॥ गर्जत्यहो मोहनृपः सगर्व--मस्यां स्थितः सिंह इवाचलस्थः ॥ प्रयाति चान्यो निधनं गतोऽस्यां । जाज्वल्यमानज्वलनोपमायाम् ॥ ४०७ ॥ सिंहासनं चेदमुदारबुद्धे । महाविपर्यासमवेहि न्नास्वत् ॥ घनद्युतिच्छन्नदिगंतराल—कुतर्करत्नैर्घटितं पटीयः ॥ ४०८ ॥ प्राज्यं हि यन्मोहनृपस्य राज्यं । विन्नूतयो दिग्जयदीपिका याः॥ महेश्वरानुग्रहजेव शक्ति--स्तदेकहेतु ध्रुवमेतदेव ॥ ४०९ ॥

वालो थाय छे. ॥ ४०६ ॥ अहो! आ वेदिकामां गर्वसहित बेठेलो मोहराजा पर्वतपर रहेला सिंहनी पेठे गर्जना करे छे; तथा बलता अग्नि सरखी एवी आ वेदिकामां जो बीजो कोइ प्राप्त थयो तो ते मृत्यु पामे छे. ॥ ४०७ ॥ वली हे उदार बुद्धिवाला प्रकर्ष! अत्यंत कांतिथी आच्छादित करेल छे दिशाओनो अंतरभाग जेओए एवां कुतर्कोरुपी रत्नोथी घडेलां, तथा चलकतां एवां आ सिंहासनने तुं " महाविपर्यासना " नामथी जाणजे ? ॥ ४०८ ॥ मोह राजानुं जे आवुं

बलवंत राज्य छे, तथा तेनी दिग्जयनी दीपिका सरखी जे समृद्धिओ छे, तथा जाणे महादेवनी कृपाथीज उत्पन्न थइ होय नहीं जेम, तेवी जे तेनी शक्ति छे, ते सघलांनो हेतु एक आ सिंहासनज छे.॥४०९॥ आ सिंहासनपरज रहेलो एवो आ मोहराजा लडाइना उच्छृंगवाला एवा पण राजाओने अगम्य थइ पडे छे; अने अहींथी बहार निकलेलो आ मोहराजा गुफामांथी निकलेला शीयालना बालकनी पठे सर्वने गम्य थाय छे. ॥४१०॥ अत्यंत दृष्टिविषवाला एवा आ मोहराजाने योग्य एवुं आ सिंहासन विधाताए शुं दृष्टिविषोथी बनाव्युं छे! केमके, भयंकर कांतिवाला एवा आ सिंहासनपर दृष्टि फेंकतो थकोज माणस भस्मपणाने पामे छे.॥४११॥वली जे रेताल मेदान आदिकनी शक्ति देखाडेली छे, ते शक्ति आ

रणोत्सवानामपि भूधवाना--मसौ स्थितोऽत्रैव भवत्यगम्यः ॥ इतोबहिस्त्वेष गतः शृगाल--बालो गुहाया इव सर्वगम्यः ॥ ४१० ॥ इदं विधाताऽकृत दृग्विषैः किं । नृपस्य योग्यं परदृग्विषस्य ॥ यद्भस्मतामेति जनोऽत्र दृष्टिं । निपातयन्नेव करालकांतौ ॥ ४११ ॥ निदर्शिता या पुलिनादिशक्तिः । सा विष्टरस्यास्य बले निविष्टा ॥ वनस्य याऽनाक्रमणीयताऽसौ । पंचाननस्यैव परः प्रभावः ॥ ४१२ ॥ सिंहासनस्यास्य विकल्पपीठ—प्रभाभिरुद्भासितभूतलस्य ॥ छायामुपादाय जगत् समायां । कालश्चिरं लालयतीव बालम्॥४१३॥अत्रोपविष्टं प्रबलप्रताप--मेनं महामोहनृपं प्रतीहि ॥ अमुष्य जीर्णा जरसाऽप्यविद्या--वीर्यैकपात्रं ननु गात्रयष्टिः॥४१४॥

सिंहासनना बलमां समाएली छे; अने वननुं जे नहीं ओलंगवापणुं बताव्युं, ते (आ राग) केसरीनोज मोटो प्रभाव जाणवो. ॥ ४१२ ॥ विकल्पोरूपी पीठप्रभाथी देदीप्यमान करेल छे पृथ्वीतल जेणे एवा सिंहासननी मायायुक्त छायाने मेलवीने काल (रूपी पिता) जगतरूपी पोताना बालकने घणा कालसुधि जाणे लाड लडावतो होय नहीं तेम लागे छे. ॥ ४१३ ॥ ते सिंहासनपर बेठेला महाप्रतापी एवा आ मोहराजाने तुं जाणजे ! तेनुं अविद्या (अज्ञान) रूपी शरीर घडपणथी जो के जीर्ण थयुं छे, तो पण वीर्यना एक भाजन सरखुं छे; (अर्थात् महा बलवालुं छे) ॥ ४१४ ॥

अनित्य, अपवित्र तथा दुःखरूप एवा संसारमां (प्राणीओने) जे नित्यपणांनी, पवित्रपणांनी अने सुखनी प्रतीति थाय छे, तथा परपुद्गलिक भावोमां जे, आत्मभावनी बुद्धि थाय छे, ते सघलुं आ अविद्यारूपी (ते मोहराजाना) शरीरनुं प्राक्रम छे.॥४१५॥एवी रीतनां मजबूत शरीरनी यष्टिवालो एवो आ मोहराजा जो के घडपणथी जीर्ण थयो छे,तो पण पोताना तेजथी मुकायो नथी; कोनी पेठे ? तो के औषधिओथी बलतां छतां पण नथी बगडेल सुवर्णनी शिलाओनो विलास जेनो एवा मेरुपर्वतनी पेठे ॥ ४१६ ॥ जगतनी पण उत्पत्तिनो हेतुरुप आ मोहराजा छे; अने तेथी तेनुं " पितामहपणुं " प्रसिद्ध

जगत्यनित्याऽशुचिदुःखरूपे । नित्यत्वपूतत्वसुखप्रतीतिः ॥ अस्याः प्रज्ञाजृंभितमात्मभाव--बुद्धिः प्रपंचेषु च पुद्गलानाम् ॥ ४१५ ॥ स्वतेजसैतद्दृढगात्रयष्टि--र्न मुच्यतेऽसौ जरसाऽपि जीर्णः॥अनाविलस्वर्णशिलाविलासः।परिज्वलन्मेरुरिवौषधीभिः॥४१६॥उत्पत्तिहेतुर्जगतोऽप्य यंय--त्पितामहत्वं प्रथितं तदस्य ॥ न लंघयंत्येव निदेशमस्य।नागेंद्रविद्याधरचंद्ररुद्राः॥४१७॥ असौ जगच्चक्रपरिभ्रमैक--व्यापारविस्फारितवीर्यदंडः॥कुलालवत्कानि न चित्रकार्य--भांडानि लीलाकलितस्तनोति ॥ ४१८ ॥ समुद्रकांचीमपि दंडवद्यः । प्रोच्छालयत्यात्मकरे निधाय न सोऽपि कोपारुणयाऽस्य दृष्ट्या । पतंतमात्मानमलं विधर्तुम् ॥ ४१९ ॥

थएलुं छे; तथा तेनी आज्ञाने, नागेंद्र, विद्याधर, चंद्र तथा महादेव पण उलंघता नथी. ॥ ४१७ ॥ जगत रुपी चक्रने भमाडवारूप एक व्यापारमां विस्तारेल छे वीर्यरूपी दंड जेणे एवो आ मोहराजा कुंभारनी पेठे क्रीडाथी मनोहर थयो थको विचित्र प्रकारनां कार्यांरूपी केटलां भाजनोने नथी विस्तारतो ! (अर्थात् घणां भाजनोनें विस्तारे छे.) ॥ ४१८ ॥ जे (प्राक्रमी) माणस समुद्रनी मेखलावाली (एवी पृथ्वीने) पण पोताना हाथमां लेइने दंडनी पेठे उछाले छे; तेवो माणस पण, आ मोहराजानी क्रोधथी लाल थएली दृष्टिथी पडता एवा पोताना आत्माने धारी राखवाने समर्थ थतो

नथी ॥ ४१०॥ भयंकर कोपवालो एवो आ मोहराजा ज्यारे मारवा माटे एक (पण) बाणने छोडे छे, त्यारे वज्रमय पिंजरथी पण इंद्रना पण प्राणनुं रक्षण थइ शकतुं नथी. ॥ ४२० ॥ महा बलवान एवा आ मोहराजानी तुलनाने क्यांए पण कोइ धारण करतुं नथी; तथा तेणे संभावित शत्रुने मोटी फूदडीओवाला घुनामां फेंक्यो छे. ॥ ४२१ ॥ एवी रीते में तारी पासे महा मोहराजानुं वर्णन कर्युं; अने हवे तेना परिवारनुं वर्णन हुं करुं छुं ते तुं प्रगट रीते सांभल ! ॥ ४२२ ॥ वली हे प्रकर्ष ! आवी रीते बोलता एवा मने तुं निश्चल दृष्टिवालो थयो थको जोया करे छे, अने प्रकट

अधिज्यधन्वा यदि बाणमेकं । प्रहर्तुमुज्झत्ययमुग्रकोपः ॥ त्राणं तदा वज्रभृतोऽप्यसूनां । न पंजराद्वज्रमयादपि स्यात् ॥ ४२० ॥ बिभर्ति कुत्राऽपि महाबलस्य । न कश्चिदस्य प्रतिमल्लभावम् ॥ चिक्षेप संभावितमेपशत्रु–मसंमितावर्त्तविवर्त्तगर्ते ॥ ४२१ ॥ एवं महामोहनृपो। वर्णितः पुरतस्तव॥अधुना वर्णयाम्यस्य । परिवारं शृणु स्फुटम्॥४२२॥ परं वदंतमित्थं मां । निश्चलाक्षो निरीक्षसे ॥ बोधचिन्हं स्फुटं किंचि–न्न धत्से किं न बुद्ध्यसे॥४२३॥प्रकर्षः प्राह मावादी–रित्थं मातुल सांप्रति ॥ तन्नास्ति यत्प्रसादात्ते । न बुद्ध्येऽहं परिस्फुटम् ॥ ४२४ ॥ विमर्शः प्राह जानासि । स्फुटं त्वं बुद्ध्यसेऽखिलम् ॥ हासस्त्वयं विनोदार्थे । तव भद्र मया कृतः ॥ ४२५ ॥ जानताऽपि त्वया किंच । मम हर्षप्रवृद्धये ॥ विचारपूर्वकः कार्यः । प्रश्नः प्रस्तुतवस्तुनि ॥ ४२६ ॥

रीते कइ बोधना चिन्हने जे धारण करतो नथी, तेथी शुं तुं कंइ जाणी शकतो नथी ?॥ ४२३ ॥ त्यारे प्रकर्षे कह्युं के, हे मामाजी ! तमो मने एम नहीं कहेता ? केम के, एवी कोइ बाबत नथी, के जेने हुं आपनी कृपाथी प्रगट रीते न जाणी शकुं ॥ ४२४ ॥ त्यारे विमर्शे कह्युं के, तुं सघलुं प्रगट रीते समजी शके छे. ते तो हुं जाणुंज छुं; पण हे भद्र! फक्त तने आनंदित करवा माटे में आ तारी हांसी करी छे. ॥ ४२५ ॥ वली हे प्रकर्ष ! तुं जोके जाणकार छे, छतां मारा हर्षनी वृद्धि माटे तारे आ चालता प्रसंग

संबंधि विचारपूर्वक मने (कंइक) प्रश्न करवो. ॥ ४२६ ॥ वली तारे फक्त सांभलवाथीज जिज्ञासाने संपूर्ण करवी नहीं; पण आ सघलुं ध्यानमां तारे लेवुं; के जेथी भौतकथानी पेठे थाय नहीं.॥४२७॥त्यारे प्रकर्षे कह्युं के, तुं कहे के ते भौतकथा केवी होय ? अने एवी रीते मनोहर भोजन सरखा आ प्रबंधमां वच्चे ते कथाने शाकतरिके आप ? ॥४२८॥ त्यारे विमर्शे कह्युं के हे भद्र ! ते प्रगट कथाने तुं सांभल? कोइक जगाए सदाशिव नामनो एक बेहेरो भौताचार्य छे.॥४२९॥घडपणथी जीर्ण थएला एवा आ सदाशिवने कोइक मशकरा

श्रुतमात्रेण जिज्ञासा ॥ पूरणीया च न त्वया ॥ ऐदंपर्यंतु बोद्धव्यं । मान्भूद्भौतकथाऽन्यथा ॥ ४२७ ॥ प्रकर्षः प्राह सा भौत--कथा कथय कीदृशी ॥ हृद्यभोज्ये प्रबंधेऽस्मिन् । मध्ये तं शाकमर्पय॥ ४२८ ॥विमर्शः प्राह तां भद्र। कथां शृणु परिस्फुटाम् ॥ बधिरोऽस्ति कचिद्भौता--चार्यो नाम्ना सदाशिवः ॥ ४२९ ॥ केनचिज्जरसा जीर्णः । प्रोक्तोऽसौ हस्तसंज्ञया ॥ धूर्तेन हासशीलेन । नोपेक्ष्यो व्याधिरेष ते ॥ ४३० ॥ यन्नीतिः—विषं गोष्टी दरिद्रस्य । जंतोः पापरतिर्विषम् ॥ विषं परे रता नार्या । विषं व्याधिरुपेक्षितः ॥ ४३१ ॥ आग्रहोऽयं महांस्तस्या--भिनिविष्टो मनस्यथ॥ततः शांतिशिवं प्राह।निजशिष्यमसौ स्फुटम् ॥ ४३२ ॥ गछ त्वं वैद्यभवने । मद्बाधिर्यस्य भेषजम् ॥ गृहीत्वा तूर्णमागच्छ । मान्भूद्वृद्धिर्विलंबतः॥४३३॥

धुताराए हाथनी संज्ञाथी कह्युं के, आ बेहेरापणाना दरदने तारें उपेक्षी मुकवुं जोइए नहीं. ॥ ४३० ॥ नीतिशास्त्रमां पण कह्युं छे के दरिद्रनी सोबत झेर समान छे, प्राणीने पापोनी इच्छा झेरसमान छे, परपुरुषमां रक्त थएली स्त्री झेर समान छे, तथा उपेक्षी मेलेलो व्याधि पण झेर समान छे. ॥४३१ ते ठगनो आ आग्रह तेनां मनमां सज्जड चोंटी गयो। तेथी ते सदाशिवे पोताना शिष्य शांतिशिवने प्रगट रीते कह्युं के, ॥ ४३२ ॥ तुं वैद्यने घेर जा ? अने मारा बधिरपणानुं औषध लेइने तुरत आव ? वखत

जयाथी व्याधिनी वृद्धि न थाय तो सारुं. ॥ ४३३ ॥ एक गुरुनी आज्ञानेज वश थएलो एवो ते शांतिशिव पछी वैद्यने घेर गयो; अने त्यां तेणे वैद्यने पोताना पुत्रने शिक्षा आपतो जोयो. ॥ ४३४ ॥ तेने ना पाड्या छतां पण ते रमत रमीने बहु मोडो घेर आव्यो हतो; तेथी क्रोधांध बुद्धिवाला वैद्ये मजबूत दोरडुं लावीने तेने बांध्यो ॥ ४३५ ॥ पछी अत्यंत रडता एवा तेने ते आचार्य निर्दय थइने लाकडीओथी मारवा लाग्यो, त्यारे शांतिशिवे कह्युं के, अहो ! तुं आने शामाटे मारे छे ? ॥ ४३६ ॥ त्यारे वैद्ये कह्युं के, आ लुच्चो कंइ पण सांभलतो नथी, माटे तेनुं बेहेरापणुं मटाडवाने हुं तेने मारुं

गतोऽसौ वैद्यभवने । गुर्वाज्ञैकवशंवदः ॥ दृष्टो वैद्यः स च तदा । स्वपुत्रं शिक्षयन् स्थितः ॥ ४३४ ॥ निषिद्धोऽपि चिरं क्रीडां । कृत्वासावागतो गृहे ॥ वैद्यः क्रोधांधधीरज्जुं । दृढां लात्वा बबंध तम् ॥ ४३५ ॥ निर्दयं ताडयामास । रटंतं लकुटैः कटु ॥ तदा शांतिशिवः प्राह । किमेनं ताडयस्यहो ॥ ४३६ ॥ वैद्यः प्राह शृणोत्येषः । पापात्मा न कथंचन ॥ ततोऽहं ताडयाम्येन—मेतद्बाधिर्यशांतये ॥ ४३७ ॥ लग्ना भार्या करेऽस्याथ । वैद्यस्य विनिवारणे ॥ स प्राह नैव मोच्योऽय—मद्यापि न शृणोति यः ॥४३८॥ गच्छेतस्त्वं गतिर्नोऽचे—त्तवापीयं भविष्यति ॥ इत्थं निवार्यमाणाऽपि । लग्ना सा तेन ताडिता ॥ ४३९ ॥ ततः शांतिशिवो दध्यौ । ज्ञातं भट्टारकौपधम् ॥ प्रश्नेन किं बहिर्वाचां । निर्गमश्रमकारिणा ॥ ४४० ॥ निर्गत्याऽसौ ततस्तूर्णं । माहेश्वरगृहं गतः ॥ याचिता तेन रज्जुश्च । तैर्नातिपरुषार्पिता ॥ ४४१ ॥

छुं. ॥ ४३७ ॥ पछी ते वैद्यनी स्त्री तेने निवारवा माटे हाथे वलगी, त्यारे ते वैद्ये कह्युं के, आने हुं (आजे) छोडनार नथी, केमके हजी पण ते सांभलतो नथी. ॥ ४३८ ॥ माटे चाली जा अहींथी ? नहीतर तारा पण तेज हाल थशे; एवी रीते वार्या छतां पण ते (हाथने) वलगी रही, त्यारे तेणे तेणीने पण ताडना आपी ॥ ४३९ ॥ पछी शांतिशिवे विचार्युं के, भट्टारकनुं औषध हवे में जाण्युं; माटे हवे बहार वचन कहाडवाना श्रमवाला प्रश्ननुं शुं जरुर छे ? ॥ ४४० ॥ पछी त्यांथी निकलीने ते तुरत माहेश्वरोने घेर

गयो; तथा एक दोरडुं माग्युं; त्यारे तेओए तेने बहु मजबूत दोरडुं आप्युं नहीं (अर्थात् जीर्ण प्राय दोरडुं आप्युं.) ॥ ४४१ ॥ त्यारे शांतिशिवे कह्युं के, आवा दोरडानुं मारे काम नथी; मारे तो अत्यंत मजबूत दोरडानुं कामछे. ॥ ४४२ ॥ त्यारे माहेश्वरोए तेने तेवुं मजबूत दोरडुं आप्युं; अने पूछयुं के, हे भट्टारक! आ दोरडानुं तारे शुं काम छे? ॥ ४४३ ॥ त्यारे तेणे कह्युं के, पूज्य एवा सदाशिव महात्माने तेनुं प्रयोजन छे; एम कहीने ते मठमां गयो. ॥ ४४४ ॥ पछी त्यां गुरुने जोइने तेणे भ्रुकुटीना भंगथी भयंकर मुख कर्युं

ततः शांतिशिवः प्राह । नाऽनया मे प्रयोजनम् ॥ रज्ज्वा ममाऽतिपारुष्य–शालिन्यास्ति प्रयोजनम् ॥ ४४१ ॥ ततो माहेश्वरैस्तस्मै । तादृशी रज्जुरर्पिता ॥ पृष्टं च तैः किमनया । कार्यं भट्टारकाऽस्ति ते ॥ ४४२ ॥ स प्राह कार्यमनया । सदाशिवमहात्मनाम् ॥ सुगृहीताभिधानाना–मित्युक्त्वाऽसौ गतो मठे ॥ ४४३ ॥ तत्र दृष्ट्वा गुरुं चक्रे । वक्त्रं भ्रूभंग भीषणम् ॥ बद्ध्वा स्तंभे च तं रज्ज्वा । ऽताडयल्लकुटैर्दृढम् ॥ ४४४ ॥ वद्धारटिं स तं रेजे । निघ्नन् भ्रूभंगभीषणः ॥ क्षेत्रपाल इवाकृष्टः । शाकिनीं विनिवारयन् ॥ ४४५ ॥ ऐयुर्माहेश्वरास्तत्र । प्रतिकारदिदृक्षवः ॥ दृष्टः शांतिशिवो बाढं । ताडयंस्तैः सदाशिवम् ॥ ४४६ ॥ तैरुक्तं किं करोष्येत–त्स प्राह न शृणोत्ययम् ॥ पापात्मा तेन हन्म्येनं । श्रोष्यत्यस्मात्किलौषधात् ॥ ४४७ ॥

तथा तेने थंभा साथे दोरडांथी मजबूत बांधीने लाकडीओथी मारवा लाग्यो. ॥ ४४५ ॥ अत्यंत बूमो पाडता एवा ते आचार्यने मारतो थको, तथा भ्रूकुटिना भंगथी भयंकर थएलो एवो ते, शाकिनीने निवारताथका क्षेत्रपालनी पेठे शोभवा लाग्यो. ॥ ४४६ ॥ हवे प्रतिकारने जोवानी इच्छावाला माहेश्वरो त्यां आव्या; त्यां तेओए सदाशिवने अत्यंत मारता एवा शांतिशिवने जोयो. ॥ ४४७ ॥ त्यारे तेओए कह्युं के, आ तुं शुं करे छे? त्यारे तेणे कह्युं के, आ पापी सांभलतो

नथी, माटे तेने मारुं छुं; अने आ औषधथी खरेखर ते सांभलशे. ॥ ४४८ ॥ हवे प्राणरुपी वांसना आस्फोटना शब्द सरखा महा आक्रंदने सदाशिवरुपी पर्वत विस्तारवा लाग्यो, तेथी माहेश्वरोने दया आवी. ॥४४९॥ हवे तेने छोडववाने तेओ इच्छवा लाग्या; पण ते शांतिशिव निवर्त्यो नहीं; पण उलटो ते निवारनाराओने मारवा उठ्यो. ॥ ४५० ॥ हवे तेओए ते शांतिशिवने गांडो जाणीने एकठा थइने बांध्यो; अने ते राक्षसथी ते पूज्य सदाशिवने छोडाव्यो. ॥ ४५१ ॥ एवी रीते बंधन युक्त

महाक्रंदमथ प्राण–वंशस्फोटरवोपमम् ॥ सदाशिवगिरिस्तेने । दयां माहेश्वरा ययुः॥४४९॥
तं मोचयितुमीपुस्ते । न चाऽयं स्म निवर्तते ॥ प्रत्युताभ्युत्थितो हंतुं । लग्नांस्तान् विनिवारणे ॥ ४५० ॥ ववंधुस्तेऽथ संभूय । ग्रहाविष्टमवेत्य तम् ॥ राक्षसान्मोचयामासु–स्तस्मात्पूज्यं सदाशिवम् ॥ ४५१ ॥ वक्तोऽपि प्रललापाऽसौ । किमहं भवतां गिरा॥औषधं न करिष्यामि । गुरोः स्वस्य हितेच्छया ॥ ४५२ ॥ वैद्यस्य वचसैवाहं । तस्य स्थास्यामि नान्यथा ॥
समाहूतस्ततो वैद्यो । वृत्तांतश्च निवेदितः ॥ ४५३ ॥ प्राह सोऽथ हसन्नंत–र्बधिरोनार्य मत्सुतः ॥ शास्त्रार्थश्रवणालस्या–न्मया रोपात्स ताडितः ॥ ४५४ ॥ जातस्तव प्रभावाच्च । स्वस्थो भट्टारको ह्ययम् ॥ त्वयेदमौषधं तस्मा–न्न कर्तव्यमतः परम् ॥ ४५५ ॥

पगलो एवो पण ते बबडवा लाग्यो के, शुं हुं तमारा कहेवाथी, हितनी इच्छाथी मारा गुरुनुं औषध नहीं करुं? ॥ ४५२ ॥ वली हुं ते वैद्यना वचनथीज आम करुं छुं; अमथो करतो नथी; पछी तेओए वैद्यने बोलाव्यो; अने आ वृत्तांत निवेदन कर्यो. ॥ ४५३ ॥ त्यारे ते वैद्य मनमां हसतो थको कहेवा लाग्यो के, हे आर्य! मारो पुत्र कइं बेहेरो नथी; (तेना) शास्त्रार्थ सांभलवाना आलसथी में क्रोधथी तेने तो मार्यो हतो. ॥ ४५४ ॥ वली तारा प्रभावथी आ भट्टारक हवे स्वस्थ थयो छे, माटे हवे

पछीथी तारेआ औषध करवुं नहीं. ॥ ४५५ ॥ पछी वैद्ये कहेला शांतिपाठथी गएल छे घेलछापणुं जेनुं एवो ते शांतिशिव माहेश्वरोथी मुकायो थको शांतताने भजवा लाग्यो. ॥ ४५६ ॥ इति भौतकथानिका ॥ माटे सांभलवामात्रना ग्रहण करवाथी एवी रीते शांतिशिवनी पेठे उलटुं कार्य थइ जाय, माटे हे प्रकर्ष! तने हुं एवी रीते प्रेरणा करुं छुं. ॥ ४५७ ॥ पदवाक्य तथा महावाक्यना तात्पर्योथी अर्थनी प्राप्ति थाय छे माटे तात्पर्यार्थ बलवान छे;अने बाकीना अर्थो तो तेना पेटामां रहेला छे. ॥४५८॥ सांभलवामात्रनुं ग्रहण तो तेना जाणनाराओए शत्रूत्थान सरखुं जाणेलुं छे; पण कमिकार्थना

विनिवृत्तग्रहावेशः।शांतिकाद्वैद्यभाषितात् ॥ शांतिं शांतिशिवो भेजे । मुक्तो माहेश्वरैरथ ॥ ॥ ४५६ ॥ इतिभौतकथानिका—श्रुतमात्रंग्रहादित्थ—मसमंजसकारिता ॥ भवेत् शांतिशिवस्येव । तदित्थं प्रेर्यसे मया ॥ ४५७ ॥ पदवाक्यमहावाक्य—तात्पर्यैरर्थसंगतिः॥तात्पर्यार्थोऽत्र बलवान् । शेषास्तन्मुखवीक्षिणः ॥ ४५८ ॥ श्रुतमात्रग्रहस्तदज्ञैः । शत्रूत्थानसमः स्मृतः॥ कमिकार्थग्रहोद्बुद्ध—स्तात्पर्यार्थस्तु तज्जयः ॥ ४५९ ॥ पल्लवग्राहिभिर्मूढैः । शास्त्रार्थः को न लुप्यते ॥ अंधेभज्ञानगत्यांशे । पूर्णार्थारोपगर्वितैः ॥ ४६० ॥ संतुष्टव्यमतो भद्र । श्रुतमात्रेण न त्वया ॥ रसस्तात्विक आस्वाद्यः । प्रश्नचर्वणया मुहुः ॥ ४६१ ॥ प्रकर्षः प्राह यद्येवं । ततो ज्ञातं मयाऽखिलम् ॥ महानद्यादिवस्तूनां । भेदस्तुपरिपृछ्यते ॥ ४६२ ॥

ग्रहणथी जणाएलो तात्पर्यार्थ तो ते शत्रुने जीतनारो छे. ॥ ४५९ ॥ आंधला माणसने थएला हाथीना ज्ञाननी पेठे, लेशमात्र जणाते छते संपूर्ण जाणपणाना डोलथी गर्वित थएला, तथा उपरछली बाबतोने ग्रहण करता एवा मूर्ख लोकोथी कया शास्त्रार्थनो लोप थतो नथी? ॥४६०॥ माटे हे भद्र! तारे फक्त सांभलवामात्रथीज संतोष नहीं मानवो; पण प्रश्नरूप चाववाए करीने वारंवार तात्त्विक रसनो स्वाद तारे लेवो. ॥४६१॥ त्यारे प्रकर्ष बोल्यो के,जो एम छे,तो में सर्व जाण्युं; हवे हुं ते महानदी आदिक वस्तु-

ओना भेद पूछुं छुं ॥४६२॥ पछी विमर्शे तेओना भेदना अर्थोनो विस्तार कह्यो;अने ते विचक्षणने नरवाहन राजाए पण पूछ्यो. ॥४६३॥ पछी तेणे पण ते महान राजाने ते भावार्थ जणाव्यो; हवे अग्रहीतसंकेता (सुललिता) संसारि जीवने (अनुसुंदर चक्रीने) पूछवा लागी के, ॥ ४६४ ॥ आ महानदी आदिक वस्तुओनो भेद तारे मने पण कहेवो, केम के, अहो ! हुं पण तेओनुं खरुं स्वरुप जाणती नथी. ॥४६५॥ त्यारे संसारि जीवे कह्युं के, हे भद्रे ! प्रकट उदाहरण विना ते स्वरुप ताराथी जणाय तेवुं नथी; माटे ते दृष्टांत हुं तने कहुं छुं ॥४६६॥ भुवनोदर नामना नगरमां अनादि नामे महान् राजा छे; तेने संस्थिति नामनी

ततः प्रोक्तो विमर्शेन । तेषां भेदार्थविस्तरः ॥ नरवाहनराजोऽपि । तं पप्रछ विचक्षणम् ॥ ॥ ४६२ ॥ तेनापि तस्य राजेंदो—र्भावार्थः प्रतिबोधितः ॥ अथाऽगृहीतसंकेता । पप्रछ भवजंतवे ॥ ४६४ ॥ महानद्यादिवस्तूनां । वाच्यो भेदस्त्वयापि मे ॥ तेषां प्रातिस्विक रूपं । न जानाम्यहमप्यहो ॥ ४६५ ॥ प्राह संसारिजीवोऽथ । स्पष्टदृष्टांतमंतरा ॥ दुर्बोधोऽयं त्वया भद्रे । तद्दृष्टांतं वदाम्यहम् ॥ ४६६ ॥ अस्त्यनादिर्नृपादित्यो । नगरे भुवनोदरे ॥ प्रिया च संस्थितिस्तस्य । पुत्रो वेल्लहलाभिधः ॥४६७॥ स चाहारप्रियो बाढं । खादन्नास्ते दिवानिशम् ॥ ततो जातं महाऽजीर्ण—मंतर्लीनो महाज्वरः ॥ ४६८ ॥ नैवाहाराभिलाषोऽस्य । तथापि परिहीयते ॥ जातोद्याने जिगमिषा । भक्ष्यभेदाश्च कारिताः ॥ ४६९ ॥ पश्यतस्तान् प्रववृधे । लौल्यं तेन प्रणोदितः ॥ स्तोकं स्तोकं स बुभुजे । ततो मित्रगणान्वितः ॥ ४७० ॥

स्त्री अने वेल्लहल्ल नामनो पुत्र छे. ॥ ४६७ ॥ ते वेल्लहल्ल आहार छे प्रिय जेने एवो थयो थको हमेशां रात दहाडो खाखाज करतो हतो; तेथी तेने महा अजीर्ण थयु; अने अंतरमां मोटो ताव लागु पड्यो॥४६८॥ तो पण तेना भोजननो अभिलाष नष्ट थतो नथी; (एक दहाडो) तेने उद्यानमां (उज्जाणीमां) जवानी इच्छा थइ; अने त्यां भातभातनां भोजनो कराव्यां ॥ ४६९ ॥ ते भोजनोने जोतां थकां तेनी लोलता वधी अने तेथी प्रेरायो थको ते मित्रोना समूह सहित थोडुं थोडुं खावा लाग्यो. ॥ ४७० ॥

पछी मनोरम उद्यानमां गयो, अने त्यां सुखासनपर बेठो थको खाधेला भोजनने वायुना स्पर्शादिकथी जोवा लाग्यो.॥४७१॥पछी तेनो अंतर्ज्वर वृद्धि पाम्यो;त्यारे समयज्ञ नामना हुशीयार वैद्ये कुमारने ज्वरयुक्त जाणीने प्रयत्नपूर्वक निवार्यो.॥४७२॥अने कह्युं के,हवे तुं भोजनथी निवर्त ? तथा गुप्त ओरडामां जा? अने उंचे प्रकारे लांघणो कर ? कथित पाणी पी?॥४७३॥अने आ(में बतलावेलो)सर्व उपाय जो तुं नहीं करीश, तो तने मृत्यु आपनारो सन्निपात थशे. ॥४७४हवे भोजननी लोलताथी ते वचन वेल्लहल्लना मनमां रुच्युं

गतो मनोरमोद्याने । निविष्टोऽथ सुखासने ॥ अपश्यदाहृतं भोज्यं । वायुस्पर्शादिना ततः ॥ ॥ ४७१ ॥ प्रवृद्धोंऽतर्ज्वरस्तस्य । समयज्ञो भिषग्वरः॥कुमारं ज्वरितं ज्ञात्वा । प्रयत्नेन न्यवारयत् ॥ ४७२ ॥ आहाराद्विनिवर्तस्व । छन्नापवरके व्रज ॥ लंघनानि कुरुष्वोच्चै । रुदकं क्थितं पिब ॥ ४७३॥ प्रतिक्रियामिमां सर्वां । यदि त्वं न करिष्यसि ॥ भविता सन्निपातस्ते । तदा प्राणप्रयाणकृत् ॥ ४७४ ॥ लग्नं वेल्लहल्लस्वांते । भोज्यलोभान्न तद्वचः ॥ अहितो वारयन् ज्ञातो । वैद्यो हस्ते लगन्नपि ॥ ४७५ ॥ प्रवृत्तो भोक्तुमाहारं । पुरस्तस्य प्रसह्य सः ॥ अजीर्णज्वरतीव्रत्वाद्--गलरंद्रे ययौ न सः ॥ ४७६ ॥ प्रवेशितस्तथाप्यंत--स्तेनाहारः कियानपि ॥ अभूत्ततोऽतिवमनं । मिश्रितं तेन भोजनम् ॥ ४७७ ॥ ततो वेल्लहल्लो दध्यौ । नूनमूनं वपुर्मम ॥ क्षुधया वायुनाक्रांतं । संजातं वमनं ततः ॥ ४७८ ॥

नहीं; तेथी ते निवारता अने आडा पडता एवा ते वैद्यने तेणे अहितकारी जाण्यो ॥ ४७५ ॥ तथा तेनी आगलज ते बलात्कारे भोजन करवा लाग्यो, पण अजीर्णथी उत्पन्न थएला तापनुं तीव्रपणुं होवाथी ते भोजन गलेथी उतर्युं नहीं. ॥ ४७६ ॥ तो पण तेणे केटलुंक भोजन पेटमां दाखल कर्युं; अने तेथी तेने अतिशय उलटी थइ; अने तेथी (नजदीक पडेलुं) भोजन मिश्रित थयुं. ॥ ४७७ ॥ त्यारे वेल्लहल्ले विचार्युं के, खरेखर मारुं शरीर क्षुधाथी हजु उणुं छे; अने वायुथी आक्रांत थयुं छे; तथा तेथीज

या वमन थयुं छे ॥ ४७८ ॥ माटे ते मारां खाली रहेलां पेटने हजु हुं भोजनथी संपूर्ण करुं, एम विचारीने ते वमनथी मिश्रित थएलुं भोजन खावा लाग्यो. ॥ ४७९ ॥ ते जोइने हवे ते समयज्ञ नामनो वैद्य अति खेदवालो थयो थको पोकारवा लाग्यो के, हे देव! कुतरा कागडादिकनी चेष्टा सरखुं आ कार्य करवुं तारे युक्त नथी. ॥ ४८० ॥ वली तुरत विष्टारूप थनारा भोजनथी तुं राज्यने, शरीरने, भोगोने, तथा चंद्र सरखा श्वेत यशने शा माटे हारी जाय छे? ॥४८१॥ पण ते वेल्लहल्ले तेनुं वचन मान्युं नही, पण उलटुं ते मूढ बुद्धिवालो वेल्लहल्ल विचारवा लाग्यो के, आ वैद्य मारी प्रकृति, रुचि के हित अहितने जाणतो

भोजनेन ततो रिक्तं । कोष्टं संपूरयाम्यहम् ॥ ध्यात्वेति वांतिसंमिश्रं । भोजनं भोक्तुमुद्यतः ॥ ४७९ ॥ समयज्ञोऽथ तद् दृष्ट्वा । पूत्त्कारातिखेदवान् ॥ न युक्तं तव देवेदं । श्वकाकादिविचेष्टितम् ॥ ४८० ॥ राज्यं वपुश्च भोगांश्च । चंद्रशुभ्रं यशोऽपि च ॥ हारयस्याशु निष्टाभा--भाविना भोजनेन किम् ॥ ४८१ ॥ न मेनेऽसौ वचस्तस्य । दध्यौ चैष विमूढधीः न वेत्ति यो मत्प्रकृतिं । न रुचिं न हिताऽहितम् ॥४८२॥ भुंजानं वातपूर्णं यः । क्षुत्क्षामं मां निषेधति ॥न कार्यं तेन मूर्खेण । भक्ष्ये भोज्यं यथारुचि॥४८३॥युग्मम् ॥ ततोऽसौ बुभुजे भोज्यं । सन्निपातमवाप च ॥ जातो वमनबीभत्सः । काष्टवन्नष्टचेतनः ॥४८४ ॥ कुर्वन् घुरघुराराव । विलुंठन् वांतिकर्दमे ॥ स शोच्यामप्रतीकारां । दशां प्राप्तः सुदारुणाम् ॥ ४८५ ॥ न त्रातुं तदवस्थं तं । समयज्ञो न बांधवाः ॥ नालं राज्यं न भोगाश्च । न देवाऽसुरकिन्नराः ॥ ४८६ ॥

नथी; अने वायुथी भरेला तथा क्षुधाथी दुमणा थएला एवा मने ते भोजननो निषेध करे छे; माटे मारे तेवा मुर्ख वैद्यनु प्रयोजन नथी; हुं तो मारी इच्छा मुजब खाधा करीश ॥ ४८२ ॥ ४८३ ॥ पछी खावा करवा लाग्यो; अने तेथी तेने सन्निपात थयो; तथा वमनथी बीभत्स थयो थको काष्टनी पेठे निश्चेतन थयो ॥ ४८४ ॥ पछी घुरघुर शब्द करतो थको, तथा वमनरुपी कादवमां लोटतो थको ते शोच करवा लायक तथा भयंकर अने असाध्य दशाने प्राप्त थयो. ॥ ४८५ ॥ एवी रीतनी अवस्थावाला

एवा ते वेल्लहल्लनुं हवे ते समयज्ञ वैद्य, बांधवो, राज्य, भोगो, देवो, असुरो के किन्नरो पण रक्षण करवाने समर्थ थया नहीं. ॥ ४८६ ॥ एवी रीते ते पापीने त्यांज अनंत काल सुधि रहेवानुं छे; एवी रीते नद्यादिक वस्तुना भेद माटे आ दृष्टांत निवेदन कर्युं. ॥ ४८७ ॥ ते सांभलीने विभ्रांत थएल छे मन जेणीनुं एवी ते अगृहीतसंकेताए (सुललिताए) कह्युं के, हे संसारि जीव ! में तने शुं पूछयुं ? अने तेनो तें शुं उत्तर आप्यो ? ॥ ४८८ ॥ में तो नद्यादिक वस्तुओना भेदो माटे प्रश्न कर्यो हतो; पण तेना उत्तरमां तें कहेली कथा बरोबर घटमान थती नथी. ॥ ४८९ ॥ हवे तेना दार्ष्टांतिकनी योजनामां तेणे

अनंतकालं तत्रैव । स्थातव्यं तेन पापिना॥नद्यादिवस्तुभेदार्थे । दृष्टांतोऽयं निवेदितः॥४८७॥ श्रुत्वाऽगृहीतसंकेता । तद्विभ्रांतमना जगौ ॥ संसारिजीव किं पृष्टं । दत्तं किं चोत्तरं त्वया ॥ ४८८ ॥ नद्यादिवस्तुभेदार्थं प्रश्नो हि विहितो मया ॥ घटमानोपसंहारा तत्रोत्तरकथा न ते ॥ ४८९ ॥ तेन प्रज्ञाविशालाऽथ । तद्दार्ष्टांतिकयोजने ॥ व्यापारिता स्फुटं प्राह । भावाभिज्ञमतल्लिका ॥ ४९० ॥ हेतुर्गूढस्य भावस्य । बोधे भाषांतरं ततम् ॥ प्रकाश्यंतेऽन्यमणयः । प्रभया हि महामणेः ॥ ४९१ ॥ नद्यादिवस्तुभेदार्थं प्रोक्ता ते तदियं कथा पृथुभावमिह ज्ञात्वा॥तत्र संयोजयोचितम् ॥ ४९२ ॥यस्ते वेल्लहलः प्रोक्तः । स हि जीवः सकर्मकः ॥ अनादिसंस्थितिसुतः । संजातो भुवनोदरे ॥ ४९३ ॥

प्रज्ञाविशालाने (सुभद्राने) कह्याथी भावने जाणनारीओमां श्रेष्ठ एवी ते प्रज्ञाविशाला प्रगट रीते कहेवा लागी के, ॥ ४९० ॥ गूढ भावना बोधमां विस्तारयुक्त भाषांतर हेतुभूत छे; केमके महामणिनी कांतिथी अन्य मणिओने प्रकाशी शकाय छे. ॥ ४९१ ॥ अने तेथी नदी आदिक वस्तुओना भेदो माटे तने आ कथा कहेली छे; माटे अहीं तेनो विस्तारयुक्त भाव जाणीने त्यां तेने उचित रीते तुं जोडजे ॥ ४९२ ॥ तारी पासे जे वेल्लहल्लनुं वर्णन करवामां आव्युं; तेने कर्मयुक्त जीव जाणवो; तथा ते भुवनो-

दर नामना नगरमां अनादि संस्थितिना पुत्र तरिके उत्पन्न थयो हतो ॥४९३॥ वली ते मनुष्य भावने प्राप्त थएलो होवाथी राजानो पुत्र कहेवाय छे, तथा चित्तवृत्ति रुपी मोटा जंगलमां मोहादिक सुभटो होय छे. ॥४९४॥ ज्यां सुधि मिथ्या सृष्टिमां आत्माने अज्ञान प्रवर्ती रहेलुं छे, त्यां सुधि तेओनी ते सृष्टिमां नद्यादिक वस्तुओ रहेली होय छे. ॥४९५॥ पण ज्यारे आत्मज्ञान उत्पन्न थाय छे, त्यारे मोहादिको रज्जु-सर्पनी पेठे नाश पामे छे; अने ते वखते महानदी आदिक तेओनी लीलाना स्थानोनो नाश पण निश्चल थाय छे. ॥ ४९६ ॥ माटे हे भद्रे! एवी रीतनुं तत्व होते छते, तथा महा मोह राजा अटवीमां होते

मनुष्यभावमापन्नः । कथ्यतेऽसौ नृपांगजः ॥ चित्तवृत्तिमहाटव्यां । संति मोहादयो भटाः ॥ ४९४ ॥ अज्ञानमात्मनो याव–न्मिथ्यासृष्टौ प्रवर्तते ॥ तेषां नद्यादिवस्तूनि । तावत्तस्यां भवंति हि ॥ ४९५ ॥ आत्मज्ञाने तु नश्यंति । मोहाद्या रज्जुसर्पवत् ॥ महानद्यादितल्लीला स्थाननाशस्तदा ध्रुवः ॥ ४९६ ॥ तत्वे ह्येवं स्थिते भद्रे । महामोहेऽटवीस्थिते ॥ महानद्या-दिवीर्येण । यज्जातं योज्यतेऽत्र तत् ॥ ४९७ ॥ यदाहारादिलांपट्यं । राजसूनोर्निवेदितम् ॥ जीवस्य विषयेच्छा सा । धर्मवैमुख्यकारिणी ॥ ४९८ ॥ तस्य जातं यथाऽजीर्णं । भूरिभक्षणतस्ततः ॥ जीवस्याऽपि तथा भोगा–त्पापाज्ञानात्मकर्मणाम् ॥ ४९९ ॥ अंतर्लीनज्वर-स्थाने । दोषा रागादयो मताः ॥ तथास्यास्यापि भोज्येच्छा । भोगेच्छाऽजीर्णकर्मणः ॥ ५०० ॥

छतो महानदी आदिकना वीर्यथी जे उत्पन्न थयुं, तेने अहीं जोडवुं. ॥४९७॥ वली ते राजपुत्र वेल्लहलनुं भोजन आदिकनुं लंपटपणुं जे निवेदन कर्युं; तेने धर्मथी विमुख करनारी जीवनी विषयो संबंधि इच्छा जाणवी. ॥४९८॥ वली जेम ते राजकुमारने घणां भक्षणथी अजीर्ण थयुं हतुं, तेम जीवने भोगथी पाप अने अज्ञानरूप कर्मोथी (अजीर्ण) थाय छे ॥४९९॥ ते राजकुमारने अंतरमां दाखल थएला ज्वरनी जगोए (जीवने) रागादिक दोषो जाणवा; अने एवी रीतना अजीर्णवाला पण ते राजकुमारने जे भोजननी इच्छा थती हती,

ते तेनी भोगोनी इच्छा जाणवी. ॥ ५०० ॥ रागादिकथी उपचित थएला ज्वरने धारण करनारुं जे कर्मा-जीर्ण जीवने थाय छे, तेने नहीं लक्षमां राखता एवा प्राणीनी बुद्धि अहितमां प्रवर्त्ते छे. ॥ ५०१ ॥ पछी ते जीव जे मद्य, निद्रा, विकथा, कषायो तथा विषयोने पण जे सेवे छे, तेने संपूर्ण एवी प्रमत्ततारुपी नदी जाणवी. ॥ ५०२ ॥ हुं उंचे प्रकारें धन पेदा करुं, उत्तम स्त्रीओ परणुं, मोटा मेहेलो बंधावुं, विषय संबंधि सुख भोगवुं, हमेशां आनंदमां रहुं, आ शिवाय मनुष्य जन्मनुं बीजुं फल नथी; एवी रीतना (जीवने मनमां) जे विकल्पोना कल्लोलो क्षणक्षण प्रते थया करे छे, तेने (आ वेल्लहलनी) उज्ञाणीए

कर्माजीर्णं च रागादि–कोपचित्तज्वरावहम् ॥ तदलक्षयतो जंतो–रहिते धीः प्रवर्तते ॥५०१॥ मद्यं निद्रां च विकथाः । कषायान् विषयानपि ॥ ततोऽसौ सेवते सेयं । नदी पूर्णा प्रमत्तता ॥५०२॥ धनान्युपार्जयाम्युच्चैः। करोम्यंतःपुरं वरम् ॥ कारयामि महावासान् । भुंजे वैषयिकं सुखम् ॥५०३॥ तिष्ठामि सततानंदो । नान्यन्मानुष्यके फलम् ॥ इदृग् विकल्पक-ल्लोला । जायंते ये क्षणे क्षणे ॥ ५०४ ॥ सेयमुद्यानिकाकांक्षा । ततो यो द्रव्यसंचयः ॥ अंतःपुरादिलाभश्च । भवेद्दैववशेन यः ॥ ५०५॥ कारणं तत्सुभोज्यानां । तत्सुखं तल्लवाश-नम् ॥ ततो विलाससंगीत–द्यूतदुर्ललितप्रियः ॥ ५०६ ॥ यातिदुःशीलतोद्याने । यन्मार्गनग-राद्बहिः ॥ एतदुद्यानगमनं ज्ञेयं वेल्लहलस्य वै ॥ ५०७ ॥ पंचभिः कुलकम् ॥ सतत्र विपुले मिथ्या–भिनिवेशासने स्थितः ॥ पश्यन् प्रमादभोज्यानि । कर्मानीतानि सर्वतः ॥ ५०८ ॥

जवानी आकांक्षा जाणवी. पछी कर्मयोगे तेने जे द्रव्यनो संचय, तथा स्त्री आदिकनो लाभ थाय छे, तेने तेना उत्तम भोजननुं कारण जाणवुं; तथा तेना लेशनुं जे भोजन ते तेनुं सुख जाणवुं, तथा पछी विलास, गायन, जुगार, आदिक कुश्चेष्टा जेने प्रिय थएली छे एवो थयो थको (जीव) धर्ममार्गरुपी नगरथी बहार रहेला दुःशीतलतारुपी उद्यानमां जाय छे; एवी रीतनुं ते वेल्लहलनुं उद्यानगमन जाणवुं. ॥ ५०३ ॥ ५०४ ॥ ५०५ ॥ ५०६ ॥ ५०७ ॥ पछी त्यां विस्तारवाला एवा मिथ्या कदाग्रहरुपी

आसनपर रमो थको, कर्मोए लावेला प्रमादरूपी भोजनोने चारे बाजुथी जोतो थको (जीव) विशेष प्रकारे स्वाद मेलवतो थको सुंदरपणुं माने छे; ते सघलुं प्रमादविलास नामनुं नदीनुं " रेतालमेदान " कहेवाय छे. ॥ ५०८ ॥ ५०९ ॥ वली ते वेल्लहलनो वायुना स्पर्शादिकथी अजीर्णथी उत्पन्न थएलो जे ज्वर वृद्धि पाम्यो हतो, तेने प्रमाद तथा अज्ञानथी वृद्धि पामेलो तथा कर्मोरूपी अजीर्णनी अरति थी (जीवने) उत्पन्न थएलो ज्वर जाणवो. ॥ ५१० ॥ वली ते वेल्लहलना अजीर्णनी वृद्धि थती जाणीने ममगश नामना वैद्ये जे निवारण कर्युं; तेवीज रीतनुं नीवारण भव्योना हितनी इच्छाथी धर्माचार्यो करे छे.

लब्धास्वादो विशेषेण । सुंदरत्वेन मन्यते ॥ तत्प्रमादविलासाख्यं । नद्याः पुलिनमुच्यते ॥ युग्मम् ॥ ५०९ ॥ वायुस्पर्शादिना वृद्ध—स्ततो योऽजीर्णजो ज्वरः ॥ प्रमादाऽज्ञानवृद्धोऽसौ। कर्माऽजीर्णारतिज्वरः ॥ ५१० ॥ समयज्ञेन तद्वृद्धिं । ज्ञात्वा यद्वारणं कृतम् ॥ धर्माचार्याः प्रकुर्वंति । तज्भव्यहितकाम्यया ॥ ५११ ॥ मानुष्यमतिदुःप्रापं । प्राप्य राज्यमिवोत्तमम् ॥ कार्षीः प्रमादं मा जीव । कर्माजीर्णज्वरातुरः ॥ ५१२ ॥ त्यजैनं विषयाहारं । व्रजाऽपवरके धृतो ॥ तिष्टाऽविकल्पनिर्वाते । क्वथितांबुतपः पिब ॥ ५१३ ॥ लंघनानि कुरु स्वांत—ज्वरशांत्यै व्रतादरान् ॥ कुरु दर्शनचारित्र । ज्ञानरूपां प्रतिक्रियाम् ॥ ५१४ ॥ करिष्यस्यथ नैवं चे—द्दशां शोच्यां प्रयास्यसि ॥ सन्निपाते महामोहे । मग्नो भ्रष्टमतिस्तदा ॥ ५१५ ॥

॥५११॥ हे जीव! उत्तम राज्यनी पेठे दुर्लभ एवा मनुष्य जन्मने पामीने कर्मोरूपी अजीर्णथी ज्वरातुर थयो थको तुं प्रमाद नहीं करजे ? ॥५१२॥ वली तुं विषयोरूपी भोजनने तजी दे ? तथा धैर्यता रूपी ओरडामां जा ? तथा त्यां निर्विकल्परूपी वायुविनानी जगोमां रहे ? अने तपरुपी क्वाथनुं पाणी पी ? ॥ ५१३ ॥ वली तारा अंतरंग तावनी शांति माटे तुं व्रतोना आदररूपी लांघणो कर ? तथा (सम्यक्) ज्ञान, दर्शन अने चारित्ररूपी इलाज कर? ॥ ५१४ ॥ अने हे प्राणी ! जो तुं तेम नहीं करशे, तो महामोहरूपी

सन्निपातमां मग्न थयो थको, भ्रष्ट बुद्धिवालो थइने शोचनीय दशाने प्राप्त थइश. ॥ ५१५ ॥ तेवी रीतनां उपदेशकना वचनने भूत भराएलानी पेठे जीव जे मानतोज नथी, अने महा पापमां तत्पर थयो थको विपरीत आचरण सेवे छे; तेने आ महानदीना कांठापर रहेलो “ चित्त विक्षेप ” नामनो मंडप जाणवो तथा घडपणथी जीर्ण थयो थको नहीं समर्थ छतां पण जे लोलताथी विषयोने सेवे छे, अने पंडितोए वार्या छतां पण जे प्रमादरूपी भोजनोने खाधा करे छे, तेने तेनुं गलामां नहीं दाखल थता

पिशाचकीव तद्वाक्यं । जीवो यन्नैव मन्यते॥चेष्टेत विपरीतं च । महापापपरायणः ॥५१६॥
सोऽयं महानदीकूले । चित्तविक्षेपमंडपः ॥ सेवते विषयान् लौल्या–ज्जराजीर्णोऽक्रमोऽपि
यत् ॥ ५१७ ॥ भुंक्ते प्रमादभोज्यानि । वारितोऽपि च यद्बुधैः॥अगच्छतोऽपि कंठे त–द्वमनं
भोजनस्य वै ॥ त्रिभिर्विशेषकम् ॥ ५१८ ॥ अर्थस्य बहुयत्नेन । रक्षितस्याऽपि वार्धके ॥
बलेन हरणं वांति । जलज्वलनतस्करैः ॥ ५१९ ॥ यदारटति जीवश्च । वमन् कलमला-
ततः ॥ भातीयं वेदिका तृष्णा । चित्तविक्षेपमंडपे ॥ ५२० ॥ यच्च वेल्लहलो दध्यौ । नून-
मूनं वपुर्मम ॥ क्षुधया वायुनाक्रांतं । संजातं वमनं ततः ॥ ५२१ ॥ भोजनेन ततो रिक्तं ।
कोष्टं संपूरयाम्यहम् ॥ तदिदं चिंतयत्येवं । जीवोऽपि भृशविह्वलः ॥ ५२२ ॥ धनपुत्रकलत्रा-
दौ । प्रणष्टे रतिदायिनि ॥ मन्यते न मया नीत्या । स्फोरितं निजपौरुषम् ॥ ५२३ ॥ सदुपा-
यैरतो भूयो–ऽप्यर्जयामि धनादिकम् ॥ नीतिदीप्तप्रयत्नेन । रक्षिष्याम्यर्जितं च तत् ॥५२४॥

एवा पण भोजननुं नाखवापणुं जाणवुं. ॥ ५१६ ॥ ५१७ ॥ ५१८ ॥ घणी संभालथी राखेला एवा पण धननुं वृद्धपणामां, जल, अग्नि अथवा चोरोथी जे बलात्कारे हरण थवुं, तेने तेनुं वमन जाणवुं. ॥ ५१९॥ अने ते कलमलथी वमतो थको जीव जे आरड्या करे छे; ते रूप आ तृष्णा नामनी वेदिका चित्त विक्षेप नामना मंडपमां शोभी रही छे. ॥ ५२० ॥ वली वेल्लहले जे एम विचार्युं हतुं के, खरेखर हजु मारुं शरीर (पेट) क्षुधाथी खाली छे; पण वायुथी आक्रांत थयुं छे, अने तेथी आ वमन थयुं छे; माटे हवे ते

खाली पेटने हुं भोजनथी संपूर्ण करूं; तेवीज रीते जीव पण अत्यंत विह्वल थयो थको एमज विचारे छे; केमके सुख देनारां एवां तेनां धन, पुत्र, स्त्री आदिकनो नाश होते छते ते एम माने छे के, में नीतिथी मारूं पुरुषातन फोरव्युं नहीं, माटे हवे फरीने पण सदुपायोथी हुं धनादिकने उपार्जन करूं, अने पछी तेनुं नीतिथी प्रदीप्त थएला प्रयत्न पूर्वक हुं रक्षण करीश; एवी रीतना उल्लापथी ते बिचारानुं जीवतर बकरीना गलामां रहेला स्तननी पेठे (निष्फल) जाय छे, तेने (आ) " विपर्यास" नामनुं सिंहासन जाणवुं. ॥ ५२१ ॥ ५२२ ॥ ५२३ ॥ ५२४ ॥ ५२५ ॥ वली ते वेल्लहल वमनथी मिश्रित थएलां

अजागलस्तनाभं त—ज्जीवितव्यं तपस्विनः ॥ भवत्येवं यदुल्लासा-तद्विपर्यासविष्टरम् ॥५२५॥ पंचभिः कुलकम् ॥ भोजनं वांतिसंमिश्रं । स च यद्भोक्तुमुद्यतः ॥ भुक्तोत्सृष्टेषु भोगेषु । तन्निर्लज्जं प्रवर्तनम् ॥ ५२६ ॥ परमाणुमया भोगाः । प्रोक्ताःशब्दादयो बुधैः ॥ सर्वे चैकेन जीवेन । गृहीताः परमाणवः ॥ ५२७ ॥ गृहीत्वा मुक्तपूर्वाश्च । भवकोटिष्वनंतशः ॥ भुक्तवांतास्ततो भोगा । युक्ताः कमललोचने ॥५२८॥ युग्मम् ॥ यथावेल्लहलस्तादृक् । समयज्ञेन वारितः॥वारयंति तथाचार्या । भोगजंबाललंपटम् ॥ ५२९ ॥ ज्ञानदर्शनरूपस्य । युक्तं ते देव जातु न ॥ वांताऽशुचिषु भोगेषु । भूयोभूयः प्रवर्तनम् ॥ ५३० ॥

भोजनने जे खावाने उद्यमवंत थयो; तेने भोगवीने तजी दीधेला एवा पण भोगोमां निर्लज्ज थइने (जीवनुं) प्रवर्तवापणुं जाणवुं ॥५२६॥ वली हे कमल सरखां लोचनोवाली सुललिता! पंडितोए शब्दादिक भोगोने परमाणुमय कहेला छे, अने ते सर्व परमाणुओने एकेके जीवे ग्रहण करेला छे; वली तेओने ग्रहण करीने जीवे अनंतभवोमां अनंतिवार पूर्वे छोडया पण छे माटे ते भोगोने एकवार भोगवीने पाछा वमी दीधेला छे, ए वात युक्तज छे.॥५२७॥५२८॥ वली तेवी रीतना वेल्लहलने जेम समयज्ञ वैद्ये वार्यो हतो, तेमआचार्य महाराजो भोगोरूपी कादवमां लंपट थएला जीवने वारे छे ॥५२९॥ हे देव! ज्ञानदर्शन रूप एवा तने, वमनथी अपवित्र

थएला भोगोमां वारंवार प्रवृत्ति करवी ते बिलकुल लायक नथी. ॥ ५३० ॥ वली नित्य आनंदवालो तथा पवित्र एवो आत्मज्ञानी निपुण माणस, अनित्य, अपवित्र, तथा दुःखरूप एवा बाह्य भोगोमां केम रंजित थाय ? ॥ ५३१ ॥ वली ते वेल्लहले निवारता एवा समयज्ञने जेम अहितकारी मान्यो, तेम, पापी जीव धर्माचार्यने अहितकारी माने छे. ॥ ५३२ ॥ ज्यारे वस्त्र, पुष्प, आभूषणो, मदिरा, मांस, तथा उत्तम स्त्रीओ सुख माटे न थाय, त्यारे वली बीजुं सुख करनारुं ते शुं होय ? माटे ते उपरनी वस्तुओनुं निवारण करनारो साधु मने हितकारक लागतो नथी; ते तो कुशास्त्रोथी ठगाएलो छे

अनित्याऽशुचिदुःखेषु । बाह्येषु निपुणः कथम् ॥ नित्यानंदपवित्रात्म--ज्ञानी भोगेषु रज्यते ॥५३१॥यथाच वारयंस्तेनासमयज्ञो मतोऽहितः ॥ धर्माचार्यं तथा जीवः । पापात्मा मन्यतेऽहितम् ॥ ५३२ ॥ वस्त्रं माल्यमलंकारा । मद्यं मांसं वरस्त्रियः ॥ न स्युः सुखाय चेदन्यत् । किमस्ति सुखकारकम् ॥ ५३३ ॥ न हितो वारयन्नेभ्यः । श्रमणःप्रतिभाति मे ॥ विप्रलब्धः कुसिद्धांतैः । स्वयं नष्टोऽन्यनाशकः ॥ ५३४ ॥ भोगाः स्थिरास्तथा शुद्धाः । सुखरूपाश्च तत्वतः ॥ एतदात्मक एवाह--मलं मोक्षादिना मम ॥ ५३५ ॥ इत्थं निश्चिन्वतो वाढं । गुरौ लग्नेऽपि वारणे ॥ प्रमादेषु प्रवृत्तिर्या । तदविद्याविजृंभितम् ॥ ५३६ ॥ चतुर्भिः कलापकम् ॥ भुक्त्वा भूयो वमन्नेष । सन्निपातमवाप यत् ॥ लुठन् भूमावनाख्येयां । दशां शोच्यां जगाम च ॥ ५३७ ॥

तथा पोते नष्ट थयो थको बीजाने पण नष्ट करनारो छे; वली भोगो तो स्थिर, शुद्ध तथा तत्वथी सुखरूप छे, अने हुं पण ते भोगरूपज छुं, मने मोक्षनी कंइ परवा नथी; एवी रीतना दृढ निश्चयवाला एवा जीवनी, गुरु वारतां छतां पण, प्रमादोमां जे प्रवृत्ति थाय छे; ते सघलुं अविद्यानुं (अज्ञाननुं) प्राक्रम छे. ॥ ५३३ ॥ ५३४ ॥ ५३५ ॥ ५३६ ॥ वली ते वेल्लहल वारंवार खाइने वमतो थको सन्निपातने पाम्यो; तथा पृथ्वीपर लोटतो थको न बोली

प्रमाद एवी शोचनीक दशाने जे प्राप्त थयो, ते सघलुं अही पण जोडवुं; केमके, प्रमत्तपणाथी युक्त थएलो, तथा तेना विलासमां तत्पर थएलो एवो जीव अत्यंत विक्षेपवाला मनवालो थयो थको, तृष्णाथी पीडायो थको, विपर्यासवालो थयो थको, तथा अज्ञाने अंध करेल छे लोचनो जेनां एवो थयो थको, गुरुरूपी वैद्यना वचनथी विपरीतपणे चालीने संसाररूपी कादवमां खूंचेलो थको, तथा महामोहरूपी भयंकर सन्निपातमां पड्यो थको, प्रगट रीते विवेकिओना देखतांज चेष्टा रहित थाय छे. ॥ ५३७ ॥ ५३८ ॥ ५३९ ॥ ५४० ॥ पछी एवी रीतनो आ जीव मूत्र तथा आंतर-

योज्यं तत्सर्वमत्रापि । यत्प्रमत्ततयान्वितः ॥ तद्विलासपरो जीवो । भृशं विक्षिप्तमानसः ॥ ५३७ ॥ तृष्णार्त्तश्च विपर्यस्तो-ऽविद्यांधीकृतलोचनः ॥ गुरुवैद्यवचोबाह्यो । मग्नः संसार-कर्दमे ॥ ५३८ ॥ पतितः सन् महामोह-सन्निपाते सुदारुणे ॥ स्फुटं भवति निश्चेष्टः । पश्यत्स्वेव विवेकिषु ॥ ५४० ॥ चतुर्भिः कलापकम् ॥ मूत्रांत्राऽशुचिजंबाल-बीभत्से नरके लुठन् ॥ आक्रंदति भृशं प्राप्य । दुःखं वाचामगोचरम् ॥ ५४१ ॥ ज्ञानात्मानश्च पश्यंति । तं जीवं ज्ञानचक्षुषा ॥ अचिकित्स्यं तु तं ज्ञात्वा । वर्जयंति महाशयाः ॥ ५४२ ॥ संसारचक्र-नालेऽत्र । जन्ममृत्युजराकुले ॥ लुठत्यनंतकालं स । त्यक्तो धर्मभिषग्वरैः ॥ ५४३ ॥ सन्नि-पातसमः सोऽयं । महामोहः प्रगल्भते ॥ भेदं नद्यादिवस्तूनां । तदिमं विद्धि दर्शितम् ॥ ५४४ ॥

विष्टा कादवथी दुर्गंधनीक थएला नरकनी अंदर लोटतो थको वचनथी न कही शकाय एवां दुःखने पामीने अत्यंत रडा करे छे ॥ ५४१ ॥ एवी रीतना ते जीवने महान आशयोवाला ज्ञानीओ (पोतानां ज्ञानरूपी चक्षुथी जुए छे; पण तेने असाध्य जाणीने तेओ तजी आपे छे ॥ ५४२ ॥ पछी ते जीव जन्म, मृत्यु, तथा घडपणथी आकुल थएला आ संसारचक्रमां, धर्माचार्यरूपी उत्तम वैद्योथी तजायो थको अनंतकाल सुधि लोट्या करे छे ॥ ५४३ ॥ ते आ सन्निपात सरखो महामोहराजा गाजी रह्यो छे; एवी रीतना (में) देखाडेला आ नद्यादिक वस्तुओना भेदने तुं जाणजे. ॥ ५४४ ॥ वली

हे सुललिता ! कार्यद्वारथी भेदबुद्धि तने (हजु) प्रगट रीते नथी थइ; तेथी लक्षणद्वारथी करीने ते भेद हुं तने कहुं छुं. ॥५४५॥ विषयोनी सन्मुख जे बुद्धि तेनेज प्रमत्तता जाणवी; अने भोगोने विषे जे स्वेच्छाचारथी प्रवर्तवापणुं तेने तेणीनुं विलसित जाणवुं. ॥ ५४६ ॥ विषयोमां प्रवर्ति रहेला जीवने लोलताना दोषथी चित्तनी जे अत्यंत शून्यता छे; तेनुं नाम " चित्तविक्षेप " कहेवाय छे. ॥ ५४७ ॥ कहेला एवा भोगोमां पण, अत्यंत लोलताना विकारथी जे उत्तरोत्तर इच्छा थवी, तेने उत्तम बुद्धिवा-

कार्यद्वारा न ते जाता।भेदधीस्तु परिस्फुटा॥भूयोऽपि लक्षणद्वारा । तद्भेदं कथयामि ते ॥५४५॥
ज्ञेया प्रमत्तता सैव । बुद्धिर्या विषयोन्मुखी ॥ तत्तद्विलसितं स्वैरं । यद्भोगेषु प्रवर्तनम् ॥५४६॥
विषयेषु प्रवृत्तस्य । लौल्यदोषेण शून्यता ॥ या चेतसः प्रदीर्घाऽसौ चित्तविक्षेप उच्यते ॥
५४७ ॥ उक्तेष्वपि च भोगेषु । महालौल्यविकारतः ॥ उत्तरोत्तरवांछा या । तां तृष्णां सु-
धियो जगुः ॥ ५४८ ॥ पापाद्भोगेष्वलब्धेषु । लब्धनष्टेषु वा पुनः ॥ पाप एव हि यो यत्नो ।
विपर्यासः स उच्यते ॥ ५४९ ॥ अनित्याऽशुचिदुःखेषु । स्वात्मभिन्नेषु वस्तुषु ॥ अविद्याम-
न्यथाख्यातिं । योगाचार्याः प्रचक्षते ॥ ५५० ॥ एतेषामेव वस्तूनां । हेतुतां जन्यतां च यः ॥
धत्ते बीजांकुरन्याया—न्महामोहः स गीयते ॥५५१॥ महानद्यादिवस्तूनां । तदेवं भिन्नरूप-
ता ॥ विचिंतनीया यत्नेन । वितत्य ज्ञानलोचनम् ॥ ५५२ ॥

नोए तृष्णा कहेली छे. ॥५४८॥ पापथी भोगो नहीं मलते छते, अथवा मल्या छतां नष्ट होते छते पापमां जे प्रयत्न करवो, तेनुं नाम " विपर्यास " कहेवाय छे. ॥ ५४९ ॥ आत्माथी भिन्न अनित्य, अपवित्र तथा दुःखरूप वस्तुओने तेथी उलटा प्रकारनी जे कहेवी, तेने योगाचार्योए अविद्या (अज्ञानरूप) कहेली छे. ॥ ५५० ॥ ए सघली वस्तुओना बीज अने अंकुराना न्यायथी जे हेतुपणाने अने उत्पत्तिने धारण करे छे, ते " महामोह " कहेवाय छे. ॥ ५५१ ॥ माटे एवी रीते ज्ञानरूपी लोचनने खुल्लां करीने महानदी आदिक

वस्तुओनुं भिन्नस्वरूपपणुं प्रयत्नपूर्वक चिंतववुं. ॥ ५५२ ॥ त्यारे अगृहीत संकेता (सुललिता) कहेवा लागी के, हे प्रज्ञाविशाला ! तें मारो संशय छेद्यो, तथा तें तारुं नाम पण सारी रीतेज कृतार्थ कर्युं. ॥ ५५३ ॥ हवे विचक्षणे नरवाहन राजाने जे कह्युं, ते आ संसारी जीव हवे आगल वात चलावे. ॥५५४॥ त्यारे संसारि जीवे कह्युं के, हे कमलसरखां लोचनोवाली सुललिता ! हवे ते विचक्षणे कहेलो विमर्शनो प्रबंध हुं आगाडी कहुं छुं. ॥ ५५५ ॥ पछी प्रकर्षे (विमर्शने) कह्युं के, हे मामाजी ! तमोए मारो संदेह तो छेद्यो, हवे तमो महामोह राजाना परिवारनुं वर्णन करो ² ॥ ५५६ ॥ राजाना आसनपर बेठेली,

प्राहाऽगृहीतसंकेता । छिन्नो मे संशयस्त्वया ॥ साधु प्रज्ञाविशालेति । नामाऽन्वर्थं कृतं निजम् ॥ ५५३ ॥ निवेदयतु संसारि जीव एवाग्रतोऽथ तत् ॥ विचक्षणोन्ववादीद्य–न्नरवाहनभूभुजे ॥ ५५४ ॥ ततः संसारिजीवेन । प्रोक्तं पंकजलोचने ॥ वदाम्यग्रे विमर्शस्य । प्रबंधं तेन ज्ञापितम् ॥ ५५५ ॥ प्रकर्षः प्राह संदेह–श्छिन्नो मे मातुल त्वया ॥ परिवारमथ ब्रूहि । महामोहमहीभुजः ॥ ५५६ ॥ विलोक्यते या नृप-विष्टरस्था । भृंगांजनश्यामलवेणिदंडा ॥ वरांगनेयं परमाणुमध्या । किंनामिका कीर्तय किंगुणा च ॥ ५५७ ॥ प्रकर्षकथनादथ प्रथितधीर्विमर्शो जगौ । न गौरतनुर-न्यथाप्यकथनीयकांतिस्थितिः ॥ इयं भुवनगह्वराहितरहा महामोहभू–धवस्य वनिता कृताऽतुलमहा महामूढता ॥ ५५८ ॥

तथा भमरा अने अंजन सरखा श्याम वेणिदंडवाली, तथा अत्यंत सूक्ष्म मध्यभागवाली एवी जे आ मनोहर स्त्री देखाय छे, तेणीनुं शुं नाम छे ? तथा केवा गुणोवाली छे ? ते तुं कहे ? ॥ ५५७ ॥ हवे प्रकर्षना कथनथी विस्तारवंत बुद्धिवालो विमर्श कहेवा लाग्यो के, आ स्त्री गौरवर्णवाला शरीरवाली नथी, नहीतर तो ते अवचनीय कांतिवाली होत, वली ते भुवनरूपी गुफामां मेल-वेल छे आनंद जेणीए, तथा करेल छे अतुल्य महोत्सव जेणीए एवी महा मूढता नामनी

महामोह राजानी स्त्री छे. ॥ ५५८ ॥ चंद्र जेम चांदनीने, तथा महादेव जेम पार्वतीने तेम कृपणना रत्न सरखी एवी आ स्त्रीने राजा हमेशां हृदयपर धारण करे छे; अने ते राजा आने खेसववाने पण कोइ पण वखते समर्थ थइ शकतो नथी; तथा ते स्त्रीना गुणोनी गौरवताने विवेचन करीने कहेवाने कोण समर्थ छे ? ॥५५९॥ आश्चर्यवाला एवां प्राणीओनां सूक्ष्म मनरूपी पर्वतमां आ स्त्रीए करेली अंधकारोथी (अज्ञानथी) भरेली गुफा क्यां नथी देखाती ? वली अहो ! विलासरुप आकाशमां क्यांक आ स्त्रीए बनावेली आनंद करनारी एवी विषय सुखनी तृष्णारुपी लता स्फुरायमान थइ रही छे. ॥ ५६० ॥

सुधांशुरिव चंडिकां गिरिसुतामिवेशः सदा । बिभर्ति हृदये नृपःकृपणरत्नतुल्यामिमाम् ॥ असौ न हि विना क्वचित्प्रभुरिमामपि स्पंदितुं । विविच्य गुणगौरवं क इव वक्तुमस्याः क्षमः ॥ ५५९ ॥ मनस्यणुनि पर्वते तनुमतां तमोनिर्भृता । कृता स्मयमयेऽनया क्व न दरी दरीदृश्यते ॥ अहो वियति विभ्रमे षिषयसौख्यतृष्णालता । ऽनया क्वचन निर्मिता रतिकरी जरीजृंभते ॥ ५६० ॥ प्राह प्रकर्षो विदिता मयेय—मथाऽस्ति यः सन्निहितोऽस्य राज्ञः ॥ वक्रभ्रुवा राजकमीक्षमाणो । भीष्मो नृपः श्यामतनुः क एषः ॥ ५६१ ॥ जगौ विमर्शोऽथ महत्तमोऽयं । मान्यो महामोहनरेश्वरस्य ॥ मिथ्यात्वनामांतरराज्यवृत्तेः। प्रवर्तकः कर्मनियंत्रितायाः ॥ ५६२ ॥ अनात्मनिष्ठा गुरुधर्मदेवता । जनप्रवाहे पतिता वदंति यत् ॥ स्वभावशुद्धाश्च न ता विजानते । तदस्य विश्वार्तिकृतो विजृंभितम् ॥ ५६३ ॥

पछी प्रकर्षे कह्युं के, आ स्त्रीने तो में ओलखी; हवे आ राजानी जोडमां रहेलो, तथा वांकी भ्रुकुटीथी राजाओने जोतो; भयंकर, अने श्याम शरीवालो एवो आ राजा कयो छे? ॥ ५६१ ॥ त्यारे विमर्शे कह्युं के, महामोह राजानो मानीतो, तथा कर्मोए करेली अंतरंग राज्यवृत्तिने चलावनारो आ मिथ्यात्व नामनो मोटो कारभारी छे. ॥ ५६२ ॥ आत्मनिष्ठ नहीं एवा गुरु, धर्म अने देवने, लोकोना गाडरीया प्रवाहमां पडयाथका माणसो जे सत्य करीने कहे छे, अने स्वभावथी शुद्ध एवा ते देव, गुरु, धर्मने तो

जाणी पण शकता नथी; ते सघलुं जगतने दुःख करनारा एवा आ मिथ्यात्वनुं प्राबल्य छे. ॥ ५६३ ॥ वली पण जडोण करीने अत्यंत मोह युक्त थएला, तथा स्त्रीओथी पण कटाक्षोए करीने वीधाएला, अने तुच्छ प्राणी पर पण तेने मारवानी इच्छाथी उगामेलां हथीयारवाला एवा पण देवोने आ मिथ्यात्वथी मोहित थएलो प्राणी जाणी शकतो नथी. ॥ ५६४ ॥ वली तेवो माणस त्रणकोटिथी (कष, छेद, तापरूप त्रणकोटिथी) शुद्ध थएला आगमोना उपदेशक, (कोइनी) कृपा तथा क्रोधथी विकार भावने नहीं प्राप्त थएला, महान बुद्धिवाला, अंतरंग शत्रुओथी रहित थएला, तथा (सर्व) जगतना एक नायक

जडेश्वरेनापि भृशं विमोहितान् । कटाक्षविद्धानबलाजनैरपि ॥ जिघांसया तुच्छजनेऽप्युदायुधान् । न वेत्ति देवान् किमनेनमोहितः ॥ ५६४ ॥ त्रिकोटिशुद्धागमदेशकान् सदा । प्रसादकोपाऽविकृतान् महाधियः ॥ विनिह्नुतेऽसौ वृजिनोज्झितान् जिनान् । जनाय देवान् जगदेकनायकान् ॥ ५६५ ॥ असत्यसंधेषु गृहिष्वधर्मिषु । स्फुटं महारंभिषु तापसेष्वपि ॥ सुपात्रताबुद्धिमसौ तनोत्यहो । विगर्हितोद्दिष्टसचित्तभोजिषु ॥ ५६६ ॥ विशुद्धसामायिकसंपदः सदा । महाव्रतोदारमतीनघच्छिदः ॥ समाधिपूतानयमुद्धतो गुरून् । कुपात्रभूतानुपदर्शयत्यलम् ॥ ५६७ ॥ स्वरांगभौमाद्भुतमंत्रलक्षण—स्फुटेंद्रजालादिविधानतत्परान् ॥ मनस्विमुख्यान् गुणिनस्तपोधनान् । विदंत्यनेनैव वशीकृता जनाः ॥ ५६८ ॥

तथा श्री जिनेश्वर प्रभु नामना देवोने लोकोप्रते निंदे छे ॥५६५॥ वली ते मिथ्यात्वथी मोहित थएलो प्राणी, असत्य संधिवाला, अधर्मी, प्रगट रीते महा आरंभवाला, तथा निंदनिक, उद्देशीने करेला अने सचित्त भोजन करनारा एवा गृहस्थिओ प्रते पण अहो ! सुपात्रपणानी बुद्धि विस्तारे छे. ॥ ५६६ ॥ शुद्ध सामायिकनी संपदावाला, हमेशां महाव्रतोथी उदार मतिओवाला, पापोने छेदनारा तथा समाधिथी पवित्र थएला, एवा गुरुओने ते उद्धत प्राणी कुपात्ररूप देखाडे छे. ॥५६७॥ वली आ मिथ्यात्वे वश करेला लोको, दैविक शरीरना अत्यत अद्‍भुत मंत्रना लक्षणवाली प्रगट इंद्रजालादिकनी विधिमां

तत्पर एवा गुरुओने महाबुद्धिवान, गुणी, तथा तपोधनरूप जाणे छे. ॥५६८॥ अनेक मंत्रादिकने जाणतां छतां पण निस्पृहि, दुर्जय लोकयात्राथी बाधित नहीं थएला, परनी प्रवृत्तिमां बहेरापणुं, अंधपणुं, तथा मुंगापणुं धरनारा, आत्मार्थनी सिद्धिमां हमेशां उद्यमवाला, अत्यंत दुष्ट एवा गर्वथी वर्जित थएला, शांत चित्तवाला, निष्पापी, तपरूपी धनवाला, राज्यादिकनी विकथामां आदर विनाना, तथा गुणोनी खाणरूप एवा साधुओने आ मिथ्यात्वथी हणाएलो माणस जाणी शकतो नथी. ॥ ५६९ ॥ ५७० ॥ तलाव, वावडी आदिकना विधाननी भूमिने प्राप्त थयो थको आ मिथ्यात्वथी नाटित थएलो माणस

अनेकमंत्रादिविदोऽपि निःस्पृहा–नबाधितान् दुर्जयलोकयात्रया ॥ परप्रवृत्तौ बधिरांधमूकका न्निजार्थसिद्धौ सततं कृतोद्यमान् ॥५६९॥ अखर्वसर्वंकषगर्ववर्जितान् । प्रशांतचित्ताननघांस्त-पोधनान् ॥ न वेत्ति राज्यादिकथाश्लथादरा–ननेन लोको निहतो गुणाकरान् ॥ ५७० ॥ तडागवाप्यादिविधानभूमिगो । हिरण्यदानादिषु यागकर्मणि ॥ विनाटितोऽनेन हि धर्ममीक्ष-ते । महोपमर्दादपि भूतसंसतेः ॥ ५७१ ॥ क्षमामृदुत्वार्जवसत्यसंयमान् । तपः शमब्रह्मद-माऽप्रमत्तताः ॥ कदर्थितोऽनेन मनः प्रसादका--न्न वेत्ति धर्मानमृतोपमान् जनः ॥ ५७२ ॥ परिस्क्रियां मंरूपवेदिकासना--श्रयामसावातनुते निरंतरम् ॥ यदुत्थितैः कांतिलवैर्ज्वलत्यदो-जगत्त्रयं दोषकृशानुराशिभिः ॥ ५७३ ॥

प्राणीओनी श्रेणिना महान उपमर्दनथी सुवर्णदानादिकमां तथा यज्ञ कार्यमां खरेखर धर्मने जुए छे.॥५७१॥ वली आ मिथ्यात्वथी कदर्थना पामेलो माणस क्षमा, कोमलता, आर्जवता, सत्य, संयम, तप, समता, ब्रह्मचर्य, दमता, तथा अप्रमादरूपी, मनने आनंद करनारा तथा अमृत सरखा धर्मोने जाणतो नथी. ॥ ५७२ ॥ वली ते माणस (उपर वर्णवेला) मंडप, वेदिका अने सिंहासनना आश्रयवाली क्रियाने हमेशां विस्तारे छे; के जेमांथी उत्पन्न थएला कांतिना लेशोवाला दोषोरूपी अग्निना समूहोथी

रणं जगतने चाले छे. ॥५७३॥ वली तेवो माणस जे उंचे प्रकारे भैरवपात करे छे, धर्मना मदथी आम तेम भमण करे छे, तथा होम (यज्ञ) करतो थको धूर्तने धन आपे छे; ते सघलुं आ तेजवंत मंडपनुं प्राबल्य छे ॥ ५७४ ॥ वली आ मिथ्यात्वथी आश्रित थएली एवी आ वेदिका अहीं, पतिना संगनी इच्छाथी (स्त्रीने) अग्निमां प्रवेश करावे छे; तथा पुत्र अने धननी इच्छाथी अग्निहोत्र करावे छे. तथा नियाणा सहित लोको पासे कष्ट करावे छे ॥५७५॥ वली आ मिथ्यात्वथी संस्कार युक्त थएला सिंहासनना प्रतापथी भमतो थको माणस प्रमाण विना पण श्रुतिओने प्रमाणरूप (सत्यरूप) मानतो

करोति यन्भैरवपातमुच्चकै--रटाट्यते धर्ममदादितस्ततः ॥ ददाति धूर्ताय धनं च होमकृ--त्तदेतदुत्तेजितमंमपोर्जितम् ॥ ५७४ ॥ प्रवेशमग्नौ पतिसंगमेच्छया । तथाग्निहोत्रं सुतनूतिकाम्यया ॥ अनेन कष्टं सनिदानकं जनान् । परिस्कृता कारयतीह वेदिका ॥ ५७५ ॥ श्रुतीः प्रमाणेन विना प्रमाणयन् । मुमुक्षुरप्याशु कुमार्गमृच्छति ॥ अमनदः संस्कृतविष्टरोर्जिता--द्गृहाश्रमं स्तौति यतींश्च निंदति ॥ ५७६ ॥ एतावदुक्त्वा विरते विमर्शे । प्राह प्रकर्षोऽन्निहितस्त्वयैषः ॥ अर्धाऽसने याऽस्य पुनःस्थितैषा । वरांगना कीर्तय तामिदानीम् ॥ ५७७ ॥ जगौ विमर्शः सुकुमारबुद्धे । फलाच्च धैर्याच्च समेयमस्य ॥ नार्या कुदृष्टिः कुमतैकसृष्टिः । प्रत्यूहवल्लीवनमेघवृष्टिः ॥ ५७८ ॥

थको मोक्षनो अभिलाषी छतां पण कुमार्ग प्रते जाय छे, तथा गृहस्थाश्रमनी स्तुति करे छे, अने मुनिओनी निंदा करे छे ॥ ५७६ ॥ एटलु कहीने विमर्श रहेते छते प्रकर्षे कह्युं के, तें ते मिथ्यात्वनुं तो वर्णन कर्युं; पण आ मिथ्यात्वना अर्धा आसनपर जे आ मनोहर स्त्री बेठेली छे, तेनुं हवे तु वर्णन कर? ॥५७७॥ त्यारे विमर्श कहेवा लाग्यो के, हे सुकुमार बुद्धिवाला प्रकर्ष! फलथी अने धैर्यथी ते मिथ्यात्वना सरखी, तथा कुमतनी एक सृष्टि सरखी, अने विघ्नोरूपी वेलडीओना वनने (वृद्धि करवामां) मेघनी वृष्टि सरखी आ तेनी कुदृष्टि नामनी स्त्री छे. ॥ ५७८ ॥ आ कुदृष्टिने वश थएला एवा शाक्यो, शैवो,

चरको, यौगो, त्रिदंडीओ, पाशुपतो, मिमांसको, तथा आजीवक दिक्पटादिक बीजाओ पण विवाद करे छे. ॥ ५७९ ॥ वली आ कुदृष्टिना किरणोना घसाराथी प्रेराएला, तथा मदोन्मत्त एवा जुदा जुदा आगम वादिओ, नियति, स्वभाव, कर्म, ईश्वर (कर्ता) तथा काल मांहेना एकेक अर्थने अवलंबीने (आ जगतमां) भम्या करे छे. ॥ ५८० ॥ वली आ कुदृष्टिए करेला विचार भेदना दोषथी केटलाको मुक्तिने ठरेला दीपक सरखी माने छे, अने बीजाओ गुणोना नाशने कहे छे, तथा वली बीजाओ चित्तना क्षणिक

शाक्याश्च शैवाश्चरकाश्च यौगा--स्त्रिदंडिनः पाशुपतास्तथाऽन्ये ॥ मीमांसका जीवकदिकूपटाद्या । वितन्वतेऽस्या विवशा विवादम् ॥ ५७९ ॥ एकैकमर्थं नियतिस्वभाव--कर्मेशकालेष्ववलंब्य मत्ताः ॥ भ्रमंति भिन्नागमवादिनोऽस्या । निर्देशरश्मिप्रसन्नप्रणुन्नाः ॥ ५८० ॥ विध्यातदीपप्रतिमां च केचि--दन्ये च मुक्तिं गुणनाशमाहुः ॥ चित्तस्य चान्ये क्षणिकं विलास--मेतत्कृताकूतविभेददोषात् ॥ ५८१ ॥ इयं कुदृष्टिर्जगतीजनानां । कदाग्रहस्यैव करोति कंडुम् ॥ मुहुर्मुहुर्यद्वशगा मनुष्या । घृष्ट्वैव जिव्हामबला म्रियंते ॥ ५८२ ॥ विष्टरे महति यश्च निविष्टो । दृश्यतेपृथुविसृत्वरकांतिः ॥ आगमप्रणयपादपनागं । रागकेसरिणमेनमवेहि ॥ ५८३ ॥ संक्रमात्पितुरशेषगुणानां । कार्यभेदविरहादमुना च ॥ सार्थका न विहिता न पिता वै । जायते सुत इति श्रुतिरेषा ॥ ५८४ ॥

विलासने कहे छे. ॥ ५८१ ॥ वली आ कुदृष्टि जगतना लोकोने कदाग्रहनीज खरज उत्पन्न करेछे, तथा जे कुदृष्टिने वश थएला मनुष्यो जीभ घसीनेज निर्बल थया थका मृत्यु पामे छे. ॥ ५८२ ॥ हवे (आ) मोटा सिंहासनपर बेठेलो तथा अत्यंत विस्तारवाली कांतिवालो जे आ देखाय छे, तेने तारे आगमोनी प्रितिरूपी वृक्षने उखेडी नाखवामां हाथी सरखो रागकेसरी जाणवो. ॥ ५८३ ॥ कार्यभेदना विरहवाला (अर्थात् तुल्य कार्य करनारा) एवा पिताना सर्व गुणोना संक्रमथी तेणे पोतानुं सार्थक-

पण कर्युं हतुं; केम के, पिता सरखो पुत्र थाय छे; एवी श्रुति छे. ॥ ५८४ ॥ ते राग केसरीने शत्रुरहित युवराज करीने मोहराजा निश्चिंत थयो छे; तथा दर्पणमां मुखनी पेठे तेने दीधेलां अत्यंत तेजवालां राज्यने तेणे पुष्ट कर्युं छे ॥ ५८५ ॥ घणां राज्यनी संपदाओने प्राप्त थएला एवा पण आ रागकेसरीए पितानो विनय तज्यो नथी; केमके, वसंत ऋतुथी बहुभारने प्राप्त थएलो पण आंबो शुं (पोतानी) नम्रताने तजे छे? (अर्थात् नथीज तजतो.) ॥ ५८६ ॥ आकाशथी पडता एवा वरसादनी धाराथी थएल छे आडंबर जेनो एवा कदंबना वन सरखा आ रागकेसरीना, राज्यना तथा यौवनना मदथी

तं निधाय युवराजमशत्रुं । मोहभूपतिरभूद्गतचिंतः ॥ दर्पणे मुखमिवात्र च दत्तं । राज्यमस्य बहुधाम पुपोष ॥ ५०५ ॥ लंभितोऽपि घनराज्यविभूती--र्नैष तातविनयं प्रमुमोच ॥ प्रापितो हि मधुना बहुभारं । नम्रतां त्यजति किं सहकारः ॥ ५०६ ॥ काममस्यवपुरापुपुषेश्री । राज्ययौवनमदोल्लसितेन ॥ अंबरप्रपतदंबुदधारा । जातडंबरकदंबवनस्य ॥ ५०७ ॥ धर्मतत्फलनिराकृतिपादा--वस्य पीनदृढदुर्मतिपार्ष्णी ॥ राजतो दशतताध्यसमाधि--स्थाननामकनखोन्मिपदाभौ ॥ ५०८ ॥ भाति गुल्फयुगमस्फुटमुच्चै--र्नैरपेक्ष्यमपि लोकयुगेऽस्य ॥ शून्यताक्षणिकतामतसंज्ञे । जानुनी कलयतश्च सुवृत्तम् ॥ ५०९ ॥ व्यक्तिकार्यकृतभूतचिदात्म--ख्याततर्कयुगमांसलजंघः ॥ भात्यसौ निखिलमर्मपतंत्रा--चारविस्फुरदुरःपरिणाहः ॥ ५१० ॥

उल्लसायमान थएलां शरीरे शोभाने पुष्ट करी हती ॥ ५८७ ॥ पुष्ट तथा दृढ एवी दुर्मतिरूपी पेनीवाला, तथा निराकार पामेली एवी पाणि अने असमाधिना स्थान नामना दश नखोनी उछलति कांतिवाला, एवा ते रागकेसरीना, धर्मना अने तेनां फलनां तिरस्कार रूपी बे पगो शोभे छे. ॥५८८॥ वली आलोक तथा परलोक संबंधी निरपेक्षतारूपी तेनां बन्ने प्रगट गुल्फो शोभे छे; तथा शून्यवाद अने क्षणिकवाद नामना तेना बन्ने ढींचणो वर्तुलपणाने धारण करे छे. ॥ ५८९ ॥ प्रगटतारूपी कार्यने करनारा भूतोनुं ज्ञान अने

आत्मख्यातिना तर्करूपी बन्ने पुष्ट जंघावालो, तथा सघला मंडपतंत्रना आचाररूप स्फुरायमान थता पेटना विस्तारवालो ते रागकेसरी शोभे छे. ॥५९०॥ सत्य, तथा नित्य एवा परमात्मानो लोप, अने तेना आक्षेपरूपी अत्यंत लांबा, घुंटणसुधि पहोंचेला, अने वज्रदंडनी तुलना करनारा एवा तेना बन्ने भुजो उंचे प्रकारे शोभाने धारण करे छे. ॥ ५९१ ॥ तर्क कराता एवा दशप्रकारना धर्मना निषेधोरूपी वींटीओथी अधिक शोभावालो संवर तथा आश्रवना निषधना मतरूपी तेना बन्ने हाथो शोभेछे. ॥५९२॥ बंध अने मोक्षना निषेधनां कारणरूप एवा खभाओथी जीतेल छे बेलनी शोभा जेणे, तथा वधनी कथाना अशुभ

सत्यनित्यपरमात्मविलोपा--क्षेपयुग्ममतिदीर्घममुष्य ॥ दोर्युगं कलयति श्रियमुच्चै । र्जानु-लंबि पविदंडविडंबि ॥ ५९१ ॥ संवराश्रवनिषेधमतेत--त्पंचशाखयुगलं प्रविभाति ॥ तर्क्यमाणदशधर्मनिषेधै--र्मुद्रिकाभिरधिकोल्लसितश्रि ॥ ५९२ ॥ बंधनिर्वृतिनिषेधनिबंध—स्कंधबंधपरिभूतवृषश्रीः ॥ भात्यसौवधकथाऽशुभसंधा—कंधरोन्नतिमदोद्धुरबुद्धिः ॥ ५९३ ॥ लुप्यमानसमयत्रयकृत्यैः सत्रिरेखइव चास्य विभाति ॥ सच्चतुर्गतिकजन्मनिषेधो । ग्रामरागनिलयः खलु कंठः ॥ ५९४ ॥ मार्गलोपमतनाम विशालं । साध्वसाधुसमतोल्लसदोष्टम् ॥ योगसंग्रहविपर्ययदंतै । र्दीप्तिमन्मुखममुष्य विभाति ॥ ५९५ ॥ अस्य दृग्युगमहंत्वममत्वे । नासिका च नियतिस्थितिनिष्ठा॥संमदाय जगतामपि काम—स्नेहविस्मयमयश्रुतियुग्मम्॥५९६॥

विचार रूपी गरदननी अक्कडताना मदथी उद्धत बुद्धिवालो एवो ते शोभेछे. ॥ ५९३ ॥ लुप्त करातां एवां त्रणे कालनां कृत्योथी जाणे त्रण रेखाओवालो थयो होय नहीं, तथा छती एवी चारे गतिओना जन्मनां निषेधरूपी ग्राम अने रागना स्थान सरखो तेनो कंठ शोभे छे. ॥ ५९४ ॥ साधु अने असाधुनी तुल्यता रूपी उल्लसायमान होठोवालुं, तथा योगना संग्रहनी विपरीततारूपी दांतोथी तेजावालुं एवुं तेनुं " मार्ग लोपमत " नामनुं विशाल मुख शोभे छे. ॥ ५९५ ॥ वली अहंकार तथा ममकार रूपी तेनी बन्ने आंखो, तथा नियतिनी स्थितिनी निष्ठावाली तेनी नाशिका, तथा कामना स्नेहना विस्मयवाला तेना बन्ने

मानो जगतने पण हर्ष माटे थता हता. ॥ ५९६ ॥ भवाभिनंदिपणारूपी तेनुं ललाट भाग्योने समजनारी कलाओनां मनोहर तेजने धारण करे छे, तथा क्लेशोरूपी केशोवालुं अत्यंत भयंकर परिणामरूपी तेनुं मस्तक शोभे छे ॥ ५९७ ॥ गुरुओना अनादररूपी तेनो मुकुट तथा तेनां कानमां रहेलां निर्भयपणां अने निर्दयतारूपी बन्ने कुंडलो तेना अतुल्य राज्यविलासने दीपावे छे ॥ ५९८ ॥ उचित रचनाथी विभक्त थएली एवी त्रण शक्तिने (त्रण भालांने) धारण करी

भालमस्य भजते भवनंदि–भाग्यसूचनकलापटुधाम ॥ क्लेशकेशकलितोऽपि च मौलि–र्भीमगाढगहनः परिणामः ॥ ५९७ ॥ दीपयत्यतुलराज्यविलासं । गुर्वनादरकिरीटममुष्य ॥ कर्णयोरपि च कुंडलयुग्मं । निर्भयत्वनिरनुग्रहताख्यम् ॥ ५९८ ॥ समुचितरचनाविभक्त शक्ति–त्रयमुपधाय जयाय बद्धयत्नः ॥ अयमतिशयमाबिभर्ति दृप्त–स्त्रिभुवनमाकलयंस्तृणाभितुल्यम् ॥ ५९९ ॥ एतस्य पार्श्वे पुरुषत्रयं च । स्निग्धारुणाभं परिवीक्षसे यत् ॥ त्रयोऽपि तेऽस्यैव मता वयस्याः–स्वतुल्यवीर्याः प्रथितप्रभावाः ॥ ६०० ॥ एतेष्वतत्वाभिनिवेशनामा । नाम्ना द्वितीयेन च दृष्टिरागः ॥ आद्यः पुमान् स्वस्यमतेषु पुंसां । कदाग्रहं हंत तनोत्यभेद्यम् ॥ ६०१ ॥ स्नेहापराख्यो भवपातनामा । बलाद्वितीयः पुरुषो द्वितीयः ॥ मूर्छातिरेकं वितनोति पुंसां । द्रव्यात्मजन्मस्वजनव्रजेषु ॥ ६०२ ॥

जे जीत माटे मांडेल छे प्रयत्न जेणे एवो आ रागकेसरी अहंकार युक्त थयो थको त्रणे जगतने परणा तृण समान मानतो थको गतिशयने धारण करे छे. ॥ ५९९ ॥ आनी पासे स्निग्ध लाल कांतिवाला जे त्रण पुरुषो देखाय छे; ते त्रणे तेना सरखा तुल्य वीर्यवाला तथा विस्तारवंत प्रभाववाला मित्रो छे. ॥ ६०० ॥ तेओने विषे पहेलो पुरुष तत्वाभिनिवेश नामनो छे, के जेनुं बीजुं नाम दृष्टिराग छे; अने ते पोत पोताना मतोमां रहेला पुरुषोना अभेद्य कदाग्रहने विस्तारे छे ॥ ६०१ ॥ अतुल्य बलवालो बीजो

पुरुष भवपात नामनो छे, के जेनुं बीजुं नाम स्नेह छे; ते द्रव्यात्मथी उत्पन थएला स्वजनोना समूहोमां पुरुषोनी अत्यंत मूर्च्छाने विस्तारे छे. ॥ ६०२ ॥ अत्यंत तेजस्वी एवो "कामरागाभिष्वंग" (नामनो त्रीजो पुरुष छे, के जे अद्भुत विलासवाली स्त्रीओमां लोलताने उपजावतो थको प्राणीने) इंद्रियार्थमां डुबाडे छे ॥ ६०३ ॥ भयंकर एवा आ त्रणे पुरुषोथी ते जाणे गंगाना प्रवाहोथी होय नहीं जेम तेम, आ जगत् आक्रांत थएलुं छे, अने तेथी सन्मार्गरुपी मदोन्मत्त हाथीनां कुंभस्थलोने भेदनारो रागकेसरी सुखे समाधे रहे छे. ॥ ६०४ ॥ तेनाज उंचा आसन पर जे रहेली छे, ते तेनी मनोहर अने प्रख्यात मूढता नामनी स्त्री छे, तथा मणि

उद्दामधामा किल कामरागा—ऽभिष्वंगनामा पुरुषस्तृतीयः ॥ उत्पादयन् मज्जयतींद्रियार्थे । लौल्यं प्रियास्वद्भुतविभ्रमासु ॥६०३॥ आक्रांतमेव त्रिभिरेभिरुग्रै । र्गंगाप्रवाहैरिव विश्वमेतत् ॥ सुखं ततस्तिष्ठति रागसिंहः । सन्मार्गमत्तद्विपकुंभभेदी ॥ ६०४ ॥ अस्यैव तुंगमधितिष्ठति विष्टरं या । सा मूढतेति विदिता दयितास्य हृद्या ॥ धत्ते प्रभां मणिरिवायमिमां निजांगे । स्वीयप्रचारपरिमुद्रितबाह्यभावाम् ॥ ६०५ ॥ अन्योऽन्यभेदविरहादनयोर्वपुर्भ्यां । नोच्चैर्गुणा अपि मिथो दधते विभेदम् ॥ ज्वालानलाविव जगज्जनदाहकार्ये । तौ द्वावपीह विधिना मिलितौ नियुक्तौ ॥ ६०६ ॥ अस्यैव यश्च परितिष्ठति वामपार्श्वे । द्वेषद्विपेंद्रमिममाहुरनंतवीर्यम् ॥ विश्रांतमेव हृदयं स्वगुणैर्गृहीत—मत्रापि मोहनृपतेः प्रविभज्य रज्यत् ॥ ६०७ ॥

जेम कांतिने तेम पोताना प्रचारथी मुद्रित करेल छे बाह्य भाव जेणीए एवी आ स्त्रीने ते पोताना अंग प्रते धारण करे छे. ॥ ६०५ ॥ शरीरथी भेद विनाना एवा ते आ बन्नेना गुणो पण उंचे प्रकारे अन्योन्य भेदने धारण करता नथी; अने ते बन्नेने जगतना लोकोने बालवामां ज्वाला अने अग्निनी पेठे ब्रह्माए साथे जोडेला छे. ॥ ६०६ ॥ तेनाज डाबा पडखामां जे रहेलो छे, तेने अनंत वीर्यवालो द्वेषद्विपेंद्र कहे छे; तेनामां पण मोहराजानुं आनंदित थएलुं तथा पोताना गुणोथी ग्रहण कराएलुं हृदय विश्राम

पाम्युं छे. ॥ ६०७ ॥आ द्वेषद्विपेन्द्र उमरे जो के रागकेसरीथी नानो छे छतां बलथी ते मोटो छे, तथा स्नेही एवा सर्व प्राणीओना मनोने तुरत जुदो पाडनारो छे, तेम चित्तवृत्तिरूपी अटवीमां, भय करनार छे दृष्टिपात जेनो एवो आ मदोन्मत्त हाथी भमते छते शुभनयो रूपी हाथीओनां बच्चां (तेमां) सारी रीते रहेवाने उत्साह धरतां नथी. ॥ ६०८ ॥ क्रोध पामेला एवा आ द्वेष गजेंद्रना ध्वनिवाला, तथा कल्पांत कालना भमता वायुथी क्षोभ पामेली एवी वादलांओनी श्रेणिना गर्जारवना प्रारंभने जीतनारा एवा युद्धने सांभलीने भय पामेला एवा कया माणसो पर्वतोनी गुफामां नथी छुपाता ? तथा कोण वनोमां नथी जता ? तथा

प्रोक्तो द्वेषद्विपेन्द्रो लघुरपि बलतो जन्मना रागसिंहात् ॥ स्नेहार्द्राणामपि द्राग् निखिलतनुभृतां चित्तविश्लेषकारी ॥ उत्साहं नो लभंते भ्रमति मदभृते चित्तवृत्ताटव्या । मेतस्मिन् स्थातुमुच्चैः शुभनयकलभा भीतिकृद्दृष्टिपाते ॥ ६०८ ॥ युद्धं क्रुद्धस्य नास्य ध्वनितविलसितं के समाकर्ण्य भीताः ॥ कल्पांतभ्रांतवातक्षुभितघनघटागर्जितारंभजैत्रम् ॥ लीयंते कंदराणामपि शरणिभृतां यांति कांतारदेशान् ॥ गाहंते मध्यमब्धेरपि च कृतमहायानपात्रावताराः ॥ ६०९ ॥ लग्न. प्रत्यर्थिनारीविपुलकुचतटीकुंकुमश्रीविलोपात् । स्फुर्जत्यस्य प्रतापे ज्वलदनलनिभः शोभते शोणभावः ॥ तन्नेत्रोरुप्रणालाऽविरलपरिगलद्वारिभिर्नैष नाशं ॥ यन्नित्यं क्षालितोऽपि व्रजति न हृदये कस्य चित्रं तदेतत् ॥ ६१० ॥

मनोहर यानपात्रोपर बेसीने समुद्रना मध्य भागमां कोण नथी जता ? ॥ ६०९ ॥ शत्रुओनी स्त्रीओना विशाल स्तनतटपर रहेला कंकुमनी शोभाना नाशथी प्राप्त थएलो एवो रताशनो भाव, आ द्वेषनुं प्राक्रम स्फुरायमान थते छते बलता अग्नि सरखो शोभे छे; अने ते रताशनो भाव तेओनां नेत्रोरूपी मनोहर नलीओथी अविच्छिन्न रीते गलतां पाणीथी धोवाया छतां पण नाश पामतो नथी; ते आश्चर्य कोना चित्तमां लागतुं नथी! ॥ ६१० ॥ (वली हे प्रकर्ष ?) जे आनी अविवेकिता नामनी स्त्री छे ... आपणे) शोकने तमःपुरनी स्थिति पूछी हती त्यारे. तेणे तेने कह्युं

ज छे; तेथी ते स्त्री अत्यारे तेनी पासे देखाती नथी. ॥ ६११ ॥ आज राजानी पाछल उंचां आसनपर जे घेरा लाल रंगनो माणस बेठेलो छे, ते त्रण पुरुषोथी तथा स्त्रीथी युक्त थएलो धनुष्य अने भाथांवालो कामदेव छे ॥ ६१२ ॥ जगतमां प्रसिद्ध, तथा त्रणे जगतनी धीरजता रूपी सर्पने मारवामां गरुडसमान एवो आ कामदेव छे; वली आनाथी जीताएला महादेवे पण पार्वती साथेना विवाह समये बालचेष्टा करी हती. ॥ ६१३ ॥ विस्तारवंत तृष्णावाला एवा ते महादेवने आणे हजार वर्षो सुधि दिव्य संभो-

या वत्स्य त्वार्या प्रथिताऽविवेकिता । तस्याः प्रवृत्तिः परिकीर्तितैव ते ॥ शोकेन पृष्टेन तमः पुरस्थितिं । तत्सास्य पार्श्वे न निरीक्ष्यतेऽधुना ॥ ६११ ॥ यो विष्टरेऽस्यैव नृपस्य पृष्टे । तुंगे निविष्टो घनशोणवर्णः ॥ तूणीरधुक् पंचशरः सचाप–स्त्रिभिर्नरैश्च प्रियया च युक्तः ॥ ॥ ६१२ ॥ जगत्प्रसिद्धो मकरध्वजोऽसौ । जगत्त्रयीधैर्यभुजंगतार्क्ष्यः ॥ विनिर्जितोऽनेन त्वटे-श्वरोऽपि।गौरीविवाहेऽकृत बालचेष्टाम् ॥ ६१३ ॥ समाः सहस्रं च स एव दिव्ये । रते धृतोऽ-नेन विसर्पितृष्णः ॥ अन्येऽपि दैत्यर्षिसुराः समग्रा । अनेन धाम्ना विजिता निजेन ॥ ६१४ ॥ जनार्दनोऽस्य प्रबलप्रतापा–ऽसहिष्णुरेवांबुनिधावुवास ॥ महेश्वरो मूर्ध्नि बभार गंगां । प्रजापतिः पद्ममशिश्रियच्च ॥ ६१५ ॥ विवेकचंद्रं परिभूय सर्वथा । कुहूचकारायमिहाखिलां-स्तिथीन् ॥ अतोऽस्य मत्तो विपिनेषु कोकिलो । मुहुः कुहूं गायति कीर्तिगायनः ॥ ६१६ ॥

गमां दाखल कर्यो; अने आणे बीजा सघला दैत्यो, ऋषिओ, तथा देवोने पण पोताना पराक्रमथी जीत्या छे. ॥ ६१४ ॥ आना प्रबल प्रतापने नहीं सहन करनारो एवो विष्णु तो समुद्रमां रहेवा लाग्यो, तथा महादेवे मस्तकपर गंगाने धारण करी; अने ब्रह्माए कमलनो आश्रय कर्यो. ॥ ६१५ ॥ आणे सर्वथा प्रकारे विवेकरूपी चंद्रने लोपीने सर्व तिथीओने अहीं अमावास्या सरखी करेली छे; अने तेथी मदोन्मत्त थएलो आनी कीर्तिने गानारो कोकिल वनोमां कहु शब्दने वारंवार गाय

छे. ॥ ६१६ ॥ आ पापी कामदेव (पोतानां) पुष्पोसंबंधि बाणोथी पण इंद्रोना पण धैर्यने नाश करे छे; अने तेथी आत्मवीर्यने अनुगत एवी धनुषधारीओनी शस्त्रजाति पंडितोए नियमित मानेली नथी ॥ ६१७ ॥ पुरुषसिंहना मानवाला माणसने पण में पुष्पोथी हण्यो छे; अने अपमानथी ते बेवडी रीते हणाएलो थशे; एवा हेतुथीज होय नहीं जेम तेम आ कामदेव शस्त्र विना पण त्रणे जगतोने जीतवामां पोतानी मेळेज समर्थ थयो छे. ॥ ६१८॥ हवे आ कामदेवनाज संबंधि एवा त्रण पुरुषो छे; तेमां पेहेलो पुंवेद नामनो पुरुष छे; अने ते पुरुषथीज नष्ट थएल छे धैर्य जेओनुं

असौ नृशंसः कुसुमैः शरैरपि । क्षिणोति धैर्यं बत वज्रिणामपि ॥ न शस्त्रजातिर्नियता धनुष्मतां । ततः स्ववीर्यानुगता मता बुधैः ॥ ६१७ ॥ नृसिंहमानी कुसुमाहतो मया । द्विधापमानान्निहतो भविष्यति ॥ इतीव पुष्पेषुरभूदसौ प्रभु । र्विनापि शस्त्रं त्रिजगज्जये स्वयम् ॥ ॥ ६१८ ॥ अस्यैतदात्मीयनरत्रयं यत् । पुंवेदनामा प्रथमोऽयमस्मिन् ॥ कुर्वंत्यनेनैव विलुप्तधैर्या । मंदाः पुमांसः किल पारदार्यम् ॥ ६१९ ॥ स्त्रीवेदनामा कथितो द्वितीयो । गुणोदरछेदनिबद्धकक्षः ॥ अस्यैव धाम्ना वनिता विलज्जा । रागं परे पुंसि भृशं वहंते ॥ ६२० ॥ प्रोक्तस्तृतीयस्त्विह षंढवेदो । विगुप्यते येन नपुंसकौघः ॥ नरत्रयस्यास्य बलेन कामो । जगज्जये श्राम्यति नातिवामः ॥६२१॥ पार्श्वे च यास्यास्ति विशालनेत्रा । रतिं जगुस्तां विरतिप्रतिष्ठाः ॥ अस्याः प्रभावात् प्रथते जनानां । दुःखात्मभोगेषु सुखाभिमानः ॥ ६२२ ॥

एवा मंद पुरुषो खरेखर परस्त्री भोगववानुं करे छे. ॥ ६१९ ॥ गुणोरूपी उदरने छेदवामां समर्थ एवो बीजो स्त्रीवेद नामनो पुरुष कहेलो छे, अने ते पुरुषनाज तेजथी निर्लज्ज स्त्रीओ परपुरुषमां अत्यंत रागने धारण करे छे. ॥ ६२० ॥ त्रीजा पुरुषने अहीं नपुंसक वेदवालो कह्यो छे, के जेथी नपुंसकोनो समूह विगोवाय छे; आ त्रणे पुरुषोना बलथी अत्यंत वाम एवो कामदेव त्रणे जगतोने जीतवामां थाकतो नथी. ॥ ६२१ ॥ आनी पासे जे विशाळ नेत्रोवाली रहेली छे, तेने मुनिओए रति क[illegible]ली छे [illegible]ने

प्रभावथी दुःखरुप भोगोमां माणसोने सुखोनुं अभिमान थाय छे. ॥ ६२२ ॥ आ रतीए पोताना बलथी वश करेला पुरुषो मोहथी हरिण सरखां लोचनोवाली स्त्रीओथी कटाक्षोए करीने जोवाता थका अहीं संतुष्ट थाय छे; तथा तेओनां विचित्र प्रकारनां वाक्यरसोथी खुशी थाय छे; अने वगर कारणे दांतोने पीडे छे. वली तेओनी बहु आजीजी करे छे, तेओनी घणी पाटुंओने सहन करे छे, श्लेश्मथी लींपाएलां तेणीनां मुखे आपेलां मद्यगंडुषने चाखीने सुख मेलवे छे; वली प्रिय एवी स्त्रीना वियोगथी खेद पामे छे, तथा स्त्रीथी तिरस्कार पामीने रडे छे, तथा शोच करे छे, परपुरुषमां रक्त थयेली (पोतानी) स्त्रीने जोईने अपार

तुष्यंति मोहान्मृगलोचनाभि-र्नेत्रत्रिभागैरिह वीक्ष्यमाणाः ॥ हृष्यंति तद्वाक्यरसैर्विचित्रै ।
दंतानहेतोः परिपीडयंति ॥ ६२३ ॥ कुर्वंति तासां बहुचाटुकर्म । पादप्रहारान् बहुशः सहंते ॥
श्लेश्माश्रितं तन्मुखदत्तमद्य-गंडूषमास्वाद्य सुखं लभंते ॥६२४॥ प्रियावियोगादुपयांति तापं ।
रटंति शोचंति वशाऽवधूताः॥परेषु रक्तामुपलभ्य नारीं । मज्जंति दुःखांबुनिधावपारे॥६२५॥
वशीकृताः स्वीयबलेन रत्या । विडंबनां कामिह नाप्नुवंति ॥ प्रेत्यापि संसारसमुद्रमध्ये ।
परिभ्रमंतः स्मरदेवदासाः ॥ ६२६ ॥ चतुर्भिः कलापकम् ॥ पृष्टेऽस्य यन्मानुषपंचकं च ।
हासाभिधोऽत्र प्रथमो मनुष्यः॥अयं भृशं रोदयतीह लोकं । विश्वासघाती विनियोज्य हास्ये
॥ ६२७ ॥ उल्लासयत्येनमृतेऽपि हेतोः । प्रसह्य भार्यास्य च तुच्छताख्या ॥ अतुच्छचित्तो महतो
ऽपि हेतोः । सोल्लासमास्यं तनुते न हास्यम् ॥ ६२८ ॥

एवा दुःखरुपी समुद्रमां डुबे छे, तथा एवी रीते कामदेवना दासरुप थया थका परभवमां पण संसार समुद्रमां भमता थका अहीं कई विडंबनाने पुरुषो प्राप्त थता नथी ? (अर्थात् सर्व प्रकारनी विडंबनाने प्राप्त थाय छे) ॥ ६२३ ॥ ६२४ ॥ ६२५ ॥ ६२६ ॥ हवे आ कामदेवनी पाछळ जे पांच मनुष्यो छे, तेओमां पेहेलो हास नामनो मनुष्य छे; ते विश्वासघाती थयो थको लोकोने हास्यमां जोडीने अत्यंत रडावे छे.॥६२७॥ ते हास्यने हेतुविना पण तेनी तुच्छता नामनी स्त्री बलात्कारे उल्लास पमाडे छे; अतुच्छ चित्तवालो

माणस मोटा कारणथी पण उल्लासवालुं मुख धारण करे छे, पण हास्यने विस्तारतो नथी. ॥ ६२८ ॥ आ जगतमां माणस हास्यथी शंकानां स्थानने प्राप्त थाय छे, तथा प्राणीओनो हिंसक थयो थको वैरने विस्तारे छे; अने ते निर्बुद्धि विगोवणापणाना विस्तारथी पोतानी कीर्तिने मषीनो हाथो आपे छे. ॥ ६२९ ॥ वली घेरा काला रंगवाली, तथा बीभत्स रूपवाली जे बीजी स्त्री देखाय छे; तेणीने, बहु हेतुओथी करेल छे दुःखनीवृद्धि जेणीए एवी डमाकवाली अरति जाणजे ॥६३०॥ वली आ तेनारूप एवा सात पुरुषोए करीने युक्त थएलो भय नामनो त्रीजो पुरूष छे; ते आ लोकसंबंधि आदिक भयोथी हमेशां

शंकापदं याति जनोऽत्र हास्या--द्भूतोपघाती वितनोति वैरम् ॥ विगोपकत्वप्रथया स्वकीर्तौ ।
दत्ते मषीहस्तकमस्तबुद्धिः॥६२९॥या च द्वितीया घनकृष्णवर्णा।बीभत्सरूपा परिदृश्यते स्त्री॥
कृताधिवृद्धिं बहुहेतुयोगादिमां प्रगल्भामरतिं प्रतीहि॥ ६३० ॥अयं भयाख्यः पुरुषस्तृतीयो।
युतो नरैः सप्तभिरात्मरूपैः ॥ करोति सर्वं जनमैहिकादि--भयैर्नितांतं परिवेपमानम् ॥६३१॥
अयं स्वभार्यां खलु हीनसत्वतां । कदापि रागी हृदयान्न मुंचति ॥ इमां हि दारांस्त्यजतोऽस्य
जीवितं । न कर्दमस्याप इवावतिष्ठते ॥ ६३२ ॥ चतुर्थमेनं स्मरसीह शोकं । निवेदकं यं
प्रकृतप्रवृत्तेः ॥ तस्मिन् पुरे द्रक्ष्यसि सोऽयमत्र । समागतस्तूर्णमनीकमध्ये ॥ ६३३ ॥
अस्याज्ञया शोचति नीयमानं । स्वकर्मणांतं स्वजनं मनुष्यः॥न नेष्यमाणं त्वनुशोचति स्वं।
हिताऽहितोपायविवेकशून्यः ॥ ६३४ ॥

माणसने कंपायमान करे छे ॥ ६३१ ॥ आ भय नामनो पुरुष रागी थयो थको कदापि पण पोतानी निःसत्वता नामनी स्त्रीने हृदयथी छोडतो नथी; अने पाणीने तज्याथी जेम कादवनुं तेम आ स्त्रीने तज्याथी तेनुं जीवित रही शकतुं नथी ॥ ६३२ ॥ आ चोथा शोक नामना पुरुषनुं हे प्रकर्ष ! तने स्मरण छे? के जे आ चालती वातने कहेनारो हतो; वली जेने तें पेला नगरमां जोयो हतो, ते अहीं तुरत लश्करमां आवी पहोंच्यो छे ॥ ६३३ ॥ आ शोकना हुकमथी हिताहीतना उपायना विवेकमां शून्य थएलो

माणस, पोतानां कर्मथी मृत्यु दशाने प्राप्त कराता एवा संबंधि माटे दिलगीर थाय छे;पण पोतानी पण तेज दशा थशे, तेने माटे तो शोच करतो नथी. ॥ ६३४॥ आ शोक नामना पुरुषनी पण वृद्धि पामता एवा अशुभ आशयोवाली विह्वलता नामनी स्त्री छे; तथा चंद्र जेम रात्रीनो तेम ते स्त्रीनो विरह पामीने आ शोक सुख पामतो नथी. ॥ ६३५ ॥ नीच आकृतिवाली, तथा संकोचाएल छे नाशिकानो अग्र भाग जेणीनो, अने श्याम रंगवाली, तथा जगतना लोकोने जूठो भाव करनारी एवी आ पांचमी स्त्रीने जुगुप्सा कहेली छे. ॥ ६३६ ॥ शौचता छे प्रिय जेओने एवा अति मूढ माणसो जे परनी छायाने

अस्यापि भार्यास्ति विवर्धमाना-ऽशुभाशया विह्वलताभिधाना ॥ प्राप्नोति सौख्यं विरहय्य नैनां । दोषाकरो यामवतीमिवायम् ॥ ६३५ ॥ इयं मृगाक्षी ननु पंचमी च । नीचाकृतिः कुंचितनासिकाग्रा ॥ श्यामा जुगुप्सा गदिता प्रणीत- व्यलीकभावा जगतीजनानाम्॥ ६३६ ॥ छायामपीछंति न यत्परेषां। शौचप्रियाः स्पृष्टुमतीवमूढाः॥स्पृष्टेऽप्यहो वर्त्मनि चेलमात्रे। क्रुद्धाः पुनर्यच्च जले पतंति ॥ ६३७ ॥ उन्मत्तरूपा अपि यच्च केचि--च्छंकापिशाचीनिहता भवंति ॥ अस्या महामुद्गरपातनर्म--मर्मप्रहारस्य विजृंभितं तत्॥६३८॥आरक्त कृष्णानि च यानि डिंभ-रूपाण्यहो पश्यसि षोम्डश त्वम् ॥ सामान्यतस्ते कथिताः कषाया । विशिष्य भेदं कथयामि तेषाम् ॥ ६३९ ॥ चत्वारि रौद्राणि लसंति यानि । संयोजनाख्यानि वदंति तानि ॥ भक्तानि मिथ्यात्वमहत्तमस्य । तेनात्मबुद्ध्या परिपालितानि ॥ ६४० ॥

पण स्पर्श करवाने इच्छता नथी, तथा मार्गमां कोइना छेडामात्रनो पण स्पर्श थयाथी क्रोध पामीने फरीने पाणीमां जइने पडे छे; तथा केटलाको जे उन्मत्त थया थका शंकारूपी पिशाचणीथी हणाएला थाय छे; ते सघलुं आ जुगुप्साना महा मुद्गरपात सरखा मर्मप्रहारनुं प्राक्रम जाणवुं. ॥ ६३७ ॥ ६३८॥ वळी हे प्रकर्ष! लालथी मांडीने काळांसुधि जे बाळकोनां शोळ रूपोने तुं जुए छे, तेओने सामान्यथी कषायो कहेला छे; अने तेओना विशेष भेदोने हुं तने कहुं छुं. ॥ ६३९ ॥ तेओमांथी जे चार ·· ·· ··

रुपो उलसायमान थई रह्यां छे, तेओने संयोजन (अनतानुबंधिश्रा) कहे छे; ते मिथ्यात्वरुपी कारभारीना भक्तो छे, अने ते मिथ्यात्वे तेओने आत्मबुद्धिथी पाल्याछे. ॥ ६४० ॥ क्षोभ पामेला पातालकुंभ सरिखा आ चारे कषायोथी मिथ्यात्व मोहरुपी समुद्रनी, लुप्त करेल छे ज्ञानरुपी चंद्रना किरणोनो प्रचार जेणीए एवी वेला अहीं वृद्धि पामे छे. ॥ ६४१ ॥ तेओथी नानां एवां चार रुपो सर्वथा प्रकारे व्रतोनो नाश करनारां छे, अने तेना जाणनाराओए तेओने अव्रत (अप्रत्याख्यानी) कहेलां छे; अने तेओनी स्थिति चोथा गुणठाणा सुधि होय छे. ॥ ६४२ ॥ तेओथी पण नानां चार रुपो जे अगाडी स्फुरा-

मिथ्यात्वमोहस्य चतुर्भिरेभिः । पातालकुंभैरिव वारिराशेः ॥ क्षुब्धैः प्रवृद्धा भवतीह वेला । विलुप्तबोधेंदुमरीचिखेला ॥ ६४१ ॥ चत्वारि रूपाणि लघूनि चैभ्यः । सर्वात्मनैव व्रतघातकानि ॥ नाम्नाऽव्रतान्येव वदंति तज्ज्ञाः । प्रसर्पदातुर्यगुणस्थितीनि ॥ ६४२ ॥ लघूनि तेभ्योऽपि पुरः स्फुरंति । धीमन् विरत्यावरणानि विद्धि ॥ वल्गत्सुतेषु क्रमते न कोऽपि । किंचिद्व्रतस्थोपि महाव्रताय ॥६४३॥ लघूनि तेभ्योऽपि च चंचलानि । जगुर्बुधाः संज्वलनाभिधानि ॥ कुर्वंति यानि प्रसभं व्रतेषु । म्लानिं मुनेरप्यतिचारलेशात् ॥६४४॥ द्वेषद्विपेंद्रस्य किलाष्ट राग--सिंहस्य जातानि तथाष्ट चैषु ॥ पौत्राणि मोहक्षितिपस्य गर्वा--च्चितन्वते दुर्ललितं न कुत्र ॥ ६४५ ॥

यमान थइ रह्यां छे, तेओने हे बुद्धिवान् प्रकर्ष ! तुं विरत्यावरण (प्रत्याख्यानि) जाणजे ? अने तेओनो उछालो होते छते किंचित् व्रतमां रहेलो (देश विरती) एवो कोइ पण माणस महाव्रत माटे समर्थ थतो नथी. ॥ ६४३ ॥ तेओथी पण नानां चार रूपोने पंडितोए संज्वलन नामनां कहेलां छे, के जेओ अतिचारना लेशथी मुनिना व्रतोमां पण म्लानि करे छे. ॥ ६४४ ॥ तेओमांथी आठ द्वेषगजेंद्रना पुत्रो छे, तथा आठ रागकेसरीना पुत्रो छे; अने एवी रीतना मोह राजाना ते पौत्रो गर्वथी क्यां

दुश्चेष्टा विस्तारता नथी? ॥ ६४५ ॥ एवी रीते महामोह राजाना अंगभूत कुटुंबनुं में आ वर्णन कर्युं हवे जे राजाओ (अहीं) वेदिकानी पासे रहेला छे, तेओने आना अंगभुत पदातिओ जाणवा. ॥ ६४६ ॥ हवे अहीं रागकेसरी राजानी आगल लीला घोडावालो, तथा हाथमां कमलवालो, अने उलसायमान थता एवा प्रभावना स्थानकसरखो, जगतने ताप आपतो थको जे परम शोभाने धारण करे छे, तेने तुं विषयाभिलाष नामनो मोटो मंत्री जाणजे? तेणे सघला लोकोने मोहमां नांख्यां छे; वली तेनुं मुख जो-

कुटुंबकं वर्णितमंगभूत--मिदं महामोहनरेश्वरस्य ॥ ये वेदिकाभ्यर्णगताः क्षितीशाः । पदातयस्तेऽस्य निजांगभूताः ॥ ६४६ ॥ इह रागकेसरिनृपस्य पुरो । हरिदश्ववत्कमलयुक्तकरः ॥ विलसत्प्रतापभवनं भुवनं । परितापयन् श्रयति यः सुषमाम् ॥ ६४७ ॥ तमवेहि मोहितसमस्तनरं । विषयाभिलाषसचिवप्रवरम् ॥ वयमागता इह यदीयमुख--प्रविलोकनाय पवनाभजवाः ॥ ६४८ ॥ किमु मानुषाणि न नुतानि पुरा । कलितानि नास्य समतां दधते ॥ इति तानि हेतुगुणतो जगतां । प्रभवंति किं न हितघातविधौ ॥ ६४९ ॥ रसनानिदानमयमेव ततः । परिनिश्चितोऽस्य हि धिया निहतः ॥ परिचेष्टते विशदधर्मपथा--द्वहिरित्वरेषु विषयेषु जडः ॥६५०॥ परचित्तभित्पटुरुपायविधौ । निजनीतिमार्गविततोरुमतिः ॥ अयमेव वर्द्धयति राज्यरमा--मिह रागकेसरिनृपस्य पराम् ॥ ६५१ ॥

वाने आपण बन्ने अहीं पवन सरखा वेगथी आव्या छीए. ॥ ६४७ ॥ ६४८ ॥ पूर्वे वर्णवेलां मनुष्यो शुं आनी तुल्यताने नथी धारण करतां? एवी रीतनां हेतुथी तेओ शुं हितना नाशनी विधिमां समर्थ नथी थता? ॥ ६४९ ॥ माटे रसनाना जीभना कारणरुप आ निश्चित थयो; अने आ विषयाभिलाषनी बुद्धिथी हणाएलो जड, शुद्ध धर्मना मार्गथी बहाररहेला विषयोमां प्रवर्ते छे. ॥६५०॥ परना चित्तने भेदनारो, तथा उपाय विधिमां चतुर, अने पोताना नीतिमार्गमां विस्तारवंत मनोहर बुद्धिवालो एवो आ

विषयाभिलाप मंत्री रागकेसरी राजानी अहीं उत्कृष्ट राज्यलक्ष्मीने वधारे छे ॥ ६५१ ॥ आनी पासे भोगतृष्णा नामनी स्त्री छे, अने ते कालासर्पनी पेठे वक्रगतिवाली प्रसिद्ध छे; तेम आनाथी डंखाएलो माणस कोइ पण समये पाणी पीवाने पण विलंब करतो नथी. ॥ ६५२ ॥ वली आनी आगल, पाछल, अने पडखे जे गर्विष्ट राजाओ रहेला छे, ते दुष्टाभिसंधि आदिक सुभटो छे, अने तेओ आना इच्छित कार्यमां व्यापारने भजनारा छे ॥ ६५३ ॥ वली मध्यमां रहेनारा जे अंतरंग असंख्याता राजाओ छे, तेओनुं विशेष प्रकारें वर्णन करवाने तो, आकाशमांना ताराओने जे

पार्श्वेऽस्य नार्यास्ति च भोगतृष्णा। कृष्णाहिवद्वक्रगतिः प्रतीता ॥ दष्टोऽनया नैव जनः कदाचि--दंभोऽपि पातुं श्रयते विलंबम् ॥ ६५२ ॥ पुरश्च पश्चादपि पृष्टतश्च। तिष्टंति ये भूमिभुजोऽस्य दृप्ताः ॥ दुष्टाभिसंधिप्रमुखा भटास्ते। व्यापारभाजोऽस्य समीहितार्थे ॥६५३॥ संख्यामतीताः खलु येंतरंगा। महीभुजो मध्यविवर्तिनस्तान् ॥ विशिष्यवक्तुंक्रमतेसएव। तारापथे यः परिमाति ताराः ॥ ६५४ ॥ वेदिका व्यवहिताश्च नृपा ये। मुत्कलप्रबलमंमपवासाः ॥ मोहभूपतिलकस्य हि बाह्यास्ते पदातय उदारचरित्राः ॥ ६५५ ॥ तत्र चित्रनरपंचकयुक्तो। ज्ञानसंवरणभूपतिरेपः ॥ गीयते जगति बोधविलोपा--न्मोह इत्यपि च नाम किलास्य ॥ ६५६ ॥ एप विक्रममदादिह जीव--ज्ञानमिछति निहंतुमशेषम्॥तिष्टति प्रतिहताखिलशक्तिः। सोऽप्यनंततमभागधृतात्मा ॥ ६५७ ॥

गणी शके तेज समर्थ थाय. ॥ ६५४ ॥ वेदिकाथी बहार रहेला, तथा हर्षयुक्त मंडपना वासवाला जे राजाओ रहेला छे, ते सघला मनोहर चरित्रवाला मोह राजाना बाह्य पदातिओ छे॥६५५॥ त्यां विचित्रप्रकारना पांच पुरुषोथी युक्त थएलो एवो आ ज्ञानावरणी नामे राजा छे, तथा बोधना नाशथी तेनुं जगतमां "मोह" एवुं पण नाम कहेवाय छे ॥ ६५६ ॥ ते ज्ञानावरणी प्राक्रमना मदथी अहीं जीवना सर्व ज्ञानने हणवाने ईच्छे छे, अने ते पण अत्यंत अनंत भागवालो थयो थको, तथा सर्व शक्ति-

थी हीन थयो थको रहे छे. ॥ ६५७ ॥ वली आ दर्शनावरण नामनो राजा छे; वली तुं जो के ते अहीं स्वभावथी जगतमां कोना आत्मानी निर्मल दर्शननी शक्तिने नथी हणतो.? ॥ ६५८ ॥ नव मनुष्योए करीने युक्त थएलो एवो आ दर्शनावरण छे; तेओमां पांच स्त्रीओ छे, के जेओ मदिरानी पेठे लोकने घूर्णायमान करे छे, अने बाकीना चार पुरुषो विवश थएला लोकने अंध करे छे. ॥ ६५९ ॥ वली बे मत्सरयुक्त माणसोथी युक्त थएलो एवो आ वेदनीय नामनो राजा प्रकृतिमां रहेला जीवने भयंकर सुखदुःखरुपी

दर्शनावरण इत्युदिताख्यः । पार्थिवस्त्वयमिह प्रणिहंति ॥ पश्य कस्य जगतोऽपि निसर्गा–दात्मनो विमलदर्शनशक्तिम् ॥ ६५७ ॥ मानुषैर्नवभिरेव युतोऽयं । तेषु पंच वनिता मदिरा-वत् ॥ घूर्णयंति जनतां पुरुषास्ता–मंधयंति विवशामवशिष्टाः ॥ ६५७ ॥ एष मत्सरिनरद्वयुक्तो । वेदनीयनृपतिः प्रकृतिस्थम् ॥ जीवमुग्रसुखदुःखविवर्ता--वर्त्तगर्त्तपतितं वितनोति ॥६६०॥ अक्षयस्थितिमपि स्फुटपातो--त्पातकंदुकसमभ्रमभाजम् ॥ आयुराख्यनृपतिः कुरुतेऽसौ । ह्रस्वदीर्घचलडिंभचतुष्कः ॥ ६६१ ॥ नामनामकनृपस्त्रिनवत्या । मानुषैर्द्दृढबलैश्च युतोऽयम् ॥ देहजातिगमनादिविभेदैः । कं विडंबयति नात्र मनुष्यम् ॥ ६६२ ॥ उच्चनीचपुरुषद्वययुक्तो । गोत्रनामकनृपः प्रथितोऽयम् ॥ देहिनां वितनुते नृशमत्र भ्रामणक्षिति निपातनलीलाम् ॥ ६६३ ॥

घुमरीओवाला घुनामां नाखे छे. ॥ ६६० ॥ वली आ आयुष्य नामनो ह्रस्व दीर्घ रुप चार बालकोवालो राजा, अक्षय स्थितिवाला आत्माने पण प्रगट उछलता एवा दडासरखा भ्रमवालो करे छे. ॥ ६६१ ॥ महा बलवान एवा त्राणु मनुष्योथी युक्त थएलो एवो आ नाम नामनो राजा अहीं, शरीर जातिना गमनादिकना भेदोथी कया माणसने विडंबना करतो नथी? ॥६६२॥ उंच अने नीच नामना बे पुरुषोथी युक्त थयेलो एवो आ गोत्र नामनो प्रसिद्ध राजा छे; ते प्राणीओनी आकाश भ्रमणनी अने पृथ्वीपर पाडवानी लीलाने

विस्तारे छे.॥६६३॥वली तेजस्वी एवा पांच माणसोथी युक्त थएलो आ अंतराय नामनो प्रख्यात राजा छे; के जे पोताना प्राक्रमथी प्राणीओनी दान आदिकनी लब्धीओने दली नाखे छे.॥६६४॥ एवी रीते हे प्रकर्ष ! में आ साते राजाओनुं टुंकमां वर्णन कर्युं; केमके तेओनुं विस्तारवालुं वर्णन तो आयुष्यथी पण पूर्ण थाय नहीं. ॥ ६६५ ॥ एवी रीते अत्यंत गंभीर एवी मामानी ते वाणी सांभलीने प्रकर्ष हर्षित थयो थको कहेवा लाग्यो के, ॥ ६६६ ॥ हे मामाजी ! आ राजानुं वर्णन करता एवा तमोए मारी शंकारूपी

अंतरायइति विश्रुतनामा । ह्येष दीप्तनरपंचकयुक्तः ॥ नृपतिर्वितरणादिकलब्धी–र्देहिनां दलयति स्वबलेन ॥ ६६४ ॥ वर्णिता नृभुजः सप्त । तदेते लेशतो मया ॥ वर्णनं विस्तरेणैषां । नायुषापि समाप्यते ॥ ६६५ ॥ इत्येनामतिगंभीरां । श्रुत्वा मातुलभारतीम् ॥ प्रकर्षःकलयन् हर्ष–मिदं वचनमब्रवीत् ॥ ६६६ ॥ एतेषां वर्णनं राज्ञां । कुर्वता मातुल त्वया ॥ शंकाशंकुं निरस्याहं । मोचितो मोहपंजरात् ॥ ६६७ ॥ केवलं किंचिदद्यापि प्रष्टव्यमवशिष्यते ॥ कर्णप्राघूर्णकीकृत्य । तन्मह्यं वक्तुमर्हसि ॥ ६६८ ॥ विमर्शः प्राह यद्भद्र । रोचते पृच्छ तत्सुखम् ॥ प्रकर्षः प्राह चित्तेऽसौ । विस्मयो मम जृंभते ॥ ६६९ ॥ यदाहं नायकान् प्रेक्षे । कीर्त्यमानेषु राजसु ॥ परिवारं न पश्यामि । तदा भानीव वासरे ॥६७०॥ परिवारं यदा प्रेक्षे । न तदा नायकानहम् ॥ वितताक्षोऽपि पश्यामि । यामिन्यामिव भास्करम् ॥ ६७१ ॥

शंकुनो नाश करीने, मने मोहपंजरथी छोडाव्यो. ॥ ६६७ ॥ तो पण हजु मारे केवल थोडुंक पूछवानुं बाकी रहे छे. माटे मने कर्णमां कहेवाने तुं लायक छे. ॥ ६६८ ॥ त्यारे विमर्शे कह्युं के, हे भद्र ! तने जे रुचे ते तुं सुखेथी पूछ. त्यारे प्रकर्षे कह्यु के, मारा चित्तमां एक आ आश्चर्य छे, के राजओनुं वर्णन होते छते ज्यारे हुं नायकोने जोउं छुं त्यारे दिवसे तारानी पेठे हुं परिवारने जोतो नथी, अने ज्यारे हुं परिवारने जोउं छुं त्यारे हुं विकस्वर चक्षुओवालो छतां रात्रिए जेम सूर्यने तेम नायकोने जोई शकतो नथी

॥ ६६९ ॥ ६७० ॥ ६७१ ॥ वली तमोए परिवारसहित नायकोनुं वर्णन तो कर्युं, पण आ जोएला इष्ट अर्थनो विसंवाद मने बाधा करे छे. ॥ ६७२ ॥ त्यारे विमर्शे कह्युं के, अहीं बन्ने स्वभावो जणाएला छे; अने स्वभावथी एकी वखतें कोई पण बन्ने पदार्थोनो जाणनार होतो नथी. ॥ ६७३ ॥ राजाओ सामान्यरूप छे, अने परिवार विशेषरूप छे; तथा क्रमिक ज्ञानना वेद्यपणारूप तेओनी प्रकृति मानेली छे. ॥ ६७४ ॥ वली तेओनो देश, काल अने स्वभावथी भेद नथी; केमके, धावडी आदिक, वृक्षथी भिन्न नथी, अने वृक्ष धावडी आदिकोथी भिन्न नथी. ॥ ६७५ ॥ वली सामान्य अने विशेषमां केवल युगपत्-

त्रिभिर्विशेषकम् ॥ परिवारयुता प्रोक्ता । नायका भवता पुनः ॥ दृष्टेष्टार्थाविसंवाद–स्तदयं बाधते मम ॥ ६७२ ॥ विमर्शः प्राह किं चित्रं । स्वभावावागताविह ॥ नैकदोभयवेत्ता यत् । स्वभावादेव कश्चन ॥ ६७३ ॥ सामान्यरुपा राजान–स्तद्विशेषाः परिच्छदाः ॥ क्रमिकज्ञानवेद्यत्वं । तेषां च प्रकृतिर्मता ॥६७४॥ देशकालस्वभावैश्च । भेदोऽप्येषां न विद्यते ॥ धवाद्या न तरोर्भिन्ना । धवादिभ्यस्तरुर्न च ॥ ६७५ ॥ केवलयौगपद्येन । न सामान्यविशेषयोः ॥ दृष्टिर्नैतावता दृष्टि–रुपयोगेक्रमेक्षणात् ॥ ६७६॥ तरुरेवेक्ष्यते दूरा–ल्लक्ष्यंते न धवादयः ॥ सन्निधौ तेऽपि दृश्येते । दृश्यते न तरुः पृथक् ॥ ६७७ ॥ तथापि तद् द्वयं दृष्टं । कालभेदेन कीर्त्यते ॥ एकोपयोग दृष्टत्वाद् । घटपारूदिवद्बुधैः ॥ ६७८ ॥

पणाथी दृष्टि होती नथी; अने तेथी अनुक्रमे जोवानुं होवाथी उपयोगमां तेटली दृष्टि होती नथी.॥६७६॥ वृक्षज दूरथी देखाय छे, पण कंइं (आ धावडी आदिकज छे) एवुं ध्यान पडतुं नथी; अने नजदीक जवाथी तो ते धावडी आदिक पण देखाय छे, पण वृक्ष तेओथी कंइं भिन्न देखातुं नथी.॥ ६७७ ॥ तो पण एक उपयोगथी जोवाथी घटरूपादिकनी पेठे कालभेदथी ते बन्ने जोयां, एम पंडितो कहे छे.॥६७८॥ स्वभावादिकोथी सामान्य अने विशेषनो अभेद होते छते संख्यादिकोए करेलो भेदव्यवहार पण

दूषण युक्त थतो नथी. ॥ ६७९ ॥ संख्याथी वृक्ष तो एकज होय छे, पण जातिथी खेर आदिक घणां वृक्षो होय छे, माटे "वृक्ष" एवी संज्ञा तो एकज छे, पण धावडी आदिक तेनां भेदोवालां छे. ॥ ६८० ॥ ते धावडी आदिकोमां वृक्षनी अनुवृत्ति रहेली छे, अने लक्षण जुदुं देखाय छे, अने धावडी तथा पीपला आदिक भेदोनी व्यावृत्ति परस्पर रहेली छे. ॥ ६८१ ॥ आंबा आदिक तमाम वृक्षनु छाया आदिक कार्य जुदुंज छे, पण विशेषरुप तेनां फल पुष्पादिक जुदांज छे.

स्वभावाद्यैरभेदेऽपि । न सामान्यविशेषयोः ॥ संख्यादिभिः कृतो भेद–व्यवहारोऽपि दुष्यति ॥ ६७९ ॥ संख्ययैकस्तरुर्जात्या । भूयांसः खदिरादयः ॥ संज्ञापि तरुरित्येका । भेदिन्यश्च धवादिकाः ॥ ६८० ॥ अनुवृत्तिस्तरोस्तेषु । लक्षणं वीक्ष्यते पृथक् ॥ धवाऽश्वत्थादिभेदानां । व्यावृत्तिश्च परस्परम् ॥ ६८१ ॥ कार्यं च तरुमात्रस्य । छायाद्यं पृथगेव हि ॥ विशिष्टफलपुष्पादि । चूतादेरन्यदेव च ॥ ६८२ ॥ व्यवहारोऽपि सामान्ये । श्रुतस्कंधेऽन्य एव हि ॥ अन्य एव च दृष्टस्त–द्भेदेष्वध्ययनादिषु ॥ ६८३ ॥ तस्माद्भेदं पुरस्कृत्य । मया प्रोक्ताः पृथक् पृथक् ॥ राजानः परिवाराश्च । न भिन्नास्तत्वतस्तुते ॥ ६८४ ॥ अंशांशिनोः पृथग् वित्ति । भिन्नाऽभिन्ने च वस्तुनि ॥ अवग्रहादेर्जिज्ञासा–वशाद्वा विस्मयोऽत्र कः ॥ ६८५ ॥ प्रकर्षः प्राह नष्टेयं । शंका मे मातुलाधुना ॥ एतज्जैत्राः परं संति । नेति वा संशयोऽस्ति मे ॥ ६८६ ॥

॥ ६८२ ॥ सामान्य एवा श्रुतस्कंधमां अन्यज व्यवहार छे, अने तेनां अध्ययन आदिकोमां तेथी अन्य व्यवहार देखाएलो छे. ॥ ६८३ ॥ माटे भेदने अगाडी करीने में राजा तथा परिवारोने जुदा जुदा कह्या, पण तत्वथी ते जुदा नथी ॥ ६८४ ॥ भिन्नाभिन्न वस्तुमां अंश अने अंशीनुं पृथक् ज्ञान थाय छे, अथवा अवग्रह आदिकने जाणवानी इच्छाना वशथी थाय छे, माटे तेमां शुं आश्चर्य छे? ॥ ६८५ ॥ त्यारे प्रकर्षे कह्यु के, हे मामाजी ! आ मारी शंका तो हवे नष्ट थइ, पण उपर वर्णवेला मोहादिकने जीतनाराओ

कोइ छे के नहीं ? एवो मने संशय छे. ॥ ६८६ ॥ त्यारे विमर्शे कह्युं के तेओना बलने नष्ट करवामां उद्यमवंत एवा मनुष्यो बहिरंग देशोमां छे, पण ते विरला छे. ॥ ६८७ ॥ जेओए आत्मध्यानरुपी बख्तर पेहेरेलुं छे, तथा जेओ हमेशां अप्रमादमां तत्पर छे, तथा समाधिरुपी मंत्रथी गुप्त रहेला छे, तेओ आ मोहादिकोने वश थता नथी.॥६८८॥दुःखरुप तथा दुःखना कारणरुप एवो आ भवरुपी समुद्र दुस्तर छे; तथा आ लोकमां राधावेधनी पेठे मनुष्य भव अत्यंत दुर्लभ छे. ॥ ६९० ॥ लक्ष्मी छे ते मोजां सरखी चपल छे, तथा आयुष्य वायुनी पेठे अस्थिर छे, अने भोगो स्वप्नार्थनी पेठे शून्य छें, तथा शरीर वाद-

विमर्शोऽथाब्रवीदेत–द्वीर्यनिर्मूलनोद्यताः ॥ संत्येव बहिरंगेषु । देशेषु विरलाः परम् ॥६७७॥ धृतात्मध्यानकवचा । येऽप्रमादपराः सदा ॥ गुप्ताः समाधिमंत्रेण । मोहादीनां वशा न ते ॥ ६७८ ॥ दुःखो दुःखानुबंधोऽयं । दुस्तरो भववारिधिः ॥ राधावेधोपमं लोके । मानुष्यमति दुर्लभम् ॥ ६७९ ॥ तरंगतरला लक्ष्मी–रायुर्वायुवदस्थिरम् ॥ भोगाः स्वप्नार्थवच्छून्या । वपुर्भंगुरमभ्रवत् ॥६९०॥ मृत्युश्छायेव पृष्टस्थो । जरा शिरसि तिष्ठति ॥ तत्कोऽयं साध्वसस्थाने । देहिनां सुखसंभ्रमः ॥ ६९१ ॥ सृष्टिर्वैकल्पिकी ह्येषा । दृष्टनष्टेंद्रजालवत् ॥ स्वर्णधीरिह मृत्स्नायां । स्यान्मिथ्यात्वहतात्मनाम् ॥६९२॥ विकल्पचषकैरात्मा । पीतमोहासवो ह्ययम् ॥ भवोच्चतालमुत्ताल–प्रपंचमधितिष्टति ॥ ६९३ ॥

लांओनी पेठे भंगुर छे ॥ ६९० ॥ मृत्यु तो छायानी पेठे पाछल लागीज रह्युं छे, घडपण मस्तकपर चडी बेठुं छे, माटे भयना स्थानकरूप एवा आ संसारमां प्राणीओने सुखनी भ्रांति शुं लागी रही छे?॥६९१॥ जोत जोतामां नाश पामे एवा इंद्रजालनी पेठे आ सृष्टि कल्पित मात्र छे, माटे माटीरुप एवी आ सृष्टिमां मिथ्यात्वथी हणाएला आत्मवालाओने सुवर्णनी बुद्धि थाय छे. ॥ ६९२ ॥ विकल्पोरुपी प्यालाओथी पीधेल छे मोहरुपी मदिरा जेणे एवो आ आत्मा भवरुपी उंचा ताल प्रते उत्तालपणाना प्रपं-

चने धारण करे छे.॥६९३॥ भव नाटकने साक्षीरूप थइनेज जोता एवा प्राणीने आत्मभावना सुखनुं ज्ञान थाय छे, अने जो ते कर्तापणानो भाव लावे, तो तेने मारामारीमां उतरवुं पडे छे. ॥ ६९४ ॥ माटे परभावोने तजवा, अने आत्माना गुणोने ग्रहण करवा; केमके, आत्मभावरूप सुखमां मग्न थएलाने संसार शुं करवानो हतो ? ॥ ६९५ ॥ इत्यादि अनेक उत्तम भावनी भावनाथी युक्त थएल छे आत्मा जेओनो, तेओने, पर्वतोने जेम वायु तेम, परिवार सहित मोह क्षोभ पमाडी शकतो नथी.॥६९६॥ चांचडांथी वींटालेली विष्ठा अने मूत्रनी कोठी सरखी स्त्रीयो छे, एवी रीते जेओने स्वरूपथी भासे

साक्षीभूय स्थितस्यैव । पश्यतो भवनाटकम् ॥ स्वभावसुखसंवित्तिः । कर्तृभावे तु संगरः ॥ ६९४ ॥ परभावास्ततस्त्याज्या । ग्राह्याः स्वाभाविका गुणाः ॥ स्वभावसुखमग्नस्य । संसारः किं करिष्यति ॥ ६९५ ॥ इत्याद्यनेकसद्भाव–भावनाभावितात्मसु ॥ न मोहः सपरीवारः । क्षोभायाद्रिष्विवानिलः ॥ ६९६ ॥ चर्मावनद्धविण्मूत्र–पिठरीसन्निभाः स्त्रियः ॥ येषां भांति स्वरूपेण । तेषां कामः क्व बाधकः ॥ ६९७ ॥ शरीरं यैर्विनिर्णीत–मशुच्यशुचिसंभवम् ॥ न जुगुप्सा न वा शौचा–ग्रहस्तेषां महात्मनाम् ॥ ६९८ ॥ तदेव शौचं तैर्ज्ञातं यद्भूताऽनुपघातकम् ॥ नांतरं हि मलं वारि । क्षालयत्युच्यते यतः ॥ ६९९ ॥ चित्तमंतर्गतं दुष्टं । तीर्थस्नानैर्न शुद्ध्यति ॥ शतशोऽपि हि तद्धौतं । सुराभांडमिवाऽशुचि॥युग्मम्॥७००॥ जलशौचमनिंद्यं हि । क्वचिद्देवादिपूजने॥कस्यचिद्भक्तिहेतुत्वा–न्मोहस्तत्राग्रहः परम्॥७०१॥

छे, तेओने कामदेव क्यां बाधा करी शके छे? ॥ ६९७ ॥ जेओए आ शरीरने अपवित्र तथा अशुचिथी उत्पन्न थएलुं निर्णय करेलु छे, ते महात्माओने दुगंछा के शौचनो आग्रह होतो नथी. ॥ ६९८ ॥ जेमां प्राणीओनी हिंसा न थाय, तेनेज ते महात्माए शौचपणुं जाणेलुं छे, केमके, पाणी कंइं अंतरंग मेलने धोइ शकतुं नथी; कह्युं छे के–अंतरनुं दुष्ट चित्त तीर्थस्नानोथी शुद्ध थतुं नथी; केमके तेने सेंकडो वखत धोवामां आवे, तोपण ते मदिराना वासणनी पेठे अशुचिज छे. ॥ ६९९ ॥ ७०० ॥ कोइक

समये कोइकने भक्तिना हेतुपणाथी देवादिकनी पूजा माटे जलशुद्धि पण अनिंदनिक छे; पण तेमां जे आग्रहज करवो ते मोह छे ॥ ७०१ ॥ जेओ भावस्तवमां उद्यमवाला (मुनिओ) छे, तेओ भावशौचने अंगीकार करे छे, अने गृहस्थीओनां द्रव्य शौचने तेओ द्रव्य पूजानुं अंग माने छे. ॥७०२॥ सर्वज्ञ प्रभुना सिद्धांतना अभ्यासनी वासनाथी गएल छे पापो जेमनां एवा ते मुनिओने ज्ञानावरण अने दर्शनावरण नामना राजाओ पीडाकारक थता नथी. ॥ ७०३ ॥ वली सर्वथा प्रकारे इच्छा विनाना, धीर, तथा धर्मने आपनारा, एवा तेओनां रुंवाडांने पण वांकुं करवाने विघ्न राजा

आद्रियंते हि ते भाव–शौचं भावस्तवोद्यताः ॥ मन्यंते द्रव्यपूजांगं । द्रव्यशौचं तु गेहिनाम् ॥ ७०२ ॥ तेषां नार्तिकरौ ज्ञान–दर्शनावरणौ नृपौ ॥ सर्वज्ञसमयाभ्यास–वासनालुप्तपाप्मनाम् ॥ ७०३ ॥ सर्वथैव निरीहाणां । धीराणां धर्मदायिनाम् ॥ वक्रीकर्तुं न रोमापि । तेषां विघ्ननृपः क्षमः ॥ ७०४ ॥ तेषां नृपाः शुभाय स्यु–श्चत्वारः सप्तमध्यगाः ॥ समुद्रा इव मेघाना–मन्येषां भीतिदा अपि ॥ ७०५ ॥ दुःखोत्पत्तिः कुतस्तेषां । निर्द्वंद्वसुखशालिनाम् ॥ अतिस्तोकाः परं तेऽत्र । तेनेदं गीयते जने ॥७०६॥ शैले शैले न माणिक्यं । मौक्तिकं न गजे गजे ॥ साधवो न हि सर्वत्र । चंदनं न वने वने ॥७०७॥ युग्मम् ॥ प्रकर्षः प्राह तिष्ठंति । देहिनो मातुल क्व ते ॥ विमर्शः प्राह तैर्भाव्यं । भवचक्राभिधे पुरे ॥ ७०८ ॥

समर्थ थतो नथी. ॥ ७०४ ॥ हवे तेवा मुनिओने सातमांहेथी (नाम, गोत्र, आयुष्य अने वेदनी) नामना चार राजाओ, के जेओ बीजाओने तो भय करनारा छे, छतां समुद्रो जेम मेघोने तेम तेओने शुभ करनारा थाय छे. ॥ ७०५ ॥ माटे एवा अनोपम सुखथी मनोहर थएला ते मुनिओने दुखनी उत्पत्ति तो क्यांथीज होय ? पण तेवा मुनिओ अहीं बहुज थोडा छे, अने तेथी दुनीयामां एम कहेवाय छे के, दरेक पर्वतमां माणेक होतां नथी, दरेक हाथीमां मोती होतां नथी, सर्व जगोए साधुओ होता नथी, तेम दरेक वनमां चंदन होतुं नथी. ॥ ७०६ ॥ ७०७ ॥ पछी प्रकर्षे कह्युं के, हे मामाजी! तेवा माणसो

क्यां छे ? त्यारे विमर्शे कह्युं के, तेओ भवचक्र नामना नगरमां होवा जोइए ॥७०८॥ ते नगर पेटांनगररूपी अनेक पाडाओवालुं छे; अने त्यां असंख्य जातिओ छे, तेथी तेओनो पण त्यां संभव छे. ॥७०९॥ त्यारे प्रकर्षे कह्युं के ते नगर बाह्य छे ? के अंतरंग छे ? त्यारे विमर्शे कह्युं के, एकना अविवेचनथी ते जात्यंतर जेवुं छे. ॥ ७१० ॥ वली जेम त्यां बहिरंग लोको असंख्याता छे, तेम अंतरंग लोको पण असंख्याता छे, अने तेओ सघला मोटा सुभटो छे. ॥७११॥ अने त्यां तेओनो मोटो शत्रु संतोष रहेलो संभलाय छे, तेथी (तेने) जीतवानी इच्छावाला एवा तेओए ते नगरने घेर्युं छे. ॥ ७१२ ॥ अहीं

अवांतरपुरैर्नैकैः । पाटकैश्च तदन्वितम् ॥ असंख्या जातयस्तत्र । तत्तेषामपि संभवः ॥७०९॥ प्रकर्षः प्राह किं बाह्य--मांतरं वा तदिष्यते ॥ विमर्शः प्राह तज्जात्यं--तरमेकाऽविवेचनात् ॥ ७१० ॥ बहिरंगा जनास्तत्र । संति संख्यातिगा यथा॥ अंतरंगास्तथैतेऽपि।सर्वे संति महाभटाः ॥ ७११ ॥ संतोषः श्रूयते तत्र । यतोऽमीषां महारिपुः ॥ नगरं तदतोऽमीभि--रनुविद्धं जिगीषुभिः ॥ ७१२॥ स्थितिरत्र सतां तेषां । कथं तत्रेति संशयः ॥ योगशक्त्याः समाधाना--दनुत्थानाद्धतोऽस्तु ते ॥ ७१३ ॥ तस्मादुभयरूपं त--न्नगरं प्रतिपद्यताम् ॥ शर्वरीवासराऽभिन्न--संध्यासदृशलक्षणम् ॥ ७१४ ॥ प्रकर्षः प्राह यद्येवं । दृष्टव्यं तत्पुरं तदा ॥ गच्छावस्तत्र नगरे । कौतुकं महदत्र मे ॥ ७१५ ॥

छता एवा तेओनी वली त्यां स्थिति शी रीते होय?एवी रीतनो तारो संशय योग शक्तिना समाधानथी उत्पन्न थया विनाज नाश पामो?॥७१३॥तेथी ते नगरने रात्री अने दिवसथी अभिन्न संध्या सरखा लक्षणवालुं उभयरुप जाणवुं. ॥ ७१४ ॥ त्यारे प्रकर्षे कह्युं के, जो एम छे, तो ते नगर आपणे जोवुं; माटे ते नगरमां आपण बन्ने जइए; आ बाबतमां मने मोटुं आश्चर्य छे. ॥ ७१५ ॥ त्यारे विमर्शे कह्युं के, विषयाभिलाषना दर्शनथीज, तथा रसनाना मूलनी शुद्धिथी आपणुं इच्छित कार्य सिद्ध थयुं छे. ॥ ७१६ ॥

हवे तो राजानी आज्ञा प्रमाणे आपणे आपणां स्थानके जवुं लायक छे; अने बीजी जगोए जवानुं प्रयोजन नथी. ॥ ७१७ ॥ त्यारे प्रकर्ष कह्युं के, उत्तमोनां दर्शनथी अधिक एवुं (बीजुं) आंखोनी उत्पत्तिनुं फल हुं मानतो नथी; माटे आपणे तो त्यां जवुंज. ॥ ७१८ ॥ वली हे मामाजी! आपे मने ते नगर नहीं देखाडवुं ते लायक नथी; केमके, चंद्र शुं चकोरोने अमृतपान नथी करावतो? (करावे छे ज.) ॥७१९॥ वली आपणने (राजाए) जे एक वर्षनी मुदत आपी छे, ते संपूर्ण थइ नथी; तेमांथी तो हजु बे ऋतुओ गइ छे; हवे तो शिशिर ऋतु आवी छे. ॥ ७२० ॥ ते शिशिर ऋतुनुं हवे कवि वर्णन करे छे—

विमर्शः प्राह विषया–भिलापस्यैव दर्शनात् ॥ अस्माकमाहितं सिद्धं । रसनामूलनिश्चयात् ॥ ७१६ ॥ राजशासननिर्वाहा–त्तद्गंतुं स्वाश्रयेऽधुना युक्तमन्यत्र गमने । भाति नातिप्रयोजनम् ॥ ७१७ ॥ प्रकर्षः प्राह शिष्टानां । दर्शनादधिकं दृशोः जन्मनो न फलं मन्ये । तत्र गंतव्यमेव तत् ॥ ७१८ ॥ न ते मातुल योग्योऽह–मेतद्दर्शनवंचने ॥ चकोराणां सुधापानं । न कारयति किं विधुः ॥ ७१९ ॥ संवत्सरावधिर्दत्तो । नाऽधुनात्येतिआवयोः ऋतुद्वयमतिक्रांतं । शिशिरस्तत्रजृंभते ॥ ७२० ॥ तथाहि–स्फुर्जत्प्रियंगुतिलकाकलितं प्रफुल्ल–कुंदद्रुमं वनमिदं नभसो बिभर्ति शोभां दिनात्ययविवृद्धनिशाविलास–विस्तारिचारुरुचितारकमंडलस्य॥७२१॥ शिशिरममलपुष्पैर्मंडनैःक्लृप्तशोभा ॥ स्वदयितमभिसर्तुं विस्फुरत्पत्रवल्लिः ॥ स्फुटतिलक विलासा रोध्रराजीविकासात् ॥ कलयति रतिहासं हर्षपूर्णा वनश्रीः ॥ ७२२ ॥

प्रफुल्लित थएलां प्रियंगु तथा तिलक नामनां वृक्षोंवालुं अने विकस्वर थएलां मोगरानां वृक्षोवालुं एवुं आ वन, दिवसने अंते वृद्धि पामेला रात्रिना विलासथी विस्तारवाली तथा मनोहर कांतिये करीने युक्त छे ताराओनुं मंडल जेमां एवा आकाशनी शोभाने धारण करे छे. ॥ ७२१ ॥ वली ते समये निर्मल पुष्पोरूपी आभूषणोथी करेल छे शोभा जेणीए, तथा स्फुरायमान थती छे पत्रवल्लि जेनी (पक्षे-पांदडांवाली वेलडीओ जेमां) तथा प्रगट रिते तिलक वृक्षना (पक्षे-ललाटमां रहेला

तिलकना) विलासवाली, एवी वननी लक्ष्मी लोधरनी श्रेणिओना विकस्वरपणाथी हर्षथी संपूर्ण थइ थकी पोताना भरतार एवा शिशिर ऋतुने वश करवाने रतिहास करे छे.॥७२२॥भमराओना (पक्षे मदिरापान करनाराओना)प्रसंगथी चंद्रे कमलोनी शोभाने मुद्रित करी हती;ते पापना नाश माटे ते कमलो शुं हमणां बरफ पडते छते मृत्यु पामे छे ?॥७२३॥टाढथी हणाएला पुरुषने गरमीनुं स्थान स्त्रीओनुं एक स्तनतटज छे; ते रहस्यने जाणनारो एवो कामदेवरूपी विद्वान खरेखर तेथीज ते भोगीओने त्यां (जवानी) प्रेरणा करे छे ? ॥७२४॥ वली ते शिशिर ऋतुमां हिमरूपी वैताल चारे बाजुथी कमलना

विमुद्रिता श्रीर्मधुपप्रसंगा–त्सरोरुहाणां द्विजनायकेन तत्प्रत्यवायप्रलयाय तानि हिमोच्चये संप्रति किं म्रियंते ॥ ७२३ ॥ उष्मणः कुचतटीपदमेकं। विद्यते हिमहतस्य वधूनाम्॥ज्नोगिनस्त्वरयति स्मरविद्वा–स्तद्रहस्यविदतः खलु तत्र ॥ ७२४ ॥ वेतालेन हिमेन पंकजवनं लोलूयते सर्वतः।पांथः शीतनिपीडितः प्रियतमाध्यानेन दोदूयते॥हृद्देशार्पितजानुदुर्गतकुलं रात्रौ च रोरूयते। संश्लिष्टांगनिलीनवक्त्रकुहरः कोकूयते जंबुकः ॥ ७२५ ॥ वर्तते लंघितप्रायः। सांप्रतं शिशिरो ह्ययम्॥ ततः षण्मासशेषेऽपि। किमुत्ताम्यसि मातुल ॥७२६॥ ततस्तदाग्रहं ज्ञात्वा। विमर्शो गंतुमुद्यतः॥गछतस्तत्पुरं शीघ्रं। तुष्टौ स्वस्रीयमातुलौ ॥ ७२७ ॥ गछन्नाह प्रकर्षोऽथ। मार्गश्रांतिनिवृत्तये॥ मातुल श्रूयते लोके। यः कर्मपरिणामराट् ॥ ७२८ ॥

वनने कापी नाखे छे, ठंडीथी पीडाएला पंथिने स्त्रीना ध्यानथी दुभावे छे, हृदयमां राखेल छे घुंटणो जेओए एवां गरीबनां कुटुंबने ते रात्रीए रोवरावे छे, तथा संकोचेलां अंगमां छुपावेल छे मुख जेणे एवा शीयालीआने ते पोकार करावे छे. ॥ ७२५ ॥ वली हमणां आ शिशिर ऋतु घणी खरी चाली गइ छे; तो हजु छ महिनाओ बाकी रह्या छे माटे हे मामाजी!तमो शामाटे उतावल करो छो ? ॥७२६॥ पछी तेनो आग्रह जाणीने विमर्श जवा लाग्यो; तथा ते नगरप्रते तुरत जइने ते मामो भाणेज खुशी थया. ॥७२७॥हवे मार्गनो थाक महाडवा माटे जातो थको प्रकर्ष कहेवा लाग्यो के, हे मामाजी! आ दुनी-

गामां महाप्रतापी एवो कर्मपरिणाम नामनों जे चक्रवर्ती राजा छे तेनी आज्ञाने आ मोह राजा मानें छे के नहीं ? एवो मने संशय छे.॥७२८॥७२९॥त्यारे विमर्शे कह्युं के, हे भद्र ! तेओ वच्चे परस्पर भेद नथी; ते मोटो भाइ छे, अने आ नानो भाइ छे, पण वनमां रह्यो छे. ॥७३०॥वली ते महामोह राजा चोर छे, अने तेना जे पदातिओ छे, तेओ पण तेनी इच्छा प्रमाणेज वर्तनारा छे, एम जाणवुं. ॥ ७३१ ॥ वली महामोह राजा प्रकृतिथी दुष्ट कार्यो करे छे, अने बीजो भाइ बीजां सुंदर कार्यो करे छे. ॥ ७३२ ॥ नाटक छे

चक्रवर्ती प्रतापोग्र–स्तदाज्ञां मोहभूपतिः॥किमेष कुरुते किंवा॥नेत्यस्ति मम संशयः॥७२९॥ विमर्शः प्राह नैवास्ति भद्रभेदो मिथोऽनयोः॥स हि ज्येष्टः कनिष्टोऽयं॥भ्राताऽटव्यां स्थितः पुनः ॥ ७३० ॥ चरटो हि महामोहो । भूपा येऽस्य पदातयः॥ते तस्यापि हि विज्ञेयं । समचित्ता-नुयायिनः ॥ ७३१ ॥ कार्याण्यसुंदराण्येव । महामोहः करोति हि॥प्रकृत्यान्यश्च निर्माति । सुंदराणीतराणि च ॥ ७३२ ॥ विजिगीषुरयं भूपः । स राजा नाटकप्रियः सेवंतेऽमुं महा-मोह–मतो धीरा रणे नृपाः ॥ ७३३ ॥ स कर्मपरिणामाख्यो । भ्राताऽस्यापि महत्तमः॥कुर्वं त्यतस्तदग्रेऽपि । नाटकं ते प्रसत्तये ॥ ७३४॥ महामोहादिकैः सर्वै–र्भूपालैर्भवनाटके॥तैस्तत्र हेतुतां प्राप्तैः । सपत्नीकः स तुष्यति ॥७३५॥ आंतरंगेषु सर्वेषु । निर्वृतिं नगरीं विना ॥ नग-रेषु स हि स्वामी । बहिरंगेषु भावतः ॥ ७३६ ॥ महामोहस्त्वयं स्वामी । त्वद्दृष्टानां मही-भुजाम्॥तदादेशेन यत्किंचि–द्धनमर्जयति स्वयम् ॥ ७३७ ॥

प्रिय जेने एवो ते आ राजा जयशील छे, अने तेथी रणसंग्राममां धीर एवा राजाओ आ महामोह राजाने सेवे छे. ॥ ७३३ ॥ वली ते कर्मपरिणाम नामनो आनो भाइ पण मोटो अमलदार छे, अने तेथी तेओ कृपा माटे तेनी आगल पण नाटक करे छे. ॥ ७३४ ॥ ते भवनाटकमां हेतुपणाने प्राप्त थएला एवा ते सर्व महामोहादिकोए करीने पत्नी सहित आनंद पामे छे. ॥ ७३५ ॥ एक मोक्ष नगर विना सघलां अंतरंग अने बहिरंग नगरमां भावथी ते खरेखर स्वामी छे. ॥ ७३६ ॥ अने आ महामोह तो तें

जोएला राजाओनो स्वामी छे, अने तेनी आज्ञाथी ते पोते यत्किंचित् धन पेदा करे छे. ॥ ७३७ ॥ मस्तक नमावीने भक्तिवान एवो ते, तेने सघलुं आपी दे छे, अने ते अशुभ कार्योमां तेने जोडे छे.७३८ आ राजा खरेखर विग्रह प्रते आरुढ थयो छे, अने ते राजा भोगोमां तत्पर छे, वली पूर्वे जोएलां बन्ने नगरो तेना सुभटना भोगवटा माटे तेने आपेलां छे. ॥७३९॥ आथी करीने ते बन्ने नगरोमां तेनुं भक्तिवालुं सैन्य छे? अने चित्तवृत्तिरुपी मोटी अटवीमां पण लडाइ माटे ते तैयार रहेलुं छे. ॥ ७४० ॥ त्यारे प्रकर्षे कह्युं के, आ राज्य तेओनुं परंपराथी चाल्युं आवे छे? के तेओए बलथी बीजानुं लेइ लीधुं छे?

निःशेषं नतमौलिस्त—त्तस्यार्पयति भक्तिमान्॥स सुंदरेतरार्थेषु । कुरुते तन्नियोजनम्॥७३८॥ अयंहि विग्रहारूढः । स तु भोगपरो नृपः॥भटभुक्त्या पुरा दृष्टं । दत्तमस्य पुरद्वयम्॥७३९॥ अतः पुरद्वये तत्र । सैन्यमस्त्यस्य भक्तिमत् ॥ चित्तवृत्तिमहाटव्या—मपि विग्रहतत्परम् ॥ ७४० ॥ प्रकर्षः प्राह किं राज्यं । क्रमाभ्यागतमेतयोः॥किंवाऽन्यदीयमेवेदं । गृहीतं बलवत्तया ॥ ७४१ ॥ विमर्शः प्राह वत्सेदं । न क्रमागतमेतयोः ॥ परकीयं परं राज्यं । प्रसह्याभ्यां वशीकृतम् ॥७४२॥ जीवस्य सकर्मकस्य । संसारीत्यभिधाभृतः ॥ स्वीकृताभ्यां स्ववीर्येण । चित्तवृत्तिमहाटवी ॥ ७४३ ॥ प्रकर्षः प्राह तद्राज्य--ग्रहे कालः कियानभूत् ॥ विमर्शः प्राह नैवाहं । जाने नान्येऽपि जानते ॥ ७४४ ॥ परमार्थस्त्वयं वत्स । कथ्यते तव सांप्रतम् ॥ स कर्मपरिणामाख्यो । गरिष्ठो विष्टराधिपः ॥ ७४५ ॥

॥७४१॥ त्यारे विमर्शे कह्युं के, हे वत्स ! आ राज्य तेओने परंपराथी प्राप्त थयुं नथी, पण पारकुं राज्य छे, तेओए बलात्कारे पोताने वश करेलुं छे. ॥ ७४२ ॥ कर्मोए करीने सहित तथा संसारी एवा नामवाला जीवनी चित्तवृत्तिरुपी मोटी अटवी आ बन्नेए पोताना प्राक्रमथी जीतेली छे. ॥ ७४३ ॥ त्यारे प्रकर्षे कह्युं के, तेओने ते राज्य लीधाने केटलोक वखत थयो छे? त्यारे विमर्शे कह्युं के, तेनी आदि हुं जाणतो नथी, तेम बीजाओ पण जाणता नथी. ॥ ७४४ ॥ वली हे वत्स हवे हुं तने तेनो परमार्थ कहुं छुं; ते कर्म

परिणाम नामनो राजा मोटो सिंहासननो अधिपति छे; अने महामोह तो तेनो हुकम बजावनारो छे; अने तेणे आपेला सुभटोथी सेवनीक छे, तथा तेना भंडारनी वृद्धि करनारो छे. ॥ ७४५ ॥ ७४६ ॥ एवी रीतनी घणी उत्तम वातो करवाथी अल्प थएल छे थाक जेमनो एवा तेंओ बन्ने मार्गने ओलंगीने भवचक्र नामना नगरमां गया. ॥ ७४७ ॥ हवे एटलामां वननी कुमार अवस्था सरखी शिशिर ऋतु खलास थइ; अने तेनी तारुण दशा सरखी उद्धत एवी वसंत ऋतु प्रगट थइ॥७४८॥ दक्षिण दिशामांथी आवेला पवने कंपावेला लताओरुपी हाथोथी जाणे नृत्य करतो होय नहीं जेम, मदोन्मत्त भमराओना

अयं पुनर्महामोह--स्तस्यादेशविधायकः ॥ तन्नियुक्तभटासेव्य--स्तत्कोशस्य च वृद्धिकृत् ॥ ॥ ७४६ ॥ ईदृशानल्पसज्जल्प--कल्पनेनाल्पितश्रमौ ॥ तावतीत्य गतौ मार्गं । भवचक्राभिधं पुरम् ॥ ७४७ ॥ इतश्च शिशिरोऽतीतो । वनकौमारसन्निभः ॥ तत्तारुण्यदशातुल्यो । जजृंभे मधुरुद्धतः ॥ ७४८ ॥ लताकरैर्नृत्यमिव प्रकुर्वन् । कृतांतकाष्टागतवातधूतैः ॥ दृष्टः स तान्यामथ काननेषु । मत्तालिरावैरिव चारुगायन् ॥ ७४९ ॥ हसन्निवोद्यत्कुसुमाट्टहासैः । पठन् शुकानामिव जल्पितेन ॥ रज्यन्निवाऽशोकलताविलासै । र्नमन्निवालोलतरूत्तमांगैः ॥ ७५० ॥ वपुर्भृतां शापमिव प्रयछन् । प्रवृद्धताम्राककुहूरवेण ॥ विलोलचूतद्रुममंजरीभि--राकारयन् विश्वमिवांगुलीभिः ॥ ७५१ ॥

शब्दोथी जाणे मनोहर गायन करतो होय नहीं जेम, उगेलां पुष्पोरुपी अट्टहासोथी जाणे हसतो होय नहीं जेम, पोपटोना शब्दोथी जाणे भणतो होय नहीं जेम, अशोकलताना विलासोथी जाणे खुशी थतो होय नहीं जेम, कंपता वृक्षोरुपी मस्तकोथी जाणे नमस्कार करतो होय नहीं जेम, वृद्धि पामेला एवा कोकिलोना कुहू शब्दथी जाणे प्राणीओने श्राप आपतो होय नहीं जेम, कंपता एवा आंबाना वृक्षोनी मांजरोरुपी आंगलीओथी जाणे जगतने बोलावतो होय नहीं जेम, खरेलां सिंदुवारनां पुष्पोनी श्रेणिओना मिषथी गलती अश्रुधार सहित जाणे रडतो होय नहीं जेम, शुभ्र कुंजोमां गुंजारव करता होला

ओना हुंकारोनी श्रेणिओथी जाणे आक्रंद करतो होय नहीं जेम, प्रियाल वृक्षोनी मांजरोनी विस्तीर्ण सुगंधिओथी जाणे रजोने वरसतो होय नहीं जेम, प्रफुल्लित थएलां केसुडांओना मिषथी जाणे बलता अग्निने देखाडतो होय नहीं जेम, उन्मत्त थएला तथा हरिणीओ सहित एवा हरिणोना समूहोनी ठेंकवाली गतिओथी जाणे दोडतो होय नहीं जेम, विस्तार पामेला तथा उंचे उछलेला एवा माधवी लताओनां परागोरूपी हाथोथी जाणे उछाला मारतो होय नहीं जेम, कोरकोए करीने युक्त थएला वृक्षोना समूहोथी अंजलियुक्त थएलो, लताओ प्रते फेंकेल छे भमराओरूपी दृष्टि जेणे एवो, उगेला नवा अंकु-

रुदन्निव प्रच्युतसिंदुवार--पुष्पालिदंभाद्गलिताश्रुधारम् ॥ क्रंदन्नविछिन्ननिकुंजगुंज—त्कपोतहुंकारपरंपराभिः ॥ ७५२ ॥ रजोऽभिवर्षन्निव विप्रकीर्णा—मोदैः प्रियालद्रुममंजरीणाम् ॥ प्रदर्शयन् वह्निमिव ज्वलंतं । समुल्लसत् किंशुककैतवेन ॥ ७५३ ॥ धावन्निवोन्मत्तमृगव्रजाणा—मुत्प्लुत्ययातैर्ललनान्वितानाम् ॥ दिवान्निवल्गन्निव माधवीनां । परागहस्तैर्विततैरुदस्तैः ॥ ७५४ ॥ बद्धांजलिः कोरकितैर्द्रुमौघै । र्लताः प्रतिक्षिप्तमिलिंददृष्टिः नदीतनव्यांकुरकंटकश्री—मूर्गं गतः पंचममूर्छनाभिः ॥ ७५५ ॥ तैस्तैर्विलासैरनवग्रहोऽपि । नवग्रहावेशविकारदर्शी ॥ अपत्रपः सद्दलरक्षकोऽपि । कृतोदयोऽप्युत्कलिकालसत्तः ॥ ७५६ ॥ अष्टभिः कुलकम् ॥ ततो विमर्शोऽन्ववदत्प्रकर्षं । काले तवेच्छा भवचक्रदृष्टेः॥अस्याधुनासुंदरताहि गुर्वी । पीयूषरश्मेरिव पूर्णिमायाम् ॥ ७५७ ॥

रारोरूपी कांटानी शोभावालो, तथा पंचम रागनी मूर्छनाओथी मूर्च्छा पामेलो, एवी रीते ते ते विलासोथी अनवग्रह एटले बाधा विनानो (पक्षे—नहीं नवग्रहवालो) छतां नवे ग्रहोना आवेशवाला विकारने देखाडनारो, तथा अपत्रप एटले लज्जा विनानो (पक्षे—पत्रोनुं नहीं रक्षण करनार) छतां उत्तम पत्रोनुं रक्षण करनार एवो ते वसंत ऋतुने तेओए वनमां जोयो. ॥ ७४९ ॥ ७५० ॥ ७५१ ॥ ७५२ ॥ ७५३ ॥ ७५४ ॥ ॥ ७५५ ॥ ७५६ ॥ त्यारे विमर्शे प्रकर्षने कह्युं के भवचक्रने जोवानी तारी इच्छा अवसर आव्ये (संपूर्ण

थशे) हमणां तो पूर्णिमाने दिवसे जेम चंद्रनी तेम आ वसंत ऋतुनी सुंदरता मोटी छे. ॥ ७५७ ॥ तुं जो के, बकुलना वृक्षोप्रते लोको दोडे छे, प्रफुल्लित माधवी लताओने विषे क्रीडा करे छे, लालरंगनां कुंपलो प्रते लोभाय छे, तथा आंबाना वृक्षप्रते तो तृप्ति पण पामता नथी. ॥ ७५८ ॥ भमराओए (पक्षे—मदिरापान करनाराओए) सारी रीते भोगवेली अत्यंत गुच्छाओनी शोभावाली, तथा लाल रंगना पल्लवोनां अग्रभागोवाली एवी पोताना सरखी आ लताओने, उल्लसायमान हाथोवाली, तथा कठिन स्तनोथी मनोहर थएली कुलटा स्त्रीओ सेवे छे. ॥ ७५९ ॥ पुष्पो एकठां करवाने तत्पर थएली स्त्रीओना

धावंति लोका बकुलद्रुमेषु । कुर्वंति लीलां स्मितमाधवीषु ॥ लुभ्यंति पश्यारुणपल्लवेषु । न यांति तृप्तिं सहकारवृक्षे ॥७५८॥ लताः सुभुक्ता मधुपैरतुच्छ—गुच्छश्रियः पाटलपल्लवाग्राः॥ इमाः स्वतुल्याः कुलटाः श्रयंति । लसत्कराः पीनकुचाभिरामाः ॥ ७५९ ॥ समुद्यतानां कुसुमोच्चयाय । स्त्रीणां कुचस्पर्शमवाप्य मत्ताः ॥ स्वेदं सुमौघैर्मरुता च कंपं । किं सात्त्विकं न स्फुटयंति वृक्षाः ॥ ७६० ॥ पश्यैष चित्तेषु वियोगिनीनां । द्विजोऽग्निहोत्राय पिकः प्रवृत्तः॥ पाठः श्रुतेरस्य निशम्यतेऽसौ । नादो नु साक्षीकृतकामदेवः ॥ ७६१ ॥ उच्चस्थितं लातुमपारयंतीं । प्रियां प्रियोऽत्र स्तनभारनम्राम् ॥ दत्ते लतापुष्पमुदीतमोहो—मुहुर्मुहुश्चुंबननिःक्रयेण ॥ ७६२ ॥

स्तनस्पर्शने मेलवीने मदोन्मत्त थएलां वृक्षो, पुष्पोनां समूहोथी पसीनाने, तथा वायुथी कंपने, एम सात्विक भावने शुं प्रगट नथी करतां ? (करे ज छे.) ॥ ७६० ॥ वली तुं जो के, वियोगी स्त्रीओनां चित्तोने विषे साक्षीरूप करेल छे कामदेव जेणे एवो, कोकिल रूपी ब्राह्मण अग्निहोत्र करवा लाग्यो छे; तेमां तेनो शब्दरूपी आ श्रुतिनो पाठ संभलाय छे. ॥ ७६१ ॥ उंचे रहेलां वेलडीनां पुष्पने लेवाने नहीं समर्थ थती, तथा स्तनोना भारथी नम्र थएली एवी स्त्रीने, मोहित थएलो (तेणीनो) स्वामी वारंवार

चुंबननां बदलामां तेणीने अहीं ते लतानुं पुष्प लेइ आपे छे. ॥ ७६२ ॥ कामदेव रूपी मल्लना युद्धने जोवामां आनंदित थएलाओथी तेजपुष्पोए करीने अर्चित थएलां युवानोनां जोडांओ विचित्र प्रकारनां बंधनोथी लतानां कुंजोमां अहीं विलास करे छे. ॥ ७६३ ॥ कुसुमो एकठां करवानी इच्छा-वाली स्त्रीओना पगमां रहेला अलताथी लाल कांतिवाला थएला वननां भागो, पुष्पोनी अंदर संक्रांत थएला अने नहीं माता एवा रंगने बलथी बहार कहाडी नांखे छे. ॥ ७६४ ॥ चपल नेत्रोवाली, तथा विस्तारवाला हारोवाली एवी स्त्रीओने (अहीं) हींचोलाओमां हींचका खाती जोइने कामदेव पण

लतानिकुंजेषु लसंति यूनां । बंधैर्विचित्रैरिह मैथुनानि ॥ तैरेव पुष्पैः स्मरमल्लयुद्ध—वलो-कनानंदिभिरर्चितानि ॥ ७६३ ॥ कांतारदेशाः कुसुमोच्चयेषु—कांतापदालक्तकरक्तभासः ॥ संक्रांतमंतः कुसुमेषु रागं । बलादमांतं बहिरुद्गिरंति ॥७६४॥ निरीक्ष्य दोलासु विलोलनेत्रा । विस्तारिहाराः परिवर्तमानाः ॥ स्मरोऽपि भूयोलयघूर्णमान—भोगींद्रभृद्भर्गधिया बिभेति ॥ ॥ ७६५ ॥ सुवासितं सन्मणिभाजनस्थं । जना घनांभोरुहसौरभेण ॥ प्रियाधरास्वादसुधा-नवद्यं । पिबंति ह्याम्रवनेषु मद्यम् ॥ ७६६ ॥ गायंति गीतानि हसंति मत्ता । श्चुंबंति कांता-वदनांबुजानि ॥ वदंति गुह्यानि सहस्ततालं--मापानके के न सुरामदेन ॥ ७६७ ॥ चित्तादिवा कृष्य सुरामदेन । नेत्रेषु रागो निहितः प्रियाणाम् ॥ चकास्ति विस्तारितदीप्तिरुच्चैरंभोधिम-ध्योद्धृतरत्नबंधुः ॥ ७६८ ॥

घुर्णायमान थता नागेंद्रोने धारण करनारा महादेवनी बुद्धिथी डरे छे. ॥७६५॥ घणा कमलोनी सुगंधीथी वासित थएलां, तथा उत्तम मणिना वासणमां रहेलां मद्यने मनोहर आम्रवनमां रहेला लोको स्त्रीना होठना स्वादना अमृत सरखुं निर्मल (मानीने) पीए छे. ॥ ७६६ ॥ मद्यपान कर्या बाद मदिराना के-फथी (त्यां) क्या मदोन्मत्त पुरुषो गीतो गाता नथी? के हसता नथी? के स्त्रीओना मुख कमलोने चुंबन करता नथी ? के हाथमां तालीओ आपीने गुह्य वचनो बोलता नथी? (अर्थात् सर्वे तेम करे छे.) ॥७६७॥ मदिराना

जेम स्त्रीयोना चित्तमांथी खेंचीनें जाणे रागने तेओनी आंखोमां नांख्यो होय नहीं तेम ते प्रकारे विस्तार युक्त कांतिवालो, तथा समुद्रना मध्य भागमांथी खेंची लीधेला रत्न सरखो ते राग ते प्रकारे शोभे छे. ॥ ७६८ ॥ हवे मद्यपानथी डोलतां अने लाल थएलां एवां स्त्रीओनां मुखो, नवा सूर्यनी कांतिथी युक्त थएलां मोजांओथी नाचतां एवां कमलोनी शोभाने धारण करे छे. ॥ ७६९ ॥ एवी रीते विमर्श बोलतो हतो तेटलामांज वसंत ऋतुनी लीलाने जोवानी इच्छाथी नगरनां लोको अने राजकुमारोथी सेवाएलो राजा नगरमांथी निकल्यो. ॥७७०॥ फीणवाला समुद्र सरखा

विघूर्णमानानि मुखानि मद्या--न्मृगेक्षणानामधुनारुणानि॥नवार्ककांतिच्छुरितोर्मिनृत्य--त्सरोजलक्ष्मीं प्रविलंबयंति ॥ ७६९ ॥ वदत्येव विमर्शेऽदो । मधुलीलादिदृक्षया ॥ नगरान्निर्गतो राजा । पौरराजकसेवितः ॥ ७७० ॥ स विमर्शप्रकर्षाभ्यां । दृष्टोऽब्धिरिव फेनवान् ॥ सितातपत्रस्फीतश्च । वज्रीव विबुधाश्रितः ॥ ७७१ ॥ उद्यानमथ संप्राप्तो । रेजे राजकमध्यगः ॥ शंखेषु दक्षिणावर्त । इव विस्तृतदीधितिः ॥ ७७२ ॥ मृदंगाः प्रहतास्तूर्णं । वादिता वणवस्तदा ॥ ययौ तालरवो वृद्धिं । प्रवृत्ता जनकेलयः ॥ ७७३ ॥ केचिन्नृत्यंतिवल्गंति । केऽपि धावंति केचन ॥ केचित्कलकलायंते । हसत्यंपि च केचन ॥ ७७४ ॥ केचिद्गायंति गीतानि । केऽप्युत्कृष्टीर्वितन्वते ॥ शृंगैः सिंचंति सौवर्णैः । केऽपि कश्मीरजद्रवैः ॥ ७७५ ॥

तथा देवोथी आश्रित थएला इंद्र सरखा, एवा श्वेत छत्रनी स्फुरायमान शोभावाला ते राजाने ते विमर्श तथा प्रकर्षे जोयो. ॥७७१॥ हवे उद्यानमां आवेलो तथा राजकुमारोना मध्यमां रहेलो ते राजा शंखोने विषे विस्तारवाला किरणोवाला दक्षिणावर्त शंखनी पेठे शोभवा लाग्यो. ॥७७२॥ तुरत मृदंगो तथा वांसलीओ ते वखते वागवा लागी, तालोनो शब्द वृद्धि पाम्यो, तथा लोकोनी क्रीडाओ थवा लागी. ॥ ७७३ ॥ वली केटलाको त्यां नाचे छे, तो केटलाको कुदे छे, केटलाको दोडे छे, तो केटलाको कलकलाट शब्द करे छे, केटलाको हसे छे, तो केटलाको गीतो गाय छे, केटलाको हींचका खाय छे, तो केटलाको सोनानी

पीचकारीओमां भरेला केसरना रंगोथी (कोइने) सिंचे छे. ॥ ७७४ ॥ ७७५ ॥ आवी रीतना विलासने जोइने विमर्शे एम विचार्युं के !! अहो! जगते व्याकुल करनारी महामोहनी शक्ति विचित्र प्रकारनी छे. ॥ ७७६ ॥ वली अहो ! रागकेसरी राजानुं प्राक्रम सर्वने दुःख आपनारुं छे, तथा अहो ! विषयाभिलापनो प्रताप पण विस्तारवालो छे. ॥ ७७७ ॥ वली अहो ! कामदेवनुं वामपणुं केवुं छे.? तथा अहो रतिनुं प्राक्रम पण केवुं छे !! तथा अहो ! हास्यरूपी सुभटनो उल्लास केवो छे ! अहो ! आ तो कोइक गाढ विभ्रम छे ! ॥ ७७८ ॥ अहो ! अदीर्घदर्शीपणुं केवुं छे ! अहो ! विक्षिप्त चित्तपणुं केवुं छे ! अहो-

युग्मम् ॥ विलासमीदृशं प्रेक्ष्य । विमर्शेनेति चिंतितम् ॥ अहो कापि महामोह--शक्तिर्विश्व-प्रमाथिनी ॥ ७७६ ॥ अहो सर्वंकषं वीर्यं । रागकेसरिन्नृपतेः ॥ अहो प्रतापो विषया--न्निलापस्य प्रसृत्वरः ॥ ७७७ ॥ अहो कामस्य वामत्व--महो रतिविजृंन्नितम् ॥ अहो हासन्नटोल्लासो । विन्रमः कोऽप्यहो दृढः ॥ ७७८ ॥ अहो अदीर्घदर्शित्व--महो विक्षिप्तचित्तता ॥ अहो तृष्णानिमग्नत्व--महो श्रोतोऽनुगामिता ॥७७ए॥ ततः प्रकर्षो जगदे । पश्यं स्तत्तेन चेष्टितम्॥ न्नद्र तेऽमी जना बाह्या । ये मोहादिवशाः स्मृताः ॥ ७८० ॥ प्रकर्षः प्राह चेष्टंते । कस्येवं धामतो जनाः ॥ विमर्शः प्राह यो दृष्टो । महाविष्टरसंस्थितः ॥ ७८१ ॥ तृष्णाख्यायां वेदिकायां । न्नूपतिर्मकरध्वजः ॥तस्य प्रियवयस्योऽयं । वसंतः शिशिरात्यये ॥७८२॥ गतस्तदंतिके काल--परिणत्येकसेवकः ॥ आज्ञारहस्यं तस्मै चास्वामिन्यास्तेन न्नाषितम् ॥ ७८३ ॥

तृष्णामां डुबवापणुं केवुं छे ! तथा अहो ! इंद्रिओनुं अनुगामिपणुं केवुं छे ? ॥ ७७९ ॥ पछी ते चेष्टितने जोता एवा प्रकर्षने ते विमर्शे कह्युं के, हे भद्र ! मोहादिकने वश थएला एवा जे बाह्य लोको छे, तेओ आ छे ॥७८०॥ त्यारे प्रकर्षे कह्यु के, आवी रीते लोको कोना तेजथी चेष्टा करे छे, त्यारे विमर्शे कह्युं के, तृष्णा नामनी वेदिकामां मोटा सिंहासनपर जे कामदेव नामनो राजा बेठेलो छे, तेनो आ प्रिय मित्र, शिशिर ऋतु गया पछी वसंत आव्यो छे. ॥७८१॥७८२॥ कालपरिणती नामनी राणीनो सेवक एवो ते

वसंत पण ते कामदेवपासे गयो अने तेणे तेने पोतानी शेठाणीना हुकुमनो रहस्य कह्यो के ॥ ७८३ ॥ मारे भवचक्रमां मानवावास नामना नगरमां जवुं छे, अने तेथी वियोगथी डरतो एवो हुं तमारां दर्शनमाटे आव्यो छुं. ॥ ७८४ ॥ त्यारे कामदेवे तेने कह्युं के, गया वर्षनी वात हजु शुं तने याद नथी ? माटे त्यां मारीसाथेज हुं पण विलास करीश. ॥ ७८५ ॥ वली ज्यारे तारी शेठाणी ते नगरमां जवाने तने आज्ञा आपे छे,त्यारे महामोह राजा मने पण खरेखर आज्ञा आपे छे.॥७८६॥माटे तारे हवे वियोगनी बीक राखवी नहीं, अने हमणां जवुं; तेम हुं पण राजानी आज्ञाथी तारी पाछलज आवुं छुं ॥ ७८७ ॥

गंतव्यं भवचक्रे मे । मानवावासपत्तने ॥ वियोगभीरुस्तदहं । दर्शनाय तवागतः ॥ ७८४ ॥ मकरध्वजभूपोऽथ । प्राह किं न स्मरस्यदः ॥ वर्षेऽतीते मया तत्र । सहैव विलसिष्यसि ॥ ॥ ७८५ ॥ गंतुं दत्ते पुरे तत्र । स्वामिन्याज्ञां यदा तव ॥ महामोहनृपो दत्ते । ममाप्याज्ञां तदा ध्रुवम् ॥ ७८६ ॥ वियोगभीर्न तत्कार्या । गंतव्यं भवताधुना ॥ अहमप्यनुगच्छामि । त्वामादेशान्महीपतेः ॥ ७८७ ॥ ततः पुरे वसंतोऽत्र । समायातो विलासवान् ॥ अन्वागतश्च मंत्र्यादीन् । विज्ञप्य मकरध्वजः ॥ ७८८ ॥ महामोहेन तद्राज्यं । प्रदत्तं तस्य चाखिलम् ॥ दत्ताश्चान्येऽपि भूपाला--स्तस्य निर्देशवर्तिनः ॥ ७८९ ॥ महत्त्वं स्वयमप्यस्य प्रतिपन्नं स्थितिर्हि सा ॥ तथैवानुकृतं राग--केसरिप्रमुखैरपि ॥ ७९० ॥ महामोहवदेवैनं । सेवंते तं महाभटाः ॥ लोलाक्षो मानवावासे । योऽप्ययं बाह्यभूपतिः ॥ ७९१ ॥

तेथी आ नगरमां विलासि एवो वसंत आवेलो छे, तेम मंत्रि आदिकनी अनुज्ञा लेइने कामदेव पण तेनी पाछल आव्यो छे. ॥ ७८८ ॥ महामोहे तेने सर्व राज्य आप्युं छे; अने तेना हुकुममां रहेनारा बीजा राजाओने पण तेणे तेने सोंप्या छे. ॥ ७८९ ॥ वली तेणे पोते पण आनुं महत्वपणुं स्वीकार्युं छे; केमके, तेवी स्थिति छे; तेम रागकेसरि आदिकोए पण तेमज आचर्युं छे.॥७९०॥ वली ते कामदेवने महान सुभटो पण महामोहनी पेठेज सेवे छे; तेम आ मानवावासमां चपल आंखवालो जे बाह्यभूपति

छे, तेने पण आणे पोतानां पराक्रमथी बहार कहाड्यो छे, अने तेथी मायामूढ थएलो ते राजा पोताने तेथी जीताएलो जाणी शकतो नथी. ॥ ७९१ ॥ ७९२ ॥ आ कामदेवथी जीताएला घणा एवा पण लोको जे चेष्टा करे छे, तेओ पण छलमां पडाया थका तेवी रीतना पोताना आत्माने जाणी शकता नथी. ॥ ७९३ ॥ माटे आवी रीतना व्रतांतवाला कामदेवना प्रभावथी एवी रीते लोको वसंतना उन्मादमां आदरवाला थया थका चेष्टा करे छे. ॥ ७९४ ॥ त्यारे प्रकर्षे कह्युं के, ते मकरध्वज क्यां छे? त्यारे विमर्शे

सोऽपि वीर्येण निर्जित्या--ऽनेन निःसारितो बहिः॥न च तज्जितमात्मानं॥मायामूढः स मन्यते ॥ ७९२ ॥ भूयांसो येऽप्यमी लोका--श्चेष्टंतेऽनेन निर्जिताः ॥ नात्मानं तेऽपि जानंति । तादृशं पातिताश्छले ॥ ७९३ ॥ ततो व्यतिकरादस्मा-- न्मकरध्वजधामतः ॥ एवं लोका विचेष्टंते । वसंतोन्मादसादराः ॥७९४॥ प्रकर्षः प्राह कुत्रासौ । वर्तते मकरध्वजः॥विमर्शः प्राह नन्वेष । सन्निधौ नाटयत्यमून् ॥ ७९५ ॥ प्रकर्षेण ततः प्रोक्तं । कुतोऽसौ नोपलभ्यते ॥ विमर्शः प्राह दृश्यंते । नांतराश्चर्मचक्षुषा ॥ ७९६ ॥ यदि तद्दर्शनाकांक्षा । बाधते तव मानसम् ॥ गृहाण विमलालोकं । तन्मदीयं दृगंजनम् ॥ ७९७ ॥ दीयतां तदिति व्यक्तं । वदतोऽस्य दृशो र्युगम् ॥ अंजितं तेन विमला--लोकेनामलतेजसा ॥ ७९८ ॥ करामलकवत्तेन । दृष्टस्तस्य प्रभावतः ॥ हृदयेषु मनुष्याणां । ससैन्यो मकरध्वजः ॥ ७९९ ॥

कह्युं के, ते अहींज आ लोकने नचावे छे. ॥ ७९५ ॥ त्यारे प्रकर्षे कह्युं के, क्यां? ते अहीं देखातो तो नथी? त्यारे विमर्शे कह्युं के. अंतरंगमां वसनाराओ चर्म चक्षुथी देखाता नथी ॥ ७९६ ॥ पण तेने जोवानी इच्छा जो तारा मनने उत्सुक करती होय, तो मारुं विमलालोक नामनुं दृष्टि अंजन ग्रहण कर? ॥६९७॥ त्यारे तेणे कह्युं के, ते आप? एवी रीते प्रगट रीते बोलता एवा ते प्रकर्षनी बन्ने आंखो विमर्शे निर्मल तेजवाला विमलालोक नामना अंजनथी आंजी ॥ ७९८ ॥ ते अंजनना प्रभावथी तेणे मनुष्योनां हृद-

गोमां रहेला कामदेवने हाथमां रहेलां आंबलांनी पेठे सैन्य सहित दीठो. ॥ ७९९ ॥ त्यारे हर्ष सहित मारुं बोली उठ्यो के,करेल छे अभिषेक जेनो एवा मकरध्वजने हुं पण हवे तो जोइ शकुं ज छुं॥८००॥आ कामदेव सिंहासनपर बेठो छे छतां,आ लोकोने बाणोथी वींधे छे;तथा तेओने रडता जोइने ते हाथताली आपे छे. ॥ ८०१ ॥ वली एनी पासे रहेला चाकरो, "हे देव ! आपे ठीक हण्या ! ठीक हण्या !" एम प्रगट बोलता थका तेना उल्लासने वधारे छे. ॥ ८०२ ॥ वली हे ! मामाजी ? हमणां आनी पासे केवल महा

सदर्पेण प्रकर्षेण । ततः प्रोक्तं मयापि हि ॥ कृतराज्याभिषेकोऽयं। दृश्यते मकरध्वजः॥८००॥ एष सिंहासनस्थोऽपि । विध्यन्येतान् शिखीमुखैः॥जनांस्तान् क्रंदतो दृष्ट्वा॥करतालं ददात्यसौ ॥८०१॥सुहतं सुहतं देव । त्वयेतिस्फुटभाषिणः॥उल्लासं वर्धयंत्यस्य । किंकराः पुरतः स्थिताः ॥ ८०२ ॥ केवलं मातुलाभ्यर्णे । संप्रत्यस्याखिला अपि ॥ विलोक्यंते सपत्नीका।महामोहादयो भटाः ॥ ८०३ ॥ दृश्यंते नारतिद्वेष–गजेंद्राद्याः कथं पुनः ॥ विमर्शः प्राह तेऽप्यत्र । संत्येव हि तिरोहिताः ॥ ८०४ ॥ अपेक्षंते परं सेवा–ऽवसरं भिन्नृताशयाः ॥ राज्येऽस्य यावदाभाव्यं । प्रगल्भंते महाभटाः ॥ ८०५ ॥ लोलाक्षो यज्जितोऽनेन । मन्यतेऽस्यैव बंधुताम् ॥ महामोहाधिकारोऽयं । हृष्यंत्येते जनास्तु यत् ॥ ८०६ ॥ वल्गंति च तदाभाव्यं । रागकेसरि भूपतेः ॥ यच्च लुभ्यंति विषया--भिलाषस्य तदुर्जितम् ॥ ८०७ ॥

मोहादिक सघला सुभटो स्त्रिओ सहित देखाय छे ॥८०३॥ पण अरति, तथा द्वेषगजेंद्रादिको केम देखाता नथी ? त्यारे विमर्शे कह्युं के, तेओ पण अहीं छे, पण गुप्त रहेला छे. ॥ ८०४॥ वली आशयो सहित सेवाना अवसरनी अपेक्षा राखे छे, अने आना राज्यमां ज्यां सुधि महासुभटो उछली रहेला छे, त्यांसुधि भाववुं ॥८०५॥अने आनाथी जीताएलो लोलाक्ष राजा आनाज बंधुपणाने जे मानी रह्यो छे, तेने महामोहनो अधिकार जाणवो; तथा आ लोको जे खुशी थाय छे, तथा॥८०६॥ जे कुदे छे, तेने रागकेसरि राजानो प्रभाव

जाणवो, अने जे तेओ लोभ करे छे, तेने विषयाभिलाषनो प्रभाव जाणवो. ॥ ८०७ ॥ वली तेओ जे लांबां हास्योथी हसे छे, तेने हास्यनो अधिकार जाणवो, अने एवी रीते बीजाओनो पण जुदो जुदो निश्चित व्यापार जाणी लेवो ॥८०८॥ वली आ लोको जे भोगो भोगवे छे, स्त्रीओनां मुखोने चुंबन करे छे, तथा स्तनोने दाबवापूर्वक हर्षथी स्त्रीओने जे आलिंगन करे छे, एवी रीतनां कार्योमां कामदेव राजा पोतेज लागेलो छे, ते काममां बीजा कोइने ते कंइं हुकम करतो नथी ॥८०९॥८१०॥ माटे एवी रीते अहो ते अरति तथा द्वेषादिको पण अहीं रहेला छे; पण पोतानां कार्योनो अवसर नहीं होवाथी तेओ प्रगट

हासस्यैवाधिकारोऽयं । हीर्घहासैर्हसंति यत् ॥ अन्यूह्यश्चैवमन्येषां । व्यापारो नियतः पृथग् ॥ ८०८ ॥ भुंजते यत्पुनर्भोगान् । चुंबंत्येते प्रियाननम् ॥ कुचोपपीडं दयिता–मालिंगंति प्रमोदतः ॥ ८०९ ॥ एतज्जातीयकार्येषु । भूपतिर्मकरध्वजः॥स्वयं व्याप्रीयतेऽन्यस्य । नियोगं न ददाति च ॥ ८१० ॥ तदेवमत्र विद्यंते–ऽरतिद्वेषादयोऽप्यहो ॥ स्वनियोगानवसरा--न्नाविर्भावं तु बिभ्रति ॥ ८११ ॥ प्रकर्षः प्राह हृद्वृत्तौ । तत्किं शून्यः स मंडपः॥ विमर्शः प्राह नह्येवं । यदमी कामरूपिणः ॥ ८१२ ॥ एतैः पूर्णं तदास्थानं । तदत्राभ्यागतैरपि ॥ आकल्प-स्थायि तद्राज्य--मिदमित्वरकालिकम् ॥ ८१३ ॥ चिरंतनस्थितेरेवा--ऽभिषिच्य मकरध्वजम्॥ राज्ये भृत्यं महामोहः । स्थितः संप्रति भृत्यवत् ॥ ८१४ ॥ अत्रस्थैरपि मोहाद्यै--रशून्यो मोहमंडपः ॥ रवेर्द्यां द्योतयंत्येव । स्पृशंतोऽपि भुवं कराः ॥ ८१५ ॥

थता नथी. ॥८११॥ त्यारे प्रकर्षे कह्युं के, हृदय वृत्तिमां रहेलो ते मंडप त्यारे शुं शून्य छे ? त्यारे विमर्षे कह्युं के, एम नथी, आ लोको तो इच्छित रूपवाला छे ॥८१२॥ वली तेओ अहीं आवेला छे छतां पण तेओथी ते सभा भरेली छे, अने दरेक काले रहेनारुं एवुं तेओनुं राज्य छेक कल्पांत काल सुधि रहेनारुं छे.॥८१३॥ घणां कालथीज कामदेवरूपी चाकरने राज्यनो अभिषेक करीने हमाणांज ते महामोह राजा चाकरनी पेठे रहेलो छे ॥८१४॥वली ते मोहादिको अहिं रह्या छे छतां, ते मोहमंडप अशून्य छे, केमके, सूर्यनां किरणो

भूमिने स्पर्श करतां थकां पण आकाशने उद्योतवंत करे छे. ॥ ८१५ ॥ एटलामां ते लोलाक्ष राजा चंडिकाना नरमां गयो; तथा तेणीने पूजीने मदिरापान करवाने अगाडीना भागमां ते बेठो. ॥ ८१६ ॥ त्यां पानगोष्टी ठीक थई, भाजनोमां मदिरा धारण करी, सुवर्णना प्यालाओ आप्या, तथा उद्धतोथी मदिरा पीवाना लागी ॥ ८१७ ॥ रस सहित गायन गवावा लाग्युं; हस्तकमलोथी अभिनय थवा लाग्यो (अर्थात् हाथोना चालाओ थवा लाग्या) तथा स्त्रीओना ओष्ठोनुं चुंबन थवा लाग्युं. ॥ ८१८ ॥ खुल्लां मुख तथा खुल्ली आंखोथी भयं करीने विवेक सहित न रहेवावा लाग्युं; तथा स्त्रीओने जोवाना हर्ष

वार तेओने शर्दी थवा लागी; (अर्थात् तेओनी नाशिकाओमांथी श्लेष्म वहेवा लाग्युं.) तथा ते अपवित्र कर्दमपर कुतरा कागडाओ आववा लाग्या. ॥ ८२३ ॥ हवे मदिराना उन्मादथी रिपुकंपन निद्रित होते छते, कामदेवथी पीडाएलो लोलाक्ष रतिललिताने लेवाने इच्छवा लाग्यो. ॥ ८२४ ॥ तथा तेणे उंचि फणोवाला सर्पो सरखा बन्ने हाथो पसार्या; त्यारे भयथी नष्ट थएल छे मदिरानो उन्माद जेणीनो एवी ते स्त्री नासवा लागी ॥ ८२५ ॥ त्यारे वननो हाथी जेम हाथणीने, तेम लोलाक्षे तेणीने गृहण करी, त्यारे तेनो हाथ मुकावीने ते दोडवा लागी, पण फरीने तेणीने तेणे पकडी लीधी. ॥ ८२६॥

लोलाक्षोऽथ सुरोन्मादात् । प्रसुप्ते रिपुकंपने ॥ ग्रहीतुमैहत रति--ललितां स्मरपीडितः ॥ ॥ ८२४ ॥ दृष्ट्वा प्रसारितौ बाहू । तेनोत्फणफणिप्रभौ ॥ भयध्वस्तसुरोन्मादा । प्रवृत्ता सा पलायितुम् ॥ ८२५ ॥ लोलाक्षेण गृहीता च । वन्येनेनेव हस्तिनी ॥ विमोच्य तत्करं तेन । धावंती सा पुनर्धृता ॥ ८२६ ॥ पुनर्विमोच्य सात्मानं । प्रविष्टा चंडिकागृहे ॥ अथ प्रादुरभूद्द्वेष- गजेंद्रो राजशासनात् ॥ ८२७ ॥ स्वडिंभरूपैः सहितः । प्रकर्षेण निरैक्षि सः ॥ विमर्शः प्राह वत्सास्य । सांप्रतं पश्य चेष्टितम् ॥ ८२८ ॥ ततो द्वेषगजेंद्रेण । लोलाक्षः समधिष्ठितः ॥ दध्यौ खड्गेन हन्म्येनां । या मां त्यक्त्वा पलायिता ॥ ८२९ ॥ प्रविष्टः खड्गमुद्ग्रम्य । चंडिकायतनेऽथ सः ॥ चंडिका तेन तद्बुद्ध्या । मदांधेन विदारिता ॥ ८३० ॥

त्यारे फरीने ते पोताने छोडावीने चंडिकाना स्थानकमां गइ, हवे राजाना हुकमथी द्वेषगजेंद्र त्यां प्रकट थयो. ॥ ८२७ ॥ पोताना डिंभरूपो सहित प्रकर्षे ते द्वेषगजेंद्रने जोयो; त्यारे विमर्शे कह्युं के, हे वत्स ! हवे आनी चेष्टा तुं जोजे ॥ ८२८ ॥ पछी ते द्वेषगजेंद्रे लोलाक्षना शरीरमां प्रवेश कर्यो; त्यारे ते लोलाक्षे विचार्युं के, जे स्त्री मने छोडीने चाली गइ, तेणीने हुं खड्गथी मारुं. ॥८२९॥ एम विचारि खड्ग उगामीने ते चंडिकाना स्थानकमां गयो; तथा मदांध एवा तेणे तेणीनी बुद्धिथी चंडिकानाज टुकडा करी

नांख्या. ॥ ८३० ॥ हवे करेल छे पोकार जेणीए एवी रतिललिता बहार निकलीने रिपुकंपनने जगाडी-ने ते वात कहेवा लागी. ॥ ७३१ ॥ त्यारे स्त्रीनी वाणीथी तेना शरीरमां पण द्वेषगजेंद्र दाखल थयो, अने तेथी तेणे दुष्ट चेष्टावाला लोलाक्षने तिरस्कार सहित बोलाव्यो. ॥८३२॥ पछी त्यां मोटो कोलाहल थयो, अने सर्व लश्कर तैयार थयुं; तथा मदिराथी उन्मत्त थएला सुभटो परस्पर अंधयुद्धथी लडवा लाग्या. ॥८३३॥ पछी त्यां संकडो गमे हाथीओए हाथीओने, घोडाओए घोडाओने, उंटोए उंटोने, खरोए

बहिर्निरीयाथ रति--ललिता कृतपूत्कृतिः ॥ तां वार्तां कथयामास । विबोध्य रिपुकंपनम् ॥ ७३१ ॥ तेनापि द्वेषनागेन्द्रा--ऽधिष्ठितेन प्रियागिरा ॥ सतिरस्कारमाहूतो । लोलाक्षो दुष्ट-चेष्टितः ॥ ७३२ ॥ जातः कोलाहलो भूयान् । सन्नद्धं निखिलं बलम् ॥ अयुद्ध्यंतांधयुद्धेन । सुरोन्मत्ता मिथो भटाः ॥ ७३३ ॥ द्विपैर्द्विपा हयास्ताक्ष्यै--रुष्ट्रैरुष्ट्राः खराः खरैः ॥ चूर्णिताः शतशस्तत्र । कातरैरपि कातराः ॥ ७३४ ॥ अकांडबहुसंमर्दो--त्थितशोणितधारया ॥ तदा बभूव मद्येन । तर्पिता चंडिकेव भूः ॥ ७३५ ॥ लग्नौ द्वौ खड्गयुद्धेन । लोलाक्षरिपुकंपनौ ॥ जघानाथ महाक्रोधा--ल्लोलाक्षं रिपुकंपनः ॥ ७३६ ॥ विमर्शश्च प्रकर्षश्च । दृष्ट्वा तं घोरविप्लवम् ॥ प्रविष्टौ नगरे तत्र । स्थितौ स्थाने भयोज्झिते ॥ ७३७ ॥ विमर्शः प्राह वत्सेदं । दृष्टं द्वेषविजृंभितम् ॥ ध्रुवं पर्यवसानं स्या--दीदृशं मद्यपायिनाम् ॥ ७३८ ॥

खरोने तथा बीकणोए बीकणोने चूर्णित कर्या. ॥ ८३४ ॥ हवे अचानक घणां घाओथी थएली रुधिरनी धाराथी, मदिराथी जेम चंडिका तेम पृथ्वी ते वखते तृप्त थइ. ॥८३५॥ हवे लोलाक्ष तथा रिपुकंपन बन्ने जण खड्गयुद्धथी लडवा लाग्या; त्यां रिपुकंपने अत्यंत क्रोधथी लोलाक्षने मार्यो. ॥ ८३६ ॥ हवे विमर्श अने प्रकर्ष ते भयंकर बनावने जोइने, ते नगरमां जइ निर्भय स्थानकमां रह्या. ॥ ८३७ ॥ पछी विमर्शे प्रकर्षने कह्युं के, हे वत्स ? तें आ द्वेषनुं प्राबल्य जोयुं ? माटे खरेखर मदिरापान करनाराओनुं आवुंज

परिणाम आवे छे. ॥ ८३८ ॥ केमके, मदिरा छे, ते पापोनुं मूल छे, पुण्यरूपी वृक्षने बालवामां अग्नि-सरखी छे, तथा सद्गुणो रूपी पुष्पोने म्लानि आपवामां सूर्यना ताप सरखी छे. ॥ ८३९ ॥ मदिराने अने परस्त्री सेवनने जे दुर्बुद्धि तजतो नथी, ते नीच माणस लोलाक्षनीपेठे नाश पामे छे, तेमां संशय नथी. ॥ ८४० ॥ त्यारे प्रकर्षे कह्युं के, हे मामाजी ! तमारुं वचन सत्य छे, तेमां संशय नथी. हवे एवी रीते विचरतां थकां केटलाक दिवसो सुखेथी तेओनां गया ॥ ८४१ ॥ हवे एक दहाडो तेओए राज महेलनी पासे एक पुरुषने जोयो त्यारे प्रकर्ष बोल्यो के, हे मामाजी ? आ (पेलो) मिथ्याभिमान

मद्यं मूलमवद्यानां। मद्यं पुण्यद्रुमानलः॥ मद्यं सद्गुणपुष्पाणां। म्लानावातपसंज्वरः॥८३९॥
मद्यं च पारदार्यंच यो न त्यजति दुर्मतिः॥ स लोलाक्ष इव क्लीवः। क्षयं याति न संशयः॥
॥८४०॥ प्रकर्षः प्राह वाक्यं ते। प्रमाणं नात्र संशयः॥ तयोः सुखं विचरतो-र्गताः केऽप्यत्र
वासराः॥८४१॥ दृष्टस्ताभ्यां नृपावास–समीपे पुरुषोऽन्यदा॥प्रकर्षोऽथावदन्मिथ्या–भिमानो
ह्येप मातुल॥ ८४२॥ इहागतः कुतो हेतोः। पुराद्राजसचित्ततः॥ विमर्शोऽवददाहूतो।
महामोहेन खल्वयम्॥ ८४३॥ मकरध्वजराजस्य। शोभाहेतोः प्रसेदुषा॥ सांप्रतं यात्युप
रिपु--कंपनावासमेप च॥ ८४४॥ अयं राज्येऽभिषिक्तोऽस्ति। लोलाक्षे निहतेऽधुना॥ प्रेषितः
स्वामिना मिथ्या--भिमानोऽप्यस्य सद्मनि॥ ८४५॥ प्रकर्षः प्राह तद्गेहं। प्रदर्शय ममापि
तत्॥ स्वीचकार विमर्शोऽपि। प्रविष्टौ द्वौ नृपालये॥ ८४६॥

लागे छे. ॥ ८४२ ॥ पण अहीं ते राजसचित्त नामना नगरथी शामाटे आव्यो हशे त्यारे विमर्शे कह्युं के खरेखर आने महामोह राजाए कामदेवनी शोभामाटे कृपा करीने बोलावेलो लागे छे, अने तेथी हमणां ते रिपुकंपनना आवासनी समीपे जाय छे ॥ ८४३ ॥ ८४४ ॥ लोलाक्ष हणायाथी आ रिपु-कंपनने हमणां राज्यपर अभिषिक्त करेलो छे, अने तेने घेर स्वामीए आ मिथ्याभिमानने मोकल्यो छे. ॥ ८४५ ॥ त्यारे प्रकर्षे कह्युं के, त्यारे तो मने पण ते घर देखाडो ! त्यारे विमर्शे पण ते वात स्वीकारी,

पछी तेओ पण राजमेहेलमां दाखल थया. ॥ ८४६ ॥ हवे तेने एक मतिकलिता नामनी बीजी स्त्री हती, तेणीए तेज वखते सुलक्षण नामना पुत्रने जन्म आप्यो हतो. ॥ ८४७ ॥ ते पुत्रना जन्मथी विकस्वर थएलां कमलनी पेठे, तथा सूर्यथी हणाएल छे अंधकार जेमांथी एवां आकाशनी पेठे तेनुं राजभुवन शोभवा लाग्युं. ॥ ८४८ ॥ मणिदिपकोना समूहो रचाव्या, मंगलदर्पणो धारण कर्यां, भुतिरक्षानो विधि कर्यो अने सर्षपोथी भूमिने शणगारी. ॥ ८४९ ॥ वली ते वखते स्तनोना भारथी नम्र थएली एवी पण प्रियंवदा (दासी) राजाने पुत्रजन्मना महोत्सवनी वधामणी देवाने वेगथी गइ. ॥ ८५० ॥ तेणीए पुत्रजन्मनो वृत्तांत निवेदन करते छते प्रेमवालो राजा जाणे हर्षना अंकुराओथी भरेलुं होय नहीं जेम, तेम रोमांचित शरीरने धारण करवा लाग्यो. ॥ ८५१ ॥ एटलामां तेनी समीपे मिथ्याभिमान आव्यो, अने तेनां शरीरमां दाखल थयो, तेथी ते रिपुकंपन एम विचारवा लाग्यो के, ॥ ८५२ ॥ अहो ! हुं तो कृतार्थ थयो, तथा मारो वंश उन्नति पाम्यो, माराप्रते देवता तुष्टमान थइ, तथा मने जन्मनुं फल मल्युं. ॥ ८५३ ॥ पछी तेणे हर्षित थइने वधामणी आपनारी प्रियंवदाने हार, कुंडल, बाजुबंध, तथा कडांआदिक अने

इतश्च तस्यास्ति मति--कलिताख्या प्रियापरा ॥ सा तस्मिन्नेव समये । सूता सुतं सुलक्षणम् ॥८४७॥जातमात्रे सुते तत्र । प्रोन्निद्रमिव पंकजम्॥खमिवार्कहतध्वांतं । तद्राजभवनं बभौ ॥ ८४८ ॥ रचिता मणिदीपौघा। धृता मंगलदर्पणाः ॥ भूतिरक्षाविधिश्चक्रे । सिद्धार्थैर्भूषिता च भूः ॥ ८४९ ॥ प्रियं वक्तुं महीशस्य । सुतजन्ममहोत्सवम् ॥ वक्षोजभारनम्रापि । ययौ वेगात् प्रियंवदा ॥ ८५० ॥ निवेदिते तया राजा । प्रणयी पुत्रजन्मनि ॥ हर्षांकुरैरिवाकीर्णं । वपुरुत्पुलकं दधौ ॥ ८५१ ॥ आयातोऽत्रांतरे मिथ्या–भिमानस्तस्य संनिधौ । दध्यावधिष्ठित स्तेन । हृदीत्थं रिपुकंपनः ॥ ८५२ ॥ अहो जातः कृतार्थोऽहं । प्राप्तो वंशो ममोन्नतिम् ॥ प्रसन्ना देवता मह्यं । मया लब्धं जनुःफलम् ॥८५३॥ हारकुंडलकेयूर–कटकादि ददौ ततः निवेदकायै दीनार–लक्षं चासौ प्रमोदभाक् ॥ ८५४ ॥

एक लाख सोनामोहोरो आपी. ॥ ८५४ ॥ हवे उल्लसायमान छे शरीर जेनुं, तथा प्रेमथी गद्गद वचन बोलता एवा ते राजाए आडंबरथी पुत्रजन्मनो महोत्सव कर्यो. ॥ ८५५ ॥ पछी पुत्ररूपी चंद्रना उल्लासथी हर्षरूपी समुद्र वृद्धि पामते छते, मोजांओना ध्वनि सरखो क्षणवारमां वाजांओनो धीर शब्द उत्पन्न थयो. ॥ ८५६ ॥ वली ते समये केसर अने कस्तुरीना संमर्दनथी कादववालुं, उल्लसायमान किरणोवालां मणिओनां समूहोथी सूर्यनी कांतिने दूर करनारुं, हसता नाझरोवालुं, नाचता एवा कुब्जो तथा वामनोथी शोभायुक्त थएलुं, त्रुटता हारोनी श्रेणिओथी भरेलुं, देवातां धनोथी हर्षयुक्त थएलुं वि-

समुल्लसितगात्रेण । प्रेमगद्गदभाषिणा ॥ कारितो विपुलस्तेन । सुतजन्ममहोत्सवः ॥८५५॥
प्रवृद्धे हर्षपाथोधौ । सुतेंदुल्लासतस्ततः ॥ धीरो वीचिध्वनिरिवो--त्थितस्तूर्यध्वनिः क्षणात्
॥ ८५६ ॥ कश्मीरजन्मकस्तूरी--सम्मर्दकृतकर्दमम् ॥ लसदंशुमणिव्रात--विडंबितरविप्रभम्
॥ ८५७ ॥ हसत्कंचुकिकं नृत्यत्--कुब्जवामनशोभनम् ॥ त्रुटद्धारलताकीर्णं । दीयमानधनो
न्मदम् ॥८५८॥ विलासिनीकृतोल्लासं । रम्यं वेषोद्भटैर्नटैः ॥ बहुरूपमिवामोदा--ज्जातं तदा-
जमंदिरम् ॥ ८५९ ॥ त्रिभिर्विशेषकम् ॥ तदा नृत्यगणे नृत्यं । प्रमोदेन वितन्वति ॥ ननर्त
स्वयमप्युच्चैः । प्रीत्या नृपतिरुद्भुजः ॥ ८६० ॥ दृष्ट्वाऽपृच्छत्प्रकर्षस्त--न्मातुलं जातकौतुकः
॥ किमितीमे रटंत्युच्चै--र्विस्फारितमुखा जनाः ॥ ८६१ ॥ काष्ठानि चर्मनद्धानि । बाढमा-
स्फोटयंति किम् । किं मृन्नारं वहंत्येते । धावंति किमितस्ततः ॥ ८६२ ॥

लास युक्त स्त्रीओए करेला उल्लासवालुं, उद्भट वेषोवाला भटोथी मनोहर थएलुं, एवी रीते हर्षथी जाणे बहु रूपवालुं थयुं होय नही जेम तेवुं राजमंदिर थयु.॥८५७॥८५८॥८५९॥ ते वखते हर्षथी चाकरोनो समूह नाचते छते, प्रीतिथी राजा पण उंचा हाथो करीने पोते नाचवा लाग्यो ॥ ८६० ॥ ते जोइने थएल छे कौतुक जेने एवो प्रकर्ष मामाने पूछवा लाग्यो के, आ लोको मुखो खुल्लां करीने उंचे प्रकारे शामाटे आरडया करे छे ? ॥ ८६१ ॥ वली आ लोको चांबडाथी मढेलां काष्ठोने केम फोडे छे ? तथा

माढीनां भार शामाटे उपाडे छे? अने आम तेम केम दोडे छे? वली आविष्ठा अने मुत्रनी पीठरी सरखी स्त्रीओ मंद मंद शामाटे चाले छे? अने आ घरनो मालिक आत्म विडंबना शामाटे करे छे? ॥ ८६२ ॥ ८६३ ॥ त्यारे विमर्शे कह्युं के, भद्र! आ तो मिथ्याभिमाननुं प्राबल्य छे, तेणे आ राजाने "मने पुत्र थयो" एवो भ्रम उपजाव्यो छे. ॥ ८६४ ॥ वली ते मिथ्याभिमाननी वासनाना विलासथी आ विडंबना प्रवर्ती रहेली छे; तथा आ राजा प्रगट रीते विडंबना करनार एवा पण आने पोतानो बंधु जाणे छे.॥८६५॥त्यारे प्रकर्षे कह्युं के जो एम छे, तो अहीं जे आने पराधिन थएलो

किं विणमूत्रपिठर्यश्च । मंदं मंदं चलंत्यमूः॥किंचैष सदनस्येशः।करोत्यात्मविडंबनम् ॥८६३॥
विमर्शः प्राह भद्रेदं । मिथ्यामानस्य जृंभितम् ॥ अनेनोत्पादितो ह्यस्य । सुतो मेऽभूदिति भ्रमः ॥ ८६४ ॥तद्वासनाविलासाच्च । प्रवृत्तेयं विडंबना ॥ वेत्त्येनमेष बंधुं स्वं । विडंबकमपि स्फुटम्॥८६५॥प्रकर्षः प्राह यद्येवं । योऽस्यास्ति परवानिह॥स एष कीदृशो लोके । गीयते रिपुकंपनः ॥ ८६६ ॥ विमर्शः प्राह वत्सायं । न भावरिपुकंपनः ॥ ख्यातिरस्योदिता लोके । बाह्यशत्रुप्रकंपनात् ॥ ८६७ ॥ बाह्यप्रत्यर्थिकोटीनां । समर्थो यः प्रमर्दने ॥ सोऽपि ज्ञानं विना नैव । प्रभूष्णुर्भाववैरिणाम् ॥ ८६८ ॥ तेनास्य वत्स को दोषः । को वा निखिलदेहिनाम् ॥ यतोऽत्र तत्वचिंतायां । ज्ञानाभावोऽपराध्यति ॥८६९॥ क्रोधादिभ्योऽखिलेभ्योऽपि । पापमज्ञानमुल्बणम् ॥ जनो मिथ्याभिमानस्य । येन बध्वा प्रदीयते ॥ ८७० ॥

छे, ते आ रिपुकंपन लोकोमां केवो कहेवाय छे?॥८६६॥त्यारे विमर्शे कह्युं के हे वत्स! आ "भावरिपुकंपन" नथी; बाह्य शत्रुओना नाशथी आनी लोकोमां प्रख्याति थइ छे.॥८६७॥ बाह्य शत्रुओनी श्रेणिओने मारवामां जे समर्थ छे, ते पण ज्ञानविना भावशत्रुओनो नाश करवामां समर्थ नथी. ॥ ८६८ ॥ तेथी हे वत्स! आनो तथा सर्व प्राणीओनो शुं दोष छे! केमके अहीं तत्वचिंतवनमां ज्ञाननो अभाव अपराधी छे. ॥ ८६९ ॥ सघला क्रोधादिक करतां पण अज्ञान छे ते भयंकर पाप छे; के जे अज्ञान, माणसने

बांधीने मिथ्याभिमानने सोंपी आपे छे. ॥ ८७० ॥ अने ते मिथ्याभिमानथी पराभवयुक्त चित्तवालो थएलो माणस हिताहितने जाणतो नथी; तथा हमेशां जाणे ग्रहोथी ग्रस्त थयो होय नहीं जेम तेम पोताने विडंबना करे छे. ॥८७१॥ ज्ञानथी हणाएल छे पापो जेनां एवा लोको, दुनीयामां आश्चर्यकरनारी एवी इंद्र संबंधि लक्ष्मीने पण पामीने कोइ दिवसे पण अहंकार करता नथी. ॥८७२॥ अज्ञानथी लुप्त थएल छे बुद्धि जेनी एवो माणस पर्वतनी माटीने धन जोतो थको ते तरफ दोडे छे, पण योगीओ तो अनादि अनंत एवा ज्ञान रुपी धनने जुए छे ॥८७३॥ अज्ञानी लोको पुत्र, स्त्री आदिक बाह्य संपदाने पामीने गर्विष्ट थाय छे; तथा अज्ञा-

तेनाभिभूतचित्तश्च । न जानाति हिताहितम् ॥ विडंबयति चात्मानं । ग्रहग्रस्त इवानिशम् ॥ ८७१ ॥ कदापि नाभिमन्यंते ज्ञानेन तु हतांहसः ॥ लोकाश्चर्यकरीं प्राप्य । श्रियं पौरंदरीमपि ॥ ८७२ ॥ गिरिमृत्स्नां धनं पश्यन् । धावत्यज्ञानलुप्तधीः ॥ अनादिनिधनं ज्ञानं । धनं पश्यंति योगिनः ॥ ८७३ ॥ बाह्यामज्ञानिनः प्राप्य । पुत्रदारादिसंपदम् ॥ स्मयंतेऽज्ञानमग्नास्ता-मंतः पश्यंति निश्चलाम् ॥ ८७४ ॥ प्रतिष्ठां वेत्ति विष्टाव-च्छमाग्नेर्भस्मसंपदम् ॥ जागर्ति ज्ञानवानंत-र्बहिः शेते तु सर्वदा ॥ ८७५ ॥ यैर्बद्धो ज्ञानपाशेन । मिथ्यामानाभिधो रिपुः ॥ ते धन्यास्ते महात्मान-स्ते च विश्वोपकारिणः ॥ ८७६ ॥ जितमिथ्याभिमानानामखंडज्ञानसंपदाम् ॥ साधूनां नोपमा लोके । सदेवमनुजासुरे ॥ ८७७ ॥

नमां मग्न थया थका तेने चित्तमां निश्चल जाणे छे ॥८७४॥ अने ज्ञानी माणस कीर्तिने विष्टा सरखी तथा संपदाने शमता रुपी अग्निनी राख सरखी जाणे छे, वली तेओ अंतरमां हमेशां जागता रहे छे, अने बहारथी निद्रित थाय छे. ॥ ८७५ ॥ जेओए मिथ्याभिमान नामना शत्रुने ज्ञानरुपी पाशथी बांधेलो छे, ते महात्माओज धन्य छे, तथा तेओज जगतनो उपकार करनारा छे ॥ ८७६ ॥ जीतेल छे मिथ्याभिमान जेओए तथा अखंड ज्ञाननी संपदावाला एवा साधुओनी उपमा, देव, मनुष्य अने असुरोवाला

भा शोकमां नथीज.॥८७७॥पछी विस्तारवंत बुद्धिवालो विमर्श जेटलामां एम कहे छे, तेटलामां राजाना महेलनां बारणां पासे बे पुरुषो आव्या. ॥ ८७८ ॥ त्यारे प्रकर्ष बोल्यो के, हे मामाजी! वली आ बन्ने पुरुषो कोण देखाय छे? त्यारे तेणे कह्युं के, अहीं आ मतिमोह अने शोक आवेला छे. ॥ ८७९ ॥ एटलामां सूतिका गृहमां मोटो पोकार उठ्यो; तथा शोकातुर थएली दासीओ राजानी पासे दोडी गई. ॥ ८८० ॥ त्यारे "आ शुं थयुं?" एम फरी फरीने पूछतो थको राजा व्याकुल थयो; त्यारे तेओ कहेवा लागी के, कुमार भग्न चक्षुवालो थयो थको मृत्युनी अणीपर आवेलो छे. ॥ ८८१ ॥ हवे दुःखरूपी

यावच्च प्रवदत्येवं।विमर्शः प्रथमानधीः॥आगतौ नृपभवन–द्वारे तावदुभौ नरौ॥८७८॥प्रकर्षः प्राह दृश्येते। नरौ मातुल काविमौ॥ स प्राह मतिमोहश्च। शोकश्चेह समागतौ॥८७९॥पूत्कारो ऽत्रांतरे प्रौढः। संजातः सूतिकागृहे ॥ अधावंश्चेटिका राजा–भिमुखं शोकनिर्भराः ॥८८०॥ कातरोऽभूत्किमित्येत–द्भूपः पृछन् पुनः पुनः ॥ ताः प्राहुःकंठलग्नासु–र्बालोऽभून्नमलोचनः ॥ ८८१ ॥ गतोऽथ सूतिकागेहे। दुःखवज्रहतो नृपः॥ दृष्टश्च दारकः किंचि–द्वेषायुष्कः सुलक्षणः ॥ ८८२ ॥ समाहूता महावैद्याः। पृष्टं च किमभूदिदम्॥ ते प्राहुरयमातंकः। सद्योघाती महाबलः॥ ८८३ ॥ नृपः प्राह स्वशक्त्या यः। प्रोज्जीवयति दारकम्॥ तस्मै राज्यं प्रयच्छामि। स्यां तस्यानुचरोऽप्यहम्॥ ८८४ ॥ तदाकर्ण्य जनाश्चक्रु–र्मंत्रयंत्रादिकाः क्रियाः। पश्यतामेव तेषां च। पंचत्वं प्राप दारकः ॥ ८८५ ॥

वज्रथी हणाएलो राजा सूतिकाघरमां गयो, तथा त्यां तेणे सुलक्षण कुमारने कइंक बाकी रहेलां आयुष्यवालो जोयो. ॥ ८८२ ॥ त्यारे तेणे मोटा वैदराजोने बोलाव्या, अने तेओने पूछ्युं के, आ शुं थयुं? त्यारे तेओए कह्युं के, आ महाबलवान् रोग तुरत मृत्यु करनारो छे. ॥ ८८३ ॥ त्यारे राजाए कह्युं के जे माणस पोतानी शक्तिथी आ कुमारने जीवाडे, तेने राज्य आपुं, तथा हुं पण तेनो अनुचर थइने रहुं. ॥ ८८४ ॥ ते सांभलीने लोको मंत्रयंत्रादिकनी क्रियाओ करवा लाग्या, पण तेओना देखतांज कुमा-

र तो मृत्यु पाम्यो. ॥ ८८५॥ हवे एटलामां वेताल सरखा अने इच्छित रुपोवाला एवा ते शोक अने मतिमोह ते राजा अने राणीना शरीरमां दाखल थया. ॥ ८८६ ॥ पछी तेओ बन्ने करुणाना आक्रंदथी भयंकर एवो हाहाकार शब्द करवा लाग्या; तेओमांथी राणी पृथ्वीपर पडी; अने राजा प्राणोथी मुक्त थयो. ॥ ८८७ ॥ पछी पृथ्वीपर लडता केशोवालुं, नष्ट थएलां मनोहर आभुषणोवालुं, वियोगरुपी सर्पनी कांचली सरखी लालोथी लेपाएलां मुखरुपी कोटरवालुं, छातिना कुट्टनथी मिश्रित थएलुं, तथा भांगेली चुडीओनी श्रेणिवालुं एवुं रिपुकंपननी स्त्रीओनुं मोटुं रुदन प्रगट थयुं. ॥ ८८८ ॥ ८८९ ॥ पछी

शोकश्च मतिमोहश्च । राजराज्ञीशरीरयोः॥अत्रांतरे प्रविष्टौ तौ । वेतालौ कामरूपिणौ॥८८६॥
ताभ्यां हाहारवश्चक्रे करुणाक्रंदनैरवः ॥ राज्ञी निपतिता भूमौ । राजा प्राणैरमुच्यत॥८८७॥
ततो भूमिलुलत्केशं । दलितोरुविभूषणम्॥वियोगसर्पनिर्मोक--लालाक्लिन्नास्यकोटरम्॥८८८॥
उरस्ताडनसंमिश्रं । निर्भग्नवलयावलि ॥ बृहदाक्रंदनं जातं । रिपुकंपनयोषिताम् ॥ ८८९ ॥
सर्वतः करुणध्वान--परं इपयन् जनं ततः विस्मयप्रेरितो बुद्धे--स्तनयो मातुलं जगौ ॥८९०॥
किमेतत्क्षणमात्रेण । हित्वा प्राचीननर्त्तनम् ॥ नर्त्तनांतरमारब्धं । लोकैर्भंग्यंतरादिदम् ॥
॥ ८९१ ॥ विमर्शः प्राह यौ दृष्टौ । प्रविशंतौ नरौ त्वया ॥ ताभ्यामित्थं विनाट्यंते । लोकाः स्वातंत्र्यवर्जिताः ॥ ८९२ ॥ यथा मिथ्याभिमानेन । तादृशं नाटिताः पुरा ॥ तथैतादृशमेताभ्यां । नाटयंतेऽमी तपस्विनः ॥ ८९३ ॥

सर्व बाजुएथी करुणा स्वरमां तत्पर थएलां माणसोने जोतो थको, विस्मयथी प्रेराएलो बुद्धिनो पुत्र प्रकर्ष (पोताना मामा विमर्शने) कहेवा लाग्यो के, ॥ ८९० ॥ हे मामाजी ! क्षण मात्रमां पूर्वनुं नृत्य तजीने लोकोए भंग्यंतरथी आ बीजुं नाटक वली शुं करवा मांड्युं ? ॥८९१॥ त्यारे विमर्शे कह्युं के, प्रवेश करता एवा जे बे माणसोने तें जोया हता, तेओ बन्ने स्वतंत्रता विनाना लोकोने आवी रीते नचावे छे. ॥ ८९२ ॥ जेम मिथ्याभिमाने पूर्वे तेवी रीते तेओने नचाव्या हता, तेमज आ बिचाराओने आ बन्ने

थाय छे. ॥ ८९३ ॥ जेओ ज्ञानरूपी दृष्टिथी समग्र पदार्थने क्षणभंगुर जुए छे, तेओनेज शोक अथवा मतिमोह बाधा करी शकतां नथी. ॥ ८९४ ॥ मिथ्याज्ञानीओने इष्ट संगमोनो नाश थवाथी शोक थाय छे, पण तत्त्वज्ञानीओनुं तो वैराग्यरूपी शस्त्र तेथी उलटुं तेजयुक्त थाय छे. ॥ ८९५ ॥ वली जो पेहेले-थीज अनित्य भावनो निर्णय करवामां आवेलो होय, तो शोचवानुं शामाटे होय ? अने जो नित्य भावनो निर्णय करवामां आवेलो होय, तो तो निश्चल शोक थाय छे, केमके कह्युं छे के, अनित्यतारुप करेल छे बुद्धि जेणे एवो माणस म्लान कुसुमोवालो थयो थको शोक करतो नथी अने नित्यतारुप करेल

शोको वा मतिमोहो वा । तेषामेव न बाधकः ॥ पश्यंति ज्ञानदृष्ट्या ये । समग्रं क्षणभं-गुरम् ॥८९४ ॥ मिथ्याज्ञानवतां शोकः स्यान्नष्टैरिष्टसंगमैः॥तत्वज्ञानां तु वैराग्य--शस्त्रमुत्ते-जितं भवेत् ॥८९५॥ आदावेव हि निर्णीते । ऽनित्यभावे क्व शोचनम्॥नित्यभावे तु निर्णीते। ध्रुवः शोको यदुच्यते ॥ ८९६ ॥ अनित्यताकृतबुद्धि—र्म्लानमाल्यो न शोचति नित्यताकृतबु-द्धिस्तु—र्भग्नभांडोऽपि शोचति ॥ ८९७ ॥ गाढप्रेमवशादेष—मतिमोहान्मृतो नृपः ॥ प्रलापं कारयत्येवं । शोकस्तु करुणं जनैः ॥ ८९८ ॥ प्रकर्षः प्राह किं भूप—गेहेऽस्मिन्नेव मातुल ईदृगीदृशमापन्नं । किंवान्यत्रापि जायते ॥ ८९९ ॥ विमर्शः प्राह नैतादृक्—भवचक्रेऽतिदुर्ल-भम्॥भावैर्नैकैर्भृतं ह्येत—त्परस्परविरोधिभिः ॥ ९०० ॥ अंबरभ्रमणजश्रमतप्तो । ध्वांतपं-कहरणाशुचिगात्रः॥स्नातुरिछुरिव तिग्ममरीचि—र्वारिधेरथ जगाम समीपम् ॥ ९०१ ॥

छे बुद्धि जेणे एवो माणस घडो फुटवाथी पण शोक करे छे. ॥ ८९६ ॥ ८९७ ॥ आ राजा अत्यंत प्रेमना वशथी मतिमोहथी मृत्यु पाम्यो छे, अने शोक छे ते लोकोने आवी रीते करुणालाप करावे छे. ॥८९८॥ त्यारे प्रकर्षे कह्युं के, हे मामाजी ! आ राजाना घरमांज आवो बनाव बन्यो छे ? के बीजी जगोए पण थाय छे. ? ॥ ८९९ ॥ त्यारे विमर्शे कह्युं के, आ भवचक्रमां एवो बनाव कंइ दुर्लभ नथी; केमके, ते आवी रीतना परस्पर विरोधवाला अनेक भावोथी भरेलुं छे. ॥ ९०० ॥ एटलामां हवे आकाशमां भमवाथी

उत्पन्न थएला थाकथी तापयुक्त थएलो तथा अंधकाररुपी कादवने हरवाथी अपवित्र शरीरवालो एवो सूर्य जाणे स्नान करवाने ईच्छतो होय नहीं जेम, तेम समुद्रनी समीपे गयो. ॥ ९०१ ॥ पोताना फरवाना विषयमांथी निवृत्त थएली, तथा (पोताना) स्थानकना आश्रय माटे आकुल थएली एवी सूर्यनी गायो (किरणो) अने माणसनी वाणीओ एकपणाने प्राप्त थइ थकी उंचे प्रकारे शोभवा लागी. ॥ ९०२ ॥ मूर्छित थता भयंकर विरहरुपी अग्निथी दग्ध थएला एवा चक्रवाकना हृदयथी निकलता लांबा आक्रंदथी निकलती असुसंततिनी चेष्टाना आकुल शब्दोवाला पक्षिओथी तर्क करातो हतो.

एकतामुपगता बभुरुच्चै—राकुलाश्चनिलयाश्रयणाय॥स्वीयचारविषयाद्विनिवृत्ता । भास्करस्य च जनस्य च गावः ॥ ९०२ ॥ चक्रवाकहृदयात्परिदीर्घा—क्रंदनिर्यदसुसंततिचेष्टा॥मूर्छदुग्र-विरहानलदग्धा—दाकुलारवपतत्रिभिरूहे ॥ ९०३ ॥ पद्मिनीहृदयसंगतरागैः । स्फूर्त्तिमद्भिरिव संभृतमूर्तेः॥रश्मयो विबभुरंबुधिकूलं । यास्यतो हिमरुचेरतिशोणाः ॥ ९०४ ॥ द्यामभित्वरयितुं रतयोग्य—स्फारभूषणविधौ विधिवेत्री ॥ आगता सितरुचेः प्रियदूती ॥ कुंकुमारुणतनुर्ननु संध्या ॥ ९०५ ॥ अंजनाचलभुवः प्रविसर्प--त्पाटलापटलपाटलभासः सांध्यरागकलितः किल भागः--पश्चिमः श्रियमगान्गगनस्य ॥ ९०६ ॥ व्याप्तमंबरमथोल्बण-संध्या--वह्निधूमसदृशैस्तिमिरौघैः॥तारकैस्तरलकांतिभिरुच्चै--स्तत्स्फुलिंगनिकरैरिव रेजे ॥९०७ ॥

॥९०३॥ स्फुरायमान थता एवा कमलिनीना हृदयमां प्राप्त थएला रागोथी जाणे भरेली मूर्तिवालो होय नहीं जेम एवा समुद्र प्रते जता चंद्रना अत्यंत लाल किरणो शोभवा लाग्यां ॥ ९०४ ॥ ते समये संभोगने योग्य एवां मनोहर भूषणोनी विधिमां ब्रह्मानी छडीदार सरखी, तथा कुंकुम सरखा लाल शरीरवाली एवी चंद्रनी दूती सरखी संध्या आकाशरुपी (स्त्रीने) उतावल कराववाने आवी पहोंची. ॥९०५ अंजनाचल नामना पर्वतनी पृथ्वीथी विस्तार पामती गुलाबना समूह सरखी गुलाबी कांतिवालो आकाशनो संध्याना रंगथी युक्त थएलो पश्चिम भाग खरेखर शोभाने प्राप्त थयो. ॥ ९०६ ॥ हवे भयं-

कर एवी संध्यारूपी अग्निना धुंवाडा सरखा अंधकारोना समूहोथी आकाश व्याप्त थयुं; तेमां चपल कांतिवाला ताराओ जाणे तेना तणखाओना समूहो होय नहीं जेम, तेम शोभवा लाग्या. ॥९०७॥ वली-ते समये उद्धत एवा अंधकारे पृथ्वीपरना सम असम भावोने हरी लीधा; अने जगत तो जाणे जोत जोतामां नष्ट थयुं होय नहीं तेम थयुं; तेथी शुं ते अंधकारे बौद्धोनी बुद्धिना पिटकथी चातुर्यभाव मेलव्यो हतो ? (अर्थात् बौद्धोनो पण तेज सिद्धांत छे.) ॥ ९०८ ॥ वली ते समये कमलिनीना वननी शोभा म्लान भावने प्राप्त थइ; तथा निशाचरोनी श्रेणि उल्लास पामी, मार्गमां घुवडो सुखेथी गमन करवा

संहृता भुवि समासमभावा । दृष्टनष्टमुदभाव्यत विश्वम् ॥ उद्धतेन तिमिरेण किमासो । बौद्धबुद्धिपिटकात्पटुभावः ॥ ९०८ ॥ म्लानिमाप नलिनीवनलक्ष्मीः । प्रोल्ललास रजनीचरराजी ॥ कौशिकाःपथि सुखेन विचेरु--र्मूकतां परिययुर्बत काकाः ॥ ९०९ ॥ स्फीतनीलसिचयोरुरुचीनां । कामुकंप्रति रसेन यतीनाम् ॥ निन्हवाञ्जनदृशां कुलटानां । रुच्यतामुपययौ तिमिरौघः ॥ ९१० ॥ गच्छतेव निजकालनियोगा--दाहितादिनकृता पुनराप्त्यै ॥ दीप्तिरस्ततिमिरा प्रजजृंभे । दीपकेष्वनुगृहं विधृतेषु ॥ ९११ ॥ आबभार विधुना परिमुक्तं । नव्यसंगमरसोल्लसितेन ॥ नाकिनेतुरथ दिग् घनसार--क्षोदसोदरमभीशुसमूहम् ॥ ९१२ ॥

लाग्या, तथा कागडाओ मौनपणाने भजवा लाग्या. ॥९०९॥ पेहेरेलां श्याम वस्त्रोथी मनोहर कांतिवाली तथा (संभोग संबंधि,) रसें करीने पोताना यार प्रते जाती एवी कुलटा स्त्रीओने लोकोनी दृष्टि रोकवाथी अंधकारनो समूह रुचिकारक थइ पड्यो. ॥ ९१० ॥ पोतानो समय संपूर्ण थवाथी प्रयाण करता एवा सूर्ये फरीथी मेलववाने थापणरूप राखेली, तथा नष्ट करेल छे अंधकार जेणीए एवी कांति, दरेक घरोप्रते प्रगटेला दीपकोमां स्फुरायमान थवा लागी. ॥ ९११ ॥ नवा संगमना रसथी उल्लसायमान थएला चंद्रे मुकेला बरासना चूर्ण सरखा किरणोना समूहने पूर्व दिशा हवे धारण करवा लागी ॥९१२॥

उछलता छे पाणीना कणीआओरूपी ताराओ जेमां एवा मलीन आकाशने उंचे प्रकारे (पोतानां) निर्मल किरणोरूपी जलोथी धोतो एवो चंद्र अंधकाररूपी कादवने पर्वत समीपे नष्ट करवा लाग्यो. ॥ ९१३ ॥ आकाशमां जे गंगायमुनानो संगम थयो, तेथी अहीं पडतां एवां चंद्रना किरणोथी रात्रिरूपी ब्राह्मणीना अंधकाररूपी वालोना समूहनुं मुंडन थयुं ॥ ९१४ ॥ वली ते समये मोगरा सरखा सुंदर अने स्फुरायमान किरणोना समूहवालुं, त्रणे जगतोने जीतवामां तत्पर एवुं एक कामदेवनुं जाणे चक्र होय नहीं जेम, तेवुं उगतुं चंद्रमंडल आकाशमां शोभवा लाग्युं. ॥ ९१५ ॥ जे चंद्र विलासि पुरुषोनां

क्षालयन्मलिनमंबरमुच्चै--रुछलज्जलकणोपमतारम् ॥ निर्मलांशुसलिलैरुपशैलं । ध्वांतपंकमनयद्व्ययमिंदुः ॥९१३॥ संगमो विधुकरैर्निपतद्भि--र्जाह्नवीयमुनयोर्यदभूत्खे ॥ तेन मुंडनमभूदिह रात्रि--ब्राह्मणीतिमिरकेशभरस्य ॥९१४॥ कुंदसुंदरलसत्करजालं । विष्टपत्रयजयाय परिष्टम् ॥ चारुचक्रमिव मान्मथमेकं । खे रराज विधुमंडलमुद्यत् ॥ ९१५ ॥ आददंग ममृतैः परिषिंचन् । यो विलासिषु सुधाघटलीलाम् ॥ सोऽप्यभूद्विधुरहो विरहिण्या--श्चं-डकुंडलितसर्पकरंडः ॥ ९१६ ॥ पार्वतीप्रणतशंकरचूला--निर्गलत्सुरनदीजलरम्याः ॥ धौतविश्ववलयाः प्रसरंतो । रेजिरे तुहिनरश्मिमयूखाः ॥ ९१७ ॥ इत्थं चंद्रोदये जाते । जनानंदविधायिनि ॥ दृष्ट्वो निजापणद्वारे । ताभ्यां कश्चिन्महेश्वरः ॥ ९१८ ॥

अंगने अमृतथी सींचतो थको अमृतना घडानी लीलाने धारण करतो हतो, एवो पण ते चंद्र, अहो विरही स्त्रीने, भयंकर कुंडालुं वालीने पडेला सर्पना करंडीआ तुल्य भासवा लाग्यो. ॥ ९१६ ॥ पार्वतीने नमता एवा महादेवनी शिखामांथी गलती गंगाना पाणी सरखां मनोहर, तथा धोएल छे (सफेद करेल छे) जगतनां वलयो जेओए एवां चंद्रनां विस्तार पामतां किरणो (ते समये) शोभवा लाग्यां. ॥९१७॥ एवी रीते लोकोने आनंद करनारो चंद्रनो उदय होते छते पोतानी दुकानना बारणां पासे तेओए कोइक

ऋद्धिवंत पुरुषने जोयो. ॥ ९१८ ॥ ते पुरुष अनेक वणिक पुत्रोए करीने युक्त हतो, उंचां आसन पर बेठेलो हतो, तथा आगल राखेलां मणिओ अने पुखराजोथी खुशी थतो हतो. ॥ ९१९ ॥ रुपाना अने सुवर्णनां ढगलाओथी अत्यंत गर्विष्ट हृदयवालो, तथा विचित्र प्रकारनां आभूषणो अने वस्त्रोथी ते आश्चर्य पामतो. हतो ॥ ९२० ॥ त्यारे प्रकर्षे विमर्शने कह्युं के, हे मामाजी ! आवी रीतनो आ लक्ष्मीवान माणस तीर्छी दृष्टि करतो थको सरल रीतें माणसने केम जोतो नथी ? तेम कंइ वचन केम सांभलतो नथी ! उचित उत्तर पण केम देतो नथी ? तथा हाथ जोडीने नमता माणसोने पण तृण समान ते केम

युतोनैकैर्वणिक्पुत्रै--र्निविष्टस्तुंगविष्टरे ॥ मणिभिः पद्मरागाद्यैःप्रहृष्यन्निहितैः पुरः ॥९१९॥

राजतैःकांचनैः स्तोमै–रुग्रवहृदयो भृशम्॥अलंकारैश्च वस्त्रैश्च। विचित्रैश्चित्रमाप्नुवन्॥९२०॥

प्रकर्षः प्राह लक्ष्मीवान्--मातुलायं किमीदृशः॥ तिरश्चीनापतद्दृष्टिः । सरलं नेक्षते जनम्

॥९२१॥नाकर्णयति किं वाक्यं। दत्ते किं नो चितोत्तरम् प्रांजलीनपि संनम्रा--न्मन्यते तृणवत्क-

थम् ॥ ९२२ ॥ रत्नादीनि मुहुः पश्यन् । किं निजांगानि खादति ॥ किं स्वलीलामनुस्मृत्य ।

निमीलयति लोचने ॥९२३॥ विमर्शः प्राह भद्रेह । शृणु हेतुं समाहितः ॥ अस्ति मिथ्याभि

मानस्य । धनगर्वाभिधः सुहृत् ॥ ९२४ ॥ तेन हृत्वास्य सर्वस्वं । वराकोऽयमधिष्टितः ॥

जानाति धन्यमात्मानं।कृत्रिमैः कनकादिभिः ॥ ९२५ ॥ परस्वत्वकृतोन्माथ--स्तत्स्वरुपं न

पश्यति॥श्रद्धत्ते न हितं मार्गं । नालोचयति चायतिम् ॥ ९२६ ॥

लेखे छे ? वली रत्नादिकोने वारंवार जोतो थको शुं ते पोताना अंगोने खाय छे ? तथा पोतानी लीलानुं स्मरण करीने शुं ते आंखोने मीचे छे ! ॥ ९२१ ॥ ९२२ ॥ ९२३ ॥ त्यारे विमर्शे कह्युं के, हे भद्र ! आनो हेतु तुं समताथी सांभल ? मिथ्याभिमाननो धनगर्व नामनो (एक) मित्र छे; ते आ बिचारानुं सर्वस्व हरीने तेना शरीरमां दाखल थयो छे; अने तेथी कृत्रिम एवां सुवर्णादिकथी ते पोताने धन्य माने छे. ॥ ९२४ ॥ ९२५ ॥ परने पोतारुप जाणतो एवो आ पुरुष तेनुं स्वरुप जोइ शकतो नथी, तेम हित-

कारी मार्ग प्रते श्रद्धा करतो नथी, अने भविष्य संबंधि विचार करतो नथी. ॥ ९२६ ॥ वली ते पोते अपूर्ण तथा अनुकंपनीय छे, छतां पोतानुं जे ते संपूर्णपणुं जाणे छे, ते जगतने मथन करनारुं आ धनगर्वनुं चेष्टित जाणवुं. ॥ ९२७ ॥ जे (धनादिकथी) कृपणो (पोतानी) पूर्णता माने छे, ते धनादिकनी उपेक्षाज (तात्विक) पूर्णता छे; एवी रीतनी पूर्ण आनंद रुपी अमृतथी स्निग्ध थएली बुद्धिवानोनी दृष्टि छे. ॥ ९२८ ॥ समुद्रनां मोजां सरखा विकल्पोथी थएली पूर्णता अतात्विकी छे, अने संपूर्ण आनंदवाला प्रभु तो शांत समुद्र सरखा छे. ॥ ९२९ ॥ अपूर्ण छे ते पूर्णपणाने पामे छे, अने पूरातो हीन

अपूर्णोऽप्यनुकंप्योऽपि । पूर्णतां स्वस्य वेत्ति यत्॥जगदुन्माथि तदिदं । धनगर्वस्य चेष्टितम् ॥९२७॥ पूर्यंते येन कृपणा--स्तदुपेक्षैव पूर्णता॥पूर्णानंदसुधास्निग्धा । दृष्टिरेषा मनीषिणाम् ॥ ९२८ ॥ अतात्विकी विकल्पैः स्या—त्पूर्णताब्धेरिवोर्मिभिः ॥ पूर्णानंदस्तु भगवां—स्तिमितोदधिसन्निभः – ९२९ ॥ अपूर्णः पूर्णतामेति । पूर्यमाणस्तु हीयते ॥ पूर्णानंदस्वभावोऽयं । जगदद्भुतदायकः ॥ ९३० ॥ वदत्येवं विमर्शेऽथ । भुजंगस्तत्र कश्चन ॥ राजकीयं धनं हृत्वा । कांदिशीकः समागतः ॥ ९३१ ॥ भुजंगं प्रत्यभिज्ञाय । स वाणिजभुजंगमः ॥ किंचिन्मूल्यं प्रदायास्य । तज्जग्राहाखिलं धनम् ॥९३२॥ प्रणष्टोऽथ भुजगोऽसा—वागतं नृपतेर्बलम् ॥ कुतश्चित्तत्क्रयोदंतं । श्रुत्वा तत्रातिभीषणम् ॥ ९३३ ॥ सलोप्त्रं वणिजं बध्वा । निन्युर्नृपभटास्ततः ॥ लुंटितं भवनं तस्य । विलुप्ता रत्नराशयः ॥ ९३४ ॥

थाय छे, एवी रीतनो जगतने आश्चर्य आपनारो पूर्णानंद स्वभाव छे ॥ ९३० ॥ हवे एवी रीते विमर्श बोलते छते, त्यां कोइक चोर राजानुं धन चोरीने दिङ्मूढ थयो थको आवी पहोंच्यो. ॥९३१॥ त्यारे ते वणिकचोरे तेने चोर जाणीने तेने थोडुंक मूल्य आपीने तेनुं सर्व धन लेइ लीधुं. ॥ ९३२ ॥ हवे ते चोर तो नाशी गयो; एटलामां कोइक रीते ते वेंचाणनी वातमी सांभलीने राजानुं भयंकर लश्कर आवी पहोंच्युं; ॥९३३ ॥ पछी राजाना सुभटो मुद्दामाल सहित ते वणिकने बांधीने लेइ गया,

तथा तेनुं घर अने रत्नोनो समूह लुंटी लीधो. ॥ ९३४ ॥ तेना चाकरो, वणिकपुत्रो, अने बांधवो, बाजथी हंस ग्रहण कराते छते जेम आक्रंद सहित पक्षिओ, तेम नाशी गया. ॥ ९३५ ॥ पछी गएल छे सर्वस्व जेनुं, तथा बंधुओथी रहित थएलो, गधेडापर चडावेलो, कंठमां बांधेल छे मुद्दामाल जेने एवो, तथा अति विह्वल थएलो, ॥ ९३६ ॥ राजलोकोथी लेइ जवातो, लोकोथी जुदी जुदी रीते निंदा करातो, तथा उतरेलां मुखवालो एवो ते वणिक ते वखते तेओनाथी जोवायो. ॥ ९३७ ॥ त्यारे विस्मित थएलो प्रकर्ष कहेवा लाग्यो के, हे मामाजी ! आ वली आश्चर्य शुं थयुं ? शुं आ स्वप्न छे ! के भ्रम

किंकराश्च वणिक्पुत्रा । बांधवाश्च पलायिताः ॥ हंसे श्येनेन साक्रंदं । गृहीत इव पक्षिणः ॥ ॥ ए३५ ॥ ततो विगतसर्वस्वो । बंधुभिः परिवर्जितः ॥ रासभारोपितः कंठ—बद्धलोप्त्रोऽतिविह्वलः ॥ए३६॥ नीयमानो नृपजनै—र्निंद्यमानः पृथग्जनैः॥विषाणवदनो दृष्टः । स ताभ्यां वणिजस्तदा ॥ ए३७ ॥ प्रकर्षो विस्मितः प्राह । मातुलेदं किमद्भुतम् ॥ किं स्वप्नोऽयं भ्रमः । किंवा । माया वा कापि मोहिनी ॥ ए३८ ॥ यदस्य दृश्यते लीला । न सा तत्र च गौरवम् ॥ न तद्धाम न गर्वोऽसौ । दृग्विलासा न तेऽधुना ॥ ए३ए ॥ विमर्शः प्राह सत्योऽसौ । वृत्तांतो नात्र विभ्रमः ॥ अत एव महाप्राज्ञा । धनगर्वं न कुर्वते ॥ ए४० ॥ संध्याभ्ररागवल्लोके । धनं हि क्षणनश्वरम् ॥ विस्तारिमारुतधूत—ध्वजांचलचलाचलम् ॥ ए४१ ॥ अस्य वाणिजकस्येव । धनं गर्वोष्मदूषितम् ॥ ज्वलदुल्मुकसंकाशं । महानर्थाय जायते ॥ ए४२ ॥

छे के कोइक मोहनी माया छे ! ॥९३८॥ केमके, आनी जे लीला हती, ते तो देखाती नथी, तेम ते गौरव पण देखातुं नथी, तेम ते तेज, ते गर्व, अने ते दृष्टिविलासो पण हमणां देखाता नथी. ॥९३९॥ त्यारे विमर्शे कह्युं के, आ वृत्तांत सत्य छे, तेमां भ्रम नथी. अने आथीज महा विचक्षण माणसो धननो गर्व करता नथी. ॥ ९४० ॥ आ दुनीयामां संध्याकालना वादलांनां रंगनी पेठे धन तो खरेखर क्षणवारमां नष्ट थनारुं, तथा विस्तार पामता पवनथी कंपायमान थती धजाना छेडासरखुं चंचल छे. ॥९४१॥ अहंकार

रूपी गर्मीथी दूषित थएलुं, तथा बलती मशाल सरखुं धन आ वणिकनी पेठे महा अनर्थ करनारुं थाय छे. ॥ ९४२ ॥ क्रोडो गमे क्लेशोथी पेदा करेलुं, तथा आयुष्यनी पेठे रक्षित करेलुं, एवुं क्षणवारमांज नष्ट थनारुं धन खरना शीगडांनी पेठे देखातुं नथी. ॥ ९४३ ॥ जूठा धनना गर्वथी आकुल थएल छे मन जेओनां एवा माणसोनां दुःखोनां समूहनुं माप आ लोक के परलोकमां पण करी शकातुं नथी. ॥ ९४४ ॥ त्यारे प्रकर्षे कह्युं के, हे मामाजी! जे हेतुथी धन निश्चल तथा शुभ विपाकोवालुं थाय, एवो कोइ हेतु छे के नहीं? ॥ ९४५ ॥ त्यारे विमर्शे कह्युं के, हे वत्स! एवी रीतनुं धन आ पृथ्वीमां कंइ

अर्जितं क्लेशकोटीभि–स्तथायुरिव रक्षितम् ॥ नश्यं धनं क्षणेनैव। नेक्ष्यते खरशृंगवत् ॥ ॥ ९४३ ॥ अलीकधनगर्वेण। विह्वलीभूतचेतसाम् ॥ इहामुत्र च दुःखौघ–मानं कर्तुं न शक्यते ॥ ९४४ ॥ प्रकर्षः प्राह येन स्या–द्धनं मातुल निश्चलम् ॥ शुभावहविपाकं च। स हेतुर्विद्यते न वा ॥ ९४५ ॥ विमर्शः प्राह वत्सेदृग्। नासंभवि धनं भुवि ॥ विरलानां तु तद्धेतु–संयोगः स्यान्महात्मनाम् ॥ ९४६ ॥ पुण्यं पुण्यानुबंध्येव। निश्चलं कुरुते धनम् ॥ वृद्धिं नयति च स्तोकाः। परं तत्कर्तुमीशते ॥ ९४७ ॥ गुरुदेवादिसुश्रूषा। वैराग्यं प्राणिनां दया ॥ पुण्यं पुण्यानुबंध्येत--च्छीलवृत्तिश्च निर्मला ॥ ९४८ ॥ संतापशांतिरन्येषां।विश्वानुग्रह एव च ॥ दमनं च स्वचित्तस्य। पुण्यं पुण्यानुबंध्यदः ॥ ९४९॥ प्राग्भवेऽस्मिन् भवे प्राप्तं। पुण्यं पुण्यानुबंधि यैः ॥ गुणराशिनिबद्धेव। तेभ्यः श्रीर्याति न क्वचित् ॥ ९५० ॥

असंभवित नथी; पण तेना हेतुनो संयोग कोइ विरला महात्माओने थाय. ॥ ९४६ ॥ पुण्यानुबंधि पुण्यज धनने निश्चल करे छे, अने तेनी वृद्धि करे छे, पण तेम करवाने थोडां माणसोज शक्तिवान थाय छे. ॥ ९४७ ॥ देव गुरु आदिकोनी सेवा, वैराग्य, प्राणीओपरनी दया, तथा निर्मल शीलवृत्ति, एटलाने पुण्यानुबंधि पुण्य जाणवुं. ॥ ९४८ ॥ बीजाओनां संतापोनी शांति, जगतपर कृपा, अने पोताना चित्तनुं दमन, एटलाने (पण) पुण्यानुबंधि पुण्य जाणवुं. ॥ ९४९ ॥ पूर्वे जन्मनी पेठे

10 आ भवमां पण जेओने पुण्यानुबंधि पुण्य मलेलुं छे, तेओ पासेथी जाणे गुणोना समूहोथी बंधाएली होय नहीं जेम तेम लक्ष्मी कोइ पण वखते जती नथी. ॥ ९५० ॥ ते महाशयो ते धनमां मूर्छा करता
६॥ नथी, पण तेने (साते) क्षेत्रोमां जोडे छे, तथा पोते पण तेनो उपभोग करे छे. ॥९५१॥ एवी रीते वापरेली एवी पण लक्ष्मी निर्मलता माटेज थाय छे, अने कांति जेम चंद्रनुं, तेम ते पोतानुं पडखुं तजती नथी.॥९५२॥ वापरेली लक्ष्मी कर्पूरनी धारा सरखी छे,(अर्थात् कर्पूरनी सुगंधिनी पेठे कीर्तिने फेलावनारी छे)अने बांधी राखेली लक्ष्मी हृदयमां कवच सरखी छे;माटे बुद्धिवाने तेनुं दान अने उपभोग करवो,पण मूर्छा अने गर्व

ते हि तत्र धने मूर्छां । न कुर्वंति महाशयाः ॥ क्षेत्रेषु योजयंत्येतत् । स्वयं च परिभुंजते ॥ ॥ ए५१ ॥ एवं च श्रीर्विकीर्णापि । नैर्मल्यायैव जायते ॥ जहाति न स्वपार्श्वं च । विधोरिव महाप्रभा ॥ ए५२ ॥ कीर्णा कर्पूरधारा श्रीः । कपिकच्छुधृता हृदि ॥ दानभोगावतः कार्यौ । मूर्छागर्वौ न धीमता ॥ ए५३ ॥ लक्ष्मीर्दासीकृता नित्यं । स्वामीयत्येव देहिनम् ॥ दासीयति विपर्यस्त--स्वभावा स्वामिनीकृता ॥ ए५४ ॥ वर्जनीयः प्रयत्नेन । चौर्यगंधोऽपि जानता अस्य वाणिजकस्येव । महानर्थोऽन्यथा भवेत् ॥ ए५५ ॥ विमर्शोऽदो वदत्येव । युवा कश्चिद्वणिक्पथे ॥ दुर्बलो मलिनः क्षामो--ऽवतीर्णो जीर्णवस्त्रभृत् ॥ ए५६ ॥ आपणे निहितग्रंथि--र्दृष्टस्ताभ्यां स लोलधीः ॥ गृहीता मोदकास्तेन । रुपकैश्चित्तमोदकाः ॥ ए५७ ॥

करवो नहीं. ॥ ९५३ ॥ हमेशां दासीरुप करेली लक्ष्मी प्राणीने स्वामी बनावे छे, अने स्वामीरुप करेली लक्ष्मी विपरीत स्वभाववाली थइ थकी प्राणीने दासरुप बनावे छे. ॥ ९५४ ॥ डाह्या माणसें यत्न पूर्वक चोरीना गंधनो पण त्याग करवो; नहींतर आ वणिकनी पेठे महा अनर्थ थाय. ॥ ९५५ ॥ एवी रीते विमर्श बोलतो हतो तेटलामां दुबलो, मलीन, क्षीण तथा जीर्ण वस्त्रवालो कोइक युवान पुरुष बजारमां आवी पहोंच्यो. ॥ ९५६ ॥ तेणे दुकानपर पोटली मेली, तथा रूपीआ साटे तेणे लाडुओ लीधा;

एवी रीतना ते लोलतावाली बुद्धिवाला पुरुषने तेओए जोयो. ॥९५७॥ पछी ते पुरुष पुष्प मालाओ पाननी पट्टीओ, सुगंधिओ, तथा वस्त्रयुगलने खरीद करीने, वावपर गयो, तथा त्यां नास्तो करीने ते तृप्ति पाम्यो ॥९५८॥ पछी पाननी पट्टी चावीने, तथा हृदयपर फुलोनो हार पेहेरीने, अत्तर आदिकनी सुगंधि लगावीने, प्रफुल्लित मुखवालो थयो थको राजानी पेठे ते चालवा लाग्यो.॥ ९५९ ॥ वली ते माणस फरी फरीने स्फुरायमान कांतिवालुं पोतानुं मुख दर्पणमां जोया करेछे, सुगंधि पदार्थने सुंघीने आनंदित थाय छे, तथा गर्वथी नाच्या करे छे. ॥ ९६० ॥ त्यारे विस्मय पामेलो प्रकर्ष विमर्शने पूछवा लाग्यो के, हे

स्रजः पर्णानि गंधांश्च । क्रीत्वा वस्त्रयुगं तथा ॥ गत्वोपवापि भुक्त्वा च । भोजनं तृप्तिमाप सः ॥ ९५८ ॥ ततस्तांबुलमास्वाद्य । धृत्वा पुष्पस्रजं हृदि ॥ सौरभ्याढ्यः स्फुरद्वक्त्रः । प्रस्थितो नृपलीलया ॥९५९॥ पुनः पुनः स्फुरत्कांति । प्रेक्षते मुकुरे मुखम् ॥ मोदते गंधमाघ्राय।गर्वेण नरिनर्ति च ॥९६०॥ प्रकर्षो विस्मितः प्रोचे । युवायं को नु मातुल ॥ क्व प्रस्थितः किमुद्दिश्य । किं विकारैश्च भज्यते ॥ ९६१ ॥ विमर्शः प्राह गणिका—व्यसनी रमणो ह्ययम् ॥ सामुद्रदत्तिरत्रैव । वास्तव्यः पत्तने युवा ॥ ९६२ ॥ अनेनाल्पैर्दिनैरेव । शोषितं पापबुद्धिना ॥ धनं समुद्रदत्तस्य । ग्रीष्मार्केण सरो यथा ॥ ९६३ ॥ जातोऽयमधुनेदृक्षो । निर्धनः परकर्मकृत् ॥ परकर्मकरत्वेन । कतिचित्प्राप रूपकान् ॥ ९६४ ॥ नाटितो व्यसनेनाथ । कुरुते यत्तदीक्ष्यते ॥ अस्ति ह्यत्र पुरे ख्याता । वेश्या मदनमंजरी ॥९६५ ॥

मामाजी ! वली आ युवान कोण छे ? अने शु उद्देशीने क्यां जाय छे ? तथा तेने शुं विकारो थया छे? ॥ ९६१ ॥ त्यारे विमर्शे कह्युं के, गणिकानो व्यसनी, तथा आज नगरमां रहेनारो समुद्रदत्तनो रमण नामनो आ युवान पुत्र छे. ॥ ९६२॥ आ पापबुद्धिए ग्रीष्म ऋतुनो सूर्य जेम तलावने, तेम थोडाज दिवसोमां समुद्रदत्तनुं धन नष्ट कर्युं छे. ॥ ९६३ ॥ हमणां हवे ते आवो निर्धन थइने बीजानुं काम करे छे, तथा ते चाकरीथी, तेणे केटलाक रुपीआ मेलव्या छे ॥ ९६४ ॥ हवे व्यसनथी नाटित थएलो ते, जे

रा० ७॥

कंइ करे छे, ते (प्रत्यक्ष) देखाय छे; हवे आ नगरमां एक मदनमंजरी नामनी प्रख्यात वेश्या छे. ॥ ९५५ ॥ ते वेश्याने लावण्यनी नदी सरखी कुंदकलिका नामनी पुत्री छे; तेणीमां आसक्त थइने आणे (पोतानुं) धन गुमाव्युं छे. ॥ ९६६ ॥ पछी धनहीन थवाथी तेणीए वेगथी तेने घरमांथी कहाडी मेल्यो छे; तथा आजे फरीने किंचित् धन मलवाथी ते तेणीने घेर जायछे. ॥ ९६७ ॥ एटलामां हवे प्रकर्षे भाथां सहित अने खेंचेला बाणवाला, अनुचर सहित कोक पुरुषने जोयो, अने तेथी मामाने पूछयुं के हे मामाजी! आने (जे) मारे छे, ते आ पुरुष कोण छे? त्यारें विमर्शे कह्युं के, ते कामदेव छें, तथा भय नामना

तस्याश्च कुंदकलिका । पुत्री लावण्यवाहिनी ॥ तस्यामासक्तचित्तेन । धनमेतेन नाशितम् ॥ ए६६ ॥ गेहान्निस्सारित श्चायं । धनहीनस्तया रयात् ॥ प्रस्थितोऽद्य गृहे तस्याः । किंचित्प्राप्य धनं पुनः ॥ ए६७ ॥ अत्रांतरे प्रकर्षेण । दृष्टः सानुचरो नरः ॥ सतूणीरः समाकृष्ट--शरः पृष्टश्च मातुलः ॥ ए६८ ॥ कोऽयं मामनिहंत्येनं । स प्राह मकरध्वजः ॥ चर्यया निर्गतो रात्रौ । त्नयानुचरसंयुतः ॥ युग्मम् ॥ ए६९ ॥ रमणोऽयमनेनैव । प्रेरितो याति तगृहे ॥ अतःपरं च यद्भावि । तन्निन्मालय कौतुकम् ॥ ए७० ॥ एवमस्त्विति तेनोक्ते । गतौ तौ गणिकागृहे ॥ दृष्टा च कुंदकलिका । वेश्मद्वारे विभूषिता ॥ ए७१ ॥ वालिता कंधरा नासा । विमर्शेनाथ कुंचिता ॥ प्रकर्षः प्राह हेतुस्ते । को व्यलीकस्य मातुल ॥ ए७२ ॥

अनुचर सहित ते रात्रिचर्या माटे निकली पड्यो छे. ॥९६८॥९६९॥ तेज कामदेवथी प्रेराएलो आ रमण ते वेश्याने घेर जाय छे; अने हवे पछी जें कौतुक थवानुं छें, ते तुं जोजे! ॥ ९७० ॥ पछी "ठीक छे" एम प्रकर्ष बोलते छते तेओ बन्ने गणिकाने घेर गया; तथा त्यां तेओए शणगार युक्त थइने घरना बारणामां बेठेली कुंदकलिकाने दीठी. ॥ ९७१ ॥ हवे त्यां विमर्शे (पोतानी) डोक वांकी करी, तथा नाशिकाने संकोची; त्यारे प्रकर्षे कह्युं के, हे मामाजी! वली आ तमोने मादुं लाग-

वानो हेतु शुं छे ?॥ ९७२ ॥ त्यारे विमर्शे कह्युं के, पुष्पो, वस्त्रो अने आभूषणोथी आच्छादित थएली तथा नवद्वाररूप खालोवाली आ विष्टानी कोठीने शुं तुं जोतो नथी ?॥९७३॥वली तारा सोगन खाइने कहुं छुं के, आ दुर्गंधथी मारुं तो माथुं फरी जाय छे; माटे तेणीथी दूर रहीनेज अहीं जे थाय ते आपणे जोइए ॥९७४॥ त्यारे प्रकर्ष बोल्यो के, हे मामाजी ! आपे मने युक्तज कह्युं; आ अशुचिना गंधथी अहीं मने पण महा पीडा थाय छे.॥९७५॥ पछी तेओ बन्ने (मामो भाणेज) खसीने दूर बेठा; एटलामां त्यां युवान रमण आवी पहोंच्यो, अने पाछल भयसहित कामदेव पण आव्यो. ॥ ९७६ ॥ पछी कुंदकलिकाने

स प्राह पुष्पवसना–ऽलंकारपिहितामिमाम् ॥ नवश्रोतोयुतां विष्टा–कोष्टिकां किं न पश्यसि ॥ ९७३ ॥ इतो दुष्यति दुर्गंधा–च्छपे तुभ्यं शिरो मम ॥ तदस्या दूरतः स्थित्वा । पश्यावो यन्नवेदिह ॥ ९७४ ॥ प्रकर्षोऽपि जगौ युक्त–मुक्तं मातुल मे त्वया ॥ ममाप्यशुचिगंधेन । महार्तिरिह जायते ॥ ९७५ ॥ अपसृत्य ततो दूरे । स्थितौ तौ रमणो युवा ॥ आगतोऽत्रांतरे पश्चा–त्सत्रयो मकरध्वजः ॥ ९७६ ॥ दृष्ट्वाथ कुंदकलिकां । ममज्ज रमणोऽमृते ॥ मुदा मदन मंजर्या । संज्ञिता तं च सैकृत ॥ ९७७ ॥ आकर्णकृष्टबाणस्तं । जघान मकरध्वजः ॥ अभ्यंतरे प्रविश्याथ । तस्याः स प्रददौ धनम् ॥ ९७८ ॥ तद्गृहीत्वा समीपस्था । जगौ मदन मंजरी ॥ वत्स त्वया कृतं सम्यग् । वत्सा त्वयि समुत्सुका ॥ ९७९ ॥ इहाजिगमिषुः किंतु । चंडाख्योऽस्ति नृपात्मजः ॥ तत्तावत्तिष्ट लीनस्त्वं । पश्चाद्भोगांश्च भोक्ष्यसे ॥ ९८० ॥

जोइने रमण तो अमृतमां बुडगो; पछी मदन मंजरीए संज्ञा करवाथी ते कुंदकलिका हर्षथी तेने जोवा लागी-॥९७७॥पछी छेक कानसुधि खेंचेल छे बाण जेणे एवा कामदेवे तेने मार्यो; त्यारे ते रमणे अंदर जइने तेणीने धन आप्युं ॥९७८॥ नजदीक रहेली मदनमंजरीए ते धन लेइने ते रमणने कह्युं के, हे वत्स ! तें आ ठीक कर्युं; केमके आ मारी वालुडी कुंदकलिका तो (क्यारनी) तारामां उत्सुक थइने (तारी राह जोती) बेठेली छे ॥ ९७९ ॥ पण (आजे) अहीं राजानो चंड नामनो पुत्र आववानो छे, माटे त्यां

सुधि तुं संताइ रहे, अने पछी भोगो भोगवजे ? ॥ ९८० ॥ ते सांभलीने रमण भययुक्त शरीर. वालो थयो, एटलामां त्यां चंड आवी पहोंच्यो अने बारणे मोटो कोलाहल थयो.॥९८१॥ पछी चंड तुरत अंदर गयो, अने त्यां तेणे रमणने जोयो; त्यारे ते तलवार खेंचीने तेने मारवा तैयार थयो. ॥ ९८२ ॥ त्यारे रमण दीनता पामीने, तथा मुखमां दशे आंगलीओ नाखीने भयथी चंडने अष्टांगपात नमस्कार करवा लाग्यो. ॥९८३॥ पछी चंडे दयानी उत्पत्तिथी तेने मार्यो तो नहीं, पण क्रोधना उछालाथी

रमणोऽनूदिदं श्रुत्वा। भयाधिष्ठितविग्रहः ॥ चंडोऽथाभ्यागतो द्वारे । भूयान् कोलाहलोऽजनि ॥ ए८१ ॥ चंडस्तूर्णं प्रविष्टोऽथ । रमणं च ददर्श सः ॥ असिपुत्रीं समाकृष्य । हंतुं व्यवसितश्च तम् ॥ ए८२॥ दैन्यं प्राप्तोऽथ रमणो । मुखक्षिप्तदशांगुलिः ॥ अष्टांगपादपतनं। चंडस्य कृतवान् भिया ॥ ए८३ ॥ ततश्चंडो दयोत्पत्त्या । मारयामास नैव तम् ॥ रोषोत्कर्षात्परं तस्य । त्रोटिता तेन नासिका ॥ए८४॥ लुप्तौ कर्णौ चक्षुरेकं । कृष्टं विदलिता रदाः॥दत्तः पार्ष्णिप्रहारोऽथ । हसितं गणिकाद्वयम् ॥ए८५॥ कृतस्ताभ्यां हृतस्वांत—श्चंडः पेशलभाषितैः॥ राजलोकैर्हतो निर्यन् । मुक्तश्च रमणोऽसुभिः ॥ ए८६ ॥ दध्यौ प्रकर्षः कामस्य । भयस्य च विचेष्टितम् ॥ कुट्टिन्याश्चातिगहनं । साक्षात्प्रेक्षणकोपमम् ॥ए८७॥ विमर्शः प्राह येऽप्यन्ये। भवंति गणिकारताः ॥ तेषामीदृशमेव स्या--न्नाटकं विस्मयावहम् ॥ ए८८ ॥

तेणे तेनुं नाक तोडी नाख्युं, कानो काप्या, एक आंख खेंची कहाडी, दांतो तोडी पाड्या, तथा तेने लात मारी; (ते सघलुं जोइने) बन्ने गणिकाओ हसवा लागी. ॥ ९८४ ॥ ९८५ ॥ पछी ते वेश्याओए मिष्ट वचनोथी चंडनुं चित्त हरी लीधुं; हवे बहार निकलेला रमणने राजपुरुषोए मार्यो, तेथी ते प्राण रहित थयो.॥९८६॥ते सघलुं जोइने प्रकर्षे कामदेवनुं, भयनुं तथा कुट्टणीनुं अत्यंत भयंकर अने साक्षात् नाटक सरखुं चेष्टित विचार्यु. ॥ ९८७ ॥ पछी विमर्श बोल्यो के, बीजाओ पण के जेओ वेश्याओमां

आसक्त थएला छे, तेओनुं पण आवुंज आश्चर्य युक्त नाटक थाय छे. ॥ ९८८ ॥ वेश्याओए हरी लीधेल छे सर्वस्व जेओनुं एवा कुलकलंकी मूढ पुरुषो शोचनिक दशाने प्राप्त थया छतां पण तेओथी विरक्त थता नथी. ॥ ९८९ ॥ सर्पिणीनी पेठे बीजी स्त्रीओ पण ज्यारे विश्वास योग्य नथी, त्यारे दृष्टिविषसर्प सरखी वेश्याओनो तो प्रश्नज शुं करवो ? ॥ ९९० ॥ ते वेश्याओ धन आपनार कुष्टिओने पण कामदेव सरखा जुए छे, तथा लाख रहित थएला अलता सरखा (अर्थात् महारूप अने तेजवाला) पुरुषोने निर्धन पणाथी तजी आपे छे. ॥ ९९१ ॥ त्यारे प्रकर्षे कह्युं के, ते सर्व सत्य छे, तेमां संशय नथी; पछी तेओए

वेश्याभिर्हृतसर्वस्वा । भवंति कुलदूषणाः ॥ न च मूढा विरज्यंते । शोच्यामपि गता दशाम् ॥ ९८९ ॥ सर्पिण्य इव विश्वास्या । नान्या अपि हि योषितः ॥ दृग्विषाहिसमानासु । वेश्यासु प्रश्न एव कः ॥ ९९० ॥ कुष्टिनोऽपि हि पश्यंति । स्मराभान् धनदायिनः ॥ निर्लाक्षालक्तकप्रायान् । वेश्या मुंचंति निर्धनान् ॥ ९९१ ॥ प्रकर्षेणोदितं सत्य—मेतन्नास्त्यत्र संशयः ॥ ततो निर्वाहितस्ताभ्यां । रात्रिशेषः क्वचिद्गृहे ॥ ९९२ ॥ आलिलिंगरजनीविरहार्तो । द्यां ससंभ्रमम्थांबुजपाणिः ॥ तद्वशेन निपपात मणीनां । हारयष्टिरिव तारकराजिः ॥ ९९३ ॥ वासवस्य विधिनाजनि भासा । गर्भिणीव परिपांडुमुखी दिग् ॥ ध्वांतशांतिशुचिदोहदपूर्ते । रुच्छ्वसत्तनुरनूनविनोदा ॥ ९९४ ॥ यद्भिया दिवमगात्पितुरंकं । द्राग् विहाय परिशंक्य तमिंदुः ॥ ज्वालजालजटिलं वडवाग्निं । भानुमुत्थितमयाच्चरमाशाम् ॥ ९९५ ॥

कोइक स्थानकमां बाकीनो रात्रिनो भाग निर्गमन कर्यो. ॥ ९९२ ॥ हवे रात्रिए (पडावेला) विरहथी दुःखित थएलो सूर्य संभ्रम सहित आकाश रूपी (पोतानी स्त्रीने) आलिंगन करवा लाग्यो; अने तेथी मणिओनी हारयष्टिनी पेठे ताराओनी श्रेणि पडवा लागी. ॥ ९९३ ॥ इंद्रनी दिशा (एटले पूर्वदिशा) कांतिथी ब्रह्माए करीने गर्भिणी स्त्रीनी पेठे आसपासथी पांडुर मुखवाली थइ; तथा अंधकारनी शांति-रूपी पवित्र डोहलो संपूर्ण थवाथी पुलकित शरीरवाली अने अत्यंत विनोदवाली थइ. ॥ ९९४ ॥ जे वडवा-

नलना भयथी चंद्र, पितानो (समुद्रनो) उत्संग छोडीने, आकाशमां गयो हतो, तेज ज्वालाओथी पुष्ट थएला वडवाग्निने उगेला सूर्यना (मिषथी) शंकीने तुरत छेल्ली आशाने (पश्चिम दिशाने) ते प्राप्त थयो. ॥ ९९५ ॥ ते समये सूर्ये नवुं दिवस संबंधि राज्य मलते छते, अंधकार रूपी सघली धूलिने दूर करी, तथा ताराओना समूह रूपी कांकराओनी श्रेणिने चोख्खी करी अने आकाश प्रते किरणोरूपी कुंकुमना रसनो छंटकाव कर्यो. ॥ ९९६ ॥ (पोतानो) स्वामी सूर्य आवते छते, यार रूप चंद्रने तजती एवी आकाशरूपी (कुलटा स्त्रीए) प्रभाते लाल कुंकुमना लेपमां ताराओना मिषथी थएली नखोरी

ध्वांतधूलिरखिलापि निरस्ता । शोधिता भगणकर्करपंक्तिः ॥ अंशुकुंकुमरसैः स्नपितं खं । भास्करेण नववासरराज्ये ॥ ९९६ ॥ आगते न पिदधे किमु पत्यौ । द्यौस्त्यजंत्युपपतिं हिमभासम् ॥ उषसारुणिमकुंकुमलेपे । तारकच्छलनखव्रणपंक्तिम् ॥ ९९७ ॥ किं पुनः स्पृशसि यः परकूले । मामपश्रियमपोह्य गतोऽभूः ॥ सांजनाश्रुततिमित्यभिभानुं । पद्मिनी मधुकरैः किरतिस्म ॥ ९९८ ॥ संहृता नृपशुपक्षिगणेभ्य--स्तामसी दिनकृतोदयभाजा ॥ एकतामुपगता खलु निद्रा । कौशिकालिनयनेषु निलीना ॥ ९९९ ॥ यद्गृहेंऽधतमसाभिधचौरः । स्थास्यतीह स भविष्यति दंड्यः ॥ झिंझिमध्वनिरभूदिति भानो—श्चारुकाकुकृकवाकु-कुटुंबात् ॥ १००० ॥

आंओनी श्रेणिने शुं छुपावी नहीं ? (अर्थात् छुपावीज.) ॥ ९९७ ॥ विलखी थएली एवी मने तजीने तुं परदेश गयो हतो, त्यारे हवे फरीने तुं मने शामाटे अडके छे? (एम कहेती थकी) कमलिनी भमराओनां (मिषथी) अंजन सहित आंसुओनी श्रेणिने सूर्यनी समीपे खेरे छे. ॥ ९९८ ॥ उदय पामता सूर्ये मनुष्य, पशु, अने पक्षिना समूहो पासेथी तामसी निद्राने दूर करी; पछी ते निद्रा एकठी थइने खरेखर घूवडोनी श्रेणिओनी आंखोमां भराइ बेठी. ॥९९९ ॥ अहीं जेनां घरमां अंधतमस नामनो चोर रहेशे, तेनो दंड थशे, एवी रीतनो सूर्यना

ढंढेरानो शब्द मनोहर वाणीवाला कुकडाओनां कुटुंब मारफते थयो. ॥ १००० ॥ वली ते प्रभात समये शरीरना निबिड आलिंगनथी उछलता प्रेमे करीने नष्ट थएल छे रात्रिसंबंधि वियोग जेमां, एवी चक्रवाकोनां जोडांओनां संगमनी लीला कोना हृदयमां आश्चर्य विस्तारती न होती ! (अर्थात् सर्वनां हृदयमां आश्चर्य करती हती) ॥ १००१ ॥ एवी रीते सूर्यनो उदय थाते छते विमर्शे कह्युं के, हे वत्स ! भवचक्रने जोवामां तने मोटुं आश्चर्य छे ! ! ॥१००२॥ पण एकेक स्थानक जोवाथी अत्यंत विस्तारवालुं एवुं ते नगर जोइ शकाय तेम नथी, माटे तेने टुंकामां जोवा माटे

गाढगात्रपरिरंभविजृंभि–प्रेमनिर्दलितरात्रिवियोगा ॥ चक्रवाकयुगसंगमलीला--विस्मयं न हृदिकस्य वितेने ॥ १००१ ॥ इत्थं सूर्योदये जाते । विमर्शः प्राह वत्स ते ॥ भव-चक्रदिदृक्षायां । महदस्ति कुतूहलम् ॥ १००२ ॥ न शक्यतेऽतिविस्तीर्णं । तदेकैका-श्रयेक्षणात् ॥ दृष्टुं कार्त्स्न्येन तेनायं । चारुरारुह्यतां नगः ॥ १००३ ॥ महाप्रभावो विस्तीर्णो । विवेकाख्योऽतिनिर्मलः ॥ भवचक्रस्थितिः सर्वा । समारूढैरिहेक्ष्यते ॥ १००४ ॥ यत्र न ज्ञायते पृष्ट्वा । तदुत्कंठा प्रपूर्यताम् ॥ एवमस्त्विति तेनोक्ते । समारूढावुभौ नगे ॥ १००५ ॥ प्रकर्षः प्राह सकलं । भव चक्रमिहेक्ष्यते ॥ दीनो देवकुले नग्नो । कः पुनर्मातुलास्त्ययम् ॥ १००६ ॥

आ मनोहर पर्वतपर (आपणे) चढीए ॥ १००३ ॥ आ महा प्रभाववालो विवेक नामनो पर्वत विस्तारवालो अने अत्यंत पवित्र छे; तेनापर चढवाथी भवचक्रनी सर्व स्थिति देखाशे ॥ १००४ ॥ वली जेमां जेनी तने गम न पडे, ते पूछीने तारी उत्कंठा तुं पूर्ण करजे ? पछी " बहु सारुं " एम प्रकर्षे कह्या बाद तेओ बन्ने ते पर्वतपर चड्या ॥ १००५ ॥ त्यारे प्रकर्ष बोल्यो के, अहो ! अहींथी तो सघलुं भवचक्र देखाय छे; पण हे मामाजी ! आ मंदिरमां जे दीन अने नग्न मनुष्य (देखाय छे) ते कोण

छे ?॥ १००६ ॥ त्यारे विमर्शे कह्युं के, नाशी जवानी इच्छावालो, दिशाओ तरफ जोनारो, क्षुधाथी दुमणो थएलो, तथा पुरुषोथी वींटाएलो एवो आ लक्ष्मीना भंडार सरखा कुबेरनो पुत्र छे. ॥ १००७ ॥ तेनुं गौण नाम कपोत छे, अने मुख्य नाम धनेश्वर छे; तथा जुगारना व्यसनवाला एवा तेणे बापना धनने नष्ट कर्युं छे. ॥ १००८ ॥ पोतानुं धन खलास थयाथी जुगार माटे ते चोरी करवा लाग्यो, त्यारे राजाए तेने कदर्थना करी, पण माननीकनो पुत्र होवाथी तेने जीवथी मार्यो नहीं. ॥ १००९ ॥ आज रात्रिए आ जुनां पुराणां कपडां सुद्धां पण हारी गयो छे, तेथी व्यसनखेदी थइने तेणे (दावपर)

नंष्टुकामो दिगालोकी । क्षुत्क्षामो वेष्टितो नरैः ॥ विमर्शः प्राह पुत्रोऽयं । कुबेरस्य श्रिया निधेः ॥ १००७ ॥ नाम्ना कपोतो गौणेन । मुख्यधाम्ना धनेश्वरः ॥ द्यूतव्यसनिनानेन । पितृवित्तं विनाशितम् ॥ १००८ ॥ द्यूतायैष सृजन् चौर्यं । धने निष्ठापिते निजे ॥ राज्ञा कदर्थितो मान्य--पुत्रत्वान्न तु नाशितः ॥ १००९ ॥ कर्पटाद्यखिलं रात्रा वद्य चानेन हारितम् ॥ कृतो व्यसनतप्तेन । मस्तकेन पणस्ततः ॥ १०१० ॥ एतैश्चकितवैर्धूर्तैः । शिरोऽप्यस्य जिघृक्षुभिः ॥ जितोऽयं नाटयते ह्येवं । नष्टुं शक्नोति न क्वचित् ॥ १०११ ॥ प्रकर्षः प्राह किं ज्ञाता । नानेन द्यूतविक्रिया । द्यूतं हि धनकक्षाग्नि । मृत्योर्मित्रं गुणामयः ॥१०१२॥ विमर्शः प्राह किं कुर्या--न्महामोहवशो ह्ययम् ॥ द्यूते रसात् प्रवर्तते । तद्वशा हि नराधमाः ॥१०१३॥

पोतानां मस्तकनी शरत करी छे. ॥ १०१० ॥ तेनुं मस्तक पण लेवानी इच्छावाला एवा आ दुष्ट अने धूर्त जुगारीओए तेने जीत्यों छे, अने तेना आ हाल कर्या छे; अने तेथी ते कोइ पण रीते नाशी शकतो नथी. ॥ १०११ ॥ त्यारे प्रकर्षे कह्युं के, आणे शुं जुगारनो विकार नथी जाण्यो ? जुगार तो धनरूपी काष्ठने (बालवामां) अग्नि सरखो, मृत्युना मित्र सरखो, अने गुणोने (नष्ट करवामां) रोग सरखो छे. ॥१०१२॥ त्यारे विमर्शे कह्युं के, (आ बिचारो) महा मोहने वश थएलो छे; तेथी शुं करे !

केमके ते मोहने वश थएला अधम माणसो रसथी जुगारमां मच्या रहे छे. ॥ १०१३ ॥ ते जोइने प्रकर्ष जुगारने महा अनर्थ करनारो मानवा लाग्यो; हवे तेनी लीलां कमल सरखी दृष्टि वन उपर पडी ॥ १०१५ ॥ त्यारे ते वन तरफ हाथ करीने ते मामाने कहेवा लाग्यो के, उगामेलां हथीयारवालो, पोते दुःखी, बीजां प्राणीओने दुःख आपनारो, भूखथी दुमणो थएलो, तथा तृषाथी शोषित मुखवालो एवो आ घोडेस्वार थइने मध्याह्न काले पण शियालनी पाछल कोण दोडे छे ? ॥१०१६॥१०१७॥त्यारे विमर्शे

तल्लापो भवति व्यक्तो । यावदेवं तयोर्द्वयोः ॥ मस्तकं कितवैस्तावत्--त्रोटितं तस्य वृंतवत् ॥ १०१४ ॥ तद्दृष्ट्वाऽमन्यत द्यूतं । महानर्थविधायकम् ॥ प्रकर्षोऽथ वने तस्य । दृग् नीलाब्जनिभाऽपतत् ॥ १०१५ ॥ कृत्वा तत्संमुखं हस्तं । ततः स प्राह मातुलम् ॥ क एष तुरगारूढःप्रधावत्यनुजंबुकम्॥१०१६॥नजीर्णास्त्रः स्वयं दुःखी । दुखदश्चान्यदेहिनाम् ॥ मध्याह्नेऽपि क्षुधाक्षामः । पिपासाशोपिताननः ॥ १०१७ ॥ विमर्शः प्राह ललित--पुरेऽयं ललनो नृपः ॥ मृगयानिरतोऽरण्ये । तिष्टत्येप दिवानिशम् ॥ १०१८ ॥ मंत्रिभिर्वार्यमाणोऽपि । मित्रैश्च न निवर्तते ॥ राजकार्येपु सीदत्सु । चिंतितं राज्यचिंतकैः ॥ ११ए ॥ हंसस्थाने यथा काको । नासो राजा तथोचितः ॥ ततो वहिरकार्यस्तं । पुत्रं राज्ये निधाय ते ॥ १०२० ॥ ॥ युग्मम् ॥ तिष्टत्येप तथाप्येको । मृगयातत्परो वने ॥ मांसलुब्धो न दुःखं स्वं । जानाति निष्कीटवत् ॥ १०२१ ॥

कां के, ललित पुरनो आ ललन नामनो राजा छेः ते हमेशां शिकारमां तल्लीन थईने वनमांज रहे छे, ॥ १०१८ ॥ मंत्रिओ अने मित्रोथी वार्या छतां पण ते शिकारना व्यसनथी दूर थतो नथी; पछी राजकार्यो रगडतें छते कारभारिओए विचार्युं के, हंसोनी जगोए जेम कागडो तेम राज्यपर आ राजा लायक नथीः एम विचारि पुत्रने राज्यपर वेसाडी तेओए तेने वहार कहाडी मेल्यो. ॥ १०१९ ॥ ॥ १०२० ॥ तो पण शिकारमां तत्पर थइने एकाकी ते वनमां रहे छे; अने मांसनो लोभी थइने विष-

कीटनी पेठे पोतानुं दुःख ते जाणी शकतो नथी. ॥ १०२१ ॥ जे माणस बीजा पासेथी प्राप्त थएला एवा पण मांसने खाय छे ते अधम छे; त्यारे पोते जीवोने हणीने जे मांस खाय छे, तेनी तो वातज शी करवी ? ॥ १०२२ ॥ अपवित्र, बीभत्स तथा कृमिओथी भरेलां मांसने खातो एवो माणस राक्षस अने शियाल आदिथी केम वधी जाय ! (अर्थात् तेने राक्षस अने शियाल सरखो जाणवो.) ॥ १०२३ ॥ विमर्श एवी रीते बोलतो हतो तेटलामांज ते ललन राजा शियाल पछाडी दोडतो थको उंधे मुखे मोटी खोमां पडवाथी मृत्यु पाम्यो. ॥ १०२४ ॥ त्यारे प्रकर्षे (विमर्शने पूछयुं के राजाने शुं आ शिकारनुं फल मल्युं

परतः प्राप्तमपि यो । मांसं खादति सोऽधमः ॥ हत्वा न्नक्षयतस्तच्चजीवान् स्वयं किमुच्य-ताम् ॥ १०२२ ॥ नुंजानो मांसमशुचि । बीन्नत्सं कृमिसंकुलम् ॥ रक्षसश्च शृगा-लादे--र्विशिष्येत कथं नरः ॥ १०२३ ॥ विमर्शोऽदो वदत्येव । प्रधावन्ननुजंबुकम् ॥ अधो मुखो महागर्ते । पतितो ललनो मृतः ॥ १०२४ ॥ प्रकर्षोऽपृच्छदस्यान्नूत्--किमेतन्मृगयाफलम् विमर्शः प्राह नन्वेतत् । पुष्पं नारकिताफलम् ॥ १०२५ ॥ इतश्च राजपुरुषैः । कंचित्तप्तत्रपुद्रवम् ॥ पाय्यमानं नरं दृष्ट्वा । प्रकर्षः प्राह मातुल ॥ १०२६ ॥ अमीन्निर्निर्घृणैरेष । नरः किमिति पीड्यते ॥ विमर्शः प्राह चणक--पुरवासी महाधनः ॥ १०२७ ॥ सार्थेशः सुमुखो ह्येष । वाक्पारुष्यात्तु जन्मजात् ॥ लेन्ने दुर्मुख इत्याख्यां । लोके प्रकृतिदीपिकाम् ॥ १०२८ ॥

के ? त्यारे विमर्शे कह्युं के, अरे ! आ तो हजु पुष्प मल्युं छे, नारकीरुप फल तो (हजु तेने हवे मलवानुं बाकी छे. ॥ १०२५ ॥ एटलामां राज पुरुषोथी तपेला सीसानो रस पवाता एवा कोइक माणसने जोइने प्रकर्ष कहेवा लाग्यो के, हे मामाजी ! आ निर्दय लोको आ माणसने केम दुःख आपे छे ? त्यारे विमर्शे कह्युं के, चणक नामना नगरनो रहेवासी तथा धनाढ्य एवो आ सुमुख नामनो सार्थ-पति छे; पण जन्मथी कठोर वाणीवालो होवाथी दुनियामां (तेनां) स्वभावने प्रगट कर-

नारुं एवु " दुर्मुख " नाम तेनें मल्युं छे ॥ १०२६ ॥ १०२७ ॥ १०२८ ॥ आ माणस स्त्रीकथा, भक्तकथा, राजकथा, तथा देशकथारूप विकथाओमां आसक्त थयो छे, अने तेथी मुखमांथी निकलती असभ्य वाणीने ते अटकावी शकतो नथी. ॥ १०२९ ॥ हवे एक दहाडो चणक नगरनो तीव्र नामनो राजा शत्रुओने जीतवा माटे गयो, तथा तेणे त्यां युद्धमां पराक्रमथी शत्रुओने जीत्या ॥ १०३० ॥ एटलामां दुर्मुखे सभामां एवी राजकथा करी के, भयंकर वैरिओए राजाने तो जीती लीधो, माटे हे लोको ! तमो नाशी जाओ ? ॥ १०३१ ॥ ते सांभलीने थएल छे.

त्रिभिर्विशेषकम् ॥स्त्रीभक्तराज देशानां । कथास्वयमनूद्धतः ॥ शशाक धर्तुं नाऽसभ्यां । निःसरंतीं मुखाद्गिरम् ॥१०२९॥ गतो राजा रिपून् जेतु--मितश्च चणकाधिपः ॥ तीव्राख्यस्तेन रिपवो । युधि वीर्येण निर्जिताः ॥ १०३० ॥ मध्येसभं नृपकथां । चकारेतश्च दुर्मुखः ॥ जितो नृपोऽरिभिर्भीमैः । पलायध्वं ततो जनाः ॥ १०३१ ॥ तदाकर्ण्य पुरं सर्वं । नष्टं संजात-संभ्रमम् ॥ समागतो नृपोऽपश्यत् । तद्दग्धवनसन्निभम् ॥ १०३२ ॥ श्रुत्वा कुतश्चित्तद्वार्तां । कुपितो दुर्मुखोपरि ॥ दंडमीदृशमस्यादात्–पुनरावासिते पुरे ॥ १०३३ ॥ प्रकर्षः प्राह हा कष्ट–मेतावद्दुर्वचःफलम्॥विमर्शः प्राह विकथो–न्मथितानामियत्कियत् ॥१०३४॥ कृपाणी गुणवल्लीनां । वाणी नूनमयंत्रिता ॥ प्रमाणीकुरुते कोऽपि । प्राणी न मुखरं जनम् ॥१०३५॥

संभ्रम जेने एवुं सर्व नगर नाशी गयुं; पछी त्यां आवेला राजाए ते नगरने बलेलां वन सरखुं जोयुं ॥ १०३२ ॥ पछी कोइक रीते ते वृत्तांत सांभलीने दुर्मुख उपर कोप पामेला ते राजाए फरीने नगर वसावीने तेने आवो रीतनो दंड करेलो छे ॥ १०३३ ॥ त्यारे प्रकर्ष बोल्यो के, अरे रे ! ! दुर्वचननुं फल आवुं छे के ? त्यारे विमर्ष कहु के, विकथाथी पराभव पामेलाओने आटलुं ते शुं हिसाबमां छे ? ॥ १०३४ ॥ खरेखर दाबमां नही राखेली वाणी, गुणोरुपी वेलडीओने (कापवामां) खड्ग सरखी छे!

माटे एवा वाचाल माणसने कयो प्राणी प्रमाणरूप गणे छे ? ॥ १०३५ ॥ हे वत्स ! उच्छृंखल वाणी तो खरेखर प्राणीओने बंध माटे थाय छे, अने गोपवेली वाणी मोक्ष माटे छे, एवी रीतनी तेनी प्रकृतिनी स्थिति छे. ॥ १०३६ ॥ तेथी आ दुर्मुखने विकथानां मूलरूप एवुं दुर्भाषानुं आवुं फल मलेलुं छे, अने परलोकमां दुर्गतिनुं निश्चल दुःख तेने मलशे. ॥ १०३७ ॥ एटलामां प्रकर्षनी दृष्टि राजमार्गपर पडी; अने त्यां तेणे एक श्वेत मनुष्यने जोयो, अने तेथी तेणे मामाने पूछयुं के, ॥ १०३८ ॥ हे मामाजी आ कोण छे ? तथा क्यां जाय छे ? त्यारे विमर्षे कह्युं के, आ हर्ष नामनो राग केसरिनो सेनापति छे.

भारत्युच्छृंखला वत्स । ध्रुवं बंधाय देहिनाम् ॥ मोचनाय तु संलीने--त्येषा तत्प्रकृतिस्थितिः ॥ १०३६ ॥ तदस्य विकथामूलं । दुर्भाषाफलमीदृशम् ॥ आपन्नं परलोके च । ध्रुवा दुर्गतियाचनाः॥ १०३७ ॥ अत्रांतरे प्रकर्षस्य । राजमार्गे पपात दृग् ॥ तत्रैको मानवः शुभ्रो । दृष्टः पृष्टश्च मातुलः ॥ १०३८ ॥ कोऽयं क्व याति स प्रोचे । रागकेसरिसैनिकः ॥ हर्षोऽयं मानवावासे । वासवाख्यवणिकूगृहे ॥ १०३९ ॥प्रवेक्ष्यति मनःकर्तु--मस्योत्सवतरंगितम् ॥ बालकालवियुक्तस्य । वयस्यस्य समागमात् ॥ १०४० ॥ ॥ युग्मम् ॥ निरैक्षत प्रकर्षोऽथ । सुविस्फारितलोचनः ॥ धनदत्तेन सुहृदा । वासवो मिलितस्तदा ॥ १०४१ ॥ मिलनाद्धनदत्तस्य । हर्षाविष्टोऽथ वासवः॥सबांधवः समित्रश्च । विततान महोत्सवम् ॥ १०४२ ॥ अकांडवासवगृहे क्षोभं हर्षविनिर्मितम् ॥ प्रकर्षः प्रेक्षते यावद्--दृष्टस्तावन्नरोऽसितः ॥ १०४३ ॥

अने ते बालकालथी वियोग पामेला मित्रना समागमथी वासव नामना वणिकना मनने उत्सव युक्त करवाने मानवावासमां रहेला ते वणिकना घरमां प्रवेश करशे. ॥ १०३९ ॥ १०४० ॥ हवे प्रफुल्लित लोचनोवालो प्रकर्ष जोवा लाग्यो; तेटलामां वासव वणिक धनदत्त नामना मित्रने मल्यो. ॥ १०४१ ॥ हवे धनदत्तने मलवाथी वासव हर्षित थयो, तथा तेणे बांधवो अने मित्रो सहित महोत्सव विस्तार्यो. ॥ १०४२ ॥ हवे प्रकर्ष जेटलामां हर्षे अचानक बनावेला वासव वणिकना घरना क्षोभने जुए छे, तेट-

लामां तेणे एक श्याम पुरुषने जोयो. ॥ १०४३ ॥ त्यारे तेणे कह्युं के हे मामाजी ! बारणे आ कयो पुरुप उभो छे ? त्यारे विमर्शे कह्युं के, शोकनो मोटो मित्र आ विषाद छे ॥ १०४४ ॥ अने आ कोइक पंथी अहीं प्रवेश करवाने इच्छे छे अने ते प्रवेश कर्याबाद आना घरमां आ विषाद पण प्रवेश करशे ॥ १०४५ ॥ पछी ते पंथीए त्यां जइने वासवने गुप्त वात करी; तेथी ते विषादथी अधिष्ठित थयो थको मूर्छा पामीने पृथ्वीपर पड्यो ॥ १०४६ ॥ पछी वायुना दानादिकथी मलेल छे चैतन्य जेने एवो ते,

तेनोक्तं च नरः कोऽयं । मातुल द्वारि तिष्ठति॥विमर्शः प्राह शोकस्य । विषादोऽयं महासुहृत् ॥ १०४४ ॥ वांछत्यत्रैष पथिकः । प्रवेष्टुं यश्च कश्चन ॥ भवनेऽस्य विषादोऽयं । प्रविष्टेऽस्मिन् प्रवेक्ष्यति ॥ १०४५ ॥ वासवस्य ततो गुह्यं । प्रविश्य पथिकोऽब्रवीत् ॥ पपात मूर्छितः पृथ्व्यां । विषादाधिष्ठितोऽथ सः ॥ १०४६ ॥ वायुदानादिना लब्ध–चेतनः प्रललाप च ॥ हा पुत्र तव संजाता । कावस्था मम कर्मणा ॥ १०४७ ॥ निर्गतोऽभाग्यसंभारा–द्वत्स वारयतोऽपि मे ॥ विधिना निर्घृणेनेदं । कृतं तव करोमि किम् ॥ १०४८ ॥ विषादस्तत्प्रलापेन । प्रविष्टः स्वजनेष्वपि ॥ सर्वे हाहारवपराः । प्रलपंतिस्म ते भृशम् ॥ १०४९ ॥ अभून्मूढं गतानंदं । वासवीयं गृहं ततः ॥ तद् दृष्ट्वा मातुलं प्राह । प्रकर्षः कोऽयमुद्भ्रमः ॥१०५० ॥ स प्राहैप यथा पूर्वं । हर्षेण प्रविनाटितः ॥ तपस्विनं विषादोऽयं । नाटयत्यधुना तथा ॥ १०५१ ॥

वासव शेठ विलाप करवा लाग्यो के, हे पुत्र ! मारां कर्म योगे तारी आ शुं दशा थइ ? ॥ १०४७ ॥ हे वत्स ! वारता एवा पण मारा अभाग्यना समूहथी तुं चाल्यो गयो, अने दुष्ट दैवे तारुं आम कर्युं-तेथी हवे हुं शुं करुं ? ॥ १०४८ ॥ ते प्रलापथी स्वजनोमां पण विषाद दाखल थयो, अने सर्वे हाहारव करता थका अत्यंत विलाप करवा लाग्या. ॥ १०४९ ॥ पछी ते वासव वणिकनुं घर आनंद रहित अने मूढ बनी गयुं;ते जोइने प्रकर्षे मामाने कह्युं के,आ उद्भ्रम शुं थयो?॥१०५०॥त्यारे विमर्शे कह्युं के पूर्वे जेम

आने हर्षे नचाव्यो हतो, तेम हमणां ते बापडाने आ विषाद नचावे छे. ॥ १०५१ ॥ त्यारे प्रकर्षे कह्युं के, ते पंथिए आना कानमां शुं गुप्त वात कही? त्यारे विमर्शे कह्युंके आने वधन नामनो पुत्र छे ॥१०५२॥ तेने वार्या छतां पण ते धन कमावानी इच्छाथी देशांतरे गयो; त्यांथी घणुं धन कमाइने ते आवतो हतो; पण एटलामां कादंबरी नामनी महा अटवीमां चोरोए तेने पकड्यो; तेनुं धन लुंटी लीधुं, सार्थने तेओए हण्यो, तथा लोकोने तेओए केद कर्या; ते केदीओनी साथे वर्धनने पण तेओ (पोतानी) पल्लीमां लेइ गया, अने त्यां "आ सार्थवाह छे" एम विचारिने धनने माटे तेओए तेने सेंकडोगमे

दत्तना आगमनथी खुशी थया हता, अने वर्धननुं दुःख (सांभलीने) विषाद युक्त थया छे, माटे वगर वीचार्युं करनारा एवा आविचाराओ शुं करे ? ॥ १०५९ ॥ वली हे वत्स ! हर्ष अने विषादनुं नाटक आनाज घरमां छे तेम नथी; पण अपरापर कारणोथी समस्त भवचक्रमां ते नाटक छे. ॥ १०६० ॥ वली आ भवचक्र नामना नगरमां रहेला सर्व प्रकारो एकेकथी मांडीने कहेवा अशक्य छे; माटे आ बीज रीते तारे बाकीना प्रकारोने पण जाणी लेवा. ॥ १०६१ ॥ आ भवचक्र घणां परचुटन नगरोथी भरेलुं छे, पण तेओमां उत्तम चार नगरो वधारे प्रख्यात छे. ॥ १०६२ ॥ तेमां पेहेलुं मानवावास

नैतस्यैव गृहे नाटयं । वत्स हर्षविषादयोः ॥ भवचक्रेऽखिले किंतु कारणैरपरापरैः ॥१०६०॥
प्रकारा दुःशका वक्तुं । शृंगग्राहिकयाऽखिलाः ॥ भवचक्रपुरे शेषान् । पथानेन समुन्नय
॥ १०६१ ॥ अवांतरपुरैरेत–द्भूरिभिः परिपूरितम् ॥ सुविख्यातं तथाप्यत्र । श्रेष्ठं पुरचतुष्टय-
म् ॥ १०६२ ॥ एकं हि मानवावासं । द्वितीयं विबुधालयम् ॥ तृतीयंपशुसं
स्थानं । तुर्यं पापिष्टपंजरम् ॥ १०६३ ॥ तत्रेदं मानवावासं । सदा मोहादिभिर्युतम् ॥
क्वचिदिष्टागमोल्लासि । द्रव्यसंगहतं क्वचित् ॥ १०६४ ॥ धनप्राप्त्योन्मदं क्वापि । तन्ना-
शव्याकुलं क्वचित् ॥ दौर्भाग्यसंभृतं क्वापि । क्वापि सौभाग्यशोभनम् ॥ १०६५ ॥

नामनुं, बीजुं विबुधालय (देवलोक) नामनुं, त्रीजुं पशुसंस्थान अने चोथुं पापिष्ठ पंजर एटले (नरक) नामनुं छे. ॥ १०६३ ॥ तेओमां आ मानवावास नामनुं नगर हमेशां मोहादिकोए करीने युक्त थएलुं, क्यांक इष्टना आगमथी उल्लासवालुं, तो क्यांक अणगमता पदार्थोना संगथी हणाएलुं, क्यांक धन प्राप्तिथी हर्षवालुं, तो क्यांक ते धनना नाशथी व्याकुल थएलुं, क्यांक दुर्भाग्यथी भरेलुं, तो क्यांक सौभाग्यनी शोभावालुं, क्यांक पापी लोकथी जीर्ण थएलुं, तो क्यांक धर्मरुपी नटथी युक्त थएलुं, एवी रीते अंतरंग राजाओनां विविध प्रकारनां चरित्रोथी ते नगर संपूर्ण थएलुं छे ॥ १०६४ ॥ १०६६॥

॥ १०६६ ॥ संतान, मंदार, अने हरिचंदन नामनां कल्प वृक्षोथी मनोहर थएलुं, रत्न अने सुवर्णना समूहोथी बनावेला अनेक पाडाओवालुं, मणिओनी कांतिथी हणाएला अंधकारवालुं, हमेशां प्रकाशवालुं, तथा चलायमान थतां कुंडलो, बाजु बंधो, मुकुटो, अने हारोनी कांतिना समूहवाला, विषय सुखरूपी समुद्रमां बुडेला, नहीं करमाती वनमालाओ वाला, हमेशां आनंदमां रहेनारा, तथा अप्सराओथी आलिंगित थएला देवोए करीने शोभितुं थएलुं बीजुं नगर छे. ॥ १०६७ ॥ १०६८ ॥ १०६९ ॥

क्वचित्पापिजनाजीर्णं क्वचिद्धर्मनटान्वितम् ॥ चरित्रैर्विविधैः पूर्ण -मंतरंगमहीभुजम् ॥१०६६॥

॥ त्रिभिर्विशेषकम् ॥ द्वितीयं चारु संतान—मंदारहरिचंदनैः ॥ रत्नहाटकसंघात—घटितानेक पाटकम् ॥ १०६७ ॥ मणिप्रभाहतध्वांतं । नित्यालोकं विराजितम् ॥ चलत्कुंडलकेयूर—मौलिहारप्रभाकरैः ॥ १०६८ ॥ रतिसागरनिर्मग्नै--रम्लानवनदामभिः॥नित्यप्रमुदितैर्देवै- रप्सरः परिरंभिभिः ॥ १०६९ ॥ त्रिभिर्विशेषकम् ॥ साताख्यं कृतवान् कर्म--परिणामोऽत्र नायकम् ॥ तेनेदं सतताह्लादं । शांतविघ्नविनायकम् ॥ १०७० ॥ ईर्षाशोकभयक्रोध--लोभमोहमद भ्रमैः ॥ परीतमपि मुग्धानां । भाति रम्यमिदं पुरम् ॥ १०७१ ॥ तेनेत्थं वर्णितं दुःखा—कुलितं परमार्थतः ॥ विवेकशिखरिस्थाना—मिदमप्यवभासते ॥ १०७२ ॥ तृतीयं क्षुत्पिपासाभी--बंधोद्वेगप्रपीडितैः ॥ जनैरनंतैः संकीर्णं । महामोहवशीकृतैः ॥ १०७३ ॥

आ नगरमां कर्मपरिणाम राजाए साता नामनो नायक बनाव्यो छे, तेथी ते हमेशां आनंदकारक अने शांत थएल छे विघ्नरूपी नायक जेमां एवुं बनेलुं छे. ॥ १०७० ॥ ते नगर इर्षा, शोक, भय, क्रोध, लोभ मोह, मद अने भ्रमथी जोके घेरायलुं छे तो पण ते नगर मुग्धोने रमणिक लागे छे. ॥ १०७१ ॥ तेथी उपर वर्णवेलुं ते नगर पण विवेकरुपी पर्वतपर रहेलाओने परमार्थथी दुःखोथी आकुल थएलुं भासे छे. ॥ १०७२ ॥ त्रीजुं नगर, क्षुधा, तृषा, भय, बंध अने उद्वेगथी पीडित थएला, तथा महामोहे वश

करेला अनंत जीवोथी भरेलुं छे. ॥ १०७३ ॥ चोथा नगरमां तो अंधकारथी (अज्ञानथी) घेराएला लोको वसे छे, त्यां मोहराजाए असाता वेदनीय नामनो नायक करेलो छे.॥१०७४॥त्यां ते लोकोने परमाधामी असुरो तपावेलुं त्रांबुं पाय छे,करवतोना समूहोथी कापे छे,तेओनुं पोतानुं मांस खवरावे छे, प्रबल अग्निथी बाले छे, तथा भुंजे छे, क्रूर एवी वैतरणी नदीमां तरावे छे, वज्रसरखा कांटाओथी भयंकर एवा शाल्मली वृक्षपर चडावे छे, भालां, आर तथा बाणोथी हजारो वेला वीधे छे; एवी रीते तेओने त्यां ते

चतुर्थे तु पुरे लोकावसंति तमसावृताः ॥ नायकोऽत्र कृतोऽसात--वेद्याख्यो मोहभूभुजा ॥१०७४॥तत्र लोकाः कदर्थ्यंते । परमाधार्मिकासुरैः॥पाय्यंते तप्तताम्राणि । दार्यंते क्रकचोत्करैः ॥१०७५॥ खाद्यंते निजमांसानि । दह्यंते प्रबलाग्निना ॥ भृज्यंते तत्र तार्यंते । क्रूरां वैरतणीं नदीम् ॥१०७६॥ शाल्मलीरभिरोह्यंते । विकटा वज्रकंटकैः ॥ कुंततोमरनाराचैश्छिद्यंते च सहस्रशः ॥१०७७॥ त्रिभिर्विशेषकम्॥ सप्तात्र पाटकाः संति । तत्राद्ये पाटकत्रये ॥परमाधार्मिकैरित्थं । जन्यते दुःखसंततिः ॥१०७८॥ परस्परं च कुर्वंति । दुःखमेते निरंतरम्॥ षट्पाटकेषु भिद्यंते । सप्तमे वज्रकंटकैः ॥ १०७९॥ न वक्तुं कोटिजिह्वोऽपि । दुःखमत्र क्षमो भवेत् ॥ एकांतदुःख संकीर्णं । तदिदं पापिपंजरम् ॥ १०८० ॥ तस्मादेतानि चत्वारि ज्ञातानि भवता यदि ॥ पुराणि न तदा ज्ञेयं । भवचक्रेऽवशिष्यते ॥ १०८१ ॥

परमाधामीओ कदर्थना करे छे. ॥ १०७५ ॥ १०७६ ॥ १०७७ ॥ ते नगरमां सात पाडाओ छे, तेमां पहेलो त्रण पाडाओमां परमाधामीओथीआवी रीतनो दुःखोनो समूह कराय छे ॥१०७८॥तेओ हमेशां छ पाडाओमां परस्पर एक बिजाने दुःख आपे छे, अने सातमा पाडामां वज्र सरखा कांटाओथी भेदाय छे. ॥ १०७९ ॥ अही थतां दुःखने क्रोड जीभोवालो पण वर्णववाने समर्थ नथी; अने ते ते पापिपंजररूप नगर एकांत दुःखोथी भरेलुं छे ॥ १०८० ॥ माटे हे प्रकर्ष! आ चारे नगरोने ज्यारे तें जाण्यां, त्यारे आ

भवचक्रमां हवे बाकी कंइं जाणवानुं रहेलुं नथी.॥१०८१॥ते सांभलीने प्रकर्षे भवचक्रतरफ चारे बाजु दृष्टि
करी, तथा पछी संभ्रांत थइने बोल्यो के, हे मामाजी ! आ सात स्त्रीओ वली कोण छे ? ॥ १०८२ ॥
ते स्त्रीओ तो भयंकर दर्शनवाली, कालारंगनी, लुप्त करेल छे सघलो तेजनो समूह जेओए एवी,
दारुण मूर्तिवाली, तथा वेतालीओनी पेठे लोकोने भय आपनारीओ छे. ॥ १०८३ ॥ हे मामाजी ! ते-
ओ कोनातरफथी जोडाएली? केटला बलवाली? केटलापरिवारवाली ? तथा कोने मारवाने तैयार
थइ छे? त्यारे विमर्शे कह्युं के, तेओनां, जरा, रुजा, मृति, खलता, कुरूपता, दरिद्रता अने दुर्भगता

इति श्रुत्वा प्रकर्षोऽदात् । भवचक्रेऽभितो दृशम् ॥ संभ्रांतोऽथ जगौ नार्यः । का एताः सप्त मातुल॥१०८२॥ बीभत्सदर्शनाः कृष्णा । लुप्तशेषमहोभराः ॥लोकानां दारुणाकारा । वेताल्य इव भीतिदाः ॥१०८३॥ किं प्रयुक्ताश्च किंवीर्या–स्तथैताः किंपरिच्छदाः ॥ कं निहंतुं प्रवर्तंते । विमर्शोऽभिदधे ततः॥१०८४॥ जरा रुजा मृतिश्चान्या।खलता च कुरूपता ॥ दरिद्रता दुर्भगता । नामतोऽमूः प्रकीर्तिताः ॥ १०८५ ॥ युग्मम् ॥ मूलभूपस्त्रिया काल–परिणत्या प्रयोजिता ॥ बाह्यहेतुशतैश्चापि।जरा तत्रेह जृंभते ॥१०८६॥ बलं तेजश्च लावण्य–मालिंग्येयं विलुंपति ॥ गाढाश्लेषान्मनो नृणा–मस्या वीर्यमिदं स्मृतम् ॥१०८७॥ वलीपलितवैकल्य–बाधिर्यांध्यकुवर्णताः ॥ कंपकार्कश्यशैथिल्य–दीनतादंतहीनताः ॥१०८८ ॥ जरायाः परिवारोऽय–मनेन परिवारिता ॥ मत्तेव गंधकरिणी । सर्वत्र विलसत्यसौ ॥ १०८९ ॥

एवां नामो कहेलां छे. ॥ १०८४ ॥ मुख्य राजानी स्त्री कालपरिणतीए जेणीने जोडेली छे, एवी आ जरा
सेंकडो गमे बाह्य हेतुओथी स्फुरायमान थाय छे. ॥ १०८६ ॥ ते जरा माणसोने आलिंगन करीने ते-
ओनां बल, तेज अने लावण्यने लोपे छे, तथा निबिड आलिंगनथी तेओनां मनने पण लोपेछे; एवी
रीतनुं तेनुं बल जणाएलुं छे. ॥ १०८७ ॥ वली, श्वेतवाल, विकलता, बधिरता, अंधता, कुवर्णपणुं, कंप,
कर्कशता, शिथिलता, दीनता अने दंतरहितपणुं, एटलो आ जरानो परिवार छे, अने ते परिवारथी

विंटाएली एवी आ जरा गंधहस्तिनीनी पेठे सर्व जगोए विलास करे छे.॥१०८८॥ १०८९ ॥ जे कालपरिणतिनो यौवन नामनो महा बलवान अनुचर छे, के जे, तेणीना हुकमथी प्राणीओना शरीरमां दाखल थयो छे, तथा जे वल्गन उल्लास, दोडवापणुं, उद्भ्रम, हर्ष, गर्व, शूरता, मश्करी, तथा धैर्य आदिकरूप पदातिओथी युक्त थएलो छे, एवा मूर्तिनी स्फुर्तिवाला कामदेवना आवेशना सन्निवेशने करनारा ते यौवनने परिवार सहित क्रोध पामेली आकृतिथी जेम तेम आ जरा मर्दित करे छे. ॥ १०९०॥१०९१ ॥ ॥ १०९२ ॥ पछी घडपणथी नष्ट थएल छे यौवन जेओनुं एवा ते पुरुषो स्त्रीथी पराभव पामेछे, तथा

अस्ति योऽनुचरः काल—परिणत्या महाबलः ॥ यौवनाख्यस्तदादेशात् । प्रविष्टांऽगेषु देहिनाम्
॥१०९०॥संयुतो वल्गनो ल्लास- धावनोद्भ्रमसंमदैः॥गर्वशौंडिर्यखिंगत्व--धैर्याद्यैश्च पदातिभिः
॥१०९१॥मुर्तिस्फूर्तिस्मरावेश--सन्निवेशविधायकम्॥क्रुधाकृत्येव तमियं । मृद्नाति सपरिच्छदम्
॥१०९२॥त्रिभिर्विशेषकम्॥ ततो भवंति जरसा । जना मर्दितयौवनाः ॥ भार्ययापि पराभूता--
स्तनयैरप्युपेक्षिताः ॥१०९३ ॥ योवेदनीयनृपते -र्वयस्यो रसनाभिधः ॥ वर्णितस्तत्प्रयुक्तेयं ।
रुजापि नृपतेर्भुजा ॥ १०९४ ॥ रजस्तमोऽभिसंपातः । संप्राप्तिः कालकर्मणाम् ॥ वात-
पित्तकफक्षोभो । हेतुः सर्वो रुजामयम् ॥ १०९५ ॥ बाह्यान्यपि निमित्तानि । प्रयुंक्ते ऽसात एव यत् ॥ हेतुःप्राणिषु संलीन--स्तत्वतस्तदयं रुजाम् ॥ १०९६ ॥स्वास्थ्यं निहत्य वीर्येण ।
करोत्यातुरतामियम् ॥ ज्वरातिसारकुष्टार्शाः । प्रमेहप्लीहधूमकाः ॥ १०९७ ॥

पुत्रोथी पण उपेक्षित थाय छे ॥ १०९३ ॥ जे वेदनीय राजानो रसना नामनो मित्र वर्णवेलो छे, तेनी जोडेली आ रूजा पण छे. ॥ १०९४ ॥ रजोगुण तथा तमोगुणनो अभिसंपात, कालकर्मोनी प्राप्ति, तथा वात, पित्त, अने कफनो क्षोभ ए सर्व हेतुओ रोगोना छे. ॥ १०९५ ॥ अने असाता जे बाह्य निमित्तोने जोडे छे, ते तत्वथी प्राणीओमां लीन थएलो हेतु छे.॥ १०९६ ॥ आ रूजा पोतानां वीर्यथी (प्राणीओनी) स्वस्थताने हणीने आतुरता करे छे, तथा ज्वर, अतिसार, कुष्ट, अर्श, प्रमेह, आलीह, धूमक,

अम्लक, संग्रहणी, शूल,हिका,श्वास,क्षय, भ्रम, गुल्म, हृदयनो रोग,मोह,खरज,उन्माद जलोदर। माथानी तथा नेत्रोनी पीडा, शर्दी, शोष, तथा भगंदर ए सर्व आ रूजाना परिवार छे, अने तेथी ते दुर्जय छे. ॥ १०९७ ॥ १०९८ ॥ १००० ॥ आ रूजा पटुताने धारण करनारी, तथा साताए जोडेली नीरोगताने हणे छे, तथा सर्व प्राणीओने आधिव्याधिने विस्तारे छे. ॥ ११०० ॥ आ रूजाए विह्वल करेला मूढ माणसो मोटा पोकारोथी रडे छे, दीन वचन बोले छे तथा आमतेम लोटे छे. ॥ ११०१ ॥ झेर, अग्नि,

आम्लकग्रहणीशूल—हिक्काश्वासक्षयभ्रमाः॥गुल्महृद्रोगसम्मोह-कंडून्मादजलोदराः॥१०९७॥
शिरोनेत्रार्तिवीसर्प--च्छर्दिशोषभगंदराः॥सर्वेऽप्यस्याःपरीवार--स्तेनेयं भुवि दुर्जया॥१०९९॥
हंति नीरोगतां सात--नियुक्तां पाटवावहाम् ॥ इयमाधिं वितनुते । व्याधिं चाखिलदेहिनाम्
॥ ११०० ॥ रुदंति दीर्घपूत्कारै--र्दीनं जल्पंति मानवाः ॥ लुठंतीतस्ततो मूढा । अनया विह्वली
कृताः ॥ ११०१ ॥ मृतिरायुर्नृपस्यास्त--समयेन प्रयोजिता ॥ विषाग्निशस्त्रपानीय--गिरिपाता
द्यपेक्षिणी ॥ ११०२ ॥ हरत्युच्छ्वासनिश्वासं । चेष्टां भाषां च चेतनाम् ॥ क्षणेन देहिनामेषा ।
वीर्यमस्या वदंत्यदः ॥ ११०३ ॥ इयं न वीर्यवत्येका । परिवारमपेक्षते ॥ इंद्रोपेंद्रादयोऽप्य-
स्याः । कंपंते नाममात्रतः ॥ ११०४ ॥ भार्यामायुर्नृपस्यैषा । जीविकां स्थितिदायिनीम् ॥
हत्वा स्वस्थानतोऽन्यत्र । जनान्नयति लीलया ॥ ११०५ ॥

शस्त्र, पाणी, तथा पर्वतपरथी पतन इत्यादिकनी अपेक्षावाली मृतिने (मृत्युने) आयु राजाना (मित्र) अस्त समये जोडेली छे. ॥ ११०२ ॥ ते मृति प्राणीओना उच्छवास निश्वासने, चेष्टाने, भाषाने, तथा चेतनाने क्षणवारमांज जे हरे छे, तेने तेणीनुं वीर्य कहे छे. ॥ ११०३ ॥ महा बलवान एवी आ मृति एकली परिवारनी अपेक्षा करतीनथी, तथा आना फक्त नामथीज इंद्र, तथा वासुदेवादिको पण कंपे छे ॥ ११०४ ॥ वली आ मृति, स्थिति देनारी जीविका नामनी आयुराजानी स्त्रीने हणीने जीवोने लीला

मात्रमाज तेओना पोताना स्थानकथी बीजी जगोंए लेइ जाय छे. ॥ ११०५ ॥ वली हे वत्स ! मुख्य राजानो पापोदय नामनो जे सेनापति छे, तेणे आ खलताने भवचक्रमां जोडेली छे ॥ ११०६ ॥ ते खलतानुं बाह्य निमित्त खलोनो संग छे,अने परमार्थथी तो तेने पापोना उदयथी उत्पन्न थनारो जाणवो ॥११०७॥ लुचाइ, चुगली, दुःशीलता, मित्रोनो द्रोह, कृतघ्नपणुं, मर्मोनो प्रहार, जंगलीपणुं, निर्लज्जता, मद, मत्सर, गुरुनी अवगणना ने क्रोध आदिको खलताना परिचारको छे, अने तेओथी युक्त थएला एवा प्राणीओनां चित्तने आ खलता पोतानां बलथी मथे छे. ॥ ११०८ ॥ ११०९ ॥ आ खलता मुख्य राजाना

अस्ति पापोदयो वत्स । सेनानी मूलभूपतेः ॥ तेनैषा खलता वत्स । नियुक्ता भवचक्रके
॥ ११०६ ॥ बाह्यं निमित्तमप्यस्या । विद्यते खलसंगमः ॥ पापोदयोद्भवःसोऽपि । विज्ञेयः
परमार्थतः ॥ ११०७ ॥ शाठ्यपैशुन्यदौःशील्य—मित्रद्रोहकृतघ्नताः ॥ मर्मोद्घट्टन वैयात्य--
नैर्लज्यमदमत्सराः ॥ ११०८ ॥ गुरुविप्लवरोषाद्याः । खलतापरिचारकाः ॥ एतद्युतांगिनां
चेतो । मथ्नातीयं स्ववीर्यतः ॥ ११०९ ॥युग्मम्॥ इयं पुण्योदयाख्येन । सेनान्या मूलभूपतेः॥
नियोजितं द्वितीयेन । हंति सौजन्यपूरुषम् ॥ १११० ॥ गाम्भीर्यप्रश्रमस्थैर्य—दाक्षिण्यादिपदा-
तिभिः ॥ युतं लोके च कुर्वाणं । सद्विश्रंभसुखासिकां ॥११११॥ खादंतो वर्गमात्मीयं । खलता
निहता जनाः ॥ बध्नंति परनिंदास्थि । गले नीचा शुनोऽपि हि ॥१११२॥ संतोषकृतवृत्तीनां ।
सतां प्रत्यर्थिनः खलाः ॥ वानेयतृणवृत्तीना । मृगाणामिव लुब्धकाः ॥ १११३ ॥

बीजा सेनापति एवा पुण्योदये जोडेला सौजन्य नामना पुरुषने हणे छे. ॥१११०॥ ते सौजन्य नामनो पुरुष केवो छे ? तो के, गंभीरता, प्रश्रय, स्थिरता, तथा दाक्षिणता आदिक पदातिओथी युक्त थएलो छे, तथा लोकोमां उत्तम विश्वासनुं सुख करनारो छे. ॥ ११११ ॥ खलताथी हणाएला पुरुषो पोताना वर्गनेज खाताथका, तथा कुत्राथी पण नीच थयाथका परनी निंदारूपी हाडकांने पोताना गलांमां बांधे छे. ॥ १११२ ॥ वनना तृणथी आजीविका चलावनारा हरिणोना जेम पाराधिओ, तेम संतोष

वृत्तिवाला सज्जनोना (ते) खलो शत्रुओ छे. ॥१११३॥ सन्निपात ज्वरोनी पेठे क्रूर एवा खल माणसो कोइ वखते उष्ण, तो कोई वखते शीतल, तो कोई वखते मध्यम वृत्तिवाला एम एक स्वरूपवाला होता नथी. ॥ १११४ ॥ वली में पूर्वे जे नाम नामना राजानुं वर्णन कर्युं छे, ते क्रूरताथी आ कुरूपताने भवचक्रमां जोडे छे. ॥१११५॥ वली तेना हुकमनी अपेक्षाथी कोप पामेला एवा कफादिक रूप बाह्य निमित्तो कुरूपताने उत्पन्न करे छे. ॥ १११६ ॥ तेना अंगमां रहेली आ कुरूपता प्राणीओने जे उद्वेग पमाडे छे, तेने तेणीनुं वीर्य जाणवुं; तेम कुंठता, काणापणुं, कुब्जपणुं, वामनपणुं, विवर्णपणुं, बेहेरापणुं,

क्वचिदुष्णाः क्वचिच्छीताः । क्वचिन्मध्यमवृत्तयः ॥ नैकरूपाः खलाः क्रूराःसन्निपाता इव ज्वराः ॥ १११४ ॥ नामनामा महीनाथो । यो मया पूर्ववर्णितः ॥ भवचक्रे युनक्त्येनां । स क्रौर्येण कुरूपताम् ॥ १११५ ॥ निमित्तान्यपि बाह्यानि । तदादेशव्यपेक्षया ॥ परिकुप्यत्कफादीनि । जनयंति कुरूपताम् ॥ १११६ ॥ वीर्यमस्यास्तदंगस्था । यदुद्वेगं करोत्यसौ ॥ कुंठताकाण्य-कुब्जत्व—वामनत्वविवर्णताः ॥१११७ ॥ बाधिर्यखंजतांध्याद्या । वर्ततेऽस्याः परिच्छदे ॥ नियुक्तां हंति नाम्नैव । तद्युतेयं सुरूपताम् ॥ १११८ ॥ युग्मम् ॥ भवंति क्रीडनस्थानं । कुरूपा रूपगर्विणाम् ॥ निर्गुणाश्च भवंत्येते । गुणा ह्याकृतिसंश्रयाः ॥ १११९ ॥ पुरस्कृतांतरायेण । पापोदयचमूभृता ॥ दरिद्रता प्रयुक्तेयं । द्यूताद्यैर्बाह्यहेतुभिः ॥ ११२० ॥ दुराशापाशपतितं । निर्धनं कुरुते जनम् । एषा वीर्येण शेषाहि--फणाभोगभयंकरी ॥ ११२१ ॥

लंगडापणुं, तथा अंधपणुं. इत्यादिको तेना परिवारमां छे, तथा तेओथी युक्त थएली आ कुरूपता नामेज जोडेली सुरुपताने हणे छे. ॥ १११७ ॥ १११८ ॥ कुरूपवालां प्राणीओ रूपथी गर्विष्ट थएला-ओने क्रीडानां स्थानरूप थइ पडे छे; तथा तेओ-निर्गुणी थाय छे,केम के गुणो रूपने आधिन छे ॥१११९॥ पापोदयना सेनापति अंतराये दरिद्रताने अगाडी करेली छे, तथा जुगार आदिक बाह्य हेतुओथी ते जोडाएली छे. ॥११२०॥ आ दरिद्रता दुराशारूपी पाशमां पडेला माणसने निर्धन करेछे, तथा बलथी ते शेषना-

गनी फणा सरखी भयंकर छे.॥११२१॥मूढता, पराभव,दीनता,प्रायें करीने बहुपुत्र पुत्री आदि, क्षुधा,अरति, संताप, हृदयनी अन्यूनता, तथा याचना इत्यादि तेनो परिवारछे; अने तेओथी मुक्त थएली आ दरिद्रता पुण्योदये जोडेला ऐश्वर नामना श्रेष्ठ पुरुषने हणे छे ॥११२२॥११२३॥दरिद्रताथी हणाएल छे ऐश्वर्य जेओनुं एवा प्राणीओ रात्रीएपण सूता नथी; तथा प्रत्यक्ष नारकीओनी पेठे चिंतारूपी अग्निथीजबल्या करेछे. ॥११२४॥वली आ दुर्भगताने पण नामराजाएज जोडेली छे; तेम विरूपता तथा दुःस्वभाव आदिक बाह्य हेतुओनी अपेक्षावाली छे. ॥ ११२५ ॥ वली ते दुर्भगता माणसने जे अप्रीतिवालो, तथा अतिद्वेषी करे

मौढ्यं पराभवो दैन्यं। प्रायशो बहूपत्यता ॥ बुभुक्षाऽरतिसंताप--हृदयान्यूनतार्थनाः ॥११२१॥ इत्यादिः पपिरवारोऽस्या । हंतीयं तेन संयुता ॥ ऐश्वराख्यनरं श्रेष्ठं। पुण्योदयनियुक्तकम् ॥ ११२३ ॥ युग्मम् ॥ दरिद्रताहतैश्वर्या। रात्रावपि न शेरते ॥ चिंताग्निनैव दह्यंते । प्रत्यक्षा इव नारकाः ॥ ११२४ ॥ इयं दुर्भगता नाम--नृपेणैव नियोजिता ॥ वैरूप्यदुःस्वभावादि--बाह्यहेतुव्यपेक्षिणी ॥ ११२५ ॥ अनभीष्टमतिद्वेष्यं । यदेषा कुरुते जनम् ॥ तदिदं वीर्यमेतस्या। जगत्रयभयावहम् ॥ ११२६ ॥ परिवारः किलैतस्या--दीनताभिभवत्रपा ॥ न्यूनता चित्तलघुता । वेषविज्ञानहीनता ॥ ११२७ ॥ नियुक्तां सुप्रसन्नेन । नाम्ना सुभगतामियम् ॥ हंति तत्कोपसमय--स्फुटलब्धोदयांगिनाम् ॥११२८॥ अनया हृतसौभाग्या । वल्लभानामवल्लभाः ॥ शोकेन परिरभ्यंते । निजनिंदापरायणाः ॥ ११२९ ॥

छे, ते तेणीनुं त्रणे जगतोने भय करनारुं वीर्य जाणवुं. ॥ ११२६ ॥ वली दीनता, पराभव, लज्जा, न्यूनता चित्तनी लघुता, तथा वेष विज्ञाननुं हीनपणुं, एटलो तेनो परिवार छे. ॥ ११२७ ॥ ते परिवारना कोप समये प्रगट मलेल छे उदय जेणीने एवी ते दुर्भगता सुप्रसन्ने जोडेली प्राणीओनी सुभगताने हणे छे. ॥ ११२८ ॥ आ दुर्भगताथी हणाएल छे सौभाग्य जेओनुं एवां प्राणीओ वल्लभोने पण अवल्लभ थाय छे, तथा पोतानी निंदामां तत्पर थया थका शोकथी आलिंगित थाय छे. ॥ ११२९ ॥

त्यारे प्रकर्षे कह्युं के, हे मामाजी ! भुजदंडथी धारण करेल छे पृथ्वीनो भार जेओए एवा लोकपालो तथा राजाआदिको शुं आने निवारवावाला नथी ? ॥ १३० ॥ त्यारे विमर्शे कह्युं के, तेओने निवारवाने कोइ पण समर्थ नथी; केमके, तेओनुं मथन करनारुं तथा भयंकर वीर्य समर्थोमां परम स्फुरायमान थाय छे. ॥ ११३१ ॥ त्यारे प्रकर्षे कह्युं के, त्यारे तेओने निवारवामां शुं प्राणीए यत्न न करवो ? त्यारे विमर्शे कह्युं के, निश्चयथी तेओ अवश्य थनारीज छे;तेने कोइ नष्ट करी शकतुं नथी; अने नही बनवानी बाबतमां प्रयत्न करवाथी श्रमविना बीजुं फल थतुं नथी. ॥११३२॥ ११३३ ॥ तो पण व्यवहारथी तेओना

प्राह प्रकर्षः संत्यासां । किं मातुल न वारकाः ॥ लोकपालाः क्षितीशाद्या । दोर्दण्डोद्धृतभूभराः ॥ ११३० ॥ विमर्शः प्राह नैवासां । कोऽपीष्टे विनिवारणे ॥ प्रभुष्वपि स्फुरत्यासां । वीर्यमुन्माथि दारुणम् ॥ ११३१ ॥ प्रकर्षः प्राह तद्यत्नः । किमासां विनिवारणे ॥ न कार्यो देहिना प्राह । विमर्शो निश्चयात्तथा ॥ ११३२ ॥ एता ह्यवश्यम्भाविन्यः । क्षेप्तुं शक्या न केनचित् ॥ अशक्यार्थप्रवृत्तेश्च । फलं नान्यच्छ्रमादृते ॥ ११३३ ॥ युग्मम् ॥ यतंते तद्विनाशाय । तथापि व्यवहारतः ॥ स्वागोमलो हि सर्वत्र । क्षालनीयः क्रियाम्भसा ॥ ११३४ ॥ प्रवर्त्यंते हठात्कर्म--परिणामेन मानवः ॥ कार्यौ हर्षविषादौ नो । तत्र निश्चयवेदिना ॥ ११३५ ॥ व्यवहारनयज्ञोऽपि।सद्धेतौ यतते बुधः॥जरादीनां विनाशे चासद्धेतुर्धर्म एव हि॥११३६॥नास्ति यत्र जराद्युत्थः।क्लेशः सा निर्वृतिःपुरी॥ज्ञानश्रद्धानचारित्र–मयो धर्मस्तदाप्तिकृत् ॥ ११३७ ॥

नाश माटे (प्राणीओ) यत्न करे छे; माटे सर्व जगोए पोताना अपराधरूपी मेलने क्रियारूपी पाणीथी धोवो.॥ ११३४ ॥ हठथी कर्म परिणाम राजा मनुष्यने प्रवर्तावे छे, माटे तेमां निश्चय वेदिए हर्ष के शोक करवो नहीं. ॥ ११३५ ॥ डाह्यो माणस व्यवहार नयने जाणतां छतां पण सत् हेतुमां प्रयत्न करे छे, केमके, जरादिकनो नाश होते छते सत् हेतुज धर्मरूप छे. ॥ ११३६ ॥ ज्यां जरादिकथी उत्पन्न थएलो क्लेश नथी, ते मोक्षनगरी छे; अने ज्ञान, श्रद्धा तथा चारित्रमय धर्म ते मोक्षने प्राप्त करनारो छे.॥११३७॥

रत्नत्रयथी उत्पन्न थएल छे वीर्य जेओने एवा, तथा मुक्तिना मार्गमां पण रहेला एवा प्राणीओना क्लेशो सूक्ष्म थाय छे ज, तथा सुखनी श्रेणि वधे छे. ॥ ११३८ ॥ पण आ चारे प्रकारनुं भवचक्र नामनुं नगर हमेशां तेओथी मुकाएलुं नथी, अने तेथी अत्यंत दुःखोना समूहथी भयंकर थएलुं छे. ॥ ११३९ ॥ त्यारे प्रकर्ष बोल्यो के, जो एम छे,तो अहीं रहेनारा माणसोने शुं खेद थतो नथी ? त्यारे विमर्शे कह्युं के, महा मोहादिकथी मोहित थएलां माणसो तेनाथी खेद पामतां नथी, पापकर्मथी तेओने त्यांज प्रीति थाय

रत्नत्रयोत्थवीर्याणां । मुक्तेर्मार्गेऽपि तिष्ठताम्॥क्लेशास्तनूभवंत्येव । सुखपद्धतिरेधते॥११३८॥ सदैवामुक्तमेताभि–र्भवचक्रपुरं पुनः ॥ चतुर्विधमपि प्रौढ–दुःखसंभारदारुणम् ॥११३९ ॥ प्रकर्षः प्राह यद्येवं । ततोऽत्र वसतां नृणाम् ॥ किं जायते न निर्वेदो । विमर्शः प्रत्यभाषत ॥ ११४० ॥ निर्विद्यंते जना नास्मा–न्महामोहादिमोहिताः ॥ पापेन कर्मणा तेषां । रतिरत्रैव जायते ॥ ११४१ ॥ युग्मम् ॥ प्रकर्षः प्राह तर्ह्येषां । चिंतया किं दुरात्मनाम् ॥ केवलं दर्शितं वीर्यं । त्वया मोहादिभूभुजाम् ॥ ११४२ ॥ कुदृष्टिजानिर्यस्तूक्तो । मिथ्यादर्शननामकः ॥ भवचक्रे न तद्वीर्यं । दर्शितंतत्प्रदर्शय ॥११४३॥ विमर्शःप्राहतस्यैवा–धीनं पुरचतुष्टयम् ॥ स्थानानि दर्शयाम्युच्चै–स्तद्वशानां विशिष्यते ॥ ११४४ ॥ दृश्यंते मानवावासे । ह्यवांतरपुराणि षट् ॥ यान्यमूनि ध्रुवं तानि । तेषां स्थानानि लक्षय ॥ ११४५ ॥

छे ॥ ११४० ॥ ११४१ ॥ त्यारे प्रकर्षे कह्युं के, त्यारे ते दुष्टोनी चितानुं शुं प्रयोजन छे; हवे हे मामाजी! तमोए केवल मोहादिक राजाओनुं वीर्य तो देखाड्युं.॥११४२॥ पण आ भवचक्रमां जे तमोए कुदृष्टिथी उत्पन्न थएला मिथ्या दर्शननुं वर्णन कर्युं छे, तेनुं वीर्य देखाड्युं नथी, ते देखाडो ? ॥ ११४३ ॥ त्यारे विमर्शे कह्युं के, आ चारे नगरो तेनेज आधिन छे; पण ते मिथ्या दर्शनने वश थएला प्राणीओनां स्थान कोने तने हुं विशेष प्रकारे हवे देखाडुं छुं. ॥ ११४४ ॥ मानवावासमां जे आ परां सरखां नगरो देखाय

त्यारे विमर्शे कहुं के, तेओमां मीमांसकविना पांच नगरो तो तेज छे छ दर्शनमां मीमांसक नगरने गण्युं नथी. ॥११५४॥ केमके, जैमनि ऋषिए वेदोनी रक्षा माटे कुतीर्थीओनो पराभव जोइने सर्व दोषोने दूर करवानी इच्छाथी मीमांसा करेल छे. ॥ ११५५ ॥ माटे एक मीमांसक नगर विना आ पांचे नगरोने लोको दर्शन संख्यामां गणे छे, तेमां संशय नथी. ॥ ११५६ ॥ त्यारे प्रकर्षे कहुं के, जो एम छे, तो छठ्ठुं दर्शन कयुं छे ? त्यारे विमर्शे कहुं के,जे आ विवेकरूपी पर्वतपर देखाय छे ते. ॥ ११५७ ॥ त्यां अप्रमत्ततारूपी सातमा गुणठाणारूपी उंचु शिखर रहेलुं छे; माटे एवुं जे छठ्ठुं प्रसिद्ध

जैमनिर्वेदरक्षार्थं । दोषजातोद्दिधीर्षया ॥ चकार येन मीमांसां । दृष्ट्वातीर्थिकविप्लवम् ॥ ११५५ ॥ तस्मादेतानि पंचैव । पुरं मीमांसकंविना ॥ लोकैर्दर्शनसंख्यायां । गण्यंते नात्र संशयः ॥ ११५६ ॥ प्रकर्षः प्राह यद्येवं । ततः षष्टं क्व वर्तते ॥ विमर्शः प्राह यदिदं । विवेकाद्रौ निरीक्ष्यते ॥ ११५७ ॥ अप्रमत्तत्वशिखरं । तुंगं तत्र निवेशितम् ॥ पुरं यद्विदितं षष्टं । तज्जैनमभिधीयते ॥ ११५८ ॥ अत्र स्थितानां लोकानां । न मिथ्यादर्शनाभिधः ॥ बाधकः स्यात् प्रकृत्यैव । महामोहमहत्तमः ॥ ११५९ ॥ प्रकर्षः प्राह बाध्यंते । यदनेन स्थिता । अधः॥शिखरस्था न बाध्यंते को हेतुस्तत्र मातुल ॥ ११६० ॥ विमर्शः प्राह पुर्यस्ति । महामोहादिभूभुजाम् ॥ मुक्तिर्भुक्तेरतिक्रांता । निर्द्वंद्वानंदशालिनी ॥ ११६१ ॥ सर्वेऽपि गंतुमिच्छंति । तामधः पुरवासिनः ॥ मुक्त्वा लोकायतं स्वैःस्वैर्मिथोमार्गैर्विरोधिभिः ॥११६२॥

नगर छे, ते जैनना नामथी ओलखाय छे. ॥ ११५८ ॥ अहीं ते शिखरपर रहेला लोकोने स्वभावथीज मोहामोहनो कारभारी मिथ्या दर्शन बाध करी शकतो नथी. ॥ ११५९ ॥ त्यारे प्रकर्षे कहुं के हे मामाजी ! अहीं नीचा रहेलाओने जे आ मिथ्या दर्शन पीडे छे, अने शिखरपर रहेलाओने जे पीडतो नथी, तेनो शुं हेतु छे ? ॥ ११६० ॥ त्यारे विमर्शे कहुं के, महामोह आदिक राजाओना भोगवटा विनानी, तथा अप्रतिम आनंदथी मनोहर थएली मुक्ति नामे नगरी छे. ॥ ११६१ ॥ ते मुक्ति नामना

नगर प्रते एक लोकायत(नास्तिक)विना नीचेना नगरोमा रहेनारा सर्व लोको परस्पर विरोधवाला एवा पोत पोताना मार्गोथी जवाने इच्छे छे. ॥ ११६२ ॥ पण ते कल्पित मार्गो मुक्तिमां पहोंचाडवाने लायक नथी; अने ते मोक्षनगर मेलववानो मार्ग विवेकरूपी शिखरपर रहेला लोकोए जोएलो छे. ॥ ११६३ ॥ मिथ्या दर्शनथी लुप्त थएला अने ते पर्वतथी नीचे रहेला एवा प्राणीओ (शुद्ध) मार्गने तजीने कुमार्गमां पडेला छे, पण पर्वतपर रहेलाओ तेवा नथी. ॥ ११६४ ॥ त्यारे प्रकर्षे कह्युं के, ते मिथ्यात्वीओए जे मुक्ति मार्गोने कल्पेला छे, ते प्रत्येकने, उत्पन्न थएल छे कौतुक जेने एवो हुं, सांभल-

न मुक्तेः प्रापका युक्ताः । पंथानस्ते च कल्पिताः ॥ विवेकशिखरस्थैस्तु । दृष्टः पंथास्तदा-त्तिकृत् ॥ ११६३॥ त्यक्तमार्गाः कुमार्गे च । संश्रितास्तदधः श्रिताः ॥ मिथ्यादर्शनलुप्ताशा । गिरिस्थास्तु न तादृशाः॥ ११६४ ॥ प्रकर्षः प्राह येऽमीभि–र्मुक्तिमार्गाः प्रकल्पिताः ॥ प्रत्येकं तानहं श्रोतु–मिच्छाम्युत्पन्नकौतुकः ॥ ११६५ ॥ विमर्शः प्राह यद्येवं।समाधाय ततो मनः॥ वक्ष्यमाणान्मया वत्स । तान्मार्गानवधारय ॥ ११६६ ॥ तत्वज्ञानाद्भवेन्मुक्ति--रिति सर्वै-र्विनिश्चितम् ॥ तानि नैयायिकानां च । प्रमाणादीनि षोडश ॥ ११६७ ॥ प्रमायाः करणं तत्र। प्रमाणं तच्चतुर्विधम् ॥ प्रत्यक्षमनुमानंचो–पमानं शाब्दमेव च ॥ ११६८ ॥ ज्ञानं प्रत्यक्षमक्षार्थ--योगजं व्यभिचारि न ॥ तत्पूर्वं त्रिविधं प्राहु--रनुमानं विशारदाः ॥ ११६९ ॥

वाने इच्छुं छुं. ॥ ११६५ ॥ त्यारे विमर्शे कह्युं के, ज्यारे एम छे, त्यारे हे वत्स ! तुं चित्त स्थिर करीने, माराथी कहेवाता ते मार्गोने ध्यानमां ले ? ॥ ११६६ ॥ तत्त्व ज्ञानथी मुक्ति थाय, एम तो सर्व दर्शनीओए निश्चय करेलुं छे; हवे नैयायिकोना ते प्रमाण आदिक शोल तत्वो छे. ॥ ११६७ ॥ प्रमानुं करनारुं प्रमाण छे; अने (नैयायिकोनां) प्रत्यक्ष, अनुमान, उपमान अने शाब्द ए चार प्रमाणो छे. ॥ ११६८ ॥ इंद्रियार्थना योगथी उत्पन्न थएलुं अने व्यभिचार विनानुं जे ज्ञान तेने प्रत्यक्ष प्रमाण जाणवुं; अने ते प्रत्यक्ष प्रमाण पूर्वक अनुमान प्रमाणने पंडितोए (नीचे प्रमाणे) त्रण प्रकारनुं कहेलुं छे. ११६९

पूर्ववत्, शेषवत्, तथा दृष्ट सामान्य, ए त्रण प्रकारनुं अनुमान प्रमाण छे; तेमां पूर्ववत् एटले कारणथी कार्यनुं अनुमान, शेषवत् एटले कार्यथी कारणनुं अनुमान, दृष्ट सामान्य एटले एक जगोएथी बीजी जगोए गमनादिकनुं अनुमान जाणवुं.॥११७०॥ जेम मेघना घटाटोपथी वृष्टि थशे एवुं जे अनुमान थाय तेने पूर्ववत् जाणवुं; तथा नदीमां आवेला पूरना भेदथी (उपरवास) वृष्टि थइ, (एम जे जाणवुं) तेने शेषवत् अनुमान जाणवुं; तथा जुदी दिशाए जवाथी सूर्यनी जेम गति जणाय छे, तेम पुरुषांतरमां जे गति जाणवी, तेने दृष्टसामान्य नामनुं त्रीजुं अनुमान जाणवुं. ॥ ११७१ ॥ संज्ञीना संबंधनी आश्रयभूत एवी जे संज्ञा तेने श्रीजुं उपमान प्रमाण कहेलुं छे; तथा यथार्थवक्तानो जे उपदेश तेनुं नाम

पूर्ववच्छेषवच्चैव । दृष्टं सामान्यतश्च तत् ॥ हेतोः कार्यस्य कार्याच्च । हेतोरन्यस्य चान्यतः ॥ ११७० ॥ यथा मेघोन्नतेर्वृष्टि–र्भविष्यत्यनुमीयते ॥ पूरभेदाच्च जाता साऽन्यदिग्प्राप्तेर्गती-रवौ. ॥ ११७१ ॥ उपमानं स्मृतं संज्ञा--संज्ञिसंबंधसंगतिः ॥ आप्तोपदेशः शब्दश्च । मानमेतच्चतुर्विधम् ॥ ११७२ ॥ आत्मदेहेंद्रियस्वांत । धीदोषार्थप्रवृत्तयः॥ प्रेत्यभावः फलं दुःखं । प्रमेयं मुक्तिरेव च ॥ ११७३ ॥ संशयः कीर्तितं ज्ञानं । विरुद्धोन्नयकोटिकम् ॥ येन प्रयुक्तः पुरुष–श्चेष्टते तत्प्रयोजनम् ॥ ११७४ ॥ दृष्टांतो निश्चयस्थानं । सिद्धांतोऽर्थः प्रतिष्टितः ॥ आनुमानिकवाक्यस्य । देशानवयवान् जगुः ॥ ११७५ ॥

शाब्दप्रमाण; एवी रीते प्रमाण चार प्रकारनां छे. ॥ ११७२ ॥ आत्मा, शरीर, इंद्रिय, मन, बुद्धि, दोष, अर्थ, प्रवृत्ति, प्रेत्यभाव, फल, दुःख अने मुक्ति ए प्रमेय नामनुं बीजुं तत्व छे. ॥ ११७३ ॥ विरुद्ध छे बन्ने कोटीओ जेनी एवुं जे ज्ञान तेने त्रीजो संशय नामनो तत्व कहेल छे, तथा जेथी युक्त थएलो पुरुष चेष्टा करे, तेने चोथुं प्रयोजन नामनुं तत्व जाणवुं. ॥ ११७४ ॥ अनुमानिक प्रमाणना निश्चय माटेनुं जे उदाहरण तेने पांचमुं दृष्टांत नामनुं तत्व कह्युं छे, तथा तेनो जे निश्चित अर्थ, तेने सिद्धांत नामनुं छठुं तत्व कह्युं छे, तथा तेना भागोने अवयव नामनुं सातमुं तत्व कहेलुं छे. ॥ ११७५ ॥

व्याप्यनासमारोपमां व्यापकनुं जे जोडाण तेने आठमुं तर्क तत्त्व कहेलुं छे. तथा निश्चयरूप जे ज्ञान, तेने निर्णय नामनुं नवमुं तत्व कहेलुं छे. ॥ ११७६ ॥ जाणवानी इच्छाथी शिष्याचार्य वचे जे वार्तालाप तेनु नाम दशमुं तत्ववाद, जीतवानी इच्छाथी करेलो जे वार्तालाप तेनुं नाम अग्यारमुं तत्वजल्प तथा । स्वपक्षनी स्थापना विनानो जे वार्तालाप, तेने बारमुं वितंडा नामनुं तत्व कहेलुं छे. ॥ ११७७ ॥ असिद्ध आदिक हेत्वाभास नामनुं तेरमुं तत्व छे, तथा आकूतना दूषणरुप जूठा उत्तरवालुं छल नामनुं चौदमुं तत्व छे, अने उत्कर्ष, तथा साम्यादिकरुप

तर्को व्याप्यसमारोपे॥ व्यापकस्य प्रसंजनम्॥अवधारणरूपं चाज्ञानं निर्णय उच्यते॥११७६॥ बुभुत्सया कथा वादो । जल्पश्च विजिगीषया ॥ स्वपक्षस्थापनाहीना । वितंडा परिकीर्तिता ॥ ११७७ ॥ हेत्वाभासा असिद्धाद्या-श्छलमाकूतदूषणम्॥असद्भूतोत्तरं जातिःसा चोत्कर्षसमादिका॥११७८॥ पराजयस्य हेतुश्च । निग्रहस्थानमिष्यते ॥ नैयायिकपदार्थानां । समासोऽयं प्रकीर्तितः ॥ ११७९ ॥ द्रव्यं गुणस्तथा कर्म । सामान्यं च विशेषयुक् ॥ समवायश्च षड् भावा । वैशेषिकनये स्मृताः ॥ ११८० ॥ भूरापोऽग्निर्मरुद्व्योम । कालो दिगसुमान्मनः ॥ नव द्रव्याण्यमुन्याहु । गुणा रूपं रसस्तथा ॥ ११८१ ॥ गंधः स्पर्शश्च संख्या च । परिमाणं पृथक्त्वयुक् ॥ संयोगश्च विभागश्च । परत्वं चापरत्वयुक् ॥ ११८२ ॥ संस्कारधर्माधर्मौ॥ सुखयत्नाकबुध्दयः ॥ द्वेषो गुरुत्वद्रव्यत्वेस्नेहःशब्दस्तथेत्यमी ॥ ११८३ ॥

जाति नामनुं पंदरमुं तत्व छे. ॥ ११७८ ॥ पराजयना हेतुरुप एवुं निग्रहस्थान नामनुं शोलमुं तत्व छे, एवी रीते नैयायिकोना पदार्थोनुं स्वरूप कह्युं. ॥ ११७९ ॥ द्रव्य, गुण, कर्म, सामान्य, विशेष, अने समवाय नामनां छ तत्वो वैशेषिक मतनां छे. ॥ ११८० ॥ पृथ्वी, पाणी, अग्नि, वायु, आकाश, काल, दिशा आत्मा अने मन ए नवद्रव्यो छे, रुप, रस, गंध, स्पर्श, संख्या परिमाण, पृथक्त्व, संयोग, विभाग, परत्व, अपरत्व संस्कार, धर्म, अधर्म, इच्छा, सुख, यत्न, दुःख, बुद्धि, द्वेष, गुरुत्व, द्रव्यत्व, स्नेह अने शब्द

ए चोवीस गुणो छे. ॥ ११८१ ॥ ११८२ ॥ ११८३ ॥ उत्क्षेपण, अवक्षेपण, आकुंचन, प्रसारण, तथा गमन ए पांच कर्मो कहेलां छे. ॥ ११८४ ॥ पर, अने अपर नामनुं सामान्य बे प्रकारनुं छे, तेमां द्रव्यत्वादिकरूप अपर सामान्य व्याप्य छे, अने सत्तादिकरूप पर सामान्य व्यापक छे. ॥ ११८५ ॥ अंत्य एवा विशेषने नित्य द्रव्यनी व्यावृत्तिना कारणरुप मानेल छे. जोडाएली वस्तुनो जे संबंध तेने समवाय कहेलो छे ॥ ११८६ ॥ वली आ मतमां प्रत्यक्ष अने लैंगिक नामनां बे प्रमाणो कहेलां छे; एवी रीते

उत्क्षेपणं तथावक्षे—पणमाकुंचनं तथा । प्रसारणं च गमनं पंच कर्माण्यकीर्तयन् ॥११७४॥
सामान्यं द्विविधं प्रोक्तं परमेकं तथाऽपरम् ॥ द्रव्यत्वाद्यपरं व्याप्यं सत्तादि व्यापकं परम् ॥११७५॥
विशेषोऽन्त्यःस्मृतो नित्यं—द्रव्यव्यावृत्तिकारणम् ॥ संबंधो युतसिद्धानां । समवायः प्रकीर्तितः ॥
॥ ११७६ ॥ द्वे प्रमाणे मते चास्य । प्रत्यक्षं लैंगिकं तथा ॥ वैशेषिकमतस्यायं । समासार्थः
प्रकीर्तितः ॥ ११७७ ॥ सांख्याः प्राहुः शिवं गच्छे—त्पंचविंशतितत्त्ववित् ॥ सत्वं रजस्तमश्चे
ति । गुणास्तत्र त्रयः स्मृताः ॥११७८॥ प्रसादलाघवाऽद्वेषा—ऽसंगप्रसवसंमदाः ॥ सत्वकार्या
णि संताप—स्तंभोद्वेगाविशेषणम् ॥ ११७९ ॥ अपद्वेषश्च भेदश्च । कार्याणि रजसो जगुः
तमःकार्याणि रौद्रत्वं । सादनं दैन्यगौरवे ॥ ११८० ॥ ॥ युग्मम् ॥ प्रकृतिः समतावस्थाः
प्रोक्तस्यैषां ततो महान् । सगुणाष्टकसंपन्न—बुद्धितत्वाभिधो मतः ॥ ११८१ ॥

वैशेषिक मतनुं आ संक्षिप्त स्वरूप कह्युं. ॥ ११८७ ॥ सांख्यो कहे छे के, पचीस तत्वने जाणनारो मोक्षे जाय; तेमां सत्व, रजः, अने तमः ए त्रण गुणो छे. ॥ ११८८ ॥ प्रसाद, लाघव, अद्वेष, असंग, प्रसव, अने हर्ष ए सत्वगुणनां कार्यो छे; संताप, स्तंभ, उद्वेग, अविशेषण, अपद्वेष, अने भेद ए रजोगुणनां कार्यो छे; तथा रौद्रपणुं, सादना, दीनता अने गौरव ए तमोगुणनां कार्यो छे. ॥ ११८९ ॥ ११९० ॥ ते त्रणे गुणोनी जे सम अवस्था तेनुं नाम प्रकृति छे; अने आठ गुणोए करीने युक्त एवुं बुद्धि नामनुं

तत्व छे. ॥ ११९१ ॥ ते बुद्धिथी स्वप्नमां व्याघ्रादिकना मानने करनारो अहंकार थाय छे; तथा मन बुद्धि अने कर्मना भेदथी अगीयार इंद्रियो ते अहंकारथी उत्पन्न थाय छे. ॥ ११९२ ॥ त्वचा, जीह्वा, नाशिका चक्षु अने कर्ण ए पांच बुद्धींद्रिओ छे, तथा वचन, हाथ, गुदाद्वार, लिंग, अने पग ए पांच कर्मेंद्रिओ छे. ॥ ११९३ ॥ अने ते तमोघनथी अत्यंत सूक्ष्म एवा स्पर्श, रस, रुप, गंध, अने शब्दरुप पांच तन्मात्राओ थाय छे. ॥ ११९४ ॥ अने ते तन्मात्राओथी पंचभुतो थाय छे; आ सर्व चोवीस तत्त्व रूप

अहंकारो भवत्यस्मात् । स्वप्ने व्याघ्रादिमानकृत् ॥एकादशेंद्रियाण्यस्मा--न्मनोधीकर्मभेदतः ॥ ११९२ ॥जीह्वाघ्राणदृक्श्रोत्रा--ण्याहुर्बुद्धींद्रियाणि वै ॥ वाक् पाणीपायूपस्थांह्रीन् । पंच कर्मेंद्रियाणि च ॥ ११९३ ॥ स्पर्शो रसश्च रूपं च। गंधः शब्द स्तथात्यणुः ॥ स्युस्तन्मात्राणि पंचैव । तत एव तमोघनात् ॥ ११९४ ॥ तेभ्यश्च पंच भूतानि । प्रपंचः प्राकृतो ह्ययम् ॥ चतुर्विंशतितत्वात्मा । पुमानन्यो निरंजनः ॥ ११९५ ॥ भोगार्थं प्रकृतेःपुंसा । योगं पंग्वधयोरिव विनोपमानं त्रीण्येव । प्रमाणानि च ते जगुः ॥ ११९६ ॥ सांख्यदर्शनसंक्षेपः । प्रोक्तोऽयमथ वर्ण्यते ॥ बौद्धानां दर्शनं प्रोचु--र्द्वादशायतनानि ते ॥ ॥ ११९७ ॥ पंचेंद्रियाणि शब्दाद्याः । पंच स्वांतं सुखादयः ॥ धर्माश्चेति प्रमाणे द्वे । प्रत्यक्षं लैंगिकं तथा ॥ ११९८ ॥ वैभाषिकसौत्रांतिक---योगाचाराश्च माध्यमिकनामा ॥ बौद्धाश्चतुर्विधाः स्युः । प्राहुर्वैभाषिकास्तत्र ॥ ११९९ ॥

प्रपंच प्रकृतिनो छे; अने पचीसमुं निरंजन पुरुष नामनुं तत्व छे ॥ ११९५ ॥ भोगोने माटे पंगु अने अंधनी पेठे, प्रकृतिनो पुरुष साथे योग थाय छे; तथा ते सांख्योए उपमान विना त्रण प्रमाणो कहेलां छे. ॥ ११९६ ॥ एवी रीते सांख्य दर्शननुं स्वरुप संक्षेपथी कह्युं; हवे बौद्ध दर्शननुं स्वरुप वर्णवाय छे, ते बौद्धो बार आयतनो माने छे. ॥ ११९७ ॥ पांच इंद्रियो, शब्दादिक पांच विषयो, मन अने सुखादिक धर्मो ए बार आयतनो छे; तथा प्रत्यक्ष अने लैंगिक ए बे प्रमाणो छे. ॥११९८॥ वैभाषिक,

सौत्रांतिक, योगाचार, तथा माध्यमिक ए चार प्रकारनां बौद्धो छे, तेओमां वैभाषिको एम कहे छे के, वस्तु क्षणिक छे, तेमां पुद्गलनें जे उत्पन्न करे छे ते जाति छे, तेने स्थापनार स्थिति छे, तेने जर्जरित करनार जरा छे, अने तेने नष्ट करनार नाश छे. ॥११९९॥ १२०० ॥ विज्ञान, रूप, संज्ञा, संस्कार अने वेदना नामना पांच स्कंधो सौत्रांतिकोए परलोकगामिने (दुःखरूप) कहेला छे. ॥ १२०१ ॥ संस्कारोनो समूह क्षणिक छे, तेओनुं स्वलक्षण पारमार्थिक छे; शब्दार्थरूप अन्यापोह छे, तथा संताननो जे विछेद थवो ते मोक्ष कहेवाय छे. ॥ १२०२ ॥ योगाचारना मतमां सर्व जगत खरेखर विज्ञानथी

क्षणिकं हि वस्तु जाति--र्जनयति तत्स्थापिका स्थितिर्भवति॥जर्जरयति च जरा । तन्नाशो नाशयति पुद्गलकम् ॥ १२००॥ ॥ युग्मम् ॥ विज्ञानरूपसंज्ञाः । संस्कारोवेदनेति चाभिमताः परलोकगामिनो हि । स्कंधाः सौत्रांतिकैर्नाम्ना ॥ १२०१ ॥ क्षणिकः संस्कारगणः । स्वलक्षणं पारमार्थिकं तेषाम्॥शब्दार्थोऽन्यापोहो॥मोक्षः संतानविच्छेदः ॥ १२०२ ॥ योगाचारमते खलु । भुवनं विज्ञानविलसितं सर्वं॥बाह्योर्थः सांवृतिकः । प्रकाशते वासनाजालात् ॥१२०३॥ नीलादिवासनागृह--मालयविज्ञानमभिमतं तैश्च॥तत्संशुध्धिर्मुक्तिः । प्रवृत्तिविज्ञानततिरूपा ॥ ॥ १२०४ ॥ माध्यमिकमते सर्वं । स्वप्नाभं मानमेयधीर्मिथ्या॥शून्यत्वदशा मुक्ति--स्तदर्थमेवाखिलोऽभ्यासः ॥१२०५॥ लोकायतैः पुनर्मुक्ति--नगरी नगरीयसी॥मन्यते पुण्यपापादे--रभावं ते हि मेनिरे ॥ १२०६ ॥

विलसित थएलुं छे; तथा सांवृतिक एवो बाह्य अर्थ वासनाजालथी प्रकाशित थाय छे. ॥ १२०३ ॥ नीलादिक वासनाना गृहने तेओए आलय विज्ञान मानेलुं छे, अने तेनी शुद्धि ते प्रवृत्ति विज्ञाननी श्रेणि रूप मुक्ति मानेली छे. ॥१२०४॥ माध्यमिकोनां मतमां सघलुं स्वप्न सरखुं छे, तथा प्रमाण अने प्रमेयनी बुद्धि फोकट छे; तथा शून्यपणानी दृष्टिथी मोक्ष थाय छे, अने ते माटेज आ सघलो अभ्यास छे.१२०५॥ लोकायतो एटले नास्तिको महान मोक्ष नगरने मानता नथी; तथा तेओ पुण्य पापादिकनो अभाव

माने छे. ॥ १२०६ ॥ तेओ फक्त प्रत्यक्ष प्रमाणनेज माने छे, तथा चार भूतनेज तत्व माने छे; अने आ चारना एकठा मलवाथी विषय, इंद्रिय, अने देह थाय छे. ॥ १२०७ ॥ जेम मदिराना (पिष्टादिक) अंगोथी मद थाय छे, तेम ते चारे भूतोथी चैतन्य शक्ति थाय छे; जीवो जलना परपोटा सरखा छे, काम शिवाय बीजो पुरुपार्थ नथी. ॥१२०८॥ छती वस्तुनी हानी करवी अने अछती वस्तुनी कल्पना करवी एवी रीतना दोपना संभवथी भूतो शिवाय बीजुं कोइ उत्कृष्ट तत्त्व नथी, एवी रीतनो नास्तिकोनो मत छे. ॥ १२०९ ॥ वली मीमांसको एम कहे छे के, वेद पाठ पूर्वक धर्मने जाणवानी इच्छा करवी,

मानं प्रत्यक्ष मेवैषां । तत्वं भूतचतुष्टयम् ॥ विषयेंद्रियदेहाख्या । समुदायेऽस्य जायते ॥ ॥ १२०७ ॥ चैतन्यं जायते तेभ्यो । मद्यांगेभ्यो मदो यथा ॥ जलबुद्बुदवज्जीवाः । पुमर्थो न स्मरादृते ॥ १२०८ ॥ दृष्टहान्यप्रदृष्टार्थ--कल्पनादोषसंभवात् ॥ न भूतेभ्यः परं तत्व--मिति लोकायतस्थितिः॥१२०९॥मीमांसकाःपुनः प्राहु--र्वेदपाठादनंतरम्॥कर्तव्या धर्मजिज्ञासा॥ तन्निमित्तं च चोदना॥१२१०॥सा च प्रवर्तकं वाक्यं॥धर्मस्तनैव लक्ष्यते॥अभावाद्वक्तृदोषाणां॥ तत्प्रामाण्यं हि निश्चलम् ॥ १२११ ॥ प्रत्यक्षमनुमानं चो--पमानं शाब्द एव च ॥ अर्थापत्तिरभावश्च । षट् प्रमाणानि जैमनेः ॥ १२१२ ॥ अप्रमत्तत्वशिखरे । विवेकाद्रेःस्थिता अमी ॥ जैनास्तु वत्समन्यंते । मुक्तिमार्गमिमं शुभम् ॥ १२१३ ॥ जीवाजीवाश्रवा बंधः। संवरो निर्जरा तथा ॥ मोक्षश्च सप्त तत्वानि। ज्ञेयानि हितमिच्छता॥१२१४॥

अने तेने माटे प्रेरणा छे. ॥ १२१० ॥ अने ते प्रेरणा प्रवर्तक वाक्य छे, अने तेथीज धर्म जणाय छे, अने वक्तृ दोषोना अभावथी ते (वेद वचन) निश्चल प्रमाणरुप छे. ॥ १२११ ॥ ते मीमांसकोना मतमां प्रत्यक्ष, अनुमान, उपमान, शाब्द, अर्थापत्ति अने अभाव ए छ प्रमाणो छे. ॥ १२१२ ॥ वली हे वत्स ! विवेकरुपी पर्वतना अप्रमत्तपणारुपी (सातमा गुणठाणारुपी) शिखरपर रहेला आ जैनो तो नीचे प्रमाणे शुभ एवो मुक्तिमार्ग माने छे. ॥ १२१३ ॥ पोतानुं हित इच्छनार प्राणीए जीव, अजीव

આશ્રવ, બંધ, સંવર, નિર્જરા અને મોક્ષ એ સાત તત્વો જાણવાં. ॥ ૧૨૧૪ ॥ તે તત્વોનું જ્ઞાન, શ્રદ્ધા, અને સર્વથા પ્રકારે ત્યાગ એ ત્રણે મોક્ષના માર્ગ છે; તેઓમાંથી જો એક પણ ન હોય તો ત્યાં સુધિ મોક્ષ થતો નથી. ॥૧૨૧૫॥આ જિન દર્શનમાં વિધિ માર્ગ અને નિષેધ માર્ગનો વિરોધ નથી, તથા તે દર્શન, કષ, છેદ, અને તાપ- રૂપ પરીક્ષાથી શુદ્ધ થએલું છે.॥૧૨૧૬॥ અનંત પર્યાયોએ કરીને ભરેલું દ્રવ્ય છે; અને તે દ્રવ્યનું લક્ષણ સત્તા છે તથા તે સત્તા ઉત્પાદ, ધ્રૌવ્ય અને વ્યયરૂપ છે ॥૧૨૧૭॥ પ્રત્યક્ષ અને પરોક્ષ એવી રીતનાં બે પ્રમાણો જૈન દર્શનમાં છે, એવી રીતે દિગ્દર્શન માત્ર જૈન દર્શનનું સ્વરૂપ કહ્યું; કેમકે, તેમાં પ્રમાણ નયનો વિસ્તાર તો

ज्ञानमेतत्तथा श्रद्धा । संगत्यागश्च सर्वथा॥त्रयं मोक्षपथो ह्येष । सिद्धिर्नैकतरात्यये ॥१२१५॥

नास्मिन् विधिनिषेधानां॥विरोधो जैनदर्शने॥शुद्धं ह्येतत्कषच्छेद--तापलक्षणकोटिभिः॥१२१६॥

अनंतपर्ययोपेतं॥प्रमेयं द्रव्यमिष्यते॥ सत्ता तल्लक्षणं साचो--त्पादध्रौव्यव्ययात्मिका ॥१२१७॥

प्रत्यक्षं च परोक्षं च । द्वे प्रमाणे जिनागमे॥दिगियं दुस्तरो ह्यत्र॥प्रमाणनयविस्तरः॥१२१८॥

चत्वारो वादिनोऽत्राद्या--स्तत्वतो मुक्त्यवेदिनः ॥ आत्मानं ते यदिच्छंति । नित्यं वा सर्वथा क्षयि ॥ १२१९ ॥ न च नित्यैकरूपस्य । सर्वगत्वेन युज्यते ॥ आत्मनो गमनं मुक्तौ । नष्टः त्वान्नश्वरस्य च ॥ १२२० ॥ तस्मात्तपस्विनो ह्येते॥मुक्तिमार्गं न जानते॥मोक्षो लोकायतानां तु । नीविमोक्षो हि योषिताम् ॥ १२२१ ॥

દુસ્તર છે ॥ ૧૨૧૮ ॥ હવે ઉપર કહેલા વાદિઓમાંથી પહેલા ચાર તો તત્વથી મોક્ષને જાણનારા નથી; કેમકે, તેઓ આત્માને સર્વથા પ્રકારે નિત્ય અથવા સર્વથા પ્રકારે ક્ષયિ માને છે ॥૧૨૧૯॥ વળી નિત્યૈ- કરૂપ આત્માને સર્વ વ્યાપકપણાથી અને નશ્વર આત્માને નષ્ટપણાથી મોક્ષ ગમન હોઇ શકતું નથી. ॥ ૧૨૨૦ ॥ તેથી તે બિચારાઓ મોક્ષ માર્ગને જાણતા નથી, તથા નાસ્તિકોનો તો સ્ત્રીઓના કટિબંધ- નનો જે મોક્ષ, તેજ મોક્ષ છે!॥૧૨૨૧॥માટે અતિ દુષ્ટ આશયોને કરનારા, તથા દુષ્ટ પ્રાણીઓએ ચિંતવેલા

अने पापरूप शास्त्रोवाला एवा नास्तिक दर्शनने पंडितोए हमेशां तजवुं. ॥१२२२॥ वली जे मीमांसको सर्वज्ञने तिरस्कारीने वेदोने प्रमाणरूप माने छे, तेओए पण तत्वथी मुक्ति जाणी नथी. ॥ १२२३ ॥ माटे आ सर्व भूमिपर रहेला लोको मोक्षमार्गने जोइ शकता नथी; अने जेओ अप्रमत्ततारूपी शिखर पर रहेला छे, तेओ ते मोक्षमार्गने जुए छे. ॥१२२४॥ते मिथ्यादर्शनथी ग्रस्त थएला भवचक्रमां रहेला लोको आ विवेकरूपी पर्वतना शिखरो पर रहेला लोकोनी पेठे निस्पृह के, निष्पापीओ नथी.॥१२२५॥

अतिदुष्टाशयकरं । क्लिष्टसत्वविचिंतितम्॥पापश्रुतं सदा धीरै--र्वर्ज्यं नास्तिकदर्शनम्॥१२२२॥ ये सर्वज्ञं निराकृत्य । वेदप्रामाण्यमाश्रिताः ॥ निर्वृत्तिस्तत्वतोऽनीष्टा । न तैर्मीमांसकैरपि ॥ १२२३ ॥ नूमिष्टास्तदिमे सर्वे । न मुक्तिपथदर्शिनः ॥ अप्रमत्तत्वशिखर--स्थितास्तद्दर्शिनो जनाः ॥ १२२४ ॥ तन्मिथ्यादर्शनग्रस्ता--नवचक्रस्थिता जनाः ॥ तादृशा नाद्रिसानूस्था । निस्पृहा धूतकल्मषाः ॥ १२२५ ॥ प्रकर्षः प्राह तदिदं । नवचक्रस्य दर्शनम् ॥ महाहास्यकरं सिद्धं । नात्रास्माद्वांछितं फलम् ॥ १२२६ ॥ संतोषदर्शनायावा--मागतौ स न वीक्षितः ॥ न च तत्सहिता लोका--स्तत्तान् दर्शय सांप्रतम् ॥ १२२७ ॥ विमर्शःप्राह शिखरे । जैनं पुरमिहस्थितम् ॥ तद्यावोऽत्र यथा मुख्या । दिदृक्षा तव पूर्यते ॥ १२२८ ॥ एवमस्त्विति तेनोक्ते । तौ तत्र नगरे गतौ ॥ दृष्टाश्च मुनयस्तत्र । तपोनिर्धूतकल्मषाः ॥१२२९॥

त्यारे प्रकर्षे कह्युं के आ भवचक्रनुं दर्शन तो महा हास्यकारक सिद्ध थयुं, तेमांथी कंइ वांछित फल मले तेवुं नथी.॥१२२६॥वली आपणे तो अहीं संतोषने जोवा माटे आव्या छीए, पण ते तो हजु देखायो नहीं; अने ते संतोषवाला लोकोने पण दीठा नहीं, माटे ते हवे तमो देखाडो!॥१२२७॥त्यारे विमर्शे कह्युं के, आ शिखरपर जैननगर रहेलुं छे माटे चालो ? त्यां जइए; के जेथी तारी मुख्य जोवानी इच्छा संपूर्ण थाय ॥१२२८॥ त्यारे प्रकर्षे कह्युं के, बहु सारुं पछी तेओ बन्ने ते नगरमां गया; अने त्यां तेओए तपथी दूर

करेल छे कल्मष जेओए एवा मुनिओए जोया. ॥ १२२९ ॥ पछी विमर्शे कह्युं के, जे लोको अंतरंग शत्रुओनो नाश करनारा छे तथा सर्व त्रस अने स्थावर प्राणीओना बांधव रूप छे. तेओ आ लोको छे ॥ १२३० ॥ वली तेओ अदत्तादान नहीं लेनारा, सत्य वचनो बोलनारा, ब्रह्मचर्य पालनार, पोताना शरीरमां पण स्पृहा विनाना, ममता रहित, तथा निष्परिग्रहीओ छे. ॥ १२३१ ॥ तेओनी चित्तवृत्तिरूपी महा अटवीमां ते प्रमत्तता नामनी नदी सूकाइ गइ छे, अने तेना विलासरूपी मेदान तुरत गली गयुं छे, चित्त विक्षेपरूपी मंडप भांगी गयो छे, तृष्णा नामनी वेदिका सघली पडी आखडी

विमर्शः प्राह ते ह्येते। लोका येऽतर्द्विषच्छिदः त्रस्तानां स्थावराणां च ॥ बांधवाः सर्वदेहिनाम् ॥ १२३० ॥ नाऽदत्तग्राहिणः सत्य—वाचोऽमी ब्रह्मचारिणः ॥ निरीहाःस्वशरीरेऽपि । निर्ममा निःपरिग्रहाः॥१२३१॥चित्तवृत्तिमाहाटव्या--मेतेषांसा प्रमत्तता॥शुष्कानदी तद्विलास—पुलिनं गलितं द्रुतम् ॥१२३२॥ भग्नश्च चित्तविक्षेप--मंडपः पतिताऽखिला ॥ तृष्णाख्या वेदिका नष्टं । विपर्यासाख्यविष्टरम् ॥ १२३३ ॥ महामोहनृपो लीनः । शीर्णाऽविद्यांगयष्टिकः ॥ हतो मिथ्यात्ववेताल—स्तथैतैरागकेसरी ॥ १२३४ ॥ भिन्नो द्वेषगजेंद्रोऽपि । विदीर्णो मकर-ध्वजः ॥ उच्चाटितश्च विषया—भिलाषस्तत्प्रिया हताः ॥ १२३५ ॥ विहिंसितो हासभटो । जुगुप्साचारतिः कृते ॥ भयशोकौ विदलितौ । नष्टा दुष्टाशयादयाः ॥ १२३६ ॥

गइ छे, विपर्यास नामनुं सिंहासन नष्ट थयुं छे, खोखरुं थएल छे अविद्यारूपी अंग जेनुं एवो मोह राजा लुप्त थयो छे, तेम तेओए मिथ्यात्वरूपी वेतालने अने रागकेसरीने हण्यो छे, द्वेषगजेंद्रने पण भेद्यो छे, कामदेवने दीर्ण कर्यो छे, विषयाभिलाषने उडावी दीधो छे, तेओनी स्त्रीओने मारी छे, हासरूपी सुभटनो घात कर्यो छे, जुगुप्सा अने अरतिने हणी छे, भय अने शोकने दली नाख्या छे, तथा दुष्टाशयादिकोने तेओए नष्ट कर्या छे. ॥ १२३२ ॥ १२३३ ॥ १२३४ ॥ १२३५ ॥ १२३६ ॥

वली एओना ज्ञानावरणादिक सहित डिंभरुपो नष्ट थयां छे, तथा सात मांहेला चार राजाओए तेओनी मित्राइ करी छे. ॥ १२३७ ॥ माटे एवी रीते ध्याननना योगथी भासुर थएली, तथा शांत थएल छे सर्व विकारो जेमांथी एवी ते महात्माओनी आ चित्तवृत्ति कोइक अलौकिक रीतेज दीपे छे. ॥ १२३८ ॥ त्यारे प्रकर्षे कह्युं के, हे मामाजी! तमोए तो आ बहु सारुं कर्युं; केमके आलोकोने देखाडीने तमोए मारा नेत्रोमां सुधावृष्टि करी. ॥ १२३९ ॥ तोपण जे महाबलवान तथा सर्व प्राणीओ प्रते कृपालु एवा

पंचभिः कुलकम् ॥ नष्टानि भिंभरुपाणि । ज्ञानाद्यावरणैः सह ॥ मैत्र्यं ययुर्नृपाश्चैषां । चत्वारः सप्तमध्यगाः ॥ १२३७ ॥ भास्वंती ध्यानयोगेन । चित्तवृत्तिः प्रभासते ॥ शांतसर्वविकारेय–मन्यैव हि महात्मनाम् ॥ १२३८ ॥ प्रकर्षः प्राह विहितं । भवता साधु मातुल ॥ अमून् दर्शयता नेत्रे । सुधावृष्टिः कृता मम ॥ १२३९ ॥ अद्यापि दर्शनीयोऽसौ । वर्णितो यो महाबलः ॥ स संतोषमहीपालः । कृपालुः सर्वदेहिषु ॥ १२४० ॥ विमर्शः प्राह विस्तीर्णो । दृश्यते योऽत्र मंडपः ॥ शुभचित्तसमाधानो । नाम्नात्र वसतां प्रियः ॥ १२४१ ॥ स संतोषमहीपालो । जानाम्यत्र भविष्यति ॥ प्रवेष्टव्यं तदत्रेति । प्रविष्टौ तौ शुभाशयौ ॥ ॥ १२४२ ॥ युग्मम् ॥ ताभ्यां स मंडपो दृष्टो । विश्वतापव्यथापहः ॥ राजकांतः स्थितो दृष्टो । नृपस्तत्र चतुर्मुखः ॥१२४३॥

संतोष सहित राजनुं तें वर्णन कर्युं छे, तेने हजु मारे जोवो छे. ॥ १२४० ॥ त्यारे विमर्शे कह्युं के, अहीं शुभ चित्त समाधान नामनो तथा अहीं वसता लोकोने प्रिय एवो जे आ विस्तीर्ण मंडप देखाय छे, तेमां ते संतोष सहित राजा होशे, एम हुं जाणुं छुं, माटे आपणे त्यां जवुं, एम कही शुभ आशयवाला एवा तेओ बन्ने ते मंडपमां दाखल थया. ॥ १२४१ ॥ १२४२ ॥ पछी त्यां तेओए समस्त तापनी व्यथाने नाश करनारा ते मंडपने जोयो, अने तेनी अंदर राजाओनी वच्चे बेठेला चार मुखवाला राजाधिरा-

जने तेओए दीठा. ॥ १२४३ ॥ ते राजाधिराज विशाल वेदिकापर चडेला हता; तथा मोटा सिंहासनपर बेठेला हता, घणा लोकोथी सेवाता हता, अने सज्जनोनां नेत्रोने (अमृत) सिंचता हता. ॥ १२४४ ॥ तेमने जोइने महा आनंदथी तरंगित थएलो प्रकर्ष, पछी मनमां किंचित् संशयवालो थयो थको मामाने कहेवा लाग्यो के, ॥ १२४५ ॥ अहो ! ज्यां आवा स्वामी छे ! आवो मंडप छे ! अने चक्षुओने आनंद आपनारा आवा लोको छे ! ते आ जैन नगर रमणीक छे ! ! ॥ १२४६ ॥ वली जे आ विवेकरूपी पर्वतपर आवुं जैन नगर छे, ते पर्वत दोषोथी भरेला भवचक्रमां केम रह्यो छे ? त्यारे विमर्शे कह्युं के, परमार्थ-

विशालवेदिकारूढः । प्रौढसिंहासनस्थितः ॥ सेवितो भूरिलोकेन । नेत्रासेचनकः सताम् ॥१२४४॥ ततः प्रकर्षस्तं दृष्ट्वा । महानंदतरंगितः ॥ मातुलं मानसे किंचि--त्संशयालुरभाषत ॥१२४५॥अहोरम्यं पुरं जैन--मिदं यत्रेदृशः प्रभुः ॥ ईदृक्षो मंडपो लोका--श्चेदृशा दृष्टिशर्मदाः ॥१२४६॥यत्रेदृशं विवेकाद्रौ । पुरं स भवचक्रके ॥ स्थितः कथं दोषपूर्णे । विमर्शोऽप्यब्रवीत्ततः ॥ ॥ १२४७ ॥ चित्तवृत्तिमहाटव्या—मस्त्यसौ परमार्थतः ॥ उपचारेण विद्वद्भि—र्भवचक्रे निगद्यते ॥ १२४८ ॥ युग्मम् ॥ अस्ति येनात्र विस्तीर्णं । पुरं सात्विकमानसम् ॥ तत्र स्थितो विवेकाद्रि—रुपचारस्ततः कृतः ॥ १२४९ ॥ प्रकर्षः प्राह यद्येवं । तदाधारोऽस्य यद्गिरेः ॥ पुरं सात्विकचित्ताख्यं । तद्गता ये बहिर्जनाः ॥ १२५० ॥ विवेकशैलो यश्चायं । विस्तीर्णं शिखरं च यत् ॥ अप्रमत्तत्वमिह यत् । पुरं जैनं च सुंदरम् ॥ १२५१ ॥

थी तो आ पर्वत चित्तवृत्ति रुपी महान अटवीमां रहेलो छे, तोपण उपचारथी तेने विद्वानो भवचक्रमां रहेलो कहे छे. ॥ १२४७ ॥ १२४८ ॥ जेथी अहीं सात्विक मानस नामनुं विस्तीर्ण नगर छे, अने तेमां आ विवेकाद्रि रहेलो छे, तेथी उपचार कर्यो छे ॥ १२४९ ॥ त्यारे प्रकर्षे कह्युं के, जो एम छे, तो आ पर्वतना आधारभूत जे सात्विक चित्त नामनुं नगर छे, तथा तेमां जे बाह्य लोको रहेला छे, अने जे आ विवेक पर्वत छे, तथा जे आ अप्रमत्तत्व नामनुं विस्तीर्ण शिखर छे, तथा जे आ सुंदर जैन

नगर छे, वली अहीं जे वहिरंग लोको रहेला छे, अने जे समाधान नामनो मंडप छे, तथा जे आ वेदिका छे, वली जे आ सिंहासन छे, तेम जे आ राजा छे, तथा जे आ परिवार छे, ते सघलानुं स्वरुप तमो मने कहो ? त्यारे विमर्शे कह्युं के, जो एम छे, तो तुं ध्यान देइने सांभल ॥ १२५० ॥ १२५१ ॥ १२५२ ॥ ॥ १२५३ ॥ पर्वतना आधारभूत जे आ सात्विकचित्त नामनुं नगर छे, तेने ते कर्मपरिणाम राजा पोतेज भोगवे छे. ॥ १२५४ ॥ वली ते नगरने शुभाशयादिक बीजा महान राजाओ पण भोगवे, पण मोहादिक राजाओ तेने भोगवी शकता नथी. ॥ १२५५ ॥ आ नगर जोके भवचक्रथी उत्पन्न थयुं छे,

वहिरंगा जना येऽत्र । यः समाधानमंरूपः ॥ सा चेयं वेदिका यच्च । विष्टरं यश्च न्रूपतिः ॥ १२५२ ॥ यश्चायं परिवारोऽस्य । तत्सर्वं मम कीर्तय ॥ विमर्शः प्राह यद्येवं । शृणु तत् प्रणिधानन्नाक् ॥१२५३॥ चतुर्न्निः कलापकम् ॥ यदिदं पर्वताधारः । पुरं सात्विकमानसम् ॥ स्वयमेव न्नूनक्त्येतत् । स कर्मपरिणामराट् ॥१२५४॥ शुन्नाशयाद्यैरन्यैश्च । न्नोजयेत्प्रवरैर्नृ- पैः ॥ न्नटभुक्त्या न दत्ते तु । गहामोहादिन्नूनुजाम् ॥१२५५॥ इदं हि न्नवचक्रोत्थ--मपि सर्व गुणास्पदम् ॥ पंकोत्थमपि किं पद्मं । मंदिरं न श्रियो न्नवेत् ॥१२५६॥ सुधामयमिदं स्फीतं । शीतगोरिव मंम्लम् ॥ अर्कबिंबमिव ध्वांतै--र्मुक्तमेतदुपद्रवैः ॥१२५७॥ शीतं चंदनवच्छाया --न्वितं नंदनवृक्षवत् ॥ महेश्वरवदुत्संग--विलसत्सर्वमंगलम् ॥१२५८॥ युग्मम् ॥ इदं पश्यंति नाऽधन्या । निधानमिव न्नूस्थितम् ॥ अंतर्दृष्ट्यातिविमल--माकाशस्फटिकोपमम् ॥ १२५९ ॥

तोपण सर्व गुणोना स्थानकरुप छे केमके, कादवमांथी पण उत्पन्न थएलुं, कमल, शुं लक्ष्मीना मंदिर रूप न थाय ? (अर्थात् थायज) ॥ १२५६ ॥ वली आ नगर चंद्रना मंडलनी पेठे अमृतमय छे, तथा अंधकारोथी मुक्त थएला सूर्य बिंबनी पेठे ते उपद्रवोथी रहित छे, चंदननी पेठे शीतल छे, नंदन वृक्षनी पेठे छायावालुं छे तथा महेश्वरनी उत्संगमां विलास करता सर्व मंगलोप्रवालुं छे, ॥ १२५७ ॥ १२५८ ॥ अति निर्मल तथा आकाशस्फटिक सरखा एवा आ नगरने निर्भागी प्राणीओ जमीनमां रहेला भंडा-

रनी पेठे अंतर्दृष्टिथी जोइ शकता नथी. ॥ १२५९ ॥ आ नगरमां रहेला लोकोनी दृष्टिए आ विवेकाद्रि पडे छे; तथा आ सिद्धगिरिनी अहीं रहेली स्थिति चक्षुओप्रते सिद्धांजन सरखी लागे छे.॥१२६०॥ अहीं रहेला लोको आ नगरना प्रभावथी रमणीक छे, तथा ज्यारे तेओ आ विवेकना शिखरपर चडे छे, त्यारे तो वली तेओ अत्यंत रमणिक थाय छे. ॥ १२६१ ॥ अहीं रहेला लोकोने ते जैन नगर पसंद पडे छे, पण उंटोने जेम सेलडी तेम बीजा भववासिओने ते नगर रूचतुं नथी. ॥ १२६२ ॥ चंद्रना किरणोमांथी अमृतने पीता एवा चकोरोनी पेठे उंचा रहेला एवा पण ते पर्वतने जोता थका अहीं

अत्रस्थानां विवेकाद्रि--रेति दृग्गोचरं नृणाम् ॥ स्थितिरत्रास्य सिद्धाद्रे--र्दृष्टौ सिद्धांजनायते ॥ १२६० ॥ अत्रस्थिता जना रम्याः । पुरस्यैवानुभावतः ॥ अतिरम्याः पुनस्तेस्यु--र्विवेकशिखरं गताः ॥ १२६१ ॥ अत्रस्थितानां लोकानां । रोचते जैनसत्पुरम् ॥ इक्षुयष्टिरिवोष्ट्राणां । नान्येषां भववासिनाम् ॥ १२६२ ॥ ऊर्ध्वस्थमपि पश्यंत--स्तन्मोदंतेऽत्र वासिनः ॥चकोरा इव चंद्रस्य । पिबंतः किरणामृतम् ॥ १२६३ ॥ अयं गिरिः पुनर्घोर--दुःखनाशकरो नृणाम् ॥ श्रिया गरिष्टो दृष्टोऽपि । क्वारोहस्य तु संकथा ॥१२६४॥ अत्रस्थिताः प्रपश्यंतो । भवचक्रं करस्थितम् ॥ जनास्ततो विरज्यंते । कूटकार्षापणादिव ॥ १२६५ ॥ अत्रस्थितानां स्त्रीवर्गः। स्मशानघटिकाकृतिः ॥ स्मशानधूमसदृशी । भाति तत्प्रेमपद्धतिः ॥ १२६६॥ नान्यत्र प्रतिबंधः स्या--दस्मिन् दृष्टिपथंगते ॥ भ्रमति भ्रमरोऽन्यत्र । किं दृष्टे मालतीवने ॥ १२६७ ॥

रहेनारा लोको आनंद पामे छे. ॥ १२६३ ॥ शोभाथी गरिष्ट एवो आ पर्वत दृष्टिगोचर थयो थको पण लोकोनां भयंकर दुःखोने नाश करनारो छे, तो पछी तेपर चडवाथी देता सुखनी तो वातज शी करवी ? ॥ १२६४ ॥अहीं रहेला लोको भवचक्रने हथेलीमां रहेला जेवुं जोता थका जूठा सिक्काथी जेम तेम तेथी विरक्त थाय छे. ॥ १२६५ ॥ अहीं रहेला लोकोने स्त्रीओनो समूह स्मशानघटिका सरखो लागे छे, तथा तेओना स्नेहनी पद्धति स्मशानना धुंवाडा सरखी लागे छे. ॥ १२६६ ॥ आ नगर दृष्टि-

गोचर थये थके, बीजी जगोए जवानुं मन थतुं नथी, केमके, मालतीनुं वन देखाये छते भमरो शुं बीजी जगोए भमे छे? ॥ १२६७ ॥ औषधिथी लेपाएल छे अंग जेओनुं एवा अग्निना ढगलामां रहे॥ लाओनी पेठे, आ नगरने स्पर्शीने भवचक्रमां गएला एवा पण लोको दुःखी थता नथी. ॥ १२६८ ॥ वली विवेकाद्रिनुं आ महान् शिखर दोषोने नाश करनारुं तथा महामोहादिक शत्रुओने उच्चाटन करनारुं छे. ॥ १२६९ ॥ वली कदाच महामोहादिक शत्रुओ जो आ पर्वतपर आवी चडे, तो तेओने मुनीश्वरो आ अप्रमत्तपणा रूपी शिखरथी गबडावी पाडे छे. ॥ १२७० ॥ आ पर्वतपरथी सद्भावना

स्पृष्ट्वापि दुःखिनो नैनं । भवचक्रगता अपि ॥ भवंत्यौषधिलिप्तांगा । वह्निपुंजस्थिता इव ॥ १२६८ ॥ शिखरं च विवेकाद्रे--रिदं दोषनिबर्हणम् ॥ महामोहादिशत्रूणा--मुच्चाटनकरं परम् ॥ १२६९ ॥ कथंचिदागताः शैले । महामोहादिशत्रवः॥शिखरादप्रमत्तत्वा--ल्लोठ्यंते ऽस्मान्मुनीश्वरैः ॥ १२७० ॥ इतः सद्भावनायंत्र--मुक्तैर्ध्यानोरुगोलकैः ॥ सैन्यं दंदह्यते सर्वं महामोहादिभूभुजाम् ॥ १२७१ ॥ विद्यतेऽत्र करग्राह्यं । साम्यकल्पलताफलम् ॥ अधःस्थितै र्यदास्वादः । स्वप्नेऽपि हि न लभ्यते ॥ १२७२ ॥ निवेशितमिह प्रौढं । पुरं जैनं सुखावहम् ॥ पुण्यहीनैर्जनैरेत--द्भवचक्रेऽतिदुर्लभम् ॥ १२७३ ॥ कालेन भूयसा यांति । कृच्छ्रात्सात्विक-मानसे ॥ भवचक्रे ततो यांति । पुण्यहीनाः पुनर्जनाः ॥ १२७४ ॥

रूपी तोपोमांथी छुटेला ध्यानरूपी बलवान गोलाओ महा मोहादिकोनां सर्व सैन्यने बाली नांखे छे. ॥ १२७१ ॥ वली अहीं हाथेथी तोडी शकाय एवुं समतारूपी कल्पवल्लीनुं फल छे, के जे फलनो स्वाद नीचे रहेला लोकोने स्वप्नमां पण मलतो नथी. ॥ १२७२ ॥ अहीं स्थापन करेलुं, विस्तीर्ण तथा सुखोने धारण करनारुं एवुं आ जैन नगर, आ भवचक्रमां पुण्यहीनोने दुर्लभ छे. ॥ १२७३॥ पुण्यहीन माणसो घणे काले केटलीक महेनते सात्विक चित्तमां जाय छे, पण फरीने पाछा त्यांथी भवचक्रमां

जाय छे. ॥ १२७४ ॥ पछी घणां आवागमनोथी तेओ विवेकाद्रिने जोता नथी, अने कदाच तेओ जुए छे, तो पण स्पृहासहित तेओ तेपर चडता नथी. ॥ १२७५ ॥ वली बीजा केटलाको तेपर चड्या थका पण पोताना आत्माना शत्रु थया थका भवचक्रमां जाय छे, तथा बीजा केटलाको तो त्यां रह्या थका पण शिखरने जोइ शकता नथी. ॥ १२७६ ॥ वली केटलाको शिथिल आशयवाला थया थका तेने जोइने पण तेपर चडता नथी; पण तेपर चडेला धन्य पुरुषो ते उत्तम जैन नगरने जुए छे ॥१२७७॥ आटली दुर्लभ सामग्रीथी मली शके एवुं छे सुंदर दर्शन जेनुं एवुं आ नगर मुक्ति माटे प्रयास करता

नत्वीक्षंते विवेकाद्रिं । ततो भूरिगमागमैः कदाचित्ते ॥ प्रपश्यंति । नत्वारोहंति सस्पृहाः ॥
॥ १२७५ ॥ आरूढा अपि यांत्यन्ये । भवचक्रे स्वशात्रवः ॥ तत्रस्थिता अपि परे । पश्येयुः शिखरं तु न ॥ १२७६ ॥ दृष्ट्वापि नाधिरोहंति । तदन्ये शिथिलाशयाः ॥ तदारूढाः पुनर्धन्या । जैनं पश्यंति सत्पुरम् ॥ १२७७ ॥ इयद्दुर्लभसामग्री–लभ्यसुंदरदर्शनम् ॥ पुरमेतत्सदानंदं । मुक्त्यर्थं प्रस्थितैर्जनैः ॥ १२७८ ॥ नैषां प्रयाणभंगाय । वासोऽपि विबुधालये॥ रात्रिस्वापसमः शांत–महामोहादिविद्विषाम् ॥ १२७९ ॥ प्रकर्षः प्राह पश्यामि । मातुलेष्वपि विक्रियाम् ॥ महामोहादिभूपाल–जनितां भवचक्रवत् ॥ १२८० ॥ बिंबेष्विमेऽपि मूर्छंति । यज्जिनानां लयस्थिताः ॥ स्वाध्यायेषु च रज्यंति । स्निह्यंति समधर्मसु ॥ १२८१ ॥

लोकोने हमेशां आनंद करनारुं छे. ॥१२७८॥ शांत करेल छे महामोहादिक शत्रुओ जेओए एवा ते मोक्ष माटे प्रयाण करनाराओने रात्रिनिद्रा सरखो देवलोकमां पण वास होतो नथी. ॥ १२७९ ॥ त्यारे प्रकर्षे कह्युं के, हे मामाजी! तेओमां पण भवचक्रनी पेठे महामोहादिके करेली विक्रियाने हुं जोउं छुं ॥१२८०॥ केमके, आ लोको पण लीन थया थका जिनेश्वरोना बिंबोमां मूर्छा पामे छे, स्वाध्यायोमां खुशी थाय

छे, साधर्मीओमां स्नेह राखे छे, उत्तम क्रियाओमां तुष्ट थाय छे, गुरुना दर्शनमां प्रीति राखे छे, अर्थोनी प्राप्तिओमां हर्षित थाय छे, व्रतभंगपर द्वेष करेछे, आचारना लोपमां क्रोध करे छे, आगमना शत्रुओं प्रते रोष करे छे, निर्जराना उत्कर्षमां खुशी थाय छे, दरेक श्रुतप्रते अहंकार करे छे, उपसर्गोथी हसे छे, परीषहोने सहन करे छे, आगमोनी अवज्ञानो नाश करे छे, इंद्रिओना समूहने ठगे छे, कामचेष्टाप्रते जुगुप्सा करे छे, भवभ्रमणथी क्षोभ पामे छे, मोक्षमार्गमां रमे छे, सुखशीलतानी हांसी करे छे, पासत्था-

तुष्यंति सदनुष्ठाने । प्रीयंते गुरुदर्शने ॥ हृष्यंत्यर्थोपलंभेषु । व्रतभंगं द्विषंति च ॥ १२७१ ॥ आचारलोपे कुप्यंति । रुष्यंत्यागमशत्रुषु ॥ माद्यंति निर्जरोत्कर्षे । ऽहंकुर्वंति प्रतिश्रुते ॥ १२७२ ॥ स्मयंते चोपसर्गेभ्यो । वष्टभ्नंति परीषहान् ॥ निगृह्णंत्यागमावज्ञां । वंचयंतींद्रियव्रजम् ॥ १२७४ ॥ कामचेष्टां जुगुप्संते । प्रकुभ्यंति भवभ्रमात् ॥ रमंते निर्वृतेर्मार्गे । हसंति सुखशीलताम् ॥ १२७५ ॥ उद्विजंते श्लथाचारा–च्छोचंति प्राच्यदुःकृतम् ॥ गर्हंते स्कलितां शीले । निंदंति भवसंभ्रमम् ॥ १२७६ ॥ इत्यादिमोहकार्याणि । दृश्यंते खल्वमीष्वपि ॥ भवता तत्कथं प्रोक्ता । मोहाद्यैरुज्झिता अमी ॥ १२७७ ॥ सप्तभिः कुलकम् ॥ विमर्शेनोदितं वत्स । ज्ञेया मोहादयो ह्यमी ॥ मुनीनां बांधवाः शस्ता । अप्रशस्ताः पुनर्द्विषः ॥ १२७८ ॥ शस्तैरौदयिकैर्भावैः । क्षायोपशमिकैरिव ॥ नीयंते मुनयो ह्यूर्ध्व–मप्रशस्तैरधः पुनः ॥ १२७९ ॥

मारथी उद्वेग पामे छे, पूर्वनां दुष्कृतने शोचे छे,शीलमां थती स्खलताने गर्हे छे, तथा भवभ्रमणने निंदे छे, इत्यादि मोहनां कार्यो आलोकोमां पण देखाय छे, त्यारे हे मामाजी ! तमोए आ लोकोने मोहादिकोथी रहित केम कह्या ? ॥ १२८१ ॥ १२८२ ॥ १२८३ ॥ १२८४ ॥ १२८५ ॥ १२८६ ॥ १२८७ ॥ त्यारे विमर्शे कह्युं के, हे वत्स ! मुनिओ प्रत्ये अनुकूल एवा आ मोहादिकोने बांधवरूप जाणवा; अने प्रतिकूल थया, थका तेओ तेओने शत्रुरूप छे. ॥ १२८८ ॥ औदयिक एवा अनुकूल भावोथी जाणे क्षायोपशमिक भावो-

थी होय नहीं जेम तेम उंचे लेइ जवाय छे, अने ते प्रतिकुल भावोथी नीचे लेइ जवाय छे. ॥ १२८९ ॥ माटे आ जैन सज्जनो बंधुओ सहित होय छे, तथा शत्रुओथी तजाएला एवा तेओ सर्व सर्वथा प्रकारे सर्व कल्याणोने भजनारा थाय छे. ॥ १२९० ॥ आ चित्तसमाधान नामनो मंडप पापोने नाश करनारो छे, तथा तेमां भवनो प्रपंच बलता अग्नि सरखो लागे छे ॥ १२९१ ॥ वली ते मंडपमां अज्ञान बलीने खाख थाय छे, तथा ज्ञाननो उद्योत प्रगट थाय छे, कर्मोनी ग्रंथी छेदाय छे, तथा मननी मुद्रा भेदायछे.॥१२९२॥

तदमी सज्जना जैना । वर्तंते बंधुभिर्युताः ॥ शत्रुभिः सर्वथा त्यक्ताः । सर्वकल्याणभाजिनः ॥ १२९० ॥ अयं चित्तसमाधानो । मंडपः पापखंडनः ॥ भवप्रपंचो भात्यस्मिन् । ज्वलज्ज्वलनसन्निभः ॥ १२९१ ॥ भस्मीभवत्यविद्यास्मिन् । ज्ञानोद्योतो विजृंभते ॥ छिद्यते कर्मणां ग्रंथि—र्मनोमुद्रा विभिद्यते ॥ १२९२ ॥ एषा निःस्पृहता नाम्नी । वेदिकास्या निरीक्षणात् ॥ नरेंद्राणां सुरेंद्राणा—मपि भूतिर्न रोचते ॥ १२९३ ॥ दृष्टुमेनां गुणभृतां । मोहाद्याः शक्नुवंति न ॥ द्विपमुक्तागणाकीर्णां । मृगाः सिंहगुहामिव ॥१२९४॥ जीववीर्यमिदं स्पष्टं । विष्टरं कांतिभासुरम् ॥ राजा तद्धाम राज्यं च । प्रभावादस्य जृंभते ॥ १२९५ ॥ विभर्त्यस्य महिम्नैव । विवेकाद्रिर्गरिष्टताम् ॥ भास्वन्मणिसमूहेन । रोहणाद्रिरिव स्फुटम् ॥ १२९६ ॥

वली आ जे निःस्पृहता नामनी वेदिका छे, तेने जोवाथी राजाओनी के इंद्रोनी पण लक्ष्मी रुचती नथी, ॥ १२९३ ॥ हाथीओना मोतीओना समूहथी भरेली सिंहगुफाने जेम हरिणो, तेम गुणोथी भरेली एवी आ वेदिकाने जोवाने मोहादिको शक्तिवान थता नथी ॥ १२९४ ॥ वली आ कांतिथी देदीप्यमान एवुं जीववीर्य नामनु प्रगट सिंहासन छे, तेना भावथी राजा अने तेनुं स्थानक राज्य स्फुरायमान थाय छे ॥ १२९५ ॥ वली आनाज महिमाथी चलकता मणिसमूहथी जेम रोहणचल तेम विवेकगिरि मोटाइने

धारण करेछे. ॥ १२९६ ॥ वीर्य विनाना प्राणीओना शरीरने कुपित थएली जेम धातुओ, तेम आ सिंहासन विनाना राज्यनो मोहादिको लोप करेछे. ॥ १२९७ ॥ ते सांभलीने प्रकर्षे विचार्युं के, ते सात्विक मानस अकामनिर्जरानी अपेक्षावालुं छे. ॥ १२९८ ॥ अने जे आनाथी निष्पापी थया छे, ते लोको अहीं रहेनारा छे; अने तेमां रहेवाना प्रभावथी तेओ देवलोके जाय छे. ॥ १२९९ ॥ धन, पुत्र, स्त्री-शरीर अने कर्मथी हुं भिन्न छुं, तथा माराथी मोहादिक शत्रुओ भिन्न छे, एवी रीतनी कर्मोनी निर्जराथी

विनेदं निखिलं राज्यं । मोहाद्यैः प्रविलुप्यते ॥ वीर्यैर्विनांगिनामंगं । कुपितैरिव धातुभिः ॥ १२९७ ॥ दध्यौ प्रकर्षस्तछ्रुत्वा । तद्धि सात्विकमानसम् ॥ अकामनिर्जरापेक्षं । वीर्यं मिथ्यादृशा हि यत् ॥ १२९८ ॥ लोकास्ते चात्र वास्तव्या । येऽनेन धूतकल्मषाः ॥ एतद्वासप्रभावेन । प्रयांति विबुधालयम् ॥ १२९९॥ धनपुत्रकलत्रादेः । शरीरात्कर्मणस्तथा ॥ भिन्नोऽहं परिभिद्यंते । मत्तो मोहादिशत्रवः ॥ १३०० ॥ अज्ञात्वाप्यागमं जैनं । कर्मनिर्जरणेन या ॥ भवत्येवंविधा बुद्धिः । स विवेकोऽभिगीयते ॥ १३०१ ॥ युग्मम् ॥ कषायविषयत्यागो । यो भवेद्दोषलाघवात् ॥ अप्रमत्तत्वशिखरं । विवेकाद्रेस्तदिष्यते ॥ १३०२ ॥ असद्ग्रहनिवृत्यात्र । दृष्टिर्मार्गानुसारिणी ॥ भवत्येकपदी मुक्तेः । प्रापिकान्यमतेष्वपि ॥ १३०३ ॥ महाराजपथो मुक्ते—श्चतुर्वर्णविराजितम् ॥ द्वादशांगं पुनर्जैनं । वचनं परमुच्यते ॥ १३०४ ॥

जैन आगम जाण्याविना पण जे बुद्धि थाय छे, तेनुं नाम विवेक कहेवाय छे. ॥ १३०० ॥ १३०१ ॥ वली दोषोना लाघवपणाथी जे कषाय अने विषयोनो त्याग थाय छे, तेनुं नाम विवेकाचलनुं अप्रमत्तता नामनुं शिखर कहेवाय छे. ॥ १३०२ ॥ कदाग्रहनी निवृत्तिथी अहीं जे मार्गानुसारी दृष्टि थाय छे, तेने अन्य मतोमां पण मुक्तिने प्राप्त करनारी एक पगलां सरखी कहेली छे. ॥ १३०३ ॥ मुक्तिना मोटा राजमार्ग सरखुं चार अक्षरोवालुं एटले "द्वादशांग" एवी रीतनुं जैन वचन उत्कृष्ट कहेवाय छे. ॥ १३०४ ॥

अने ते द्वादशांगनी आज्ञा प्रमाणे चालनारा लोकोने अहीं वसनारा कह्या; तथा मंडप, वेदी, अने सिंहासनने तो अहीं प्रगट अक्षरोथी कहेला छे. ॥ १३०५ ॥ तेथी हुं के, जेणे आटलाबधा भावार्थ युक्त आ वृत्तांत जाण्युं छे, ते हुं राजाने, अने तेना परिवारने जो ईश, तेमां संशय नथी. ॥ १३०६ ॥ हवे बोध थवाथी ते प्रकर्ष बोल्यो के, हेमामाजी ! तमो हवे आगल कहो ? त्यारे विमर्शे कह्युं के हे वत्स ! चार-मुखोथी भूषित थएलो, चारित्रधर्मरूप, प्रख्यात, अनंता वीर्यवालो, जगतनुं हितकरनारो, भंडार अने

तदादेशकृतस्तत्र । वास्तव्याः कीर्तिता जनाः ॥ नक्तोऽत्र मंमपोवेदी–विष्टरं च स्फुटाक्षरैः ॥ १३०५ ॥ ततो येन मया बुद्ध–मियद्भावार्थसंयुतम् ॥ नृपं तत्परिवारं च । सोऽहं ज्ञोत्स्ये न संशयः ॥ १३०६ ॥ बोधावष्टंभतोऽप्याह । स पुरो ब्रूहि मातुल ॥ स प्राह वत्स राजायं । चतुर्वदनभूषितः ॥ १३०७ ॥ चारित्रधर्मो विख्यातो । ऽनंतवीर्यो जगद्धितः॥ समृद्धः कोशदंमाभ्यां । गुणरत्नमहोदधिः ॥ १३०८ ॥ युग्मम् ॥ वक्त्राणि दानं शीलं च । तपः शुद्धं च भावनम् ॥ अस्यैषां कीर्तयाम्युच्चैः । स्वरूपं ते पृथक् पृथक् ॥ १३०९ ॥ दापयत्यभयज्ञानं । धर्मोपष्टंभकं तथा ॥ दानं दानाभिधं वक्त्रं । दुष्टं दानं न जल्पति ॥ १३१० ॥ अष्टादश सहस्राणि । शीलांगानि प्रभाषते ॥ शीलास्येन नृपो यानि । तानि बिभ्रति साधवः ॥ १३११ ॥ निर्निदानं निराबाधं । ज्ञानसंवेगगर्भितम् ॥ अभिधत्ते तपोवक्त्रं । शमशर्मकरपतः ॥१३१२॥

दंडथी समृद्ध थयेलो, तथा गुणोरूपी रत्नोना महासागर सरखो एवो आ राजा छे. ॥ १३०७ ॥ १३०८ ॥ तेनां दान, शील, तप अने शुद्ध भावना रूपी चार मुखो छे, अने तेओनुं जुदुं जुदुं स्वरूप हुं तने ऊंचे प्रकारे कहुं छुं ॥ १३०९ ॥ तेमनुं दान नामनुं मुख धर्मना उपष्टंभवालुं अभयदान अपावे छे, पण दुष्ट दान कहेतु नथी. ॥ १३१० ॥ वली ते राजा पोताना शीलरूप मुखथी जे अढारहजार शिलांगोने कहे छे, तेओने साधुओ धारण करेछे. ॥ १३११ ॥ तेनुं तपरूपी मुख नियाणा विनानुं, निराबाध,

ज्ञान, अने वैराग्ये करीने युक्त, तथा समता रूपी सुखने करनारा तपनें कहे छे. ॥ १३१२ ॥ वली ते राजानुं शुद्ध भावना रूपी पवित्र मुख एम कहे छे के, भवना नाश माटे अनित्यत्वादिक भावनाओने भाववी. ॥ १३१३ ॥ एवी रीतना ए चारे मुखोथी आ राजा सर्वलोकोने हितोपदेश देताथका तेओना सुख माटे थाय छे, केमके, अमृत कोने दुःखदाइ होय ? ॥ १३१४ ॥ वली तेना अर्धासनपर बेठेली जे स्त्री देखाय छे, ते आ भाग्यशाली राजानी विरति नामनी स्त्री छे. ॥ १३१५ ॥ धर्मरूपी कर्णना छेडा

नाव्या नवस्य नाशार्थ–मनित्यत्वादिनावनाः ॥ इत्याह नृपतेः पूत--माननं शुद्धनावनम् ॥ १३१३ ॥ मुखैश्चतुर्निर्नृपोऽयं । लोकानां हितमादिशन् ॥ एनिः सौख्याय सर्वेषां । पीयूषं कस्य दुःखदम् ॥ १३१४ ॥ अर्धासने निविष्टास्य । दृश्यते या मृगेक्षणा ॥ नार्येयं विरतिर्नाम । नृपतेर्नाग्यशालिनः ॥ १३१५ ॥ धर्मकर्णांतविश्रांत--ज्ञानदर्शनचक्षुषः ॥ निरीक्ष्य रूपमेतस्या । न मज्जंति सुधासु के ॥१३१६ ॥ समानगुणवीर्येयं । नृभुजानेन वर्णिनी ॥ हृदयानंदजननी । कल्पवल्लीव कामदा ॥ १३१७ ॥ दृश्यंते पंच यस्यैते । नृपा निकटवर्तिनः ॥ स्वांगनूता वयस्यास्ते । नृपतेर्नूरितेजसः ॥ १३१८ ॥ आद्यः सामायिकाख्योऽयं । सतां पापमपोहति ॥ छेदोपस्थापनो हंति । द्वितीयस्तद्विशेषतः ॥ १३१९ ॥

सुधि गएल छे ज्ञान दर्शन रूपी चक्षुओ जेणीना एवी आ स्त्रीनुं रूप जोईने कोण अमृतमां मज्जन करतुं नथी ? ॥ १३१६ ॥ आ राजानी तुल्य गुण अने वीर्यवाली एवी आ स्त्री हृदयने आनंद आपनारी तथा कल्पवल्लीनी पेठे इच्छित आपनारी छे. ॥ १३१७ ॥ वली तेनी नजदीक रहेला जे आ पांच राजा देखाय छे, तेओ आ महा तेजस्वी राजाना अंगभूत मित्रो छे. ॥ १३१८ ॥ पेहेलो सामायिक नामनो आ राजा उत्तमोना पापने नाश करे छे, तथा बीजो छेदोपस्थापन नामनो राजा ते पापने विशेष प्रका-

रे नष्ट करे छे. ॥ १३१९ ॥ त्रीजो परिहार विशुद्धीय नामनो राजा मुनिओने अढार मासनो उग्रतप देखाडे छे ॥ १३२० ॥ चोथो आ सूक्ष्मसंपराय नामनो राजा सूक्ष्म एवा पण (कषायरूपी) रजने हणे छे; तथा पांचमो यथाख्यात नामनो राजा छे, अने तेओ सर्व चारित्र धर्म राजाना प्राणो छे ॥ १३२१ ॥ वली हे वत्स! जे आ मूळ राजानी नजदीक देखाय छे, तेने आनो यतिधर्म नामनो पाटवी पुत्र जाणजे ॥ १३२२ ॥ वली बहारना भागमां जे मुनिओने दीठा, तेओने आकुंवर अति वहालो छे, तथा ते जे

परिहार विशुद्धीय--स्तृतीयस्तु महीपतिः॥मुनीनां दर्शयत्युग्रं। तपोऽष्टादशमासिकम्॥१३२०॥
तुर्यः सूक्ष्मसंपरायो । हंति सूक्ष्मं रजोऽप्ययम् ॥ पंचमश्च यथाख्यातः । प्राणाश्चारित्र
नृपतेः ॥ १३२१ ॥ यश्चैष मूलनृपस्य । निकटे वत्स दृश्यते ॥ तमस्य यतिधर्माख्यं ।
विद्धि राज्यधरं सुतम् ॥ १३२२ ॥ मुनयो ये बहिर्दृष्टा । स्तेषामेषोऽतिवल्लभः ॥ मानु-
षैर्दशभिर्युक्तैश्च । युक्तोऽसौ तान्यथो शृणु ॥ १३२३ ॥ योषिदाद्या क्षमानाम । वल्लभा शमि-
नां सदा ॥ निरोधं रोषपोषस्य । तेषामेषा दिशत्यहो ॥ १३२४ ॥ द्वितीयं मार्दवं नाम ।
डिंभरूपमिदं विदुः ॥ गुरवोऽपि गुणैरस्य । वीर्याद् बिभ्रति नम्रताम् ॥१३२५ ॥ तृतीय
मार्जवं नाम ।डिंभरूपमिदं पुनः॥मनः करोति साधूनां । सरलं मलवर्जितम्॥१३२६॥चतुर्थी
मुक्तता योषित् । करोति शमिनां मनः ॥ निस्संगं बहिरंतश्च । शुद्धस्फटिकनिर्मलम् ॥१३२७॥

दश मनुष्योथी युक्त थएलो छे, ते दश मनुष्योनुं वर्णन तु सांभळ ॥ १३२३ ॥ तेओमां पेहेली क्षमा नामनी स्त्री छे, के जे समतावंतोने हमेशां वहाली छे. तथा तेओने रोषनी पुष्टिनो निरोध करे छे ॥ १३२४ ॥ बीजा आ डिंभरूपने मार्दव नामनुं कहे छे, तथा तेनां वीर्यथी गुणोथी गरिष्ठ मनुष्यो पण नम्रताने धारण करे छे ॥ १३२५ ॥ वलीआ त्रीजुं डिंभरूप आर्जव नामनुं छे, ते साधुओना मनने सरल पने मेलरहित करे छे. ॥ १३२६ ॥ चोथी मुक्तता नामनी स्त्री छे, के जे समतावंत

मुनिओना शुद्ध स्फटिक सरखा निर्मल मनने बहारथी अने अंतरथी निःसंग करे छे, ॥ १३२७ ॥ पांचमो शुद्ध तपोयोग नामनो छे, के जे पुरुष बाह्य अने अभ्यंतर भेदने भजतो थको समतावंत मुनिओना कर्मोनो क्षय करे छे ॥१३२८॥ वली हे वत्स! जे आ छट्ठो समतावंत मुनिओने वहालो एवो संयम नामनो पवित्र राजा छे, ते सत्तर भेदोए करीने युक्त छे. ॥ १३२९ ॥ पांच आश्रवोथी विरति, पांच इंद्रिओनो निग्रह, चार कषाय, अने त्रण दंडोथी विरमवापणुं, ए संयमना सत्तर भेदो छे. ॥ १३३० ॥ सातमो आ सत्य नामनो राजा छे, अने तेनी आज्ञाथी साधुओ हितकारी, परिमित तथा जगतने आनंद कर-

तपोयोग इति ख्यातो, विशुद्धः पंचमो नरः ॥ क्षिणोति कर्म शमिनां, बाह्याभ्यंतरभेदभाक् ॥ १३२८ ॥ यस्त्वयं दृश्यते वत्स, षष्टः शमवतांप्रियः ॥ स सप्तदशभिर्भेदैः, पूतः संयमभूपतिः ॥ १३२९ ॥ पंचाश्रवाद्विरमणं, पंचेंद्रियविनिग्रहः ॥ कायष दंम विरती, भिदाः सप्तदशेत्यमूः ॥ १३३० ॥ सप्तमः सत्यनामाय–मस्यादेशेन साधवः ॥ हितं मितं च भाषंते । जगदाह्लादकृद्वचः ॥ १३३१ ॥ अष्टमोऽत्र नृपः शौचा–भिधानो मुनिपुंगवाः ॥ द्रव्यभावात्मिकां शुद्धि–मस्यादेशाद्वितन्वते ॥ १३३२ ॥ यद्भिंभ रूपं नवम–माकिंचन्यं मनोहरम् ॥ मुनिभिर्मोचयत्येत–द्बाह्यांतरपरिग्रहम् ॥ १३३३ ॥ दिव्यौदारिककामानां । त्रिविधानां त्रिधा शमात् ॥ दशमं डिंभरूपं च । ब्रह्माकारयति स्फुटम् ॥ १३३४ ॥ तदेष दशभिर्युक्तो । यतिधर्मोऽत्र मानुषैः ॥ शोभां बिभर्ति सुषमा–कालः कल्पद्रुमैरिव ॥ १३३५ ॥

नारुं वचन बोले छे. ॥ १३३१ ॥ आठमो राजा अहीं शौच नामनो छे, तेनी आज्ञाथी मुनिओ द्रव्यभावरुप शुद्धिने विस्तारे छे. ॥ १६३२ ॥ जे आकिंचन्य नामनुं मनोहर नवमुं डिंभरुप छे, ते मुनिओना बाह्य अने अभ्यंतर परिग्रहने छोडावे छे. ॥ १३३३ ॥ दशमुं डिंभरुप त्रण प्रकारनां दिव्य अने औदारिक कामोनी त्रण प्रकारनी शमताथी प्रगट रीते ब्रह्मचर्य करावे छे. ॥ १३३४ ॥ एवी रीते दशप्रकारनां मनुष्योथी युक्त थएलो आ यतिधर्म, कल्पवृक्षोथी जेम सुषमाकाल तेम शोभाने धारण करे छे.॥१३३५॥

ते यतिधर्मनी गुणोरूपी रत्नोनी खाण समान एवी आ सद्भावसारता नामनी स्त्री छे, ते स्त्री मृत्यु पाम्याथी ते यतिधर्म मृत्यु पामे छे, तथा तेणीना जीववाथी ते जीवे छे. ॥ १३३६ ॥ जेम रात्रि अने चंद्रनो, तथा पार्वती अने महादेवनो तेम आ बन्नेनो मेलाप अत्यंत स्नेहवालो कहेवाय छे. ॥ १३३७ ॥ जिनोए कंइ पण सर्वथा प्रकारे अनुज्ञात करेलुं नथी, अथवा सर्वथा प्रकारे निषेध्युं नथी; सद्भाव सारथी थनारुं छे, एवी परमेश्वरनी आज्ञा छे. ॥ १३३८ ॥ अने तेथी तेने छोडीने चारित्रधर्म-

सद्भाव सारताख्येयं। नार्यस्य गुणरत्नभूः॥ म्रियतेऽस्यां मृतायां हि। जीवंत्यामेष जीवति १३३६ निशाशशांकयोर्यद्व–द्गौरीगिरीशयोर्यथा ॥ दांपत्यमनयोस्तद्व–दुच्यते स्नेहनिर्भरम्॥१३३७॥ जिनैः किमप्यनुज्ञातं । निषिद्धं वा न सर्वथा ॥ भाव्यं सद्भावसारेणे–त्येषाज्ञा पारमेश्वरी ॥ १३३८ ॥ चारित्रधर्मस्तदिमां । विरहय्य न तिष्ठति ॥ स्नेहलक्षणमप्येकं । प्राणेभ्योऽप्य-धिकां प्रियाम् ॥ १३३९ ॥ द्वितीयो दृश्यते यश्च । जितमारः कुमारकः ॥ गृहिधर्माभिधोऽस्यैव । कनिष्ठोऽयं सहोदरः ॥ १३४० ॥ अयं च कुरुते वत्स । युक्तो द्वादशमानुषैः ॥ निवृत्तं स्थूलहिंसायाः । स्थूलालीकाच्च मानवम् ॥ १३४१ ॥ स्थूलचौर्यान्निवृतं च । परदारपरा-ङ्मुखम् ॥ कृतेच्छापरिमाणं च । परित्यक्त निशाशनम् ॥ १३४२ ॥ दिग्वृत्ते दृढताभाजं । युक्तभोगोपभोगकम् ॥ अनर्थदंडविरतं । श्रेष्ठसामायिकाशयम् ॥ १३४३ ॥ देशावकाशि करतं । भृतपौषधनिश्चयम् ॥ पूतस्वांतं तथात्यर्थ–मतिथेः संविभागतः ॥ १३४४ ॥

राजा रही शकतो नथी; प्राणोथी पण अधिक प्रिय मानवुं, ए एक स्नेहनुं लक्षण छे ॥ १३३९ ॥ वली जीतेल छे कामदेवने जेणे एवो बीजो जे कुमार देखाय छे, ते आ "यतिधर्मनोज" नानो भाइ "गृहिधर्म" छे ॥ १३४० ॥ वली हे वत्स ! आ गृहिधर्म नामनो कुमार बार मनुष्यो सहित युक्त थयो थको मनुष्यने स्थूल हिंसा तथा स्थूल जूठथी अटकावे छे ॥ १३४१ ॥ वली ते गृहीधर्म नामनो कुमार माण-

कोने स्थूल चोरीथी, तथा परस्त्रीगमनथी अटकावे छे, इच्छाना परिमाणवालो करे छे, रात्रिभोजन त्यागी छे, दिग्व्रत्तमां दृढ करे छे योग्य भोगोपभोग वालो करे छे, अनर्थदंडथी विरक्त करे छे, उत्तम सामायिकना आशयवालो करे छे, देशावकाशिक व्रतमां रक्त करे छे, पौषधव्रतमां निश्चयवाळो करे छे अने अतिथिसंविभाग नामनाव्रतथी पवित्र मनवालो करे छे, ॥ १३४२ ॥ १३४३३ ॥ ॥ १३४४ ॥ जे माणस ते व्रतोमांथी जेटलुं करी शके छे, तेटलुं तेने ते निर्मळ आशयवालो गृहिधर्म फळ आपतो थको कोइनें पण निराश पाछो वाळतो नथी. ॥ १३६६ ॥ वली आ तेनीज “ सद्गुण

॥ त्रिस्त्रिर्विशेषकम् ॥ कर्तुं यो यावदेवालं । तस्य तावद्ददत् फलम् ॥ असौ न विमुखं कंचि
द्वालयत्यमलाशयः ॥ १३४५ ॥ एषा च दृश्यतेऽस्यैव । भार्या सद्गुणरक्तता ॥ स्वगेहशुद्धि
कृन्नित्य—मतिथिप्रतिपत्तिकृत् ॥ १३४६ ॥ भार्यया सहितावेतौ । लोकानां नृपतेः सुतौ ॥
प्रकृत्यैवोपकर्तारौ । सूर्यचंद्रमसाविव ॥ १३४७ ॥ सम्यग्दर्शननामायं । पित्रा च परिपालकः
महत्तमोऽनयोर्योग्य—श्चक्रे वक्रेतराशयः ॥ १३४८ ॥ एतौ नानेन रहितौ । दृश्येते च कदा-
चन ॥ अर्थप्रकाशन परे । नयने तेजसा यथा ॥ १३४९ ॥ एतौ प्रवर्धयत्येष । वत्सले निक-
टस्थितः ॥ सप्ततत्वशुचिश्रद्धा—सुधापानैर्निरंतरम् ॥ १३५० ॥

रक्तता ’ नामनी स्त्री छे, के जे हमेशां पोताना घरनी खबर राखे छे तथा अतिथिओनो सत्कार करे छे. ॥ १३४६ ॥ आ बन्ने राजपुत्रो स्त्री सहित सूर्य अने चंद्रनी पेठे स्वभावथीज लोकोनो उपकार करनारा छे. ॥ १३४७ ॥ वली उत्तम आशयवाला एवा आ सम्यग्दर्शनने पिताजीए तेओ बन्नेनो जे महान् परि पालक करेल छे, ते योग्यज छे. ॥ १३४८ ॥ तेज विना जेम आंखो तेम आ सम्यग् दर्शन विना तेओ बन्ने कदापि पण अर्थनो प्रकाश करवामां तत्पर देखाता नथी. ॥ १३४९ ॥ वत्सलपणामां नजदीक रहीने आ सम्यग् दर्शन, तेओ बन्नेने तत्वोपरनी पवित्र श्रद्धारुपी अमृतपानोथी निरंतर वृद्धि

पमाडे छे. ॥ १३५० ॥ वली आ सम्यग दर्शन, माणसने समता, संवेग, निर्वेद, दया, आस्तिकता, मैत्री प्रमोद, करुणा तथा माध्यस्थ भावोथी मुक्त करे छे. ॥ १३५१ ॥ दरेक माणसने मुक्तिमां मोकलवानो तेने मोटो रस छे, तथा तेनी निरंतर देशनारुपी पटहनो शब्द हमेशां उल्लसाय मान थाय छे. ॥१३५२॥ वली चंद्र सरखी उज्वल कांतिवाली जे आ मनोहर स्त्री देखाय छे, तेणीने तेनीज प्रख्यात एवी सुदृष्टी नामनी स्त्री जाणवी, ॥ १३५३ ॥ विधिपूर्वक आराधन करवाथी ते स्त्री माणसोनां मनने स्थिर

शमसंवेगनिर्वेद-कृपास्तिक्यैर्युतं जनम्॥मैत्रीप्रमोदकारुण्य-माध्यस्थ्यैश्च करोत्ययम्॥१३५१॥
प्रस्थापने रसोऽमुष्य मुक्तौ प्रतिजनं महान्॥सदोल्लसत्यविश्रांत-देशनाडिंडिमध्वनिः १३५२चं
द्रोज्वल रुचिर्येषा॥दृश्यते च मनोहरा॥सुदृष्टिनाम्नीमस्यैव॥पत्नीं तां विद्धि विश्रुताम् ॥१३५३॥
आराद्धा विधिना ह्येषा । कुर्याच्चित्तं स्थिरं नृणाम् ॥ अविद्याजनिता भावाः । क्षीयंतेऽस्याः
प्रभावतः ॥ १३५४ ॥ यः कुदृष्ट्यान्वितः प्रोक्तो । मिथ्यादर्शन नामकः ॥ विरुद्धं चेष्टितं सर्वं
ततोऽस्य प्रमदाजुषः ॥ १३५५ ॥ महत्तमो मोहबले । मिथ्यादर्शन नामकः ॥ यथा चारित्र
धर्मस्य, तथासौ नृपतेर्बले ॥ १३५६ ॥ क्रमेण प्रतिपक्षस्य । प्रशमेनोन्नयेन वा ॥ त्रिरूपश्च
भवत्येष, स्वभावादेव शक्तिमान् ॥ १३५७ ॥ यद्वा रूपत्रयं तस्य । मंत्री सद्बोधनामकः ॥
कुरुतेऽयं हि जानीते । भवद्भूतं च भावि च ॥ १३५८ ॥

करे छे, तेम तेणीना प्रभावथी अज्ञानथी उत्पन्न थएला भावो क्षय पामे छे ॥ १३५४ ॥ वली कुदृष्टिए करीने सहित एवो मिथ्यादर्शन नामनो जे (कुमार) कह्यो छे, तेनाथी आनुं सर्व चेष्टित विरुद्ध छे ॥१३५५॥जेम मोहराजानी सेनामां मिथ्यादर्शन नामनो मोटो सेनापति छे तेम चारित्रधर्म राजानी सेनामां आ सम्यग्दर्शन छे ॥ १३५६ ॥ स्वभावथीज शक्तिवालो एवो आ शत्रुना क्षयथी अथवा बन्ने प्रकारना प्रशमथी त्रण रूपोवालो थाय छे. ॥१३५७॥ अथवा सद्बोध नामनो मंत्री तेनां त्रणरूपो करे छे,

तेम के ते वर्तमान, भूत, अने भविष्यने जाणे छे. ॥१३५८॥ सूक्ष्म अथवा अंतरित पदार्थोमांथी कंइ पण तेनाथी गुप्त नथी. तथा अनंत चराचर द्रव्यपर्यायने ते जोया करे छे. ॥१३५९॥ वली ते नीतिओनो पारगामी, तथा राज्यकार्योमां तत्पर, राजाने वहालो, तथा सेनापतिने मनगमतो, अने ज्ञानावरणीनो नाश एवो छे;तथा ते ज्ञानावरणीना क्षयोपशमथी अथवा क्षयथी ते बन्नेरूपोने धारण करनारो छे.१३६० ॥ १३६१ ॥ वली तेना प्राणो अने सर्वस्वतुल्य तथा शरीरथी पण नहीं छुटी एवी तेनी समीपे रहेली आ तेनीज "अवगति" नामनी भार्या छे ॥ १३६२ ॥ वली आ तेना पांच अंगभूत मित्रो देखाय छे,

सूक्ष्म व्यवहितार्थेषु । गुप्तं नास्त्यस्य किंचन॥अनंतद्रव्यपर्यायं । प्रेक्षतेऽसौ चराचरम्॥१३५८॥
नीतीनां पारदृश्वासौ राज्यकार्यविचिंतकः॥वत्सलो नरनाथस्य।महत्त ममनः प्रियः॥१३६०॥
ज्ञानसंवरणस्यायं । विपक्षो मंत्रिपुंगवः॥क्षयोपशमतस्तस्य । क्षयाद्वोभयरूपभाक्॥१३६१॥
॥ युग्मम् ॥ इयं अवगतिर्नाम—भार्यास्यैव समीपगा ॥ प्राणाः स्वरूपं सर्वस्वं । शरीराव्य
तिरेकिणी ॥१३६२॥ अमी पंचास्य दृश्यंते।स्वांगभूता वयस्यकाः ॥ आद्योऽत्राभिनिबोधोऽय—
मिंद्रियानिंद्रियार्थवित् ॥१३६३॥ यस्यादेशे पुरं सर्वं। द्वितीयोऽयं सदागमः ॥ सद्बोधो मंत्रितां
नीतो।राज्ञास्य मुखपाटवात् ॥१३६४॥ तृतीयोऽवधिनामायं । नानारूपं निरीक्षते॥क्वचिद्दीर्घः
क्वचिद्ध्रस्वः क्वचित्स्तोकं क्वचिद्बहु ॥१३६५॥ चतुर्थोऽन्य मनोग्राही । मनः पर्यायनामकः॥
निर्वाणसार्थवाहोऽयं । पंचमः केवलाभिधः ॥ १३६६ ॥

तेओमां इंद्रियार्थोने तथा अनिंद्रियार्थोने पण जाणनारो एवो आ "आभिनिबोध नामनो पेहेलो मित्र छे. ॥१३६३॥ वली जेनी आज्ञामां समस्त नगर रहेलुं छे, एवो उत्तम बोधवालो आ सदागम तेनो बीजो मित्र छे, तेनी मुखचतुराइथी राजाए तेने मंत्रि करेलो छे. ॥ १३६४ ॥ त्रीजो मित्र आ अवधि नामनो छे, के जे क्वचित् लांबुं, तो क्वचित् टुंकुं, तो क्वचित् थोडुं, तो क्वचित् घणुं, एम नाना प्रकारनुं स्वरूप जुए छे. ॥ १३६५ ॥ अन्योनां मनोनां अभिप्रायोने जाणनारो एवो चोथो

मनःपर्याय नामनो मित्र छे, अने मोक्षमार्गमां सथवारा सरखो पांचमो केवलज्ञान नामनो मित्र छे. ॥ १३६६ ॥ ते सांभली प्रकर्षे (विमर्शने) कह्युं के, हे मामाजी ! तमोए मने (बीजुं तो) सर्व देखाडयुं, पण हजु सुधि पेला संतोषने तमोए देखाडयो नहीं, के जेने जोवानी मने घणीज उत्कंठा छे. ॥ १३६७ ॥ त्यारे विमर्शे कह्युं के, आ संयमनी अगाडीमां बेठेलो संतोष छे, ते चारित्रधर्म राजानो चाकर, संधिविग्रह करनारो, तथा न्यायी छे. ॥ १३६८ ॥ मूल राजाए ते निपुणने राज्य बंधारणपर जोडेलो छे, अने तेणे स्पर्शन आदिकोने जीतीने लोकोने मोक्षमां पहोंचता करेला छे. ॥ १३६९ ॥

प्रकर्षः प्राह सर्वं मे । त्वया मातुल दर्शितम् ॥ नत्वद्यापि स संतोषो । यद्दिदृक्षा परास्ति मे ॥१३६७॥ विमर्शःप्राहसंतोषः । संयमस्यायमग्रगः ॥ भृत्यश्चारित्रधर्मस्य । संधिविग्रहकृन्नयी ॥१३६८॥नियुक्तस्तंत्रपालत्वे।निपुणो मूलभूभुजः॥अनेन स्पर्शनादीनि । जित्वा नीताः शिवं जनाः ॥१३६९॥ अस्योपरि समायाता । महामोहादिभूभुजः ॥ युध्यंते च सहानेन । ज्ञात्वैनं मूलभूभुजम् ॥१३७०॥ चित्तवृत्तिमहाटव्या–मेतेषामस्य चाहवः ॥ जायते क्रमिको त्सर्प–न्मिथो जयपराजयः ॥ १३७१ ॥ मया प्रदर्शितस्तुभ्य–मेष संतोषतंत्रपः ॥ भार्यास्य दृश्यते रम्या । नाम्नेयं निष्पिपासता॥१३७२॥ लाभालाभे सुखे दुःखे । समभावं तनोत्यसौ॥ विषयेषु च सर्वेषु । निस्तृष्णं कुरुते जनम् ॥ १३७३ ॥

ते संतोषपर महामोहादिक राजाओ चडी आवेला छे, तथा तेने मुख्य राजा जाणीने तेनी साथे तेओ लडाइ करे छे ॥ १३७० ॥ चित्तवृत्तिरूपी मोटी अटवीमां ते मोहादिक राजाओनो अने आ संतोषनो अनुक्रमे जयपराजयवाळो रणसंग्राम थाय छे ॥ १३७१ ॥ एवी रीते हे वत्स! में तने आ संतोष नामना तंत्रपालने देखाडयो; वली तेनी आ निस्तृष्णा नामनी मनोहर स्त्री पण देखाय छे. ॥ १३७२ ॥ ते लाभालाभमां तथा सुखदुःखमां समभावने विस्तारे छे, तथा सर्व विषयोमां माणसने

तत्कारशित करे छे ॥ १३७३ ॥ वली आ वेदिकानी समीपे मंडपमां रहेलां जे माणसो देखाय छे, तेओने चारित्रधर्म राजाना सगा बांधवो कहेला छे. ॥ १३७४ ॥ शुभाशय आदिक तेना असंख्याता पदातिओ, तेनी आज्ञाथी लोकोमां उत्तम उत्तम कार्यो करे छे.॥ १३७५ ॥ एवी रीते हे वत्स ! में तारी पासे टुंकामां आ सर्व सभानुं वृत्तांत कह्युं, अने हवे जो तारी उत्कंठा संपूर्ण थइ होय तो आपणे हवे बारणे जइए. ॥ १३७६ ॥ बहु सारुं एम प्रकर्षे कह्याथी तेओ बन्ने बहार आव्या, अने त्यां तेओए शूरता, तथा गंभीरता आदिकरूप रथोथी उद्धत थएला, यश, कृपा, सज्जनता

एतेचारित्रधर्मस्यप्रोक्ताः स्वांगिकबांधवाः॥ये त्वेते वेदिकाभ्यर्णेदृश्यंते मंडपस्थिताः॥१३७४॥
शुभाशयादयोऽस्यैवातऽसंख्याताःपदातयः॥कार्याणि सुंदराण्यस्याज्ञया लोकेषु कुर्वते१३७५
वर्णितं सर्वमास्थानंतदिदं ते समासतः॥पूर्णोत्कंठोऽसि यदि त—द्भद्भावो द्वारि सांप्रतम्१३७६
एवमस्त्विति तेनोक्ते । ताभ्यां निर्गत्य वीक्षितम् ॥ चतुरंगं बलं शौर्य—गांभीर्यादिरथोद्धतम्
॥ १३७७ ॥ यशः प्रश्रयसौजन्य । धैर्यादिगजगर्जितैः ॥ नैपुण्यवाग्मितामेधो—ल्लासादिहय
हेषितैः ॥ १३७८ ॥ मनस्विभाव दाक्षिण्य—स्थिरत्वादि पदातिभिः ॥ मनोहरं लसल्लेश्या—
रक्तपीतसितध्वजैः ॥ १३७९ ॥ त्रिभिर्विशेषकम् ॥ प्रकर्षो मुदितो दृष्ट्वा । तदुवाच स्वमातु
लम् ॥ पूरिता मे त्वयोत्कंठा । सर्वं दर्शयता ह्यदः ॥ १३८० ॥ तथापि वस्तुमिच्छामि । क-
तिचिद्वासरानिह ॥ जैने पुरे धियो वृद्ध्यै । वासोऽयं मे भविष्यति ॥ १३८१ ॥

तथा धैर्यता आदिकरूप हाथीओना गर्जारवोथी निपुणता, वाचालपणुं तथा बुद्धिना उलास आदिकरूप घोडाओनां हेषारवोथी, मनस्वीभाव, दाक्षिणता, तथा स्थिरता आदिकरूप पदातिओथी. तथा उल्लसायमान थती लेश्याओ रूपी लाल, पीली अने श्वेत धजाओथी मनोहर थएला चतुरंगी सैन्यने जोयुं. ॥ १३७७ ॥ १३७८ ॥ १३७९ ॥ ते जोईने हर्षित थएला प्रकर्ष पोताना मामाने कह्युं के, आपे आ सघळुं देखाडीने मारी उत्कंठा संपूर्ण करी छे. ॥ १३८० ॥ तो पण (हे मामाजी !) हुं अहीं हजु केटलाक

दिवसो सुधि रहेवाने इच्छुं छुं केम के आ जैन नगरमां रहेवाथी मारी बुद्धिनो वधारो थशे. ॥१३८१॥ ठीक बहुसारुं ! एवी रीते मामाए कह्याथी तेओ बन्ने त्यां बे माससुधि रह्या, एटलामां वसंत ऋतु लंघित थयो. ॥ १३८२ ॥ एटलामां मानवावासमां भयंकर ग्रीष्मऋतु आवी पहोंच्यो, के जे तृषातुर थयो थको तलावोना समूहने पीने पण तृप्त थयो नहीं. ॥ १३८३ ॥ श्याम एवी आकाशरूपी कोडमां ग्रीष्मऋतुरूपी लुहार, प्रगट एवा पर्वतमां उगता पुष्पोरूपी श्रमना पसीनावालो थयो थको शत्रुरूप एवा अंधकाररूपी लोखंडना गोलाने जाणे धमतो होय नहीं तेम लागे छे. ॥ १३८४ ॥ ठंडा किसल-

एवमस्त्वित्यथ प्रोक्ते । मातुलेन स्थितावुभौ ॥ तत्र मासद्वयं याव–द्वसंतो लंघितस्ततः ॥
॥१३७२॥ इतश्च मानवावासे । ग्रीष्मो ग्रीष्म उपस्थितः ॥ तृषितो यः सरोवृंदं । निपीयापि
न तृप्यति ॥ १३७३ ॥ असितगगन लोष्टुकोष्टमध्ये । खरपवनेन तपर्तुलोहकारः ॥
स्फुटगिरिकुसुमश्रमोदबिंदु–स्तिमिररिपुं धमतीव लोहगोलम् ॥ १३७४ ॥ शिशिर-
किसलय प्रणीतशय्या । करपरिवीजिततालवृंतराजिः ॥ कथमपि जनता तदोरुतापं ।
लघयति हर्म्यतले स्थितिं विधाय ॥ १३७५ ॥ एवंविधे ग्रीष्मकाले । प्रकर्षं मातुलोऽब्रवीत् ॥
गमनं सांप्रतं वत्स । गृहे सांप्रतमावयोः ॥ १३७६ ॥ प्रकर्षः प्राह न ग्रीष्मे । गमनावसरोऽ
धुना ॥ कालोऽयं दहनोऽत्रैव, तिष्ठ मासद्वयं ततः ॥ १३७७ ॥ वचनं भागिनेयस्य स्थितः
स्वीकृत्य मातुलः ॥ घनाडंबरिणी प्रावृ–डायाता तिष्ठतोस्तयोः ॥ १३७८ ॥

योनी करेली छे शय्या जेमणे, तथा हाथथी वींझेल छे, पंखाओनी श्रेणि जेमणे एवा लोको ते समये मोहोलनी नीचे स्थिति करीने केटलीक मेहेनतें तापने उलंघवा लाग्या.॥१३८५॥एवी रीतना ग्रीष्मकालमां मामाए प्रकर्षने कहुं के, हे वत्स ! हवे आपणने घेर जवुं लायक छे.॥१३८६॥त्यारे प्रकर्षे कह्युं के,आ ग्रीष्म ऋतुमां जवानो अवसर नथी, केमके आ तो दहनकाल छे, माटे बे मास तो अहींज रहो ? ॥ १३८७ ॥ एवी रीतनु भाणेजानुं वचन स्वीकारीने मामो त्यां रह्यो, एटलामां मेघना आडंबरवाली वर्षाऋतु आवी.

॥ १३८८ ॥ धूळना पटलोना समूहने उडाडीने बगलीओरूपी धजाओने उछालीने, सूर्यचंद्रने ढांकीने, गर्जनाओरूपी मोटा शब्दो करीने काम- ॥ १३८८ ॥ धूळना पटलोना समूहने उडाडीने बगलीओरूपी धजाओने उछालीने, सूर्यचंद्रने ढांकीने, गर्जनाओरूपी मोटा शब्दो करीने काम-
...र जगतथी वीजलीओरूपी मालाओनां समूहोने नचावीने, गर्जनाओरूपी मोटा शब्दो करीने काम- देव छे ते वर्षा ऋतुना मिषथी प्रस्थान लीलाना उत्सवने विस्तारे छे. ॥ १३८९ ॥ एवी रीतनी वर्षाऋतुने जोइने प्रकर्षे पोताना मामाने कह्युं के, हे ! मामाजी ! हवे आपणे तुरत पिताजी पासे जइए ॥ १३९० ॥ ...ली एवे ग्रीष्मऋतुथी दुर्गम थएला मार्गो पण शीतल थाय छे. ॥ १३९१ ॥ त्यारे विमर्शे कह्युं के तुं एम

प्रोद्यत्प्रौढकदंबधूलिपटलं चंचद्बलाकाध्वजं ॥ प्रच्छन्नेंदुरविं प्रनर्तिततडित् कुंतोच्चयं सर्वतः प्राबल्यस्फुटगर्जितोर्जितमहाध्वानंविजेतुं जगत् ॥ प्रावृट्कालमिषात् तनोति मदनः प्रस्थानलीलोत्सवं ॥ १३८९ ॥ तादृशींप्रावृषं प्रेक्ष्य । प्रकर्षो मातुलं जगौ ॥ गम्यतामधुना तात–सन्निधौ मातुलं द्रुतम् ॥ १३९० ॥ पंथानः शीतलीभूता । यतोऽमी गमनोचिताः ॥ ग्रीष्मग्रीष्मातपकृता । गता दुर्गमतापथां ॥ १३९१ ॥ विमर्शः प्राह मा वादी–रिदं यन्ना-धुनोचितम् ॥ गमनं ते हि धन्या ये । न वर्षासु प्रवासिनः ॥ १३९२ ॥ वर्षासु गच्छतो मेघ-स्तडिद्दंडैर्निषेधति ॥ स्खलित्वा पततः पांथान् । हसंति कुटजाः स्फुटम् ॥ १३९३ ॥ ततस्तिष्ठाधुनात्रैव । यथेयत्समयं स्थितः ॥ अत्र स्थितस्य ते प्रज्ञा–पाटवं हि भविष्यति ॥ १३९४ ॥ एवमस्त्विति तेनोक्ते । स्थितौ प्रावृषि तौ ततः ॥ तुष्टौ समागतौ गेहे । दत्ता-स्थाने शुभोदये ॥ १३९५ ॥

नहीं बोल केम के हमणां तारे जवुं उचित नथी; जे उत्तम पुरुषो छे, तेओ वर्षाकालमां प्रवास करता नथी. ॥ १३९२ ॥ वर्षाकालमां गमन करनार पंथिओने विजलीओरुपी दंडोथी मेघ निषेध करे छे, तथा लपटीने पडता पंथिओने कुटजो प्रगट रीते हसे छे. ॥ १३९३ ॥ माटे हाल तो तुं जेम आटलो काल रह्यो, तेम हजु अहींज रहे, अहीं रहेवाथी तारी बुद्धिनो फेलावो थशे. ॥ १३९४ ॥ बहु सारुं! एवी रीते

कह्याथी तेओ बन्ने वर्षाकालमां त्यांज रह्या पछी आनंदित थइने तेओ बन्ने शुभोदयवाला एवा पोताना घेर आव्या ॥१३९५॥ त्यां समीप रहेला स्त्री सहित विचक्षणने नमस्कार करीने तेओ शुद्ध भूमिपर बेठा ॥१६९६॥ बुद्धिए अने तेणीना पतिए विमर्शने अत्यंत आलिंगन कर्युं, अने प्रकर्षने पण सघलाओए आलिंगन करीने खोलामां बेसाड्यो. ॥१३९७॥ पछी सर्वलोकोए तेने मामा सहित मस्तकपर चुंबन करीने कुशल पूछयुं, अने तेओ बनेए पण जेवुं जोयुं हतुं, तेवुं सर्व वृतांत तेओने स्पष्ट रीते कही संभलाव्युं ॥१३९८॥ हवे अहीं "जड" मद्यमांसादि-

समीपस्थे च तस्यैव भार्यायुक्ते विचक्षणे ॥ नतिं विधाय तौ तेषां । निविष्टौ शुद्धभूतले ॥ १३९६ ॥ आलिलिंग बलाद्बुद्धि–र्विमर्शं तत्पतिस्तथा ॥ प्रकर्षोऽपि समालिंग्य । सर्वैरंके निवेशितः ॥ १३९७ ॥ आघ्राय मूर्ध्नि कुशलं । पृष्टः सर्वैः समातुलः ॥ स्पष्टं सर्वं यथादृष्टं । तेषां कथयतःस्म तौ ॥ १३९८ ॥ इतश्च मद्यमांसाद्यै–रसनां लालयन् जडः ॥ त्यक्त्वा लज्जां च धर्मं च । घोरं पापमचीकरत् ॥ १३९९ ॥ अन्यदा लोलता वाक्यात् । पीतमद्यो गलन्मतिः ॥ धिया महाजं हन्मीति । जघान पशुपालकम् ॥ १४०० ॥ अजारक्षमजभ्रां-त्या । हतं दृष्ट्वा जडो हृदि ॥ दध्यौ लोलतया ग्रस्त–स्तृप्तो मांसैः परैरहम् ॥ १४०१ ॥ इदं तु मानुषं मांसं । मया जिह्वा न भोजिता ॥ तदिदानीं ददाम्यस्यै । स्वादमस्यापि वेत्त्वयम् ॥ १४०२ ॥

कोथी रसनाने लाडलडावतो थको, लज्जा अने धर्मने तजीने भयंकर पाप करवा लाग्यो.॥१३८९॥एक दहाडो तेणे लोलताना वचनथी मदिरापीधी, अने तेथी निर्बुद्धि थइने तेणे "हुंआ मोटो बकरो मारुं छुं" एवी बुद्धिथी पशुपालने मार्यो ॥१४००॥ बकरानी भ्रांतिथी पशुपालने हणेलो जाणीने लोलताथी ग्रस्तथएला थका जडे हृदयमां विचार्युं के हुं उत्कृष्ट मांसथी तृप्त थयो.॥१४०१॥आ मनुष्यसंबंधि मांसमे हजु जिह्वाने खवाड्युं नथी, माटे आजे तेणीने ते पण आपुं, के जेथी ते तेनो पण स्वाद जाणे ॥१४०२॥

पछी ते मांस पकावीने तेणे ते जीह्वाने आप्युं, अने तेथी ते पण खुशी थइ; अने त्यारबाद लोलताथी ते बीजा माणसोने पण खातो थको राक्षस सरखो थयो. ॥ १४०३ ॥ पछी बंधुओथी तजाएलो एवो ते बालकोथी पण निंदनिक थयो, अने एवी रीते ते चारे बाजुथी पराभव पामवा लाग्यो. ॥ १४०४ ॥ हवे एक दहाडो ते जड माणसोने मारवानी इच्छाथी लोला सहित रात्रिए चोरनी पेठे शूर कुटुंबीना घरमां पेठो. ॥ १४०५ ॥ पछी सुतेला एवा तेना पुत्रने लेइने जेटलामां ते बहार निकलतो हतो तेटलामां शूरे तेने जोयो, अने तेथी क्रोधांध थइने तेणे ते जडने बांधीने सेंकडो गमे वेदनाओथी मारी नांख्यो

ततः संस्कृत्य तद्दत्तं । तेन सा मुदिताऽजनि ॥ स्वादन् लोलतयान्यान्य जनान् जातः स राक्षसः ॥ १४०३ ॥ ततो बंधुपरित्यक्तो । बालैरपि च निंदितः ॥ जातः पराभवस्थानं । सोऽलक इव सर्वतः ॥ १४०४ ॥ जिघांसुर्मानुषान् रात्रा–वन्यदा लोलतान्वितः ॥ प्रविवेश ग्रहं चौर–इव शूरकुटुंबिनः ॥ १४०५ ॥ सुप्तं तत्सुनुमादाय । दृष्टः शूरेण निस्सरन् ॥ क्रोधांधेनाथ बध्वासौ । निहतो यातनाशतैः ॥ १४०६ ॥ वृत्तांतं तमवेत्यापि । प्रभाते जडबंधुभिः ॥ दूरीकृताऽयशःपूरे । शूरे क्रूरं न चिंतितम् ॥ १४०७ ॥ विदन्निदं जडस्याथ । रसनालालने फलम् ॥ विचक्षणो विरक्तोऽस्था–द्यावत्तौ समुपागतौ ॥ १४०८ ॥ मूलशुद्धिं यथादृष्टां । विमर्शप्रोक्तवत्यथ ॥ रसनां त्यक्तुकामोऽसौ । बभाषे पितरंप्रति ॥ १४०९ ॥

॥ १४०६ ॥ ते वृत्तांत जाण्याछतां पण प्रभाते जडना सगांओए, दूर करेल छे अपजशनो समूह जेणे एवा शूरप्रते क्रोध कर्यो नही. ॥१४०७॥ हवे रसनाने लडाववाथी जडने थएलां फलने जाणीने विचक्षण ज्यां सुधि तेओ बन्ने (विमर्श अने प्रकर्ष) आवी पहोंच्या त्यां सुधि विरक्त रह्यो. ॥ १४०८ ॥ जेवी रीते रसनानी मूलशुद्धि जोइ हती, तेवी रीते हवे विमर्शे कह्याथी तेणीने तजवानी इच्छावालो थयो थको हवे विचक्षण पोताना पिताने कहेवा लाग्यो के, ॥ १४०९ ॥

हे पिताजी ! राग केसरि नामना मंत्रिनी जे रसना नामनी पुत्री छे, तेणीने जडप्रते विपाकवाळी जोइने हुं सर्वथा प्रकारे तजवाने इच्छुं छुं. ॥ १४१० ॥ त्यारे शुभोदये कहुं के, आ प्रख्यात रसना तारी प्रिया छे, माटे अकाले सर्वथा प्रकारे तेनो त्याग करवो लायक नथी. ॥ १४११ ॥ अने तेथी साधु आचारने धारण करीने तारे अनुक्रमे तेणीने तजवी; अने हमणां तो विवेकरूपी शिखरपर रहीने तारे विधिपूर्वक तेणीनो निर्वाह करवो. ॥ १४१२ ॥ त्यारे विचक्षणे कहुं के, हे ! पिताजी ! ते पर्वत तो दूर

तात या रसनापुत्री । रागकेसरिमंत्रिणः ॥ जडे दृष्टविपाकां तां । त्यक्तुमिच्छामि सर्वथा ॥ १४१० ॥ ततः शुभोदयः प्राह । प्रियेयं तव विश्रुता ॥ रसना सर्वथा तस्मा–न्नाकाले त्यागमर्हति ॥ १४११॥ ततो मोच्या क्रमेणेयं । साध्वाचारभृता त्वया ॥ विवेकशिखरस्थेन । निर्वाह्या विधिनाधुना ॥ १४१२॥ ततो विचक्षणः प्राह । दूरे तात स पर्वतः ॥ कथं स्याद्गमनं तत्र । कुटुंबसहितस्य मे ॥ १४१३ ॥ शुभोदयोऽब्रवीदेनं । विमर्शः प्रवरांजनात् ॥ इहैव दर्शयत्यद्रिं । तच्चिंतेयं तवात्र का ॥ १४१४ ॥ प्रकर्षोऽप्यब्रवीत्तात–वचने नात्र संशयः ॥ मयानुभूतमेतस्य । सिद्धांजनविजृंभितम् ॥ १४१५ ॥ यावन्न विमलालोकं । प्रयुंक्तेऽयं वरांजनम् ॥ दूरस्थाः प्रतिभासंते । तावदद्रिपुरादयः ॥ १४१६ ॥ भांति शैलादयोऽन्यथा । दत्ते त्वस्मिन् वरांजने ॥ ततो विचक्षणेनोक्तो । विमर्शो देहि मेंजनम् ॥ १४१७ ॥

छे, माटे कुटुंब सहित हुं त्यां शीरीते जइ शकुं ? ॥ १४१३ ॥ त्यारे शुभोदये कहुं के, उत्तम अंजनथी विमर्श तने पर्वत देखाडशे, माटे हवे तने शी चिंता छे ? ॥ १४१४ ॥ त्यारे प्रकर्षे पण कहुं के पिताजीना वचनमां कंई पण संदेह नथी, में पण ते विमर्शना अंजननो प्रभाव अनुभवेलो छे. ॥ १४१५ ॥ वली ज्यां सुधि ते विमलालोक नामनुं उत्तम अंजन आं जतो नथी, त्यां सुधि ते पर्वत तथा नगर आदिक दूरथीज देखाय छे ॥ १४१६ ॥ अने अंजन आं ज्याथी ते पर्वत आदिक नजदीक देखाय छे, ते सांभळी

विचक्षणे विमर्शने कह्यं के, मने अंजन आपो? ॥ १४१७ ॥ हवे विमर्शे विचक्षणने सर्व अंजन आप्युं, अने तेथी उपयोगें करीने विचक्षण सर्व जोवा लाग्यो. ॥ १४१८ ॥ पछी शुभोदय नामना पिता सहित, चारुता नामनी माता सहित, विमर्श नामना शाळा सहित, बुद्धि नामनी वहाली स्त्री सहित, अने प्रकर्ष नामना पुत्र सहित, तथा वदनकोटर नामना वनमां रहेली रसना नामनी स्त्री सहित, एक लोलता नामनी दासीने तजीने सर्वथा प्रकारे कुटुंब सहित विचक्षण छे ते गणधर महाराज पासे

ददौ विचक्षणायाथ । विमर्शोऽखिलमंजनम् ॥ ततो विचक्षणोऽशाक्षी–त्सर्वं तदुपयोगतः ॥ १४१८ ॥ ततो विचक्षणो युक्तो । नरेंद्रनरवाहन ॥ शुभोदयेन तातेन । तथा चारुतयांबया ॥ १४१९ ॥ शालकेन विमर्शेन । बुध्या च प्रियभार्यया ॥ प्रकर्षेण च पुत्रेण । वने वदन कोटरे ॥ १४२० ॥ स्थितया रसनापत्न्या । सर्वथा सकुटुंबकः ॥ त्यक्त्वैकां लोलताचेटीं । प्राप्तो गुणधरांतिकम् ॥ १४२१ ॥ त्रिभिर्विशेषकम् ॥ नीत्या प्रव्राजितस्तेन । साध्वाचारं च शिक्षितः ॥ स्थापितः स्वपदे सूरि–वरेण रसनाजयी ॥ १४२२ ॥ सोऽहमेव महाराज । ते चामी मुनयोऽनघाः ॥ विवेकाद्रिस्थिता एवा–न्यत्रस्था अपि तत्वतः ॥ १४२३ ॥ अयं वैराग्यहेतुर्मे । प्रव्रज्येयं ममेदृशी ॥ भार्या दोषाद्भवौ दीक्षां । यो न तां सर्वथा जहौ ॥ १४२४ ॥ तस्य मे कीदृशी दीक्षा । जैनलिंगप्रभावतः ॥ सकुटुंबोऽप्यहं पूज्यो । भवामि भुवि केवलम् ॥ १४२५ ॥

गयो. ॥ १४१९ ॥ १४२० ॥ १४२१ ॥ गणधर महाराजे पण विधिपूर्वक रसनाने जीतनार एवा तेने साधुओना आचारो शिखाव्या, अने पोतानी पाटे स्थाप्यो. ॥ १४२२ ॥ माटे महाराज! तेज हुं आ छुं, अने तेज ते निष्पापी मुनिओ छे तेओ विवेकाचलपर रह्याज छे, अने तत्वथी बीजी जगो ए पण रह्या छे. ॥ १४२३ ॥ आ मारा वैराग्यनो हेतु छे, अने आवी मारी दीक्षा छे, वळी स्त्रीनादोषथी में ते दीक्षा लीधी, अने सर्वथा प्रकारे में ते तजी नहीं. ॥ १४२४ ॥ वळी जैनलिंगना प्रभावथी हुं पृथ्वीपर

केवळ कुटुंब सहित पूजनिक थाउं छुं. ॥ १४२५ ॥ एवी रीतनी विचक्षणाचार्यनी वाणी सांभळीने राजाए विचार्युं के, पोतानुं वृत्तांत कहीने आ पूज्ये तो मारा मोहनो नाश कर्यो. ॥ १४२६ ॥ अहो ! आपनी वाणीनो विन्यास तो कोइक अलौकिकज छे, तेम आपनो विवेकीपणानो भाव, तथा उत्तम परमार्थपणुं पण अलौकिकज छे. ॥ १४२७ ॥ पछी तेना वचनना भावार्थने जाणीने राजा ए कह्युं के, जेवुं तमोने गुणी कुटुंब मळेलुं छे, तथा जैन लींगने धरनारा एवा तमो कुटुंबनुं पोषण करनारा जेवा गृहस्थी छो, तेवो पुण्यशाळी माणस आ दुनीआमां बीजो नथी. ॥ १४२८ ॥ १४२९ ॥

इमां विचक्षणाचार्य--वाचमाचाम्य पार्थिवः ॥ दध्यौ स्ववृत्तकथना--न्मोहः पूज्येन मे हतः ॥ १४२६ ॥ अहो भगवतो वाचां । विन्यासः कोऽप्यनुत्तरः ॥ अहो विवेकिभावोऽहो । सुदृष्टपरमार्थता ॥ १४२७ ॥ ज्ञाततद्वाक्यगर्भार्थः । पार्थिवोऽभिदधे ततः ॥ यादृशं तव संपन्नं । गुणपूतं कुटुंबकम् ॥ १४२८ ॥ कुटुंबपोषको यादृग्—गृही त्वं जैनलिंगभाक् ॥ तादृशः पुण्यसंभार— भाजनं नापरो भुवि ॥ १४२९ ॥ युग्मम् ॥ रसना दुर्जया लोके । येनाकिंचित्करी कृता ॥ लोलता निगृहीता च । स त्वं दुःकरकारकः ॥ १४३० ॥ अन्येषामपि वृत्तांतो । येषामीदृगजायत ॥ ते धन्यास्ते महात्मानो । वंद्यास्ते नाकिनामपि ॥ १४३१ ॥ अन्येषां भगवन्नीदृक् । संपन्नं शमिनां न वा ॥ सूरिर्जगावभूदीदृग् । वृत्तांतः सर्वसाधुषु १४३२ नृशार्दूल तवापीदृग् । वृत्तांतः संभवत्ययम्॥मादृशैर्यत्कृतं तच्चेत् । करोषि प्रगुणाशयः॥१४३३॥

जेणे दुर्जेय एवी जीह्वाने आ जगतमां जीतेली छे, तथा जेणे लोलताने नष्ट करेली छे, एवा तमो खरेखर दुःकर कार्योना करनारा छो. ॥ १४३० ॥ बीजा पण जे माणसोनुं आवुं वृत्तांत थयेलुं छे, तेओ (खरेखर) धन्य, महात्माओ तथा देवोने पण वंदनीक छे. ॥ १४३१ ॥ वळी हे भगवन् ! बीजा शमना धारीओने आवुं मळ्युं छे के नहीं ? त्यारे आचार्यजीए कह्युं के, आवो वृत्तांत सर्व साधुओनी अंदर छे ॥ १४३२ ॥ वळी हे नरसिंह ! मारा जेवाए जे कार्य कर्युं छे, तेनुं कार्य तुं जो उत्तम आशयवाळो

यत्ने करे, तो तारो पण तेवोज वृत्तांत थाय. ॥ १४३३ ॥ ते सांभली राजाए विचार्युं के, भगवाने सारी रीते कह्युं, तेज माणस प्रभुता पामे छे, केजे, हमेशां प्रयत्न करे छे. ॥ १४३४ ॥ नष्ट थएल छे पुण्य पापोना परमाणुओनो संचय जेनो एवा तेणे कह्युं के, जो आप मारामां दीक्षानी योग्यता जाणो, तो मने ते आपो ? ॥ १४३५ ॥ त्यारे आचार्य महाराजे कह्युं के, हे राजन् ! तमोए मनमां उत्तम निश्चय कर्यो छे, अने अत्यंत भयानक एवा आ संसारमां खरेखर तमो योग्यज छो. ॥ १४३६ ॥

श्रुत्वेदं पार्थिवो दध्यौ । सम्यग् भगवतोदितम् ॥ स एव प्रभुतामेति । दोर्भ्यामुत्सहते हि यः ॥ १४३४ ॥ ऊचे संगलितानिष्ट—पुण्यपापाणुसंचयः ॥ दीयतामधुना दीक्षा—योग्यता यदि मे भवेत् ॥ १४३५ ॥ सूरिणोक्तं महाराज । चारु चित्ते विनिश्चितम् ॥ योग्योस्त्यलविलंबेन । भवे भूरिभयंकरे ॥ १४३६ ॥ निशम्येदं वचो ध्यातं । राज्ञा दीक्षां जिघृक्षुणा ॥ सुतः को मम योग्योऽस्ति । राज्ये कं स्थापयाम्यहम् ॥ १४३७ ॥ इतश्च कृशदेहोऽपि । मनाक् पुण्योदयोऽस्फुरत् ॥ मन्मित्रं तेन तातस्य । मयि प्रत्यागतं मनः १४३८ दध्यौ बहिःकृतो योऽभू—त्स एष रिपुदारणः ॥ जगाम शोच्यतां हीदं। न युक्तं सुतभर्त्सनम् ॥ १४३९ ॥ एनं राज्येऽभिषिच्याथ । दीक्षां गृह्णामि निर्मलाम् ॥ ततश्चाहूय तातेन । स्वोत्संगेऽहं निवेशितः ॥ १४४० ॥

ते सांभली दीक्षा लेवानी इच्छावाला राजाए विचार्युं के, हवे मारो कयो पुत्र योग्य छे ? अने कोने हुं राज्यपर स्थापुं? ॥ १४३७ ॥ एटलामां निर्बल एवो पण मारो मित्र पुण्योदय जरा तेजमां आव्यो अने तेथी पिताजीनुं मन मारापर दोडयुं. ॥ १४३८ ॥ अने तेणे विचार्युं के, जेने में कहाडी मेल्यो छे, तेज आ रिपुदारण छे, अने खराब हालतने पहोंच्यो छे, पण एवी रीते पुत्रनी अवगणना करवी लायक नथी. ॥ १४३९ ॥ माटे आने राज्यपर बेसाडीने हुं निर्मल दीक्षा ग्रहण करूं, एम विचारि

पिताजीए मने बोलावीने पोताना खोलामां बेसाड्यो. ॥ १४४० ॥ पछी पिताजीए आचार्य महाराजने पूछ्युं के, हे भगवन्! आ रिपुदारणने आप पिछानो छोज; ते कुलीन छे, छतां तेमां अनर्थोनो संचय केम थयो छे? ॥ १४४१ ॥ त्यारे आचार्य महाराजे कह्युं के, हे राजन्! आ बिचारानो कंई दोष नथी, फक्त मान, अने मृषावाद ए बन्ने तेना अनर्थनां कारणो छे. ॥ १४४२ ॥ त्यारे पिताजीए कह्युं के, आ रिपुदारणने ते मान अने मृषावादनो क्यारे वियोग थशे? त्यारे आचार्य महाराजे कह्युं के, घणो

पृष्टश्च सूरिस्तातेन। भदंत भवतामयम्॥ विदितः कुलजेऽप्यस्मिन्। कुतोऽनर्थोच्चयोऽजनि ॥ १४४१ ॥ सूरिणोक्तं महाराज। न दोषोऽस्य तपस्विनः॥ शैलराजमृषावादा—वस्यानर्थस्य कारणम्॥ १४४२ ॥ तातेनोक्तं कदैताभ्यां। वियोगोऽस्य भविष्यति॥ सूरिराह गते भूरि—काले भूपाद्विनाशयात्॥ १४४३ ॥ मृदुतासत्यते नाम। शुभे संप्राप्य कन्यके॥ शैलराज मृषावादौ। त्यक्ष्यत्ययमसंशयम्॥१४४४॥ युग्मम्॥चिंतयिष्यति तेनान्यः। कश्चिदस्य प्रयोजनम्॥ सांप्रतं मोहमुत्सृज्य। स्वाभीष्टं भूप साध्यताम्॥ १४४५ ॥ ततो गुरुगिरा ज्ञात्वा। मामशक्यप्रतिक्रियम्॥ स्वकार्यसाधनोद्युक्तः। प्राज्ये राज्येऽभिषिच्य माम्॥ १४४६ ॥ विचक्षणगुरोः पार्श्वे। निःक्रांतो नरवाहनः॥ ललौदीक्षांप्रमोदेन। भववार्धितरीनिभाम्॥ १४४७ ॥

काल .गया बाद विनाशन राजा तरफथी कोमलता अने सत्यता नामनी बे शुभ कन्याओ मेलवीने लरगार ते मान अने मृपावादने तजशे. ॥ १४४३ ॥ १४४४ ॥ अने तेथी कोइक बीजो तेनुं प्रयोजन चितवशे, माटे हे! राजन्! हालमां तो तमो मोहने तजीने तमारूं इच्छित कार्य साधो? ॥ १४४५ ॥ पछी गुरुना वचनथी मने अशक्य उपाय वाळो जाणीने, पोतानुं कार्य करवामां तत्पर थएला राजाए मने उत्तम राज्यपर बेसाड्यो. ॥ १४४६ ॥ पछी नरवाहन राजा विचक्षण गुरुपासे गया, तथा हर्षपूर्वक

भवरूपी समुद्रने तरवामां नाव सरखी एवी दीक्षा तेमणे लीधी. ॥ १४४७ ॥ हवे राज्यसंपदाथी मारां मान अने मृषावाद बन्ने वृद्धि पाम्यां, अने तेथी में तो जगतने तृण समान गण्युं. ॥ १४४८ ॥ नीच लोकोथी स्तुति कराता, अने पंडितोथी निंदा कराता एवा मारां राज्य भोगवतां थकां केटलांक वर्षो तो व्यतीत थयां ॥ १४४९ ॥ हवे तेजोना स्थानक समान, तथा शत्रुओना गामोने बालवामां अग्नि सरखो तथा अन्यायरूपी अंधकारने दूर करवामां सूर्य समान एवो तपन नामे एक चक्रवर्ती हतो. ॥ १४५० ॥ ते तपन चक्री, पृथ्वीने जोवानी इच्छाथी भमतो थको ते सिद्धार्थ नामना नगरमां आव्यो

शैलराजमृषावादौ । प्रवृद्धौ राज्यसंपदा ॥ ममाथ तद्वशान्नीतं । जगत्तृणतुलां मया॥१४४७॥ खिंगैः संस्तूयमानस्य । निंद्यमानस्य धीधनैः ॥ गतानि कतिचिद्वर्षा–ण्येवं राज्यभुजो मम ॥ १४४८ ॥ इतश्च महसां धाम । रिपुग्रामहुताशनः ॥ चक्रवर्त्यनयध्वांत–तपनस्तपनोऽजनि ॥ १४५० ॥ स समग्रबलोपेतः । पृथ्वीदर्शनकाम्यया ॥ सिद्धार्थनाम्नि नगरे । भ्रमंस्तत्र समाययौ ॥ १४५१ ॥ अहं नयज्ञैर्विज्ञप्त–स्ततो मंत्रिमहत्तमैः ॥ आयातस्तपनश्चक्री । तद्देवैषोऽभिगम्यताम् ॥ १४५२ ॥ पूज्योऽयं सर्वभूपानां । पूर्वजैस्तव पूजितः ॥ तव पूजयितुं योग्यो । गृहायातो विशिष्य तत् ॥ १४५३ ॥ शैलराजहतेनाथ । मयातान्प्रतिभाषितम् ॥ को नाम तपनो यस्य । कुर्वे पूजामहं जडाः ॥ १४५४ ॥

॥ १४५१ ॥ त्यारे न्यायने जाणनारा एवा मारा कारभारीओए मने विनंति करी के तपन नामनो चक्री आव्यो छे, माटे हे राजन्! आपे तेमनी सन्मुख जवुं जोइए. ॥ १४५२ ॥ आ चक्री सर्व राजाओने पूजनीक छे, तेम तामारा पूर्वजोए पण तेने पूजेलो छे, माटे तमारे पण तेनी पूजा करवी लायक छे; अने वली ते चालीने घेर आव्यो छे, माटे विशेष प्रकारे तेनी पूजा करवी लायक छे. ॥ १४५३ ॥ पछी शैलराजथी हणाएला एवा में तेओने कह्युं के, अरे मूर्खो! ते तपन ते शुं हिसाबमां छे? के जेनी हुं पूजा

करूं ॥ १४५४ ॥ त्यारे तेओए कह्युं के, हे देव ! एम नहीं बोलो ? तेनी पूजा नहीं करवाथी तें (खरेखर) कुलाचार रूपी महान वृक्षने छेद्यो कहेवाशे. ॥ १४५५ ॥ (वळी तेम करवाथी) तेओए राजनीतिनो त्याग कर्यो छे, राज्यसुखरूपी लताने बाळी नाखी छे, अने अमो सर्वने तमोए काननीचेथी कहाडी नाख्या छे ॥ १४५६ ॥ एम कहीने ते सर्व दक्षमंत्रिओ मारे पगे पड्या, अने तेज वखते मारूं अहंकार संबंधि विलेपन कंईक सूकायुं. ॥ १४५७ ॥ हे भद्रे ! केवल पापी मृषावादनी संज्ञाथी में कह्युं के, आसमयें मारा हृदयने चेन पडतुं नथी. ॥ १४५८ ॥ माटे हवडे तो तमोज जइने यथोचितरीते

ते प्राहुर्देव मा वादी–रिमां वाचमकुर्वता ॥ पूजामस्य त्वया छिन्नः । कुलक्रममहातरुः ॥ ॥ १४५५ ॥ राजनीतिः परित्यक्ता । नीताः प्रकृतयः क्षयम् ॥ राज्यसौख्यलता दग्धा । वयं सर्वेऽपकर्णिताः ॥ इत्युक्त्वा पतिताः सर्वे । दक्षाश्चरणयोर्मम ॥ मनाक् शुष्कं तदा शैल–राजीयं मे विलेपनम् ॥ १४५७ ॥ केवलं संज्ञया भद्रे । मृषावादस्यपाप्मनः ॥ मयोक्तं हृदि नेदानीं ममोत्साहः प्रवर्तते ॥ १४५८ ॥ प्रतिपत्तिं कुरुध्वं तत् । गत्वा यूयं यथोचिताम् ॥ पश्चादहं समेष्यामि । दत्तास्थाने च चक्रिणि ॥ १४५९॥ तपनाभिमुखं जग्मु–स्ततो मंत्रिमहत्तमाः ॥ संति चास्य चरानैके,विचित्राः सर्वतोमुखाः ॥ १४६० ॥ वर्णस्वरतिरोधान–वेषभाषादिवेदिनः ॥ तेभ्यो ह्येकेन विज्ञातो । वृत्तांतोऽयमथ स्फुटम् ॥ १४६१ ॥ उक्तश्च सार्वभौमाय । मंत्रिणश्च महत्तमाः ॥ अथागतास्तस्य चक्रुः प्रतिपत्तिं गरीयसीम् ॥ १४६२ ॥

ते चक्रीनी आगत स्वागत करो ? अने चक्री ए पडाव नाख्याबाद हुं पण पाछलथी आवी पहोंचीश ॥ १४५९. ॥ पछी ते महान मंत्रिओ ते तपन चक्रीनी सन्मुख गया; हवे ते चक्रीना विचित्र तथा सर्व बाजुए खबर राखनारा घणां गुप्त पुरुषो हता ॥ १४६० ॥ ते गुप्त पुरुषो, वर्ण, शब्द, तिरोधान (गुप्तरीते रहेवानी कला) वेष, भाषा आदिकोने जाणनारा हता, तेओमाना एके प्रगट रीते ते वातोने जाणी. ॥ १४६१ ॥ अने तेणे ते वृत्तांत चक्रीने कह्यो; हवे ते महान मंत्रिओ आवीने चक्रीनी

मोटी आगत स्वागत करवा लाग्या. ॥ १४६२ ॥ तेओए मोटी कीमतनी भेटो आदर पूर्वक चक्रीनी पासे मुकी त्यारे सभामां बेठेला चक्रीए रिपुदारणना समाचार पूछ्या. ॥ १४६३ ॥ त्यारे तेओए कह्युं के, आपनी कृपाथी ते रिपुदारण खुशीमां छे, अने ते आपने नवमा माटे (हवडेज) आवे छे. ॥ १४६४ ॥ पछि ते मंत्रिओए मने बोलाववा माटे माणसो मोकल्यां, त्यारे अहंकार अने मृषावादने वश थइने में तेओने कह्युं के, तमो जइने कहो के, हुं तो सर्वथा प्रकारे त्यां आववानो नथी ॥ १४६५ ॥ एवी रीते बोलवा आवनार माणसोनुं वचन सांभळीने ते महामंत्रीओ उद्वेग सहित विलखा थइने,

प्राभृतानि महार्घाणि । ढौकयामासुरादरात् ॥ रिपुदारणवार्ता च । पृष्टास्थानस्थचक्रिणा ॥ १४६३ ॥ ते प्रोचुर्देवपादानां । प्रसादात् कुशलीतराम् ॥ देवपादान् समानंतु—मायाति रिपुदारणः ॥ १४६४॥ तैरथाह्वायका मुक्ता । ब्रूत नायामि सर्वथा ॥ शैलराजमृषावाद—वशेनोक्तं मया नु तान् ॥१४६५॥ आह्वायकोक्तमाकर्ण्य । तत्ते मंत्रिमहत्तमाः ॥ जाताः सोद्वेगवैलक्ष्याः । परस्परमुखेक्षिणः ॥ १४६६ ॥ विज्ञायतपनश्चक्री । तदाकूतमदोऽवदत् ॥ धीरा भवत भोलोका । नात्र दोषोऽस्ति कोपि वः ॥ १४६७ ॥ जानामि सर्वथाहं तु । न योग्यो रिपुदारणः ॥ राज्यस्य शिक्षयाम्येनं । ज्ञातदुःशीलचेष्टितम् ॥१४६८॥ युष्मादृशपदातीनां । नायकोऽयं न शोभते ॥ मरालानामिव ध्वांक्षो । द्विपानामिव शूकरः ॥ १४६९ ॥ मयि सर्वैश्च्युतस्नेहै—स्ततो मंत्रिमहत्तमैः ॥ प्रमाणं देवपादाना—माज्ञा न इति भाषितम् ॥ १४७० ॥

परस्पर एकबीजाना मुखो जोवा लाग्या. ॥ १४६६ ॥ एवी रीते ते रिपुदारणना विचारने जाणीने तपन चक्री ए कह्युं के, हे लोको ! तमो धीरज राखो ? आ बाबतमां तमारो कंइं पण दोष नथी.॥१४६७॥ हुं हवे सर्वथा प्रकारे जाणुं छुं के, ते रिपुदारण राज्यने योग्य नथी, अने तेनी दुश्चेष्टाने में हवे जाणी छे, माटे हुं तेने शिक्षा करीश. ॥ १४६८ ॥ हंसोनो जेम काग, तथा हाथीओनो जेम शूकर, तेम तमारा जेवा मंत्रिओने माटे ते नायक योग्य नथी. ॥१४६९॥ ते सांभली मारापर प्रीति रहित थएला ते महामंत्रिओए चक्रीने कह्युं के

आपनी आज्ञा अमोने प्रमाण भूत छे. ॥ १४७० ॥ पछी चक्रीए योगेश्वर नामना मांत्रिकने कह्युं के, करेलां कर्मोने भोगवबा लायक एवा आ रिपुदारणने तमारे योग्य शिक्षा करवी. ॥१४७१॥ ते योगेश्वर सुभटो सहित मारी पासे आव्यो, अने तेणे मने शैलराज तथा मृषावादथी युक्त थएलो जोयो. ॥ १४७२ ॥ अनेक प्रकारनी मश्करी करता एवा दुष्टोथी वींटाएला, एवा मने हवे ते योगेश्वरे योगचूर्णनी मुष्टिथी मुखपर घणो मार मार्यो. ॥१४७३॥ ते चूर्णना प्रभावथी क्षणवारमांज मारी प्रकृति बदलाइ, तथा मोटी खोमां जेम पड्यो होउं, तेम मारा हृदयनी शून्यता थइ॥१४७४॥पछी तेणे मने ताडना करी, अने तेथी

चक्रभृन्मांत्रिकं प्राह । ततो योगेश्वराभिधम् ॥ गत्वा विनाटनीयोऽयं । बहुधा कृतकर्मभुक् ॥ १४७१ ॥ योगेश्वरो मदभ्यर्ण–मायातोऽथ भटान्वितः ॥ शैलराजमृषावाद–धृष्टं मां स निरैक्षत ॥ १४७२ ॥ उत्प्रासनपरैः खिंगै । वैंष्टितं मां मुखेऽथ सः ॥ योगेश्वरो योगचूर्ण-- मुष्ट्या निहतवान् भृशम् ॥ १४७३ ॥ तत्प्रभावात् क्षणेनाभूत् । प्रकृतेर्मे विपर्ययः ॥ महा-गह्वरगस्येव । जाता हृदयशून्यता ॥ १४७४ ॥ ताडितोऽहं ततस्तेन । संजातं मे महद्भयम् ॥ पतितस्तत्पदे दीनो । नष्टः पुण्योदयस्तदा ॥ १४७५ ॥ शैलराजमृषावादौ । तिरोभूतौ ततः क्षतः ॥ तन्मनुष्यैर्यथा जातो । मषीपुंड्रकचर्चितः ॥ १४७६ ॥ कृततालारवैस्तैश्च । रासमध्ये-ऽवतारितः ॥ प्रवृत्ता नाटयंतो मां । रासं दातुं त्रितालकम् ॥ १४७७ ॥ गाढपार्ष्णिप्रहारैर्मा । निघ्नंतो रासकुंभके ॥ निन्युश्चक्रिसभां रासं । ददानास्ते त्रितालकम् ॥ १४७८ ॥

मने महोटो भय थयो, ते जोइ दीन थइ हुं तेने पगे पड्यो, अने तेज वखते मारो पुण्योदय नष्ट थयो ॥१४७५॥ पछी मारा अहंकार अने मृषावाद बन्ने अदृश्य थया, अने ते योगेश्वरना माणसोए मने जेवो कर्यो के, हुं मषीना डगथी अर्चित थयो ॥ १४७६ ॥ पछी तेओए तालीओना अवाजो पूर्वक मने रासनी अंदर उतार्यो, तथा मने नचावता थका तेओ त्रिताल रास रमवा लाग्या ॥१४७७॥ पछी तेओ रासमंडलमां मने अत्यंत लातोना प्रहारो करता थका, अने त्रिताल वजावता चक्रीनी सभामां लेइ

मोटी आगत स्वागत करवा लाग्या. ॥ १४६२ ॥ तेओए मोटी कीमतनी भेटो आदर पूर्वक चक्रीनी पासे मुकी त्यारे सभामां बेठेला चक्रीए रिपुदारणना समाचार पूछ्या. ॥ १४६३ ॥ त्यारे तेओए कह्युं के, आपनी कृपाथी ते रिपुदारण खुशीमां छे, अने ते आपने नवमा माटे (हवडेज) आवे छे. ॥ १४६४ ॥ पछि ते मंत्रिओए मने बोलाववा माटे माणसो मोकल्यां, त्यारे अहंकार अने मृषावादने वश थइने में तेओने कह्युं के, तमो जइने कहो के, हुं तो सर्वथा प्रकारे त्यां आववानो नथी ॥ १४६५ ॥ एवी रीते बोलवा आवनार माणसोनुं वचन सांभळीने ते महामंत्रीओ उद्वेग सहित विलखा थइने,

प्राभृतानि महार्घाणि । ढौकयामासुरादरात् ॥ रिपुदारणवार्ता च । पृष्टास्थानस्थचक्रिणा ॥ १४६३ ॥ ते प्रोचुर्देवपादानां । प्रसादात् कुशलीतराम् ॥ देवपादान् समानंतु–मायाति रिपुदारणः ॥ १४६४॥ तैरथाह्वायका मुक्ता । ब्रूत नायामि सर्वथा ॥ शैलराजमृषावाद–वशे-नोक्तं मया नु तान् ॥१४६५॥ आह्वायकोक्तमाकर्ण्य । तत्ते मंत्रिमहत्तमाः ॥ जाताः सोद्वेगवैलक्ष्याः । परस्परमुखेक्षिणः ॥ १४६६ ॥ विज्ञायतपनश्चक्री । तदाकूतमदोऽवदत् ॥ धीरा भवत भोलोका । नात्र दोषोऽस्ति कोपि वः ॥ १४६७ ॥ जानामि सर्वथाहं तु । न योग्यो रिपुदारणः ॥ राज्यस्य शिक्षयाम्येनं । ज्ञातदुःशीलचेष्टितम् ॥१४६८॥ युष्मादृशपदातीनां । नायकोऽयं न शोभते ॥ मरालानामिव ध्वांक्षो । द्विपानामिव शूकरः ॥ १४६९ ॥ मयि सर्वैश्च्युतस्नेहै–स्ततो मंत्रिमहत्तमैः ॥ प्रमाणं देवपादाना–माज्ञा न इति भाषितम् ॥ १४७० ॥

परस्पर एकबीजाना मुखो जोवा लाग्या. ॥ १४६६ ॥ एवी रीते ते रिपुदारणना विचारने जाणीने तपन चक्री ए कह्युं के, हे लोको ! तमो धीरज राखो ? आ बाबतमां तमारो कंइ पण दोष नथी.॥१४६७॥ हुं हवे सर्वथा प्रकारे जाणुं छुं के, ते रिपुदारण राज्यने योग्य नथी, अने तेनी दुश्चेष्टाने में हवे जाणी छे, माटे हुं तेने शिक्षा करीश. ॥ १४६८ ॥ हंसोनो जेम काग, तथा हाथीओनो जेम शूकर, तेम तमारा जेवा मंत्रिओने माटे ते नायक योग्य नथी. ॥१४६९॥ ते सांभळी मारापर प्रीति रहित थएला ते महामंत्रिओए चक्रीने कह्युं के

थयो. ॥ १४८६ ॥ एक दहाडो हवे भवितव्यताए मने भवचक्रमां मध्यम गुणवालो मनुष्य कर्यो, अने ते मारापर तुष्टमान थइ. ॥ १४८७ ॥ हवे फरीने मारो पुण्योदय मित्र प्रगट थइने मने कहेवा लाग्यो के, हे! आर्य पुत्र हवे तु योग्य थयो, माटे वर्धमानपुरमां जा? ॥ १४८८ ॥ हवे उत्तम आशय वाली एवी ते भवितव्यताए पूर्वनी भववासिक गुटिकाने नष्ट थएली जोइने, तेवी रीतना एवा मने बीजी गुटिका आपी, के जे गुटिकाना प्रभावथी दुखरुप समुद्रने तरीने जन्मांतरमां कुशलता युक्त उत्तम यशनी शोभा मले छे ॥ १४८९ ॥ एवी रीते कहेला असत्य, उन्माद, अने जिह्वाना विषयना

अन्यदा भवचक्रेऽहं भवितव्यतया कृतः॥मनुष्यो मध्यमगुण--स्तुष्टा चेयं ममोपरि॥१४८७॥ आविर्भाव्य पुनः पुण्यो--दयमित्रमिदं जगौ ॥ गच्छार्यपुत्र युक्तस्त्वं। वर्धमानपुरेऽधुना ॥ ॥ १४८८ ॥ परिविगलितां दृष्ट्वा प्राच्यां गुटीं भववासिका। मियमथ ददावन्यां धन्याशया मम तादृशः ॥ असुखजलधिं तीर्त्वा यस्याः स्फुटादनुभावतः। कुशलकलिता लभ्या जन्मांतरे सुयशः श्रियः ॥१४८९॥ इतिसमुदितमाना सूनृतोन्मादजिह्वा। विषयविषविपाकं रौद्रमुच्चैर्निशम्य ॥ य इह भवति विज्ञस्तज्जये बद्धयत्नं। स्रजमिह सुयशः श्रीस्तस्य बध्नाति कंठे ॥ १४९० ॥ हीनपुण्या न पश्यंति। रागांधास्तत्वसंस्थितिम् । लाभेऽलाभफलं चैव । लभंते ते नराधमाः ॥ १ ॥

झेर सरखा भयंकर विपाकने उंचे प्रकारे सांभलीने, पंडित एवो जे माणस तेओनी जीत करवामां प्रयत्नवालो आ दुनीआमां थाय छे, तेना कंठमां उत्तम यशनी लक्ष्मी अहीं माला पेहेरावे छे. एवी रीते आ वैराग्यकल्पलताना पूर्वार्धनुं गुजराति भाषांतर जामनगर निवासि पंडित श्रावक हीरालाल हंसराजे यथामति करेलुं छे. तेमां प्रमादथी जे कंइ उत्सूत्र लखायुं होय ते मिच्छामि दुक्कडं इतिश्री वैराग्य कल्पलतायां मान मृषावाद जिह्वेंद्रिय वर्णनो नाम पंचमः स्तवकः समाप्तः ॥ समाप्त मिदं वैराग्य कल्पलता पूर्वार्धं गुरु श्रीमच्चारित्रविजय सुप्रसादात् ॥ श्रीरस्तु ॥

गया.॥१४७८॥त्यां सर्व माणसोने वारंवार मने पगे पडावता थका, ध्रुवकना उच्चार पूर्वक विशेष नचाववा लाग्या. ॥ १४७९ ॥ वली त्यां मारी घणीज हांसी थइ, अने आ आवीज दशा पामवाने योग्य छे, एवी रीतनो जनापवाद पगले पगले थवा लाग्यो. ॥ १४८० ॥ पछी ते तपन चक्रीए नीचो प्रते पण मने नमावीने अत्यंत खेद उपजाव्यो, तथा उन्मादथी हुं पराधिन थयो. ॥ १४८१ ॥ मारां राज्यपर मारा कुलभूषण नाना भाईने स्थाप्यो, तथा पाटुओना अत्यंत प्रहारोथी मारा उदरमां रक्त पडयुं. ॥ १४८२ ॥ हवे मारी एक भवसुधी चाले तेवी गुटिका नष्ट थइ, त्यारे भवितव्यताए मने बीजी गुटिका

विशिष्य नाटयामासु । ध्रुवकोच्चार पूर्वकम् ॥ पादेषु पातयंतो मां । सर्वेषां तत्र ते मुहुः ॥ १४७९ ॥ जातं प्रहसनं भूरि । प्राप्तुं योग्योऽयमीदृशीम् ॥ दशामिति प्रवृत्तश्च । जनवादः पदे पदे ॥१४८०॥ ततोऽहं नटितो बाढं । प्रणमन्नंत्यजानपि ॥ उन्मादादवशो जात । स्तपनेन च भूभुजा ॥ १४८१ ॥ राज्ये मे स्थापितो भ्राता । कनिष्टः कुलभूषणः ॥ गाढपार्ष्णिप्रहारैश्चा--पतद्रक्तं ममोदरे ॥ १४८२ ॥ जीर्णैकभववेद्याथ । गुटिकान्या ममार्पिता ॥ भवितव्यतया नीतः । सप्तमं नरकं ततः ॥ १४८३ ॥ त्रयस्त्रिंशत्सागरायु--स्त्रोटितो वज्रकंटकैः ॥ सोढदुःखस्ततो नीतः । पंचाक्षपशुपत्तनम्॥१४८४॥सप्तापि पाटकानेवं । भ्रामितो नरकावनौ॥ तथाहं वैकलैकाक्ष--नृगतिष्वप्यनंतशः ॥ १४८५ ॥ सर्वस्थानेषु हीनाभू -ज्जातिर्मे निंदितं कुलम् ॥ अलाभमूर्खतादौःस्थ्यतापैश्चाहं कदर्थितः ॥ १४८६ ॥

आपी, अने तेम करवाथी मने ते सातमी नरके लेइ गइ. ॥ १४८३ ॥ त्यां तेंत्रीस सागरोपमना आयुष्य सुधी वज्र सरखा कांटाओथी (मारुं शरीर) तोडायुं; एवी रीतनां दुःखो सहन करीने मारे पंचेंद्रिय पशुओना नगरमां जवुं पडयुं. ॥ १४८४ ॥ एवी रीते नरकोनी अंदर हुं साते पाडाओमां भम्यो, अने विकलेंद्रिय मनुष्य गतिओमां पण अनंतिवार हुं भम्यो. ॥ १४८५ ॥ सर्व स्थानोमां मारी जाति हीन थइ, तेम मारुं कुल पण निंदित थयुं; अने अलाभ, मूर्खता, दरिद्रता, तथा तापथी हुं बहु दुःखी

थयो. ॥ १४८६ ॥ एक दहाडो हवे भवितव्यताए मने भवचक्रमां मध्यम गुणवालो मनुष्य कर्यो, अने ते मारापर तुष्टमान थइ. ॥ १४८७ ॥ हवे फरीने मारो पुण्योदय मित्र प्रगट थइने मने कहेवा लाग्यो के, हे ! आर्य पुत्र हवे तु योग्य थयो, माटे वर्धमानपुरमां जा ? ॥ १४८८ ॥ हवे उत्तम आशय वाली एवी ते भवितव्यताए पूर्वनी भववासिक गुटिकाने नष्ट थएली जोइने, तेवी रीतना एवा मने बीजी गुटिका आपी, के जे गुटिकाना प्रभावथी दुखरुप समुद्रने तरीने जन्मांतरमां कुशलता युक्त उत्तम यशनी शोभा मले छे ॥ १४८९ ॥ एवी रीते कहेला असत्य, उन्माद, अने जिह्वाना विषयना

अन्यदा भवचक्रेऽहं भवितव्यतया कृतः॥मनुष्यो मध्यमगुण--स्तुष्टा चेयं ममोपरि॥१४८७॥ आविर्भाव्य पुनः पुण्यो--दयमित्रमिदं जगौ ॥ गच्छार्यपुत्र युक्तस्त्वं । वर्धमानपुरेऽधुना ॥ ॥ १४८८ ॥ परिविगलितां दृष्ट्वा प्राच्यां गुटीं भववासिका । मियमथ ददावन्यां धन्याशया मम तादृशः ॥ असुखजलधिं तीर्त्वा यस्याः स्फुटादनुभावतः । कुशलकलिता लभ्या जन्मांतरे सुयशः श्रियः ॥१४८९॥ इतिसमुदितमाना सूनृतोन्मादजिह्वा । विषयविषविपाकं रौद्रमुच्चैर्निशम्य ॥ य इह भवति विज्ञस्तज्जये बद्धयत्नं । स्रजमिह सुयशः श्रीस्तस्य बध्नाति कंठे ॥ १४९० ॥ हीनपुण्या न पश्यंति । रागांधास्तत्वसंस्थितिम् । लाभेऽलाभफलं चैव । लभंते ते नराधमाः ॥ १ ॥

झेर सरखा भयंकर विपाकने उंचे प्रकारे सांभलीने, पंडित एवो जे माणस तेओनी जीत करवामां प्रयत्नवालो आ दुनीआमां थाय छे, तेना कंठमां उत्तम यशनी लक्ष्मी अहीं माला पेहेरावे छे एवी रीते आ वैराग्यकल्पलताना पूर्वार्धनुं गुजराति भाषांतर जामनगर निवासि पंडित श्रावक हीरालाल हंसराजे यथामति करेलुं छे. तेमां प्रमादथी जे कंइ उत्सूत्र लखायुं होय ते मिच्छामि दुक्कडं इतिश्री वैराग्य कल्पलतायां मान मृषावाद जिह्वेंद्रिय वर्णनो नाम पंचमःस्तबकः समाप्तः ॥ समाप्त मिदं वैराग्य कल्पलता पूर्वार्धं गुरु श्रीमच्चारित्रविजय सुप्रसादात् ॥ श्रीरस्तु ॥

॥ इति वैराग्यकल्पलता पूर्वार्धं समाप्तः ॥